

Normalizálás a MoMa korpuszban

útmutató és dokumentáció

ELTE NYTK

2025

Keresőfelület: <https://corpus.moma.nytud.hu>

A projekt honlapja: <https://moma.nytud.hu>

A normalizálást koordinálta: Vadász Noémi

A dokumentumot összeállította: Huszár Anna Laura

A korpuszon dolgoztak: Eris Elvira Mária, Huszár Anna Laura, Kalivoda Ágnes, Sass Bálint, Vadász Noémi, Vargha Fruzsina Sára

Az adattár kialakítása **A moldvai magyar nyelv: Adatbázisépítés és grammatikai kutatások** című projektben valósult meg (vezető kutató: Surányi Balázs, ELKH SA-53/2021).

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Bevezetés	9
Mi ez?	9
Mi nem?.....	9
Kinek szól?	9
A korpuszról.....	9
A példákról	15
A lekérdezésekről	15
Miért vannak a dokumentációban más korpuszokból származó példák?	16
A fejezetek felépítése	17
A normalizálásról általában	17
Mi ez?	17
Mi nem?.....	18
Fontos-e, hogy mi van a normalizált szövegváltozatban?.....	18
A munkafelület	19
A munkafolyamat	23
1. lépés: előfeldolgozás.....	24
Tokenizálás	30
Automatikus előnormalizálás	31
2. lépés: kézi normalizálás	32
Formai, technikai tudnivalók	32
Központozás, mondatra bontás, helyesírás, tokenizálás	32
Fragmentumok	36
@ / UNK.....	39
Magyarázatok	41
„Sztenderd” alakok.....	43
-e , ə , e.....	45
Névelők, névmások.....	50
1) általános szabályok.....	50
2) vala i betegség	51
3) nagy zemberek	53
4) azkat, ezket.....	56
5) ezzel, evvel	57
6) ezhez, ehhez	57
Kitekintés: ezt-ezt	58
Mennek dzsöndzse.....	59
Aggyig, szégyül, térgyel	60
Dülülem felkeljek.....	61
Tanyít, disznyó, igény.....	62
Könökig könbö.....	65

Menen, menyen, megyen.....	65
Vajan, ejék, hejecske.....	67
Jere le, gyer bé.....	68
Katyi, tyisza, latyin.....	69
Kacsi, icsil	70
Kusa, maska.....	71
Kopac, máccor, pulicka, olvacc	73
Kicit, citilek, szincen	75
Megszegített a zlszten.....	76
Kitekintés: kiszki	78
Tarisnya, kestyű, komuniscság.....	79
Husét, Istán	80
Morza, rózám, zákba	81
Zsidó, zidó, idó, idu	81
Fajkán, széjes, megapojgat	84
Üllek, tellesz, mellik	86
Melyik, melyek	91
Leány, kölyök, lyuk.....	93
Üdzselük ökök	95
Rännék rossz.....	96
Hakarmikor.....	98
Fölöbrédek jèn	99
Örökkjè kjèszültem	104
Eki, Endrás, elekecskám	106
Tálecska, árvacska, lyánkiska	108
Kalandár, fazak	112
Azak, nagyak, pityikak.....	113
Azokot, innapokot.....	115
Doszka, gyortya, dorék.....	116
beretva > borotva	117
Ma, mái, mamái(g).....	117
Madar, (h)akar, alacskább	118
Nehez, egyeb, keves.....	118
Keccer, nezem, eszbe	121
Ennye, annya, meet	122
Es, esmét, méges, téses.....	123
E / I (vegyes)	127
Késér(t), segét, kénoz.....	128
Vín, vigyül, igiz, arriskább	129
Fist, files, siltet.....	131
Csürke, üdőske, szü, küs	134
Mük, nük, nyük, stb.	136

Ult, hult, uriás	140
Ahult, sehult, valahult	141
Meghót, hótak	142
Mikor, mukor	145
Bájl, ilvaszó, világim	146
Tännap, mänden jót	151
Ötön, ösztö, kősső	152
Ülek, külen, megőrzettem	155
Eltőt, felkőt	157
Lejtő, lőtő	158
E / Ö (setét / sötét)	158
Ě / É / Ü (ěveg / éveg / üveg)	166
Dicsérség, csendér	167
Elé, elő	168
1) elővesz	168
2) előbb	168
3) előbbször(i)	169
4) előre, legelőre	169
5) eléáll, nagyidő elé	170
6) eléhalad, itt maradt elé, elé-hátra	170
7) ittelé, ottelé, hol elé	171
8) addigelé, mostanig elé, elé addig, elé kilencvenig	172
9) elébb	173
10) eléfelé	173
Eléje, elejébe, elődbe	174
Vele / véle, leszen / léssen	175
Neki, néki, nekie, nekiük	177
-nemű, -üvé	178
Zélye, féjjel	179
Féjjel, felül	180
Hátré, helyré	181
Hamar[aáé]bb, messz[eé]bb, stb.	182
Mostég, majtég, akkortég, kicsinyég	185
Csitolok, csitilek, páterok, páterek	186
Máré hínek ingemet	188
Gonoszok, gonoszak	191
Rea, ria, riva, rejik, riólla, rittam	193
Héjzám, hezzád, hozza, házása	195
Tölik, vélik, meheink, téhéd, kihé	197
Lihán, gyihák, csihán, köhöszt, kühül	199
Kühül, kűjel, kívül	200
Kiel, miel, miesnap, földmies	201

Loan, loak, füjen, füjek	202
Jő, hí, ví, fú, bú, rí, szí (szip)	203
Sziu, hiu, riu, elhiu.....	206
Hulltak a könyvei	207
Faluk, falvak	210
Ifjúk, ifjak	211
Fek(ü)sz*, al(u)sz*, nyug(o)sz*, harag(u)sz*	213
Ének(e)lés.....	216
Ütte, sütte, merítte	217
Akarja meghalni?	220
Megijedett, sírott, állani, kinyitani.....	222
Érzettem, sepresz.....	224
Léleket, kosárt	225
Verte a falt	227
Eztet, aztat, engemet	228
Öntnek óntot.....	229
Ilye(n)t, olya(n)t.....	230
Mikek, sokak, többek	230
Régik, többik, annyin	231
Ennik, innik, enne, inna, innyani	233
Csángóak	236
Klasterom.....	236
Estefán, szpitál.....	237
Teszen, veszen, felelin, lőn	238
Hond, nyáronnd, vagyond	247
Könnyüd, kicsid, inkábbad.....	253
Sírval megölelte	255
Mézvel, régvel	256
Hamujé válik.....	258
Eljöttek az ögyvezek.....	259
Kejzem-e?	260
Száraszt, veszeszt, híreszt	262
Helyhet, vérhet	264
Fogyat, futat, csaptat	266
Nőteni, késteni, olvastani.....	269
Mutít, csengít, mozgít, alít.....	272
Hászul, hászodik.....	275
Csán, csinál	277
Térdel, térdül.....	279
Játszodik, futozik	280
Tudódzik, tudódik, tudózik	284
Keressz, értődöl, vagysz, merítsz	288

Valák gyermek	292
Mondanók	292
Tudást tudom	293
Fonó, fonnivaló	294
Szamarája, szakállája	295
rongy(a)	295
arc(a) / orca	297
kor(a)	297
Hittyik, uta	298
Nagy hajik vót	303
A marhák császárik	307
Szerető, szereteje	309
Apójaim, karjam	310
Zab aratni	310
Térdeljem le	312
Szeretik jöni a faluba / vedd el, kit te szereted	323
Ezt most jobban szeressük	326
Hogyne imádkozzanak?	332
Házba(n), közbe(n), kétségbe(n)esés	334
1) itt nálunk a házba	334
2) feltekint nagy magas mennységben	338
3) ne igyék közbe	340
4) kétségbe(n)esés	343
Abba közbe, erdő közbe, közbül	344
Elvöltünk a városba	346
Bé, belé, beléje	351
1) bé / be > be	351
2) házba be	353
3) idebé / ide bé	356
4) menjetek el bé	357
5) belhànta	357
6) bele / belé > bele / belé	358
7) bele lütübe abba	360
8) beléje	361
9) be szép, be jó	361
Idebé, odabé, ide bé, oda bé	361
Itt, ott, stb.	365
Igen alatt van	366
Hazulnat, hegyrűnnet	367
Kitekintés: Sándoréknit(t)	371
Írány, arány, íránt, aránt	372
Még jöjjön nálunk!	373

Vissza, viztra, vizra	374
Aztán, oszt, stb.	375
Utá, zutá, utára, zutára	378
Azótától, azutántól	384
Attólta, mitőlte	384
Már, immár	387
Van, vagyon, vajand, vadza, stb.	388
Vagy igen.....	389
Vagy / egy három.....	391
Vagyegy, vagyegyszer.....	392
Egya kettő három	394
Egy-egy.....	395
Egyhamar, egyféle.....	396
Egyen, ketten.....	398
Főtelen ette	398
Csupa ötezer	399
Fiatal volt eleget	400
Többire, többnyire	401
(Leg)kisebb, (leg)nagyobb	402
Hányba született a néni?	403
Oláhné, oltyánka, doktorica, vāduva	406
Kend, kelmed.....	407
Magad, magatok, magáék, magik	409
Mint, mind, mindcsak, ?mingyet.....	410
Ha, há, hát, hanem.....	415
Hogy.....	418
Na, ne, no, ni, né, nyem	420
Ne máj, numáj, stb.....	421
Egybe / külön ?	425
1) minden nap, mindennap	425
2) ötparancs(olat), tízparancs(olat)	425
3) szent lélek, Szentlélek, stb.....	426
4) öregasszony, öreg deák	427
5) kicsi innap, kicsiujj	429
6) aranylakodalom, arany szék	429
Kitekintés: arany, torongy, tángyér.....	430
7) jóreggel, jó reggel	433
8) hétközbe, hét közbe	434
9) másodnap, harmadnap, azonnap.....	435
10) férjhezment	439
11) idevaló, odavaló, stb.....	439
12) módú, módul, módon, módján	440

Miscellanea	442
1) hetes, hetűs, heten, héten	442
2) csikó, csitkó.....	443
3) baba, buba.....	444
4) köp, töp	444
5) csibbed, csabbod	445
6) dorsi, dorsa.....	445
7) lengyen, lengyel.....	446
8) ehezetten.....	446
9) megyés, megyél.....	447
10) sárig, sárga.....	448
11) mart, part	448
12) ribu, rigó	449
13) kókis, kakas.....	449
14) innap, ünnep.....	449
15) Elig tuok tapiskálni.....	450
16) csoda, csuda	451
17) Én tudom?	452
18) Istennébe, Isten nevébe	452
19) éjfél, éjféle, éjfele	453
20) gazdábbak, gazdaság, gazda, gázda	454
21) bab, paszuly(ka), fuszuly(ka), faszuly(ka), fasole	455
22) vesz / visz.....	456
Jövevényszók.....	457
1) Jövevényszók vs. román részek.....	457
Román részek.....	457
Jövevényszók.....	459
Kitekintés: visszakölcsönzés.....	462
2) Jövevényszók normalizálása.....	462
Speciális karakterek (ş ş ț Ț ă Ă â Â î Î)	462
a / á	463
o / u.....	464
o / a	464
n / ny.....	465
m / n / ny.....	468
t / t' / ty / cs	469
k / k' / ty / cs	472
k / p	475
cs	476
dzs	477
zs	479
s, sz.....	480

g / gy	483
d / d' / gy.....	484
v / b	486
metatézis.....	487
msh-torlódás	487
msh-k időtartama.....	487
j / i / ly	488
-u / -ul / -uly / -uj.....	490
-el / -ely / -ej.....	492
nekāzsitok / nekāzsiltak	493
toldalékolás.....	496
-ie	498
-ia	501
-e	503
-ā	505
velāris ā , â/î.....	510
e / i	521
e / é	523
egybe / külön	527
diftongusok	527
3) Idegen eredetű tulajdonnevek normalizálása.....	529
helynevek.....	529
személynevek, címek, márkanevek, stb.....	534
4) kérdéses / érdekes esetek.....	535
Megoldásra váró problémák.....	537
1) fragmentumok, „álfragmentumok”	537
2) több szóból álló nevek, címek, stb.	540
Megfejtésre váró részek.....	540
Irodalomjegyzék, rövidítések.....	543

Bevezetés

Mi ez?

A Tánczos Vilmos gyűjtéseiből létrehozott moldvai magyar ([MoMa](#)) korpuszhoz tartozó dokumentáció, amely az adatbázis létrehozása során követett normalizálási gyakorlatot (elvek, szabályok, kivételek) mutatja be.

Mi nem?

A jelen dokumentum semmiképpen sem tekintendő leíró grammatikának vagy forrásnak. A tárgyalt jelenségek köre ehhez nem elég teljes, a közlés módja pedig nem elég szakszerű. A terminológiát leíró jelleggel használtuk, a magyarázatok megfogalmazásakor pedig elsősorban az egyszerűséget és közérthetőséget tartottuk szem előtt. Az egyes jelenségek illusztrálására szolgáló példákat a kontextusukból kiragadva, gyakran rövidítve, plusz információk (pl. magyarázatok, fordítások) nélkül közöltük, ezért ezekből grammatikai következtetések levonását nem ajánljuk. Idézni is az adatbázisban szereplő verziót kell.

Kinek szól?

A korpusz felhasználóinak (különös tekintettel azokra, akik nyelvészeti kutatásaikhoz kívánják azt használni), illetve esetleges jövőbeni annotátorainak.

A korpuszról

A dokumentáció a MoMa korpusz 2025-ös verziójához íródott. Verzióadatok:

- 130 fájl
- 50 kutatópont
- 20 órányi hanganyag
- ~205 000 szövegszó
- ebből ~205 000 normalizált, ~78 000 morfológiailag is elemzett (62 fájl)

Az adatbázis a fájlokat a lent megjelölt feldolgozottsági szinten tartalmazza. Amint látható, az anyagnak jelenleg csak egy részéhez tartozik morfológiai elemzés, ez a lekérdezések megfogalmazásakor és a találatok értelmezésekor is észben tartandó.

fájlnév	kutatópont	tokenszám ¹	hossz	normalizálva	elemezve
m4_01_02	Bogdánfalva	2277	0:09:43	✓	✓

¹ Annak, hogy a NoSketchEngine felületén szereplő tokenszámok az itt feltüntetettektől eltérnek, technikai okai vannak. Az ottani verzióadatok: 217 674 szövegszó, 169 156 szó, 130 fájl, 50 kutatópont, 20 óra. Elemzett tokenek száma: 73 151.

m4_01_06	Bogdánfalva	2109	0:15:41	✓	
m4_01_07	Bogdánfalva	2617	0:21:25	✓	
m4_01_08	Bogdánfalva	315	0:01:44	✓	✓
m4_03_08	Máriafalva	578	0:02:38	✓	✓
m4_04_01	Nagypatak	1816	0:10:05	✓	✓
m4_04_03	Nagypatak	718	0:03:54	✓	✓
m4_04_05	Nagypatak	1153	0:05:49	✓	
m4_05_01	Belcseszku	452	0:03:37	✓	✓
m4_05_02	Belcseszku	971	0:05:22	✓	✓
m4_06_01	Forrófalva	2839	0:19:41	✓	
m4_06_02	Forrófalva	783	0:04:54	✓	✓
m4_06_03	Forrófalva	544	0:02:35	✓	✓
m4_07_01	Klészse	1328	0:07:16	✓	✓
m4_07_02	Klészse	2327	0:14:10	✓	✓
m4_08_02	Somoska	1892	0:14:07	✓	✓
m4_08_03	Somoska	4855	0:30:05	✓	
m4_08_06	Somoska	2078	0:17:11	✓	✓
m4_09_01	Pokolpatak	2307	0:10:06	✓	
m4_09_02	Pokolpatak	735	0:04:43	✓	
m4_10_02	Dózsa-Újfalu	1501	0:08:31	✓	
m4_11_01	Csík	1192	0:07:02	✓	✓
m4_13_01	Külsőrekecsin	1249	0:07:16	✓	
m4_13_02	Külsőrekecsin	384	0:02:07	✓	✓
m4_13_03	Külsőrekecsin	592	0:02:42	✓	✓
m4_15_03	Magyarfalu	1675	0:07:31	✓	✓
m4_15_04	Magyarfalu	665	0:04:07	✓	✓
m4_15_05	Magyarfalu	2425	0:12:31	✓	
m4_15_06	Magyarfalu	1281	0:06:14	✓	
m4_15_07	Magyarfalu	1290	0:06:17	✓	
m4_16_03	Lábnyik	1265	0:05:28	✓	
m4_16_04	Lábnyik	1610	0:08:12	✓	✓
m4_16_05	Lábnyik	1869	0:10:13	✓	
m4_16_06	Lábnyik	1222	0:07:24	✓	

m4_16_07	Lábnnyik	1758	0:08:40	✓	
m4_17_02	Diószén	2822	0:12:32	✓	
m4_17_07	Diószén	723	0:03:01	✓	✓
m4_17_08	Diószén	1098	0:07:28	✓	
m4_17_10	Diószén	1052	0:04:27	✓	
m4_17_11	Diószén	746	0:03:30	✓	✓
m4_18_01	Trunk	2381	0:15:08	✓	✓
m4_18_04	Trunk	3037	0:17:32	✓	✓
m4_22_02	Lujzikalagor	3649	0:20:54	✓	
m4_22_03	Lujzikalagor	3705	0:18:43	✓	✓
m4_22_05	Lujzikalagor	729	0:05:50	✓	✓
m4_22_06	Lujzikalagor	979	0:08:56	✓	
m4_22_07	Lujzikalagor	552	0:05:04	✓	
m4_22_08	Lujzikalagor	918	0:03:36	✓	
m4_22_10	Lujzikalagor	1935	0:08:47	✓	
m4_23_01	Szeketura	956	0:07:04	✓	
m4_23_02	Szeketura	2194	0:12:33	✓	
m4_25_01	Lésped	816	0:03:07	✓	✓
m4_25_02	Lésped	475	0:03:19	✓	✓
m4_25_03	Lésped	1137	0:05:28	✓	
m4_25_04	Lésped	820	0:05:52	✓	✓
m4_26_01	Frumósza	1670	0:08:03	✓	
m4_26_03	Frumósza	1219	0:07:33	✓	
m4_26_04	Frumósza	558	0:07:18	✓	✓
m4_26_05	Frumósza	1092	0:05:51	✓	
m4_26_06	Frumósza	1181	0:05:25	✓	
m4_28_02	Pusztina	7280	0:34:35	✓	
m4_28_03	Pusztina	1010	0:07:53	✓	
m4_28_05	Pusztina	4201	0:19:39	✓	
m4_28_06	Pusztina	5096	0:28:57	✓	✓
m4_28_08	Pusztina	1724	0:11:31	✓	
m4_30_03	Szoloncka	380	0:02:20	✓	
m4_30_04	Szoloncka	164	0:00:59	✓	

m4_31_01	Szerbek	1738	0:09:11	✓	
m4_33_01	Kövesalja	1782	0:10:48	✓	
m4_33_02	Kövesalja	1559	0:08:49	✓	
m4_33_03	Kövesalja	194	0:01:10	✓	✓
m4_33_04	Kövesalja	1104	0:06:38	✓	
m4_34_03	Gajdár	1587	0:08:37	✓	
m4_35_01	Jenekest	868	0:06:04	✓	✓
m4_35_02	Jenekest	1534	0:09:20	✓	
m4_36_01	Turluján	508	0:04:16	✓	✓
m4_36_02	Turluján	416	0:03:12	✓	✓
m4_37_01	Gyidráska	460	0:03:02	✓	✓
m4_37_02	Gyidráska	439	0:03:07	✓	✓
m4_38_08	Esztofuj	455	0:02:10	✓	✓
m4_38_10	Esztofuj	457	0:02:13	✓	✓
m4_39_02	Berzunc	582	0:04:33	✓	
m4_40_03	Váliri	1535	0:08:53	✓	
m4_40_05	Váliri	2101	0:11:56	✓	
m4_41_01	Balanyásza	2358	0:19:56	✓	
m4_43_01	Ploszkucény	869	0:04:59	✓	✓
m4_43_02	Ploszkucény	1242	0:08:12	✓	
m4_44_01	Szászkút	761	0:03:27	✓	✓
m4_44_05	Szászkút	2059	0:09:33	✓	✓
m4_49_01	Tatros	620	0:03:20	✓	✓
m4_49_02	Tatros	680	0:03:41	✓	✓
m4_50_06	Diószeg	3460	0:19:51	✓	✓
m4_50_10	Diószeg	1945	0:10:08	✓	
m4_51_01	Szőlőhegy	4948	0:29:00	✓	
m4_52_01	Újfalu	220	0:01:12	✓	
m4_53_01	Szítás	4420	0:25:00	✓	
m4_54_01	Bahána	1238	0:06:33	✓	✓
m4_54_05	Bahána	2011	0:13:14	✓	✓
m4_55_01	Gorzafalva	1040	0:04:43	✓	✓
m4_55_03	Gorzafalva	2066	0:09:10	✓	✓

m4_59_01	Szalánc	901	0:05:41	✓	✓
m4_59_03	Szalánc	549	0:03:05	✓	✓
m4_59_06	Szalánc	766	0:05:34	✓	✓
m4_67_02	Tráján	626	0:03:52	✓	
m4_68_02	Kelgyest	1167	0:08:37	✓	✓
m4_68_03	Kelgyest	1936	0:10:50	✓	
m4_68_04	Kelgyest	1821	0:09:03	✓	
m4_69_01	Szabófalva	2462	0:17:59	✓	
m4_69_02	Szabófalva	2841	0:20:00	✓	
m4_69_03	Szabófalva	3587	0:23:33	✓	
m4_69_04	Szabófalva	1175	0:05:56	✓	
m4_71_01	Jugán	3164	0:23:34	✓	
m4_71_02	Jugán	1154	0:06:45	✓	✓
m4_71_03	Jugán	1354	0:07:40	✓	
m4_71_04	Jugán	1761	0:10:53	✓	
m4_71_05	Jugán	2361	0:14:49	✓	
m4_71_06	Jugán	896	0:07:34	✓	✓
m4_74_01	Balusest	1073	0:05:56	✓	
m4_75_02	Kalugarény	1194	0:07:12	✓	
m4_79_01	Vizánta	2216	0:11:25	✓	✓
m4_79_02	Vizánta	2366	0:11:09	✓	✓
m4_79_03	Vizánta	1136	0:08:41	✓	✓
m4_79_07	Vizánta	2904	0:15:32	✓	✓
m4_79_08	Vizánta	1738	0:13:32	✓	✓
m4_79_09	Vizánta	1680	0:12:19	✓	✓
m4_85_02	Berzujok	407	0:02:08	✓	✓
m4_85_03	Berzujok	324	0:02:04	✓	✓
m4_88_01	Árdeván	1902	0:12:04	✓	
m4_88_02	Árdeván	610	0:03:57	✓	
m4_88_03	Árdeván	2981	0:14:49	✓	

Az adatbázist a közeljövőben további 5 órányi hanganyaggal tervezzük bővíteni:

fájlnev	kutatópont	tokenszám	hossz	normalizálva	elemezve
----------------	-------------------	------------------	--------------	---------------------	-----------------

m4_01_09	Bogdánfalva		0:12:23		
m4_03_13	Máriafalva		0:06:29		
m4_03_14	Máriafalva		0:09:47		
m4_04_02	Nagypatak		0:03:04		
m4_04_04	Nagypatak		0:04:49		
m4_07_03	Klészse		0:16:53		
m4_07_04	Klészse		0:18:02		
m4_11_02	Csík		0:03:35		
m4_11_03	Csík		0:05:37		
m4_17_12	Diószén		0:12:32		
m4_18_05	Trunk		0:06:53		
m4_22_13	Lujzikalagor		0:04:46		
m4_28_04	Pusztina		0:41:50		
m4_28_09	Pusztina		0:03:48		
m4_34_06	Gajdár		0:04:16		
m4_34_07	Gajdár		0:04:20		
m4_34_09	Gajdár		0:04:29		
m4_35_03	Jenekest		0:12:36		
m4_38_11	Esztufuj		0:06:51		
m4_38_12	Esztufuj		0:13:39		
m4_43_03	Ploszkucény		0:05:08		
m4_50_01	Diószeg		0:04:08		
m4_50_02	Diószeg		0:02:14		
m4_50_03	Diószeg		0:01:23		
m4_50_04	Diószeg		0:03:34		
m4_50_05	Diószeg		0:09:04		
m4_50_07	Diószeg		0:02:07		
m4_50_09	Diószeg		0:11:46		
m4_52_02	Újfalu		0:08:42		
m4_53_02	Szítás		0:30:02		
m4_53_03	Szítás		0:20:25		
m4_75_03	Kalugarény		0:15:09		

A példáról

A normalizálási gyakorlatot igyekeztünk kifejezetten nagy példaanyagon keresztül bemutatni. Egyrészt azért, mert szerettünk volna a későbbi annotátoroknak minél több mindent átadni abból, amit az anyag feldolgozása során a moldvai magyarról megtudtunk, másrészt pedig azért, mert szeretnénk, ha a dokumentáció a moldvai magyarban rejlő számtalan kiaknázatlan kutatási lehetőségre is felhívna a figyelmet.

Jelölések, színek

- szemléltetni kívánt jelenség
- ellenpélda, vö.
- ezt a részt adatközlő mondja
- ezt a részt a gyűjtő mondja
- [...] kihagyás, rövidített idézet

Pl.: *kiel, miel* > *kivel, mivel*

Leirat	Normalizált alak
[..] minden szerencsétlenségtől, s mindazoktól, kie bántlak téged, édes Jézuskám. Ez. <i>Mindazoktól, akik bántnak? Kivel</i> bántom őt. Ne báncsom még. Mindazoktól őrzözzön, kivē mégbántom őüköt Sə miäl van? A zótóal ?	[..] minden szerencsétlenségtől, s mindazoktól, kivel bántlak téged, édes Jézuskám. Ez. <i>Mindazoktól, akik bántanak? Kivel</i> bántom őt. Ne bántsam meg. Mindazoktól őrizzen, kivel mégbántom őket S mivel van? Az autóval ?

A lekérdezésekről

Az egyes jelenségekhez néhol lekérdezés-ötleteket is megadtunk. Fontos, hogy ezek nem mindig tökéletesek, tehát egy komolyabb kutatáshoz előfordulhat, hogy finomítani kell rajtuk. Rendeltetésük egyrészt az, hogy segítsenek az érdeklődőknek további példákhoz hozzájutni, másrészt az, hogy néhány módszer bemutatásával ötleteket adjanak a korpuszban való önálló kereséshez.

A megadott lekérdezések között egyszerű és összetett keresések is vannak. Az egyszerűeket a NoSketchEngine Basic Search mezőjébe kell beírni, az összetetteket az Advanced Search fül alatt található CQL mezőbe:

csitil | *olvas*

[egyszerusített=".*j[zs].*" & word="(.*z[zd].*|.ss.*)"]

Basic Search

Advanced Search (CQL)

CONCORDANCE MOMA - moldvai magyar korpusz

BASIC ADVANCED ABOUT

Simple search ?
csitil|*olvas*

Text types ? ▾

SEARCH

CONCORDANCE MOMA - moldvai magyar korpusz

BASIC ADVANCED ABOUT

Query type ?
simple
lemma
phrase
word
character
CQL

CQL
[egyszerusített=".*j[zs].*" & word="(*z[zd].*|.*ss.*)"]

Insert [] { } < > " " ' ' & \ | ~ # TAGS

CQL BUILDER

Default attribute ?
szótó / word stem ('le... ▾

Subcorpus ?
none (the whole ... ▾

Filter context ? ▾

Text types ? ▾

GO

CQL manual

A dokumentációban szereplő példákhoz úgy lehet a legegyszerűbben a korpuszban hozzáférni, hogy kimásolunk a mondatból egy szakaszt, és beillesztjük az egyszerű keresőbe (itt akár egész hosszú szakaszokra is rá lehet keresni). Az ilyen módon való kereséskor arra kell csak figyelni, hogy a jelen dokumentumban a könnyebb olvashatóság kedvéért az írásjelek és kérdő partikulák (-e) elöl kivettük a szóközt. Ezt a NoSketchEngine-ben való kereséskor vissza kell írni.

Miért vannak a dokumentációban más korpuszokból származó példák?

A jelenségeknél azért szerepelnek egyéb korpuszokból származó példák, mert a MoMa korpusz normalizálásakor támaszkodtunk is más (történeti) korpuszok normalizálási gyakorlatára (pl. Simon & Sass, 2012; Dömötör és mtsai, 2017), de el is tértünk ezektől. Hasznos, ha ezek a hasonlóságok és különbségek dokumentálva vannak, mert így a későbbiekben talán könnyebb lesz a különböző korpuszokat egységesíteni / egyesíteni, ha ez az igény felmerül. Emellett a példák megadásával a felhasználók dolgát is szeretnénk volna megkönnyíteni: azzal, hogy felhívjuk rá a figyelmet, hogy ebben a korpuszban nem biztos, hogy úgy találják az adott jelenséget, ahogy azt egy másik történeti korpuszban megszokhatták, remélhetőleg némileg lerövidül a kívánt adatok korpuszból való kinyerésére fordítandó idő. A legtöbb példa a Történeti magánéleti korpuszból (TMK) és az Ómagyar korpuszból (ÓMK) származik:

Es és C	menden minden Det:Pro	bozzóságokat bosszúságok N.Pl.Acc	frater fráter N	Bernald Bernát N:P	ewrewluel örülvel örül V.PartAdv	.	es és C	engedelmost engedelmes Adj.Essmod=t	el mulat elmúlat VPfx.V.S3	uala vala van V.Ipf	(ÓMK)	
Tott Tóth Tóth N	Péternek Péter N.Dat	az az Det	Eökrö ökre az ökör N.PxS3	pedigh pedig pedig Adv	talpán talpán talp N.PxS3.Sup	[álval álva áll V.PartAdv]	el száradott, elszáradt, el +szárad VPfx.V.Past.S3	.	noha noha noha C	eleget eleget elég Q.Acc	abrakolta, abrakolta, abakol V.Past.S3.Def	(TMK)

A fejezetek felépítése

Cím

Ez történt az adott jelenséggel normalizáláskor.

Leirat	Normalizált alak
példa	példa

Megjegyzések

Lekérdezés-ötletek

Lásd még (példák egyéb korpuszokból, kiegészítő információk, stb.)

A normalizálásról általában

Mi ez?

Nagyobb méretű korpuszok létrehozásakor a szövegek nyelvi elemzése általában többé-kevésbé automatikus módszerekkel, a számítógépes nyelvészet eszközeinek felhasználásával történik. Az, hogy a folyamat milyen mértékben automatizálható, nagyban függ a feldolgozott anyag jellegétől. Egy moldvai magyar interjúhoz hasonló **beszélt nyelvi, nyelvjárási**, kivételesen **archaikus, kódváltásokban** és **jövevényszavakban** rendkívül gazdag anyag nyelvi feldolgozása még a rendelkezésünkre álló nyelvtechnológiai eszközök segítségével is igen nagy kihívást jelent, hiszen ezeknek az eszközöknek a nagy részét a feldolgozandó nyelvjárási anyagtól merőben eltérő nyelvváltozatokra és szövegtípusokra fejlesztették ki. Egy ilyen anyag elemzéséhez vagy a használt **elemzőprogramot** kell a feldolgozandó anyag okozta kihívásokra felkészíteni (ami előfordul, hogy jelentős változtatásokat igényel), vagy az **elemzendő anyagot** kell egy olyan nyelvváltozathoz közelíteni, amellyel a gépi elemző már meg tud birkózni. Az utóbbi megoldás gyakran egy köztes, ún. „**normalizált**” szövegváltozat létrehozásával valósul meg.

Normalizálás során a lejegyzett szóalakokat egy meghatározott szabályrendszernek megfelelően, kisebb-nagyobb mértékben egységesítjük, és a „sztenderd” nyelvváltozathoz közelítjük. Az **ämbër-**

ből **ember** lesz, az **aszondottá**-ból **azt mondta**, az **gluwgl**-ból **aludva**, és így tovább. Ez nemcsak az alapanyag gépi elemezhetőségét növeli, hanem az adatbázisban való keresést is jelentősen megkönnyíti. A normalizált szövegváltozat természetesen az eredeti lejegyzés megőrzésével jön létre, tehát nem lecseréli, hanem kiegészíti azt.

Mi nem?

- 1) Fontos, hogy a normalizálás nem fordítás vagy javítás, a szövegeket nem átfogalmazzuk, csak átírjuk (úgy, hogy az eredeti verzió továbbra is elérhető marad).
- 2) A normalizált szövegváltozat nem azért jön létre, hogy filológiai, nyelvészeti kutatások tárgya legyen. Erre nem is alkalmas, hiszen egy olyan, mesterségesen létrehozott nyelvváltozatot tükröz, ami a valóságban nem létezik.

Fontos-e, hogy mi van a normalizált szövegváltozatban?

Röviden: nem. A korpusz legfontosabb része a leirat (és a hanganyag), minden további hozzáadott réteg az ebben való könnyebb navigációt szolgálja.

Hosszabban: ha egyáltalán nem számítana, nem írtunk volna róla ennyit :)

- 1) Tisztában vagyunk vele, hogy az annotált korpuszok felhasználóinak jelentős része a normalizált szövegréteget használja, hiszen ebben sokkal kényelmesebben lehet keresni, és a találatokat is könnyebb kiolvasni.
- 2) Azért sem teljesen mindegy, hogy mi kerül ebbe a rétegbe, mert a normalizáláskor meghozott döntések gyakran nemcsak azt befolyásolják, hogy az adott jelenség / szóalak mennyire lesz gépileg elemezhető, hanem azt is, hogy normalizálás után mennyire / milyen módon lesz megtalálható. Ahhoz, hogy a felhasználók a korpuszt a megfelelő módon használni tudják, tudniuk kell, hogy az egyes jelenségekkel normalizáláskor mi történt.

Megjegyzés: Normalizálni sokféleképpen lehet. A követett normalizálási elveket nagyban meghatározza:

- 1) az anyag jellege (történeti, szépirodalmi, írott, beszélnyelvi, nyelvjárási, stb.)
- 2) a nyelvi feldolgozás során használt nyelvtechnológiai eszközök, pl. a morfológiai elemzőprogram jellege (Mire fejlesztették ki? Mit tud / mit nem?)
- 3) az anyagból építendő korpusz jellege (Kik / mire fogják használni? Milyen jellegű keresések várhatóak?)
- 4) a korpusz beágyazottsága (Fontos-e, hogy a korpusz illeszkedjen egy nagyobb / már létező keretrendszerbe?)

A MoMa korpusz annotálása során követett normalizálási gyakorlatot nagy mértékben befolyásolta, hogy a projekt elsődleges célja nem egy moldvai magyar elemzőprogram írása, hanem egy morfológiailag elemzett moldvai magyar korpusz létrehozása volt. Olyan normalizálási elveket kellett

tehát követnünk / megalkotnunk, melyek nem teszik szükségessé az anyag elemzésére használni tervezett (az Ómagyar korpusz anyagán tanult, a moldvai magyarra finomhangolt) morfológiai elemzőprogram teljes újrírását. Ha a projekt célkitűzése egy moldvai elemző megalkotása lett volna, merőben más normalizálási szabályrendszert követtünk volna.

A munkafelület

Az interjúszövegek normalizálását táblázatos formában, a google sheets felületén végezzük. 1 fájl = 1 táblázat.

Az alábbiakban két interjúrészlet segítségével bemutatjuk, hogy milyen oszlopokból áll ez a táblázat, és az egyes oszlopokról annotátorként / felhasználóként mit érdemes tudni. A leírás a két példa után következik.

1) ●De aggya zlsz«ten mākār» ['legalább'] hordozzom, mākār ['legalább'] idzs, hogy vagyok, hoj ne űljek ə zágyba.●

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	normalizált lemma	normalizált elemzés	sztemerd alak	sztemerd lemma	sztemerd elemzés	meta	magyarítás	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<103: 100.5817: 103.wav: 5.0503>													
1	De	De	De	de	C								
1	aggya	aggya	adja	ad	V.Subj.S3.Def								
1	z=	z=	az	az	Det								
1	=lszten	=lszten	lszten	lszten	N								
1	mākār	mākār	mākār	mākār	Adv					legalább			(1) jöv.
1	hordozzom	hordozzom	hordozzon	hordoz	V.Subj.S3								
1	,	,	,	,	WPUNCT								
1	mākār	mākār	mākār	mākār	Adv					legalább			(1) jöv.
1	idzs	idzs	igy	igy	Adv Pro								
1	,	,	,	,	WPUNCT								
1	hogy	hogy	hogy	ahogy	Adv Pro Rel					ahogy			
1	vagyok	vagyok	vagyok	van	V.S1								
1	,	,	,	,	WPUNCT								
1	hoj	hogy	hogy	hogy	C								
1	ne	ne	ne	ne	Adv								
1	űljek	űljek	űljek	űl	V.Subj.S1					fekeűjek			
1	ə	ə	az	az	Det								
1	zágyba	zágyba	ágyba	ágy	N.III	ágyban	ágy	N.III					
1	,	,	,	,	SPUNCT								
<104: 105.632>													

Kinagyítva:

A	B	C	D	E	F	G
beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	normalizált lemma	normalizált elemzés	sztemerd alak
<103: 100.5817: 103.wav: 5.0503>						
1	De	De	De	de	C	
1	aggya	aggya	adja	ad	V.Subj.S3.Def	
1	z=	z=	az	az	Det	
1	=lszten	=lszten	lszten	lszten	N	
1	mākār	mākār	mākār	mākār	Adv	
1	hordozzom	hordozzom	hordozzon	hordoz	V.Subj.S3	
1	,	,	,	,	WPUNCT	

1	mākár	makár	mākár	mākár	Adv	
1	ídzs	ídzs	így	így	Adv Pro	
1	,	,	,	,	WPUNCT	
1	hogy	hogy	hogy	ahogy	Adv Pro Rel	
1	vagyok	vagyok	vagyok	van	V.S1	
1	,	,	,	,	WPUNCT	
1	hoj	hogy	hogy	hogy	C	
1	ne	ne	ne	ne	Adv	
1	üljek	üljek	üljek	ül	V.Subj.S1	
1	ə	ə	az	az	Det	
1	zágyba	zágyba	ágyba	ágy	N.III	ágyban
1	.	.	.	.	SPUNCT	
<104: 105.632>						

H	I	J	K	L	M	N
sztemerd lemma	sztemerd elemzés	meta	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
			legalább			(!) jöv.
			legalább			(!) jöv.
			ahogy			
			feküdjek			
ágy	N.Ine					

2) •Mennye pőzát ['fényképet'] csán nekünk ə Gergél, (r vai «de mine» ['jaj nekem']). • {-1 •«Csoma

Gergej». • ● Aha @ ● }

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	normalizált lemma	normalizált elemzés	sztemderd alak	sztemderd lemma	sztemderd elemzés	meta	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<185: 172.1556: 185.wav: 4.5569>													
1	Mennye	Mennye	Mennyi										
1	pózát	pózát	pózát							fényképét			(!) jöv.
1	csán	csán	csánt										
1	nekünk	nekünk	nekünk										
1	ə	ə	a										
1	Gergél	Gergély	Gergely										
1	,	,	,										
1	vai de mine	vai de mine	vai de mine								'jaj nekem'		
1	.	.	.										
<186: 176.7125>													
<187: 175.7472: 187.wav: 1.0468>													
-1	Csoma	Csoma	Csoma										
-1	Gergej	Gergej	Gergely										
-1	.	.	.										
<188: 176.794>													

Kinagyítva:

A	B	C	D	G	K	L	M	N
beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<185: 172.1556: 185.wav: 4.5569>								
1	Mennye	Mennye	Mennyi					
1	pózát	pózát	pózát		fényképét			(!) jöv.
1	csán	csán	csánt					
1	nekünk	nekünk	nekünk					
1	ə	ə	a					
1	Gergél	Gergély	Gergely					
1	,	,	,					
1	vai de mine	vai de mine	vai de mine			'jaj nekem'		
1	.	.	.					
<186: 176.7125>								
<187: 175.7472: 187.wav: 1.0468>								
-1	Csoma	Csoma	Csoma					
-1	Gergej	Gergej	Gergely					
-1	.	.	.					
<188: 176.794>								

Leírás:

oszlop	tartalom	magyarázat	Van-e vele teendő normalizáláskor?
A	beszélő	A megszólaláshoz tartozó beszélő kódja. Az adatközlőket pozitív, a gyűjtőket negatív számok jelölik. Itt kapnak helyet a megszólalások elejét és végét jelző időzítési markerek is.	nincs
B	leirat	Az interjúban elhangzó szónak a magyar egyezményes hangjelölési rendszer szabályai szerint lejegyzett alakja. Mellékjeleket is tartalmazhat. Normalizáláskor ezeken az alakokon csak és kizárólag szóhatárt érintő változtatást végzünk (összevonás / szétbontás).	van (tokenizálás)
C	egyszerűsített alak	A lejegyzett alak automatikusan egyszerűsített, mellékjelek nélküli változata. Normalizáláskor ezeken az alakokon csak és kizárólag szóhatárt érintő változtatást végzünk (összevonás / szétbontás).	van (tokenizálás)
D	normalizált alak	A szó normalizált alakja. Pontosan egy darab szónak kell ide kerülnie, ezen kívül nem lehet a cellában semmi (szóköz sem!). Fokozottan figyelni kell arra, hogy az adott szót mindig ugyanúgy írjuk.	van
E	normalizált lemma	Szótő. Elemzéskor kerül a táblázatba.	nincs
F	normalizált elemzés	A szóalakhoz tartozó morfológiai címke. Elemzéskor kerül a táblázatba.	nincs
G	sztenderd alak	Ide kerülnek bizonyos tájnyelvi alakok „sztenderd” megfelelői. Kiegészítő grammatikai információk megjelenítésére szolgál.	van
H	sztenderd lemma	A „sztenderd” szóalakhoz tartozó szótő. Elemzéskor kerül a táblázatba.	nincs
I	sztenderd elemzés	A „sztenderd” szóalakhoz tartozó morfológiai címke. Elemzéskor kerül a táblázatba.	nincs
J	meta		nincs

K	magyarázat	Itt kap helyet a szavak magyarázata, és minden egyéb, hozzájuk kapcsolódó többletinformáció. A magyarázatok egy része lejegyzéskor, másik része normalizáláskor kerül a korpuszba.	van
L	román szöveg fordítása	A románul elhangzó részeknek a lejegyzést végző munkatársak által megadott magyar fordítása.	nincs
M	tokenizálás	Itt jelezzük, ha a kézi normalizálás során szóhatárt érintő változtatást végzünk (szövegszók összevonása / szétbontása). Ennek az oszlopnak a tartalma nem kerül bele a korpuszba.	van
N	megjegyzés	A kézi normalizáláskor felmerülő kérdések, megjegyzések helye. Ennek az oszlopnak a tartalma nem kerül bele a korpuszba.	van

A korpusz rétegeit a táblázat oszlopai alkotják. A rétegek a kereshető adatbázisnak otthont adó NoSketchEngine felületén folyó szövegként, egymás alatt jelennek meg, közöttük a találatok megjelenítésekor a szemecske ikonnal lehet váltani (kényelmesen egyszerre két réteg jeleníthető meg). A fenti két részlet, a *leirat* és a *magyarázat* rétegeket megjelenítve:

Minden olyan rétegben, ami nem a *normalizált alak*, a korpuszkezelő rendszer *Összetett keresés* (*Concordance > Advanced > CQL*) funkciójával lehet keresni. Itt természetesen egyszerre több rétegben való keresésre is van lehetőség. Az [egyszerusített="*.dzs" & lc="így" & beszelo="ak"] keresőkifejezés például olyan *így*-ekre szűr, amelyeket az adatközlők *dzs*-vel ejtettek, ez: [egyszerusített="*.nye" & word="*.nyi" & beszelo="ak"] pedig olyan *ennyi*-kre és *mennyi*-kre, melyek szóvégi *e*-vel hangzottak el (*ennye*, *mennye*). Arról, hogy az egyes rétegek a NoSketchEngine felületén pontosan milyen név alatt futnak, a korpuszhoz tartozó *Keresési útmutató* tartalmaz bővebb információt.

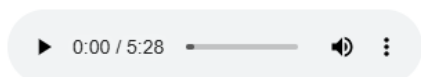
A munkafolyamat

A normalizálás munkafolyamata előfeldolgozásból és kézi annotálásból áll. Az előfeldolgozás célja, hogy a kézi annotáláshoz megfelelő fájlformátum előállítás mellett a normalizálás során előforduló leggyakoribb esetek automatikus kezelésével megkönnyítse és meggyorsítsa a manuális munkát.

1. lépés: előfeldolgozás

Az anyag feldolgozásának első lépéseként a BXT formátumú lejegyzésekből egy Python script segítségével TSV kiterjesztésű, oszlopos fájlokat hozunk létre. A TSV-k jellemzői:

A bemeneti fájlok fejlécét, amelyben a lejegyzés metaadatai szerepelnek, a TSV már nem tartalmazza. Az itt megadott adatok (kutatópont neve, eredeti felvétel neve, a felvétel időpontja, a lejegyző és az ellenőrző neve, az adatközlő neve, születési éve / életkora és a terepmunkás neve) a lejegyzéseket tartalmazó honlapon (<https://lejegyzes.moma.nytud.hu>), a kiválasztott fájlra kattintva érhetők el:

Automatikusan egyszerűsített lejegyzés megnyitása

Kutatópont: Lészped

Eredeti felvétel: MK_Tánczos_064.wav [34:7:543 - 39:35:972]

Felvétel időpontja: 1993. május 4.

Lejegyezte: Eris Elvira Mária

Ellenőrizte: EEM, VFS

ak1: Muntyán Istvánné, 62 éves.

tm1: Tánczos Vilmos

A fejléc után a BXT-ben az interjú szövege következik, ami különböző szövegközi jelöléseket, annotációkat is tartalmaz. Például:

•Mennye pózát ['fényképet'] csán nekünk ə Gergél, (r vai «de mine» ['jaj nekem']).•
{-1 •«Csoma Gergej»• •Aha @•}

•Moszt, moszt ə primàrnak ['polgármesternek'] a zannya vadzşak ièn. ••[# «nevet» #]•

•Nem mí jár eszēmbe kă ['mert'] (1 szok helbe vaja nekünk ugaraink, de ezeket,)•

•[Qk] Háj ['Gyere'] komáásszon táncoljunk, kă ['mert'] maholnap meghalunk. ••Harangakat meghúzzák, füldet rivánk felhúzzák. [/Qk]•

•[Qé] Mária tisztèlecsirę • | •akik idejöttętek, • •Szűz Mária szęnt fejirę • | •szęp kęsorút kęssętek. • •Szűz Mária | męnnęk dżęndzşę, • •addż ăldását • | •hívęidre. • •Drăgalátó szęnt kęzędvęl • | •ęlęj münkęt kębledre. [/Qé]•

- { -1 a beszélőt azonosító kód }
- • a szöveg és a hang szinkronizálásához szükséges időmarkerek •
- « a megszólalások közötti átfedéseket jelző « » karakterek »
- (r a megszólalás nyelvét azonosító jelölés, ami jellemzően a románul elhangzó szakaszok előtt / után jelenik meg)
- [‘a román részek magyar fordítása’]
- [‘lejegyzői magyarázatok, megjegyzések’]
- nagyobb | szünet
- (1 nevetve beszél) ; (2 köhögve beszél) ; (3 sírva beszél)
- [Qk] kötött szöveg (ima, mondóka, stb.) eleje / vége [/Qk]
- [Qé] ének eleje / vége [/Qé]

Ezek az információk – az átfedésekre utaló « » karakterek kivételével – a TSV (XLSX) fájllokba is bekerülnek:

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<185: 172.1556: 185.wav: 4.5569>								
1	Mennye	Mennye	Mennyi					
1	pózát	pózát	pózát		fényképet			(!) jöv.
1	csán	csán	csánt					
1	nekünk	nekünk	nekünk					
1	ə	ə	a					
1	Gergél	Gergély	Gergely					
1	,	,	,					
1	vai de mine	vai de mine	vai de mine			'jaj nekem'		
1	.	.	.					
<186: 176.7125>								

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<73: 70.2999: 73.wav: 2.6123>								
1	Moszt	Moszt	Most					
1	,	,	,					
1	moszt	moszt	most					

1	ə	ə	a					
1	primárnak	primárnak	primárnak		polgármest eknek			(!) jöv.
1	a	a	az					
1	zannya	zannya	anyja					
1	vadzşak	vadzşak	vagyok					
1	jen	én	én					
1	.	.	.					
<74: 72.9122>								
<75: 72.9934: 75.wav: 1.5238>								
1	%<lejegyzoi _megjegye s>	%<lejegyzoi _megjegye s>	%<lejegyzoi _megjegye s>					
1	nevet	nevet	nevet					
1	%</lejegyzo i_megjegyz es>	%</lejegyzo i_megjegyz es>	%</lejegyzo i_megjegyz es>					
<76: 74.5172>								

beszélő	leirat	egyszerűsít ett alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<269: 314.8934: 269.wav: 3.9009>								
1	Nem	Nem	Nem					
1	mí	mí	még					
1	jár	jár	jár		jut			
1	eszēmbe	eszembe	eszembe					
1	kă	ka	ke		mert			(!) jöv.
1	%<nevetes>	%<nevetes>	%<nevetes>					
1	szok	szok	sok					
1	helbe	helbe	helybe	helyben				
1	vaja	vaja	vagyon					
1	nekünk	nekünk	nekünk					
1	ugaraink	ugaraink	ugaraink					
1	,	,	,					
1	de	de	de					

1	ezeket	ezeket	ezeket					
1	,	,	,					
1	%</nevetes	%</nevetes	%</nevetes					
	>	>	>					
<270: 318.7943>								

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemerd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<113: 168.7061: 113.wav: 3.9532>								
1	%<enek>	%<enek>	%<enek>					
1	Mária	Mária	Mária					
1	tisztélecsire	tisztélecsire	tisztélecsire					
<114: 172.6593>								
1								
<115: 173.2166: 115.wav: 3.6804>								
1	akik	akik	akik					
1	idejöttetek	idejöttetek	idejöttetek					

Ahogy fent látható, a bemenetből érkező • **időzítési markerek** • a TSV (XLSX) fájlokban a *beszélő* oszlopban, külön sorban kapnak helyet. A markerek soraiban a többi oszlop üres marad.

A **beszélőt azonosító kód** (1; 2; 3; -1; -2; stb.) szintén a *beszélő* oszlopba kerül, és az adott megszólalás összes szava mellett megjelenik.

A **románul elhangzó szakaszok** tokenizálás nélkül, egy egységként kerülnek a táblázatba. **Fordításuk** ugyanabban a sorban, a *román szöveg fordítása* oszlopban kap helyet. Mivel a TSV-ben a **(r ...)** jelölés már nem szerepel, innentől kezdve a román részeket a hozzájuk megadott fordítás különíti el a korpusz többi részétől: a román részek azok, melyeknek van fordítása.

A **hosszabb szünetet** jelölő | karakterek önálló szövegszónak számítanak, így külön sorba kerülnek.

A **lejegyzői megjegyzéseknek és magyarázatoknak** a korpuszban három típusa van:

- 1) szövegszónak, egy adott kifejezéshez kapcsolódó megjegyzés / magyarázat (pl.: tájékoztató jelentése, bizonytalanságra utaló kérdőjel, stb.)

- 2) különálló, a felvétel körülményeire vonatkozó megjegyzés, többletinformáció (pl.: nevet, sír, köhint, magnókattanás, a felvétel megszakad, kakaskukorékolás, valaki bejön stb.)
- 3) hosszabb szövegrészletekre vonatkozó megjegyzések, amelyek a megszólalás típusáról, és egyéb tulajdonságairól hordoznak információt (pl.: kötött szöveg, ének, nevetés / sírás / köhögés közben elhangzó szakasz)

Az első típusba tartozó lejegyzői megjegyzések a TSV-ben annak a szónak a *magyarázat* oszlopába kerülnek, ami után a bemenetben szerepeltek:

Mennye pózát ['fényképet'] csán nekünk a Gergél'

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
1	Mennye	Mennye	Mennyi					
1	pózát	pózát	pózát		fényképet			(!) jöv.
1	csán	csán	csánt					

A második típusba tartozó lejegyzői megjegyzések külön sorban, szöveges adatként, XML-szerű nyitó- és zárócímkék között jelennek meg a TSV-ben:

•Moszt, moszt a primàrnak a zannya vadzsak ièn. •#[# «nevet» #]•

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
1	%<lejegyzoi _megjegyzes>	%<lejegyzoi _megjegyzes>	%<lejegyzoi _megjegyzes>					
1	nevet	nevet	nevet					
1	%</lejegyzoi _megjegyzes>	%</lejegyzoi _megjegyzes>	%</lejegyzoi _megjegyzes>					

A harmadik típusba az alábbi megjegyzések tartoznak:

- (1 nevetve beszél) ; (2 köhögve beszél) ; (3 sírva beszél)
- [Qk] kötött szöveg (ima, mondóka, stb.) eleje / vége [/Qk]
- [Qé] ének eleje / vége [/Qé]

Ezek a TSV-be szintén XML-szerű nyitó- és zárócímkék formájában kerülnek be, közrefogva azt a szövegrészletet, amelyre a megjegyzés vonatkozik:

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
-2	Mi	Mi	Mi					
-2	a	a	a					
-2	portokála	portokala	portokála		narancs			(!) jöv.
-2	?	?	?					
-1	%<nevetes>	%<nevetes>	%<nevetes>					
-1	Narancs	Narancs	Narancs					
-1	.	.	.					
-1	%</nevetes>	%</nevetes>	%</nevetes>					

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
-1	Mit	Mit	Mit					
-1	tudott	tudott	tudott					
-1	imádkozni	imádkozni	imádkozni					
-1	%<kohoges>	%<kohoges>	%<kohoges>					
-1	magyarossan	magyarossan	magyarosan					
-1	?	?	?					
-1	%</kohoges>	%</kohoges>	%</kohoges>					

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
1	%<siras>	%<siras>	%<siras>					
1	Nëm	Nem	Nem					
1	bíram	bíram	bírom					
1	tartani	tartani	tartani					
1	męg	meg	meg					
1	magamat	magamat	magamat					

1	.	.	.					
1	%</siras>	%</siras>	%</siras>					

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
1	%<ima>	%<ima>	%<ima>					
1	Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh amin, precum era la început acum și-n pururea și în vecii vecilor amin	Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh amin, precum era la început acum și-n pururea și în vecii vecilor amin	Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh amin, precum era la început acum și-n pururea și în vecii vecilor amin			'Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és Szentléleknek ámen, most és mindörökké ámen'		
1	.	.	.					
1	%</ima>	%</ima>	%</ima>					

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztemderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
1	%<enek>	%<enek>	%<enek>					
1	Kérünk	Kérünk	Kérünk					
1	mind	mind	mint					
1	apostolunka t	apostolunka t	apostolunka t					
1	,	,	,					
1	mind	mind	mint					
1	az	az	az					
1	első	eső	első					
1	királyunkat	királyunkat	királyunkat					
1	.	.	.					
1	%</enek>	%</enek>	%</enek>					

Tokenizálás

A kézi normalizáláshoz megfelelő táblázatos fájlformátum előállítása során a folyó szövegeként lejegyzett interjúkat különálló szövegszókra, azaz tokenekre bontjuk. A tokenizálást az NLTK

tokenizálójának **word_tokenize** függvénye végzi.²

A tokenizált fájlokban a megszólalások minden eleme külön sorban kap helyet (szavak és írásjelek egyaránt). Ez alól csak a román szövegrészletek képeznek kivételt, melyeket a fent említett módon, egy egységként kezelünk. A megszólalások között a táblázatban üres sor található. Egy megszólalásnak az számít, ami a bemeneti fájlban egy sorban szerepelt.

A tokenizálót a **lejegyzéseken** és azok **automatikusan egyszerűsített** verzióján is lefuttatjuk, melyek így könnyen egymás mellé rendezhetővé válnak. Tokenizálás során ügyelünk arra, hogy az eredeti fájlokban található **lejegyzői megjegyzések** és speciális **jelölések** megőrződjenek: ezek az újonnan létrejött táblázatos fájlokba a fent leírtak szerint kerülnek be.

Automatikus előnormalizálás

Az előfeldolgozás utolsó lépéseként az anyagon szótáralapú, automatikus előnormalizálást végzünk. Ennek köszönhetően az annotátor a feldolgozandó fájlokat úgy kapja meg, hogy a lejegyzett alakok egy részéhez már normalizált alak is tartozik:

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás	megjegyzés
<61: 97.6534: 61.wav: 2.9229>								
1	Nę	Ne	Ne					
1	készérj	készérj						
1	tă	te	te					
1	gonosz	gonosz	gonosz					
1	,	,	,					
1	vagyon	vagyon	vagyon					
1	nekęm	nekem	nekem					
1	făjăm	fejem						
1	,	,	,					
<62: 100.5763>								

Az előnormalizálás egy **szótár** segítségével történik, amely **~ 98 000 szövegszónyi** kézzel normalizált interjúszövegből jött létre, és jelenleg **2902 db leirat – egyszerűsített alak – normalizált alak** szóhármast tartalmaz. Az előnormalizálást végző script végignézi a feldolgozandó fájlt, és azok mellé a **leirat – egyszerűsített alak** párok mellé, melyek a szótárban is szerepelnek, a megfelelő oszlopba

² https://www.nltk.org/api/nltk.tokenize.word_tokenize.html

beilleszti a hozzájuk tartozó, szótárból kiolvasott normalizált alakot. Ezt a kézi normalizálást végző annotátornak már csak ellenőriznie kell. Az előnormalizálás során a feldolgozandó tokenek **kb. 60%-a** kap automatikusan normalizált alakot.

2. lépés: kézi normalizálás

A következő lépésben az interjúszövegeket szavanként, kézzel normalizáljuk. Az annotátor munka közben a hanganyagot is hallgatja, így a lejegyzések (a lejegyzést végző munkatársakkal együttműködve) még ebben a munkafázisban is gyakran javításra, pontosításra kerülnek. A kézi normalizálást az előfeldolgozási fázisban létrehozott TSV (XLSX) fájlokban végezzük. Abban az esetben, ha a táblázat *normalizált alak* mezője (az automatikus előnormalizálásnak köszönhetően) már ki van töltve, az annotátor csak ellenőrzi – és szükség esetén javítja – annak tartalmát, ha nincs, akkor pedig értelemszerűen begépeli a megfelelő alakot. A normalizált fájlokat ellenőrzés után továbbadjuk morfológiai elemzésre.

Formai, technikai tudnivalók

Központozás, mondatra bontás, helyesírás, tokenizálás

Az anyag normalizálása során sem a lejegyzéskor kijelölt **mondathatárokon**, sem a **központozáson** nem változtattunk. Mivel a lejegyzések elkészítésekor a szöveg mondatokra bontása a nagyobb **szünetek** alapján történt, a mondathatárok sokkal inkább a **beszédfolyam egységeit** jelölik, mintsem tényleges mondathatárokat. A félbehagyott mondatok végéről általában hiányzik az írásjel, a vesszők pedig néha tagmondathatárt, néha kisebb szünetet jeleznek. Ha egy szakaszban nincs prosódiai határ, akkor a lejegyzésben általában akkor sincs vessző, ha azt a helyesírás egyébként megkövetelné. Az is gyakran előfordul, hogy ereszkedő intonációjú kérdő mondatok végén a lejegyzésben kérdőjel helyett pont van. Mindezekből kifolyólag a központozásra támaszkodó mondattani vizsgálatok elvégzésére az anyag (a jelenlegi állapotában) nem alkalmas.

A tagmondathatárokkal, központozással ellentétben a tokenek **kisbetűs / nagybetűs** írásmódját normalizáláskor szabadon alakíthattuk. Erre az alábbi esetekben volt szükség:

1) Tulajdonnevek, egyházi kifejezések³, stb.:

Leirat	Normalizált alak
Hogy vóna P ünkösdben? Ö sszel van.	Hogy volna p ünkösdben? Ö sszel van.
S ə , azt a az ə tanyitott, na, mikor jött K arácson.	S ö , azt a az ö tanított, na, mikor jött k arácsony.

³ <https://katolikus.hu/dokumentumtar/utmutato-egyhazi-kifejezesek-helyesirasahoz>

<i>Mikor, Nagypénteken kimennek ot</i> Akkor vészem a pimpót, szentelt pimpót, mejiket najbòdogasszonbã szentelik Lelkëm, testëm majt-majt elvã, szën Borbãro ótalmazzã. a vadlëán likához, azt monták vadlëán lika	<i>Mikor, nagypénteken kimennek ott</i> Akkor veszem a pimpót, szentelt pimpót, melyiket Nagyboldogasszonyba szentelik Lelkem, testem majd-majd elvál, Szent Borbála oltalmazzál. a Vadleány likához, azt mondták Vadleány lika
---	--

2) Tapadó névelővel kezdődik a mondat:

Leirat	Normalizált alak
z = O rvosoknál eljárót vót apám, szitkolódzot rivám.	Az orvosoknál eljárót volt apám, szitkolódzott reám.
z = A pák készítették hon. <i>Kik, az apák?</i>	Az apák készítették honn. <i>Kik, az apák?</i>
Z = e gész jó. z = O lá és jó, magyar és jó, z = u ngur és jól, met keetëknãk asz= o nták ungurok	Az egész jó. Az oláh is jó, magyar is jó, az ungur is jó, mert kendteknek azt mondták ungurok

3) Olyan karakterrel (ǎ, ə) kezdődik a mondat, aminek az interjúk lejegyzéséhez használt programban ([Bihalbocs](#)) csak kisbetűs verziója van:

Leirat	Normalizált alak
Mëlliket felfesziccsük? ǎ Fiúisztent.	Melyiket felfeszítsük? A Fiúistent.
<i>Hova? ǎ kãzãnba, ǎ kãzãnba, s'ëunba.</i>	<i>Hova? A kazánba, a kazánba, csáunba.</i>
Ne ebből olvasom jën. ə m. <i>Mhm.</i> ǎ bbã megvan régvelj isz, ästyej isz, z = á ldozász elüött, áldozász után.	Na ebből olvasom én. Ö hm. <i>Mhm.</i> A bbã megvan reggeli is, esti is, az áldozás elött, áldozás után.
ə A kkor éjel vut ëj naj lakadalom.	Ö a kkor éjjel volt egy nagy lakodalom.
<i>Mejik falunál veszem bé? əə</i> L e kel ereszkëgyék Valea Neagrã	<i>Melyik falunál veszem be? Öö</i> l e kell ereszkedjék Valea Neagrã
Melyiket felfesziccsük? ə Fiúisztent.	Melyiket felfeszítsük? A Fiúistent.

Onnat vót Magyarfőřől. <i>Mhm.</i> ə zapja onnat vót. de alol � f����� �gy v�t �gy kicsit f�����. <i>�h�.</i> <i>Evel kezd�?</i> �zt �lmondom r�gv�l �s, �lmondom �st� �s.	Onnat volt Magyarf�l�r�l. <i>Mhm.</i> Az apja onnat volt. de alul a feneke �gy volt egy kicsit fennebb. <i>Aha.</i> <i>Evvel kezd�?</i> Ezt elmondom reggel is, elmondom este is.
---	--

4) Valami rt kisbetűvel van lejegyezve egy olyan szó, aminek a kontextus alapján nagybetűvel kellene lennie (vagy fordítva):

Leirat	Normalizált alak
[...] <i>s a zesti imát kit�l tanulta maga?</i> Nénémtől. <i>Akii.</i> eki n�v�lt, kinél n�tt�m �n, néném, h�. Az �fiuk, ne�! nem tudnak az �fi�k. Nem vagyok Hus�tba �s, új p� sok hus�tt�l nem vagyok. <i>�gy tized�t �lmonnak a zolvas�b�l</i> I��n, I��n. M�nk asz= ��nyuk v�rs. Mikor �zket folytatni fogom, S m�g�gy�nom, akkor ojan linistiltan aluszom �l �.	[...] <i>s az esti imát kit�l tanulta maga?</i> Nénémtől. <i>Aki.</i> Aki n�v�lt, kinél n�tt�m �n, néném, h�. Az ifj�k, nem! Nem tudnak az ifj�k. Nem vagyok húsvétba is, ej p�j sok h�sv�tt�l nem vagyok. <i>Egy tizedet elmondanak az olvasóból</i> Igen, igen. Mink azt mondjuk vers. Mikor ezeket folytatni fogom, s meggyónom, akkor olyan linistiltan aluszom el �.

A kis / nagy kezdőbetűk korrigálása mellett az **egybe-  s különírás** szempontjából is normalizáltuk az anyagot, amire – beszéltnyelvi korpuszról sz  lévén – nagyon gyakran szükség volt. A lépés kétféle műveletet foglal magába: 1) a lejegyzéskor több szóba  rt elemek ** sszevon s t**, 2) a lejegyzéskor egy szóba  rt, valójában több sz b l álló elemek **szétszedését**. Mindkét műveletet a normalizálásra használt Excel-táblában v gezz k el.

1)  sszevon s: 1. normalizálás során az összetartozó tokenek mellé a *tokenizálás* oszlopba beírjuk, hogy * sszevonni*. 2. A tokeneket egyesítjük, a felesleges sort t r lj k. Az összevonásának csak itt van nyoma, a NoSketchEngine felületén már nincs.

Leirat: ●Gyu csam vóna,  gy bi  t k rn l k,●●b cs  m vóna  gy  r n  t ni l k,●

Excel – előtte:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztemerd	magyarázat	tokenizálás
Gyűócsam	Gyóócsam	Gyolcsom			
vóna	vóna	volna			
,	,	,			
úgy	úgy	úgy			
bje	bé	be			összevonni
tékernálok	tekernálok	takarnálok			összevonni
,	,	,			

Excel – utána:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztemerd	magyarázat	tokenizálás
Gyűócsam	Gyóócsam	Gyolcsom			
vóna	vóna	volna			
,	,	,			
úgy	úgy	úgy			
bjetékernálok	bétekernálok	betakarnálok			összevonni
,	,	,			

2) Szétszedés: a szétválasztandó alak alá új sorokat szúrunk be, amelyekbe a *leirat* és az *egyszerűsített alak* oszlopokban a szavakat úgy illesztjük be, hogy minden töréspontra egyenlőségjel kerül. A szavak elején lévő = jelek elé egy aposztrofot is kell ütni, különben az Excel a cella tartalmát függvényként próbálja majd értelmezni. A *tokenizálás* oszlop üresen marad. A NoSketchEngine felületén az egyenlőségjelekből **<egybe/>** címke lesz.

Leirat: •Este úgy **elvajak** fáradva, kicsit imádkozom. De régvel, régvel többet imádkozom. •

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztemerd	magyarázat	tokenizálás
Este	Este	Este			
úgy	ugy	úgy			
el=	el=	el			
'=vajak	'=vajak	vagyok			

fáradva	fáradval	fáradva			
,	,	,			
kicsit	kicsit	kicsit			
imádkozom	imádkozom	imádkozom			
.	.	.			

NoSketchEngine: Este úgy **el<egybe/>vagyok** fáradva , kicsit imádkozom . De reggel , reggel többet imádkozom .

Leirat: •Küül arannyos, belül irgalmasz. ••**zUrjézus** Krisztus bënne fekszik. Szent feje meghajtva, szent arcája lekörmörvö. •

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd	magyarázat	tokenizálás
z=	z=	Az			
'=Ur=	'=Ur=	Úr			
'=jézus	'=jézus	Jézus			
Krisztus	Krisztus	Krisztus			
bënne	benne	benne			
fekszik	fekszik	fekszik			
.	.	.			

NoSketchEngine: Kühül aranyos , belül irgalmas . **Az<egybe/>Úr<egybe/>Jézus** Krisztus benne fekszik .

Fragmentumok

A fragmentumok (szótöredékek) végére vagy elejére normalizáláskor **kiskötőjelet** teszünk. Annak a meghatározása, hogy az adott normalizálandó elem teljes szóalak-e vagy sem, mindig a **tágabb szövegkörnyezet** figyelembevételével, illetve a **leirat** és a kapcsolódó **hanganyag** összevetésével kell, hogy történjen. Pusztán a leiratra nem ajánlott támaszkodni, ebből ugyanis sokszor nem derül ki egyértelműen, hogy a beszélő az adott szót befejezte-e. Szótöredékek a lejegyzésekben négy különböző formában fordulnak elő:

1) kötőjellel

Leirat	Normalizált alak
De mond- , érendítetttem orvosnak a zasszanval,	De mond- , elrendítettem orvosnak az

mę̃t bę̃tę̃gę̃sz yót. mincsak ă szomszédasszanva ę̃vvel, ă zapjá- ę̃ z= =annyáal, fiúnak. Deci hat tę̃mp-, hat paphaz, hat tę̃mplomhoz vittę̃ azkat [...] z= =írászkákot Ű e ę̃ tudott ę̃ csiti- ę̃ olvasni romá-, magyarul.	asszonnyal, mert beteges volt. mindcsak a szomszédasszonnyal ę̃vvel, az apjá- ę̃ az anyjával, fiúnak. Deci hat temp-, hat paphoz, hat tę̃mplomhoz vitte azokat [...] az íráskákat Ő ę̃ ę̃ tudott ę̃ csiti- ę̃ olvasni romá-, magyarul.
-dę̃zų̃g Bę̃tlę̃hembe mę̃nnyų̃nk ajándékokkal. -átkozik ę̃s magyarul. -kor nő árpa, ę̃lvę̃szí a sállót. -gya Pę̃tę̃rikám, ittál valamit? Nę̃m, mondak. ę̃ttję̃l-ę̃? Nę̃m.	-dezzų̃nk Betlehembe mę̃njų̃nk ajándékokkal. -ádkozik is magyarul. -kor nő árpa, elveszi a sarlót. -dja Petrikám, ittál valamit? Nem, mondok. Ettél-e? Nem.

2) schwával

Leirat	Normalizált alak
Csăk făkărăk, s ilyen măgăsz kẵ, kărę̃kję̃ yót, kẵttő. Kẵttűdik ę̃mę̃-, ę̃mę̃lę̃ten van szę̃ [...] tizę̃nẵ dę̃ ot írja, írja a nę̃yít. E zajtón, z= =ajtón írja. A leă lyányok mę̃nņę̃k fę̃rhę̃z ę̃ zolăok utẵn, nę̃m mę̃g kărăszik moszt. <i>Mhm, de nem monták, hogy megfőzik az ilyen gyermeket. Háă, sẵnyă, bę̃teszik vala sẵunbă.</i>	Csak fakerék, s ilyen magas ke-, kereke volt, kettő. Kettedik eme-, emeleten van s [...] tizen- de ott írja, írja a nevét. Az ajtón, az ajtón írja. A le- leányok mennek férjhez az oláhok után, nem még keresik most. <i>Mhm, de nem mondták, hogy megfőzik az ilyen gyermeket. Há, csánj-, beteszik vala csáunba.</i>

3) @-al

Leirat	Normalizált alak
<i>S akkor maga mi= =csinált, elmonta a zsoldárját?</i> Ię̃ę̃n. ę̃lmontam a zsótăr@, olăul.	<i>S akkor maga mit csinált, elmondta a zsoldárját?</i> Igen. Elmondtam a zsoltăr-, oláhul.

ə Fejér fícfáknál nem, nem mond@. Fejér fícfákná? <i>Iğenə</i>. Həltəm én valamit a fejér fícfákról, də nem, nem tartattam én Elvətte azt, olá leánt ugy. Vannak ijenək, də əlvə@. Tijədre, tettek pujszəməməkət, tijər@ rıq.	Ö fehér fűzfáknál nem, nem mond-. Fehér fűzfákná? <i>Igen</i>. Hallottam én valamit a fehér fűzfákról, de nem, nem tartottam én Elvette azt, oláh leányt úgy. Vannak ilyenek, de elve-. Térdre, tettek pujszemeket, térd- reá.
---	--

4) külön jelölés nélkül

Leirat	Normalizált alak
Ej, pàra vala szok paràccság, pàrəszcságak azak valának. s akkor meghalgattam əddzşiket əs meg a má, de ha szébb ıdzş. <i>Így szeb halkan</i>. <i>S ezt a Szüvem első gondolattyát ezt a szóval szokták mondan- [...] Szüvem ęrsőt hakár, hakármit. Szóval szokták</i> És əə azt akarom mondani, akkor əə A tıfusznál marad, <i>ıgən</i>. Ej szē ez pănă kărásunig vajă. Pînă kă abba abba ăă. <i>Igen</i> Azokba a hetek. Mindən vasárnap ıj van, mindən vasàr. <i>Mindən vasárnap</i>. <i>S mē- mējik van több, koa- katolikus van vagy ortodox van több?</i> Há mm cred că nálunk vannak többək a magyarok, ádikă kátolikus. Nem tudnám męg Na. <i>Gyermekei vannak-e? Bákóba, Ónəsbe. Mhm. El, el, elmentek.</i> <i>Ők hozták maguk maguknak a deákot?</i> <i>Nem is ért.</i> Moş ne sze nem ıért.	Ej, para- vala sok parasztság, parasztságok azok valának. s akkor meghallgattam egyiket is meg a má-, de ha szebb ıgy. <i>Így szebb halkan</i>. <i>S ezt a Szívem első gondolatát ezt ő szóval szokták mondan- [...] Szívem első akár-, akármit. Szóval szokták</i> És öö azt akarom mondani, akkor öö A tıfusznál marad-, <i>ıgen</i>. Ej s ez pănă karácsonyig vagyön. Pănă ke abba abba öö. <i>Igen</i> Azokba a hetek-. Minden vasárnap ıgy van, minden vasár-. <i>Minden vasárnap</i>. <i>S me- melyik van több, ka- katolikus van vagy ortodox van több?</i> Há mm cred că nálunk vannak többek a magyarok, ádikă katolikus. Nem tudnám meg- Na. <i>Gyermekei vannak-e? Bákóba, Onyestbe. Mhm. El-, el-, elmentek.</i> <i>Ők hozták maguk- maguknak a deákot?</i> <i>Nem is ért.</i> Most ne- se nem ért.

Adatt ej ty- kakast a tanyitónak, s ej liter pǎlinkát, s akkor ingēmēt én ne, én mēntem a marhǎkvǎl Nah, kēllēt ēs lēgyēn, két ā férfiúm vót, két ęmbērēm. Új ē, új ęlbolonditǔt, nēm tudtam ęmondani.	Adott egy ty- kakast a tanítónak, s egy liter pǎlinkát, s akkor engemet én ne-, én mentem a marhákka Na, kellett is legyen, két e- férfiúm volt, két emberem. Úgy e-, úgy elbolondított, nem tudtam elmondani.
--	--

Az, hogy valami teljes szóalak-e, gyakran nem dönthető el teljes bizonyossággal. Fontos azonban, hogy a kérdésben megpróbáljunk minél nagyobb körütekintéssel eljárni, mert ezzel sok félrevezető adattól menthetjük meg a korpusz felhasználóit.

A fragmentumok mellett a korpuszban „álfragmentumok” is vannak, melyeket valójában befejez a beszélő, csak a szó két része között szünetet tart. Az ilyen elemek normalizálásáról és elemzéséről a [Megoldásra váró problémák](#) c. fejezetben írtunk bővebben.

@ / UNK

A @ karakter a lejegyzésekben a nagyon rosszul hallható, lejegyezhetetlen részekben jelenik meg. Egy @ általában egy szótagot helyettesít. Van, hogy a szónak csak egy része nem hallatszik rendesen, és az is előfordul, hogy a teljes token @-okból áll. A @-ot tartalmazó tokenek normalizálásakor az alábbiak szerint jártunk el:

1) Amikor a @-al helyettesített szótag a szöveggörnyezetből elég nagy bizonyossággal kikövetkeztethető (és valamennyire hallatszik is, csak nem elég tiszta ahhoz, hogy a lejegyzésben megjelenjen), előfordul, hogy a szótagot a norm. alakba beírjuk. Az ilyen módon kiegészített tokenek ritkák.

Leirat	Normalizált alak
mikor mēnt oda, akkor kēlēt a akik házasságra vuǔtak. E dę ęzēk a gyermekēk, mejēk vótak elsőáldozás@, Immán kijǔt vót a pēnszié@. S pēnszionǎr vǔt, s tanácsǔt, Mēnekǔltek, nem tom hogy mongyák, mēnekǔl@ îs refugiaȝi, nu?	mikor ment oda, akkor kellett a akik házasságra voltak. E- de ezek a gyermekek, melyek voltak elsőáldozásra, Immár kijött volt a pensziére. S penszionár volt, s tanácsolt, Menekültek, nem tudom hogy mondják, menekültek îs refugiaȝi, nu?

Ha a lábamnak valaki valami urusságot, lēt vóna ěj jó sztáciunya mēnnyek csináj@ nište bāi.	Ha a lábamnak valaki valami orvosságot, lett volna egy jó sztáciunea menjek csináljak nište bāi.
--	---

2) A csak részben nem hallható szavak norm. alakjába a @ helyére a legtöbb esetben kötőjel került. A megoldás hátránya, hogy összemosza azokat a tokeneket, melyek valóban fragmentumok (és a szótöredékben van egy vagy több olyan szótag, amit nem lehetett lejegyezni) azokkal, melyek valójában teljes szóalakok, csak egy részüket nem hallani jól. Az előnye, hogy így a norm. alakokba nem kerültek olyan speciális (nem alfabetikus) karakterek, mint a @.

Leirat	Normalizált alak
Ěnnyi, ěnnyit tuok csak. Még tudtuk dę älfelej@ .	Ennyi, ennyit tudok csak. Még tudtuk de elfelej- .
S akko lē ěs äsētt ě lőhátról, aztá at kapták męg, s haza@ .	S akkor le is esett a lőhátról, aztán ott kapták meg, s haza- .
Törödelmęssęgnek indulattya vagy ěs a lęlki fájdalom meg@@@ mindęněk fęlęt való ěgi szerętetękvel inditatvęn teljęs szüęmből lęlkęm, szánam ěs bánam mindęn vétkeimęt.	Töredelmességnek indulata vagy ěs a lelki fájdalom meg- mindenek felett való ěgi szeretetekkel indítatván teljes szívemből lelkem, szánom ěs bánom minden vétkeimet.
<i>Tehát a temetés előtti este van csak a zsoldározás. Igen, akkor. Igen, ěg. @@nap van ez.</i>	<i>Tehát a temetés előtti este van csak a zsoldározás. Igen, akkor. Igen, ěg. -nap van ez.</i>

3) Ha a token teljes egészében @-okból áll, a norm. oszlopba **UNK** ('unknown') rövidítés került:

Leirat	Normalizált alak
Kijőttęk, @@@ hęę mikor ělmęntęk męg- - csánnyák a csēręrékat ěfutottak @@ hazunnat a zembęręk, nęm vót kięl bęszęjęnęk.	Kijőttęk, UNK jaj mikor elmentęk meg- - csánják a csererékat elfutottak UNK hazunnat az emberek, nem volt kívül beszéljenek.

4) **UNK** lett a szó norm. alakja akkor is, ha a lejegyzésben megjelenő alak értelmetlen / értelmezhetetlen:

Leirat	Normalizált alak
Poățyi mba még há. Még járnak úgy eszembe, míg járnák eszembe.	Poáte UNK még há. Még járnak úgy eszembe, még járnak eszembe.

Most errefelé vát- **Nacsám** ez a pap vátotta el.

Most errefelé vált- **UNK** ez a pap váltotta el.

Magyarázatok

- A korpuszban való keresés megkönnyítése érdekében a lejegyzésből származó, magyarázat rétegben megjelenő idézőjeleket normalizáláskor eltávolítottuk.
- Szintén ebből a megfontolásból a magyarázatokat kisbetűsítettük, vagy eleve kisbetűvel írtuk. Kivétel: tulajdonnevek.
- A magyarázatok megadásakor a teljességre és az egységességre törekedtünk.
- Az egy szóhoz megadott jelentések számát megpróbáltuk 2-3 darabban maximalizálni. A jelentéseket szóközők és perjel választja el.
- A magyarázatok általában ugyanazt a toldalékot viselik, mint a magyarázandó szó.
- A magyarázatok nincsenek tövesítve és elemezve, így az ebben a rétegben való kereséskor ajánlott a csillag operátor használata.

Azokban az esetekben, amikor a norm. alak kiválasztása különösen nehéznek bizonyult, a magyarázat mezőben **alternatív normalizálási opciókat** is megadtunk. Az ilyen típusú „magyarázatok” felépítése a következő: *? az opció, amire a választás esett / a másik opció*. Pl.:

norm. alak	magyarázat mező
azt	? azt / aztán
az	? az / azt
ő	? ő / öö

Ugyanitt és ugyanígy jeleztük azt is, amikor egy adott alaknak **az értelmezése bizonytalan**. Az elsőnek megadott alak itt is az, amit a kontextus / intonáció / az adatközlő egyéni nyelvhasználata alapján valószínűbbnek tartottunk. Néhány tipikus eset:

norm. alak	magyarázat mező
házba	? házban / házba
könyvbe	? könyvbe / könyvben
feltámassza	? feltámassza / feltámasztja
igazítsa	? igazítja / igazítsa
meggyónjam	? meggyónjam / meggyónjak
igyam	? igyak / igyam

Az adat megbízhatóságával, jelentésével, normalizálásával kapcsolatos **általános bizonytalanság** jelölésére a magyarázat mezőben megjelenő **kérdőjel** szolgál. A kérdőjelek egy része a lejegyzésekből származik, egy része pedig az anyag normalizálása folyamán került ebbe a rétegbe. A megoldás nem a legszerencsésebb, ugyanis nem derül ki belőle, hogy a kérdőjel konkrétan mire vonatkozik. Pontosabb lett volna, ha a bizonytalanságot mindig lokálisan jelöljük, abban a rétegben amivel kapcsolatban felmerült. A lejegyzéssel kapcsolatos a lejegyzésben, a norm. alakkal

kapcsolatosat a norm. rétegben, és így tovább:

leirat	norm. alak	magyarázat
?példa	példa	példa
példa	?példa	példa
példa	példa	?példa

Egy ilyen megoldásnak is vannak azonban hátulütői, például az, hogy nagyon meg tudja nehezíteni az adatbázisban való keresést. Minél több speciális karakter van ugyanis a korpusz szöveges rétegeiben, a felhasználónak annál inkább résen kell lennie a keresőkifejezések megfogalmazásakor. A korpusz ezen iterációjában ezért jobbnak láttuk, ha a speciális (operátor típusú) karakterek használata a magyarázat mezőre korlátozódik.

A magyarázatokban időnként **felkiáltójelek** is vannak, melyek a **nem tipikus, hibás**, vagy bármilyen szempontból **külön figyelmet igénylő** alakokra hívják fel a felhasználók figyelmét. Ilyen alakokat adatközlőknél és terepmunkásoknál is találni. Terepmunkásoknál általában akkor, amikor a gyűjtő nem ismer egy adott tájszót / nem tudja megfelelően dekódolni, amit az adatközlő mondott, és amikor megpróbálja megismételni, egy nem létező alakot produkál. Ezekben az esetekben normalizáláskor kétféle stratégiát követtünk:

1) Korrigáltuk a hibás alakot, az atipikus használatra pedig felkiáltójellel hívtuk fel a figyelmet:

Leirat	Normalizált alak
Nekem m m, elhattam a loat ë sárétával me leşzőkött egygy sinò, úgy monnyuk mük, ä kerękről.	Nekem m m, elhagytam a lovat a sárétával mert leşzőkött egy sina , úgy mondjuk mik, a kerékről.
Mi vót az a, az a sálotă , vagy mivel kellett mennyen? Azt nem értettem meg.	Mi volt az a, az a sáréta [(kétkerekű) kocs] , vagy mivel kellett menjen?

2) A norm. rétegbe korrekció nélkül került be a használt alak, a magyarázat mezőben pedig a **sic!** rövidítés után zárójelben feltüntettük, hogy mi helyett mondta ezt a terepmunkás:

Leirat	Normalizált alak
Í be- vala í betegség, dor era o boală, o boală, cum să spune <i>Értem, értem, de mi az hoj</i> varajú? [...] Varajú , ezt nem értem, ezt a szót. [...] Vala, vala í, vala í betegség.	Egy be- vala egy betegség, dor era o boală, o boală, cum să spune <i>Értem, értem, de mi az</i> hogy varajú [sic! (vala egy)]? [...] Varajú [sic! (vala egy)] , ezt nem értem, ezt a szót. [...] Vala, vala egy, vala egy betegség.

Az adatközlők megszólalásaiban is ezeket a megoldásokat alkalmaztuk, azzal a kiegészítéssel, hogy itt időnként annyira eltorzul egy-egy alak, hogy inkább csak egy UNK rövidítés került helyette a norm.

oszlopba. Az adatközlőknél ugyanis a nyelvbtlások, egyéni nyelvhasználatbeli sajátosságok mellett leggyakrabban a kötött szövegekben tapasztalható **szövegromlás** áll a felkiáltójeles alakok hátterében, ami néha értelmes, de hibás, néha pedig teljesen nonszensz alakokat eredményez.

Leirat	Normalizált alak
Üdvez légy Mária, malaszval vagy teljes, Úr vayon tēvelēd, tē vagy āldōt z= = asszonyāldak között és āldatt te műjōdnēk gyűműōcse, Jjēzus. purgātilōmbűlű lelkeknek mēgszabadulāsukētt	Üdvöz légy Mária malasztal vagy teljes, Úr vayon teveled, te vagy áldott az asszonyállatok [!] között és áldott te méhednek gyümölcse, Jézus. purgatóriumbeli [!] lelkeknek megszabadulásukért
Idvez légy Mária, malasztal vagy teljēs, Úr vayon te= =neved Ingēm vārnak három āga, nyós' kezēdēt Boldogságosz Szép Szűz Mārcskām	Üdvöz légy Mária, malasztal vagy teljes, Úr vayon te [sic!] neved [sic!] Engem [sic!] várnak [sic!] három āga, nyújtsd kezedet boldogságos szép Szűz Máriácskām
Anganānak hāram āga, magas mēnnēk āngassāga , nyűcs' kezēt Bòdògsāgos Szűz Māria.	Anganának [sic! (orgonának)] három āga, magas mennynek angassága [sic! (hangossága)]

„Sztenderd” alakok

- Az ún. *sztenderd alak* réteg kiegészítő grammatikai információk megjelenítésére szolgál, illetve egyes nyelvi jelenségek könnyebb lekérdezését teszi lehetővé. Az itt megjelenő elemek listáját lásd lent.
- A magyarázatokhoz hasonlóan ebben a rétegben is kisbetűvel írtunk mindent, ami nem tulajdonnév.
- Speciális karakterek (? / ! ,) itt egyáltalán nincsenek.
- Ezekhez az alakokhoz elemzés is tartozik, így itt szóalak, kisbetűsített szóalak, szótó és morfológiai címke alapján is lehet keresni.

Ide kerül:

Norm. alak	„Sztenderd” alak	Bővebben l. itt:	CQL (ötletek)
feltekintek nagy magas mennységben	mennységbe	Házba(n), közbe(n), kétségbe(n)esés	[word=".*b[ae]n" & sztenderd=".*b[ae]"] [tag=".*lne" & sztenderd_elemzes=".*lll"]

itt a faluba	faluban		[word=".*b[ae]" & sztenderd=".*b[ae]n"] [tag=".*lll" & sztenderd_elemzes=".*lne"]
mise mondani	misét	Zab aratni	[sztenderd=".*t"][word=".*ni"] [sztenderd_elemzes=".*Acc"][tag=".*\Inf.*"]
tiszteljéd anyád	anyádat	-	[word!=".*t" & sztenderd=".*t"] [tag!=".*Acc" & sztenderd_elemzes=".*Acc"]
szeressük szalassza hajtsák vigyük	szeretjük szalasztja hajtják visszik	Ezt most jobban szeressük	[sztenderd=".*tj.*"] [word=".*gy.*" & sztenderd=".*sz.*[^n]"]
éjjel kellett egyem	egyek	Térdeljem le	[word=".*m" & sztenderd=".*k"]
keressz olvasz	keresel olvasol	Keressz, értődöl, vagysz, merítsz, Térdeljem le	[word=".*sz" & sztenderd=".*l"]
verődöl uralkodol	verődsz uralkodsz		[word=".*l" & sztenderd=".*sz"]
foly, kifoly testem lelkem elvál es az eső arra imádkoz vergőd a halálból vesz el a világ	folyik, kifolyik elválík esík imádkozík vergődík veszík	Térdeljem le	[word!=".*ik" & sztenderd=".*ik"]
maradik találík élík	marad találí élí	Térdeljem le	[word=".*ik" & sztenderd=".*[^i][^k]" & tag=".*V.S3"]
az olajok hegyükön	hegyén	A marhák császárik	[word=".*k(n[ae]k)?"][word="az?"]? [word=".*[uüi]k.*" & sztenderd=".*[aáéé].*"]
az ők nyelvükön	ő		[word="ők" & sztenderd="ő"][word=".*[uü]k.*"]

mik mink mikünket tik tikteket	mi mi minket ti titeket	Mük, nük, nyük, stb.	[sztenderd="mi minket"] [sztenderd="ti titeket"]
nekie nekiük	neki nekik	Neki, néki, nekie, nekiük	nekie nekiük
alája beléje feléje hozzája melléje rája	alá belé felé hozzá mellé rá	-	[word=".*j[ae]" & sztenderd=".*[^j]."]

-e, ə, e

1) -e

Az **-e** kérdőpartikulát normalizáláskor leválasztottuk a szóról, amelyhez a leiratban kapcsolódott:

beszélő	leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat
1	Nem	Nem	Nem		
1	tudom	tudom	tudom		
1	kă	ka	ke		hogya
1	nem	nem	nem		
1	mig	mig	még		
1	eresztjik	eresztik	eresztik		
1	lessz	lessz	lesz		
1	-e	-e	-e		
1	,	,	,		
1	kă	ka	ke		hogya
1	mi	mi	mi		
1	mián	mián	miánt		miatt
1	nem	nem	nem		
1	még	még	még		
1	jő	jő	jön		

1	,	,	,		
1	kă	ka	ke		hogy
1	lessz	lessz	lesz		
1	-ë	-e	-e		
1	beteg	beteg	beteg		
1	,	,	,		
1	megə	megə	meg		
1	lessz	lessz	lesz		
1	-e	-e	-e		
1	harvan	harvan	halva		
1	.	.	.		

2) ə

A **szóvégi schwát** normalizáláskor elhagytuk:

Leirat	Normalizált alak
megə lessz-e harvan Szűz Máriát, Szent Ērsébetətə Ēztə m mikor ə Máriának harangoznak, ęszte ęsz, ręggel ęsz, ųgyə dęlbę ęsz, akkor mongyuk.	meg lesz-e halva Szűz Máriát, Szent Erzsébetet Ezt m mikor ő Máriának harangoznak, este is, reggel is, ügy délbe is, akkor mondjuk.

Az **önmagukban álló** schwákat feltételezett funkciójuk szerint normalizáltuk, jellemzően az alábbiak valamelyikére:

- hezitáció (öö)
- névelő
- névmás

Leirat	Normalizált alak
Ręgvęl mikor ə bjęhámoltam ə lòat Asztalt vätünk äbültätünk, s ə zajtón ęs kiväzätünk. Onnét jő ə Dózsából, ott ə párohunk.	Reggel mikor ö behámoltam a lovat Asztalt vetünk ebéltetünk, s az ajtón is kivezetünk. Onnét jön ö Dózsából, ott a párohunk.

Erős szép ez ə , ez ə dolog!	Erőst szép ez a , ez a dolog!
E Szent Antal, ə Szen Péter, ə Szen Páwal.	A Szent Antal, a Szent Péter, a Szent Pável.
Negyvenhétbe vót eggy ə növièrem.	Negyvenhétbe volt egy ö nővérem.
Me meglátta a sóntot, mejikèt írta a zannya, [...] Hodzš ə mi sè hogy vót.	Mert meglátta a csontot, melyiket írta az anyja, [...] Hogy ő mi s hogy volt.

3) e

A korpuszban nagy számban jelen lévő *e*-k normalizálásakor figyelni kell arra, hogy csak az az *e* maradjon *e*, amelyik valóban mutató névmási funkciót tölt be. Fontos továbbá, hogy az *e* norm. alakja ez is lehet:

e > *e, ez*

Leirat	Normalizált alak
Nä bíztasd magadat a hosszú életédvę. Ě világon való cseľekędętidvę.	Ne bíztasd magadat a hosszú életeddel. E világon való cselekedeteiddel.
ə áľgya meę a zľstęn ä háznak gązdájąt, házigazdasszõnyąt cseľęggyivel eggyütt.	Ő áldja meg az Isten e háznak gazdáját, házigazdasszonyát cselédjével együtt.
<i>Tud-e magyarul ez a pátęr?</i> Ě nem tud. E nem tud. <i>Nęm tud eggyáltalán?</i> Nęm.	<i>Tud-e magyarul ez a páter?</i> Ez nem tud. Ez nem tud. <i>Nem tud egyáltalán?</i> Nem.
<i>Hogya tanította mikor ez maga ezt a sokat meętanulta?</i> Hát ę még nęm sok!	<i>Hogy tanította mikor ezt maga ezt a sokat megtanulta?</i> Hát ez még nem sok!
Męg nęm kęrésztęlkędnek, tęmplomba nęm męnnęk. Ä még van kęrésztelvel, tęmplomba męnnęk s imádoznak	Meg nem keresztelkednek, templomba nem mennek. Ez meg van keresztelve, templomba mennek s imádkoznak

Az *e*-kből minden más esetben:

- határozott névelő
- *egy*
- *el*
- *ej*
- hezitációt jelölő *ő(ö)*
- fragmentum

lett. A példákat lásd lent.

e > a, az

Leirat	Normalizált alak
Z= =asszany siratkazat, brë addíg nem vót ez e para nekünk, nem éltünk-e?	Az asszony siratkozott, bre addig nem volt ez a para nekünk, nem éltünk-e?
ez e zutolszó ithon reménkëdëtt ææ, z= =asszon élt csak, ë zannyik, ë zapik näm	ez az utolsó itthon reménykedett öö, az asszony élt csak, az anyjuk, az apjuk nem

e > egy

Leirat	Normalizált alak
Eggyik ejék ej tálból s másik e tálból. [...] Férjé ki, esznek e tálbul.	Egyik egyék egy tálból s másik egy tálból. [...] Férjék ki, esznek egy tálból.
Kor abból ë kannáal kimerítész s belétőtöd a tálba, s akkor abból öncsük mëg	Akkor abból egy kannával kimerítész s belétöltöd a tálba, s akkor abból öntsük meg

e > el

Leirat	Normalizált alak
S a zlstën úgy bévëttë ejhamar, hoj hadd= =ë , mët a bába többet nem monta nekëm, hoj ë vëttëm a jöhóját.	S az Isten úgy bevette egyhamar, hogy hagyd el , mert a bába többet nem mondta nekem, hogy el vettem a juhát.
Bána a zidén nem vótam ë Somojóra së.	Bánom az idén nem voltam el Somlyóra se.

e > ej

Leirat	Normalizált alak
Igän dë nincs töb hús-z-húszonöt grádtól. <i>Mhm.</i> ë akkor kilencvën vót. Eej , mikor fëllëltük kòlát, ò kóla fëttëkë.	Igen de nincs több hús-z-huszonöt grádtól. <i>Mhm.</i> Ej akkor kilencven volt. Ej , mikor felleltük kólát, ő kóla fekete.
<i>Há hallom, hogy maga a magyar ember itten.</i> ë honna annyi mągyar kă nem tudom jól.	<i>Há hallom, hogy maga a magyar ember itten.</i> Ej honnan annyi magyar ke nem tudom jól.

e > ö(ö)

Leirat	Normalizált alak
E ú isz ë , ú isz használta. Há vót ëdzs ë kám ijen vastagëska vót, ëgy ijen ee .	Ö ő is ö , ő is használta. Há volt egy ö kám ilyen vastagocska volt, egy ilyen öö .

e > e- (FRAG)

Leirat	Normalizált alak
Nah, këllët ë legyën, két ä férfiúm vót, két ẽmbërem. e ezt aa, ezt a Szënt Anna énekít maga nem tuggya véletlenül?	Na, kellett is legyen, két e- férfiúm volt, két emberem. e- ezt a, ezt a Szent Anna énekét maga nem tudja véletlenül?

Megjegyzés: A terepmunkás hajlamos a mondatot egy **e/ö**-szerű hanggal lezárni, mely leginkább a szóvégi schwához hasonlítható, tehát önálló nyelvtani funkciója feltehetően nincs. Mivel a hang nem az utolsó szóhoz kapcsolódik, hanem önálló token (így elhagyni nem tudjuk), normalizáláskor egységesen **ö**-re írtuk át.

Leirat	Normalizált alak
Ëzt ho honnan húzod ezt a nagy cërnát ë ? Hazunnat. Hova viszëd ë ? Ott le. Mért ë ? Azét. Minek ë ? Azít. Katolikus az is ë ? Kato-, há. Akit elvëtt? Háá. Klára, ez tuggya énekelni ezkët a <i>Mejik ez a szemüveges</i> e ? Ő nem, ez a másik, most amejik béjöt Szërvusz a ! Péntëki imát, szerusz e [...] Péntëki imáccságot nem tuggya-ë? Nëm, sëmmít nem tudunk. Nem tanították ë ? Nëm.	Ezt ho- honnan húzod ezt a nagy cërnát ö ? Hazunnat. Hova viszed ö ? Ott le. Miért ö ? Azért. Minek ö ? Azért. Katolikus az is ö ? Kato-, há. Akit elvett? Há. Klára, ez tudja énekelni ezeket a <i>Melyik ez a szemüveges</i> ö ? Öö nem, ez a másik, most amelyik bejött Szervusz ö ! Pénteki imát, szervusz ö [...] Pénteki imádságot nem tudja-e? Nem, semmit nem tudunk. Nem tanították ö ? Nem.

<i>Tudnak a kicsikék is ë? Túdnek, tudnak.</i> <i>@ Boros Fortunátot e? Igen. Hát it nállunk hãlt, ètt, mindèn.</i>	<i>Tudnak a kicsikék is ö? Tudnak, tudnak.</i> <i>UNK Boros Fortunátot ö? Igen. Hát itt nálunk hãlt, ett, minden.</i>
---	---

Vesd össze:

Leirat	Normalizált alak
<i>Benyomta-ë a gombotë?</i> <i>Në mënnyen el! ææ lovaival dolgozzon me, magáé-e a lòakë?</i>	<i>Benyomta-e a gombot?</i> <i>Ne menjen el! Öö lovaival dolgozzon mert, magáé-e a lovak?</i>

A csíki székel beszéd közben bizonyos kényelmet enged meg nyelvének, mi miatt a mondat végén álló szavakat egy-egy szájvisszhanggal toldja meg. Midőn mondatát elvégzi, s száját összefogja, nem áll meg a végső betű szigorú hangjánál, hanem mintegy a szájösszefogás műtéte kifejezésül a magánhangzón végződő szavak után egy *je* és mássalhangzón végződő szavak után egy *e* hangot hallat, ily formán: az angyalok örvendeznek *e*, esszeraktam a kalongyát *e*, a férget megette a macska *je*.

(T. Nagy, 1879, p. 43)

Névelők, névmások

1) általános szabályok

Leirat	Leirat (normalizálás után)	Normalizált alak
a zének	a zének	az ének
z ének	z= ének	az ének
a ének	a ének	a ének
ez ez ének * e māmāja	ez ez ének e māmāja	ez az ének a māmāja
a jeccségtől **	a jeccségtől	az ijedtségtől
az éfiatalok az urkolás, az urok	az éfiatalok az urkolás, az urok	a fiatalok a hurkolás, a hurok

egy / eggy / edzs / ej / e / i	egy / eggy / edzs / ej / e / i	egy
széles ez világra ez nap fáradván	széles ez világra ez nap fáradván	széles ez világra ez nap fáradván
e napon e háznak gazdája	e napon e háznak gazdája	e napon e háznak gazdája
Há az a ! az vót a vót av vót asz onta a onta az monta ***	Há az a ! az vót a vót av vót asz = onta a = onta az monta	Há az az ! az volt az volt az volt azt mondta azt mondta azt mondta
montam ezt-ezt	montam ezt-ezt	mondtam ezt-azt ****

* [Eki, Endrás, elekecskám](#)

** [Félöbrédek ièn](#)

*** Kiejtve *asz monta*, ezt a típusú zöngétlenedést a lejegyzés nem jelöli.

**** [Kitekintés: ezt-ezt](#)

2) *vala i* betegség

Északon az *egy* és az *így* gyakran ugyanúgy, *i* / *í*-ként valósul meg, ami a normalizálásukat igencsak megnehezíti. Amikor különösen nehéz volt kettő közül választani, a magyarázat mezőben megadtuk mindkét értelmezési opciót.

Leirat	Normalizált alak
Ién woltam a hátòszó. <i>A legkisebb volt a családban.</i> Legküsszeb. Szë ültem többöt ä ànikámǻl ə, tàtàál í ni , magunkba.	Én voltam a hátulsó. <i>A legkisebb volt a családban.</i> Legkisebb. S ültem többet ö anyukámmal a, tátával így ni , magunkba.
Há i említi í szokcor, jò rùtur djet jò.	Ha ő említi így sokszor, jön rútul gyet jön.
Az min dzset ül í şóbán, szá boccsaal í ni , szá. @@ Johok körö-, kërëkëh.	Az mint gyet ül egy csobán, s botjával így ni , s. UNK Juhok körö-, kereken.
nekem monták kă rossz vajak, de rănnék rossz akkor a ə ízí. Akkor nem szebeszülne, ə megszebeszülne, de í nem szebeszül.	nekem mondták ke rossz vagyok, de lennék rossz akkor a ö ízé. Akkor nem sebesülne, ö megsebesülne, de így nem sebesül.

Nem szē-, ə məszik uram, csupa mukor tültöttem fel e cibrit, akkor megfogta hajamat így nini, í nini Úgy, adott í morzsacskát ín nini, szá sánták í likacskát í nini, sánták í likacskát sz abba tettek szút. <i>Babot választ.</i> ə vɔrò orēz ə, dor vá- vágād el ē hajmāt ì. Im mensz, mărog, mi kel, dolog. Kël sǎnnyāk velemit, nem ura űljek. Să hă elhoztak í bábát Tyeckánból, ej én míg mondom mind ēz faluból, ebből í nye, Sē e khm, jén valák kisibb, akkor kisid valák, de min tud- mm, új tartam eszren Tesznek vala í sztyágakat. Sǎnnak vala ídzs embert, teszen vala bé í kalapot e fējibe. əm. Sǎn, min sǎnnak vala ídzs embert, vetkezik vala fel, sǎ teszi vala fel ā kopácsrā. Măi Gerafran [...] jöccs í sépet hozzám ide! əə Ájunk meg í séppeskiēt! Arriskább í séppeskét vaj í Krisztusz. Sz' i kivette, akkor ugy vult í nagy kinyiēr, í nagy szíp. Sze drágă. Hǎrămezēr fránk í í pǎtyētacska. <i>Varajú beteg az mit?</i> Vala, vala í, vala í betegség. <i>Vala mi?</i> ə vala í betegség. Aşa, era o boală. [...] vala í betegség. Tyār əə vajan í nyipòtom minsák în Ungaria, dolgozik ott, hă. Há télend honn, de mo- mikor mēnt el are í hőnapja szá jobband.	Nem se-, a másik uram, csupa mikor töltöttem fel a cibré, akkor megfogta hajamat így nini, így nini Úgy, adott egy morzsacskát így nini, s csántak így likacskát így nini, csántak így likacskát s abba tettek sót. <i>Babot választ.</i> Ö vala orez ö, dor vá- vágod el a hagymát így. Így mensz, mărog, mi kell, dolog. Kell csánjak valamit, nem ura űljek. S há elhoztak egy bábát Teckányból, ej én még mondom mint ez faluból, ebből így ni, s ö khm, én valék kicsibb, akkor kicsid valék, de mind tud- mm, úgy tartom észre Tesznek vala így sztyágokat. Csánnak vala így embert, teszen vala be egy kalapot a fejébe. Öhm. Csán, UNK csánnak vala így embert, vetkezik vala fel, s teszi vala fel a kopácsra. Măi Gerafran [...] jössz egy cseppet hozzám ide! Öö álljunk meg egy cseppecskét! Arrécskább egy cseppecskét vagy egy Krisztus. S ö kivette, akkor úgy volt egy nagy kenyér, egy nagy szép. S drága. Háromezer fránk egy egy pákétocska. <i>Varajú beteg az mit?</i> Vala, vala egy, vala egy betegség. <i>Vala mi?</i> Ö vala egy betegség. Aşa, era o boală. [...] Vala egy betegség. Tyár öö vagy egy nepótom mindcsak în Ungaria, dolgozik ott, há. Há télen honn, de mo- mikor ment el are egy hónapja s jobban.
---	--

Hul beteg vult i níp hodz haljan meg, hitták el, szá máma ínkelte le ezt az ñeket ñeki. Akkorə bėfuttak ide. Sánult i fäluska itt. Sz ə annak monták Szabòfala. Mikor menen bé a zográdé nişen ott i, i Krisztusz ebbe a párcsába? Í darab pitánhăz annya hult jött. Annya, annya vart. Azt a mörza pitánt. Să ỳ ỳ elvette í tyábur ember, í gazdag ember. E ə ə mătuszēm nem akart menni utána, kă vala í szíp lyán szá az ə başıu, nem vala başıu, kă vala ifjú, de vala rút. Dee vala gazdag. Sză nattátă mit mondott, ne menny az= =ută kă szigēny az, szíp de szigēny. Menny az= =ută, szusster után, mongya kă gazdag.	Hol beteg volt egy nép hogy haljon meg, hívták el, s máma énekelte le ezt az éneket neki. Akkor befutottak ide. Csánult egy falucska itt. S ő annak mondták Szabófalva. Mikor menen be az ográdé- nincsen ott egy, egy Krisztus ebbe a párteába? Egy darab pitánhoz annyi holt jött. Annyi, annyi vart. Azt a morzsa pitánt. S u- u- elvette egy tyábur ember, egy gazdag ember. A ő ő mătusēm nem akart menni utána, ke vala egy szép leány s az a bacsó, nem vala bacsó, ke vala ifjú, de vala rút. De vala gazdag. S nagytăta mit mondott, ne menj az után ke szegēny az, szép de szegēny. Menj az után, suszter után, mondja ke gazdag.
--	---

Megjegyzés: Időnként mintha az *a / az* helyett is ezt használnák:

Leirat	Normalizált alak
Ėnn eccer pàrikă m păciltam iĕn. Dee mămq mōndzsă vala szōkszor kă păcilt. Bunăoară i kicsi bubát űti meg. [...] Ŭti meg ə kicsi bubát. <i>S ot magik imădkoznak-e?</i> Igen, igen. <i>Mikor?</i> Mikor jön i zesszű. <i>Igen.</i> Jön i zesszű, mennek. Mondzsák minden szenteknek ă zinekiket. Să moszt isz mīg sának dolgot i kerbe.	Ėn egyszer pàrkă m paciltam én. De máma mondja vala sokszor ke pacilt. Bunăoară a kicsi bubát űti meg. [...] Ŭti meg a kicsi bubát. <i>S ott maguk imădkoznak-e?</i> Igen, igen. <i>Mikor?</i> Mikor jön az eső. <i>Igen.</i> Jön az eső, mennek. Mondják minden szenteknek az éneküket. S most is még csának dolgot a kertbe.

3) nagy zemberek

Ahogy fent írtuk, a tapadó névelőket normalizáláskor leválasztjuk a szóról:

leirat	leirat (norm. után)	norm. alak
a zemberek	a zemberek	az emberek
z emberek	z =emberek	az emberek

Vannak azonban olyan esetek is, melyekben a szó elejére tapadó z nemigen lehet valódi határozott

névelő. Pl.:

- 1) nagy **z**emberek voltak (MoMa)
- 2) nem volt **z**inge (MoMa)
- 3) egy **z**embernél volt (MoMa)
- 4) én **z**ipam mondott vala sok jót ([Perka, 2015](#), p. 11)
- 5) nem vala **z**anyja, nem vala apja ([Perka, 2015](#), p. 14)

Ezekben az esetekben feltehetően arról van szó, hogy a beszélő nyelvváltozatában a z újraértelmeződött és a szótő részévé vált. (De a megjelenése természetesen akár performanciahibának is betudható.)

A jelenség nagyon érdekes, kezelése azonban nem egyszerű. Egyrészt azért, mert a z funkciója általában bizonytalanabb, mint ebben az öt példában. Amikor a szó előtt nincs olyan elem, ami kizárja a lehetőséget, hogy a tapadó z határozott névelő legyen (mert mondjuk mondat elején áll), az annotátornak úgy kell döntést hoznia, hogy nincs mibe kapaszkodnia. Ez történt a korpuszban a *Turtát ă tûzbe*. Z= =*ünûbâligából* és az *Újfalu*-ról⁴ szóló részekben:

Leirat	Normalizált alak
Turtát ă tûzbe. Z= =ünûbâligából. Miből? Ünûbâliga. Mi az a bâliga? Baligă Z= =ünûnek ă ganija. [...] De mundzsa Krisztusz, vedd tedzsedă, adzş a bubâknak, edzşenek. Mundzsa, @ nem ura adzsak mundzsa, kă bétettem e zünûbâligát a tûzbe, mondzşa, hoj alozsanak el. S hogy hívják ezt a falut? Tráján. S magyaroson? z= =Újfalu. Újfalu. Azért Újfalu me onnan jöttek, ugye? Há. z= =Újfalu ez. Új-, Újfalu ez. Há.	Turtát a tûzbe. Az ünûbâligából. Miből? Ünûbâléga. Mi az a bâlégă? Baligă Az ünûnek a ganéja. [...] De mondja Krisztus, vedd tegyed, adj a bubâknak, egyenek. Mondja, UNK nem ura adjak mondja, ke bétettem az ünûbâligát a tûzbe, mondja, hogy aludjanak el. S hogy hívják ezt a falut? Tráján. S magyaroson? Az Újfalu. Újfalu. Azért Újfalu mert onnan jöttek, ugye? Há. Az Újfalu ez. Új-, Újfalu ez. Há.

Hasonlóan nehéz döntést hozni akkor, amikor a szót megelőző elem többféleképpen értelmezhető. A *bétettem e zünûbâligát a tûzbe* e-je például nemcsak határozott, hanem akár határozatlan névelő is lehet (amennyiben a z-t az *ünûbâléga* részének tekintjük):

⁴ Nem kizárt, hogy a *zÚjfalu* z-je tényleg határozott névelő, ugyanis Moldvában előfordul, hogy a településneket névelővel ellátva használják. Pl.: **A Gorzafalván**, igen, oda jött be. | Még hozott valami gyerekeket onnat **a Forrófalváról**. | Akkor, anyám, király leszek, **a Jeruzsálemben** bemenek. | Há vannak **a Jugánba** is, hogy beszélnek így magyarul, mint mi.

bétemtem **e** zünűbálígát a tűzbe > betettem **az** ünűbálígát a tűzbe⁵
 bétemtem **e** zünűbálígát a tűzbe > betettem **egy (z)**ünűbálígát a tűzbe

Ehhez lásd:

vájtkunk **ë** nagy gödröt > vájtkunk **egy** nagy gödröt
 az a zembërëmnek **e** tătájă > az az emberemnek **a** tătăja

Habár vélhetően az *egy* is helytálló választás lett volna, a szóban forgó *e*-t végül *a(z)*-ra normalizáltuk.

A másik nehézséget az okozza, hogy még akkor sem egyértelmű, hogy a *z*-t a norm. rétegben hogyan lenne a legjobb kezelni, amikor szinte biztosak lehetünk benne, hogy nem tölt be névelői szerepet. Mi az alábbi lehetőségeket mérlegeltük:

leirat	leirat (norm. után)	norm. alak
nagy z emberek	nagy z emberek	nagy z emberek
nagy z emberek	nagy z= emberek	nagy z emberek
nagy z emberek	nagy z emberek	nagy z_ emberek
nagy z emberek	nagy z emberek	nagy emberek [!]

A választás végül az utolsó megoldásra esett, tehát arra, hogy a szóeleji *z*-t elhagytuk, a magyarázat mezőbe pedig felvettünk egy figyelemfelhívó felkiáltójelet. Ezzel el lehetett kerülni, hogy a tőtárba az *ember* mellett a *zember*-nek is be kelljen kerülnie, illetve hogy a korpuszban ilyen levegőben úszkáló magányos *z*-k legyenek. Valószínűleg a *z_*emberek alak is jó megoldás lett volna. Ha ennél maradunk, azt kellett volna kitalálni, hogy a szó lemmája mi legyen (ez a szótő alapján történő keresést érinti), illetve hogy a morfológiai címkében a *z*-hez milyen funkciót rendeljünk.

Leirat	Normalizált alak
Az a pə-, pə- pápától a izék hodzs mi kell kárdinálók, azok mejikek ə nadzs zembërëk vótak.	Az a p-, p- pápától a izék hogy mi kell kárdinálók, azok melyikek ő nagy emberek [!] voltak.
<i>Mit, mit, mit üzentek a holtak, mit montak?</i> Mi kell. Vártăg rındzsát meliknek nem wult zinge , mellik. Apăi, bunăoară, dacă ezend ă világă acc vőlămit, mászvılăgra az megvaja.	<i>Mit, mit, mit üzentek a holtak, mit mondtak?</i> Mi kell. Vártak rongyát melyiknek nem volt inge [!] , melyik. Apăi, bunăoară, dacă ezen a világă adsz valamit, mászvılăgra az megvayon.
<i>A hej kié volt? Hejjet hova əə. Əj zemberne</i> vót,	<i>A hely kié volt? Helyet hova öö. Egy embernél</i>

⁵ Ez a megoldás olyan kutatópontok esetében merül fel, ahol az *a/az e/ez-ként* is megvalósulhat. Szabófalva, ahonnan a példa származik, ilyen település. MoMa: [egyszerusített_kisbetus="ez?" & lc="az?"] + Text types > kutatópont > Szabófalva > GO

s ő odaadta a támplom@.	[!] volt, s ő odaadta a templom-.
-------------------------	-----------------------------------

Megjegyzés: Visszatekintve gyanús, hogy az egyik olyan fentebb idézett példában is ilyen tapadó z-vel állunk szemben, amelyben az *i*-t határozott névelőnek tekintettük:

Leirat	Normalizált alak
<i>S ot magik imádkoznak-e? Igen, igen. Mikor? Mikor jön i zessű. Igen. Jön i zessű, mennek. Mundzsák minden szenteknek ä zinekiket.</i>	<i>S ott maguk imádkoznak-e? Igen, igen. Mikor? Mikor jön egy eső [!]. Igen. Jön egy eső [!], mennek. Mondják minden szenteknek az éneküket.</i>

Lásd még:

Akkor nem házaszodnak vala katonaszág előtt. Házaszod vala katonaszág előtt még, melliknek nem vala zanyja, nem vala apja, vala nekezilt, nem vala szegítője háznál. De nem

(Perka, 2015, p. 14)

Zipam mondott vala szok jót a magyarokról. Én Zipam mondott vala szok jót a magyarokról. Beszédesz vala, mondja, hogy nagyon jól volt a helin ott a magyarnál. Tolvajszág nem vót! Mondja, hogy megfogtak őt a madzsarok, sz elvitték oda őket, prizoniérokát. Magyar katona, mellik örözte őket, elhatta szűtűjét, mellikbe vala étele, felakasztotta oda sz elment, hogy járjon oda ki a vízre. Szolgált sz a magyar, hogy egyék ő isz valamit. Nezeszkedik, nezeszkedik, sze nem lássza szehol a szűtűjit. Sz mért hogy tudott magyarul zipam nekem, mondja: Ellopták!

(Perka, 2015, p. 11)

A magánhangzón kezdődő szavak névelőjének *z*-je egészen összeforr a szóval, pl. egy csángó így nevezte meg testrészait: **áll, *ajak, *in*. (E szavak nem kizárólag e formában fordulnak elő s úgy látszik csak olyan esetekben, amikor a köznyelvben a szó névelővel állana. E *z* hang tehát a köznyelvi névelő helyettese, s így a tőlakról külön kell választani.)

(Rubinyi, 1902, pp. 3–4)

őrizve, hol a közhasználat már *s*, *zs*, *cs*, *ny* hangokat ejt, továbbá a *t*, *ty* sziszegővé változása e szavakban: *meg-szermettem* megtermettem (Ploskuczén), *kusa* kutya. Ellenben az eredetibb *z*-t tünteti fel ez alak *zaboru*: háboru, mely-

(Munkácsi, 1880, p. 488)

4) azkat, ezket

Norm.: *azokat, ezeket*

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Ẹ̀zkèt tudom, ẹ̀zkèt mondom. Met e zlstẹn hordozza, tuggya mēg. Ẹ̀zkèt e bajokat. S én kẹ̀llett azkat grizsẹ̀ljem, sẹ z= =iskolába nẹm jártam ẹgy napat ẹs. Azkat nẹm láttam, de hiszék, hogy vagyan. Há mẹt imádkázzám ém magyarul? Ezeket mondam sák mịẹg. Mukur ij kịềrd valẹkí. Hát azokat a kérdéseket tanyította, de= =hát ha rományul tanyította én magának hogy mongyam ẹl?	Ezeket tudom, ezeket mondom. Mert az Isten hordozza, tudja meg. Ezeket a bajokat. S én kellett azokat grizséljem, s az iskolába nem jártam egy napot is. Azokat nem láttam, de hiszek, hogy vagyon. Há miért imádkozzam én magyarul? Ezeket mondom csak még. Mikor így kérd valaki. Hát azokat a kérdéseket tanította, de hát ha románul tanította én magának hogy mondjam el?
--	---

5) ezzel, evvel

Norm.: ezzel, evvel, azzal, avval

Leirat	Normalizált alak
Ẹs mi lẹtt a templommal? Ezzel a fatemplommal? Szǎ mọszt ǎ dzsermek mikor jó hozzám, dákǎ beszillek evvel nẹpvel, nem tudsa mit beszillek. Vizzẹ, vizzel mi= =csinál, azzal a vizzel, mi lesz vele? Mẹnnyẹn ú oda hoj tǎnǎcsoljan avval a zẹmbẹrvẹl.	Ẹs mi lett a templommal? Ezzel a fatemplommal? S most a gyermek mikor jön hozzám, dákǎ beszélek evvel néppel, nem tudja mit beszélek. Vízze-, vízzel mit csinál, azzal a vízzel, mi lesz vele? Menjen ő oda hogy tanácsoljon avval az emberrel.

Keresés (pl.): [lc="[ea](vv|zz)[ea]l"]
[lemma="(a|e)z" & tag=".*[^\i].Ins"]

6) ezhez, ehhez

ezhez, ehhez, ahhoz, ahhoz > ehhez, ahhoz

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Mentek ki ezhez a Krisztushoz, mentek más Krisztushoz.	Mentek ki ehhez a Krisztushoz, mentek más Krisztushoz.
Az a hāj mejik van a tāmplom, mincsak idetartoddzott ezhez .	Az a hely melyik van a templom, mindcsak idetartozott ehhez .
immá mēg kē szakajszák, ho mēnnyek ahhoz szójak kēttüt	immár meg kell szakasszák, hogy menjek ahhoz szóljak kettőt

Keresés (pl.): ehhez|ahhoz
[lemma="(a|e)z" & tag=".*[^\P].All"]

Kitekintés: ezt-ezt

A moldvai magyarban viszonylag gyakori, hogy az **ezt ... azt, így ... úgy, egyik ... másik** típusú konstrukciókban – a köznyelvben megszokottól eltérően – ugyanaz a szó ismétlődik:

Leirat	Normalizált alak
Montam ezt-ezt magyarul, s után mondom ki ^{er} em immá ki ^{er} dezész, maga inkáb tuggya.	Mondtam ezt-azt magyarul, s után mondom kérem immár kérdezés, maga inkább tudja.
Corcitură. Beszilt idzs isz, beszilt idzs isz, sz ők ^{or} or [...] elzavarták.	Corcitură. Beszelt így is, beszelt így is, s akkor [...] elzavarták.
Két tēs ^v ér vót. <i>Mhm.</i> S ëggyik ęszabadult, s ëggyik mēghót.	Két testvér volt. <i>Mhm.</i> S egyik elszabadult, s egyik meghalt.
Ėccő idę aa öntik a szēm ^{ir} ä a fāj, mājirę kązäirę mēg lăbäiră önn ^{ek} . S mēgjő măs bëlölę, măs nēm jő mēg, măs mēgjő.	Egyszer ide a öntik a szem ^é re a fej, mellére kezeire meg lábaira öntenek. S megjön más belőle, más nem jön meg, más megjön.
Kész vajak ęzutān inkáb mēghalni, inkáb tęgęd szerelmēs Jóistenemet mēgbāntani.	Kész vagyok ezután inkább meghalni, inkább téged szerelmes Jóistenemet megbántani.
<i>Kēręsztút^{at} tudta magyarul végezni.</i> Úgy, úgy. Igę. Kēręsztutat az męgvót nękęm vęgtől véig .	<i>Keresztutat tudta magyarul végezni.</i> Úgy, úgy. Igen. Keresztutat az megvolt nekem végtől végig .

Az **ezt-ezt**-ből normalizáláskor kivételesen **ezt-azt** lett, de talán jobb lett volna, ha **ezt-ezt** marad, az **ezt-azt** pedig a magyarázat mezőbe kerül. A többi szerkezet esetében fel sem merült az átírás.

Mennek dzsöndzse

dzs > gy, dj

Leirat	Normalizált alak
Szűz Mária mēnnek dzsöndzse , addzs áldását híveidre.	Szűz Mária mennynek gyöngye , adj [?] áldását híveidre.
Jézusz, Jézusz kélárām, lejik nekem dzsamalam , dzsalu testem nyugodzsik , szüem el ne aladzsik .	Jézus, Jézus királyom, legyék nekem gyámolom , gyarló testem nyugodjék , szívem el ne aludjék .
Nem, nem rosszból mondom, csak, мүк üdzsēlūk őket. [...] Sák мүк üdzsēlūk őket, s akkor tartunk nadzson hozzík, érted?	Nem, nem rosszból mondom, csak, mik ügyeljūk őket. [...] Csak mik ügyeljūk őket, s akkor tartunk nagyon hozzájuk, érted?
A zén uram járt három-, háromgor dzsalogul ide.	Az én uram járt három-, háromszor gyalogul ide. ⁶
Séngitének menyországba, kidzsülinek ez andzsalak .	Csengitének mennyországba, kigyúlinek az angyalok .
Am şaizeci şi cinci de ani, pe treizeci şi unu. <i>Harmicēgybe születēt maga. Há. Harmincēdzsbe.</i>	Am şaizeci şi cinci de ani, pe treizeci şi unu. <i>Harmincegybe született maga. Há. Harmincegybe.</i>
Szigur, nadzštátámm udzs tanult æ magyarul e szkólába.	Szigur, nagytátám úgy tanult öö magyarul a skólába.
Édes Jézus adzš kedzsēlmēt , őrözz ingēm szüntelen! Hadzš egész nap néked éjje, tiszta szívvel, büntelen	Édes Jézus adj kegyelmet , őrizz engem szüntelen! Hogy egész nap néked éljek, tiszta szívvel, büntelen
Nēm taam én, aa vadzsa nép mellik bāilja.	Nem tudom én, öö vagyon nép melyik bájolja.
Ők meg tuddzsák erősíteni ës, de ídzs ha én ëccērűbe vovovovovovo. Sæ gyorsabban ës mōntam.	Ők meg tudják erősíteni is, de így ha én egyszeribe vovovovovovo. S gyorsabban is mondtam.
Nem ēdzsēb dē édesapám örēg sæ	Nem egyéb de édesapám öreg s

⁶ *Ormánysági Szótár: gyalogul gyalogú* hsz. 'lábon, maga lábán'. *Nem kocsim mék, csag gyalogú.* (Kiss, 1952)

Barátfát kereszbe tedzszik , vaszkironokvol felszegezzenek.	Brádfát keresztbe tegyék , vaskironokkal felszegezzenek.
--	---

Keresés (pl.): [egyszerusített_kisbetus=".*d+zs.*" & lc=".*(g+y|dj).*"]

zs > gy, dj

Leirat	Normalizált alak
Aé émádkozunk a holtak miánt isz, há hòzs !	UNK imádkozunk a holtak miánt is, há hogy !
Hozzátok ki a zasztalkát, kè elhoztuk a mazsarkát .	Hozzátok ki az asztalkát, ke elhoztuk a magyarkát .
Údzs haltak a zemberek, nem ỳult mikor vizszik .	Úgy haltak az emberek, nem volt mikor vigyék .

Keresés (pl.): [egyszerusített_kisbetus=".*[^d]zs.*" & lc=".*(g+y|dj).*"]

Aggyig, szégyül, térgyel

gy > d

Leirat	Normalizált alak
Mëggyig nem monta el azt, aggyig nem lehetett enni. Sittè ki a kènyerèt sùtöt mindènt. Atyánakat, s mikor kész vót, z= =imácságokka fogtuk enni. <i>Mhm.</i> Aggyig nem.	Meddig nem mondta el azt, addig nem lehetett enni. Sütötte ki a kenyeret süttöt mindent. Atyánakot, s mikor kész volt, az imácságokkal fogtuk enni. <i>Mhm.</i> Addig nem.
Sz azuta bèfutott ò bèjött à zegisz világ onnét ide. Aggyig itt erdü vult mind.	S azután befutott öö bejött az egész világ onnét ide. Addig itt erdő volt mind.
È keet mènnyen háròm rëndet ès, hoj mëggyig mëgtanólta.	El kellett menjen három rendet is, hogy meddig megtanulta.
Há immá mondanám, de mm izéltem, me na ho í kám szégyülök erőst, úgy, valahogy a szémeim há fájnak	Há immár mondanám, de mm izéltem, mert na hogy így kám szédülök erőst, úgy, valahogy a szemeim há fájnak
Mikor felléptem arra a trotuàrra akkor, párkă, høgya szégyülök el.	Mikor felléptem arra a trotuàrra akkor, párkă, hogy szédülök el.

Tyérgyig vérbe, könökig könbe. Ápánk há, májálész ha vétettünk valamit, akkor térgyen wótunk. <i>Hm. Térgyen ot néé,</i> imádkozzatok térgyën. s akkor viszëm ā közëlecskë a zajtóhoz, s én letérgyëlëk, s imádkozok Ej, valának müngyikálászak magyarul. [...] Szë míg mi járnák eszëmbe, mongyikálászak isz ə tánások. Ö avea plâmânie tügyőbëtegsiég, tügyőbëteg. Örëg vagyok, s @ iéfjabban nëm adtam ügyüöt, mët ə ə mëntëm munkára. Leszek immá văduvă, vadăvilăk ötven, ötvönöt esztengyüö, ötvenhat esztengyü mityoltă elmaradtam	Térdig vérbe, könökig könnybe. Apánk há, májálész ha vétettünk valamit, akkor térden voltunk. <i>Hm. Térden ott ni,</i> imádkozzatok térden. s akkor viszem a közelecske az ajtóhoz, s én letérdelek, s imádkozok Ej, valának mondikálások magyarul. [...] S még még járnak eszembe, mondikálások és a tanácsok. Ö avea plâmânie tüdőbetegség, түdőbeteg. Öreg vagyok, s UNK ifjabban nem adtam időt, mert ö ö mentem munkára. Leszek immár văduva, văduvilok ötven-, ötvenöt esztendő, ötvenhat esztendő mitólta elmaradtam
---	--

Dülülem felkeljek

d > gy

Leirat	Normalizált alak
Dülülem felkeljék. <i>Mi csiná, gyűlöl Dülülem.</i> Krisztusz urunkval megdümülcsezve Im- imádkazzunk, imádkazzunk. Dëre! Z= =emberek dolgoztok, dütttek gabonát Ő megdőzte aa m a juhókot, hogyə męg tudták itatni. <i>Maga most estélleg imádkozik ugye, miko lefekszik. Igëny hodnë.</i>	Gyűlölöm felkeljek. <i>Mit csinál, gyűlöl Gyűlölöm.</i> Krisztus urunkkal meggyümölcsözve Im- imádkozzunk, imádkozzunk. Gyere! Az emberek dolgoztak, gyűjtöttek gabonát Ő meggyőzte a mm a juhokat, hogy meg tudták itatni. <i>Maga most esténleg imádkozik ugye, mikor lefekszik. Igen hogyne.</i>

Tanyít, disznyó, igeny

ny > n

Leirat	Normalizált alak
Csihányingët fëladának. Mę árva= =gyermék vótam, s a zidegënyëk nęm asz= =monták, hogy én tanõjak írás, hanem dógojzam. Én soha dë, aztá idegënyëkët ęs. Idegënyëkët ęs beléhozom az egéjszbe. Tanácsã? Igëny, ájj męg te ęsz. <i>Maga most estélleg imádkozik ugye, miko lefekszik. Igëny hodnę.</i> Nadzson büntätték a zijenëkët. Igëny. Há mé féjek? Há dor ijenyeëk még vótak, én még ijenyeëkët értęm. S vótak, vannak ojanyok ęs. Némëték ęs yannak, csángók ęs vannak. Vannak oanyok, kik hãják męg s osztá aggyák bę nekęm. Eljõ, réád talál, tęstęd véletlęnyül kóporsóba beszáll. Az akaratlanyul történik az igizët Hanęm az különyösön lęssz. Az amęjik ę, az különyösön van. Nęm ęgy szóbába olvac véllik a kicsikével ęgy= =hęjt, hanęm azt különyösön. Különyösön olvacc onnat lęszënd eljövendő ítlni ęlevenyeëkët ęs a	Csiháninget feladának. Mert árva gyermek voltam, s az idegenek nem azt mondták, hogy én tanuljak írást, hanem dolgozzam. Én soha de, aztán idegeneket is. Idegeneket is beléhozom az egészbe. Tanácsol? Igen, állj meg te is. <i>Maga most esténleg imádkozik ugye, mikor lefekszik. Igen hogyan.</i> Nagyon büntették az ilyeneket. Igen. Há miért félek? Há dor ilyenek még voltak, én még ilyeneket értem. S voltak, vannak olyanok is. Németek is vannak, csángók is vannak. Vannak olyanok, kik hallják meg s aztán adják be nekem. Eljön, reád talál, tested véletlenül koporsóba beszáll. Az akaratlanul történik az igézet Hanem az különösen lesz. Az amelyik ő, az különösen van. Nem egy szobába olvassz vélük a kicsikével egy helyt, hanem azt különösen. Különösen olvassz onnat léssen eljövendő ítélni eleveneket ęs a

A, a, a, a régi tëplonyunknak ki vót a, a izíje a pátronnya? Íj ajájuk fêl, a hótakat �s odaemliccs�k, amejik�k rokonyok. hordozzuk vala bubákat � tekeny�sk�be, vala tekeny�sk� Huwa m�n�nd a yil�g ko�p�lnyi. Akkor nem bírtuk �lhozni Azok u� b�gt�k, k�ll�t l�nn� �nniyik D�r nem birom m�ginnyi én azt. Innyom k�r�k �j cs�pp�t mérget, �k �p�t ad�nak. Ez fogtam �� � keresztet s�nnyi, esz fogtam. Tanittak �� t�t��k. Ha én nem csiny�lok, �n cu tot neamu meu zece mii nemhogy aggyak bácsimnak �j b�j�j�r tizez�r�t. �ny�d fogta mis�iny��l, akko d�t mis��z�nek vala. Lingur�rak, hogy melyek csináták � k�l�nyokat. M�g ojan kalany�sak. � sz�n keny�sz � számba, z= =Istennek � nyugodalma z= =�n tesz�t�mben. K�t prof�sszor, edzs v�t �, inny�t de pe la Arad	A, a, a, a régi templomunknak ki volt a, a iz�je a p�tronja? �gy ajánljuk fel, a holtakat is odaeml�ts�k, amelyik�k rokonok. hordozzuk vala bubákat a tekn�csk�be, vala tekn�cske Hova menen a világ kapálni. Akkor nem bírtuk elhozni Azok �gy b�gt�k, kellett lenne enniük Dor nem bírom meginni én azt. Innom k�r�k egy cs�pp�t mérget, �k epét ad�nak. Ezt fogtam �� �� keresztet csánni, ezt fogtam. Tanítottak �� t�t��k. H� én nem csin�lok, �n cu tot neamu meu zece mii nemhogy adjak bácsimnak egy b�j��rt tízezret. Anyád fogta misénél, akkor gyet mis��z�nek vala. Lingur�rok, hogy melyik�k csin�lt�k a kanalakat. Még olyan kanalasok. A szent ken�s a számba, az Istennek a nyugodalma az én testemben. K�t professzor, egy volt �, innet de pe la Arad
--	--

Megjegyzés:

- Az *n / ny* ingadozás jövevényszókban is tapasztalható, a példákat lásd itt: [n / ny](#)
- A *menyekezo * sz t, ami Moldvában *menek zo *-ként is használatos, az MMTnySz-t és az  ESz-t követve *ny*-nyel írtuk.  ESz-link: [menyegző](#)

Könökig kõnbö

n > ny, nj

Leirat	Normalizált alak
Tyǵergyig vérbe, könökig kõnbö .	Térdig vérbe, könyökig könnybe .
Szűz Mária mënnëk dzşöndzşë	Szűz Mária mennynek gyöngye
şǎnt ej kõjkät vëlle, sã kihǎntǎk a diǎkszágból	csánt egy kõlyköt véle, s kihányták a deákságból
adománt , azt elvëszì, s mikor elmëntek mincsak visszafog ide	adományt , azt elveszi, s mikor elmentek mindcsak visszafog ide
Ej szë ez pǎnǎ kàrásunig vaja.	Ej s ez pânǎ karácsonyig vagyon.
szűz tejembű szopuşò kűsbǎrǎnkám	szűz tejemből szopó kisbáránykám
Vótak, de kimëntek a faluból. Nincs ëgy cigán ës.	Voltak, de kimentek a faluból. Nincs egy cigány is.
Nëm ült sëggën. Ojan hitfǎn vót, hogy	Nem ült seggen. Olyan hitvány volt, hogy
Qt csak vaj nyihǎn vannak magyarok.	Ott csak vagy néhány vannak magyarok.
Öreg vagy öreg asszony? Asszon, asszon, asszon.	Öreg vagy öreg asszony? Asszony, asszony, asszony.
magyarë legén vëtt olá lëánt	magyar legény vett oláh leányt
Mennünk bátrǎ mise halgatni, Krisztusz urunknak tisztelettyire, mindörökkí ámen.	Menjünk bátran mise hallgatni, Krisztus urunknak tiszteletére, mindörökké ámen.

Menen, menyen, megyen

menen, menyen > menen
megyen, mejen, meen > megyen

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Vany it menen e vîz, e Moldowa. <i>Igen. Á. Menen e Moldova, nûk falunk vult tull.</i> Komâaszon Bori, �z a Sz��cs B�ri, � járkacsál, m�nen, m�nen, i�nek�l, m� rog gy�t�t j� �gy életén sok sorson m�n�n k�reszt�l a zemb�r. <i>Nézi, h�j k�nny�bb, magának is ostor van a k�zibe ha marh�hoz m�ny�n, m�ny�n a borozd�ba.</i>	Van itt menen a v�z, a Moldva. <i>Igen. H�. Menen a Moldva, mik falunk volt t�l.</i> Komaasszony Bori, ez a Sz��cs Bori, � járkacsál, menen, menen, �nekel, m� rog gy�tot j� Egy életen sok sorson menen keresztül az ember. <i>Nézi, hogy k�nny�bb, magának is ostor van a kezébe ha marh�hoz menen, menen a barázdába.</i>
S akkor maga inn� hogy m�j�n? Imm� m�j�n m�g Az m��n isten= =n�be érte. Isten= =n��, �gy szokták. Amit adott aa n�p, m��n isten= =n�be. �gusztin asz= =onta csak m��n járja m�g magát s többet nem j�t vissza, me a nagy v�t N�m �k�rt m�nni �z a t�mpl�mba, �z itt am�jik mag�kv� kijött. S most �m��n. Mos m���n.	S akkor maga inn�t hogy megyen? Immár megyen m�g Az megyen Isten nevébe érte. Isten nevébe, �gy szokták. Amit adott a nép, megyen Isten nevébe. Augusztin azt mondta csak megyen járja meg magát s többet nem jött vissza, mert az nagy volt Nem akart menni ez a templomba, ez itt amelyik mag�kkal kijött. S most elmegyen. Most megyen.

Megjegyzés: A *mejen, meen* normalizált alakja akár *menyen* is lehetne, tekintve, hogy *ny > j* gyengülést máshol is találni:

Leirat	Normalizált alak
�n, hányat születtem �n? <i>Igen. Igen. H�, �nnekem min megh�tak az ej�mek. N�gyet.</i>	�n, hányat születtem �n? <i>Igen. Igen. H�, �nnekem mind meghaltak az enyémek. N�gyet.</i>
J�j, most a m�ny�m elv�gt� z= = ej�m�t .	Jaj, most a menyem elv�gt� az eny�met .
�rtnek, a zej�m , nekem van három gy�r�k�m, �rtne�, nem besz�nek.	�rtenek, az enyém , nekem van három gy�reke�, értenek, nem beszélnek.
H� z= = ej�m vajon tiz�nny�c, s nem tud.	H� az enyém vagyon tizennyolc, s nem tud.
H� l�t vóna nek�m sok ha az a zej�m l�t vóna.	H� lett volna nekem sok ha az az enyém lett

	volna.
--	--------

Ennek ellenére ezeket az alakokat mi mégis inkább a *megyen*-hez soroltuk, ugyanis a moldvai magyarra nem jellemző a *menyen* használata. A korpuszban megjelenő *menyen*-ek szinte kivétel nélkül a gyűjtő(k)től származnak, nem moldvai beszélőktől. A *mejen* / *meen*-ből tehát normalizáláskor *megyen* lett, a *menyen*-eket pedig (annak érdekében, hogy három tő helyett csak kettőre kelljen elemzéskor / kereséskor gondolni) beolvasztottuk a *menen* lemmába.

Vajan, ejék, hejecske

j > gy, dj

Leirat	Normalizált alak
<i>S iskola van-ë itt a faluba? Vajan, vajan. Hogyne volna? Vajan skoàla.</i>	<i>S iskola van-e itt a faluba? Vagyon, vagyon. Hogyne volna? Vagyon skòla.</i>
Nincs hoj tejék , hoj ejék kettű.	Nincs hogy tegyék , hogy egyék kettő.
Mënnnyünk mę kűső tātà lę kel fekijék , męg kell íja pásztléket.	Menjünk mert késő tātà le kell feküdjék , meg kell igya pásztléket.
Letérgyëlt. Neem lehetëtt ëjëbként .	Letérdelt. Nem lehetett egyëbként .
Szëjëltem , aki mëghajja. Én, én a zőregasszonnak vëjem el a juóját?	Szëgyelltem , aki meghallja. Én, én az öregasszonynak vegyem el a juhát?
ha idehozzák ës, ki kę vijék akkor a házból, hogy nę lëjën ottajan	ha idehozzák is, ki kell vigyék akkor a házból, hogy ne legyen ottogyon
Vijenek el, asz= =ontam, Magyarországra ëjártam nyóccor, mę ëvittek, há vijenek , Rusziába ës ëmëëk.	Vigyenek el, azt mondtam, Magyarországra eljártam nyolcszor, mert elvittek, há vigyenek , Rusziába is elmegyek.
Lejík mit egyenek e zutann.	Legyék mit egyenek az úton.
Anyókã, muszáj vót, mę kënd nęm hàlgațat, nęm hajot békémët.	Anyóka, muszáj volt, mert kend nem hallgatott, nem hagyott békémët.
<i>Dë kicsikén mongyák?</i> Kicsikén monnyuk, nęm najan . Mindenki, hogy nę ënkurkájjam, sę én òt, sę ò ingëmët.	<i>De kicsikén mondják?</i> Kicsikén mondjuk, nem nagyon . Mindenki, hogy ne ìnkurkáljam, se én őt, se ő engemet.

Ėj halat belétészünk megrántva a tigájba, [...] s magának odaaggyuk, hoj ěje mĕg. utòjĵn ot= hajtak ěj nĵ vĵn jòòt Vaj számár vagy, vaj kátolik Itt az a hĕjecske, itt amejik teccik [...] új mongyák a Máncsik hĕje. <i>Az falu?</i> Nem, a fĕnn a hĕgynek asz= =onyák az a Máncsik hĕje. <i>Somjórá járt-e maga?</i> [...] Igen, hojne kijártunk oda= =ki hĕjre. Járva küslán zĕngĕdĕzik hĕjtetõn Nĕm úgy van, hoj bé lĕĕn kăritvĕl, hoj nĕ mĕnnyen bé sĕmmi nálunk. Ot örökké kerítettĕk, dĕ mĕg nĕm fojĵt bé soha. <i>S ez régi falu, régi ortodox falu vagy új?</i> Hĕj hát ăt sok zsidó vót. <i>Aha.</i> Ėlfajtak, s mind ortodoxak.	Egy halat belétészünk megrántva a tigájba, [...] s magának odaadjuk, hogy egye meg. utoljĵn ott hagytak egy nagy vĕn juhót Vagy számár vagy, vagy kátolik Itt az a hegyecske, itt amelyik tetszik [...] úgy mondják a Máncsik hegye. <i>Az falu?</i> Nem, a fenn a hegynek azt mondják az a Máncsik hegye. <i>Somlyóra járt-e maga?</i> [...] Igen, hogyne kijártunk oda ki hegyre. Árva kisleány zengedezik hegytetõn Nem úgy van, hogy be legyen kerítve, hogy ne menjen be semmi nálunk. Ott örökké kerítettĕk, de mĕg nem fogyott be soha. <i>S ez régi falu, régi ortodox falu vagy új?</i> Hej hát ott sok zsidó volt. <i>Aha.</i> Elfogytak, s mind ortodoxok.
--	--

Jere le, gyer bé

A *jer*, *gyer*, *jere*, *gyere*, *jertek*, stb. igealakok normalizálásakor az alábbiak szerint jártunk el:

Leirat	Normalizált alak
Jere le, mondom, me hal meg a lĕánkám. Mĕ nĕm jòsz bé? Mondom nĕm mĕĕk bé, mĕ kĕnd ăsz= =ontă, ĕvĕttĕm a juhòjĵăt, s nĕm mĕĕk bé. Jĕre be ănyămé, jĕre.	Gyere le, mondom, mert hal meg a leánykám. Miĕrt nem jòssz be? Mondom nem megyek be, mert kĕnd azt mondta, elvettem a juhăt, s nem megyek be. Gyere be anyăm, gyere.
Jer dicsirnĕk nagy fĕnsĕg. <i>I-, innen elõrõl.</i> A királnak, királyánnak, Ėzus Krisztusnak Jĕrtĕk, a kĕrĕsztĕny hĕvĕk, a Szűzanyăt tisztĕlni. Mert õ fogja miĕrettĕnk a Szĕnt Fiăt megkĕrni.	Jer dicsĕrnĕk nagy fĕnsĕg. <i>I-, innen elõlrõl.</i> A királynak, királyának, Jĕzus Krisztusnak Jertek, a keresztyĕn hívĕk, a Szűzanyăt tisztelni. Mert õ fogja miĕrettĕnk a szĕnt fiăt megkĕrni.

Gyer bé, gyer bé nă kapogtass, gyer bé ha bűcsületés vagy. Gyer dicsérjük nagy fölségét Istenségiben, és tiszteljük csodálatos emberségiben.	Jer be, jer be ne kopogtass, jer be ha becsületes vagy. Jer dicsérjük nagy fölségét Istenségében, és tiszteljük csodálatos emberségében.
--	--

Megjegyzés: Némileg ellentmondásos megoldás, de az elemzőprogram csak így tudja kezelni a különböző alakokat. A *jer*-nek csak a *jer*, *jertek* alakjait ismeri, a *gyer*-t pedig akkor tudja csak feldolgozni, ha átírjuk *jer*-re, illetve *gyeré*-re.

Katyi, tyishta, latyin

ty > t

Leirat	Normalizált alak
Belán Katyi, há. Tyjárgyig vérbe, könökgig kõnbö. ül az Atyaistennek jobbjá felől, onat lészén eljövendő ityilni az elevenekét és a hótakat Įõrõzzetęk meg ingemet tyúztul, víztul. Nyük mind a hó tyiszták legyünk. Z= =ereiből ne fogyassátok, a ző szüwit tyiszticcsátok. Felajállom az imáccságęskáimat a szép Szűz Máriának a tyiszteletyirem. Hă születyiszněl ęm, a nuntbă, menekezűknél Annak motyitam ęzt, măi. Dę az ęgy árnyék vót, Szën Mihály vót, csak nem motyítódót meg mind ę zëmbër. ęę ezeket tudām mityõlte ín menek ęę ę templ- , la biserică.	Belán Kati, há. Térdig vérbe, könnyökgig könnybe. ül az Atyaistennek jobbjá felől, onnat leszen eljövendő ítelni az eleveneket és a holtakat Őrizzetek meg engemet túztól, víztől. Mik mint a hó tiszták legyünk. Az erejéből ne fogyassátok, az ő szívét tisztítsátok. Felajánlom az imádságocskáimat a szép Szűz Máriának a tiszteletére. A születésnél öhm, a nuntba, menyekezőknél Annak mutítom ezt, măi. De az egy árnyék volt, Szent Mihály volt, csak nem mutítódott meg mint az ember. Őő ezeket tudom mitõlte én menek őő ő templ- , la biserică.

Ez, ez ez elmaradat háramhetyüsszen. A beteg került meg. ə betyik , sák a beteg kerül. äbba megvan régvelj isz, ästyej isz, z= =áldozás elüött, áldozás után. ki ezt a zimáccságot əlmongya este lefektyibę, reggel fęlkętyibę S akkor ęs vótak ugy əə melyik nem akart, magyarul nem akart, latyinul ə əm Gyarló tęstyęm nyugogyék, dę a szüvęm ęl nę əludjęk. Vírętękęt ontattátok, tästyętęk földbę zártátok. Męnny ęl ki a hideg havasokra, száj belé a vad= =gyermękęknek a tęstyikbę, azoknak id męg piros vérıkęt, szárazd ęl szálkás husikat, harsogtasd a tęstyikęt, nyilaltasd a szüvikęt. A tęstyibę fájdalom, az a fájás.	Ez, ez ez elmaradt háromhetúsen. A beteg került meg. A beteg , csak a beteg kerül. Abba megvan reggeli is, esti is, az áldozás elótt, áldozás után. ki ezt az imádságot elmondja este lefektębe, reggel felkeltębe S akkor is voltak úgy őő melyik nem akart, magyarul nem akart, latinul ő őhm Gyarló testem nyugodjék, de a szívem el ne aludjék. Véreteket ontottátok, testetek földbe zártátok. Menj el ki a hideg havasokra, szállj belé a vad gyermekeknek a testükbe, azoknak idd meg piros vérüket, szárazd el szálkás húsukat, harsogtasd a testüket, nyilaltasd a szívüket. A testębe fájdalom, az a fájás.
---	---

Megjegyzés: Az *t / ty* ingadozás jövevényszókban is tapasztalható, a példákat lásd itt: [t / t' / ty / cs](#).

Kacsi, icsil

cs > t

Leirat	Normalizált alak
Fikó Miájt mongya, męjik tarcsa @@ Kacsit. Mondom, hua? Modzsa, äj Męcsi Kacsikááz. Hová? Úgy hitták Męcsi Kacsi. Icsilatra? [...] Úgy mondżák kă Krisztusz dęt jő menbe icsilatra akkor arr- arrulnit jő. Hogy	Fikó Mihályt mondja, melyik tartsa UNK Katit. Mondom, hova? Mondja, hogy Męcsi Katikához. Hová? Úgy hívták Męcsi Kati. ítéletre? [...] Úgy mondják ke Krisztus gyet jön mennybe ítéletre akkor arr- arrólnéit jön.

<i>mongyák? Mongya csak még egyszer! Mikor ä Krisztusz jó icsilat napjárä. Hogy zsudekäljon el, akkö arrulnyit jõ.</i>	<i>Hogy mondják? Mondja csak még egyszer! Mikor a Krisztus jön ítélet napjára. Hogy zsudekäljon el, akkor arrólnéjt jön.</i>
--	--

Katalin ~ (sz), *Katalyin* (Szf), *Kätälin* (Kl) női kn.; prenome de fem.; female forename (csn. is: M). – *Hä láttad a Katit ma régvel? | Száz embërëkët letiporott ez a Katyi* (Bf). || *Ne tēdd Katalin azt!* (P). **Kies.** *Kati, Kata, Katyi, Katyika, Katyiska, Katrin, Katika, Katica, Katuca, Katiska, Katrina, Katrinka, Katrinaeska, Katalinka, Katalyinka, Kätälinka, Tinka, Tinkuca; Kacsi, Kacsika (mez), Katucska* (Ks), *Katuszka* (Bf), *Kitika* (Fr); *kisi Kati, kicsi Kati, kicsi Katika.*

(MMTnySz)

Kusa, maska

cs', cs, s', s > ty, tj

Leirat	Normalizált alak
Kuśa, maska. Ünü. Ünü bálígával. Äpét itätvël itatának, rùdakva rudazának, vaskäscsükvë csapdasának. Hä, kapälö, vajän pùj, bùza, picsukaa, illyenek ää bëjé vannak teve. Sz äztä ult az ä felhúzva hiurä. Az a kász, kärucakasz az, szá tojtak a csükok bëlé.	Kutya, macska. Ünő. Ünő bálégával. Epét itatva itatának, rudakkal rudazának, vaskesztyűkkel csapdosának. Hä, kapälö, vagyön puj, búza, pityóka, ilyenek öö be vannak téve. S aztän volt az ö felhúzva hiura. Az a kas, kärucakas az, s tojtak a tyúkok bëlé.
Së a nadzštätāja, hogy a nyipócśa. tùdok én äggyët, dë nëm hiszëm, äsz= =ony, mos még a śoncśai ës el vannak rothadväl. [...] dë gondolom most el vannak rothadva a śoncśai ës. Még a śoncśai sëm lësznek meg. Krisztusz bëmenen e Gicimän kerçsibe, leül e zaran székkibe. Az min dzset ül i şqóban, szá boccsàal í nì, szá. [...] Johok körö-, kërëkëh.	Se a nagytátāja, hogy a nepótja. tudok én egyet, de nem hiszem, azt mondja, most még a csontjai is el vannak rothadva. de gondolom most el vannak rothadva a csontjai is. Még a csontjai sem lesznek meg. Krisztus bemenen a Getszemáni kertjébe, leül az arany székébe. Az mint gyet ül egy csobán, s botjával így ni, s. [...] Juhok körö-, kereken.

Keresés (pl.): [lc=".*(t+y|tj).*" & egyszerűsített_kisbetus=".*c+s.*"]

cs', s', s

>

cs

Leirat	Normalizált alak
Kuśa, maśka . Ünü. Ünü bálígával.	Kutya, macska . Ünő. Ünő bálégával.
tùdok én èggyet, de nèm hiszèm, ăsz= =ony, mos még a śoncşai ęs el vannak rothadvă. [..] de gondolom most el vannak rothadvă a śoncşai ęs. Még a śoncşai sēm lésznek meg.	tudok én egyet, de nem hiszem, azt mondja, most még a csontjai is el vannak rothadvă. [..] de gondolom most el vannak rothadvă a csontjai is. Még a csontjai sem lesznek meg.
Ăsztunk trănsët e kerbe. Kaptunk śontokot . Kerbe. Sz aztă oda eltemettik e śumăssăkăt .	Ăstunk trăsét a kertbe. Kaptunk csontokat . Kertbe. S aztán oda eltemették a csumásokat .
Ot śumăssăk vultak. Mik? Cśumăssăk . Cśumábúl meghultak.	Ott csumások voltak. Mik? Csumások . Csumából meghaltak.
Az min dzset ũl i şqbán , şă boccsăal í nì, şă. [..] Johok körö-, kërëkën.	Az mint gyet ũl egy csobán , s botjával így ni, s. [..] Juhok körö-, kereken.
əə Ortodoxok ə nisének . Nisének . Nisének . Nis' , nis' .	Öö ortodoxok ö nincsenek . Nincsenek . Nincsenek . Nincs , nincs .
Szen pıntekbe, lehet lejik pıntek, lehet ne lejik pıntek, misák mondom.	Szent péntekbe, lehet legyék péntek, lehet ne legyék péntek, mindcsak mondom.
ə şqrdj , şqrdj ə ka-, kapac. ə <i>tejjesen?</i> Kapacənn nici cămaşă, nici flanea, nimica. [..] <i>Csórén</i> . Āhă. ə csqrdju . Go-, gol şurdin nyük mongyuk, şurdin .	Ö csurdé , csurdé ö ko-, kopasz. Ö <i>teljesen?</i> Kopaszon nici cămaşă, nici flanea, nimica. [..] <i>Csórén</i> . Há. Ö csurdé . Go-, gol csurdén mik mondjuk, csurdén .
Azz az ösşém . E Miály ösşém .	Az az öcsém . A Mihály öcsém .
Nem eszün pisınyët pıntekən.	Nem eszünk pecsenyét pénteken.
Leves csănăm disznópeşenyéből , met disznót văgtam.	Levest csánom disznópecsenyéből , mert disznót văgtam.
Kisit tudok magyarul. Oláhul tudok, me oláhul tanóltam a lęvelbű.	Kicsit tudok magyarul. Oláhul tudok, mert oláhul tanultam a levélből.
Ăj míg tę hallgas csak ej kisiskét .	Ălj meg te hallgass csak egy kicsicskét .

Új sókor. Tizennégy évig, [...] äšett a hó ria, vitt egy sòàrà neki ënnë s inna. varjù. <i>Ki vitte az ételt?</i> Egy sòro. O cioară, hogy mongyák? sìtkóska felnőtt, ez felült a sìtkó hátára S mikor ăm adică și uite ca Ceaușescu a papaškák sántak minden kiši faluskába sántak támplomot, sántak támplomot. Lehet csánnyanak präsiturákat ilyen típákkal is. Diókat əə, csiperkéket ə. Milyenek kijöttek a típárok most. <i>It nem volt munkája?</i> Nem wüt. Nem ki- kirèdusilták itt ä várásbul. hìètfün szë joi szë sètèrtèk, sètèrtèkènn Úzs' myndzsàk kà, [...] megláttad a hùdaskát äzättänd, prima dată. Abba aa hónapba nisènn, psz- nem va szätul. <i>A kicsiböjt, mikor van?</i> əə pănă kàrásanig. [...] Ej szë ez pănă kàrásunig vaja.	Úgy csokor. Tizennégy évig, [...] esett a hó reá, vitt egy csóra neki ennie s innia. Varjú. <i>Ki vitte az ételt?</i> Egy csóra. O cioară, hogy mondják? csitkóska felnőtt, ez felült a csitkó hátára S mikor öhm adică și uite ca Ceaușescu a papocskák csántak minden kicsi falucskába csántak templomot, csántak templomot. Lehet csánjanak präsiturákat ilyen típárokkal is. Diókat öö, csiperkéket ö. Milyenek kijöttek a típárok most. <i>Itt nem volt munkája?</i> Nem volt. Nem ki- kireducilták itt a városból. hétfőn s joi s csütörtök, csütörtökön Úgy mondják ke, [...] megláttad a holdacskát ehezetten, prima dată. Abba a hónapba nincsen, psz- nem vagy szätul. <i>A kicsiböjt, mikor van?</i> Öö pănă karácsonyig. [...] Ej s ez pănă karácsonyig vagyon.
---	---

Kopac, máccor, pulicka, olvacc

c > sz

Leirat	Normalizált alak
<i>S akkor ezt hogy csinálták a lëányok, hogy ə csórëra levetkeztek, meddig?</i> ə sòrdj, sòrdj ə ka-, kopac. <i>ə teljesen?</i> Kopacènn nici cămașă, nici flanea, nimica. Máccor elmondom háromcor ës, máccor	<i>S akkor ezt hogy csinálták a leányok, hogy ö csórëra levetkeztek, meddig?</i> Ö csurdé, csurdé ö ko-, kopasz. <i>Ö teljesen?</i> Kopaszon nici cămașă, nici flanea, nimica. Másszor elmondom háromszor is, másszor

elmondom ëccër, máccor elmondok egy misztért s lefekszëm met elaluszam met fáradt vagyok Ha máccor tésznek. Igëny, igën. De máccor nem. Më járt Magyarországágra és, sokcor ki S ërë akkor az ëleven szenet vëtëd belé, amikor van ened, gyufát lehet hojza megcsinájam új, hogy kël. Ëttél-ë, ittál-ë ma valamit? Nem icol. Ha nem iszol te mondom agy nekëm, met iszom én. teccük a dolgokat rëä, pulcocska Aztá, azok és, azok és kël jëljenek, met a zlstën rendeltë z egícet. Üdvëz= =légy Mária, malacval va tëljes Ó vitte a züstöt, hoj buriccsa ki a pulickát, a málét Hát husét napján mit fogsz tenni? Szënt fijam, mit fogc művelni? Mi sírsz, mi sírc, asszonyom, Szüz Mária? mëg lehet segéjjelek, asz= =onnya. Hogyne ne asz= =on, ha akarc, asz= =onnya. Kerekedzsél kicsi ház, bende ròzám mi= =csinác? Vizet a kútból vëjük. Oan kezdetlen víz. Mikor mëjük vizet meríteni nem szólc sënkinék, së míg vissza nem jóc, amíg ki nem meritëcc ë kanáal s belé nem tészed a tálba, addig nem beszélgec sënkiwel. Hùä menc, hù jàrtál?	elmondom egyszer, másszor elmondok egy misztért s lefekszem mert elaluszom mert fáradt vagyok Há másszor tesznek. Igen, igen. De másszor nem. Mert járt Magyarországra is, sokszor ki S erre akkor az eleven szenet veted belé, amikor van szened, gyufát lehet hozzam megcsináljam úgy, hogy kell. Ettél-e, ittál-e ma valamit? Nem iszol. Ha nem iszol te mondom adj nekem, mert iszom én. tesszük a dolgokat reá, polcocska Aztán, azok is, azok is kell éljenek, mert az Isten rendelte az egészet. Üdvöz légy Mária, malasztal vagy teljes Ó vitte az üstöt, hogy borítsa ki a puliszkát, a málét Hát húsvét napján mit fogsz tenni? Szent fiam, mit fogsz művelni? Mit sírsz, mit sírsz, asszonyom, Szűz Mária? meg lehet segéljelek, azt mondja. Hogyne ne azt mond-, ha akarsz, azt mondja. Kerekedjél kicsi ház, benne rózsám mit csinálsz? Vizet a kútból vegyük. Olyan kezdetlen víz. Mikor megyünk vizet meríteni nem szólsz senkinek, se míg vissza nem jössz, amíg ki nem merítesz egy kannával s belé nem teszed a tálba, addig nem beszélgetsz senkivel. Hova mensz, hol jártál?
---	--

Nem egy szobába olvac véllik a kicsikével egy= =hejt, hanem azt különösön.	Nem egy szobába olvassz velük a kicsikével egy helyt, hanem azt különösen.
--	--

Kicit, citilek, szincen

c > cs, ts

Leirat	Normalizált alak
Én még tudok è kicit. Mèt ę gyermekęim, ə męnyeim ulyanok. Nem olánék, de olául bęszélnek. Ęsti imáccságot sz ręgvel ə ręgvelit, ęgyębęt nem çitilák. <i>Akkor it nem lęssz magánál nunta, it nem táncolnak.</i> Nęm, nęm, nęm. Szemmi szincen. Męnnýen tęgýe bé a borçot. [...] Tęgýe bé borçot męt odasül a zétel. Mük ęs, ha itt ęs szoktuk Anti báciwal, de nem énekélűleg. Aztá męgtanultam, mondom így a fejembűl, çak. Asz= =anya, z= =anyádnak én a çillagját asz= =anya [...] én neki, asz= =anya. Aran= =haja lęęřszvę, vaszrudakva lęçittętvę, ki ęzt ez imáccságęcskát ęlmongya, ęsztę ręgvel, kiskörme szēm ęszik bínbe. Męt a męnyęckęje, kęndnęk, amęjikęt ęlvágta, annak jęgyęi vótak, ęgyfõrmán vótak jęjżzvęl mind a tíz juhója, asz= =onta.	Én még tudok egy kicsit. Mert a gyermekeim, ő menyeim olyanok. Nem oláhnék, de olá Hul beszélnek. Esti imádságot s reggel a reggelit, egyebet nem csitilek. <i>Akkor itt nem lesz magánál nunta, itt nem táncolnak.</i> Nem, nem, nem. Semmi sincsen. Menjen tegye be a borcsot. [...] Tegye be borcsot mert odasül az étel. Mik is, ha itt is szoktuk Anti bácsival, de nem énekelőleg. Aztán megtanultam, mondom így a fejemből, csak. Azt mondja, az anyádnak én a csillagát azt mondja [...] én neki, azt mondja. Arany haja leeresztve, vasrudakkal lecsíptetve, ki ezt az imádságocskát elmondja, este reggel, kiskörme sem esik bűnbe. Mert a menyecskéje, kendnek, amelyiket elvágta, annak jegyei voltak, egyformán voltak jegyezve mind a tíz juha, azt mondta.
hõsszú ə rëndęlįęsz, hę nę rëndięek nę tarccsam magá@ [...] <i>Ne, nem, mongya csak, mongya,</i>	hosszú a rendelés, ha ne rendítsek ne tartsam magá- [...] <i>Ne, nem, mondja csak, mondja,</i>

<i>meghalgatom én!</i>	<i>meghallgatom én!</i>
mindöntül Jóístën sză Szüz Márijám szégíc	mindentől Jóisten s Szűz Máriám segíts

Megszegített a zlszten

SZ > S

Leirat	Normalizált alak
zlszten úgy megszégitett , mondza. [...] Kă mikor szoptattad a bubát mondza, montad nekem e zimácságăt, sză megszegített a zlszten .	Az lsten úgy megsegített , mondja. [...] Ke mikor szoptattad a bubát mondja, mondtad nekem az imádságot, s megsegített az lsten .
Üdőszke emberek ők isz immá.	Időske emberek ők is immár.
z= = Apasztal az ablakba, buldokszág ă zăjtuba.	Az apostol az ablakba, boldogság az ajtóba.
Buszulnak , buszulják lejík, lejík nădzs ember ott.	Búsulnak , búsulják legyék, legyék nagy ember ott.
Ot śumásszăk vultak. <i>Mik?</i> Cśumásszăk .	Ott csumások voltak. <i>Mik?</i> Csumások .
Ej, mikor indult a nyirėly ęszkėnni .	Ej, mikor indult a nyirel eskűdni .
Dę abba ă huszitba tătă látăt ızś	De abba a húsvétba táta látott így
Jött ęgy mėsina, sz hod' nę üssön ęl măgfutămodtă sz akkor leşsztęm sz	Jött egy masina, s hogy ne üssön el megfutamodtam s akkor leestem s
György vót a legküszėbb .	György volt a legkisebb .
Főlhăgott ă leült oda a prăgra, s ot ęt, hogy ő még lăsszan valakit, mę hăzba nęm tuott űlni.	Főlhăgott a leült oda a prăgra, s ott ett, hogy ő még lăsson valakit, mert házba nem tudott űlni.
Nem mentél itt ă miszėrę ? Ot szem mensz.	Nem mentél itt a misére ? Ott sem mensz.
Nem tom annak a vărăsznak hoj mongyăk.	Nem tudom annak a városnak hogy mondják.
ă Năllunk elmaradt ăproăpe sák a vjėnszėg .	Ő nálunk elmaradt áproápe csak a vénség .

Mukor megigizűgyük e szarkam , ukor megigézűgyük e bybám.	Mikor megigézűdik a sarkam , akkor megigézűdik a bubám.
Nap nem szüt e szemibe.	Nap nem süt a szemébe.
Kovászə, kovász, maraggyan əm, szüsszenek hamarább.	Kovász, kovász, maradjon öhm, süssenek hamarább.
Nem szeretəm mászaknál .	Nem szeretem másoknál .
Hogy a Jóisten szajnájjon mēg, hogy aggyon szép üdőt.	Hogy a Jóisten sajnáljon meg, hogy adjon szép időt.
Sză z= =én kezem utăə, nem sebeszül ə cibri.	S az én kezem után, nem sebesül a cibre.
Mēt a szoha nem vót neki răgázza, hogy hogy a mēnnyən a misjére.	Mert az soha nem volt neki răgáza, hogy hogy az menjen a misére.
Moszt nem jó mē szokon vajunk itt.	Most nem jó mert sokan vagyunk itt.
S nekēm én hazahoztam vót erősz szòk parát. Nem tudta z= =egész falu, tęszvérēm szę nem tudta. [...] nām tudta még ě tęszférēm isz .	S nekem én hazahoztam volt erőst sok parát. Nem tudta az egész falu, testvérem se nem tudta. [...] nem tudta még a testvérem is .
əjunk, vesszün keresztet ä misze filije.	Álljunk, vessünk keresztet a mise feléje.
A tajásznak , tyuk, mējik odatòjik, mük monnyuk tajász	A tojásnak , tyúk, melyik odatojik mik mondjuk tojás
Ke moszt ə monta imă tăniszam a nyărănd.	Ke most öö mondta immár tanítsam a nyáron.
Úr kimēne kénjára, kēnnyán ęszék eszete . Öt méjszégész szent szębe .	Úr kimene kénjára, kénján esék esete . Öt mélységes szent sebe .
Aztān ɔnnat mikor ə kijött aztá elmēnt ə szántyierra , hogy mongyam, öreg vót immá mikār elmēnt a szántierra .	Aztān onnat mikor öö kijött aztān elment öö sántierra , hogy mondjam, öreg volt immár mikor elment a sántierra .
Ulyan, ulyan ramaszică , mm veszed ki onnét [...] cibrirül, a azt a korpăt	Olyan, olyan rămăsica , mm veszed ki onnét [...] cibreről, a azt a korpăt
Sánt ędzşə păpurăkoszornyăt , tuğd, tuğd mi a	Csánt egy păpurakosornyăt ⁷ , tudod, tudod mi

⁷ **ÚESz** – *kasornya*; MMTnySz – *kosornya*; **DEX** – *crosnă*

pápură? Sásból egy kosarat. ă jártunk a malomba, sántunk krupët a piszlëneknek. Pöp, mikor gyóntam, pëdig năm montam nêki, sszëmmît szënkinăk năm montam ami törtën măt hă n-am nicio dovadă. Ki sz ki fut, męrră látă.	a pápura? Sásból egy kosarat. Ö jártunk a malomba, csántunk krupét a pisleneknek. Pap, mikor gyóntam, pedig nem mondtam neki, semmit senkinek nem mondtam ami történt mert hă n-am nicio dovadă. Ki s ki fut, merre lát.
--	---

Kitekintés: *kiszki*

Az utolsó példa **ki sz ki**-je a *ki-ki* / *mindenki* észak-moldvai megfelelője. Ilyen még:

Leirat	Normalizált alak
Nuntánál kám tésznek egy= =öltünek et tăngyiért, de íj csak ăă bocsókor nem. Met, hoj a zëggyik nincsen tărșa, măsiknak nincs tărșa să nem teszik. Hôgy akaram ijen tenni kënnek tărș nélkül, ejék măsikval ej tălból. Nem. Ki sz kinek szëpărăt.	Nuntánál kám tesznek egy öltőnek egy tányért, de így csak öö búcsúkor nem. Mert, hogy az egyik nincsen tărșa, măsiknak nincs tărșa s nem teszik. Hogy akarom én tenni kendnek tărș nélkül, egyék măsikkal egy tălból. Nem. Ki s kinek szepărăt.

A kifejezést kiejteni egyben szokták, írott anyagokban így is, úgy is megtalálni. Mi normalizáláskor a különírás mellett döntöttünk. Lásd még:

MMTnySz, *ki*: **ki sz ki** = mindenki
Ki sz ki ôrzi a darabját. (Szf)
Ki sz ki házába ül, ki csánta házat. (Szf)
Ki sz ki e kivijit. (Szf)

CsángSz: **kışki** = kiki, ein jeder, jedermann.

80. **kışki** ęz ă făzăkjăhăz huzză ę tüzet.
161. **kışki** ęz ă gödrit bē-djugjă.
162. **kışki** hodj meg-sôzșă, udj meg-ęși.

kiszki: ki s ki: mindenki; »kisz-
kinek vadzson ędzs loa«.

[Rubinyi \(1902\):](#)

Tarisnya, kestyű, komuniscság

S > SZ

Leirat	Normalizált alak
Felęséginek, asz= =onnya, asszon, tę nekęm, asz= =onya, tęgý bę egy darab málét, tarisnyába, męť én üłők fel e lovamra, lóhàtra, asz= =annya, męñęk, asz= =onya, aggyig męñęk, hogy ę komám ne kapjan honn. Tarisnya. Tarisnya. Ez? Szită. Szita. Ez? Fătăkă szēmű cseresnyę, rabod vagyok tă męnyęcskă. ęgyfële ojan mind a plóp, magassan fęlnő, s făjér aa kărėja, s ojan a kărėja mind e csęręsnyęnek. Nyírfa.	Feleségének, azt mondja, asszony, te nekem, azt mondja, tęgý be egy darab málét, tarisznyába, mert én üłők fel a lovamra, lóhátra, azt mondja, menek, azt mondja, addig menek, hogy a komám ne kapjon honn. Tarisznya. Tarisznya. Ez? Szita. Szita. Ez? Fekete szemű cseresznye, rabod vagyok te menyecske. egyféle olyan mint a plóp, magasan felnő, s fehér a karėja, s olyan a karėja mint a cseresznyének. Nyírfa.
z= =ő kăsărvesz kęnszenvędész kęręstyę átal fęltámada Engęmęt ez angyal őrüzżön, szën kęręstyel megjegyżzen. Vaskęstyűkvel sápdoszták, ęstorokval osztorolták, szulicákval szurdolták, méręgvel, s nyálval töpdősték, nadzş kęręsztre fęlfeszítették. Ăpęt itătvel itatának, rűdakva rudăzának, vaskăcsűkvę csapdasának. tűzes ęstorokval ingemet osztorozzonăk, tűzes' kęstűkvel ez én testemet szabdalják Mikor a ręv- feldőt ă. Nălunk ez e komunyiscsă, akkor jobb ă Vala í povęstye i mind ęgy imăccsăg, há.	az ő keserves kínszenvedés keresztje által feltámada Engemet az angyal őrizzen, szent keresztjével megjegyzzzen. Vaskesztyűkkel csapdosták, ostorokkal ostorolták, szulicákkal szurdolták, méreggel, s nyállal köpdösték, nagy keresztre felfeszítették. Epét itatva itatának, rudakkal rudazának, vaskesztyűkkel csapdosának. tűzes ostorokkal engemet ostorozzanak, tűzes kesztyűkkel az én testemet szabdalják Mikor a rev- feldőlt őő. Nálunk ez a kommuniztség, akkor jobb őő Vala egy poveszte i- mint egy imádság, há.
A lęgkűssęb mos nekęm ăă, hoj monnyăk aa zęlőbsőribę iskolába, îñ clasa îñtăi, hogy	A legkisebb most nekem őő, hogy mondják az előbbszöribе iskolába, îñ clasa îñtăi, hogy

monyam a zelőbsöri, că clasa întâi. Hát najszombaton mit fogsz tenni, szent fijam mit fogsz szēnvedni? Akkor, anyám, koporsòmban beszállok a gyásos síromban. Akkor, anyám, koporsòmban beszállok a gyásas síromban. Szős', Szős'. Szőcs. Ső-, Sős'. Hogy? Sős? Szőcs. Sős'.	mondjam az előbbsöri, că clasa întâi. Hát nagyszombaton mit fogsz tenni, szent fiam mit fogsz szenvedni? Akkor, anyám, koporsómban beszállok a gyászos síromban. Akkor, anyám, koporsómban beszállok a gyászos síromban. Szőcs, Szőcs. Szőcs. Sző-, Szőcs. Hogy? Szőcs? Szőcs. Szőcs.
--	---

Husét, Istán

norm. *húsvét, István*

Leirat	Normalizált alak
Hát husét napján mit fogsz tenni? Szent fijam, mit fogc művelni? Mostak, szombatan sültöt sánt kozanákot, kókonyát min min huszét. verekedtek, ca dacă-i punea la un loc. Şi se băteau. <i>Azért van.</i> Mmm. <i>Kik verekedtek?</i> Aa Husétak S akkor, tyár nagypéntéken hót vót mēg őű, husétok jöttek. [...] Hoj jöttek a zinnapok, husét innapai. De abba a huszitba tătă látatt izs', ii ijeneket beszíl ni, idzs' beszílt. Sə mióta nem gyóntál mēg? Mēgbolondoltál? Nem vajok Husétba ęs, Ęj pə sok huséttól nem vajak. Óó, te Mári, te! Elmēnt a szép ęszed! Ęj vęrs olvasót ęlmondom Annámét, ęj vęrs olvasót ęlmondok Istányét.	Hát húsvét napján mit fogsz tenni? Szent fiam, mit fogsz művelni? Mostak, szombaton sültet csánt kozonákot, kókonyát mind mind húsvét. verekedtek, ca dacă-i punea la un loc. Şi se băteau. <i>Azért van.</i> Mhm. <i>Kik verekedtek?</i> A húsvétok S akkor, tyár nagypénteken halt volt meg ő, húsvétok jöttek. [...] Hogy jöttek az innapok, húsvét innapai. De abba a húsvétba táta látott így, i- ilyeneket beszélt ni, így beszélt. S mióta nem gyóntál meg? Megbolondultál? Nem vagyok húsvétba is, ej pāj sok húsvéttől nem vagyok. Óó, te Mári, te! Elment a szép eszed! Egy vers olvasót elmondom Annámért, egy vers olvasót elmondok Istvánért.

əə Mostənà, mostanig nəkünk a Szēnt Istānnak vót, də most nəm Szēnt Istānnak van, fog lēnni szēntēlvēl ɛz ʌ zúj szēntēlésvēl. Szēnt Istān nézz mēnyből lē a sok magyar népēkrē	Öö mostaná-, mostanig nekünk a Szent Istvának volt, de most nem Szent Istvának van, fog lenni szentelve ez az új szenteléssel. Szent István nézz mennyből le a sok magyar népekre
---	--

Morza, rózám, zákba

z > zS

Leirat	Normalizált alak
Í darab pitánháž annya hult jött. Annya, annya vart. <i>Mhm.</i> Azt a morza pitánt. Jártam eccer Dunără, keccer Madzsarországra, ot láttam egy madzsar szót, nisz ki ròzám ă zăjtót. Kinyitnám, de met félek, met a legény rossz= =lélek. Kerekedzsél kicsi ház, bende ròzám mi= =csinác? Immár kel helyesszed e zákba. Mocşkosz. Dá, azok isz kátolikok. Ȧ tătăm ult onnat. Kălugăriēnbe ə, kátolikok. Há Prăžăstbă. Prăžăst, Poján	Egy darab pitánhoz annyi holt jött. Annyi, annyi vart. <i>Mhm.</i> Azt a morzsa pitánt. Jártam egyszer Dunára, kétszer Magyarországra, ott láttam egy magyar szót, nyisd ki rózsám az ajtót. Kinyitnám, de mert félek, mert a legény rossz lélek. Kerekedjél kicsi ház, benne rózsám mit csinálsz? Immár kell helyhessed a zákba. Mocskos. Dá, azok is kátolikok. A tátám volt onnat. Kalugarénybe ő, kátolikok. Há Prezsestbe. Prezsest, Pojána

Megjegyzés:

- A *zélye* szót (köznyelvi formája *zsöllye*, jelentése 'koporsó, Szent Mihály lova') normalizálva is z-vel írtuk. A szóról bővebb információt a [Zélye, féjjele](#) c. fejezetben lehet találni.

Lásd még (pl):

- zák, zákmazdag, zárátik, zembelődik, zendár, zëndély, zëndélyszál, zenytyice, zélye, zér, zidó, zidóka, zidókáné, zidók csillagik, zidóné, zidóull, zigol, zágáráje, zír, zitár, ziterija, zufa, zurnál (MMTnySz)

Zsidó, zidó, idó, idu

A [Morza, rózám, zákba](#) részben említett zs > z hangváltozáshoz, illetve valószínűleg a [nagy zemberek](#) alfejezetben tárgyalt névelőtapadáshoz / szóhatár-eltolódáshoz is kapcsolódó téma, hogy bizonyos moldvai nyelvváltozatokban gyakori a szóeleji zs, z elhagyása. A mi anyagunkban a jelenség egyelőre egy esetben fordult elő, ezt normalizáláskor az alábbi módon kezeltük:

Leirat	Normalizált alak
Súf iduk nagypinteken nagy írást küldinek, rittam nadzsond akarnak súfalkadni.	Csúf zsidók nagypénteken nagy írást küldének, rajtam nagyon akarnak csúfalkodni.

Így tervezünk eljárni a többi hasonló esetben is, tehát norm. alaknak a szó köznyelvi változatát választjuk majd. Az MMTnySz tanúsága szerint sok zs / z kezdetű szó esetében lehet ilyen alakokra számítani:

- **zsëndély** ~, zsendely, zsendél, zsenděj, zsendej, zsenděj, zsénygyél, zsende, zsendi, zsendre (sz), zëndély, zendej, zëndél, zendel, sendér, sindil, **ëndély**, **endel** (mez)
- **zsëndélyös** zsendelyes (K), zsendējös (M, O), zëndélyész, **ëndélyész** (Bf)
- **zsëndélyvágó** **endelyvágó** (Bf)
- **zsëndélyvágószer** **endelyvágószer** (Bf)
- **zsëndice** ~, zsengyice, zsentica, zsăncice, zenytyice, **enytyice** (ált.)
- **zsidó** ~, zsidó (sz), zsidu (Cs, Pp, Rj, Rp, S, Szf), zsiduo (Lg), zsidou (Do), zidó, zido (Bf, Bu, Pl), zidu (Bg, Tn), **idu** (Szf), **idu** (Va)
- **zsidóka** ~ (Cs, D, Di, Ff, K, Kr), zidóka (Bf, Bg, Bl, Tr), ziduka (Np, Szf), **idóka** (Pl), **iduka** (Kl, Szf, Va); zidókák (Bf)
- **zsidókáné** ~ (G, Lk), zidokáné, **idóka** (Pl), **idukáné** (Kl), **idukáné** (Szf)
- **zsidóul** ~ (L, M), zsidóull (Bf, Csü, P), zsidoull (K, O), zidoull, **idoull** (Szf)
- **zacskó** ~, zacsko, zasko, **acskó**, **acsko**, **acsku**, dacskó, gyacsko, gyacskuo, dzsacsko (sz)
- **zahár** ~, zähär, zähär, zähär, zähär, **ehär**, zahar, dzähär (ált.)
- **záp** ~; zápok (Bf), záppok (Dg, M, Pl), zääppak, záppák, **äppäk** (Szf); záppajim (Bu)
- **zárzár** ~, zarzár, zärzär, **erzär**, zärzär, **ärzär**, **ärzär** (ált.); zárzáre (Csü), zárzáre (Vi)
- **zászló** ~ (sz), zászlu (Vi), **ászló** (Dg, K, O, P, Pr, Szc, Szk, Tf, Tt), **ászlo** (Szp, Úf), zalszo (Bg)
- **zélye** ~ (Ju), ziélye, **iélye** (Szf)
- **zésztre** ~, **észre**, **iészre**, **észre**, **észtre**, zesztrë, **esztre**, zesztre, **észréje** (ált.)
- **zúza** zúza (M), zuzza (Dg, K, O), zuzzája (Bf), zujza (P), **újza**, **újjája** (L, P)
- **meguzmarásodik** ~ (Szl), **meguzmorosodik** (Tt); **meguzmarásodva** (Szp)
- **uzmara** ~, **uzmora** (sz), **uzmära** (Np, S), **üzmëra** (K), **uzmura** (Tf), zuzmara (Bc, Szt)
- **uzmarás** ~ (Ks), **uzmurás** (Bszt, Fr, M, Vk)
- **uzmarásodik** ~, zuzmarásodik (sz)

Megjegyzés: zsoltaozás / oltároozás ?

Az alábbi két interjúrészletben szereplő (z)ótár(o)zás szó normalizálásával gondban voltunk:

Leirat	Normalizált alak
aztán megmonta a felesége, hogy: jāj asz= =onnya, milyen szépen elmonta a zótárožást a zén emberemnél <i>Holtnál mit énekelt, tuggya-e az éneket?</i> Nem tom hogy, hogy mongyák ə. Ő énekeltə də haa hogy mongyák ē ótárzás. Də mę <i>S hoj mon-</i>, <i>hogy monták zoltárožott?</i> Zoltárožot há. Zoltárját a holtnak. Dá ə, dà, há, dà az zoltározza föl. Mhm.	aztán megmondta a felesége, hogy: jaj azt mondja, milyen szépen elmondta a zoltárožást az én emberemnél <i>Holtnál mit énekelt, tudja-e az éneket?</i> Nem tudom hogy, hogy mondják ő. Ő énekelte de ha hogy mondják ő zoltárožás. De me- <i>S hogy</i> <i>mon-, hogy mondták zoltárožott?</i> Zoltárožott há. Zoltárját a holtnak. Dá ő, dá, há, dá az zoltározza föl. Mhm.

Ahogy a jobb oldali oszlopban látható, a kérdéses alakokat végül a *zoltárožás* szó alternatív változatainak tekintettük, így a norm. alak mezőbe ez került. Az is elképzelhető azonban, hogy itt valójában nem a *zsidó / zidó / idó* típusú szóeleji msh-elhagyásról van szó, hanem arról, hogy a beszélők ténylegesen az *oltárožás* szót használják, csak speciális jelentésben. A két lehetőség között nehéz dönteni, a következők miatt:

1) Az MMTnySz *zsoltár* lexémához kapcsolódó szócikkei nem tartalmaznak z-s, illetve zs / z nélküli, magánhangzóval kezdődő tőváltozatot. Ez természetesen nem zárja ki az ilyen alakok létezését, de a választásunkat így szótári példával nem tudjuk megtámogatni.

zsótárožás ~ (ált.) fn halottvirrasztás; priveghere al unui mort; wake
zsótárožik ~ (sz), zoltároždik (Lb); zsótárožni (P), zoltárožni (Szh)

2) Az *oltár* szónak viszont egy olyan átvitt értelmű használatát is adatozza a szótár, ami alapján a fenti két részben talán tényleg az *oltárožás* lett volna a megfelelő választás:

ótár ~, oltár (ált.) fn oltár; altar; altar. Kif. *mėgesküdtek az ótáronn* összeházasodtak (Bf);
monygyák el az ótárját halott lelkéért imádkoznak, könyörögnek: **Monygyák el az ótárját**, s
osztá tésznek végvacsorát (M).

Erre a használatra azonban az egész szótárban erről az egy kutatópontról van csak példa (a *lélék* szó szócikkében található egy ilyen mondat is, szintén Magyarfaluról: /Misén/ **Monygyák el az ótárját**, *könyörögnek a lelkiért* (M).), megbízhatóságát pedig valamivel gyengíti az, hogy a beszélnyelvi adatokat nagyon könnyű hibásan tagolni/értelmezni. Lehetséges tehát az is, hogy a példa tévesen került az *oltár* szócikkébe. A kérdés megnyugtató eldöntéséhez további adatokra lenne szükség.

3) Megpróbáltunk egyéb forrásokban utánajárni, hogy vajon mennyire jellemző az *oltár* szónak ez a használata. A *Hegyet hágék, lőtőt lépék* (Erdélyi, 1999) alapján úgy látszik, hogy nem nagyon. A kötetben az *oltár*-ok túlnyomó többsége teljesen köznyelvi, egyetlen szövegrészt találtunk csak, ahol talán nem az:

Fehér rózsá, Mária
 Ül a Paradicsomkertbe',
 Leereszti sárgaszínű bodor haját,
 Így olvassa a világok **oltárját**.

Ime, vala velle Mária,
 Aranyfának ága,
 Holtaknak bársonya,
 Szűzeknek virága,
 Leereszté vala sárbodor szép haját,
 Kezében vette a világi **zsoltárát**
 Kiből olvasta szerelmes Szent Fiának keserves halálát.

4) A fenti táblázatban idézett részletek közül a hosszabbikban a szónak véleményünk szerint csak az első előfordulása tekinthető teljesen autentikusnak, a többi adatközlői adatra valószínűleg nagy mértékben hatott az a tény, hogy a terepmunkástól elhangzanak a *zsoltár*, *zsoltározás* szavak.

Fajkán, széjes, megapojgat

j > l

Leirat	Normalizált alak
Vótak, vótak aztánd vótak ej fajkán , möntëk éjjel, éneköltek.	Voltak, voltak aztán voltak egy falkán , mentek éjjel, énekeltek.
Elindula Szën Margit asszon, hosszú úton, széjës úton, mëgtalálkozik sätányokva	Elindula Szent Margit asszony, hosszú úton, széles úton, megtalálkozik sátánokkal
Figyeltë, a széjen elé.	Figyelte, a szélen elé.
Azak kitakargatták, mëgapojgatták .	Azok kitakargatták, megapolgatták .
Istennek fija, aki születëtt, jászojba , jászojba .	Istennek fia, aki született, jászolba , jászolba .
Édes Jóistënkëm bocsássa mëg a bűneinkët, hallgassa mëg a mü könyörgéseinkët, és a mi kiájtásunk jussanak ëlejidbe, ámmënt.	Édes Jóistenkém bocsássa meg a bűneinket, hallgassa meg a mi könyörgéseinket, és a mi kiáltásunk jussanak elejedbe, ámen.
Hát az oan betëgség, a kicsikék, mikor mëghúlnék, dë asz= =onyák, hoj megigizik, s az igizetből akkor a mëjik fëlmëën.	Hát az olyan betegség, a kicsikék, mikor meghúlnék, de azt mondják, hogy megigézik, s az igézetből akkor a mellük felmegyen.

Pogánnak káiztól, kötäjítől, és minden veszedelemtől. Hát ha nem vót miel öjtőzzék. Mējiknek min min leszálnak a vizek a izébe, s cserszég, mikor beléveted, akkor sikojt a szén benne. Szeretēm a Jóüstenkét Máriával, Máriát annyit rikójtom. ánnyi jut észembē, hoj rikojcsak valakit. lēn tudom ha rikojtattam lēnnē, akkor beszégítēt lēnnē, vajē valamērre. Probabil, hogy nēm még rikojtottám, de úgy vót ā gondom. Kiēszen a zaraṇ= ház, ki bejül arany, kíül irgalmas Nyitva látám mēnyország ajtòit. S azan bejül ēgy kerek asztalkát, s azan bejül ēgy kērek asztalkát.	Pogánynek kezétől, kötelétől, és minden veszedelemtől. Hát ha nem volt mivel öltözzék. Melyiknek mind mind leszálnak a vizek a izébe, s cserszeg, mikor beléveted, akkor sikolt a szén benne. Szeretem a Jóistenkét Máriával, Máriát annyit rikoltom. annyi jut eszembe, hogy rikoltsak valakit. Én tudom ha rikoltottam lenne, akkor besegített lenne, vagyegy valamerre. Probabil, hogy nem még rikoltottam, de úgy volt a gondom. Készen az arany ház, ki belül arany, kívül irgalmas Nyitva látám mennyország ajtóit. S azon belül egy kerek asztalkát, s azon belül egy kerek asztalkát.
---	--

Megjegyzés: Az *apojgat* normalizált alakja *apolgat* lett. Lásd még (TMK, KED, Nagyszótár):

es . és C	mint <mint C	édes édes Adj	Daikanknak dajkánknak N.PxP1.Dat	tei ado tejadó Adj	emlejet emlőjét,> emlő N.PxS3.Acc	. kegiesen kegyesen kegyes Adj.Essmod	[apolgattiuc: apolgatjuk, apolgat V.P1.Def	TMK		
az a a Det	Csecs Szopó csecsszopó csecs+szopó N	gyermekét gyermekét gyermek N.PxS3.Acc	a a a Det	fatensnek fatensnek fatens N.Dat	az a a Det	teknőből teknőből teknő N.Ela	polyástul pólyástul pólya N.Soc	fel vötte, felvette, fel +vesz VPfx.V.Past.S3.Def	. és és és C	kezében kezében kéz N.PxS3.Ine
fogta fogta, fog V.Past.S3.Def	. s C	láttatott láttatott lát V.Pass.Past.S3	[apolgatni, apolgatni, apolgat V.Inf	. ujjaban újabbon újabbon Adv	visszá tette visszatette vissza +tesz VPfx.V.Past.S3.Def	!at a a Det	tekenőben, a teknőbe'n. a teknő N.Ill			

KED: ad ide kezembe, had czokolgassam, **apolgassam** ezen eggietlenemnek hamuat
add ide kezembe, hadd csókolgassam, **apolgassam** ezen egyetlenemnek hamvát

Nagyszótár: [apolgat](#)

Üllek, tellesz, mellik

Normalizáláskor érdemes figyelni arra, hogy a moldvai nyelvjárásterületen jelentős az ingadozás a *j*, *ly*, *l* hangok között, így bizonyos nyelvváltozatokban az *üljek* igealak akár *üllek*-ként is megvalósulhat. A váltakozás többek között az alábbi környezetekben tapasztalható:

1) *l*-végű igék kötő/felszólító módú alakjaiban:

Leirat	Normalizált alak
Oda ne mën soha, de jó légy. Ne lopj, ne csaj .	Oda ne menj soha, de jó légy. Ne lopj, ne csalj .
Én lefeksžem én ágyamba, mind a tēst a koporsóba, ingēm álam mēg ne nyomjon, csalār ingēm mēg ne csajjon .	Én lefekszem én ágyamba, mint a test a koporsóba, engem álom meg ne nyomjon, csalárd engem meg ne csaljon .
Há job lenne it űjek ijen nyēkžsilt lejek min maga @?	Há jobb lenne itt üljek ilyen nekžsilt legyek mint maga UNK?
Măgdălēnă űj ə vesztēg!	Magdaléna ülj ő veszteg!
Énekējem el? Hát igen.	Énekeljem el? Hát igen.
S akkor én akartam kevékedni, hogy hegyēssebben énekējek .	S akkor én akartam kevélykedni, hogy hegyesebben énekeljek .
Käjätēk pásztorok, szieszetēk, mēnnyünk.	Keljetek pásztorok, siessetek, menjünk.
Kāj fēl ämbēr mēj ámodból, mosdójzál ki mocskaidból, kändējzōgy ki būnēidből	Kelj fel ember mély álmodból, mosdozzál ki mocskaidból, kendeződj ki búneidből
Istenem, āggyad, hogy ne hājak meg.	Istenem, adjad, hogy ne haljak meg.
Šalljam meg kă turta, de nem turta, mondžsa.	Csaljam meg ke turta, de nem turta, mondja.
Hodzš űjek bé z= =ölibe, mind ēj galamb fészkébe.	Hogy üljek be az ölébe, mint egy galamb fészkébe.
Bine én mēntem ä dzsántaal, mēntem, hogy űjek əə. [...] A lóval űjek föl.	Bine én mentem a dzsántával, mentem, hogy üljek öö. [...] A lóval üljek föl.
Jártunk, de el käl jénekējem azt az iēnekēt, mirē tanyitot māmókám	Jártunk, de el kell énekeljem azt az éneket, mire tanított māmókám

Jöttök udzş ředzsisztráljanak, énekeljünk szá monták māmának szirassza meg e tātāt. Dülülem felkeljék. Jöistēn, szép Szűz Márijam szegísz meg. K- külljek fel, sz egísszigésszend İén apám tănásult Szen Pētervēl. Tyēt akart halljan mēg. [...] Z= =iēn apām látāt mászvilágrūl, înantē de meghaljan. Ce să, meg kell, meg kell vala haljan, nem? El kell vala haggyan.	Jöttek hogy redzsisztráljanak, énekeljünk s mondták māmának sirassa meg a tātāt. Gyűlölöm felkeljek. Jóisten, szép Szűz Máriám segíts meg. K- keljek fel, s egészségesen Én apám tanácsolt Szent Péterrel. Gyet akart haljon meg. [...] Az én apám látott másvilágról, înantē de meghaljon. Ce să, meg kell, meg kell vala haljon, nem? El kell vala hagyjon.
<i>S a párnát mér tették ide? [..] melegíti vala meg a párnát, hogy én ülők a párnánn</i> Valik lyány, buszulam vala ĩén ilyeneket, nem. Nekem, vigaggyam. É í iērtēn, de nem ura, hogy beszilek. H- hōdzs beszıl ē kémend. bárcsak abból rēndēl İstēnem hármāt, ēggyet őrzōmnek, ēggyet tanyitōmnak, sz ēggyet vēlēm a zōrōk dicsérşégben Ű ěn hāltam, ínēkelte. <i>Hogy?</i> Minn mind ínīkēltem magának isz, szə nā, lehet. İnēkelem moszt? Inīkēljem? Fáraa nem tuuk, de kōpács az monduk, hōdzs zōldül a kōpács, úgy zōldüllend a zegísszig.	<i>S a párnát miért tették ide? [..] melegíti vala meg a párnát, hogy én üljek a párnán</i> Valék leány, búsuljam vala ěn ilyeneket, nem. Nekem, vigadjam. É- így értem, de nem ura, hogy beszéljek. H- hogy beszél ő kelmed. bárcsak abból rendelj İstenem hármāt, egyet őrzōmnek, egyet tanítōmnak, s egyet velem az örōk dicsőségben Ő ěn hallottam, énekelte. <i>Hogy?</i> Mint mint énekeltem magának is, s na, lehet. Énekeljem most? Énekeljem? Fára nem tudjuk, de kōpács az mondjuk, hogy zōldül a kōpács, úgy zōldüljön az egészség.

Lásd még:

„A kolozsvári Folklór Intézet anyagában előforduló **kellen** ‘**keljen**’ (Klészse) és **állatok** ‘**álljatok**’ (Zsoszény) alakokban a *j* teljes hiányával van dolgunk. Az ilyen alakok nyilván depalatalizációval keletkeztek.” (Márton, 1974, p. 154)

Ki kell bújjék a folyó a víz tetejire, sz a zigasszák az út közepire. Hogy mennem az út közepin. Azt doriljuk mik. Legyen igazság! Értődjünk a zegészvel. Ne legyen kiválasztva magyar a románól, sz román a magyartól. Bölcseszek legyünk. Hányszor gyűlünk, kedveszek legyünk. **Sze beszélünk!** Jó tanás leen közöttünk. Jöjjön a zigasszák ki a zút közepire, sz a hazugszák menjen kert mellett lebújva!

Trebuie să iasă apa curgătoare (curată) la suprafață și dreptatea (adevărul) în mijlocul drumului. Să meargă pe mijlocul drumului. Asta dorim noi! Să fie dreptate! Să ne înțelegem cu toții! Să nu fie separat maghiarul de român și românul de maghiar. Să fim înțelepți. De câte ori ne întâlnim, să fim prietenoși. **Să ne vorbim (înțelegem).** Între noi să fie numai vorbă bună! Să iasă dreptatea (adevărul) pe mijlocul drumului, iar minciuna să meargă pitiță pe sub gard!

(Buláj Péter, Kelgyest / Pildești, 1919)

(Perka, 2016, p. 21)

Kisüre délután tettek le nagy asztalt, hogy **ülenek** le menekzősek az asztalhoz, hogy egyenek s a hajsanak pénzt, amelyekvel szegitik meg az ifiukat s meg adtak ajándékba jegykendőt, tulpánt [fejkendőt], tyukat, johat s meg egyebeket is, de pénzet egész kelet haitson. Aba időben 1938–39 haitotak

(Erdős Szászka, 1994, p. 58)

Karikásjáték. Ezt a játékot hamarabb is s most is csak a gyermekek játszózik, van régi karika a szekértől vaj kocsitól olyan nagy is, olyan kicsid is, bengeréti a földén s gyermek hától üti veri a botocskával s karika így bengeredik s gyermek mind fut utána a botocskával, hogy nemáj essék **dürend** le földre s úgy menyen fut mind az auto vaj a vonat.

(Erdős Szászka, 1994, p. 75)

2) Egyéb helyeken, ahol a j /-t követ:

Leirat	Normalizált alak
<i>Hetvenkettőbe váltották át tejesen románra.</i>	<i>Hetvenkettőbe váltották át teljesen románra.</i>
Üdvöz= =légy Mária, malasztal vagy teyles , úr van teveled	Üdvöz légy Mária, malaszttal vagy teljes , Úr van teveled
Tejljes szüemből és lelkemből szánom és bánom, utálom és gyűlölöm egész életembéli tét vétkeimet.	Teljes szívemből és lelkemből szánom és bánom, utálom és gyűlölöm egész életembéli tett vétkeimet.
Ěz ə dør teljesen nem végzette vót még a kántorságot el	Ez ő dor teljesen nem végezte volt még a kántorságot el
İdvěz= =légy Mária, malaszvə teleşz , Úr vagyon teveled	Üdvöz légy Mária, malaszttal teljes , Úr vagyon teveled

3) Ly-t tartalmazó szavakban:

Pl. *melyik, Mihály, hely, király, személy*, stb. Gyakran nehezen hallható, hogy a szót /-lel vagy /y-vel ejti az adatközlő.

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Szë əm, míg tuə̯k ílen vigadosszokə̯t issz. Mé sánsz ilyeneket nekem? Há, kapáló, vajan pùj, bùza, picsukaa, <i>Mhm.</i> ilyenek əə bje vannak teve. Acu n-am nevoie hogy igyam ilyen, mət aggya kăzăm, iszam milyent akarok. Millyen əə, hogy monnyəm əə, hogy monnyák ə minune. <i>Csoda.</i> Millyen csuda vót, ha ę nęm csuda, akkor ę hijába renditēm, măghiszi valaki, maga măghisz măt idegën. Jaj, <u>vu</u>ot, s min magyarăk, s min magyarăk, ullyan szépek, rózsafüzier, s m sokmódú. De nišenn, muszt nem mīg, moszt nem tudnak ulyanakat. Đę mük fəntunk hēj! Fəntunk. Melik szűöt, melik vāratt <i>S az egész falu kiményën akkor?</i> Mm mellik akar. Mellik akar a mēnën. <i>Ő már nem élt ekkor, ugyē?</i> Mëllik? A tá- ə az apósa. Năm iēlt, năm. Hiszēm és vallom azon szent hitet, melyet Krisztus urunk tanyitott Ó, băr əjan igaz égő szerēttēttēl szerēthetnélek, melyel szerētnęk tęgēd a szent angyalok és mindēn dicsőült szentek édēs Jóistenem, szęn kezedben ajállom testēmēt, lęlkēmēt, életēmēt, halálomat, ezt a zén órámat, melban a zén lelkēm a testēmētől ęlvállik, ámmēt. Ne, nęvēmēt? Găbor Mihálné.	S őhm, még tudok ilyen vigadósakat is. Miért csánsz ilyeneket nekem? Há, kapáló, vagyon puj, búza, pityóka, <i>Mhm.</i> ilyenek öö be vannak téve. Acu n-am nevoie hogy igyam ilyent, mert adja kezem, iszom milyent akarok. Milyen öö, hogy mondjam öö, hogy mondják a minune. <i>Csoda.</i> Milyen csoda volt, ha ez nem csoda, akkor de hiába rendítem, meghiszi valaki, maga meghisz mert idegen. Jaj, volt, s mind magyarok, s mind magyarok, olyan szépek, rózsafüzér, s m sokmódú. De nincsen, most nem még, most nem tudnak olyanokat. De mik fontunk hej! Fontunk. Melyik szótt, melyik varrt <i>S az egész falu kimenen akkor?</i> Mm melyik akar. Melyik akar az menen. <i>Ő már nem élt ekkor, ugye?</i> Melyik? A tá- ő az apósa. Nem élt, nem. Hiszem és vallom azon szent hitet, melyet Krisztus urunk tanított Ó, bár olyan igaz égő szeretettel szerethetnélek, mellyel szeretnek tęgēd a szent angyalok és minden dicsőült szentek édēs Jóistenem, szent kezedben ajánlom testemet, lelkemet, életemet, halálomat, ezt az én órámat, melyben az én lelkem a testemtől elválik, ámen. Ne-, nevemet? Găbor Mihályné.
--	---

Hà, ă mà mă, Miályunk, ăz ult kicsike. Tùdom, de, măj én nem ęppe faltottam s [...] ęzt lehetne minden nap mongya a zembęr, hogy csak, de nem faltassák. [...] Mikor ęzkęt faltatni fogom, S męg`gyónom, akkor ojan linistiltan aluszom ęl A királt akinek mindęnek ęlnek, s a a zęső nõkturnót, s a mászodik nõkturnót, s utojára kõnyörúj rajtam Istenęm Misęhelbe vaja nyę ez e zember, beszęlt vjęlle, ń magyar. Dulbána, ăă Gărbôăję, یدs monták e vinyek. Ennek ę helnek Gărbôăje, ennek Dulbána, ennek ă Kęrthelyęk. moszt ęvel ă ręzsimval ęlromlott a kolęktív, să vizsraadták a heleket ăştia care [...] z= =ő helit, mennyię yót, vizsraevett <i>Kiesik a szén, hova esik ki?</i> Ide, tűzhelęz. Hova? Tűzhelj. Ăstă vagon szürköl bé, tűzhelyękęt sępęr bí. Ęj az Uristęn országába sok lakóhelyjęi vannak. Ę de nem tuggyuk mărără vannak, hogy a hótakę hol kęnlódnak. Hiszęm, hogy ęgy vagy álhatădban, három szęmęlędbe, ęn tęremtőm, męgváltóm ęs męgszęntęlőm. Hány Iszten vagon? Egy Iszten. Hán személybe? Háramban. Szikriunak, dă. Sicriu, zělę. [...] Zělęt [...] csănnak zělęt neki, szău bęttętték e zělębe. <i>Azt hogy hívák?</i> Ami Zilye. Hogy? Zilęje. Ĵęlye. Mongyák zilję.	Há, a máma, Mihályunk, az volt kicsike. Tudom, de, măj én nem ęppen folytattam s [...] Ezt lehetne minden nap mondja az ember, hogy csak, de nem folytassák. [...] Mikor ezeket folytatni fogom, s meggyónom, akkor olyan linistiltan aluszom el A királyt akinek mindenek ęlnek, s a az első nocturnót, s a második nocturnót, s utoljára Kőnyörőlj rajtam Istenem Misehelybe vagon ni ez az ember, beszęlt véle, ő magyar. Dulbána, őő Gărbôăje, így mondták a vének. Ennek a helynek Gărbôăje, ennek Dulbána, ennek ő Kerthelyęk. most evvel a rezsimmal elromlott a kollektív, s visszaadták a helyeket ăştia care [...] Az ő helyét, mennyije volt, visszavett. <i>Kiesik a szén, hova esik ki?</i> Ide, tűzhelyhez. Hova? Tűzhely. Este vagon szürköl be, tűzhelyeket seperd be. Ej az Úristen országába sok lakóhelyei vannak. Ej de nem tudjuk merre vannak, hogy a holtak hol kínlódnak. Hiszem, hogy egy vagy állhatatban [sic! (állatodban)], három személyedbe, ęn teremtőm, megváltóm ęs megszentelőm. Hány Isten vagon? Egy Isten. Hány személybe? Háromban. Szikriunak, dá. Sicriu, zélye. [...] Zélyét [...] csănnak zélyét neki, szău betették a zélyębe.* <i>Azt hogy hívák?</i> Ami Zélye. Hogy? Zélyęje. Zélye. Mondják zélyęje.
--	---

* A szóról bővebben a [Zélye, féjjel](#) fejezetben írtunk.

Melyik, melyek

Köztudott, hogy Moldvában a *melyik*-nek **kérdő** és **vonatkozó névmási** funkciója is van, illetve hogy **élő és élettelen** dologra is vonatkozhat:

Leirat	Normalizált alak
<i>Ez, ez miféle it ně? Melik? Ez ně! Mazdag. Mazdag. Nem?</i>	<i>Ez, ez miféle itt ni? Melyik? Ez ni! Madzag. Madzag. Nem?</i>
<i>Ő már nem élt ekkor, ugyě? Mëllik? A tá- ə az apósa. Näm iělt, näm.</i>	<i>Ő már nem élt ekkor, ugye? Melyik? A tá- ő az apósa. Nem élt, nem.</i>
<i>Mijän, mejik nap kělět= =nə mēnyēn katǫnának, azǫnnap mēghót. [...] de a bibi a vót, hogy mejik nap végzēttünk, azonap koncēntrātak dirēkt a [...] a zálomásba vittek vissza.</i>	<i>Milyen, melyik nap kellett lenne menjen katonának, azonnap meghalt. [...] de a bibi az volt, hogy melyik nap végeztünk, azonnap koncentráltak direkt a [...] az állomásba vittek vissza.</i>
<i>Kitől tanulta ezt a z= =Én Uram, Teremtőmet? ə zén apámtől, a zén édesanyámtől. Mejik ingēm szjlt.</i>	<i>Kitől tanulta ezt a az Én Uram, teremőmet? Az én apámtól, az én édesanyámtól. Melyik engem szült.</i>
<i>No osztán nem tudom, hoj hasznos-ě nēm hasznos-ě, dę, ha mǫnnyuk hasznos. S it mäjik csak tuggya, az mǫnnya.</i>	<i>No aztán nem tudom, hogy hasznos-e nem hasznos-e, de, ha mondjuk hasznos. S itt melyik csak tudja, az mondja.</i>

Emellett olyan környezetekben is felbukkan, ahol a köznyelvben **némelyik**-et / **ki ... ki**-t használunk:

Leirat	Normalizált alak
<i>Hajja-e, a zortodoxok, a románok, azok tudnak-e magyarul? Vannak mejik tud ęs, vannak mejik ért ęs, sə nēm öppe felelnék ə zoláok magyarul. [...] De valamejik tudogat? Mejik még tud.</i>	<i>Hajja-e, az ortodoxok, a románok, azok tudnak-e magyarul? Vannak melyik tud is, vannak melyik ért is, s nem éppen felelnék az oláhok magyarul. [...] De valamelyik tudogat? Melyik még tud.</i>
<i>S a bábákat hogy gyóntassa? Melyik magyarul, melyik, ki hogy tuggya.</i>	<i>S a bábákat hogy gyóntassa? Melyik magyarul, melyik, ki hogy tudja.</i>

Mejik adott pénzt, mejik nem adott.	Melyik adott pénzt, melyik nem adott.
Én melikvel míg tanásoltam, tanásoltam, de melikvel nem, eh.	Én melyikkel még tanácsoltam, tanácsoltam, de melyikkel nem, eh.

Lásd még:

totta. Ezen rovatban említhető fel az is hogy *mikor—mikor* használtatik „néha“, és *melyik—melyik* „némelyik“ értelmében. Példák: Kell ahoz még *valahány* esztendő, míg e meglesz. *Mellik* vesztég, *mellik* áll. Beszél a pater *mikor—*

(Munkácsi, 1881, p. 157)

mellyikek mérik e helyet, mi sak inzsinyérek != mérnök/ (Szf). Sz. *mejik*, ... *mejik*: *Mejik szökött, mejik mént igazolvánval* (M). || *Melyik ura* != képes/, *teszen, melyik nem ura, nem teszen* (Szf). CsángSz. → **akar~, vala~**

(MMTnySz, *melyik*)

A fenti esetek normalizálásával nem volt különösebb gond, az alábbiak azonban okoztak némi fejtörést:

Leirat	Normalizált alak
Utána äztä ü megöregödēt s meghót, äzt ä könyyekēt äztä elvätte, äggyik el a másik es, mëjik tudtak äztä vëttek el , dë mejikék ä maradtak è neki es.	Utána aztán ő megöregedett s meghalt, ezt a könyveket aztán elvette, egyik el a másik is, melyik tudtak aztán vettek el , de melyikek ő maradtak el neki is.
<i>Mikor beszélt valakivel így magyarul mind velem?</i> Ej, még beszéltem én! [...] Dë nállunk elm- ëlmëntek mejih tudtak .	<i>Mikor beszélt valakivel így magyarul mint velem?</i> Ej, még beszéltem én! [...] De nálunk elm- elementek melyik tudtak .
Mos nem öppe tanólnak a kicsikék, ezék a zéfjak oānn, vannak mejik nem es tudnak , ää magyarul dífél	Most nem éppen tanulnak a kicsikék, ezek az ifjak olyan, vannak melyik nem is tudnak , öö magyarul dífél
<i>dee az akkora gyermek ért-e magyarul?</i> ää vannak, mejik értnek . <i>Van ojan mejik ért.</i> [...] Dë vannak így mind ő, még vannak mejik értnek , csak értnek, de nem beszélnek.	<i>de az akkora gyermek ért-e magyarul?</i> Öö vannak, melyik értenek . <i>Van olyan melyik ért.</i> [...] De vannak így mint ő, még vannak melyik értenek , csak értenek, de nem beszélnek.
S ä vót még vagy két szërdzsënt, vótak vagy hāton, mejik velem vótak , s azokat kettöre reábízta, te fëviszitek eddig, s	S ő volt még vagy két szerdzsent, voltak vagy hatan, melyik velem voltak , s azokat kettöre reábízta, te felviszitek eddig, s

Tyár én vótam brigádér akkor ȳt béplántáltam ȳot pȳmokval. Megvan most ȳs, de mos ha fȳlosztottȳk a zembȳrȳk, elmaradt a zembȳrȳknek. Pomokat mejiket ȳn tȳttem. <i>Hȳ nem mondom, hoj ȳnekȳje, csak most ȳgy mi jut ȳszibe.</i> Hȳ mit jut ȳszȳmbȳȳ? Vannak sokok, mejikȳt tudȳm.	Tyȳr ȳn voltam brigadȳr akkor ott beplȳntȳltam volt pȳmokkal. Megvan most is, de most ha felosztottȳk az emberek, elmaradt az embereknek. Pȳmokat melyiket ȳn tettem. <i>Hȳ nem mondom, hogy ȳnekelje, csak most ȳgy mi jut ȳszȳbe.</i> Hȳ mit jut ȳszembe? Vannak sokak, melyiket tudom.
--	---

Egyrȳszȳt nem teljesen egyȳrtelmȳ, hogy a kȳrdȳses helyeken valȳban **melyik** hangzik-e el, vagy esetleg **melyek**, csak olyan hangalakban, amelyben a mȳsodik *e* mȳr-mȳr *i*-vȳ zȳrul ($e > \ddot{e} > i$).

Mȳsrȳszȳt, amennyiben valȳdi **melyik**-ekkel van dolgunk, kȳrdȳs, hogy a fenti szerkezetekben egyszerȳen hibȳs szȳmbeli egyeztetȳsrȳl van-e szȳ, vagy arrȳl, hogy ezek a **melyik**-ek valamiȳrt **melyek / melyikek / akik** -szerȳen viselkednek, ȳs ezekhez hasonlȳ egyeztetȳsi tulajdonsȳgokkal rendelkeznek. Habȳr ezt a dȳntȳst mȳsodlagos forrȳssal egyelȳre nem tudjuk megtȳmogatni, vȳgȳl az utȳbbi ȳrtelmezȳsi opciȳ mellett maradtunk. A normalizȳlt rȳtegbe ȳgy **melyik** kerȳlt, a magyȳrȳzat mezȳbe pedig felvettȳk a **melyek, melyikek, akik** valamelyikȳt:

leirat	egyszerȳsȳtȳt	norm. alak	szȳtenderd alak	meta	magyȳrȳzat
ȳȳ	ȳȳ	ȳȳ			
vannak	vannak	vannak			
,	,	,			
mejik	mejik	melyik			akik
ȳrtnek	ȳrtnek	ȳrtnek			
.	.	.			

Leȳny, kȳlyȳk, lyuk

leȳn, lyȳn, lyȳny, lihȳn, lȳny > leȳny

Leirat	Normalizȳlt alak
Mȳrdzsininba kȳndusȳjȳk ȳ lyȳnyȳk a kȳrt. Lyȳnyȳk . Pȳrȳkȳ gyȳiȳk van. Tuggyȳk a iszkȳlȳt, tudnak ȳnekelȳni, imȳdkozni isz.	Mardzsinȳnba konducsilȳjȳk a leȳnyȳk a kȳrt. Leȳnyȳk . Pȳrkȳ deȳk van. Tudȳk az iskolȳt, tudnak ȳnekelȳni, imȳdkozni is.
Mikor mȳnyȳcskȳkhȳz jȳrtam, sejȳmpaplan	Mikor menyecskȳkhȳz jȳrtam, selyȳmpaplan

alatt háltam, mikor lējányakhaz jártam, csóré padon és elháltam. Álindult a bódogságos szép Szűz Mária, a zölibę a ző áldot Szën Fiáal, megtalálkozot három zsidó lěánvol. Idäki ę Nagymál alatt, háram lihán buzát arat. De ujañ ę vad. Asz= =onták neki vádlěán, me az vad vót, immán nem járt a világ közj, nem sęmmit. A lányom akkor vót, ęz a zén lányom, ą kisębb. Vót ęę, jaj ę. Baraton vót. Wult i vinlyány. Sză i kicsikeske, nem nadlyány wult dorsa. Valik lyány, buszulam vala jęn ilyeneket, nem. Nekem, vigaggyam. Nem lehetett akkor lęjęnek a lyánnak lęjék hodzs ę dzsęręke, vaj valami, me hát azt akkor parázna dógokot sánsz. [...] Ő lyányul vót, ęz a Gęrgę. [...] Ő, a a zannya, sánt lyányul.	alatt háltam, mikor leányokhoz jártam, csóré padon is elháltam. Elindult a boldogságos szép Szűz Mária, az ölébe az ő áldott szent fiával, megtalálkozott három zsidó leánnyal. Ideki a Nagymál alatt, három leány búzát arat. De olyan ő vad. Azt mondták neki vadleány, mert az vad volt, immár nem járt a világ közé, nem semmit. A leányom akkor volt, ez az én leányom, a kisębb. Volt őő, jaj ő. Baróton volt. Volt egy vénleány. S egy kicsikęcske, nem nagyleány volt dorsa. Valék leány, búsuljam vala én ilyeneket, nem. Nekem, vigadjam. Nem lehetett akkor legyenek a leánynak legyék hogy ő gyereke, vagy valami, mert hát aztán akkor parázna dolgokat csánsz. [...] Ő leányul volt, ez a Gergely. [...] Ő, a az anyja, csánt leányul.
---	--

kölök, kölyök, köjök > kölyök

Leirat	Normalizált alak
Hă, a kőjkęknek ąsz= =ontă, hogy jăj, a szęncsęget mijęn csűfsăgęn vętte. Megizęltek, elvętte, fęlnőt= =ę, fęlnőtętték a kőjkęt, fęlnőt a kőjő-, dzseręk. Nęm vót kęnyerem ę me kőjkęk męgętték a kęnyeret ręggę, hideg málęyal. ęh, kapat ęgy asszant itt. Sę inne bęlünnnęt ęj vądănăt, să sánt ęj kőjkęt vęllę, să kihânták a	Há, a kölykөknek azt mondta, hogy jaj, a szentsęget milyen csűfsăgęn vette. Megizęltek, elvette, felnőt a, felnőtętték a kölykөt, felnőt a kölyө-, gyerek. Nem volt kenyерem ő mert kölykөk megették a kenyeret reggel, hideg málęval. Öh, kapott egy asszonyt itt. S innet belünnet egy vądánăt, s csánt egy kölykөt véle, s

diákszágból.	kihányták a deákságból.
Pátër mongya, hogy miko mënnek misére kĭéne mënnyenek bár bár öszázan kölköcské ehëz a tēplomhoz jórēgvēl, dē nēm mënnek.	Páter mondja, hogy mikor mennek misére kéne menjenek bár bár ötszázan kölyköcské ehhez a templomhoz jóreggel, de nem mennek.
Há szĭēp bába szəə dorék kölök nins'.	Há szép bába s derék kölyök nincs.

lik, luk, lyuk, stb.:

Leirat	Normalizált alak
Ėm mēgleste, bēnézett a kōslĭkān .	Ez megleste, benézett a kulcslyukon .
Szēnt Isvān templomā. Mikor odaértem odamēntem, likas vót mindēnütt.	Szent István temploma. Mikor odaértem odamentem, likas volt mindenütt.
S akkor adták, s mikor hozták, ot a vadlēán likához , azt monták vadlēán lika . <i>Van ēgy ien hej. Igē.</i>	S akkor adták, s mikor hozták, ott a Vadleány likához , azt mondták Vadleány lika . <i>Van egy ilyen hely. Igen.</i>
Z= =embērēm is járt bé, amikor legēn vót, azt a likat , mēgvót, aztán út kivētték vót onnat. [...] S a jöt ki ā ābbol a likból . [...] Az a lik úgy vót	Az emberem is járt be, amikor legény volt, azt a likat , megvolt, aztán őt kivették volt onnat. [...] S az jött ki a abból a likból . [...] Az a lik úgy volt
Úgy, adatt í morzsácskát ín nini, szā sántāk í likácskát í nini, sántāk í likácskát sz abba tettek szút.	Úgy, adott egy morzsácskát így nini, s csántak így likácskát így nini, csántak így likácskát s abba tettek sót.

Üdzselük őket

A határozott ragozás kijelentő módú, jelen idejű T/1 igei személyragja a moldvai magyar egyes változataiban *j* nélkül, *-uk* / *-ük* alakban is él. Normalizálása a köznyelvi norma szerint, *j*-vel történt.

Leirat	Normalizált alak
Śák mük üdzşelük őket, s akkor tartunk nadzşon hozzĭk, érted?	Csak mik ügyeljük őket, s akkor tartunk nagyon hozzájuk, érted?
Űlyanak hogy nēm esszük meg ēp prĭnzba, de mi= =sānnyak, váguk el, esszük meg, mē van	Olyanok hogy nem esszük meg egy prânzba, de mit csânjak, vágjuk el, esszük meg, mert van

honnat. monta Szen Péter: Váguk le ę nyelved Szē akkor tanituk kicsikét románul. Kă dăkă tanituk magyarul isz, románul isz, akkor nu se, nem diszkurkálódik ki e szkoală @@. <i>Miből lássa maga, hogy közelédik?</i> Ijen világ, hodzs eromlott, hodzs nem sánul a gabana, hogy jőnök ă zesszük rùtull. [...] Țrùl tuduk. Krupē mondúk annak. [...] Monduk puj isz, törökbúza isz. Monnak éé, ęmádkozunk, monduk a Tătăl nosztrut, szē munduk údzs kę köszönük meg a Jóistennek, kă adatt Sánuk meg, hogy leen măgsánva.	honnat. mondta Szent Péter: Vágjuk le a nyelved S akkor tanítjuk kicsikét románul. Ke dákă tanítjuk magyarul is, románul is, akkor nu se, nem deszkurkálódik ki a skóla UNK. <i>Miből lássa maga, hogy közeledik?</i> Ilyen világ, hogy elromlott, hogy nem csánul a gabona, hogy jönnek az esők rútul. [...] Erről tudjuk. Krupe mondjuk annak. [...] Mondjuk puj is, törökbúza is. Mondanak i-, imádkozunk, mondjuk a Tatăl nostrut, s mondjuk úgy ke köszönjük meg a Jóistennek, ke adott Csánjuk meg, hogy legyen megcsánva.
--	---

Lásd még:

A többes számban csak a tárgyas ragozású első személyben van eltérés, ahol néha elmarad a tárgyjelző *j*. Pld: *kötük, kötük* bokrétáját...

([Rubinyi, 1901](#))

A többes számban, szintén a tárgyas ragozásban, *hiányzik a j az első személyben*: »*mük eldütük gyépüt*»; »*megaduk pénzët bojernek*»; »*megütük a papot, kiverük a babot*.«

([Rubinyi, 1902](#))

Keresés (pl.): [egyszerusített=".*[^yjs][uü]k" & word=".*j[uü]k"]

Rännék rossz

r > |

Leirat	Normalizált alak
nekem monták kă rossz vajak, de rännék rossz akkor a ă izí. Akkor nem szebeszülne, ă megszebeszülne, de í nem szebeszül.	nekem mondták ke rossz vagyok, de lennék rossz akkor a ö izé. Akkor nem sebesülne, ö megsebesülne, de így nem sebesül.

Szűz Szülőjē Istēnnek, ēnged, hogy tiéd lēgyek. Tiéd élet s hālālban, tiéd jó és baṣsorsba. Söngöritet, hogy mongyák, söngöritet mundzşák ā gāluszkanāk, magyarul, nem? Szent feje meghajtva, szent arcāja lekörmörvö. Itt ā mondzşák Rudaştyba. <i>Hogy? Rudaştyba.</i> <i>Tó van ott? Tùq. Tu. Tu, nād.</i> Ó, áldot Uram teremtő Jézus Krisztusomat, hálákat adok a te szēnt ferségēdnek a mái szēn napra, ki virrasztottál. Maga honniēt való? <i>Kolozsvárról.</i> Korozsvár. Dă nem jŷ mondani űdzş kă dēt jō, jō rŷtul. <i>Hogy? Há i emliti í szokcor, jō rŷtur diēt jō.</i>	Szűz szülője Istennek, engedd, hogy tiéd legyenek. Tiéd élet s halálban, tiéd jó és balsorsba. Csöngölített, hogy mondják, csöngölített mondják a galuskának, magyarul, nem? Szent feje meghajtva, szent orcája lekörmölve. Itt ő mondják Ludastóba. <i>Hogy? Ludastóba. Tó</i> <i>van ott? Tó. Tó. Tó, nád.</i> Ó, áldott Uram teremő Jézus Krisztusomat, hálákat adok a te szent felségednek a mai szent napra, ki virrasztottál. Maga honnét való? <i>Kolozsvárról.</i> Kolozsvár. De nem jó mondani úgy ke gyet jön, jön rŷtul. <i>Hogy? Ha ő említi így sokszor, jön rŷtul gyet jön.</i>
---	--

Lásd még:

csöngölődik ~ (Szf) tn ige feltekeredik; a se
înfăşura; get wrapped around sg. CsángSz., MGyIge.
200.

(MMTnySz)

şöngöl (-ök, -t, -tem, -ni) : *fèl-ş*. aufrollen,
aufwinden (z. B. einen Zwirnsfaden um
den Finger).
şöngölődik : *fèl-ş*. sich aufrollen, sich auf-
winden.

(CsángSz)

ludasztu = ludas tó; helynév Szabófalva határában

(Lakatos, 2003, szójegyzék)

LUDASZTÓ. *Ludastó*. Szabófalvától Ék-re lévő vízenyős hely, egy
része szántóföld. „*Ot régen tó vuolt sz nőt a paper* (Papură =
gyékény, káka, rom.). *Edj része átnyúlik Dumafalva határába. Sza-
bófala sz Kakasén közöt.*” Kakasén – Kakasfalva, egykori önálló
település, ma már beolvadt Dumafalvába, vagyis Rakiténbe (Răchi-
teni). LAKATOS Demeter is említi a Csángú strófák c. versében:
„Darukák a cilherébe [vizes rét] / Ludastóba állnak.”
Ludasztónál, Ludasztóhoz.

(Halász, 1996, p. 24)

ismeretes tény ugyanis, hogy mily sokszor szokott e nyelv-
járásban alhangú szóban felhangú tag előfordulni s viszont
é, e helyett is a, á (v. ö. *pěrlág*: parlag, *pěpirosz*: papiros,
kěriba: kaliba, továbbá minden *očka*, *acskā* kicsinyítő
képzővel bíró névszó pl. *halěcska*, *faszujěcska*; v. ö. továbbá
darik, *dorik*: derék); a hangrend megromlásának e saját-

(Munkácsi, 1880, p. 448)

lőtűrsző ~ (Bl) mn a hegy alján lévő; cel din vale;
from the valley.

(MMTnySz)

Hakarmikor

hakar, hakarmit, hakarmikor, stb. > akár, akármit, akármikor, stb.

Leirat	Normalizált alak
hakar a földemét odaaggyam, s akar a nyakatakat levágjam, mindēgy az ára, mondom Szüvēm ęrsőt hakár , hakármit . <i>Akármikor ęlmony- Hakarmikor ęs ęlmohassa, hakarmikor ęlmoęhassa, hakarmikor.</i> de mm hakarmijęnkor , nem búsuj ręgvęl ęs öntött, ęste ęs öntött A fejęlfúvás ijen, ęzt ā mezon vagy hakarhol vaj ezt męg tud S akkor ęz, s osztánd ęlöncsük ęgy tiszta hejre, mę rea van imádkozva, s akkor hakarhoa nem ęncsük ęl, ęgy tiszta hejre.	akár a földemet odaadjam, s akár a nyakatokat levágjam, mindegy az ára, mondom Szívem elsőt akár -, akármit . <i>Akármikor elmondj- Akármikor is elmondhassa, akármikor elmondhassa, akármikor.</i> de mm akármilyęnkor , nem búsulj- reggel is öntött, este is öntött A fejęlfúvás ilyen, ezt a mezon vagy akárhol vagy ezt meg tudod S akkor ez, s aztán elöntsük ęgy tiszta helyre, mert rea van imádkozva, s akkor akárhova nem öntsük el, ęgy tiszta helyre.

halatta, hazanképpen, kihód, stb. > alatta, azonképpen, kiold, stb.

Leirat	Normalizált alak
kénzaték a Panciustól, Pilátrustól, halatta męgfęszítették [...] kénzaték Panciustól, Pilátrustól, halatta męgfęszítették Pānciusz Pilátusz halatta męgfęszítették, męghala ęs ęltemętték	kínzaték a Ponciustól, Pilátustól, alatta męgfęszítették [...] kénzaték Ponciustól, Pilátustól, alatta męgfęszítették Poncius Pilátus alatta męgfęszítették, męghala ęs eltemették

lëgyën mëg szënt akaratađ, müképpen mënybë hazankëppe itt a földön ës Asz= =ontă, amikor pëntëk ëjő, hód ki ă hajadať, s vesd lă a zingëdët Ha szüzcsórën lë vaj vetkëzvēl, hajad ki ăan hódva, më gicăn vót a haj.	legyen meg szent akaratađ, miképpen mennybe azonképpen itt a földön is Azt mondta, amikor pëntek eljön, oldd ki a hajadať, s vesd le az ingedet Ha szüzcsórën le vagy vetkezve, hajad ki van oldva, mert gicăn volt a haj.
---	--

Az alábbi két példában nem egyértelmű, hogy a fenti jelenség miatt van-e *h*, vagy teljes értékű (vonatkozó névmás funkciójú) *(a)honnat*-okkal van dolgunk. Különböző kutatópontokról, különböző adatközlőktől származnak az adatok, és mivel kötött szövegről van szó, szövegromlás is állhat a háttérben.

Leirat	Normalizált alak
Ül a mindënható Istennek jobja felő, honnat lészăn ëjövëndő ítélni ëvëlenyëkët és a hótakat. Honnat leszen ëljövëndő ítýlني ëlëvenëkët ész hótakat.	Ül a mindenható Istennek jobbja felől, honnat lészen eljövëndő ítélni eleveneket és a holtakat. Honnat leszen eljövëndő ítélni eleveneket és holtakat.

Lásd még:

fene ~ (ált.) fn 1. <elhomályosult jelentéssel kifejezésekben>; <în expresii pierdute de sens>; <with an unclear meaning in expressions>. – *Hakármire mongygyuk: fene ëgyën meg – a betegség, s annyi* (K). 2. vad; sálbatic; wild. – *Háram fene farkasz* (Bf).

(MMTnySz)

Fëlöbrëdek jën

Normalizáláskor érdemes odafigyelni a szóeleji *i* és *j* hangokra, a *jën* alak ugyanis *én*-t és *ëjen*-t is takarhat. A *jöt* sem mindig *jött*, előfordul, hogy *öt*. Az *ég* pedig *ég* és *jég* is lehet.

1) jén, jöt, jörögök, jepilepszijá, jelefánsont > én, öt, öregek, epilepszia, elefántcsont

Leirat	Normalizált alak
S ezt nem is énekelte senkinek? jën? Inëkeltem így szoknak, dorsa, dorsa	S ezt nem is énekelte senkinek? Én? Énekeltem így soknak, dorsa, dorsa

<i>S hányban születet maga? lèn, äggyët.</i> <i>Mikor születet maga? lèn? Igen.</i> Hà új ult ez, lèn, lèn tudam szá láttam, dët ult ez. lèn emlékeztem, dar însă ha mongyák románul akko kel mongyad rományul <i>Az hogy került fël oda? Hát lèn tudom, hoj?</i> De lèn, lèn nem sântam în viața mea, s'upa mukor jònek vala, kell vala, vagy jò vala úgy ə betegszíg, kell vala sánnyan inzsekçèt, minden. Idäki jè Nagymál alatt, háram lihàn buzát arat. Apoi nekem wüt jett fiam. <i>Mennyi? jett. Öt?</i> Asztà immà jók, vannak oda= =fe. Nem, nem csinált oda, elvettë jüököt, s asz= =monta elmëek oda, hol nem hallik a víznek a zugása, s hol nem hallik a kakasnak a szó-, s mëgcsinálta házát itt. Doàr de à lesznek örögök, hogy poácsé tuggyanak, de nem.⁸ E Szent Jòszîp, ə Szen Péter, ə Szen Pàwal. Jörözzeték meg ingemet tyúztúl, víztúl. Ő mikor bétëttä, [...] Kosárbà, tët oda belé arant, s két aran f-, két ə jëlëfànsontot. S fëlírta aa, [...] A a jëlëfán ëlëfànsõntrà. Ullyan vót az a jëpilëpszià.	<i>S hányban született maga? én, egyet.</i> <i>Mikor született maga? én? Igen.</i> Há úgy volt ez, én, én tudom s láttam, gyet volt ez. én emlékeztem, dar însă ha mondják románul akkor kell mondjad románul <i>Az hogy került fel oda? Hát én tudom, hogy?</i> De én, én nem csântam în viața mea, csupa mikor jönnek vala, kell vala, vagy jön vala úgy a betegség, kell vala csánjon inzsekçiét, minden. Ideki a Nagymál alatt, három leány búzát arat. Apoi nekem volt öt fiam. <i>Mennyi? öt. Öt?</i> Aztán immár ők, vannak oda fel. Nem, nem csinált oda, elvette öket, s azt mondta elmegyek oda, hol nem hallik a víznek a zúgása, s hol nem hallik a kakasnak a szó-, s mëgcsinálta házat itt. Dor de há lesznek öregék, hogy poáte tudjanak, de nem. A Szent Jozsif, a Szent Péter, a Szent Pável. Örizzetek meg engemet tűztől, víztől. Ő mikor betette, [...] kosárba, tett oda belé aranyat, s két arany f-, két ő elefántcsontot. S felírta a, [...] Az az elefánt- elefántcsontra. Olyan volt az az epilepszia.
--	---

Ahogy a fenti példák némelyikében is látható, a köznyelvben egyszerű magánhangzóval, a moldvai magyarban viszont szókezdő diftongussal vagy *j*-vel ejtett szavak a névelőhasználat tekintetében

⁸ A leiratban itt nincs *j*, de szerintünk lehetne.

időnként úgy viselkednek, mintha mássalhangzóval kezdődnének. Ilyenkor a névelőhasználatot szabályosnak tekintettük, és a norm. alakokat ennek megfelelően választottuk ki. Ugyanígy jártunk el a következő csoportba sorolt *jeccség* = *ijedtség* esetében is.

a jelefánsont	>	az elefántcsont
a jepilepsziá	>	az epilepszia
a jeccség	>	az ijedtség
Vö.: a apja	>	a apja
a alma	>	a alma
2) jén, jeccség, jándék	>	éjen, ijedtség, ajándék

Leirat	Normalizált alak
În, í, noapte mă trezesc m m. <i>Éjjel fēlēbred.</i> ə Há. Hà fēlēbredek jēn .	É-, é-, noapte mă trezesc m m. <i>Éjjel felēbred.</i> Ő há. Há felēbredek éjen .
A búból, a jeccségből , ojan tör-, történik még, hámlás.	A búból, az ijedtségből , olyan tör-, történik meg, hámlás.
Még van jedvél , még van ijedvél há, s akkor a jeccségtől öntünk önt neki.	Meg van ijedve , meg van ijedve há, s akkor az ijedtségtől öntünk önt neki.
Én nem öntöttem ontot, de ont-, ont-, de öntnek ontot a ont a jeccségnek .	Én nem öntöttem ónt, de ónt, ónt, de öntenek ónt a ónt az ijedtségnek .

Lásd még: (MMTnySz)

ajándék ~, *ájándék, jándék* (sz), *jánygyék* (mez)
fn **1.** nászajándék; dar de nuntă; wedding gift. –
*Nyirásának ajándékot vittek, akkor monták vitte ven-
dégbe* (Bf). **2.** betegágyas asszonynak vitt étel;
mâncare dusă unei lăuze; food brought to a sick
woman. **Kif.** jándzsékba ad ajándékoz (Szf). **Fr.** *E
jánygyék lovt nem nezzék e szájába* (Szf). CsángSz.,
RMNyA.

ajándékoz jándzsékaz (Szf) ts ige ajándékoz; a-i
oferi cuiva un cadou; present, bestow sg on sy. →
meg~

jed ~ (P); *ijeggyen!* (Szf) tn ige ijed; a se speria;
get frightened. – *A félelemtől fűstölök meg, hogy ne
ijeggyen, ne féljen* (Szf). → **meg~; megjedés**

jesztő ~ (sz), *ijesztő* (Di, Szf) fn madárijesztő;
csergető; sperietoare de păsări; scarecrow. – *Jesztő a
madaraknak* (L, Szk). **Gyak.** *jezgető* (P). CsángSz.,
RMNyA. → **madár~**

jédett ~ (Pl), *édett* (D) mn ijedt; speriat; frightened.
– „Legin kérdi jédetten.” (Nm: Pl).

jedős *ijedőssz* (Szf) mn félénk; timid, sfios; shy,
timid. CsángSz.

jedtség *jeccség* (M), *zéccség* (K), *ijedtség* (Kr, P),
ijeccsig (Bf) fn ijedtség; spaimă; alarm, fright. – *El-
fogta a hátamot a zéccség* (K). || *Ojan jeccség vót,
hogy* (M). || *Ijeccségből fogja hamarabb elé* (P).

jeggető *jeggető* (mez) fn csóva, madárijesztő;
sperietoare de păsări; scarecrow. → **madár~**

jeszt(i) ~, *ijeszt(i)* (sz) ts ige ijeszt; a speria, a
alunga; scare sy/sg. **Gyak.** *jegget* (Jp, Szf), *jezgetnek*
(M, Szb), *jezgetik* (Di, P), *jeggeti* (Ks), *jéggeszt* (Tn).
– *Jezgetik a madarakat* (Di). || *Beléjik voan vervel,
jezgetik ököit, hogy így-tul* (P). *Jeggetik a madarakat.*
| *Ó jeggetett ingemet, hadzs elver* (Szf). CsángSz. →
meg~

3) (meg)egyez, elent, eges, egenyefa
Ézus / Idus, ég(eső), érce

> (meg)jegyez, jelent, jeges, jegenyefa
> Jézus, jég(eső), jérce

Leirat	Normalizált alak
Én lefekszem én ágyamba, minden testi koporsómba, szent angyalak vigyázzanak, szent kőrészvél egyējzēnek és áldott a te méhédnek gyümölcse, Éjzus Ézus Gészemáni-kerben, fenn az Olajak heggykben, térgyēn álval imádkoddzik Már a zÚr= jédus ekként akarja. [...] uram, Iduskám, minden szenték, segéjétek még ezt a lélekēt, hoj ne mēnnynēn a rosszakhoz	Én lefekszem én ágyamba, minden testi koporsómba, szent angyalok vigyázzanak, szent kereszttel jegyezzenek és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus Jézus Getszemáni-kertben, fenn az Olajok heggyükben, térden állva imádkozik Már az Úr Jézus ekként akarja. [...] Uram, Jézuskám, minden szentek, segéljétek meg ezt a lelket, hogy ne menjen a rosszakhoz

Lásd még: (MMTnySz)

jegy ~ (Bf, Bst, O, P), **jēgy** (Bgy), **jēdzs** (Kl), **éiēgy** (K); **ēgyek** (Pl) fn 1. anyajegy; aluniťa; birthmark. 2. szemölcs; verucá; wart. 3. himlőhely; semn de vārsat; pock-mark. – *Jegyēk maradnak* (Bf). || *Jegyek maradnak az arcán /a himlő után/* (M). 4. rovátka; crestătură <ca semn>; nick, notch. – *Jēdzset csáltam* (Kl). 5. jel; semn; sign. – *Jegyēt csáltam oda* (Bst). 6. cégér; semn de firmă; name plate. – *Jegy van kitéve* (O). 7. <érzelmi kapcsolatot jelképező> tárgy; dar <symbolic>; object <symbolizing an emotional relationship>. – *Ha te is szerecc, adj nekem egy jegyet* (Bf). **Nr.** Rendsz. a *servetnek* nevezett zsebkendő a jegy. **Kics.** *jegyēcske* (Bf), *jēgyēcske* (Szf) ótvar. CsNm. 256, RMNyA. Juhok füljegyei → **juh**

mēgjegyēz(i) ~ (L), **mēgjeddzi** (Bf, M, O), **mēgjegyēddzi** (P), **mēgjēddzi** (K), **mēgjēdzsēzi**, **jēddzēm mēg** (Szf); **ēgyēzi** mēg (Pl); **mēgjēddzētte** (L) ts ige megjelöl vmit <pl. fát, szőttést>; a marca <copacul pt. a fi táiat>; mark sg <the wood, the folkweave>. RMNyA.

jelēnt(i) ~, **elēnti** (Bf, L, Lb, P, Tr) ts ige 1. tudat vkivel vmit; a înștiința pe cineva despre ceva; inform sy about sg. – „A bíró jelēntētte immá a prēfēktot, hogy a nép ēsszegyűlt.” (Nm: Bf). 2. vminek vmilyen jelentése van; a avea un sens, un înțeles; mean sg. **Nr.** „Asz monták, hogy asz jelēnti, hogy Krisztusnak a vércsēppei azok a vérēs tojáshéjak, amējikēk elszotyogtak.” (L). → **meg**~

jeges ~ (Bc, Et), **jegess** (Lg), **jégessz** (Szf), **egess** (K), **egessz** (Bu) mn jeges, síkos; înghețat, lunecos; icy, slippery. → **esső**

jegenye(fa) ~ (P), **jegēnye** (Di, L, O), **egenye** (M) fn jegenyefa (fekete nyárf); plop negru; poplar: Populus nigra. RMNyA.

Jézus ~, **Jézus** (ált.), **Jézosz**, **Ézosz** (Szf), **Jédus** (P) fn Jézus; Isus; Jesus. **Nr.** *Megverték hamarēbb*

jég ~, **jeg**, **jēg**, **jēg**, **jiég**, **jieg**, **ég**, **iég**, **zég**, **zíg**, **jíg** (ált.); **egēt** (Bf), **zeget** (S), **ziēget** (Tn), **ziget** (Va); **jegenn** (Lg), **jegend** (Kg), **zegenn** (Bf), **zégend** (Fu) fn 1. jég; gheață; ice. – *Törík fēl az ég* (K). || *Fogul jég a vessző szálakra* (M). || *Szikaddzik /= csúszik/ a marha a ziēgen* (Di). || *Mējēn a jég a vízenn* (L). || *Hideg van, csánik jég* (Tr). || *A bouszára /= bajszára/ jég fagy* (Rj). || *Bontuk biē ziēget, vēdzünk vizet* (Tn). || *Bē kel bontani a jēget* (Szl). || *A köjkök jácodnak a zégend* (Fu). || *Sikulnak a jegend* (Kg). || *Vetik eléféle magikat a jēgen* (Gu). || *Szinikőznak /= csúszkálnak/ a zégend lábikval* (Pl). 2. jégeső; grindină; hail. – *Nálunk es megverte az a kicsi jég* (Pp). || *Lēgyēn tiszta /ti. az eső/, ne jégvel, ne roskollyan* (Bg). || *Jég hulla*. | *Hull az ég* (Kr). || *Esēt itt nálunk jég sok* (Ff). **Sz.** *jég essüvel* (L). **Kif.** *csánik jég befagy* (Tr); *Hideg van, csánik jég: jeget ess* (G); *jég (iég) vert* (Gy, Kl, Szb). CsángA. 478, 488, RMNyA.

jégesső ~, **jégesső**, **jégessü**, **jiégesső**, **jégessző**, **jégessző**, **égesső**, **égessző**, **égesszü**, **iégessző** (ált.) fn jégeső; grindină; hail. CsángA. 478.

érce ~, **jérce** (**sz**) fn jérce; puică; pullet. /A gyűjtő megjegyzése Tt-ról: „nem azonos a pislennel, mert ez nőnemű!”/ **Kics.** *érci, ércike, ércikā, ércikē, iércike, jércike, ércikecske* (**sz**). CsángA. 409, HPÁt. 421.

ércityukocska ~ (Szh) fn jérce; puică; pullet.

Moldvai szerzőknél (pl. Lakatos Demeter, Erdős Szászka Péter) a fenti jelenségeket néha még írásban is tetten érhetjük:

Csángú országba (Lakatos, 2003, szójegyzék):

- *íélet*
- *íérdemesz*
- *iel, jel* (éjjel)
- *ijen* (éjen)

Emlékféli (Erdős Szászka, 1994):

Akor nem voltak az időn **jültezés** [öltözés] mint most bokancs, csak disznóbocskorval jártam az iskolába. Télbe valánok uton jég s мүк [mü] gyermekek ereszkedtünk az **égen** [jégen]. Bocskor sikult s dorsa [nagyon] szakadt el. Akar meglátta édesapám, hogy szagatom az-**égen** bocskarakat. A

(p. 45)

Csántunk egy kicsi házat a szekérből, nyujtotunk veszüket kerekül s tetejre terítettünk fel egy kender lepedüt, hogy nem máj eszen bele s nemáj fázunk. **Iénd** oda bujtunk be, aludtunk 12 órakor **jéen**, s azután djet feljöt a hold, akkor fogunk aratni. Jánd szaparáb volt aratni, mert nyirkos volt e idő s töböt aratunk volt **ién**, mint napval. Én etzer álmos voltam s mint aratam elvágтам a szarlóval e kezemet. Gyorsan seretelem vaj négy öt nap nem voltam ura arasak. Akor az apám küldöt, hogy csak vizet hozok a fedelesbe s **jüreszem** e lovat. Etzer **ién** ment [amint] őrzettem a lovat, elaludtam s akkor el talált egy medvij s meg **jedet** a ló s elfutott. Djet felébretem nincs a ló. Adig jártam a mosénd, még megkaptom. Elfutozot, messze egy városhoz Podul Iloaei. Ipen ot megkaptam azután töböt **ien** nem még fogot az álom.

(p. 56)

Ugyanez tapasztalható a helyi, magyarul különóra keretében tanuló gyermekek fogalmazásaiban is (részletek az *Első magyaróra* c. pusztinai iskolai újság különböző számaiból):

Én azt szerettem ebben a félévben, hogy jártunk a magyarórára reggel. Egy kicsit nehéz volt felkelni, de immár megszoktuk. Én szeretem a magyarórát, mert tanulunk meséket, verseket, játszottunk és tanultunk új dolgokat. A tanárok még **jezgettek** egy kicsit, de nem az egész. A

(*Első magyaróra*)

meg írni. Szeretném, hogy a tanárok ne **jezgessek** a gyerekeket, hogy hagyják el jöjjenek a magyarórákra, ne beszélgessenek annyi sokat.

Azt hiszem, hogy a jövő esztendőben többet nem fognak **jezgetni**. Engem nem **jezgettek**, mert nem félek, de a kisebbek félnek és azokat **jezgették**. Majd ennyi volt ez az esztendő.

(*Első magyaróra*)

En egy nap kicsike voltam és játszottam a lépcsőn és ő mosott. Mikor én mesürljek, akkor beléstem a hipóba. Édesanyám meglátott és megjedi, mikor meglátott. Én meg zöld voltam és nem tudtam szuszagni. Édesanyám elfutott, hogy kérjen tejet, és meddig visszajött, akkor én jól voltam.

(Első magyaróra)

Örökkiè kiészültem

A moldvai magyarban a szóeleji mellett a szóbelseji, szóvégi diftongizálás is jellemző. Néhány példa:

Leirat	Normalizált alak
Örökkiè kiészültem, hogy elmennek, de örökkiè nem vuot mièltó, hoj mennyünk, met asta a fost	Örökké készültem, hogy elmenjek, de örökké nem volt méltó, hogy menjünk, mert asta a fost
eltēmēttik hiētfűn	eltemettük hétfőn
Hat-hiēt ə esz-, iveşen beszill ə magyaru.	Hat-hét őö esz-, évesen beszél őö magyarul.
Ijen van a Szentlélekrül, a minden=nap hiēt Miatyánk, hiēt Üdvözlé, s hiēt Dicsős@@.	Ilyen van a Szentlélekről, a minden nap hét Miatyánk, hét Üdvözlég, s hét Dicsőség.
Met nállunk it vót magyar iskala. E, érti-è? Ot fēnn, Bukilán. Mhm. De csak kiēt ə kiēt esztendűt, kiēt osztájt.	Mert nálunk itt volt magyar iskola. Öö, érti-e? Ott fenn, Bukilán. Mhm. De csak két őö két esztendőt, két osztályt.
Van ə sszuk kòlà. Kòlà, èj. Vöszöd ä kòlát ria ot, kiētannyit mind ő. Mind ő, kiētannyit tesz met kilencven grád.	Van a szuk kóla. Kóla, ej. Veszed a kólát reá ott, kétannyit mint ő. Mint ő, kétannyit tesz mert kilencven grád.
Szunál ä tēlēfōn. Aszta mēny biē tē. Jōön met kēdēt kēřesik.	Szunál a telefon. Aztán menj be te. Jöjjön mert kendet keresik.
Mária marāsztnak annya, irgalmāssāgnak asszanya, légy lelķem oltalmazója, iēs viēgórām biēfogadója, ámmēn.	Mária malasztnak anyja, irgalmasságnak asszonya, légy lelķem oltalmazója, és végórám befogadója, ámen.
Ej, monta kã tãnásolt viēlle əə ä viriēdvel, ə pōpvəl.	Ej, mondta ke tanácsolt véle őö a véreddel, ő pappal.
Nem lēszen viētēkbe miēğ a lēkküşeb ujja es. Ámmē.	Nem leszén vétekbe még a legkisebb ujja is. Ámen.

Hozzátok ki székesk ^j ét, k ^e elhoztuk a menyesc ^k ét.	Hozzátok ki székecsk ^e t, k ^e elhoztuk a menyecsk ^e t.
Iară trotuaru, csántak yót ă k ^e rt ^e csk ^j ét əə p ^a p a zemb ^e r ^e kvel	Iară trotuaru, csántak volt egy k ^e rt ^e csk ^e t őö pap az emberekkel
Misz ^j ez ma ă tă b ^e t ^e g ^s ez ^e g ^e d m ⁱ ánt.	Mis ^e z ma a te b ^e t ^e g ^s ez ^e g ^e d m ⁱ ánt.
Sz ^e kinyitnám de f ^j ez ^e lek, k ^a leginbe rosz lílek.	S kinyitnám de f ^e lek, k ^e legénybe rossz lélek.
Nagyapja Palinak, tiz ^j ez ^e s vuot.	Nagyapja Palinak, tíz ^e ves volt.
Hogy hívják magát? P ⁱ etru Mijen P ^e tru?	Hogy hívják magát? P ^e tru Milyen P ^e tru?

Megjegyzés: A *mert* és a *miért* között nem mindig könnyű különbséget tenni.

1) (a)miért

Leirat	Normalizált alak
M ^j ez nem besz ^e sz? Nem ura m ^o ndz ^s á k ^a levágták ă nyelvem ^e t. Kisáda? L ^e vágták, mundz ^s á, m ^e t kacagtam mászák ^a t d ⁱ et p ^a k ^a liludtak.	M ⁱ ért nem besz ^e sz? Nem ura mondja k ^e levágták a nyelvemet. Kicsoda? Levágták, mondja, m ⁱ ért kacagtam másokat gyet p ^a k ^a lilódtak.

Ehhez lásd: **Métt** ojan nehez fejed van, nem tuc magyarul megtanulni (MMTnySz – mért).

2) mert/miért ke

Feltehetően a ‘merthogy/miérthogy’ megfelelői, talán egy szóba is lehetett volna őket írni. Az első szó normalizálásával kapcsolatban nagyon bizonytalanok voltunk, így inkább mindenhova egységesen *mert*-et írtunk. Egy részük valószínűleg (a)miért.

Leirat	Normalizált alak
Nük micsak i ^e rt ^o dünk véllik jól, m ^e rt k ^e űk m ^a j m ⁱ ncsak úgy besz ^e lnek, m ⁱ nd nük.	Mik mindcsak ért ^o dünk velük jól, m ^e rt k ^e ők m ^a j mindcsak úgy besz ^e lnek, m ⁱ nt mik.
Eej ty ^a r ă k ⁱ csikék es, há nem, k ^a tanituk m ⁱ sák ə ə rom ^a nul, m ^e t k ^e szko ^a lába rom ^a nul ə besz ⁱ lnek.	Ej ty ^a r a k ⁱ csikék is, há nem, k ^e tanítjuk mindcsak ő ő rom ^a nul, m ^e rt k ^e skó ^a lába rom ^a nul ő besz ^e lnek.

Mîrţ tot cam aa, misák ugy máj mongyák. <i>Igën.</i> Hà. Miér ke s-o cam ää <i>Még.</i> Miért én isz @ ə mjet kē ídzs utánd ész megvált az @@@ o mers pe româneşte Öreg penszionár, ɔtyilərə. <i>Ismerem, igën.</i> Mët kē tom vala kă vult it nî e. Elment innët @. À, ig z= =örögök, z= =örögök sirr-, ádikă sírnak magyarul, melik mm éjfúbbak azăk mégə, azak ə akkor mongyák rományul, mët kă ú nem tudnak inkább. [...] vénebbek, azok tudnak. Utră rendre tanólnak meg ők isz, mët kă údzs ă dolog. Arra imádkoz még ə legtöbb. <i>Miért?</i> Údzs əə vëttig el. Mjët kă misjéket kă sánnyák, mind ä misjék arra vannak, ídzs. Ura mongyam én isz magyarul mosz mët kă szípek, szá jók.	Mîrţ tot cam, mindcsak úgy máj mondják. <i>Igen.</i> Há. Mert ke s-o cam ää <i>Még.</i> Mert én is UNK öö mert ke így után is megvált az UNK o mers pe româneşte Öreg penszionár, okelár. <i>Ismerem, igen.</i> Mert ke tudom vala ke volt itt ni ö. Elment innët UNK. Há, ig- az öregek, az öregek sír-, ádikă sírnak magyarul, melyik mm ifjúbbak azok még, azok ö akkor mondják románul, mert ke úgy nem tudnak inkább. [...] vénebbek, azok tudnak. Utánra rendre tanulnak meg ők is, mert ke úgy a dolog. Arra imádkoz még a legtöbb. <i>Miért?</i> Úgy öö vették el. Mert ke miséket ke csánják, mind a misék arra vannak, így. Ura mondjam én is magyarul most mert ke szépek, s jók.
--	--

Keresés (pl.): [eredeti_kisbetus=".*(i[eëé]|i[eëé]).*" & lc=".*[^i][eé].*"] - e, é utótagú
kettőshangzókra korlátozott, sok, de nem minden alakot lefedő lekérdezés.

Eki, Endrás, elekecskám

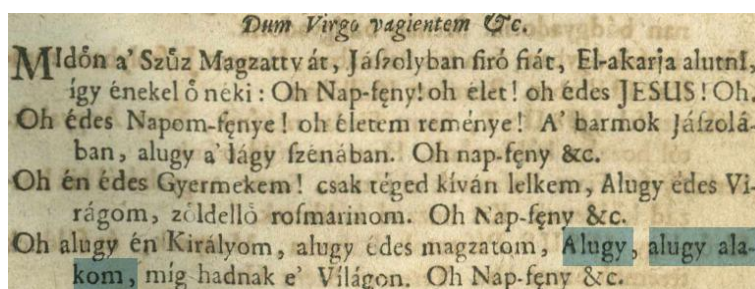
e > a (o)

Leirat	Normalizált alak
Az a zembëremnek e tătájă.	Az az emberemnek a tătăja.
A nem ë komája vót, hanem ë Szën Mihály.	Az nem a komája volt, hanem a Szent Mihály.
Në cak hoj bújik ki gonosz. S it ë pap letérdjëlve, s ez angyal matissa ë zirást	Né csak hogy bújik ki gonosz. S itt a pap letérdelve, s az angyal mutítsa az írást.
S asz = =onta a Szüz Măria, míg e világ világ lëssz, ez ez ének el ne maraggyon.	S azt mondta a Szűz Mária, míg a világ világ lesz, ez az ének el ne maradjon
Ëbre lëlkëm mët vírjad, Joistënnëk hălăt äggy,	Ébredj lelkem mert virrad, Jóistennek hálát adj,

eki nekünk mindent ad. Fogott ẽ nadzş halat, Älig vitte. elig, elig hozta haza. Íj vajak, ahøj vajak, älig tyò tapiskálni Pozsom Endrás vót gyiák, s akkor fogot mondani olául. Há, s fieltünk. Jöttek e csendérøk, zsëndárook. Gyúócsam vóna, úgy biétekerenálok, bölcsűöm vóna úgy ẽrengetnijek, e hidegvøl csipni nem hagynálok. Ó te iedẽs, kicsi elekecskám, szűz tejembű szopűò küsbáránykám, sziep= =illatú rozmaringszálécskám, gyorsan nõvelt violám, gyorsan nõvelt violám. Akkor le kellett tenni z= =asztarra oda e pénzt ẽs, egy tálécska pujt, ẽj tálécska babot, [...] s azt a pénzt mekkorát kellett adni. Én elajálom ezt a keveske imáccságécskámat z= =én örözõ angyalkámnak, bódogságos szép Szűz Máriának. Näki näm käll ẽ sallócska, csak e hüves árnyékecska.	aki nekünk mindent ad. Fogott egy nagy halat, Alig vitte. alig, alig hozta haza. így vagyok, ahogy vagyok, alig tudok tapiskálni Pozsom András volt deák, s akkor fogott mondani olá hul. Há, s féltünk. Jöttek a csendörök, zsandárook. Gyolcsom volna, úgy betakarnálak, bölcsőm volna úgy elrengetnék, a hideggel csípni nem hagynálak. Ó te édes, kicsi alakocskám, szűz tejemből szopó kisbáránykám, szép illatú rozmaringszálacskám, gyorsan nõvelt violám, gyorsan nõvelt violám. Akkor le kellett tenni az asztalra oda a pénzt is, egy tálacska pujt, egy tálacska babot, [...] s azt a pénzt mekkorát kellett adni. Én elajánlom ezt a kevéske imádságocskámat az én őriző angyalkámnak, boldogságos szép Szűz Máriának. Neki nem kell a sarlócska, csak a hűvös árnyékocska.
--	---

Az *elekecskám*-hoz lásd:

- [ÚESz - alak](#)
- [MEK - Tájnyelvi hangfelvételek: Moldva - Csángó panaszok](#) > csangop08.mp3

(Káloni, 1719, p. 45)

Tálecska, árvacska, lyánkiska

-ecska > -acska / -ácska / -ocska

Leirat	Normalizált alak
sziëp= =illatú rozmaringszálëcskám, gyarsan növelt violám, gyorsan növelt violám. Akkor lë kellett tenni z= =asztarra oda e pénzt ës, ëgy tälëcska pujt, ëj tälëcska babot, [...] s azt a pénzt mëkkorát kellett adni.	szép illatú rozmaringszálacskám, gyorsan növelt violám, gyorsan növelt violám. Akkor le kellett tenni az asztalra oda a pénzt is, egy tälacska pujt, egy tälacska babot, [...] s azt a pénzt mekkorát kellett adni.
Ëgy ládë, ládëcska. Mikor felléptëm, ëgy ilyen këszkën trotuár csak ë tèmplom kártyä áránt. Në, hogy új kærtët tettek oda, akkorëcskát mind emez ëz ëném, në!	Egy láda, ládácska. Mikor felléptem, egy ilyen keskeny trotuár csak a tèmplom kertje iránt. Na, hogy új kertet tettek oda, akkorácskát mint emez az enyém, ni!
Näki näm käll ë sallócska, csak e hüves árnyëkëcska. Há vót ëdzs ë kám ijen vastagëcska vót, ëgy ijen ee. Mëgszántuk itt ëzt a mòzsát, it në, në e darabëcskát. Még van túl még ëj darabëcska, még van túl. Aran= =haja lëçërszvë, vaszrudakva lëcittëtve, ki ëzt ez imácságëcskát ëlmongya, ësztë régvel, kiskörme szëm ëszik bínbë. Ëzt a zën imácságëcskámát, hogy ki ëlmongya mëndën= =nap ëccër, miëlképpen pïëntëké háramccor. Nëm lëszen viëtëkbë miëg a lëkküsëb ujjä ës. Ën ëlajálom ëzt a këvëske imácságëcskámát z= =ën örözö angyalkámnak, bódogságos szép Szüz Máriának.	Neki nem kell a sarlócska, csak a hűvös árnyékocska. Há volt egy ö kám ilyen vastagocska volt, egy ilyen öö. Megszántottuk itt ezt a morzsát, itt ni, ni a darabocskát. Még van túl még egy darabocska, még van túl. Arany haja leeresztve, vasrudakkal lecsíptetve, ki ezt az imádságocskát elmondja, este reggel, kiskörme sem esik bűnbe. Ezt az én imádságocskámát, hogy ki elmondja minden nap egyszer, mivelképpen pénteken háromszor. Nem leszen vétebbe még a legkisebb ujjá is. Én elajánlom ezt a kevéske imádságocskámát az én őriző angyalkámnak, boldogságos szép Szüz Máriának.

Felnőtt a dzsërmék, fëlül izélt. Fël, jó, úgy má, nagyëska vót, nagy ə. Ó tẹ iędës, kicsi ęlekęcskám, szűz tẹjembű szopųò küsbărăńkám	Felnőtt a gyermek, fëlül- -izélt. Fel, jó, úgy már, nagyocska volt, nagy ö. Ó te édes, kicsi alakocskám, szűz tejemből szopó kisbáráńkám
---	--

Elmaradó magánhangzónyúlás:

Leirat	Normalizált alak
Úgy, adatt í morzsacskát ín nini, szá sánták í likacskát í nini, sánták í likacskát sz abba tettek szút. Én ęlig tudok magamnak ęgy morzsacska ételt męgcsinálom, męgészëm s, ęgy kęldår vizecskét ot hozok hoj lęhet, s úgy kęl lę-, le kęl fękügyem, nę ugy kaptatok lątod-ę fęküyel. Nēm, el van temetve, de mondom hoj ez árvácska. melegíti vala męg a párnát, tẹszëm vala ə párnára, s aztå mungya vala, Marikacska, kå Måré hਿನ್ನęk ingemet. Mungy vala, Marikácskam, tẹ, hąj= =csak imádkazzunk. A Tinkacskát mondom, a Tinkának. Nyí nálunk a fåruba, nålunk a fåluba ninsęn szęnki. Mí volt í bábáska melyik meghòlt əə. A zujesztendűnyél tyår meghult. S= =ę közępsű mind asz= =mongya, buzacskának nincszę magja. Dę akkor nām, akko it nállam kęrésztűlmentél toa alacskáb ott lęn, ęn tånuttå, tanultam ęj måtuszęmtűl itt kőezël ult szá e ő ęszte imádkázått un ni szá ęn mondom mongyad csak inkáskább. Tanuljam meg ęn isz.	Úgy, adott egy morzsácskát így nini, s csántak így likacskát így nini, csántak így likacskát s abba tettek sót. Én alig tudok magamnak egy morzsácska ételt megcsinálom, megeszem s, egy keldår vizecskét ott hozok hogy lehet, s úgy kell le-, le kell feküdjem, na úgy kaptatok látod-e feküdve. Nem, el van temetve, de mondom hogy ez árvácska. melegíti vala meg a párnát, teszen vala ő párnára, s aztån mondja vala, Marikácska, ke Mária hívnak engemet. Mondja vala, Marikácskám, te, hąj csak imádkozzunk. A Tinkácskát mondom, a Tinkának. Ni- nálunk a faluba, nálunk a faluba nincsen senki. Még volt egy bábácska melyik meghalt őő. Az újesztendőnél tyår meghalt. S a közępső mind azt mondja, búzácskának nincsen magja. De akkor nem, akkor itt nálam keresztűlmentél tova alácskább ott Én, én tanult-, tanultam egy måtusęmtől itt közel volt s ő ő este imádkozott úgy ni s ęn mondom mondjad csak inkácskább. Tanuljam meg én is.

Jártã eccer hazãrã, kãccer Magyarországrã. Szë tanultam magyar szót, nyìccs ki lyãnkãcskã z= =ãjtõt. Ëzëkët ugyë édesanyãmtól, vaj a tẽmplomba ës, amikor én lëãnkacska vótam, akkor csak a pãtër mm oláhul, csak románul prédikãlt, ëgyëb magyarul vót mindën.	Jártam egyszer hazára, kétszer Magyarországra. S tanultam magyar szót, nyisd ki leánykácska az ajtót. Ezeket ugye édesanyámtól, vagy a templomba is, amikor én leánykácska voltam, akkor csak a páter mm oláhul, csak románul prédikált, egyéb magyarul volt minden.
Miszeskënël it ni. Miszesk- hul ult prima datã fãlu. [...] Há, szã mondzsák nekije Miszeske. Wult i vinlyány. Szã i kicsikeske, nem nadlyány wult dorsa. De az kũsebb az a templom, ami ott túl van a. Kicsikẽcske, dẽ eltérnek. Megvan e lyány, csak gyẽngecke ő isz æ. Nẽkẽm ës vótak hitván gyẽngecskék	Misécskënël itt ni. Misécske hol volt prima datã falu. [...] Há, s mondják nekie Misécske. Volt egy vénleány. S egy kicsikẽcske, nem nagyleány volt dorsa. De az kisebb az a templom, ami ott túl van a. Kicsikẽcske, de eltérnek. Megvan a leány, csak gyengẽcske ő is ö. Nekem is voltak hitvány gyengẽcskék

Előfordul, hogy egy kicsinyítő képzős szóalak többféleképpen is értelmezhető / normalizálható. A lenti példában szereplő *drãnicacska* alak például lehet *drãnic* + *ocska*, de *drãnica* + *cska* is. A bizonytalanságot okozó nyelvjárási jelenségek:

- tövéghangzó elhagyása jövevényszókban: *grãnic(a)*, *mobil(a)*, stb. (l. itt: [-ã](#))
- *o* > *a* nyitás (l. itt: [Azak, nagyak, pityikak](#))
- magánhangzónyúlás elmaradása kicsinyítő képző előtt (l. fent, pl. *ãrvacska*, *gyẽngecske*)

Leirat	Normalizált alak
Asz= =ontã, amikor pẽntẽk ëjõ, hód ki ã hajadat, s vësd lã a zingëdët, s tãrgyëj lã, s tãj ëgy székët, s a székřë ëgy tãl vizët, s a tãl vízřë ëgy drãnicacsckãt kërëszttű, s	Azt mondta, amikor péntek eljön, oldd ki a hajadat, s vesd le az ingedet, s térdelj le, s tégy egy széket, s a székre egy tál vizet, s a tál vízre egy drãnicácskãt keresztül, s

lyãnkiska, pujkiska > leánykácska, pujkácska ['jércẽcske']

Leirat	Normalizált alak
S ãkkor odõfutott a lyãnkiskã, dã asz= =ãnnya ëj gyerëk, asz= =ony jaj de mijẽn szëp, asz=	S akkor odafutott a leánykácska, de azt mondja egy gyerek, azt mondja jaj de milyen szép, azt

=qnyā, a gyerekek	mondja, a gyerek
Vettem száz- -hetvenhét darabot. Pislēn, még vaján. <i>Mēgnōttek már akkorára.</i> Megnyōttek, najak. Majd lehet fogjanak tojni pujkjškák .	Vettem száz- -hetvenhét darabot. Pislent, még vagyon. <i>Mēgnōttek már akkorára.</i> Megnōttek, nagyok. Majd lehet fogjanak tojni pujkácskák .

vézecske > vézácska

Leirat	Normalizált alak
Määřesz i lyánkákot nem hítták iskolába. <i>Ki volt a deák, amikor maga ja-, cin- vézecske.</i> Baka. Baka Andri. <i>Mikor ijen vézecske volt, cinka vólt?</i>	Májálesz a leánykakat nem hívták iskolába. <i>Ki volt a deák, amikor maga UNK, cin- vézácska.</i> Baka. Baka Andri. <i>Mikor ilyen vézácska volt, cinka volt?</i>

Megjegyzés: mivel a fenti szót az MMTnySz-be *véza*-ként vették fel (**Kics.** *vézecske*), a *véza* és a *véz(s)e* (> *vézecske*) alakokat normalizáláskor egybeolvasztottuk. Kérdéses, hogy ez mennyire volt jó megoldás. A szó forrásokban ritkán szerepel, eredetéről pedig egyelőre semmilyen információt nem találtunk.

vézse: 12—16 éves leány.

víz, feketévíz: feketekávé (Szabófalva); **nagyvíz:** folyóvíz.

(Rubinyi, 1901)

vézse fn *vézse* (Moldva 1398: 178): 12–16 éves leány. || **Vő.** *véza*.

(ÚMTsz)

véza fn *vézák* (tbsz Bogdánfalva 1691: 62): 12–16 éves leány. || **Vő.** *vézse*.

(ÚMTsz)

véza *vijézá* (Tr), *viézá* (Bf) fn **1.** cinka, serdülő lány; *fetișcană, adolescentă; adolescent girl.* **2.** a menyasszony leányrokonsága; *rudele fete ale miresei; the young female relatives of the bride.* **Kics.** *vézecske*. CsNm. 367.

(MMTnySz)

Pistikáné, Tirika, stb. > Pistikáné, Terika (l. itt: [Csitilok](#), [csitilek](#), [páterok](#), [páterek](#))

Leirat	Normalizált alak
Hát tanóltam én és nē ēggy öregbába mejik mǎghót, űlt vēm ēgy öregbǎbǎ, Pistikáné	Hát tanultam én is na egy öregbába melyik meghalt, űlt velem egy öregbába, Pistikáné

Minden egyéb hangtani jelenséggel kapcsolatban (nyitás, zárás, *j*-sítés, stb.), ami a kicsinyített

alakokat érinti, a megszokott módon járunk el:

Leirat	Normalizált alak
Jő ki a székëskjèvël , jő ki székeskjèvel szá mundzsa ho, Hozzátok ki székeskjèt , kè elhoztuk a menyeskjèt .	Jön ki a székecskével , jön ki székecskével s mondja hogy, Hozzátok ki székecskét , ke elhoztuk a menyecskét .
Mosz kapódzik, mőszt, min-, minden útān, min- élesztű vāja, nem? Sze drágă. Hàrămezër fránk í í pàtyètacska .	Most kapódzik, most, min-, minden úton, mind- élesztő vagyon, nem? S drága. Háromezer fránk egy egy pákétocska .
a papaskák sántak mindēn kiš faluskába sántak tāmplomot	a papocskák csántak minden kicsi falucskába csántak templomot
əə Ájunk meg í šéppeskjèt !	Öö álljunk meg egy cseppecskét !
Arriskább í šéppeskét vaj í Krisztusz.	Arrécskább egy cseppecskét vagyon egy Krisztus.
Van Miszëske errjksjèbb	Van Misécske errécskébb
Në ij, šéppet jobboskáb , dē ímá menek tull.	Na egy, cseppet jobbacskább , de immár menek túl.

Lásd még: Szabó T. (1980)

Kalandár, fazak

kalandár, kalendár, kalindár > kalendár
fazak, fazék > fazék

Leirat	Normalizált alak
Én ës nem nēztēm belé kālandārřombā	Én is nem néztem belé kalendáromba
Vagyan Szēn Margit a kalindārba , vagyan.	Vagyon Szent Margit a kalendārba , vagyon.
A kalindārba , vót kālindār nem= =sák falikālindār , vót kālindār ə könnyű.	A kalendārba , volt kalendār nem csak falikalendār , volt kalendār ő könyv.
Hoggy @, mă hogy foj a víz èrőll a füēs,	Hogy UNK, mert hogy foly a víz erről a füves,

harmatas fűről, úgy fõjön a tej és a zén fazakamba belé, tuggya-e? <i>Ez, fazék? Fazik</i>	harmatos fűről, úgy folyjon a tej is az én fazekamba belé, tudja-e? <i>Ez, fazék? Fazék</i>
--	---

Azak, nagyak, pityikak

a > o

Leirat	Normalizált alak
Nadzşon vinyék. Azak tudnak. Az äfiuk, neę!	Nagyon vének. Azok tudnak. Az ifjúk, nem!
Megnyõttek, najak . Majd lehet fogjanak tojni pujkışkák.	Megnõttek, nagyok . Majd lehet fogjanak tojni pujkácskák.
<i>Magyarul hol tanul męg?</i> Tanul. Tõllem, ä feleségtõl ä, dzserm- mászik précsinaktul .	<i>Magyarul hol tanul meg?</i> Tanul. Tõlem, öö feleségtõl öö, gyermek- másik prétinoktól .
Ėlűõttünk vótak a zuriâşak . Kijõttek e pityikak , kihozta a zlsztän pitikat .	Elõttünk voltak az óriások . Kijõttek a pitikok , kihozta az Isten pitikot .
Na, bémëntek a rendõr, zsándärmak minden.	Na, bementek a rendõr, zsándärmok minden.
Osztották e lütakat , e heleket, æmm mértik.	Osztották a lótokat , a helyeket, öhm mérték.
Lehet csánnyanak präzsiturákat ilyen típárakval is.	Lehet csánjanak präzsiturákat ilyen tipárokkal is.
Há megrättäm äzättänd, abba, abba hónapba äzät vajak .	Há meglättam ehezettén ⁹ , abba, abba hónapba ehezett vagyok .
Käräk ärdõ, käräk mäsõ, s abba van egy gyásztämätű, s ada ingem tämätñänäk, katanának näm vinnének.	Kerek erdõ, kerek mezõ, s abba van egy gyásztemetõ, s oda engem temetnének, katonának nem vinnének.
Ėn lefekszem az én ágyamba. Z= =én testem a kaparszúba	Ėn lefekszem az én ágyamba. Az én testem a koporsóba
Hát ugy, hogy ittä, ä eę a Minuc pap, eę it	Hát úgy, hogy itt, öö ez a Minuc pap, ez itt

⁹ Lásd itt: [ehezetten](#)

született, itt Samaxkänn . Ott, hol mas vannak a harangak .	született, itt Somoskán . Ott, hol most vannak a harangok .
Igen, igen, űő valami palanéz ə valami lengyən	Igen, igen, ő valami polonéz öö valami lengyel ¹⁰
A tajásznak , tyuk, mejik odatòjik, mük monnyuk tajász	A tojásnak , tyúk, melyik odatojik mik mondjuk tojás
<i>Mijen ételèkèt készít? Búcsuba?</i> əə ultattat Az ə kocsonya	<i>Milyen ételeket készít? Búcsúba?</i> Öö oltottat Az ö kocsonya
Papak és úgy vannak, mind a többi nìep.	Papok is úgy vannak, mint a többi nép.
Sárga yótam, nēm vótam piras .	Sárga voltam, nem voltam piros .
Há ki csánta napat , hódat, z= =ëmbert?	Há ki csánta napot , holdat, az embert?
Béhazta ide. S aztán ittén maradatt , ittén ül.	Behozta ide. S aztán itten maradt, itten ül.
S utat adatt a vizen mēnnyen a vízēn, vitte a víz.	S utat adott a vízen menjen a vízen, vitte a víz.
Akkar , anyám, fèltámadak , a mēnyországbān uralkadok .	Akkor , anyám, feltámadok , a mennyországban uralkodok .
Ették a vacsarát , hogy monnyam.	Ették a vacsorát , hogy mondjam.
Akkor, anyám, vándaralak , a zuccákön lē s fēl járōk.	Akkor, anyám, vándorolok , az utcákön le s fel járok.
Hul beteg vult i níp hodzē haljan meg, hittāk el, szə máma ínēkelte le ezt əz ineket nēki.	Hol beteg volt egy nép hogy haljon meg, hívtāk el, s máma énekelte le ezt az éneket neki.
sziēp illatú rozmaringszálēcskām, gyarsan növēlt viollām	szép illatú rozmaringszálacskām, gyorsan növelt violám

Megjegyzés: Az alábbi példában szereplő *filmakba* alak valószínűleg szintén a fenti jelenség miatt *a-*s, tehát *film-ok-ba* alakra lett volna jó normalizálni.

Leirat	Normalizált alak
Ma ānimālfélétől ijedēt meg, ló jó ki, tēhēn jō	Ma- ānimālfélétől ijedt meg, ló jön ki, tehén jön

¹⁰ Lásd itt: [lengyen](#), [lengyel](#)

ki, kutya jó ki, kakas jó ki, a ki- kicsikék megijednek a kakastól, tyúktól, madaraktól vaj a filmakba nézik akik a puskával lőnek, félnek a kicsikék, akkor a kijő. A zonba, kijő kijő, megesik ottajan.	ki, kutya jön ki, kakas jön ki, a ki- kicsikék megijednek a kakastól, tyúktól, madaraktól vagy a filmakba nézik akik a puskával lőnek, félnek a kicsikék, akkor az kijön. Az ónba, kijön kijön, megesik ottogyon.
--	--

Azokat, innapokat

o > a

Leirat	Normalizált alak
Harmadik, megemlékezzél arról, hogy innapokat szentéjj.	Harmadik, megemlékezzél arról, hogy innapokat szentelj.
s aztá montuk el a zolvasót, s még imácságokat	s aztán mondtuk el az olvasót, s még imádságokat
Na hát én ezt az imáccságə, esti imáccságomat azt nem tudom én azkot .	Na hát én ezt az imádság, esti imádságomat azt nem tudom én azokat .
Ők, ə azok elpusztították a zsidókat .	Ők, ő azok elpusztították a zsidókat .
Ėcce miko tort csináltam, a fiam, hogy meghót, mondom a zembëremnek, hoj hozzunk valami hosszú asztalokat .	Egyszer mikor tort csináltam, a fiam, hogy meghalt, mondom az emberemnek, hogy hozzunk valami hosszú asztalokat .
Nem érti azt a zosztájokot , azkat.	Nem érti azt az osztályokat , azokat.
Lëgyetek a zúton tú is mind áldotok .	Legyetek az úton ti is mind áldottak .
menünk ki e mezőre, Porondro	menünk ki a mezőre, Porondra
Mət əə z= =Oláhországba o vagyunk na, obbo .	Mert őö az Oláhországba a vagyunk na, abba .
Ádikă négy hëktára s fére vagyunk haton	Ádikă négy hektárra s félre vagyunk hatan
séppet jobboskáb , dë ímá menek tull	cseppet jobbacskább , de immár menek túl
Válojsza äl, or maradik or menik.	Válassza el, or maradik or menik.
Áurt s odott kèt ëlëfáncsöntot.	Áurt s adott két elefántcsontot.

Okkor ę zÚrangyala bé ęan fejezvę ęvel. E Szeret, a Nođszeret, [...] pân la Dunărea Nosszeret. De kocsi nem e nadzsob, száu küsszeb e mind kocsi mundzsák e ennek isz? Nodnak isz? Sz asztă keresztelkedvel ă põp, imáccságăkvăl. Fölültek rëgvël a hojõba mënnek, odă. Kicsikém nem szopott, én nem ëttëm, disznyóm nem ët, tyúk nem ët, mòrhă nem ët, sëmmi ęm johó, sëmmi nem ët, difél. Dealu Rădului új mongyák, ă mõmăig ęs új van	Akkor az Úrangyala be van fejezve evvel. A Szeret, a Nagy-Szeret, [...] pân la Dunărea Nagy-Szeret. De kocsi nem ö nagyobb, száu kisebb ö mind kocsi mondják ö ennek is? Nagynak is? S aztán keresztelkedvel a pap, imádságokkal. Fölültek reggel a hajóba mennek, oda. Kicsikém nem szopott, én nem ettem, disznóm nem ett, tyúk nem ett, marha nem ett, semmi nem juh, semmi nem ett, difél. Dealu Rădului úgy mondják, ő mamáig is úgy van
---	--

Doszka, gyortya, dorék

o > e

Leirat	Normalizált alak
Mongyák zilijë. Az <i>mi</i>? Sánnyák doszkábul. Ezt, sák ăă, kiraktăk a falait, bэфettik. Utajăn vettem dòszkăt, fűrr, fendă. Vult dolog. Gyërtyăt tésznek? Gyœertyă, igenous. Tésznek gyœertyăt. ne, ne tessék hoă, hoa bésëppent a gyortya, ne tessék Hă szjëp băba szăă dorék kõlők nins'. Aztăng Trézsi néni, suszter vót az ő embëre, darék ęmber, Pista băcsi.	Mondják zélyéje. Az <i>mi</i>? Csánják deszkából. Ezt, csak őő, kirakták a falait, befedték. Utoljăn vettem deszkăt, fűrd, fend. Volt dolog. Gyertyăt tesznek? Gyertya, igen. Tesznek gyertyăt. na, na tessék hova, hova becseppent a gyertya, na tessék Hă szép bába s derék kõlyök nincs. Aztán Trézsi néni, suszter volt az ő embere, derék ember, Pista bácsi.

beretva > borotva

Leirat	Normalizált alak
Mi= =csinál táta? Mit kérdi, asz= =onya, egy hete eltemettük. Mikor megmonta, bërëtválkoztam , fele úgy marat vót. S akkor reátettem egy más katonát, lehúzza itt a másik felit és. [...] Akkor mëgbërëtvált , s elcsaptam.	Mit csinál táta? Mit kérdi, azt mondja, egy hete eltemettük. Mikor megmondta, borotválkoztam , fele úgy maradt volt. S akkor reátettem egy más katonát, lehúzza itt a másik felét is. [...] Akkor megborotvált , s elcsaptam.

Lásd még:

ë van a helyett: *përipa, zëjtu, valëmi, valëki, ëlig, szëru (sarv), tërëhone (targonca); **

» o » : **tërnác, hëzzá, hësszu** ;
 » i » : **ës, ësmént, zëndel, mënden** ;
 o » ë » : **gyortya, doszka, gyortyánfa.**

(Rubinyi, 1901, p. 61)

Ma, mái, mamái(g)

ma, mo > ma
 mái, mui > mai
 mamái nap > mamái nap + magyarázat: *mai*
 mamáig > mamáig + magyarázat: *máig*

Leirat	Normalizált alak
Köszönöm mit adtál, sántáll. [...] Megszegittjél mő .	Köszönöm mit adtál, csántál. [...] Megsegítettél ma .
Jòisten, Iszten fizessze kã eljértã, szã szegissz meg mui napba, hodzs' vége-, hà kã akarc hodzs végëzzëm el, szã hà kã nem, szëgissz meg, hoj sãnnyak dolgozt.	Jóisten, Isten fizesse ke elértem, s segíts meg mai napba, hogy vége-, há ke akarsz hogy végezzem el, száu hà ke nem, segíts meg, hogy csánjak dolgozt.
Aggy egëssëgët a mái szën nap ës, őröjz mëg tüztől, víztől, hirtelen haláltól	Adj egëssëgët a mai szent nap is, őrizz meg tüztől, víztől, hirtelen haláltól
Ó, áldot Uram teremto Jëzus Krisztusomat, hálákot adok a te szënt fersëgëdnek a mái szën napra, ki virrjasztottál.	Ó, áldott Uram teremto Jëzus Krisztusomat, hálákat adok a te szent felsëgëdnek a mai szent napra, ki virrasztottál.
édës Idusom segëcs mëg, mamáji szëncsëges	édes Jëzusom segíts meg, mamá szentsëges

szent napnak az eltöltésére Azét monták meť ot nőtt egyféle fű. [...] Ujan pǎjus sə ú új maradt a nevē momáig ës, mincsak Pǎjus mongyák. Dealu Rădului új mongyák, ə momáig ës új van	szent napnak az eltöltésére Azért mondták mert ott nőtt egyféle fű. [...] Olyan pǎjus s ú- úgy maradt a neve mamáig is, mindcsak Pǎjus mondják. Dealu Rădului úgy mondják, ő mamáig is úgy van
--	---

Madar, (h)akar, alacskább

a > á

Leirat	Normalizált alak
A zélő ẽmbẽrnăk nẽm örök hazájó. Mẽrt ojan sorba van ẽ min madar a zăgon. <i>Hogy lássák mẽg?</i> Íj ə ma-, madar kępbe, galamb kępbe. Ő bĩejött ẽ zăblakən s látta hoa tette ẽ zasszonyom ẽ kócsť, kivette ə kikócsťolť, ľeghămarăbb hoa mẽnẽn akarmelik gỹermẽk? Szăltărhoz. Kiël sępregettũk a tăķenyőszẽre rẽatettũk. Hét hẽktárom ẽs van, de sokan vajunk rẽa. Dẽ akkor năm, akko it năllam ķerẽsztũlmentél toa alacskăb ott	Az élő embernek nem örök hazája. Mert olyan sorba van ej mint madár az ágon. <i>Hogy lássák meg?</i> Így ő ma-, madár kępbe, galamb kępbe. Ő bejött az ablakon s látta hova tette az asszonyom a kulcsť, kivette ő kikulcsťolta, ľeghămarăbb hova menea akármelyik gỹermek? Szăltărhoz. Kivel sępregettũk a teknőszėlre reátettũk. Hét hektárom is van, de sokan vagyunk reá. De akkor nem, akkor itt nálam ķeresztũlmentél tova alácskăbb ott

Megjegyzés: A *hakar, hakarmi, hakarhol*, stb.-re vonatkozókat lásd a [Hakarmikor](#) c. fejezetben.

Nehez, egyeb, keves

e > é

Leirat	Normalizált alak
Mos magamra maradtam, ęrős näház .	Most magamra maradtam, ęrőst nehéz .
S ąztą ə nőttem másadik mámával, s mincsak nehęssęg , dę męjünk ęlęfélę.	S aztán ő nőttem második mámával, s mindcsak nehęzsęg , de męgyünk ęlęfélę.
Más új szeręti, más lękacag, más asz= =ongya, hogy ọų nincs ęgyęb baja a bábának	Más úgy szereti, más lekacag, más azt mondja, hogy ó nincs ęgyęb baja a bábának
Bab. Münk babnak. Nem mongyuk ęgyębkęnt .	Bab. Mink babnak. Nem mondjuk ęgyębkęnt .
S= =ə gyermekęt is úgy kęrésztelik. Äjębkęn nęm lęhęt.	S a gyermeket is úgy keresztelik. Egyębkęnt nem lehet.
Lętęrgyęlt. Neem lęhętętt ęjębkęnt .	Letérdelt. Nem lehetett ęgyębkęnt .
Akko ląttam męg innę a tőtösęmről, dę ęjębkęppen nęm ląttam ęn.	Akkor ląttam meg innét a töltesęmről, de ęgyębkęppen nem ląttam ęn.
<i>Mind begyűltek a gyermekek a templomba.</i> Akkor bįę, dę ķęvęs vót, akkor kicsi wót.	<i>Mind begyűltek a gyermekek a templomba.</i> Akkor be, de ķęvés volt, akkor kicsi volt.
Nem tudom mikor tanólnak, de mük ęgy ęj ķęves`sz szaggatunk	Nem tudom mikor tanulnak, de mik egy egy ķęveset szaggatunk
Nekęm m m, ęlhattam a loát ę sárętával mę lęszőkott ęgy sinò, úgy monnyuk mük, ą ķęrękről .	Nekem m m, elhagytam a lovat a sárétával mert leszőkott egy sina, úgy mondjuk mik, a ķęrékről .
Csak fākārāk , s ilyen magasz kää, kāręķę vót, kättő.	Csak fakerék , s ilyen magas ke-, ķereke volt, kettő.
Vittem me- męntünk el, s örökkę ęnekęlte, hogy örökkę ęne- Rąkják mąg ą szękårt	Vittem me- mentünk el, s örökkę ęnekęlte, hogy örökkę ęne- Rakják meg a szekeret
Fęlreszōkdősik a tålból, męg más tål hą oan, hoj nęm csęręptål , ęlhasad.	Fęlreszōkdősik a tålból, męg más tål ha olyan, hogy nem csęréptål , elhasad.
z= =Ēn házamba Szent Antal, közępibę szęnt ótår, szęnt ótårõn szęnt ļęvęl	Az ęn házamba Szent Antal, közepębe szent oltár, szent oltårõn szent levél
Oláhul tudok, mę oláhul tanóltam a ļęvęlbū .	Oláhul tudok, mert oláhul tanultam a levélből .

Tęęnek mikor elfűttam a fejīt hát, asztá a teen egy kicsi üdőre hát fēlállot, hejrejöt, s szántottam még estig velle És ő í mēghót, s asztá én essze vótam tōrvel egy mārhatół egy tehentōł.	Tehénnek mikor elfűjtam a fejét hát, aztán a tehen egy kicsi időre hát felállt, helyrejött, s szántottam még estig véle És ő UNK meghalt, s aztán én össze voltam törve egy marhától egy tehéntől.
---	---

Megjegyzés: Gyakran több változat él egymás mellett. A *nehez*, *egyeb*, *level*, *tehen* mellett pl. *nehéz*, *egyéb*, *levél*, *tehén* is létezik:

Leirat	Normalizált alak
Nehéz volt. Nehéz vót, sánni kă, magamra sántam. Ez a nehéz dolog még jütt. Ez a nehéz világ. még jönnek népek mēt még van valami hoj mongyam én ës, valami nehíssígik a zéletbē, jőnek sē fizetnek itt a mük hitünkñél	Nehéz volt. Nehéz volt, csánni ke, magamra csántam. Ez a nehéz dolog még jött. Ez a nehéz világ. még jönnek népek mert még van valami hogy mondjam én is, valami nehézségük az életbe, jönnek s fizetnek itt a mik hitünkñél
S ęyębkor örökkí monta misjēt tătí. Íj ęyębęręnt ì közöttünk amikor van ha gyermek valami, a hojnē, vészēk valamit neki Aa ejęb parasságot tārtnak mind ə.	S egyébkor örökké mondta misét tāti. Így egyébiránt így közöttünk amikor van ha gyermek valami, a hogyne, veszek valamit neki Őö egyéb parasztságot tartanak mind ő.
De am mi a levílből tanótuk, azt csak románul. ə mundam fējemből, de imádkázom a levilbül, kă vannak nă, vannak leveleim, imádkázom a levélből. Az a nagy magyar levjél, @@@ unde-i cartea aia pe limba maghiară.	De a mi a levélből tanultuk, azt csak románul. Ő mondom fejemből, de imádkozom a levélből, ke vannak na, vannak leveleim, imádkozom a levélből. Az a nagy magyar levél, UNK unde-i cartea aia pe limba maghiară.
S avval a vízvel mēgmosod a zălatot ës, a tęhęnt ës. Ma ănimălfélétől ijedēt meg, ló jó ki, tęhęn jó ki, kutya jó ki, kakas jó ki	S avval a vízzel megmosod az állatot is, a tehenet is. Ma- ănimălfélétől ijedt meg, ló jön ki, tehén jön ki, kutya jön ki, kakas jön ki

Keccer, nezem, eszbe

e > é

Leirat	Normalizált alak
Te mënny ę hogy ęljősz idë hëzzám, még mënny ęggy annyit keccër , s mënny a tēplomba, s gyónnyál mēg!	Te menj el hogy eljössz ide hozzám, még menj egy annyit kétszer , s menj a templomba, s gyónjál meg!
Jártam eccer Dunără, kęccer Madzsarországra	Jártam egyszer Dunára, kétszer Magyarországra
Dę úgy mongyák, aki nagyon és hangossęn énekël, keccërëssën imádkoddzik.	De úgy mondják, aki nagyon és hangosan énekel, kétszeresen imádkozik.
Járt lábänd, ì ni min kell. Nezet ki kăpuñ.	Járt lábon, így ni mint kell. Nézett ki kapun.
Męgválozott szá după u nini min nezünk , min látuk világăt, hoj sán māj, közölödik.	Megváltozott s dupa úgy nini mint nézünk , mint látjuk világot, hogy csán māj, közeledik.
Sză nezem vala bünikám, ă bünikă, nagymámă mi= =csăn vala avval a bábáal, szá mondam vala [...] nagymámă, nnem sânsz jól	S nézem vala bunikám, a bunika, nagymáma mit csán vala avval a bábával, s mondom vala [...] nagymáma, nem csânsz jól
Hętfőñ temetik ęl, s jó a világ, sog világ jó	Hétfőñ temetik el, s jön a világ, sok világ jön
Most, hętfűñ e hét. Mincsak vasárnap lész [...] bôűcsu.	Most, hétfőñ a hét. Mindcsak vasárnap lesz [...] búcsú.
Hoj monnyam, eccër a hétbę, hătfűñ . Nem, hăramcor a hétbę, aa izébe, hătfűñ , szërédán, s pénteken.	Hogy mondjam, egyszer a hétbe, hétfőñ . Nem, háromszor a hétbe, a izébe, hétfőñ , szerdán, s pénteken.
Csak ezt, ezt tartom ęszbę a édesanyámtól, amejikët tanóltuk.	Csak ezt, ezt tartom észbe a édesanyámtól, amelyiket tanultuk.
Háj annyin vannak ot, nem ęs tuęd tartad ęszbe @@.	Há annyian vannak ott, nem is tudod tartod észbe UNK.
Nem tărtam eszre , nem míg tărtam eszre	Nem tartom észre , nem még tartom észre
Há, kapáló, vajan pùj, bûza, picsukaa, <i>Mhm</i> . įllyenek ăă bję vannak teve .	Há, kapáló, vagyon puj, búza, pityóka, <i>Mhm</i> . ilyenek őö be vannak téve .

Csak it vaggy öt-hat patakon mentél keresztül, męť a kărtęķ bę yótak tęwę z= =ut- z= =utig.	Csak itt vagy öt-hat patakon mentél keresztül, mert a kertek be voltak téve az út- az útig.
---	---

Megjegyzés: Itt sem ezek az egyedüli változatok, *észbe, hétfő, néz*, stb. is létezik.

Ennye, annya, meet

Az *ennyi, annyi, mennyi* szavak egyes moldvai nyelvváltozatokban *ennye, annya, mennye, sőt, mejet / meet* alakokban is előfordulnak. Norm. alakjaik a köznyelvi változatok lettek:

Leirat	Normalizált alak
De hunnit nú ott a para, mondza. Mondza adunk be ennyët , sz adnak ennyët .	De honnét nő ott a para, mondja. Mondja adunk be ennyit , s adnak ennyit .
Kerül kereszt házământ, örözd, andzsal, lelkemet. %</ima> Ennye .	Kerüld kereszt házamat, őrizd, angyal, lelkemet. %</ima> Ennyi .
Mm, bűnyikăm tugya, én nem, nem tudom, ennyet tudăk.	Mm, bunikăm tudja, én nem, nem tudom, ennyit tudok.
Í darab pitănhăz annya hult jött. Annya, annya vărt. Azt a mőrza pitănt.	Egy darab pitănhoz annyi holt jött. Annyi, annyi vărt. Azt a morzsa pitănt.
Honnit ura, honnit ura addzșon annya părăt annya vilăgnak. Nem lehet.	Honnét ura, honnét ura adjon annyi parăt annyi vilăgnak. Nem lehet.
S monnyuk eléfele ęzt édes Măřęcskăm, męnye szęntęt min męgkęřünk, Szűz Măřiăt, Szent Ērzsębetętă.	S mondjuk eléfelé ezt édes Măřiăcskăm, mennyi szęntet mind męgkęřünk, Szűz Măřiăt, Szent Erzsębetet.
ăj, męnye imăccsăgăt tudok ĩęn, nem ĩűlsz kemmęd it băřă, băř elvģzēm ĩęn	ej, mennyi imădsăgot tudok én, nem űlsz kelmed itt bara, bara elvęgzem én
Vasostorval csabbodtak, vasdărdăkval riggattak, és a pokolba męnye kınok mindazakval min męgkınzottak	Vasostorral csapkodtak, vasdărdăkkal luggattak, és a pokolba mennyi kınok mindazokkal mind megkınzotak
Męnye pőzăt csăn nekűnk ă Gergél, vai de mine. [...] Tettēm kĳpăt, tyępuii męnye pőzăt csănt az nekem.	Mennyi pőzăt csănt nekűnk a Gergely, vai de mine. [...] Tettem kerpăt, tyepui mennyi pőzăt csănt az nekem.
Meh, męnye obisęi vala, de moszt nem,	Me-, mennyi obicsej vala, de most nem,

kimentek az obisejek, nem míg sànnak, míg sànnak vala vinyeök. It vā- mi vala, mennye paraccság vala, mennyet bájlílnak valaa, mennyet bājílnak vala, s meñyet csánnak valám.	kimentek az obicsejek, nem még csánnak, még csánnak vala vének. Itt vā- mi vala, mennyi parasztság vala, mennyit bájolnak vala, mennyit bájolnak vala, s mennyit csánnak vala.
<i>Magyarul kivel beszél még?</i> Iën s'uppā mejet itt ā dzsermäkeimvel. Mászākval nem beszéllek kă. Nem, nem dorsa tudnak. Immá mos mëet ülek. Tuggya a zlszten. <i>Hátā, üjjön sokat benne, azt kívánom magának, Isten tarcsa meg sok évig.</i> Nem, nem ura tuđ meet ílsz. Szē ültém többöt ā ānikāmāļ ə, tātāāl í ni, magunkba. Sz én akkorə, befogtam, többöt. Töbmódú ineket isz əə meet urų ultam.	<i>Magyarul kivel beszél még?</i> Én csupa mennyit itt a gyermekeimmal. Másokkal nem beszélek ke. Nem, nem dorsa tudnak. Immár most mennyit ülök. Tudja az Isten. <i>Hát, üljön sokat benne, azt kívánom magának, Isten tartsa meg sok évig.</i> Nem, nem ura tuđd mennyit élsz. S ültém többet ö anyukámmal a, tátával így ni, magunkba. S én akkor, befogtam, többet. Többszörfű éneket is öö mennyit ura voltam.

Es, esmét, mégés, téses

is, isz, es, esz > is

Leirat	Normalizált alak
Nem, nem. A zénekék vótak, vótak énekek is. S aa olvastuk is. Van egy huszonöt évje, majt harminc is hogy kivótunk.	Nem, nem. Az énekek voltak, voltak énekek is. S öö olvastuk is. Van egy huszonöt éve, majd harminc is hogy kivoltunk.
Nem kapott egy isz szemmit. <i>Ot tudnak-e?</i> Ott isz nem tudnak. Láttā, láttā mászik világāt isz, láttā húltākāt isz, szá látot nükünket isz.	Nem kapott egy is semmit.¹¹ <i>Ott tudnak-e?</i> Ott is nem tudnak. Látta, látta másik világot is, látta holtakat is, s látott mikünket is.
Imádkoztunk ēs, dolgoztunk ēs.	Imádkoztunk is, dolgoztunk is.

¹¹ A tagadó egyeztetés hiányát (amikor az *is*-ből nem lesz *se* / *sem*) normalizáláskor nem jelöltük külön.

Hát egyebet mit l��hetne ��s v��gz��ni?	H��t egyebet mit lehetne is végezni?
��zt�� m mikor �� Máriának h��rangoznak, ��szte ��sz, r��ggel ��sz, ��gy�� délbe ��sz, akkor mongyuk.	Ezt m mikor �� Máriának harangoznak, este is, reggel is, ��gy délbe is, akkor mondjuk.
Ma ��ran p��nt��k, annak ��sz e napja.	Ma arany p��ntek, annak is a napja.

esme, esmét > ismét
ese, esent > esent magyarázat: ismét

Leirat	Normalizált alak
Mm ��sme m��gv��t��ttem.	Mm ismét m��gv��t��ttem.
Földből l��tt��nk, �� földből ��l��nk. F��ld és por�� ��sm��t l��sz��nk	Földből lettünk ��, földből ��l��nk, föld és por�� ismét leszünk.
��ssz��l m��gint l�� aa ��s��nt ��j v��t.	��sszel megint le ��� esent ��gy volt.
Terp��be vajan ��gy hejt kilenc, m��s= =hejt vaja h��r��m, aláb vajan kilenc es��nt.	Törpébe vagyon egy helyt kilenc, más helyt vagyon három, alább vagyon kilenc esent.
Akkor ��se v��zb��l v��sz��m ki s t��sz��m vissza ide, s újra m��g��ngesztem, s akkor még ��s��n bel��t��t��m.	Akkor esent v��zb��l veszem ki s teszem vissza ide, s újra megengesztem, s akkor még esent belétöltöm.
S ��lv��lajsz��k, s m��g visszaaggya �� hétre a csics��t s m��g ��se ��lv��lajsza, akkor az ��giz ��r��st.	S elválasszák, s m��g visszaadja egy hétre a csecset s m��g esent elválassza, akkor az ��g��z ��r��st.

méges > mégis

Leirat	Normalizált alak
Tisztelendő mondom ��, ha a szer��t��tek, m hogy mont��k, ��n ��gy cs��ntam, s �� zisten tuggya. Mm, szánom, b��nom, s m��g��s cs��nom. S azt�� cs��ntam.	Tisztelendő mondom ��, ha a szerettek, m hogy mondták, ��n ��gy cs��ntam, s az Isten tudja. Mm, szánom, b��nom, s mégis cs��nom. S aztán cs��ntam.
V��tam m��gijeszgetve ��s, d�� de it m��g��s azt ��l ��lt��t��ttem, s nem mégis nem v��ttem b�� a sz��w��mb��.	Voltam megijesztgetve is, de de itt mégis azt el- eltöltöttem, s nem mégis nem vettem be a sz��v��mb��.

téses, tiszisz > te is magyarázat: *téses!*

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat
nyugogyál	nyugogyál	nyugodjál	nyugszik	V.Subj.S2	
męg	meg	meg	meg	VPfx	
tiēs=	tēs=	te	te	N Pro.S2	téses!
=ēs	=es	is	is	Clit_is	téses!

Leirat	Normalizált alak
Úgyēs, hāj mę̃t, dolgozol egiēs̃z hiētēn. De bár innapon úgy= =ēs mę̃nj ę̃l e misére, s állj mę̃g eęc̃c̃er nyugogyál mę̃g tiēs= =ēs. Mōndzsa máma, fę̃lęk tų̃lled k̃ă tisz= =isz látād mę̃g mōndzsă ő. Ne fę̃lj! Mōndzsă k̃j ię̃n látam azkat ott, sz azt̃n, azitt mondom, mōndzsă de, tisz= =isz látād mę̃g, k̃ăt halsz mę̃g. Mit lát mę̃g, hōgy? Mit látatt ű. Igen. Hűltakat, azkat. Úgy mōnta māmának k̃ă, māmă isz lásză mę̃g k̃ăt hal mę̃g.	Úgyis, hāj mert, dolgozol egész héten. De bár innapon úgy is menj el a misére, s állj meg egyszer nyugodjál meg te is. Mondja máma, félek tőled ke te is látod meg mondja ő. Ne félj! Mondja ke én látom azokat ott, s aztán, azért mondom, mondja de, te is látod meg, kât halsz meg. Mit lát meg, hogy? Mit látott ő. Igen. Holtakat, azokat. Úgy mondta māmának ke, máma is lássa meg kât hal meg.

úgyes, úgyisz > úgyis

Leirat	Normalizált alak
Hát ñă ăsz= =onnya, hă ę̃lvęsznę̃k, asz= =onnya, mę̃t én úgyēs, asz= =onnya, szę̃gę̃n vajak, ñis' anyām, ñis' apām.	Hát na azt mondja, ha elvesznek, azt mondja, mert én úgyis, azt mondja, szegény vagyok, nincs anyám, nincs apám.

Az 'akkor is' / 'csak azért is' jelentésű *úgy is*-t normalizáláskor két szóba írtuk, és az *úgy* mellé magyarázatnak megadtuk, hogy *akkor*:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat
úgy=	úgy=	úgy	úgy	Adv Pro	akkor
=ēs	=ēs	is	is	Clit_is	
mę̃nj	menj	menj	megy	V.Subj.S2	
ę̃l	el	el	el	VPfx	
e	e	a	a	Det	

misére	misére	misére	mise	N.Sub	
--------	--------	--------	------	-------	--

Leirat	Normalizált alak
De bár innapon úgy= =és menj el e misére osztá maj bätäg vótam ien, ierzettem bät- dä mondok úgy= =isz mēnek. Näm mondtam szēmmit ă zēmbernek, menek ȳlan bätäg vótam, mondom maj rosszul vajok, dä úgy= =isz mēnek. Még a sönçai sēm lēsnek meg. Dę ăș= =onnya úgy és mēnnyünk.	De bár innapon úgy ['akkor'] is menj el a misére aztán măj beteg voltam én, éreztem bet- de mondok úgy ['akkor'] is menek. Nem mondtam semmit az embernek, menek olyan beteg voltam, mondom măj rosszul vagyok, de úgy ['akkor'] is menek Még a csontjai sem lesznek meg. De azt mondja úgy ['akkor'] is menjünk.

Keresés (pl.): [lc="úgy" & magyarazat="akkor"] vagy [magyarazat="téses!"]

Lásd még:

[ites=	is	olyan	Boszorkány	vagy	.	mint	én,
te	is	olyan	boszorkány	vagy,		mint	én,
te	is	olyan	boszorkány	van		mint	én,
N Pro.S2	Clit_is	Adj Pro	N	V.S2		C	N Pro.S1

(TMK)

Mangyavala dzsermek latud
Ot nini
Mesze ot hul nop lebújik
Moszt nini
Ot vagyand egy nod szip urszág
Tud meg **tisz**
Megjárd ot az világodand
Ha leik risz

([Lakatos, 1986](#), Szabófalva)

tistelik = tisztelik
tisz = te is
tisza-a = tisza a
tiszteletire = tiszteletére

(ibid., szójegyzék)

„Kinésztem e *hīb* likán”. „Mēktüöt e *hīb* füstel”. A **tēsēs** analógiájára **ēsēs** is keletkezett. Csak egyszer hallottam ebben a szólásban: „**ēsēs** ott vuotam, **tēsēs** ott vuotál”.

([Horger, 1901](#), Halmágy)

Érdekes, hogy az *is* néha annyira egyesül az előtte álló szóval, hogy egészen elveszti magánhangzóját s csak egy enklitikus s marad belőle. Így : *mys* egészségben vagyunk, *zolgalnys* akarunk L I. 19, *mys* o. 169 ; *tys* (ti is) PG. ev. 202, 219 ; *tys* Bethlehem (et tu B.) o. 3 ; ez tömlőcből *tes* kivitetől Gua. 18 ; te s szép vagy, Bogáthi F. M. — Az itt előkerített *tés*, *tis* (*té-is*) féle kifejezésnek párja az erdélyies *tés is* RMNy IV:90 (már Matkónál is, l. Ny. III:168 ; és Hallernál paizs 119 ; «fojtsad őket füsttel *tésis*, Sosias!» egy szolga mondja A. Ar. 230), *tésés* NyK. III. 18, mely Kecskeméten is dívik ilyen alakban : „*tisis* : te is» Ny. IV. 284 : s ebben még az a különösség, hogy az *is* kettőztetve van. Ugyanilyen

([Simonyi, 1881–1883](#))

E / I (vegyes)

eskola, iskola	>	iskola
deák, diák	>	deák
zsendely, zsendely	>	zsindely
hörpent, hörpint	>	hörpint

Leirat	Normalizált alak
Üö tanult ëskolát , gyiákëskolát , nem csak úgy vuot. Tanult Jászba gyiákëskolát , s akkor onnat ə əə püspök howá eltette, ű ot kellett ə mongyon misjét.	Ő tanult iskolát , deákiskolát , nem csak úgy volt. Tanult Jásba deákiskolát , s akkor onnat ő öö püspök hová eltette, ő ott kellett ő mondjon misét.
De nem tudok szokat met kicsikñen nem ə buszultuk, ha buszultuk əə it mit tanóltunk e zëszkolábə .	De nem tudok sokat mert kicsikén nem öö búsultuk, há búsultuk öö itt mit tanultunk az iskolába .
Vót ëggy, ot van ëggy iskola , tanólnak a gyerekek iskolát .	Volt egy, ott van egy iskola , tanulnak a gyerekek iskolát .
Tuggyák a iszkolát , tudnak énekëlni, imádkozni isz.	Tudják az iskolát , tudnak énekelni, imádkozni is.
Dógozik, vót szerviccse, moszt kijöt pënsziéra, de moszt nem még tanólnak diákszágot .	Dolgozik, volt szervicse, most kijött pensziéra, de most nem még tanulnak deákságot .
Tanittak ezelótt a gyihák mikor magyarul monták. S aztá idëfelé, lássza-jë, én olául nem tanóltam, én magyarul	Tanítottak ezelótt a deák mikor magyarul mondták. S aztán idëfelé, lássa-e, én olául nem tanultam, én magyarul

Híttak, mē ē rēngyibē nēm ēngedte a dēákot a pap, hogy mongyuk, mŭ ũj monnyuk, dēák na, ki énekelt a tēplomba.	Hívtak, mert egy rendjébe nem engedte a deákot a pap, hogy mondjuk, mi úgy mondjuk, deák na, ki énekelt a templomba.
<i>Micsodát?</i> Ęgy d-, ěgy drānicavēget, mejikvę fędik be házát, na, ũj monnyák @? Zsēnděj.	<i>Micsodát?</i> Egy d-, egy drānicavēget, melyikkel fędik be házát, na, úgy mondják UNK? Zsindely.
S akkor ęvęl a ęvęl a vízvęl akkor męgmosod a fejit a kicsikének, męgmosod a szŭvıt, amęjik męg= =van ígızvę, s csęppen, három csęppęcskét hōrpęnt bęlőllę.	S akkor evvel a evvel a vízzel akkor megmosod a fejét a kicsikének, megmosod a szívét, amelyik meg van ígızve, s cseppen-, három cseppęcskét hōrpint belőle.
Akkor ąszt aval a vízvęl akko kilęc csęppęt hōrpęntnek bęlőllę s akkor én egy ěvęgbe bęlętőtöm, s hazaadom nekŭk, hogy męgmosdanak, s csak lęfęlę.	Akkor aztán avval a vízzel akkor kilęc cseppęt hōrpintenek belőle s akkor én egy ũvegbe belętőtöm, s hazaadom nekik, hogy megmosdjanak, s csak lefelę.

Megjegyzések:

1) Tulajdonnevekben megőriztük a *Diák* változatot is.

Leirat	Normalizált alak
Az a legtöbb itt a faluba, Diák , Dávid. Vagyan, vagyan sok Diák ittegy-	Az a legtöbb itt a faluba, Diák , Dávid. Vagyon, vagyon sok Diák ittegy-

2) Itt pedig kivételesen nem lett *zsindelye* / *zsindelya* a *zsenderja* alakból:

Leirat	Normalizált alak
a szęget męg úgy láccik nem ũsmerték, męt faszęgbŭl vót le le leszędvęl a zsēndērja .	a szeget męg úgy látszik nem ismerték, mert faszęgből volt le- le- leszędvę [?] a zsenderja [zsindelye].

(A *leszedvel* zavaros, feltehetően a *leszegve*-hez lehet köze, de nem tudjuk, hogy miért ejti így az adatközlő.)

Késér(t), segít, kénoz

é > í

Leirat	Normalizált alak
és ne végy uram münköt a késértetbe , de megszabadícs a gonosztól ámmënt.	és ne vígy Uram minket a kísértetbe , de megszabadíts a gonosztól ámen.
mënný ęl Sătán ne késérçs , meť én mëg vagyok kërësztelkëdvël, a zUristënnëk mëgszëntëlt këpibë.	menj el sátán ne kísérts , mert én meg vagyok keresztelkedve, az Úristennek megszentelt képébe.
Mikor mëntëm vissza, kikésért addig.	Mikor mentem vissza, kikísért addig.
Mënný ęl sártán ne késérj , më mëg vajak kërësztëlkëdvël. Jóistënnëk mëgszëntëlt këpibë mëg vajok jegyëzvël.	Menj el sátán ne kísérj , mert meg vagyok keresztelkedve. Jóistennek megszentelt képébe meg vagyok jegyezve.
Meť én a zëltem ë zéletëmën kërësztül sokszor mëgüsmërtëm, hogy a mëghalगतott, s mëgsegëjtët s mëgszabadított, hogyha mijen nëhëssëgbë vótam.	Mert én az élteme- az életemen keresztül sokszor megismertem, hogy ő meghallगतott, s megsegített s megszabadított, hogyha milyen nëhëzsëgbë voltam.
S hălălom a Jòistënt, hogy kërësztüszö- segëtët idáig.	S hălălom a Jóistent, hogy keresztülszö- segített idáig.
Mámám tanyított, mámám segëtët , s mámókám nëm adott ënnünk, meggyig azt meg nem tanóltuk.	Mámám tanított, mámám segített , s mámókám nem adott ennünk, meddig azt meg nem tanultuk.
Mënnýët kënoztak , amikorę bé këllett ájunk a csoportbă, a kolëktíbbă.	Mennyit kínoztak , amikor be kellett álljunk a csoportba, a kollektívba.
Korházba csak ott kënojzák , korházba akkor rakják a pëncsilinát, a zuruságokat	Kórházba csak ott kínozzák , kórházba akkor rakják a penicilinát, az orvosságokat

Megjegyzés: A *segët* (segít) mellett *segël* ige is van a korpuszban, ami múlt időben szintén hangozhat úgy, hogy *segët*.

Vín, vigyül, igiz, arriskább

i, í > e, é

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Rendre rendre, det elének hozs megvínýülnek i šěppət akkor ə tudnak beszíl̥ni, ádikā értik, de nem tudnak beszíl̥ni Után äcc van it nyë e Dulbānā, ää Gärboājë, ídzs monták e vínýek. Itel̥j nn- nállunk, mellik vannak māj vínj, mājə vínj. Vínýek dorsă. [...] Jugánbă tudnak ä vínýek, vínýek. [...] Gyirisbe is dōrsă vínék. Jugánba tudogatnak a misák víněškék azāk isz immá Wult i vinlyány. Honit, vínnagymámáktül. [...] Vínmámáktül. ín, in iën nem mentem, nem mentem. Ot vaj ä zeggisz húlt kiászva hul ä misze moszt. Rígend, ez ullyan ult, rígend e zëggisz világ. Det felkelt a zembər ə, felvetkëzëtt, mozsdszot meg. Szép Szűz Mária részeltessze el, z= =egisznek mit montom iën. Sz' i kivette, akkor ugy vult i nagy kinyiër, i nagy szíp. A szüvę megszereti, s akkor a szëmę mëgigizi. Sə ebből van a zigizet, hogy megszeretëd, hoj erőst szeretëd. z= =igizisz. <i>Úgy mennyen ki a zigizés?</i> Z= =igizisz, igen. S ne még jőjön vissza! ül az Atyaistennek jobbja felől, onat lészën eljövëndő ityilni az elevenëkët és a hótakät Összë vagyunk, ësszë vagyunk ittëgyën	Rendre rendre, gyet elérnek hogy megvénýülnek egy cseppet akkor ö tudnak beszél̥ni, ádikā értik, de nem tudnak beszél̥ni Után UNK van itt ni a Dulbána, öö Gärboáje, így mondták a vének. Ittelé n- nálunk, melyik vannak mely vén, mely vén. Vének dorsa. [...] Jugánba tudnak a vének, vének. [...] Gerejestbe is dorsa vének. Jugánba tudogatnak a mindcsak vénecskék azok is immár. Volt egy vénleány. Honnét, vénmagymámáktól. [...] Vénmámáktól. ÉN, én én nem mentem, nem mentem. Ott vagy on az egész holt kiászva hol a mise most. Régen, ez olyan volt, régen az egész világ. Gyet felkelt az ember ö, felvetkezett, mosdott meg. Szép Szűz Mária részeltesse el, az egésznek mit mondtam én. S ö kivette, akkor úgy volt egy nagy kenyér, egy nagy szép. A szíve megszereti, s akkor a szeme megigézi. S ebből van az igézet, hogy megszeretëd, hogy erőst szeretëd. az igézés. <i>Úgy menjen ki az igézés?</i> Az igézés, igen. S ne még jőjön vissza! ül az Atyaistennek jobbja felől, onnat leszen eljövëndő ítél̥ni az eleveneket és a holtakat Össze vagyunk, össze vagyunk ittegyen
--	--

vigyülve, össze, mü össze vagyunk erőst it vigyülve, románokva Ésszevigyültek velünk. [...] Tëplonnyik vót dë oxtan csak ésszevigyültek a leányok, a legények Édes Jézus adzş kedzşelmët, őrozş ingëm szüntelen! gondozzon el ingëmët, vezérëjjen el valamëre, mët akkor amikor elzavartak ingëm onnët Cibri pisînyîel. Há. Sze əə pətyi megşának, vaj= =şëppet ə szültënd isz ə pisînyët. Nem eszün pisînyët pîntëken. Arriskább i széppeskët vaj í Krisztusz.	vegyülve, össze, mi össze vagyunk erőst itt vegyülve, románokkal Összevegyültek velünk. [...] Templomuk volt de aztán csak összevegyültek a leányok, a legények Édes Jézus adj kegyelmet, őrizş engem szüntelen! gondozzon el engemet, vezéreljen el valamerre, mert akkor amikor elzavartak engem onnët Cibre pecsenyével. Há. S öö poáte megcsának, vagy cseppet öö sültén is öö pecsenyét. Nem eszünk pecsenyét pénteken. Arrécskább egy cseppecskët vagyon egy Krisztus.
---	--

Fist, files, siltet

i > ü

Leirat	Normalizált alak
S bájiltassza mëg ə nyakát, s filít, vagyə szemit mikor van vālemi problëma akkor fussunk ot Mikor eljōnek e nyámak, întîi tészëm e gāluskát, aztá tészëk levest s aztá sîltet. [...] Na mondom sîltet mëgşántam, şántam vālin ullyan kîrnăcsōrakat. <i>Miket süttött a gyerekeknek?</i> Silt mālét, ijen @ pùjbúl Lisztbű s liszbűl ojanból Vágatt e lyányam ëggyët elárulta tănnap, s én vágтам şîtoertøkën.	S bájoltassa meg a nyakát, s fülét, vagy szemét mikor van valami probléma akkor fussunk ott Mikor eljönnek a nyámok, întîi teszem a galuskát, aztán teszek levest s aztán sültet. [...] Na mondom sültet megcsántam, csántam UNK olyan kârănăcsorokat. <i>Miket süttött a gyerekeknek?</i> Sült mālét, ilyen UNK pujból Lisztből s lisztből olyanból Vágott egy leányom egyet elárulta tegnap, s én vágтам csütörtökön.

ə zén apámtól, a zén édesanyámtól. Mejjik ingēm szült. Én úgy vajak hogy született mama mea Bikfa. Bikfa, nyírfaa əm de paltin, de arțar, de fag, de brad, de de tot neamu, de plop <i>Pünkösdek nem monták? Hə? Pünkös= =na- Pinkös, há, pinkösd, pinkösd, magyarul pinkösd. Na, ezt kérdeztem. E oleacă mai știu, da puțin, da n- <i>Pinkesd</i>. Há pinkesd, há.</i> Fejér ficfákná? <i>Igənə</i>. Həltam én valamit a fejér ficfákról, de nem, nem tartattam én még a kicsiújába sem hagyom még a bijnnyét	Az én apámtól, az én édesanyámtól. Melyik engem szült. Én úgy vagyok hogy született mama mea Bükkfa. Bükkfa, nyírfa öhm de paltin, de arțar, de fag, de brad, de de tot neamu, de plop <i>Pünkösdek nem mondták? He? Pünkösd na- Pünkös, há, pünkösd, pünkösd, magyarul pünkösd. Na, ezt kérdeztem. E oleacă mai știu, da puțin, da n- <i>Pünkös</i>d. Há pünkösd, há.</i> Fehér fűzfáknál? <i>Igen</i>. Hallottam én valamit a fehér fűzfákról, de nem, nem tartottam én még a kicsiujjába sem hagyom meg a bűnét
--	--

Megjegyzés: *eltēmēttik hiētfűōn*

Mivel Moldvában az *é* és az *ű* is *i*-be hajlik (lásd: [Vín, vigyül, igiz, arriskább, Fist, files, siltet](#)), előfordul, hogy egy *i*-s alakról normalizáláskor nem állapítható meg teljes bizonyossággal, hogy többes szám első személyű vagy többes szám harmadik személyű-e. Pl.:

Leirat	Normalizált alak
Csak ű csak segíēt ingēmēt, mēt [...] kirē vuōtam hagyva mosnyi, meghōt, eltēmēttik hiētfűōn, s i most nekēm nincsen segēdēlmēm Hųnnit jō fel a nap. <i>Oda, oda imádkozik?</i> Arra imádkoz még ə legtöbb. <i>Miért?</i> Údzs əə vēttig el. Íj nē, vērtik meg a zembērt. <i>Mivel verték?</i> [...] Ęj vesszēsékēve S aztā mitkor meggyōntunk akkor tanyitottak románul aztā, s kész többet elfeļejttik a magyar nyēlvē. <i>Na, akkor elmēnyēn most a templomba nyóc órára.</i> Há, én én nem nyócra, hiēt s fél koēll	Csak ő csak segít engemet, mert [...] kire voltam hagyva mostanig, meghalt, eltemettük hétfőn, s így most nekem nincsen segedelmem Honnét jön fel a nap. <i>Oda, oda imádkozik?</i> Arra imádkoz még a legtöbb. <i>Miért?</i> Úgy őö vették el. Így ni, vertük meg az embert. <i>Mivel verték?</i> [...] Egy vesszőcskével S aztán mikor meggyóntunk akkor tanítottak románul aztán, s kész többet elfelejtettük a magyar nyelvet. <i>Na, akkor elmenen most a templomba nyolc órára.</i> Há, én én nem nyolcra, hét s fél kell

käzgyik e zolvaszót. Sz aztá oda eltemettik e súmásszákát. Údzs haltak a zemberek, nem vult mikor vizsik. Hyl mägkapták, ott temettik. Osztották e lütakat, e heleket, æmm mértik. Nászälyére feltettik, nászälyén viszik.	kezdjük az olvasót. S aztán oda eltemették a csumásokat. Úgy haltak az emberek, nem volt mikor vigyék. Hol megkapták, ott temették. Osztották a lótokat, a helyeket, öhm mérték. Nászäliére feltették, nászälién viszik.
--	--

Márton (1974):

1) Múlt idő, tárgyas ragozás:

tük ~ öllöttük, szóttük ~ sz[#]öttük. A déli és széke-
lyes csángó néhány pontján (Szakatura, Esztufuj, Gid-
ráska, Onyest) az -ük mellett az illabiális ejtésű -ik is
hallható. Pl. *ëttük ~ ëttik, hëgyzëttük ~ hëgyzëttik,*
öröszttük ~ öröszttik). Hegedüs lészpedi szövegeiből az
-ük mellett az -ük és -ik is adatolható (*mëgüttük, mëg-
ërtik, fëresztëttük, fizëttük, fösztük, kisirtük, örzöttük*).

(p. 263)

A palatális hangú tövekhez többes 3. sz-ben ezek
a személyragok, illetőleg alakváltozataik járulnak: -ék
(*hitték, vitték, örzötték*), -iék (*ëttiék, fëttiék, vëttiék*),
-ëk (*hëgyzëtték*), -ëk (*vëtték*), -ik (*kentik, tettik, vet-
tik*). Közülük az -ék a legelterjedtebb: a székelyes

(p. 265)

	écsángó	ácsángó	szcsángó
3. sz.	-a, <-án, -ánd, -and, -on>, -e <-én, -in, -ënd>	-a, <-a, -o> <-án>, -e, <-e>, <-én, -in>	-a, <-a, -o, -o>, -e, <-e>, ?-ë
4. sz.	-uk, -ük	-uk, -ük, <-ik>	-uk, -ük, <-ük, -ik, -ik>
5. sz.	-átak, <-átak> -itek, <-étek, -ëtek>	-átak, -átak, <-átok>, -étek -iéték, -étek, -itek ?-étek	-átok, -átak, -átok, -átak, -átak, -átok, -étek, -iéték
6. sz.	-ák, -ák, -ék, -ik	-ák, -ák, -ék, -iék, <-ék, -ik, -ëk>	-ák, -ák, -ék, <-iék, -ék, -ik>

(p. 267)

2) Felszólító mód, tárgyas ragozás

őrelye, ěgye ~ egye ~ edzse), -end (ěgyend); többes szám 1. sz-ben: -uk (aggyuk, haggyuk, híjuk ~ hijuk hiuk), -ük (ěgyük, nězzük, őrĕjük ~ őrĕjük ~ őre-lyük, szĕjük ~ szĕjük), -ik (ěgyik, nězzik, őrĕjik, őrĕzzik); többes 2. sz: -átok (igyátok), -átok (igyátok), -átok (hűjzátok), -átok (huzzátok), -átok (huzzátok), -átok (huzzátok), -átok (huzzátok), -étĕk (ěgyĕtĕk, ějĕtĕk, tĕgyĕtĕk), -ĕtĕk (ěgyĕtĕk), -ĕtĕk (nězzĕtĕk), -ĕtĕk (őrizĕtĕk), -ĕtĕk (őrizĕtĕk), -ĕtĕk (egyĕtĕk ~ edzĕtĕk, nezzĕtĕk, őrelyĕtĕk); többes 3. sz: -ák (aggyák ~ aggyák), -ák (huzzák ~ hűjzák), -ák (huzzák), -ék (sĕpĕrjĕk ~ szĕpĕrjĕk), -ék (csĕpĕjĕk), -ĕk (nězzĕk), -ik (őrezzik, nezzik).

(p. 270)

	écsángó	dcsángó	szcsángó
1. sz.	-am, <-om>, -em, -öm	-am, <-am>, ?-em, -em	-am, <-em>, -em
2. sz.	-o, ad, <-od> -ed, -öd	-o, -ad, ?-ed, -ed	-ad, <-ad> <-ed> -ed
3. sz.	-a, <-o>, <<-and>> <<-and>> -e, <<-end>>, <-ö>	-a, <-a>, ?-e, -e	-a, <-a>, -o> <-e>, -e
4. sz.	-uk, -ük	-uk, -ük, <-ik>	-uk, -ük, <-ik>
5. sz.	-átok, -átok, ?-ĕtĕk, -ĕtĕk, -ĕtĕk	-átok, -átok, <-átok, -átok> -ĕtĕk, -ĕtĕk, <-ĕtĕk, -ĕtĕk>, ?-ĕtĕk	-átok, -átok, <-átok, -átok> -ĕtĕk, -ĕtĕk, -ĕtĕk, -ĕtĕk
6. sz.	-ák, -ák, ?-ék <-ĕk>, -ik	-ák, -ák, -ék, -ĕk, -ĕk, -ĕk	-ák, -ák, -ék, -ĕk, -ĕk

(p. 273)

Csürke, üdőszke, szü, kűs

ü > i

Leirat	Normalizált alak
Csak tyúk. ə csürke , ə bárán még ə	Csak tyúk. Ö csirke , ö bárány még ö
Ěj szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyjemtől kűnnebb .	Egy szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyémtől kinnebb .*

<i>S mi= =csinálnak még, a házba mongyák?</i> Házba, künn, aho kap a züdü. Jó a nagyüdü. <i>Nagyidő</i>. Nagyüdü há akkor monduk azt és, megtanoltam vót egy öregktől, de elfelejtettem. Jött éccer egy nagyüdü, s levette oñ sopkák vótak régen alol aa z ijén oan. Üdős asszonyáknak há vót sopka huzva a fejibe oñ ribancból, hogy szép sopka Üdőske emberek ők isz immá. Rossz szem megnézte, szü megszerette Mária meghallgat, hogyha tiszta szüből neki fordul, s neki imádkozik, tiszta szüből, a Mária még és halgat. Én voltam a hátolsó. <i>A legkisebb volt a családban.</i> Legküszseb. De koci nem e nadzsob, száu küszseb e mind koci mundzsák e ennek isz? Nodnak isz? Älmarat háram ején gyermeke. Éñ najobbacska, ë küsebbecske Ó te iędés, kicsi elekecskám, szüz tejembü szopó küsbáránkám Mę vészem a fészit, s új elváglak, mind a csürkefiat, mę hakar a földemët odaaggyam, s akar a nyakatakat levágjam, mindęgy az ára	<i>S mit csinálnak még, a házba mondják?</i> Házba, kinn, ahol kap az idő. Jön a nagyidő. <i>Nagyidő</i>. Nagyidő há akkor monduk azt is, megtanultam volt egy öregtől, de elfelejtettem. Jött egyszer egy nagyidő, s levette olyan sapkák voltak régen alul a az ilyen olyan. Idős asszonyoknak há volt sapka húzva a fejébe olyan ribancból, hogy szép sapka Időske emberek ők is immár. Rossz szem megnézte, szív megszerette Mária meghallgat, hogyha tiszta szívből neki fordul, s neki imádkozik, tiszta szívből, a Mária meg is hallgat. Én voltam a hátulsó. <i>A legkisebb volt a családban.</i> Legkisebb. De koci nem ő nagyobb, száu kisebb ő mind koci mondják ő ennek is? Nagynak is? Elmaradt három ilyen gyermeke. Egy nagyobbacska, egy kisebbecske Ó te édes, kicsi alakocskám, szüz tejemből szopó kisbáránykám Mert veszem a fejszét, s úgy elváglak, mint a csirkefiút¹², mert akár a földemet odaadjam, s akár a nyakatokat levágjam, mindegy az ára
---	---

*DE: *künnünnet, odakünnet* > norm. *künnünnet, odakünnet*. Lásd itt: [Hazulnat, hegyrűnnet](#).
Emellett a *küsdeg*-ben (*kisded*) is megtartottuk az ü-t:

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

¹² Bővebben: [Ifjúk, ifjak](#)

vót két bárányya neki nyárba, s nekēm kettő kicsi, küsdeğek	volt két báránya neki nyárba, s nekem kettő kicsi, küsdegek
--	--

Mük, nük, nyük, stb.

A *mi, ti, minket, titeket*, stb. névmások mellett / helyett Moldvában a *mü, tü, mük, tük, münk, nük, nyük, nuk, nükünket, nyükünket, tüktököt, müköt* alakok is használatosak. Normalizálásuk az alábbi módon történt:

Leirat	Normalizált alak	Sztenderd alak
mi, mü	mi	-
ti, tü	ti	-
mik, mük, nük, nyük, nuk	mik	mi
tik, tük	tik	ti
mink, münk	mink	mi
nükünket, nyükünket	mikünket	minket
tüktököt	tikteket	titeket
müköt	minket	-

mü, tü

Leirat	Normalizált alak
Lëgyetëk a zúton tü is mind áldotok.	Legyetek az úton ti is mind áldottak.
Ételt itt nem szoktak vinni hogy / szëntëje mëg? Nem, nem. Nem, nem. Mü nem. Nem, mü nem szëntëltünk. Mos nem szëntëlnek nállunk ës.	Ételt itt nem szoktak vinni hogy / szentelje meg? Nem, nem. Nem, nem. Mi nem. Nem, mi nem szenteltünk. Most nem szentelnek nálunk is.
Aggyad uram Isten nélünk, ma és bocsász mëg a mi vétkeinkët, <u>müképpen</u> mü ës megbocsátunk ellenünk a vétëtëknek	Adjad Uram Isten nélünk, ma és bocsásd meg a mi vétkeinket, <u>miképpen</u> mi is megbocsátunk ellenünk a vétetteknek
Nëm hiszëm, hogy ércsënek magyarul. [...] Mü mëg megércsük valamënyire.	Nem hiszem, hogy értsenek magyarul. [...] Mi még megértsük valamennyire.

Ė, ėzt csinál, csinájuk mū ės ittĕgyĕn a faluba. Ad mĕg a mū k�nyer�nk�t T�pl�ld� t�st�nk�t s l�lk�nk�t, szabadics mĕg a gonosztól, mencs mĕg �r�k� � kárhozattól. hogym�gy�k m� Urunkot, Isten�nk�t m��rett�nk, �mm�nt	E-, ezt csinál-, csináljuk mi is ittegyen a faluba. Add meg a mi kenyerünket tápláld testünket s lelkünket, szabadíts meg a gonosztól, ments meg �r�k � kárhozattól. hogym�dj�k mi Urunkat, Istenünket mi�rett�nk, �men
--	--

n k, ny k, nuk

Leirat	Normalizált alak
��rtnek, de nem beszélnek magyarul, k� n�k iszhon nem beszéltünk magyarul, d�k� feleségem beszél t�bb�t ol�ul. N�k nem m, nem tud�m det, nem kellett elmut�luggyunk ide ecc�rszmind. Mikor ��k, mikor n�k isz. Nem. <i>Magik ide mut�l�dva vannak, �gy tuggya?</i> Szig- �dzs, �j tuduk. N�k idős csángóul beszélünk, m�j � zeg�szvel	értenek, de nem beszélnek magyarul, ke mik is honn nem beszéltünk magyarul, d�k� feleségem beszél t�bb�t oláhul. Mik nem m, nem tudom gyet, nem kellett elmut�l�djunk ide egyszersmind. Mikor ��k, mikor mik is. Nem. <i>Maguk ide mut�l�dva vannak, �gy tudja?</i> Szig- �gy, �gy tudjuk. Mik �gy csángóul beszélünk, m�j az egésszel
Ny�k mind a h� tyiszták l�gy�nk. Ny�k nem tuduk ty�r magyarasszan, magyarasszan, m�sz m�lgy�n de id�s� ne ippe ura �rt�dzs�nk.	Mik mint a h� tiszták legyünk. Mik nem tudunk ty�r magyarosan, magyarosan, más módján de �gy nem éppen ura �rt�dj�nk.
valának i dzsermeek, kicsid bubák, min mongyuk nuk, s� [...] nem valának k��rsztettek, nem, nem valának felvetkeze	valának i- gyermekek, kicsid bubák, mint mondjuk mik, s [...] nem valának kereszteltek, nem, nem valának felvetkeze

mik, m k, tik, t k

Leirat	Normalizált alak
H� mik �gyk�p�l�g sem tudunk b�r�m. �sz bocsásd �l mi v�tk�ink�t, mik �sz megbocsátunk � zellen�nk v�t�t�knek	H� mik egyk�p��leg sem tudunk b�rem. �s bocsásd el mi vétkeinket, mik is megbocsátunk az ellenünk v�t�t�knek

Harrangozóék. Mik húzzuk a harangokat délbe Ott a zifjak imádkoznak, mik csak felelünk [...] Egy mongya ə vārsākāt szā mik felelünk Met kend bēszēll mind ott, s én nēm tudok tyār mind ott. Mik mm alta, vorba noastră ungurească e altfel, e mai corcită, mai. Tudom új nye, hogy mēntünk, asz= =onnya mēntünk əh, hogy mongyunk mik oláol, mergem cu trenul. Mongyuk vala vonat. Atomii, új mik úgy mongyuk mēt ha úgyə jobban jobban pronuncálódunk magyaró, olául	Harangozóék. Mik húzzuk a harangokat délbe Ott az ifjak imádkoznak, mik csak felelünk [...] Egy mondja őö verseket s mik felelünk Mert kend beszél mint ott, s én nem tudok tyár mint ott. Mik mm alta, vorba noastră ungurească e altfel, e mai corcită, mai. Tudom úgy na, hogy mentünk, azt mondja mentünk öh, hogy mondjuk mik oláhul, mergem cu trenul. Mondjuk vala vonat. Atomii, úgy mik úgy mondjuk mert ha úgy jobban jobban pronuncálódunk magyarul, oláhul
A tajásznak, tyuk, mējik odatòjik, mük monnyuk tajász, <i>Igen</i>. De ők mongyák tyukmon. [...] Nem öppe, nem öppen [...] értünk tyár mindent, mük ész mit monnak ők. Ők tarsák maikat, hogy ők ərős= =szebbek min münk. Krédincsószabbak min mük. [...] De ők ə szebbek min mük. Nekāzsitak vótunk mük. <i>Jól, mindēnféle nyelveket tudunk, úgyhogy.</i> [...] Keeték és min mük és. Äz ə mük pátērunk källēt mēnnyēn Szāszkutig le. Nem, oláné vót. <i>Értem</i>. De ējött ide mük hitünkre. Sə küşēb fiam és mincsak olánét vett. De mük hitünkre jöt Nem, nem roszból mondom, csak, mük üdzşelük őköt. [...] Sāk mük üdzşelük őköt, s akkor tartunk nadzşon hozzik, érted?	A tojasnak, tyúk, melyik odatojik mik mondjuk tojás, <i>Igen</i>. De ők mondják tyúkmony. Nem éppen, nem éppen [...] értünk tyár mindent, mik is mit mondanak ők. Ők tartsák magukat, hogy ők erőst szebbek mint mink. Kredincsószabbak mint mik. [...] De ők ő szebbek mint mik. Nekāzsitok voltunk mik. <i>Jól, mindenféle nyelveket tudunk, úgyhogy.</i> [...] Kendtek is mint mik is. Ez a mik páterunk kellett menjen Szāszkútig le. Nem, oláhné volt. <i>Értem</i>. De eljött ide mik hitünkre. S kisebb fiam is mindcsak oláhnét vett. De mik hitünkre jött Nem, nem rosszból mondom, csak, mik ügyeljük őket. [...] Csak mik ügyeljük őket, s akkor tartunk nagyon hozzájuk, érted?
Örömet mondanék nékték nē féljēték, mār születik níktek tük üdvēzitőtök, tük	Örömet mondanék néktek ne féljete, mert születik néktek tik üdvözítőitök, tik

üdvözítőtök. ott igyatok, ott éjetek, ott lëjën a tük él- étëlëték ott igyatok, s ott ëgyeték, s ot lëjën a tük asztalatok	üdvözítőtök. ott igyatok, ott egyetek, ott legyen a tik él- ételetek ott igyatok, s ott egyetek, s ott legyen a tik asztalotok
---	---

mink, münk

Leirat	Normalizált alak
Mink mikor kicsikék vótunk, akkor min magyarul imádkoztunk.	Mink mikor kicsikék voltunk, akkor mind magyarul imádkoztunk.
<i>Odamënnëk. Ëlmënünk münk ës. Ëljártam, annyit jártam, annyi búcsút ëjártam</i>	<i>Odamennek. Elmenünk mink is. Eljártam, annyit jártam, annyi búcsút eljártam</i>
<i>Ëgy tizedët ëlmonnak a zolvasóból Igën, Igën. Münk asz= =onnyuk vers.</i>	<i>Egy tizedet elmondanak az olvasóból Igen, igen. Mink azt mondjuk vers.</i>
Osztá beírodott a zegész világ, s münk, münk osztá más ësztendőbë. Más ësztendőbë ír-íródtunk bé	Aztán beíródott az egész világ, s mink, mink aztán más esztendőbe. Más esztendőbe ír-íródtunk be
Ko kãzd görgetni, ako fognak, fogják húzni, më münk harangjaink àrra vannak szëntëlve. Z= =üdü ëlejibë.	mikor kezd görgetni, akkor fognak, fogják húzni, mert mink harangjaink arra vannak szentelve. Az idő elejébe.
Azët münk ës, halandó ëmbërek, ötët dicsíjrük. Dicsősëgës születëse napját vígan szënteljük.	Azért mink is, halandó emberek, ötet dicsérjük. Dicsőséges születése napját vígan szenteljük.

nükünket, nyükünket, tüktököt

Leirat	Normalizált alak
Nem monduk kã szép, monduk kã szájnáljan mëg nükünket isz, szalasszand ël e rosszaktól.	Nem mondjuk ke szép, mondjuk ke sajnáljon meg mikünket is, szalasszon el a rosszaktól.
Láttã, láttã mászik világãt isz, láttã húltakãt isz, szá látot nükünket isz.	Látta, látta másik világot is, látta holtakat is, s látott mikünket is.
Mëlliket felfesziccsük? ä Fiúisztent. Há mjet?	Melyiket felfeszítsük? A Fiúistent. Há miért?

Hoj megválson nyükünkét , búntül, pokoltól, ísz minden gonosz lélektül.	Hogy megváltson mikünket búntól, pokoltól. És minden gonosz lélektől.
Istęn tüktököt hozott, hozzát uratákhaz, nem szólhatak mostan a zén szent fijamnak	Isten tikteket hozott, hozott uratokhoz, nem szólhattok mostan az én szent fiamnak
Na, tüktököt kerestelek, ně kivótam hëzzád, né, há!	Na, tikteket kerestelek, ni kivoltam hozzád, ni, há!

müköt

Leirat	Normalizált alak
Osztá müköt gyęřękékül í tartottak. Osztá mondom, hogy montam az elébb ęs, hogy osztáng ők különösen űk monták a zolvasót, dę abba müköt nem tettek bęlé	Aztán minket gyerekekül így tartottak. Aztán mondom, hogy mondtam az előbb is, hogy aztán ők különösen ők mondták az olvasót, de abba minket nem tettek belé

Megjegyzés: Tekintve, hogy a *mük*-ből normalizálva *mik* lett, teljesen következetesen akkor jártunk volna el, ha a *müköt* norm. alakja *miket* lenne (a sztenderd alak oszlopban pedig megjelenne, hogy *minket*).

Ult, hult, uriás

u > o / ó / a

Leirat	Normalizált alak
Nem ul- , nem ult itt ä falu. Itt ult erdő.	Nem vol- , nem volt itt a falu. Itt volt erdő.
Sz m halgatat a zegisz, bend ultak , szokęn bend.	S mm hallgatott az egész, benn voltak , sokan benn.
Sz asztá háznál nem ult ę nem ult ę, vult níp, vult níp szá szok gyermék.	S aztán háznál nem volt öö nem volt öö, volt nép, volt nép s sok gyermek.
Verekedęsz elütt ę ult . [...] Verekedisz előtt ult .	Verekedés előtt ő volt . [...] Verekedés előtt volt .
<i>Mijen ételękęt készít? Búcsuba? ęę ultattat Az ę kocsonya</i>	<i>Milyen ételeket készít? Búcsúba? Öö oltottat Az ő kocsonya</i>
Bęhúzakodot a szęprunhaz, hogy férjęnęk bę a	Behuzakodott a sopronhoz, hogy férjenek be a

hùltak. Í darab pitánház annya hult jött. Mikor ult, -ko, mikor beszélt azákkal a hùltakval, nem nézet hozzánk. Ot sù másszák yultak. <i>Mik?</i> Csumásszák. Csumábúl meghultak. Ű kicsike ult. Esztendűs, dēt meghult a tātă. Ulyan rigtül meghùlt. [...] Kă ő esztendűske wùt. Nem tom, ment lesz lábănn det meghult, vad' nem. Ęlfelejtettem, rigtül ult. S akkor lēvēszi ēzt e népēt, hoz mǎst, min vótak ā zuriásak. Ęlűőttünk vótak a zuriásak. Vuòtak, jöttek ulyan àktivisták, ulyan embērēkă.	holtak. Egy darab pitánhoz annyi holt jött. Mikor volt, -kor, mikor beszélt azokkal a holtakkal, nem nézett hozzánk. Ott csumások voltak. <i>Mik?</i> Csumások. Csumából meghaltak. Ő kicsike volt. Esztendőś, gyet meghalt a táta. Olyan régtől meghalt. [...] Ke ő esztendőśke volt. Nem tudom, ment lesz lábon gyet meghalt, vagy nem. Elfelejtettem, régtől volt. S akkor leveszi ezt a népet, hoz másť, mint voltak az óriások. Előttünk voltak az óriások. Voltak, jöttek olyan áktivistok, olyan emberek.
---	--

Ahult, sehult, valahult

A normalizált rétegbe az alábbi helyhatározószóknak a mai köznyelvi változata került.

Leirat	Normalizált alak
E zipām, utăra járă, ahult e vjēlle, besziltek ā romānul.	Az ipam, utánra jár, ahol ő véle, beszéltek őő románul.
D- dōrsi, dōrsi nem tudnak szăhunt .	D- dorsa, dorsa nem tudnak sehol .
A zlstēn elōl nēm tuc félēni. Sēm nēm tuc ēlbūni. Souwa .	Az Isten elōl nem tudsz félēni. Sem nem tudsz elbújēni. Sehova .
Zén ēmbērēm tanōlt Valēnba, qztă a pōpot ēlmutăltăk onnat, s tōbbet nēm tudot mēnni súba	Az én emberem tanult Valényba, aztán a papot elmutálták onnat, s tōbbet nem tudott menni sehova

Keresés (pl.): [word="(a|vala|se)hol|sehova"]

Megjegyzés: A TMK-ban nem ez történt, itt megtartották a szóvégi *t*-ket, és az ilyen alakokat a lemmájukon keresztül kötötték össze a *sehol*-lal.

Mértt mert mert C	fölötte felette felette Adv	Bant, bánt, bánt V.S3	Repanak répának répa N.Dat	[sohwlt seholt se+holt_se+hol Adv Pro	]szeret szerét szer N.PxS3.Acc	Nem nem nem Adv	tehetem. *tehetem*. tesz V.Mod.S1.Def		
En En én N Pro.S1	egyebként egyébként Adv	vele vele ő N Pro.Ins.S3	nem nem nem Adv	voltam voltam V.Past.S1	[suhunt sehont se+hont_se+hol Adv Pro	is is is Clit_is	a a a Det	pusztákon pusztákon puszta N.Pl.Sup	kívül, kívül, kívül Adv (Sup)
A A a Det	Fatens fatens fatens N	[sohot sehott se+hott_se+hol Adv Pro	]semmit semmit sem+mi N Pro.Acc	sem sem sem Adv	mulatván, múlatván, múlat V.PartAdv=vÁN	sebessen sebesen sebes Adj.Essmod	egyenessen egyenesen egyenés Adj.Essmod	haza ment hazament haza +megy VPfx.V.Past.S3	Gyomára, Gyomára, Gyoma N.Sub

Meghót, hótak

elhalt, elhót, elhult > elhalt
meghalt, meghót, meghult > meghalt

Leirat	Normalizált alak
Többik mind elháltak . S én maradtam most utójára, én és nyolcvanegy éves vajók immáing.	Többiek mind elháltak . S én maradtam most utoljára, én is nyolcvanegy éves vagyok immár.
Immá el = =kezték halni , még vannak, de még, äl = =kezték hálni , azok akik inné mēntek ki. Na. El = =kezték pusztulni azok.	Immár el kezdtek halni , még vannak, de még, el kezdtek halni , azok akik innét mentek ki. Na. El kezdtek pusztulni azok. ¹³
Vótak de há mind elhótak . <i>Mind elhóta</i> . Mind elhótak , mind.	Voltak de há mind elháltak . <i>Mind elháltak</i> . Mind elháltak , mind.
S akkor még mēghalt egy, egy gyērēkēm, hatévēss.	S akkor még meghalt egy, egy gyerekem, hatéves.
Utāján mēghalt . De ő povēsztēta, siratta azt a mēdvét.	Utolján meghalt . De ő povesztilta, siratta azt a medvét.
Nah, kēllēt es lēgyēn, két ä férfiúm vót, két ęmbērēm. S azok mēghaltak , hát ott kēllēt, bánat vót.	Na, kellett is legyen, két e- férfiúm volt, két emberem. S azok meghaltak , hát ott kellett, bánat volt.
Mēghót a fēlēségēm, sē kēl hat hétig ə szākállamat nē vāgjam lē.	Meghalt a feleségem, s kell hat hétig ő szakállamat ne vágjam le.
Mikor asz= =onta ęjő utánam, akkor mēg es hót	Mikor azt mondta eljön utánam, akkor meg is

¹³ **El** fogták | **felejtēni**. **El** fogták **felejtēni**. *S rikoitoznak-e / magyarosan?* Mondják azt is de **el** kezdtek **hagyni** nálunk fo- oláht fogtak mondani csak.

ĕ zĕmbĕr, ĕ lóhátrol lĕĕĕĕt. S akkor, tyár nagypéntĕkĕn hót vót mĕg őű, husétok jĕttĕk. Mondom ĕn pe treizeci ři nouă meghult ă tătă. Ȃbba pe treizeci ři nouă septembrie. Sze nem kiszűre meg is hult ă nĭp.	halt az ember, a lóhátrol leesett. S akkor, tyár nagypénteken halt volt meg ő, húsvétok jöttek. Mondom én pe treizeci ři nouă meghalt a tática. Abba pe treizeci ři nouă septembrie. S nem későre meg is halt a nép.
--	--

holtak, megholtak, holtig, holtan, stb.

>

norm. ugyanígy

Leirat	Normalizált alak
ĕlénekĕlte zĕltárját, sĕ s e hót, minnyă megváltozta színýt Bĕhúzakodot a szĕprunhăz, hĕgy férjĕnĕk bĕ a hùltak. Í darab pitánhăz annya hult jĕtt. Ėrőĕics mĕg szĕn malasztaidba ĕzĕn indulatimba fĕltĕt jószándĕkaimba, hogy azokba hótig megmaradhassak, ámmĕnt. Tudok eddzset ăĕ kicsibűtit. ă tuĕk ă ilyen ă holti ĕneket. onnat lĕszen ĕljĕvendő itűnni ĕĕvĕnyĕkĕt ĕs a mĕghótakat	elĕnekelte zĕltárját, s s a holt, mindjárt megváltozta színĕt Behuzakodott a sopronhoz, hogy férjenek be a holtak. Egy darab pitánhoz annyi holt jött. Erősíts meg szent malasztjaidba ezen indulataimba feltett jószándékaimba, hogy azokba holtig megmaradhassak, ámen. Tudok egyet őő kicsibőjtít. Őő tudok őő ilyen őő holti éneket. onnat lészen eljövendő ítélni eleveneket és a megholtakat

Megjegyzések:

1) A *holt*, *holtan*, *megholtak*, stb. alakokat azért írtuk ugyanígy norm. szinten is, mert a morfológiai elemzőprogram elbír velük,

"holt": "holt[/Adj]=holt+[Nom]="
"holt[/N]=holt+[Nom]="

"holtig": "holt[/Adj]=holt+ig[Ter]=ig"
"holt[/N]=holt+ig[Ter]=ig"
"holta[/N]=holt+ig[Ter]=ig"

"holtan": "holt[/Adj]=holt+an[_Manner/Adv]=an"

"megholt": "megholt[/Adj]=megholt+[Nom]="
 "megholtak": "megholt[/Adj]=megholt+ak[Pl]=ak+[Nom]="

és más korpuszok normalizálási gyakorlatában is ezt találtuk:

hallotta	a	[holt]	felől	beszéllenyi	Király	Ferencznétül
hallotta	a	holt	felől	beszélni	Király	Ferencznétől,
hall	a	holt	felől	beszél	Király	Ferenc+né
V.Past.S3.Def	Det	N	PP	V.Inf	N	N.Abl

ott	egj	lepedőn	ki	leven	egj	[holt]	Ember	terítve
ott	egy	lepedőn	ki	lévén	egy	holt	ember	terítve.
ott	egy	lepedő	ki	van	egy	holt	ember	terít
Adv Pro	Det	N.Sup	VPfx	V.PartAdv=vÁN	Det	Adj	N	V.PartAdv

soha	osztan	[holtik	meg	nem	gyógyulhattot
soha	aztán	holtig	meg	nem	gyógyulhatott,
soha	aztán	hal	meg	nem	gyógyul
Adv	Adv Pro	V._Nact=tA.Ter	VPfx	Adv	V.Mod.Past.S3

sőt	[holtan	született	kis gyermeket	eleiben	vitte,
sőt	holtan	született	kisgyermekét	eleibe'n	vitte.
sőt	holt	születik	kis+gyermek	eleibe_elébe	visz
C	Adj.Essmod	V.PartPrf	N.PxS3.Acc	PP	V.Past.S3.Def

az	én	szerelmes	[megholt]	uram	tetemének	meghozásáról	szóltam,
az	én	szerelmes	megholt	uram	tetemének	meghozásáról	szóltam,
az	én	szerelmes	meg+holt	úr	tetem	meg +hozás	szól
Det	N Pro.S1	Adj	Adj	N.PxS1	N.PxS3.Dat	N.PxS3.Del	V.Past.S1

(TMK)

Az egyéb (igei) o-s alakokat azonban az emMorph nem ismeri fel, ezért ezekben az o-t átírtuk a-ra.
 Így tettek a TMK annotátorai is:

soha	osztan	holtik	meg	nem	gyógyulhattot	az	idén	[meg holt.
soha	aztán	holtig	meg	nem	gyógyulhatott,	az	idén	meghalt.
soha	aztán	hal	meg	nem	gyógyul	az	idén	meg +hal
Adv	Adv Pro	V._Nact=tA.Ter	VPfx	Adv	V.Mod.Past.S3	Det	N.Tmp_inl	VPfx.V.Past.S3

három	hétigh	valo	kinlódási	után	a	Gyermek	[megh	is	holt;
három	hétig	való	kinlódásai	után	a	gyermek	meg	is	halt.
három	hét	való	kinlódás	után	a	gyermek	meg	is	hal
Q	N.Ter	Adj	N.PxS3.PI	PP	Det	N	VPfx	Clit_is	V.Past.S3

Kivétel:

A	N.	Győri	emberek	igen	[holtanak,
A	nemes	győri	emberek	igen	holtanak,
a	nemes	győri	ember	igen	hal
Det	Adj	Adj	N.PI	Adv	V.Past.P3=tAnAk

Maga	sok	marat	test	mjnd	fejestül	az	mezőn,	es	vizbe=	is	sokan	[holtanak,
Maga	sok	maradt	test	mind	fejestül	a	mezőn,	és	vízbe	is	sokan	holtanak,
maga	sok	marad	test	mind	fej	a	mező	és	víz	is	sok	hal
N Pro.S3	Q	V.Past.S3	N	Adv	N.Soc	Det	N.Sup	C	N.Ill	Clit_is	Q.Essnum	V.Past.P3=tAnAk

2) Az alábbi *meghót* és *hult* alakok szófajával kapcsolatban bizonytalanok voltunk, ezért lett belőlük *meghalt* és *halott*. Lehet, hogy maradhattak volna *megholt*, *holt* formában is.

Leirat	Normalizált alak
Hult ijën meliket megkapják hultand, z= =ember. Fekszik le ösztë, szə rígvél hult. Ó áldot Jézus, ó kegyës Jézus, ó írgalmas Jézus, könyörűj a kimult hívek lelkeikén, irgalmasság annya, boldogságos Szűz Mária, s Istennék minden szentyei, könyörögjetek, ennek a falunak az összes mëghót híve lelkeikén, ámen. Mindën mëghót hívek lelkei Isten irgalmasságából, békeségbe nyugugyanak az összes elfelejtët lelkëkvël äggyüt, àmen.	Holt éjen melyiket megkapják holtan, az ember. Fekszik le este, s reggel halott. Ó áldott Jézus, ó kegyes Jézus, ó irgalmas Jézus, könyörülj a kimúlt hívek lelkeiken, irgalmasság anyja, boldogságos Szűz Mária, s Istennek minden szentjei, könyörögjetek, ennek a falunak az összes meghalt híve lelkeiken, ámen. Minden meghalt hívek lelkei Isten irgalmasságából, békességbe nyugodjanak az összes elfelejtett lelkekkel együtt, ámen.

Mikor, mukor

mikor, mukor > mikor

Leirat	Normalizált alak
əə valák tizenegy esztendűs, ezt a szoknya olyan véty. De úgy őrzettém. Nem őrzettem, de m mukor kellett, akkor mentem vjälle. Mündzsák vala, rázzák e hidegek. Mukor lekapnak vala, nem tuc vala szemmit, de ín nem tom miféle betegsziğ vala. De ín, jjiën nem sántam ín viața mea, supa mukor jönnek vala, kell vala, vagy jó vala úgy ə betegsziğ, kell vala sánnyan inzsekcèt, minden. Mukor megigizűgyük e szarkam, ukor megigizűgyük e bubám. ə mäsik uram, csupa mukor töltöttem fel e cibrit, akkor megfogta hajamat így nini	Öö valék tizenegy esztendős, ezt a szoknya olyan véty. De úgy őriztem. Nem őriztem, de m mikor kellett, akkor mentem véle. Mondják vala, rázzák a hidegek. Mikor lekapnak vala, nem tudsz vala semmit, de én nem tudom miféle betegség vala. De én, én nem csántam ín viața mea, csupa mikor jönnek vala, kell vala, vagy jön vala úgy a betegség, kell vala csánjon inzsekcíét, minden. Mikor megigéződik a sarkam, akkor megigéződik a bubám. a másik uram, csupa mikor töltöttem fel a cibrét, akkor megfogta hajamat így nini

Keresés (pl.): [egyszerusített_kisbetus=".*muk[oa]r.*"]

Megjegyzés: Ez a jelenség a MoMa korpusz hanganyagában (amit előttünk részben már mások is feldolgoztak) két északi beszélőnél is megfigyelhető (egyikőjük jugáni, a másikójuk szabófalvi), Lakatos Demeter szabófalvi költő verseiben pedig írásban is megjelenik:

Mukar ír az ü levele
 Levele
 Mindha hozza bié a napfiént
 Szüvembe
 Mukarnem ír fáj a szüvem
 Nadzsán fáj
 Nehez napakat már iélek
 Ez nadzs baj

([Lakatos, 1986](#), *Misi jú*)

Ezt jól kell tudni Demeter
 Madzsar szúnak drága zára.
 Te azt hozd veled mukar jöcc
 Jöcc haza Szabufalára.

([Lakatos, 2003](#), *Fiamnak*)

Ennek ellenére eddig még semelyik általunk ismert másodlagos forrásban (szótárak, tanulmányok, stb.) nem találtuk nyomát.

Bájl, olvasó, világim

norm. *bájol, olvasó, világim*

Leirat	Normalizált alak
Bájl. [...] S bájiltassza meg ə nyakát, s filít, vagyə szemít mikor van vālemi problēma akkor fussunk ot, sz	Bájol. [...] S bájoltassa meg a nyakát, s fülét, vagy szemét mikor van valami probléma akkor fussunk ott, s
Megbájelták , megigíződött e bubám	Megbájolták , megigéződött a bubám
Munta az ə bába kă bájljam meg , szá sǎnnyam meg jóó. Facem omu bun. Bunăoară ə roszból sǎnc jót, de nem sǎnc.	Mondta az a bába ke bájoljam meg , s csánjam meg jó. Facem omu bun. Bunăoară a rosszból csánsz jót, de nem csánt.
Nem tom mit, megbájilta , megsǎntă.	Nem tudom mit, megbájolta , megcsánta.
De bájlíni údzs, nem tudom ha bájolnak vala	De bájolni úgy, nem tudom ha bájolnak vala

Dòr nem kē hoj măgbájild .	Dor nem kell hogy megbájold .
Z= =ilvaszukat gyēt olvassztuk ot nē, z= =ilvaszukat ə.	Az olvasókat gyet olvastuk ott ni, az olvasókat ö.
Mēt én mēnyecskét szerēttēm, világimat ęlvēsztēttēm.	Mert én menyecskét szerettem, világomat elvesztettem.

Megjegyzés:

Ahogy látszik, az *i*-t a fenti három szó mindegyikében *o*-ra normalizáltuk. Ez azonban (az *ilvaszu* > *olvasó* esetét leszámítva, ami valószínűleg jó így) egy kérdéses megalapozottságú megoldás. A **bájil** esetében az nem volt világos, hogy az *i*-s képző pusztán ejtésvariáns-e, avagy egy teljes értékű toldalék(variáns), melynek a korpusz normalizált rétegében is meg kellene jelennie. A **világim**-mal kapcsolatban pedig azért voltunk bizonytalanok, mert ugyan a kontextus a *világom* értelmezést támogatja leginkább, egyelőre nem találtunk olyan forrást, ami megnyugtatóan bizonyítaná, hogy ebben az alakban az *i* nem birtoktöbbsesítő jel (ami általában lenni szokott). Részletek:

Wichmann (1936) alapján a **bájil** mellett Észak-Moldvában **tapsil** és **hokkil** is létezik / létezett:

<i>băjîl</i> (-t, -tâm, -ni) »bájol«, durch Zauber- mittel heilen. <i>băjîlăș</i> »bájolás«, Heilung durch Zauber- mittel. <i>băjîlō</i> »bájoló«, Quacksalber(in).	(CsángSz)
<i>hokkil</i> (-t, -ni) hőköl, rückwärts schreiten lassen (das Pferd).	(CsángSz)
<i>tăpșil</i> (-t, -ni) tapsol, in die Hände klat- schen, Beifall klatschen, applaudieren.	(CsángSz)

[Wichmann & Csűry](#) (1939):

(<i>*ol</i> > <i>il</i> .)
<i>băjîl</i> [„bájol“] 'kuruzsol'.
<i>hokkil</i> (< <i>*hokkol</i>) 'hókoltat, hőköltet (lovat)'.
<i>îlvăsō</i> 'olvasó; gyöngy, gyöngyszem'. A régi irodalomban az OklSz. és NySz. szerint mindig <i>o</i> -val.
<i>tăpșil</i> 'tapsol'.

MMTnySz (itt már délebbről is vannak adatok):

bájilás *bájilász* (Bl, Ju, Szf) fn gyógyítás <ráolvasással, mágiával>; *lecuire* <prin descântec>; curing, healing <by incantation, magic>. – *Bájilász. Ha szérik* /= *fáj/ a feje* (Ju). || *Mennyi parasztság vala! Mennyi bájilász vala!* (Bl). CsángSz.

bájiló ~ (Szf) fn bájoló, gyógyító; *lecuitor*; healer. CsángSz.

bájil(ja) ~ (Szf) ts ige <mágikusan, ráolvasással> gyógyít; a *lecui* <prin magie, cu descântec>; cure, heal <by incantation, magic>. CsángSz. → **el~**, **meg~**

hótyil(ja) ~ (L, O, P, Pl), *hottyill* (M), *hútyil* (L), *hokkil* (Szf) tn/ts ige hőköl(tet), hátrál(tat) <állatot>; a (se) da înapoi <animalul>; back <an animal>, make sg <an animal> back. – *Hótyil: tasziccsa vissza* /a szekeret/ (L). CsángSz. → **meg~**, **vissza~**

tapsil ~ (Csü, Pr), *tápsil*, *tápsil* (mez); *tapsint* (Df) tn ige tapsol; a *bate din palme*; clap one's hands. – *A tenerit csattogtattya: tapsil* (Csü). CsángSz., CsángA. 181.

A *tapsil*-t más romániai magyar nyelvváltozatok leírásai is említik:

**tápsil*: tapsol. «Nü hoty *tápsil*
[a gyermek] örömbé.»
**mék-tápsil*: megpofoz. «No ugyan
jűöl *méktápsilta* kiét felűöl.»

([Horger, 1901](#), Halmágy)

i < *o*: *álmis* álmos, *tápsil* tapsol.

([Horger, 1910](#), Szakadát)

Illetve a DEX is tartalmazza. Vagyis tartalmaz egy olyan igét ([tápsi](#)), ami alak és jelentés tekintetében is nagyon hasonlít a *tapsil*-ra. Emellett egy olyan indulatszót / mondatszót is találni itt ([hoci](#), [hochi](#)), ami a *hokkil*-ra hasonlít.

Ha a kérdéses alakok mögött ezek a román tövek állnak, a *tapsil*, *hokkil* normalizált alakjába *i*-nek kellene kerülnie, mint ahogy az az összes többi román eredetű, *i*-re végződő ige esetében történt: *beprimil*, *csitil*, *elprimil*, *gresil*, *iszkălil*, *izvoril*, *mostenil*, *numil*, *opril*, *pacil*, *povesztıl*, *pregătil*, *primil*, *urmăril*, *văduvil*, stb. (Román megfelelőik: *primi*, *citi*, *greși*, *iscăli*, *izvori*, *moșteni*, stb.)

Az igék normalizált alakjába emellett akkor is *i*-t kellene írunk, ha az *i*-s változatok mögött nem román átvételt feltételezünk, hanem azt, hogy a beszélők itt az *-il* végződést produktívan, igeképzőként használják. Nem ezek lennének az első ilyen alakok: a moldvai magyar *konducıl*, *reducıl* és *răgyıl* igék nagy valószínűséggel így, analógiás úton keletkeztek:

r. <i>conduce</i>	>	m. m. <i>konducıl</i>	['vezet']	(MoMa)
r. <i>reduce</i>	>	m. m. <i>reducıl</i>	['csökkent, leépít, stb.']	(MoMa)

r. *rade* > m. m. *rágyil* ['levakar, lekapar'] (Márton, 1966a)

Ehhez lásd:

A felsorolt adatok mind -a, illetőleg -i végű igék a románban. Kis számban ugyan, de vannak a kölcsönelemek közt -e végűek is, ezek azonban csak kivételesen őrzik meg román nyelvbeli tövéghangzójukat (pl. *drédzsël* 'javít' : r. *drege*), többségük vagy átkerült az -a, illetőleg -i végűek sokkal népesebb csoportjába (pl. *rěszpundál* 'felel' (valamiért)' : r. *răspunde*, *rágyil* 'levakar, lekapar' : r. *rade*), vagy pedig éppen átkerülőben van (pl. *konducșël* ~ *konducșál* 'vezet' : r. *conduce*), e csoportok valamelyikébe⁶.

(Márton, 1966a, pp. 295–296)

Teljesen azonban azt a lehetőséget sem vethetjük el, hogy az *i*-s képző (kötőhangzója) a *bájl*, *hokkil*, *tapsil* alakokban valamilyen hangtani okból *i*-s. Elvégre Moldva egyes részein *ilvasó-t*, *(vala)kicsidát*¹⁴ illetve *világim*-at is mondanak, Szakadátból Horger Antal *álmis*-t is feljegyzett, a *lapos*, *napos*, *hónapos* szavak pedig az MMTnySz szerint Moldvában helyenként *lapis*, *napis*, *hónapis* alakban is megvalósulhatnak:

kicsoda ~ (L, P, Szc), *kicsida* (Bf, Bg, Di, G, Je, K, Kg, Lb, Np, Tr), *kisida*, *kisda* (Di, Gy, Szf) kérdő névm: ki, kicsoda?; cine?; interrogative pronoun: who? – *Kicsida járt ide?* (Kg). || *Kisida vót itt?* (Gy). || *Kisida ult itt?* (Szf). CsángSz., RMNyA. → **vala**~

gěrëndára, *s hintózik* (Bgy). **Kif.** *fělakassza magát* öngyilkos lesz: *Valakicsida fělakassza magát* (Bf).

lapos ~ (Csü, L, M), *lapas* (O), *lapass* (P, Pl), *lapossz* (Bf), *lapassz* (Szf); *lapis* (Pu) mn **I.** mn *lapos*;

napos ~, *naposs*, *napus*, *napuss* (sz), *naposz* (Bl, Sze), *napas* (Esz, Fr, L, P, Szc), *napassz* (Sze), *napis* (Ff), *napiss* (Ff), *napissz* (Np), *napusz* (Kl, Pl), *napussz* (Bf, Bg, Bl, Kl, Pl, Szf, Tr) mn *napos* <gyermek>; <copil> de o zi; one day old <child>. CsángSz., CsángA. 582. → **hó**~

hónapos ~, *hónapus*, *hónapuss* (sz), *hónapas* (Fr, Esz, Ba), *hónaposs* (Kg), *holnapassz* (Sze, Szf), *holnapussz* (mez), *hónapissz* (Np, Ff) mn *hónapos*; de o lună; month old.

Itt egyébként időközben még egy *(bé)kukucsil*-t is találtunk, ami valószínűleg szintén releváns (változatok: *kukucsil*, *kukucsol*, *kukucsál*):

¹⁴ MoMa: *Kisida mīg imádkázik mosz magyarul?* (Jugán); *Én megmondom, hogy kicsida.* (Diószén)

békukucsil *békukucsol* (M), *kukucil bé* (Bf) tn ige beles, bekukucsál vhova; a se uita pe furiș înăuntrul a ceva; peep in. – *Hogy kukucsolnak bé* (M). || „On-nét mene ablakához, .../ Kukucil bé, mend e róka...” (Nd: Bf).

kukucsilódik ~, *kukicsilódik* (Bf) tn ige bújóska-zik; a se juca de a ascunselea; play hide-and-seek.

kukucsál ~ (Szf), *kukusal* (Pl) tn ige leskelődik; a se uita pe furiș; peek, peep. CsángSz. → **békukucsil**

kakucsol ~ (K) tn ige kukucsál; a se uita pe furiș; peep.

Elment a fiú. Mikor ment, útja a temető mellett vitt el. Látja, hogy egy szegény vitéz úgy *supákol* = **ver** ott bent valamit egy *szkriptában* = **kriptában** – ennek elé így volt. Odamenyen nagy kardoson, *broving* = **fegyver** az oldalába, **békukucsol**. Ott látja, hogy a szegény ember egy holtat ver. Ez a holt egy nemes ember volt.
– Mit ütöd úgy azt a holttestet, nem sajnálsz? – kérdezte tőle a királyfi.
– Ütöm, mert száz lejjel tartozik – feleli a legény.

(Zakariás, 2009, p. 15)

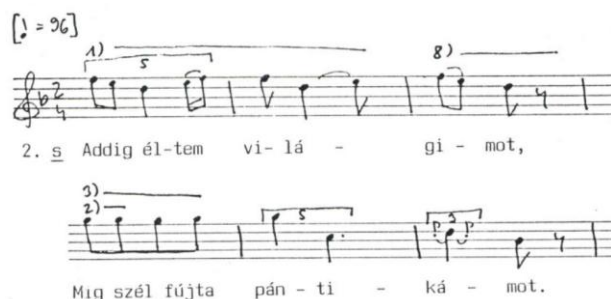
A **világim**-ra rátérve: ahogy fent írtuk, az ilyen alakokban az *i* általában birtoktöbbséítő jel szokott lenni: *világim* = norm. *világaim*.¹⁵ Ebben a konkrét kontextusban viszont úgy tűnik, mintha nem az lenne. Az alakot több népdalban is megtaláltuk:

*Jaddig élem világimat,
Míg szél fújja pántlikámat.
S a pántlika könnyű gúnya,
Met azt a szél könnyen fújja.*

(Faragó & Jagamas, 1954, Pusztina)

*Bús csillagok, rejtsetek el,
Világim ne tőzsem így el!
Bús csillagok, magas egek,
Ki alatt sírok eleget.*

(Bartók & Kodály, 1973, Ditró)

(ZTI, Gyimesfelsőlok, [felvétel itt](#))

Ugyanebben a kontextusban azonban számos helyen *o*-s alak szerepel:

¹⁵ A *világim* *i*-je persze melléknévképző is lehetne (*világi* - *m*), de ezt kevésbé tartjuk valószínűnek.

(ZTI, Gyimesfelsőlok, [felvétel itt](#))

Végül normalizáláskor mi is emellett döntöttünk. Jó volna, ha a választást egy megbízható másodlagos forrással is alá tudnánk támasztani, de ilyet sajnos egyelőre nem találtunk.

Tănnap, mănden jót

A veláris *e* (ă) és *i* (â/î) hangok egyes moldvai beszélők hangkészletében olyannyira meghonosodtak, hogy magyar eredetű szótövekben, toldalékokban is megjelennek. Ahol nem volt egyértelmű, hogy az adatközlő milyen hang helyett ejt velárist, ott a tágabb kontextus és az AK egyéni nyelvhasználatbeli sajátosságainak figyelembevételével választottunk norm. alakot. Ha valaki kifejezetten tisztán, jól hallhatóan velárisal ejtett szóalakokat keres, az alábbi részleteket érdemes meghallgatnia:

Leirat	Normalizált alak
Vágatt e lyányam eggyet elárulta tănnap , s én vágtam sűtörtöekën.	Vágott egy leányom egyet elárulta tegnap , s én vágtam csütörtökön.
No, măndën jót!	No, minden jót!
z= =Apasztal az ablakba, buldokság ä zăjtuba .	Az apostol az ablakba, boldogság az ajtóba .
Tătă kışánta ä kăput , jötték ni mōndzsa. [...] Nezet ki kăpuñ .	Táta kicsánta a kaput , jöttek ni mondja. [...] Nézett ki kapun .
Ha bēsžel magyarul az ə pap, az nēm, ez nēm mējën többet oda, hăzză .	Ha beszél magyarul az a pap, az nem, ez nem megyen többet oda, hozzá .
De mikor odaadă, ezt nēm tuom hogy, hogy ért oda a sōnt aztă hăzză .	De mikor odaadá, ezt nem tudom hogy, hogy ért oda a csont aztán hozzá .
immă mēnt ăd-, mēntek ȳda sokan győñni hăzzăja	immár ment od-, mentek oda sokan győnni hozzája

Jézusz, Jézusz kélárám, lejik nekem dzsamalam Hoz ide pitánt, sz= =ă hultak, d'et elindult ə az a pitánvăl, őkör ők elindultak hámáribb i, míg hámáribb eljérték mind əə pitánvăl. Ot súmászák vultak. Mik? Csúmászák. Csúmásból meghultak.	Jézus, Jézus, királyom, legyék nekem gyámolom Hoz ide pitánt, s a holtak, gyet elindult ő az a pitánnal, akkor ők elindultak hamarább így, még hamarább elértek mint őő pitánnal. Ott csumások voltak. Mik? Csumások. Csumából meghaltak.
---	---

Megjegyzés: Az, hogy a *həzzá(ja)* normalizált alakja *hozzá(ja)* lett, nem jelenti azt, hogy itt az adatközlő a veláris *ă*-vel konkrétan a magyar *o*-t helyettesíti. A *hozzá*-nak számos alakja van a moldvai magyarban (*həzzá*, *hézá*, *hozza*, stb.), melyeket egységesen *hozzá*-ra normalizáltunk. Bővebben l. itt: [Héjzám, hezzád, hozza, həzzája](#)

Ötön, ösztö, kősó

ö > e / i / stb.

Leirat	Normalizált alak
Három fiú, s két lyán, ötön vótunk.	Három fiú, s két leány, öten voltunk.
E harmadzik, ötvönhiét , ez ötvön , ez ötvönöt .	A harmadik, ötvenhét , ez ötven -, ez ötvenöt .
Öregék se? Nem. Doar de ă lesznek örögök , hogy poácsé tuggyanak, de nem.	Öregek se? Nem. Dor de há lesznek öregék , hogy poáte tudjanak, de nem.
Mę véték, de hát hoj lően véték, én nem, nem mondom a zördögököt , sem rosszat nem mondok	Mert vétek, de hát hogy legyen vétek, én nem, nem mondom az ördögöket , sem rosszat nem mondok
Őő a lépcsőköt . Nę újravette.	Őő a lépcsőket . Na újravette.
Ot tisztán, még a bótba sę tudtál męnni, ha męg nem váltottad a cipődöt .	Ott tisztán, még a boltba se tudtál męnni, ha meg nem váltottad a cipődöt .
Nnem tuom męgüsmerni, de ha męgüsmernęm a bötüköt , hogy szeretnęm csitíjak.	Nem tudom megismerni, de ha megismernęm a betűket , hogy szeretnęm csitíjak.
Gergely után mm, de m hány mi jáárt! Jöttök e męszinával.	Gergely után mm, de m hány még járt! Jöttek a masinával.

Z= =emberek dolgoztok, dútték gabanát, äddzsä vällämit, sz äztä jöttök, szäë vettik el. E törökök. Sz asztä láttä djëtä, djët jöttök. Hùltak bé a zogrädébe. Ijen világ, hodzs eromlott, hodzs nem sánul a gabana, hogy jönök ä zesszük rùtull. Kik jönnek ide? Jönök Szófalárul. Honnan? Dë mászäk mondzsák kä mm edzsebül nit vajunk jövö. Szent feje meghajtva, szent arcája lekörmörvö. De ez nem it van, közel. Nem, nem it közl. Megváltozott szä dupä u nini min nezünk, min látuk világät, hoj sän mäj, közölödik. Un fel de ifjúb lyányak ilyenek, in melíkek ínèkelnek többönd ää. Hot tani- ú ínèkelt nek-, ínèkelt bend, ez un fel de imácság. Este? Ösztö. Ösztö. mosz mondom, tyär, öszönként isz u dèt imádkäzäm mëgláttam aa zöstít, holnap látam meg e jóregvèlt, köszönöm dörsí Ëcce miko tort csináltam, a fiam, hogy mëghót, mondom a zembëremnek, hoj hozzunk valami hosszú asztalokat. Mondom, hoj a döszka, dë mm @@ leen. Angyal ingëm megjörözzön, szën kërësztvël megjëgyëzzëñ, szätàn töllem ëlmënyën Háram angyal ä fejem felett. Egy üöröz, szë egy nyugít.	Az emberek dolgoztak, gyűjtöttek gabonát, egy valamit, s aztán jöttek, s vették el. A törökök. S aztán látta gyet, gyet jöttek. Holtak be az ogrädébe. Ilyen világ, hogy elomlott, hogy nem csánul a gabona, hogy jönnek az esők rùtul. Kik jönnek ide? Jönnek Szabófalváról. Honnan? De mások mondják ke mm egyebül nit vagyunk jöve. Szent feje meghajtva, szent orcája lekörmölve. De ez nem itt van, közel. Nem, nem itt közel. Megváltozott s dupa úgy nini mint nézünk, mint látjuk világot, hogy csän mäj, közeledik. Un fel de ifjúbb leányok ilyenek, ilyen melyikek énekelnek többen öö. Hogy taní- ő énekelt nek-, énekelt benn, ez un fel de imádság. Este? Este. Este. most mondom, tyär, esténként is úgy gyet imádkozom megláttam az estét, holnap látom meg a jóreggelt, köszönöm dörsa Egyszer mikor tort csináltam, a fiam, hogy meghalt, mondom az emberemnek, hogy hozzunk valami hosszú asztalokat. Mondom, hogy a deszka, de mm UNK legyen. Angyal engem megörizzen, szent kereszttel megjegyëzzen, sätàn töllem elmenjen Három angyal a fejem felett. Egy öriz, s egy nyugít.
--	--

Na, älmënt, azz, az a zöreg ämbër, s mëgkaptä oda hol mondotta ú, s elhozta mikor hogy vót egy leginykë, nem vót szabad, hogy a, a fiúcskák ij elmönnyenek sã pãrãseascã locu. én magam möjök s ha kívátom a bünbö, még a legküssebb ujõskáját és ámen Nem tudtam elmönni mę nekem nagy fejtörösëm wót. Hogy Bötlehembe sietve mënve lássátok. Üdvöz= =légy Mária, kögyelömmel teljës Ad mëg a mü könyerünköt Táplálda testünköt s lelünköt a néc= =cëgibę négy aran= =köröszt, a közepibę eggy ótár S mikor mög= =akart házasesodni kimënt, s elvette a zédésapánknak a mama mare hogy mongyák a románok. Ävel nem, męt ő csánta, evel nem végëz. De bîr végözni velünk, s hoz más népet. a zõ egy fiába, mi urunkba, ki fogantaték szöntlélektõ, születél szüztõl, Szüz Máriától Mi= =atyánk, ki vagy mënnyekbe, szöntöltessék mëg a tę neved, jõön el a tę országod szënt kezëdvël el nem érhecc, szüz ölödbę le nem tēhecc Há hõjnę elimádkozunk, ot= =maradunk inkább viccõjünk ottan, tréfálkoggyunk, inkább imádkozunk. Vösöd ä kólát ria ot, kiëtannyit mind ő.	Na, elment, az, az az öreg ember, s megkaptä oda hol monda ő, s elhozta mikor hogy volt egy legényke, nem volt szabad, hogy a, a fiúcskák így elmenjenek sã pãrãseascã locu. én magam megyek s há kíváltom a bünből, még a legkisebb ujjacskáját is ámen Nem tudtam elmenni mert nekem nagy fejtörésem volt. Hogy Betlehembe sietve menve lássátok. Üdvöz légy Mária, kegyelemmel teljes Add meg a mi kenyerünket tápláld testünk s lelünk a négy szegébe négy arany kereszt, a közepébe egy oltár S mikor meg akart házasesodni kiment, s elvette az édesapánknak a mama mare hogy mondják a románok. Evvel nem, mert ő csánta, evvel nem végez. De bír végezni velünk, s hoz más népet. az ő egy fiába, mi urunkba, ki fogantaték Szentlélektől, születél szüztől, Szüz Máriától Mi Atyánk, ki vagy mennyekbe, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod szent kezedd el nem érhetsz, szüz öledbe le nem tehetsz Há hogyne elimádkozunk, ott maradunk inkább vicceljünk ottan, tréfálkodjunk, inkább imádkozunk. Veszed a kólát reá ott, kétannyit mint ő.
---	--

Magát hogy hívják? Ingömöt? János. Mondam neki, há a zembërëmnëk adnátok ej jó szërvicsöt, hogy amig él, lëgyën Kérõncsõkre nem hajlottál, sõmmi kintól nem irtóztál.	Magát hogy hívják? Engemet? János. Mondom neki, ha az emberemnek adnátok egy jó szervicset, hogy amíg él, legyen Kérencsekre nem hajlottál, semmi kintól nem irtóztál.
--	---

ö > é

Leirat	Normalizált alak
Éjjel fëlëbred. ə Há. Hà fëlõbrëdek iënn. Öbregy lëlkëm, hogy monnyunk e zlstënnëk dicsirëtët, mëjik nekünk mi mindent ad. Mägöbredtem ä zótár elüött, lëtërdülve. Angyal óriz, Mária nyügics, Jézusz Krisztus æbræges. Nuntából hazamëntem, lakodalamból, éjën kõsõn. Kõsõ nem, nem, kõsõ, édesapámnak tyår kõsõ, nem szõbõd. [...] Há äljössz nappal, akkor addig mësëlnek, dë ijenkorig az kõsõ édesapámnak.	Éjjel felëbred. Ö há. Há felëbredek éjen. Ébredj lelkem, hogy mondjunk az Istennek dicséretet, melyik nekünk mi- mindent ad. Megébredtem az oltár előtt, letérdülve. Angyal őrizz, Mária nyugíts, Jézus Krisztus ébreges. Nuntából hazamentem, lakodalomból, éjen késõn. Késõ nem, nem, késõ, édesapámnak tyár késõ, nem szabad. [...] Ha eljössz nappal, akkor addig mesélnek, de ilyenkorig az késõ édesapámnak.

Ülek, külen, megõrzettem

e > ö / a / i , stb.

Leirat	Normalizált alak
Sze, miután megkõszittük, tán monták kã, ne māj üljek ott, sãnnak nekem itt. Íj szaprõn vigett. Szã ülëk itt immã. [...] Immã mos mëet ülek. Tuggya a zlszten. Fáraa nem tuuk, de kõpács az monduk, hodzs	S, miután megkészítettük, -tán mondták ke, ne māj üljek ott, csánnak nekem itt. Így sopron végett. S ülök itt immár. [...] Immár most mennyit ülök. Tudja az Isten. Fára nem tudjuk, de kopács az mondjuk, hogy

zöldül a kopács, úgy zöldüllend a zegisszig. Ulyan szép gyümölcsfa leveleddik, arandzsvérrel felvirágázvã, Krisztusz urunkval megdümölcsözve. Nem menek mász nap, kã niś mikor, mikor? Dülülem felkeljek. <i>Mi csinã, gyűlöl?</i> Dülülem. æa valák tizenegy esztendűs, ezt a szoknya ulyan véty. De úgy örzettem. Nem örzettem, de m mukor kellett, akkor mentem viéle.	zöldül a kopács, úgy zöldüljön az egészség. Olyan szép gyümölcsfa leveledzik, arangyvérrel felvirágozva, Krisztus urunkkal meggyümölcsözve. Nem menek más nap, ke nincs mikor, mikor? Gyűlölöm felkeljek. <i>Mit csinál, gyűlöl?</i> Gyűlölöm. Öö valék tizenegy esztendőś, ezt a szoknya olyan véty. De úgy öriztem. Nem öriztem, de m mikor kellett, akkor mentem véle.
Mámikáét, külen, külen, külen. Dët járt ä földend akkor, bikerülät házakhã. [...] Uzş járt, kät járt ä Krisztusz urunk, földend u sãn vala. Kelgyistre mënünk fülden, mi mënunk autóbuzval isz. Nem mentél ki a busúvöl itt, e földen. Ot szem męnsz. Mászvilágãn szem mensz. Mondzsa, ad nekem kúsãnd ő, oğãn fránkät, de mijet, mit sãsyz viéllik? Mãj mondom, nem vót sëmmi kœetelességem nekem avval a køjkekvël, dę nem tudtak románul, s aztãn én elhítottam hëzzãm, sã męgbecsültem, męgembęřëltem, urãm. S ez? æh Åzok, ulyann, akasztak bjęlle ëdzsa valemit. [...] Tisztelnek valemit?	Mámikáért, külön, külön, külön. Gyet járt a földön akkor, bekerült házakhoz. [...] Úgy járt, kät járt a Krisztus urunk, földön úgy csãn vala. Kelgyestre menünk földön, még menünk autobuzzal is. Nem mentél ki a búcsúval itt, a földön. Ott sem mensz. Mászvilágøn sem mensz. Mondja, adj nekem kölcsön öö, olyan fránkot, de milyet, mit csãsyz vélük? Mãj mondom, nem volt semmi kötelességem nekem avval a kölykökkel, de nem tudtak románul, s aztãn én elhítottam hozzãm, s męgbecsültem, męgembereltem, uram. S ez? Öh azok, olyan, akasztok bele egy valamit. [...] Tisztelnek valamit?

Ez a jelenség egyes igealakok értelmezését is megnehezíti. A fenti *örzettem* = *örzöttem* = (norm.) *öriztem* mellett a moldvai magyarban létezik például *megőrltettem* is, ami akár háromféleképpen is dekódolható:

- 1) megőrltettem valamit
- 2) megőrltettem valakivel valamit
- 3) én megőrltettem (passzív szerk.)

Az ilyen alakok normalizálásakor előfordul, hogy a magyarázat mezőben egyéb értelmezési opciókat is feltüntetünk.

Leirat	Normalizált alak
Haa, aztá elvittem a malamba, mególlëttëm , hazavittëm, meg`gyurtyam, kõnyere sũttëm, s a zárpa eltõt.	Há, aztán elvittem a malomba, megõrlettem [? megõrlettem / megõrõltem], hazavittëm, meggyũrtam, kenyeret sũtõttëm, s az árpa eltelt.

Eltõt, felkõt

Norm. *eltelt*, *felkelt*. Az *eltelik* 'elmúlik'-ot is jelent, ezt ahol releváns volt, magyarázatban jeleztük.

Leirat	Normalizált alak
S akkor naa vót aztág, s akkor még tõt a zũdõ mẽddig tõt , [...] dõgoztunk, ẽltũnk, s akkor csak, aztá eljõtt a zũdõ, hõgya mẽnnyũnk Magyarfõdre.	S akkor na volt aztán, s akkor még telt az idõ meddig telt , [...] dolgoztunk, ẽltũnk, s akkor csak, aztán eljõtt az idõ, hõgy menjũnk Magyarfõldre.
<i>Szabõfalvába mikor van?</i> Szẽn Mihálrrã vajan, la douãzeci şi nouã septembrie. <i>Magiknál?</i> E yut Szen Pjẽtẽrbe, eltõt . Eltõt má. La ult pe douãzeci şi nouã.	<i>Szabõfalvába mikor van?</i> Szent Mihályra vagon, la douãzeci şi nouã septembrie. <i>Maguknál?</i> Ő volt Szent Péterbe, eltelt . Eltelt már. La volt pe douãzeci şi nouã.
Hála Istennẽk, hõgy ãltõt mindẽnféle.	Hála Istennek, hõgy eltelt mindẽnféle.
Haa, aztá elvittem a malamba, mególlëttëm, hazavittëm, meg`gyurtyam, kõnyere sũttëm, s a zárpa eltõt .	Há, aztán elvittem a malomba, megõrlettem, hazavittëm, meggyũrtam, kenyeret sũtõttëm, s az árpa eltelt .
Igen, mikor mẽgõbredẽk, akkor, akkor fẽkõtẽm , kẽrẽsztõt vẽttẽm, s ẽn asz mondom, ẽn Istenẽm segít mẽg ẽzẽnd a nap ẽs	Igen, mikor megẽbredek, akkor, akkor felkeltem , keresztet vetettem, s ẽn azt mondom, ẽn Istenem segít meg ezen a nap is
Mindẽn lëleک az Urat dicsĩri, ẽn ẽs azt dicsirẽm. Ẽstẽ lefẽktẽmbẽ, rẽggel fẽlkõtõmbẽ .	Minden lélek az Urat dicséri, ẽn is azt dicsérem. Este lefektembe, reggel felkeltembe .

Lejtő, lőtő

lejtő > lejtő
lőtő, lütü > lőtő + magyarázat: *lejtő / völgy*

Leirat	Normalizált alak
Nem itt ə ez Szubafálátul a Trëánnál bele lütübe abba, vaj ë falu ott.	Nem itt öö ez Szabófalvától a Trájánnál bele lőtőbe abba, vagyon egy falu ott.
Mennek bé Sargonál isz vaja, nem járták, nem haladtak ott eli? Mennjenek bé séppet ä lütüre , szá lássák meg ott.	Mennek be Csorgónál is vagyon, nem jártak, nem haladtak ott elé? Menjenek be cseppet a lőtőre , s lássák meg ott.
Ej, felhagtám a nagy= =hedre. Bénöztem e lütüre . Szeretüm elejiben.	Ej, felhagtam a nagy hegyre. Benöztem a lőtőre . Szeretöm elejében.

Megjegyzés: Normalizált alakja lehetett volna akár *lejtő* is. ‘Lejtő, domboldal, hegyoldal, völgy’ értelemben használják.

CsángSz: *lõtõ (-t, -k, -jε) »lejtő«, Tal; H lüõitõ Ab-*
hang, Böschung.

MMTnySz: *bélőt, bélőtül, lőt, lőtő, lőtőre, lőtősi, lőtősodáj, lőtürsző, lőtörünnet*
lejtő > lőtő

E / Ö (setét / sötét)

kettedik / kettődik > kettedik + magyarázat: *második*

Leirat	Normalizált alak
Szëttëmbrinek a másodík napján, adică pe două, hogy vót a kettëdik napján	Szeptembrinek a másodík napján, adică pe două, hogy volt a kettedik napján
Fikó Miháj igény. Van kettëdik felesége.	Fikó Mihály igen. Van kettedik felesége.
kettedik , de mincsak tanitot, kettedik anyám, mincsak magyarul imádkoztunk	kettedik , de mindcsak tanított, kettedik anyám, mindcsak magyarul imádkoztunk
Kă nem esszett itt, d'orsá szëcsëta vót mosztanig. Nem eszœet tavasztul. Moszt esszett	Ke nem esett itt, dorsa szecseta volt mostanig. Nem esett tavasztól. Most esett így hogy, ez a

í huzs, ez e kettedik esszüö.	kettedik eső.
Ő járt háboruba esz. Ebbé kettődik háboruba. Qosztá mászodnap fót ə bőcsu Kiszasszony. Sz ot hátunk azon ə zéjjən oda= =ki ə, az a kättüdik éjən. Kättüdik eme-, emeleten van Mikor kettüdiköt elhúzzák, akkor örökké mēnünk, hogy mongyuk el a zolvaszót. A nagyobb gyermekem hatvanedzs esztendűsz. Szé kettüdik. əm, ən ötvenkílenc.	Ő járt háborúba is. Ebbe kettedik háborúba. Aztán másodnap volt a búcsú Kisasszony. S ott háltunk azon az éjen oda ki ő, az a kettedik éjen. Kettedik eme-, emeleten van Mikor kettediket elhúzzák, akkor örökké menünk, hogy mondjuk el az olvasót. A nagyobb gyermekem hatvanegy esztendő. S kettedik. Öhm, öö ötvenkilenc.

kendező / kendőző > kendező, kendez, kendeződik

Leirat	Normalizált alak
Vasnyársokvəl döfödtek, vasostorokval ostoroztak, бүдös nyálikval töpdöstek. Vörös kendezőkvəl kenděžtek. A paráal mi lész? Bétészik, tesznek oan kendezőt. Kendőköt a. Magiknál ahogy mongyák. [...] S a vizik, sə mincsak kendezőt tesznek rēa. Kāj fēl ämbēr mēj ámodból, mosdójzál ki mocskaidból, kändējzögy ki būneidből Én kimāddzsam minden būneimtől, én kimāddzsam minden būneimtől. Megdörölköddzöm aran= =känděžővel, megdörölköddzöm aran= =känděžővel.	Vasnyársakkal döfödtek, vasostorokkal ostoroztak, бүдös nyálukkal köpdöstek. Vörös kendezőkkel kendeztek. A parával mi lesz? Beteszik, tesznek olyan kendezőt. Kendőket a. Maguknál ahogy mondják. [...] S ő vizik, s mindcsak kendezőt tesznek reá. Kelj fel ember mély álmodból, mosdozzál ki mocskaidból, kendeződj ki búneidből Én kimosdom minden bűneimtől, én kimosdom minden bűneimtől. Megtörölközöm arany kendezővel, megtörölközöm arany kendezővel.
Sə mikor mēghal osztá el fēlmossák elnyúccsuk, akkor teszünk egy fejér, əj fäjéré kändözöt a fäjèhəz fēlakasztunk tiszta fejérə gyuócsból Akkor a pohárból igyík s ərra a sz kendözöre szájjon s ərrə, ərrə a vászonra szájjon fē	S mikor meghal aztán el- felmossák elnyújtuk, akkor teszünk egy fehér, egy fehér kendezőt a fejéhez felakasztunk tiszta fehér gyolcsból Akkor a pohárból igyék s arra a sz- kendezőre szálljon s arra, arra a vászonra szálljon fel

setét / sötét > sötét

Leirat	Normalizált alak
Lesz e szetít mind. Sz ű jó keresztvel arrólnit. Sötétbe. Setit. Fűld szetít , mind. Ű sán világót. Ű világít, Krisztusz.	Lesz ez sötét mind. S ő jön keresztel arrólnét. Sötétbe. Sötét. Föld sötét , mind. Ő csán világót. Ő világít, Krisztus.
Ėsti imáccság. Mivel már bésététédik , kérink teremtőnk tégedet.	Esti imádság. Mivel már besötétedik , kérünk teremtőnk tégedet.
S nem féltem, há nem ős vót sēmmi, nem setétédēt még, nem vót semmi difél.	S nem féltem, há nem is volt semmi, nem sötétedett meg, nem volt semmi difél.
Mikor régvel ha- ötkor harangoznak, nincs kisététülve még.	Mikor reggel ha- ötkor harangoznak, nincs kisötétülve még.

seper / söpör > seper / söpör
seprű / söprű > seprű / söprű

Leirat	Normalizált alak
Ästä vagyon szürkül bé, tűzhelyeket söpör bí. Mēt nem tudad ki jó bé, s ě szép legín döndül bé.	Este vagyon szürkül be, tűzhelyeket seperd be. Mert nem tudod ki jön be, s egy szép legény döndül be.
Monták, hogy tifos exantematic. Ėz ugy, hogy söpört a fiatalakat, gyermek, fiatal, minden.	Mondták, hogy tifos exantematic. Ez úgy, hogy seperte a fiatalokat, gyermek, fiatal, minden.
Vala széprű , valja szeprű melik nú vala kerbe nem, szeprű ilyen melyik vaja hogy val ső kötöd vala meg í mazdagval szá szepresz vala ní íj ne.	Vala seprű , vala seprű melyik nő vala kertbe nem, seprű ilyen melyik vagyon hogy vala s kötöd vala meg egy madzaggal s sepersz vala ni így ni.
Még a söprüből ős vett ki onnat nē ạn szálacskákat.	Még a söprüből is vett ki onnat ni olyan szálacskákat.

szeg / szög > szeg / szög

Leirat	Normalizált alak
Szēnt kăzăimēt két vasszégvel köröszfăra	Szent kezeimet két vasszeggel keresztfăra

szégezik, szent lábaimat és egy vasszégvél keresztfára szégezik. Magas keresztfára felfeszítették, két lábamat ëggyibászëgzëzték, két kezemet kétfelé feszítették, vas`szëgëkvël lëszëgzëtték. A köj- a szëgët még úgy láccik nem üsmerték, mët faszëgbül vót Tatos itt ë tyár a szëglëtën ült, szomszédunk volt. A zén házamba Szënt Antal, néj szëgibe négy angyal, közëpibë szënt ótár. Magyarfüöd szëgibe, fëlnótt ëgy almafa. Csakras ë virágja, ëdës ë zalmájã.	szegezik, szent lábaimat is egy vasszeggel keresztfára szegezik. Magas keresztfára felfeszítettek, két lábamat egybeszegezték, két kezemet kétfelé feszítették, vasszegekkel leszegezték. A köj- a szeget még úgy látszik nem ismerték, mert faszegeből volt Tatos itt a tyár a szegeten ült, szomszédunk volt. Az én házamba Szent Antal, négy szegebe négy angyal, közepébe szent oltár. Magyarföld szegebe, felnőtt egy almafa. Csokros a virága, édes az almája.
---	--

veres / vörös > vörös, Veres (tul. név)

Leirat	Normalizált alak
Ëjött húsét s ëtt sok vërës tojást. [...] Verës tojás sokot. Ët tojást, [...] máj töb tojást. <i>Van ijen leve neki.</i> Mmm leve, vërës leve van, sárig. <i>Aha, sárig leve.</i> E, sárig, sárig. ãztã vagyan Mál. Vörös-mál <i>Tintával vòlt, nem, nem ceruzával vagy ææ gojóstollal, pikszel, hanem tintával oan mintha oan vërës tintával volt írva.</i> Fejér kalap fejibe, bászm-, veresz bászma kézibe. Nap nem szüt e szëmibe. Roşu Elena Há. Vërësnek nem monták? Verëss há, új monnyák magyarul, há. Veress. Verëss.	Eljött húsvét s ett sok vörös tojást. [...] Vörös tojást sokat. Ett tojást, [...] máj több tojást. <i>Van ilyen leve neki.</i> Mm leve, vörös leve van, sárig. <i>Aha, sárig leve.</i> Ej, sárig, sárig. aztán vagyon Mál. Vörös-mál <i>Tintával volt, nem, nem ceruzával vagy öö golyóstollal, pixszel, hanem tintával olyan mintha olyan vörös tintával volt írva.</i> Fehér kalap fejébe, bászm-, vörös bászma kezébe. Nap nem süt a szemébe. Roşu Elena Há. Veresnek nem mondták? Veres há, úgy mondják magyarul, há. Veres. Veres.

ser / sör > sör

Leirat	Normalizált alak
Én ëj tizenëgy hónapot ültëm ott, dë én nëm láttam zsidót mëgvëni ëgy, ëgy bërét vaj ëgy sërt, hoj monygyák. Nekëm ës van ëj lëányom, van a törököknél, hoz pénzt, miliónyokot hoz, miko jó haza két, három miliónt. De nekëm nem ad sëmmit, nekem ej sërre së ad.	Én egy tizenegy hónapot ültem ott, de én nem láttam zsidót megvenni egy, egy bérét vagy egy sört, hogy mondják. Nekem is van egy leányom, van a törököknél, hoz pénzt, milionokat hoz, mikor jön haza két, három milión. De nekem nem ad semmit, nekem egy sörre se ad.

veder / veder / vödör > vödör

Leirat	Normalizált alak
Ne ə kăldărusznak, mük monduk kăldărusz, melikbe hozunk vizet. Hogy mondzsák magái? Vider, veder. Găleata Da, găleata Veder. Annak monnyák, abból nem lehet mericcsen sënki a vidërből, a kútból, akko kivëtted a kezdetlën víz lëën.	Na ö kăldărusnak, mik mondjuk kăldărus, melyikbe hozunk vizet. Hogy mondják magáék? Vödör, vödör. Găleata Da, găleata Vödör. Annak mondják, abból nem lehet merítsen senki a vödörből, a kútból, akkor kivëtted az kezdetlen víz legyen.

fel / föl ['zsír'] > föl

Leirat	Normalizált alak
Na mondom siltet mëgsántam, sántam [...] ullyan kărăncşorăkat. Mm mëgsüttem fëlbe bëtëttem ə kăldărëbe, ürittem fëlt riva. Immă hónap csak mëlegítem mëg, s csának ëj sëp szălátát kăpusztából să kărăncşărval, s adam ejëk mëg ez embër, mellik ëljő idegën.	Na mondom sültet megcsántam, csántam [...] olyan kărăncsorokat. Mm megsütöttem fölbe, betettem a kăldărëbe, üritettem fölt reá. Immăr holnap csak melegítem meg, s csának egy csepp salátát kăposztából s kărăncsorrval, s adom egyék meg az ember, melyik eljön idegen.

fertez / fertőz > fertőz

Leirat	Normalizált alak
Hogy a zălmok tăwol lëgyenek, rut látások ëlvësszenek. Sătányok mëgköttessenek, huj t ësztink nę fërdëjzönök.	Hogy az álmok távol legyenek, rút látások elvesszenek. Sátánok megkötessenek, hogy testeink ne fertőzzenek.

rejtez / rejtőz > rejtőz

Leirat	Normalizált alak
Addig mük felnöttünk, tíz= =esztendeig nem tudtuk tēmplomot, sēmmít. Úgy nē, kirejtözötték , ojanok. <i>Hogy, hogy mongya, kirejtözötték</i>	Addig mik felnöttünk, tíz esztendeig nem tudtuk templomot, semmit. Úgy ni, kirejtözötték , olyanok. <i>Hogy, hogy mondja, kirejtözötték</i>

vetkez / vetkőz > vetkez / vetkőz

Leirat	Normalizált alak
Ha szűzcsórén le vaj vetkőzvél , hajad ki ʏan hódva, me gicán vót a haj. [...] Rēggel ēs leʏetkēztem , amikor imádkoztam, délkor ēs, ēstē ēs.	Ha szűzcsórén le vagy vetkezve , hajad ki van oldva, mert gicán volt a haj. [...] Reggel is levetkeztem , amikor imádkoztam, délkor is, este is.
Igēn, [...] mēddig a pap ēlmēnt, hoʏ leʏetkezet , hoʏ indujanak ki a tēmetőbē, mük addig búcsúztattuk magyarul	Igen, [...] meddig a pap elment, hogy levetkezett , hogy induljanak ki a temetőbe, mik addig búcsúztattuk magyarul
Māgdālēnā űjj ə vesztēg! Lēvetkezētem mossam mēg, s ne othattam.	Magdaléna űlj ő vesztég! Lēvetkezetem mossam meg, s ni otthagytam.
Det felkelt a zember ə, felvetkēzett , mozsdszot meg.	Gyet felkelt az ember ő, felvetkezett , mosdott meg.
Nu era cum, nem vala, nem valának kēřēsztettek, nem, nem valának felvetkezve , nem, nn nem vala olyan jó ebíd	Nu era cum, nem vala, nem valának kereszteltek, nem, nem valának felvetkezve , nem, nn nem vala olyan jó ebéd
sānnak vala ídzē embert, vetkezik vala fel , sā teszi vala fel ā kopácsrā	csānnak vala így embert, vetkezik vala fel , s teszi vala fel a kopácsra

tetszedik / tetsződik > tetszedik / tetsződik

Leirat	Normalizált alak
Hā mēnnek əə it ə zútānn, tēccēdik odaki, a kēřēsztetk, oan szépen odaki ʏā.	Ha mennek őő itt az úton, tetszedik odaki, a kereszteltek, olyan szépen odaki van.

terpe / törpe > törpe

Leirat	Normalizált alak
Hosszúsorkan vajan tizenkettő, əh Terpébe vajan egy hejt kilenc, más= =hejt vajə hāram, aláb vajan kilenc esənt	Hosszúsarkon vagyon tizenkettő, öh Törpébe vagyon egy helyt kilenc, más helyt vagyon három, alább vagyon kilenc esent

zereg / zörög > zörög

Leirat	Normalizált alak
ə zərrög əz ajtó gilincsä. Áhá. Zərrög əz ajtó gilincsä, jöj most @@ szerəncsä.	Ö zörög az ajtó kilincse. Aha. Zörög az ajtó kilincse, jöjj most UNK szerencse.

tere(k)buza / törö(k)buza > törökbúza

Leirat	Normalizált alak
Nem vuòt liszt, nem vuòt əə təroebùzaliszt , nem vuòt a bùzaliszt, nem vòt. <i>Ez miből van? Pujbùl. Pujból. Töröbuzábù. Hoj mongyák itt, puj vagy törökbúza? Monduk puj isz, törökbúza isz.</i> Ű megszántotta, elvette a tərəbuzát , ši dă că ši cu prășitoarea, săă én megkapálom.	Nem volt liszt, nem volt öö törökbúzaliszt , nem volt a búzaliszt, nem volt. <i>Ez miből van? Pujból. Pujból. Törökbúzából. Hogy mondják itt, puj vagy törökbúza? Mondjuk puj is, törökbúza is.</i> Ő megszántotta, elvetette a törökbúzá t, ši dă că ši cu prășitoarea, s én megkapálom.

ěssze / össze > össze

Leirat	Normalizált alak
<i>Találkozott a zərdőbe vele? Z= =ərdőbe összegyűltem. Még vót hārom kilometrə.</i> s akkor ə sujoknak a fokával a küszöbbe, a zajtónak a küszöbibə ěsszetörík . Azt a szənet apróba, apróba, s a zsírval s a fokhajmáal egy hārə. Ėsszetörík , s azt ěj papírba belé, s asztá aval ləkenik a mejit itt nə, az ěsszekeveri , də azt egy oan ruhába teszík belé, hogy əsztá megmossák azután. [...] s ěsszeértetik a térgyit ęvəl a könyökivəl	<i>Találkozott az erdőbe vele? Az erdőbe összegyűltem. Még volt három kilometru.</i> s akkor egy sulyoknak a fokával a küszöbbe, az ajtónak a küszöbébe összetörík . Azt a szənet apróba, apróba, s a zsírral s a fokhagymával egy helyre. Ėsszetörík , s azt egy papírba belé, s aztán avval lekenik a mellét itt ni, az ěsszekeveri , de azt egy olyan ruhába teszík belé, hogy aztán megmossák azután. [...] s ěsszeértetik a térdét evvel a könyökével

Leirat	Normalizált alak
Ó te <u>i</u> édēs, kicsi <u>e</u> lekēcskám, szűz tejembű szopűd kűsbáránkám, sz <i>ie</i> p= =illatű rozmaringszálēcskám, gyorsan növel t violám Nénémtől. <i>Akii</i> . eki növel t, kinél nőttem én, néném, há. Növel tem gyerekekēt, oan kicsikēket, nē. Mostam nekik, vasaltam nekik, főztem nekik.	Ó te édes, kicsi alakocskám, szűz tejemből szopó kisbáránykám, szép illatű rozmaringszálacskám, gyorsan növel t violám Nénémtől. <i>Aki</i> . Aki növel t, kinél nőttem én, néném, há. Növel tem gyerekeket, olyan kicsikēket, na. Mostam nekik, vasaltam nekik, főztem nekik.
Mikor a disznyót fel növel <i>te</i> , akkor adtuk el. S fēlnövel tem a Klárit. S aztá növel tem amēddig, mēddig nőt, mondom, s aztá csak mondom kért az a zembēr, akko kimēntünk oda, s nem szerettük, s visszajöttünk	Mikor a disznót fel nevel <i>te</i> , akkor adtuk el. S fel neveltem a Klárit. S aztán nevel tem ameddig, meddig nőt, mondom, s aztán csak mondom kért az az ember, akkor kimentünk oda, s nem szerettük, s visszajöttünk

„Mert felette(m) vétkeztem”

A *Gyónom a mindenható Istennek* kezdetű ima archaikus változatában szereplő „mert felette [‘felettebb’] vétkeztem” frázis több moldvai adatközlőtől is „mert fölöttem / felettem vétkeztem” formában hangzik el. A szakasz normalizáláskor két verziónál maradtunk: 1) *felette*, 2) *felettem* + magyarázat: *sic!* (*felette*).

Leirat	Normalizált alak
mert fölötte vétkeztem gonosz gondolataimval, szómv, szándékomval és cselekedetēmivēl Mēr fölöttem vétkeztem. Gonosz gondolattyaimva, szómv, szándékomva és cselekedēttyeimvel. mēr felettem vétkeztem szóvā, szānyékval, és minden gonosz gondolattyaiwal Mer felöttem vétkeztem, gonosz gondolatōvā. Szōmvōl szāndékomvā, mindēn cseleketēmvel.	mert felette vétkeztem gonosz gondolataimval, szómmal, szándékommal és cselekedeteimmel Mert felettem vétkeztem. Gonosz gondolataimval, szómmal, szándékommal és cselekedeteimmel. mert felettem vétkeztem szóval, szāndékkal, és minden gonosz gondolataimval Mert felettem vétkeztem, gonosz gondolatommā. Szōmmā szāndékommal, minden cselekedetemmēl.

Az	Kegyelmeddel	való	szembe=	lételre	[felette]	nagy	szükség	volna,
A	kegyelmeddel	való	szembe'	lételre	felette	nagy	szükség	volna,
a	kegyelme	való	szemben	létel	felette	nagy	szükség	van
Det	N Pro.PxS2.Ins	Adj	Adv (Ins)	N.Sub	Adv	Adj	N	V.Cond.S3

(TMK)

ezekkel	a	macskákkal	[fölötte]	sokat	dajkálkodott,	és	kedvezett	nékiek,
Ezekkel	a	macskákkal	felette	sokat	dajkálkodott,	és	kedvezett	nekijük,
ez	a	macska	felette	sok	dajkálkodik	és	kedvez	ők
Det Pro.Pl.Ins	Det	N.Pl.Ins	Adv	Q.Acc	V.Past.S3	C	V.Past.S3	N Pro.Dat.P3

(TMK)

Ě / É / Ü (ëveg / éveg / üveg)

ëveg / éveg / üveg > üveg

Leirat	Normalizált alak
Én aztán felmentem Bákóba, s én láttam ott este oficiu de turiști acolo e írta ott a zablapká-, ott a zablak, a dzsámond az üvegen írta, hogy excursie în Budapesta. Komă! Jöjjön ki meț van egy évegēm. Dē m elkészülték māmát sz elvitték aa vöttek éveget, hoj fēlvizissék ha meghal. innet tōtōsrō mēg ə füstōltēm egy ëvegszēmet, sz ą tētem a szēmēmhez. S megláttam szépēn a Szēntlélek Uristēnt.	Én aztán felmentem Bákóba, s én láttam ott este oficiu de turiști acolo ő írta ott az ablakpá-, ott az ablak, a dzsámon az üvegen írta, hogy excursie în Budapesta. Koma! Jöjjön ki mert van egy üvegēm. De m elkészülték māmát s elvitték a vettek üveget, hogy felvizítsék ha meghal. innet töltésről meg- ő -füstöltem egy üvegszemet, s azt tettem a szememhez. S megláttam szépen a Szentlélek Úristent.

feredik, feredő, feredeztet, fereszt > fürdik, fürdő, fürdőztet, füröszt

Leirat	Normalizált alak
Van kövérítő búrján ęs, nyárba. Aztá mēntēm szēdtem, s főztem egyēt, fērēdesztēttem, fērēsztēttem mēg bēnne kicsikét. Fere-, feredőt. Fēr-, fērēdőt. Sănnak vala mm feredüket, băi. Mámă feresztette bubát. Įerti, ő sán hogy. <i>Hogyne</i>. Făcut baie, nem? <i>Hogyne</i>, fērēsztette! Hă. Feresztette meğ, mōszta meğ.	Van kövérítő burján is, nyárba. Aztán mentem szedtem, s főztem egyet, fürdőztettem, fürösztöttem meg benne kicsikét. Für-, fürdőt. Für-, fürdőt. Csánnak vala mm fürdőket, băi. Máma fürösztötte bubát. Érti, ő csánt hogy. <i>Hogyne</i>. Făcut baie, nem? <i>Hogyne</i>, fürösztötte! Há. Fürösztötte meg, mosta meg.

Dicsérség, csendér

dicsérség, dicső(r)ség > dicsőség

Leirat	Normalizált alak
Magik tuggyák ə zolvaszót aztá? [...] <i>Hogyne, van örvendetes, fájdalmas, dicsőséges</i> . Há. Dicsőrségész , mo- mongy-, azt əlmongyák	Maguk tudják az olvasót aztán? [...] <i>Hogyne, van örvendetes, fájdalmas, dicsőséges</i> . Há. Dicsőséges , mo- mondj-, azt elmondják
Most is bənnəd vagyon rəményiségəm. Mərt majt məgadatik dűcsölségəm .	Most is benned vagyon reménységem. Mert majd megadatik dicsőségem .
Məgismértik ęs a kęsęrves te kėnszęnvedésid. Kőrsztje átal boldog fęltámadásnak dicsérségibe . Vitessünk ujanazon a mi Urunk Jėzus Krisztus átal, ámmen.	Megismertük és a keserves te kinszenvedéseid. Keresztje által boldog feltámadásnak dicsőségébe . Vitessünk ugyanazon a mi Urunk Jėzus Krisztus átal, ámen.
əmondódik a Dicsérségės ęs əmondódik a aa Fájdalmas ęs əmondódik, a Zőrvendetės ęs Dicsérség az Atyának ęs Fiunak ęs Szęntlélek Istęnnęk, ámmen	elmondódik a dicsőséges is elmondódik a a fájdalmas is elmondódik, az örvendetes is Dicsőség az Atyának ęs Fiúnak ęs Szęntlélek Istennek, ámen
Boldog feltámadásnok dicsérségive vitessünk ujanazon a mi Urunk Jėzus Krisztus átal	Boldog feltámadásnak dicsőségébe vitessünk ugyanazon a mi Urunk Jėzus Krisztus átal

csendér, csendőr > csendőr

Leirat	Normalizált alak
Há, s fįéltünk. Jőttek e csendéręk , zsendárook.	Há, s féltünk. Jöttek a csendőřők , zsandárok.
Na, mėgkőszőnték, mėgkőszőnték, s aztá ęvel aztánd ęmęntek, s aztá bė vőtam hıval a csendőerękhöz . [...] Ige, a csendēręk ęh-, ęhıttak a csendērękhöz , ęhıttak a csendērękız . [...] Vaj két napot tartottak a csendērekné . Fęstęttem a kertękęt.	Na, megköszönték, megköszönték, s aztán evvel aztán elmentek, s aztán be voltam hívva a csendőřökhöz . [...] Igen, a csendőřők elh-, elhıvtak a csendőřökhöz , elhıvtak a csendőřökhöz . [...] Vagy két napot tartottak a csendőřöknél . Festettem a kerteket.
Teli vőtam szėnvel, mindęnfėlivel, mocskos, nem mėntem bė anyámhoz, ot a zőręgházhoz,	Teli voltam szėnnel, mindęnfėlével, mocskos, nem mentem be anyámhoz, ott az őreg házhoz,

hogya ne csináljak rossz szívűt, hanem mondom, bejöök, mert féltem a a csendőrség megfog. Ha megfog, ha it kap a csendőrség, mit mond reá?	hogya ne csináljak rossz szívet, hanem mondom, bejövök, mert féltem a a csendőrség megfog. Ha megfog, ha itt kap a csendőrség, mit mond reá?
--	--

Elé, elő

1) elővesz

Leirat	Normalizált alak
Në mënný a záj= =fëjit emeld fël, asz= =onnya, s ot van ëj kutia teli paráwa, s vëd csak elé. Kivëtt ë. [...] <i>egy doboz tele van pénzel.</i> [...] <i>Vëdd elő.</i> S akkor a ví- az ki elévëttëm azt a dobozt, hoj monnya maga. Hă, nem vót Isten, amíg ə a más pártidba vótunk, dë most ugyë hogy a szënt imáccságokat, s a kérésekët elé kël vënni, mę nem tuggyuk mikor mëghalunk hoa kël mëñi. Mikor mondom hoj öö z= =olvaszót elévëszëm, rozáriut, akkor mondom aztat. Mikor elëizëltem én, lëänkät, csak látam í tett. Rëszketni fog, s hátrëvettë szëmei s í. Ën mïëg elë-elíhozom, mïëg kacagászunk itt e hídan, itt kapunál.	Na menj az ágy fejét emeld fel, azt mondja, s ott van egy kutia teli parával, s vedd csak elő. Kivett egy. [...] <i>egy doboz tele van pénzzel.</i> [...] <i>Vedd elő.</i> S akkor a ví- azt ki- elővettem azt a dobozt, hogy mondja maga. Há, nem volt Isten, amíg ő a más pártidba voltunk, de most ugye hogy a szent imádságokat, s a kéréseket elő kell venni, mert nem tudjuk mikor meghalunk hova kell menni. Mikor mondom hogy öö az olvasót előveszem, rozáriut, akkor mondom aztat. Mikor előizéltem én, leánykát, csak látom így tett. Reszketni fog, s hátravetette szemeit s így. Én még elő-előhozom, még kacagászunk itt a hídon, itt kapunál.

2) előbb

Leirat	Normalizált alak
Na, êzkët elëbb ëlmonтам a rôzsafüzért egësszen, s osztá êzkët az énekëkët élënekëltem, s êz. Osztá mondom, hogy montam az elëbb ës, hogy	Na, ezeket előbb elmondtam a rózsafüzért egészen, s aztán ezeket az énekeket elénekeltem, s ezt. Aztán mondom, hogy mondtam az előbb is,

osztáng ők különösen úk monták a zolasót, de abba müköt nem tettek belé	hogy aztán ők különösen ők mondták az olvasót, de abba minket nem tettek belé
--	--

3) előbbször(i)

Leirat	Normalizált alak
Előbcör ős a gyermek magyarul tanólt nálunk. A legkülsőb mos nekem əə, hoj monnyák aa zelőbsöribe iskolába, în clasa întâi, hogy monyam a zelőbsöri, că clasa întâi. Szóva elősször imádkozni magyarul tanult meg akkor a Há magyarul s aztán Mikor elé-, elébször. Há. S aztá mitkor meggyóntunk akkor tanyitottak románul aztá, s kész többet elfelejtjük a magyar nyelvet. S az elébszöri pátör az ha- még hagyta? Az még hatta, mă öreg pab vót s az hatta, meť az tudot magyarul.	Előbbször is a gyermek magyarul tanult nálunk. A legkisebb most nekem öö, hogy mondják az előbbszöribe iskolába, în clasa întâi, hogy mondjam az előbbszöri, că clasa întâi. Szóval először imádkozni magyarul tanult meg akkor a Há magyarul s aztán Mikor elő-, előbbször. Há. S aztán mikor meggyóntunk akkor tanítottak románul aztán, s kész többet elfelejtettük a magyar nyelvet. S az előbbszöri páter az ha- még hagyta? Az még hagyta, mert öreg pap volt s az hagyta, mert az tudott magyarul.

4) előre, legelőre

Az *előre* Moldvában 'először, kezdetben, előbb' jelentésű határozószó is lehet. A lenti példák közül az elsőben biztosan az (vigyázat, itt a beszélő a gyűjtő), a másodikban talán.

Leirat	Normalizált alak
Hogy ki, kik jöttek hamarébb ide? A Sándorok s a Muntéányok. Azok jöttek legelőre. Igen, igen a Muntéányok s a Sándorok. Ők verték belé a, a karót ide ebbe a, ebbe a gödörbe. Hát egyebet mit lehetne és végzeni? Előre. Mikor félkelünk, vaj mikor fekszünk le. Csak ezt imádkozni, s ez az.	Hogy ki, kik jöttek hamarább ide? A Sándorok s a Muntyánok. Azok jöttek legelőre. Igen, igen a Muntyánok s a Sándorok. Ők verték belé a, a karót ide ebbe a, ebbe a gödörbe. Hát egyebet mit lehetne is végezni? Előre. Mikor felkelünk, vagy mikor fekszünk le. Csak ezt imádkozni, s ez az.

előre ~ (ált.), *előre* (Di) hsz **1.** előre; înainte; ahead, forward. – *A ruszok mēnültek előre* (O). **2.** **kez-**
detben, előbb; la început; at first, initially. – *Előre*
munkált jól (Di). CsángSz.

(MMTnySz)

5) eléáll, nagyidő elé

Leirat	Normalizált alak
<i>Szën Margitròl ezt mongyák, hogy ez csak nagyidő elé jó, vagy máskor is?</i> mikor az orvosné jött, elbúttak. Hoj nem és áltak elé, me meglássa, hoj mien beteg, akkor älküdi aa kórházba. [...] De nem és állottam elé, monta, s jövök magához olvastatok, me jobban hasznát. Megvót ə, megvót ą Tárkányi-Lászkovis, eliüttem s megtà-, meğ lehető tanólni.	<i>Szent Margitról ezt mondják, hogy ez csak nagyidő elé jó, vagy máskor is?</i> mikor az orvosné jött, elbújtak. Hogy nem is álltak elé, mert meglássa, hogy milyen beteg, akkor elküldi a kórházba. [...] De nem is álltam elé, mondta, s jövök magához olvastatok, mert jobban használt. Megvolt ő, megvolt a Tárkányi-Laszkovics, elélültem s megta-, meg lehetett tanulni.

6) éléhalad, itt maradt elé, elé-hátra

Leirat	Normalizált alak
Ėzkèt ə min@, mikor megöbrędék, kijövök ki akkor vëték kërészttèt, s mënnëk elé kapuig vissza, s mikor értem a házba, Háj mënyünk me kërşşő. <i>Hát igen, de még akarok kérdeni egy két szót.</i> [...] Ee, akkor én mënnëk elé. Hova? Ne mënnÿen elé, me mëgyëk magával S mikor kiért oda hëgyrë akkor, mënnÿen a zúton elé, s akkor leereszkedik bé Jenëtyësbe. <i>Mhm. S itt, it mënnÿek-e bé ezen a zulicán?</i> [...] <i>Vagy elé? Mënnÿen elé, s akkor [...] ot befélé, ot jó ą zút, mind itt ës.</i> Édesapám vót a küssëbb, hát űő vuot nyaggatva elé-hátra. Äléhalad, met vëszì a kicsikékèt a kërçiktő s viszi az é- oda, hoj mongyák, a ziskolába, új monnyuk mük. Mennek bé Sargonál isz vaja, nem járták, nem haladtak ott eli? Mennjenek bé séppet ä lútüre,	Ezeket ő mind-, mikor megébredek, kijövök ki akkor vetek keresztet, s menek elé kapuig vissza, s mikor értem a házba, Háj menjünk mert késő. <i>Hát igen, de még akarok kérdeni egy két szót.</i> [...] Öö, akkor én menek elé. Hova? Ne menjen elé, mert megyek magával S mikor kiért oda hegyre akkor, menjen az úton elé, s akkor leereszkedik be Jenekestbe. <i>Mhm. S itt, itt menjek-e be ezen az ulicán?</i> [...] <i>Vagy elé? Menjen elé, s akkor [...] ott befélé, ott jó az út, mint itt is.</i> Édesapám volt a kisebb, hát ő volt nyaggatva elé-hátra. Eléhalad, mert veszi a kicsikéket a kezüktől s viszi az é- oda, hogy mondják, az iskolába, úgy mondjuk mik. Mennek be Csorgónál is vagyon, nem jártak, nem haladtak ott elé? Menjenek be cseppet a

sză lásszák meg ott. Akkor a frònt itt elémënt, úgyhogy ə a némętek bė= =vótak mindenfeléjé. əə <i>Ko- kovártéozza</i>. Szėgény asszon vót, hat gyärmėkă nekii, elėkapva mászikok, ęz e zutolszó ithon remėnkėdėtt [...] hajja hėj, vigyėtek əl vələmmėrre né! Dę mękkorát látok, ín nēm kėl szőjjęk, nēm kėl varjak, s úgyhogy mėnünk elė. Ugy. Cu ce putem. Aztán męgcsináltuk ęztęt. Immá mėnnyünk elė vėlę. S ű it maradott elė, męt há tanított aztá románul. Ākkor ęnnyit montunk. <i>Keltek fėl</i>. Keltünk fėl, akkor, s męntünk dolgoztunk, elė így. Tizkorig. Hány Isten van? Ęggy Istę. Hən szemėrę? Hąram. Ki teremtętt? Atyaisten. %</ima> Úgy tanyított elė. Sínált ędzşə kosárt páporából, s utat adat a vizzėn, hoj męnnyėn, de őő [...] Figyeltę, a széjen elė.	lőtőre, s lássák meg ott. Akkor a front itt elément, úgyhogy ő a németek be voltak mindenfelé. Öö <i>K- kvártélyozva</i>. Szegény asszony volt, hat gyermeke neki, elėkapva másikak, ez az utolsó itthon reménykedett [...] hallja hej, vigyétek el valamerre na! De mekkorát látok, én nem kell szőjek, nem kell varrjak, s úgyhogy menünk elė. Úgy. Cu ce putem. Aztán megcsináltuk eztet. Immár menünk elė véle. S ő itt maradt elė, mert há tanított aztán románul. Akkor ennyit mondtunk. <i>Keltek fel</i>. Keltünk fel, akkor, s mentünk dolgoztunk, elė így. Tízkorig. Hány Isten van? Egy Isten. Hány személyre? Három. Ki teremtett? Atyaisten. %</ima> Úgy tanított elė. Csinált egy kosarat pápurából, s utat adott a vízen, hogy menjen, de őő [...] Figyelte, a szélen elė.
--	--

7) ittelé, ottelé, hol elé

Leirat	Normalizált alak
Luninán, əə Păkuràrība, ə Szeret mąrtján, Zuhaj mąrtján, hol elí vannak nekünk ugaraink Unguri, asz= =onyák nekünk. <i>Hol?</i> Né, ittelé mindėnütt. <i>A akkor, emlékszik arra, hogy mijen, m- mi volt akkor?</i> Nēm vót ittelé, jó vót, męt n-am avut	Luminán, öö Pakurárba, ő Szeret martján, Zuhaj martján, hol elė vannak nekünk ugaraink Unguri, azt mondják nekünk. <i>Hol?</i> Né, ittelé mindenütt. <i>A- akkor, emlékszik arra, hogy milyen, m- mi volt akkor?</i> Nem volt ittelé, jó volt, mert n-am

front.	avut front.
nem tudsz valakit ittélé , asz= =onnya, hoj szoptassz, asz= =onya meddig felnő ej kisit a buba, asz= =onnya, én megfizetem, asz= =onnya	nem tudsz valakit ittélé , azt mondja, hogy szoptassa, azt mondja meddig felnő egy kicsit a buba, azt mondja, én megfizetem, azt mondja
Vannak magyarok, toa z= =ulicán hol van ottélé még vannak vagy nyián.	Vannak magyarok, tova az ulicán hol van ottélé még vannak vagy néhány.
Mennyit járt maga, kelmed a falvakan, ulyan hălt, hol Bogdănfălăba, sză Kalagôrba, ottélé , mind tuggyăk azt.	Mennyit járt maga, kelmed a falvakon, olyan helyt, hol Bogdănfălăba, s Kalagorba, ottélé , mind tudják azt.
Ne, mincsak ottélé űlnek a pănă la biserică	Na, mindcsak ottélé űlnek a pănă la biserică

8) addigélé, mostanig elé, elé addig, elé kilencvenig

Leirat	Normalizált alak
S azóta nem vót sēm̃mi. Élé kilencvenig , kilencvenēgyi mikor ő kí- kēřestē a kolēktívától, s aztă jōtt ez a vētērănn pēndz.	S azóta nem volt semmi. Elé kilencvenig , kilencvenegyig mikor ő ki- -kereste a kollektívától, s aztán jött ez a veterán pénz.
Mēt elí addigă , Hajdin ēs ē kicsit əə tartotta măgăt, hogy nem, mēt csak ez kell. [...] Ez idăfăliē wót. Dē elē addig , [...]	Mert elé addig , Hajdin is egy kicsit öö tartotta magát, hogy nem, mert csak ezt kell. [...] Ez idefelé volt. De elé addig , [...]
S älé addig aa năkēm, csak fél szălăram vót, mind ēgyi zsidónak adnak.	S elé addig öö nekem, csak fél szálárom volt, mint egy zsidónak adnak.
Ăkkor nem ęszțem lē, z= =zútítól mosztanig elē n-am avut criză	Akkor nem estem le, azótától mostanig elé n-am avut criză
Jărt-e ott arrafelē? Nēm. Örökkiē kĳészűltem, hogy ęlmēnnyek, dē örökkiē nem vuot miēltó, hoj mēnnyűnk, mēt asta a fost, dă. Mēnűnk elē , mořtanyig elē , s aztă mĳég mit ad z= =Isten a lēcc.	Jărt-e ott arrafelē? Nem. Örökké kĳészűltem, hogy elmenjek, de örökké nem volt méltó, hogy menjűnk, mert asta a fost, de. Menűnk elé , mostanig elé , s aztán még mit ad az Isten az lesz.
Mořtég elē vót kēřtő buōcsunk. S most immă fēlszakadt ē. Pűnkösbe ēs vót s Szēnt Ferēncbe ēs.	Mostég elé volt kettő búcsúnk. S most immár felszakadt egy. Pűnkösbe is volt s Szent Ferencbe is.

Há nem tudtam én, amég ide nem jött ez ə Vătă-, aggyigelé magyarul és tudot a pap.	Há nem tudtam én, amíg ide nem jött ez a Vătă-, addigelé magyarul is tudott a pap.
Met meg- el- megnősült, ő is csánt egy gyermekét, s nem még hallam. S addigelő haltam, ho neki isz vót	Mert meg- el- megnősült, ő is csánt egy gyermeket, s nem még hallom. S addigelé hallottam, hogy neki is volt
Félkiluszba immá adni keztek ki valahol félkiluszakba. Addigelé , csak ẽ kilusba.	Félkilósba immár adni kezdték ki valahol félkilósakba. Addigelé , csak egy kilósba.
Brë, ha nem vót addigelé paránk, ăz ă para, nem ẽltünk-e, immá isz ẽlünk, nà.	Bre, ha nem volt addigelé paránk, ez a para, nem ẽltünk-e, immár is ẽlünk, na.

9) elébb

Leirat	Normalizált alak
Hogy magiknál hírtetűözzjék elíefelié , hogy ne mōraggyunk bűnbē, hogy nem ɔttuk elébb , eléb hogy hírtetűözzjék.	Hogy maguknál hirdetőzzék eléfelé , hogy ne maradjunk bűnbe, hogy nem adtuk elébb , elébb hogy hirdetőzzék.
Z= =én emberem tanólt Valénba, ɔztă a pōpot ẽlmutáltăk onnat, s többet nem tudot mēnni súbă, sztăn mēghăzasodot, s gyermekék lettek, s többet nem tudot mēnni eléb tanólni. S mēgmaradott úgy!	Az én emberem tanult Valényba, aztán a papot elmutálták onnat, s többet nem tudott menni sehova, aztán megházasodott, s gyermekek lettek, s többet nem tudott menni elébb tanulni. S megmaradt úgy!
Opt sec-, opt septembrii ha nem ẽsik əə vasárnap, ẽsik hétközbe, akkor mutájuk. Ha eléb ȳan két nappal ẽz a vasárnap, akkor tẽszik elōb , ha nem, tẽszik hătrăb.	Opt sec-, opt septembrii ha nem esik ȳő vasárnap, esik hétközbe, akkor mutáljuk. Ha elébb van két nappal ez a vasárnap, akkor teszík elébb , ha nem, teszík hátrăbb.

10) eléfelé

Leirat	Normalizált alak
S ăztă ə nōttēm másădik māmával, s mincsak nēhẽség, dē mējünk eléfelé .	S aztán ő nőttem második māmával, s mindcsak nehézség, de megyünk eléfelé .
Há akkor vȳtěk kērẽsztȳt, s hăl Istēnnȳk, hogy meglăttăm ẽgẽssȳgēsēn aggya a zlstēn lejen eléfelé ẽgẽssȳg. ȳnnyit mondok, ȳgyebet mit mongyak?	Há akkor vetek keresztet, s hála Istennek, hogy meglăttăm ẽgȳzsȳgesēn adja az Isten legyen eléfelé ẽgȳzsȳg. Ennyit mondok, egyebet mit mondjak?

Anyókā, muszáj vót, me kēnd nem hālgatāt, nem hājot békémēt. Hā vészēkēdēt velem. Immā ēccē mēgmontā lēne, s többet nē monnya, dē mōntā brē elēfelé. Hoj ēvēttēm a jōhāt. Köszönünk egymásnak, dicsértessék Jēzusnak szēn nevē, s végezzük a zolvasót elēfelé, mēēn mindenki a bajába.	Anyóka, muszáj volt, mert kend nem hallgatott, nem hagyott békémet. Há veszekedett velem. Immár egyszer megmondta lenne, s többet ne mondja, de mondta bre elēfelé. Hogy elvettem a juhát. Köszönünk egymásnak, Dicsértessék Jézusnak szent neve, s végezzük az olvasót elēfelé, megyen mindenki a bajába.
--	--

Megjegyzés: Néha rendkívül nehéz a megfelelő alakot kiválasztani.

Eléje, elejébe, elődbe

A névutó / határozószó funkciójú *eléje*, *elejébe*, stb. mellé (a *nekie*, *alája*, *rája*, *hozzája*, *feléje*, stb.-hez hasonlóan) a sztenderd alak oszlopba felvettük, hogy *elé*.

Az *eleibe* / *elejibe* / *elejébe* normalizálva egységesen *elejébe* lett, a további ragos alakok ugyanígy: *elejembe*, *elejedbe*, stb.

Leirat	Normalizált alak
Te innét térj vissza, mēt a fokhajmáal elējēdbē állōk, s a tōvēl mēgszurkállak.	Te innét térj vissza, mert a fokhagymával elejedbe állok, s a tűvel megszurkállak.
Édēs Jóistēnkēm bocsássa mēg a bűneinkēt, hallgassa mēg a mű könyörgéseinkēt, és a mi kiájtásunk jussanak elējīdbē , ámmēnt.	Édes Jóistenkém bocsássa meg a bűneinket, hallgassa meg a mi könyörgéseinket, és a mi kiáltásunk jussanak elejedbe , ámen.
mēnny el Sātān nē kísércs, mēt én mēg vagyok kērēsztelkēdvēl, a zUristēnnēk mēgszēntēlt képībē. Ha nēm hiszēd, mēnny elējībē és mēgfēlēl képēmbe.	menj el sátán ne kísérts, mert én meg vagyok keresztelkedve, az Úristennek megszentelt képébe. Ha nem hiszed, menj elejébe és megfelel képemben.
Ko kāzd gōrgetni, ako fognāk, fogják húzni, mē münk harangjaink ārra vannak szēntēlvē. Z= =ūdō elējībē .	mikor kezd görgetni, akkor fognak, fogják húzni, mert mink harangjaink arra vannak szentelve. Az idő elejébe .
Hā bunikā, s ē jó, azt elmongya a zūdō elējībē és jó ónōnti ön-, mikor önt önt és valakinek. Vaj bētēg s mēgōnti a zōnt.	Há buniká-, s ez jó, azt elmondja az idő elejébe és jó ónönté- ön-, mikor önt önt is valakinek. Vagy beteg s megönti az önt.

láthassunk szép álmot, álom minket még ne csaj, pokol tölünk távoggyál, nyis kaput angyal, nyujcs kezet, Mária, mehessünk bátran az Úr színye elejbe, ámmën S én kimënëk ajtóm eleiben, én kimënëk ajtóm eleiben. Szënt Ilona, ki szën nevedët hòrdozom, vígy Jézus eleibe, a z= =én kérésëmët, segéj rétam túlvilágon, én imádkozom érte ezen a világon	láthassunk szép álmot, álom minket meg ne csalj, pokol tölünk távodjál, nyiss kaput angyal, nyújts kezet, Mária, mehessünk bátran az Úr színe elejébe, ámen S én kimenek ajtóm elejében, én kimenek ajtóm elejében. Szent Ilona, ki szent nevedet hordozom, vidd Jézus elejébe, a az én kérésemet, segélj rajtam túlvilágon, én imádkozom érte ezen a világon
---	--

Az alábbi részletben szereplő *elődben*-t *elédben*-re normalizáltuk:

Leirat	Normalizált alak
Asszonyunk, halgazz még a mű könyörgésünköt, és a mű kiáltásunk jussanak elődben .	Asszonyunk, hallgasd meg a mi könyörgésünket, és a mi kiáltásunk jussanak elédben .

elő elő: *ēppe elōmbe āltāl meg!* du bist eben vor mir stehen geblieben; H *elō* (*eleje*) Vorderseite, Vorderteil (z. B. des Körpers).

(CsángSz)

Vele / véle, leszen / lészen

neki / néki	>	neki / néki
vele / véle	>	vele / véle
fele / felé	>	fele / felé
bele / belé	>	bele / belé
leszen / lészen	>	leszen / lészen
mienk / miénk	>	mienk / miénk
tied / tiéd	>	tied / tiéd
tele / teli	>	tele / teli

Leirat	Normalizált alak
Ugy mondzsák k̄aparszō neki ?	Úgy mondják koporsó neki ?
Az örök= =világosság fényeskegyék nékik . Uram, irgalmazz nékik , Krisztus këgyelmezz nékik .	Az örök világosság fényeskedjék nékik . Uram, irgalmazz nékik , Krisztus kegyelmezz nékik .

Csak �cc�r �ttem b�l�ll�, m�g �s �l�g�tt�m v�l�.	Csak egyszer �ttem belőle, meg is �l�gedtem vele.
A z� m�m�ja t�sv�r v�t véllem.	Az � m�m�ja testv�r volt v�lem.
Sokon, m� ha f�l van a faluig f�lny�lik m�g �ggy �rd� kézi, f�lf�l�.	Sokan, mert h� fel van a falujuk felny�lik m�g egy �rd� közé, felfele.
It lak- �bb� a k�ss�gb� id�f�l� kifelé �s, b�f�l� és, csak magyarok vannak.	Itt lak- ebbe a k�zs�gb� idefelé kifelé is, befelé is, csak magyarok vannak.
Ebbe a gödörbe �k vert�k bele a kar�t.	Ebbe a gödörbe �k vert�k bele a kar�t.
H�t �n �s b�londulok b�l� utaj�n.	H�t én is bolondulok belé utolj�n.
Vikárja nem ura mongyam honnat. Mis� falubol leszen.	Vikárja nem ura mondjam honnat. Micsoda faluból leszen.
Leült a zAtyaistennek jobb�r�, onnat l�sze elj�vend� itélni a zelveny�k�t és a megholtakot.	Leült az Atyaistennek jobbára, onnat l�szen elj�vend� itélni az eleveneket és a megholtakat.
Mikor� m�g �j �sik, hoj a pap kim���n a p�t�r a m��nk , akkor m���nk m�k �ss, h�.	Mikor még �gy �sik, hogy a pap kimegyen a péter a mienk , akkor megyünk mik is, h�. ¹⁶
�zt a m���nk�t . <i>Ez hogy h�j�k?</i> Valea Rea	Ezt a mi��nk�t . <i>Ezt hogy h�v�j�k?</i> Valea Rea
� ne sírj, ne sírj mer a tiéd áldot sz��cs�g�s fiad haz�� t�rgyig vérbe s k�ny�kig könybe.	� ne sírj, ne sírj mert a tiéd áldott sz��ts�g�s fiad hazán térdig vérbe s k�ny�kig könybe.
Vájtunk � nagy gödröt, m�t sok vu�t, tuggya nagy dul�p t�li . [...] �gy szekrény tele .	Vájtunk egy nagy gödröt, mert sok volt, tudja nagy dul�p teli . [...] Egy szekrény tele .

Megjegyzés: a rendszer  l g következetes, hibák (a *meink*-en kívül) leginkább csak a t rshat roz s sz m lyes névmások körében fordulnak  l , ahol 4db *v llik*-b l *v l k* helyett *velük* lett:

Leirat	Normalizált alak
�smeri a b�k�iakat�? B�k�iakat? �sm�r�m, k� jártam sokcor a madzs�rh�sz, sz� mentem v�llik , j�tt�m. <i>Mhm.</i> Mig tan�s�ltunk.	�smeri a b�k�iakat? B�k�iakat? �smerem, ke jártam sokszor a magyarhoz, s mentem velük , j�tt�m. <i>Mhm.</i> M�g tan�cs�ltunk.

¹⁶ Itt tapasztalható némi következetlenség, ugyanis normalizáláskor 1 *meink*-b l *mienk* lett, 3-b l pedig *miénk*:  , **miénk** nagy harang, **miénk** N metors gb l van hozva, nagy sz p harangok.

Neki, néki, nekie, nekiük

neki, néki > neki, néki

Leirat	Normalizált alak
Hogy az elenyészhetetlen való világosság fényeskégyék nékik .	Hogy az elenyészhetetlen való világosság fényeskedjék nékik .
-dűőn a Szűz magzattyát, jászolban síró fiát, el akarja alunni, így ínekel űnéki , ó napfény, ó élet. Ó jédēs Jézus, ó jédēs Jézus.	-dőn a Szűz magzatját, jászolban síró fiát, el akarja alutni, így énekel őnéki , ó napfény, ó élet. Ó édes Jézus, ó édes Jézus.
Aggy, Uram, örök nyugodalmat elhalt szolgáid, Gál Antal, az ő társa Mári, s többi héza= =tartozzó gyermekék és rokonság lelkének. Az örök= =világosság fényeskegyék nékik . Uram, irgalmaz nékik , Krisztus kégyelmez nékik .	Adj, Uram, örök nyugodalmat elhalt szolgáid, Gál Antal, az ő társa Mári, s többi hozzá tartozó gyermekek és rokonság lelkének. Az örök világosság fényeskedjék nékik . Uram, irgalmaz nékik , Krisztus kegyelmez nékik .

nekije, nekie > norm.: *nekie* + sztenderd alak: *neki*
 nekijek, nekiek > norm.: *nekiük* + sztenderd alak: *nekik*

Leirat	Normalizált alak
Sëmmi rosszat nekije	Semmi rosszat nekie
Arany. Arant adott nekije	Arany. Aranyat adott nekie
S asz= =onta së vizet nę igyál, sëmmi. Tűrve. Mikor męgtiltā męgmontam nekije . Mondom, atyasága, nęzzēn csak. Így van, nęm sëmmi.	S azt mondta se vizet ne igyál, semmit. Tűrve. Mikor megtilta megmondtam nekie . Mondom, atyasága, nézzēn csak. Így van, nem semmi.
Há, én jártam jén ēs. Őt van ā nagy kērēsnyiel, ot, jártam jén āā e @ tēmētēsirę. Nekije . Jártam. A Luca néni temetésire eljárt. Há hogyne. S jártam, mikor ā Pápā ējöt magikhaz.	Há, én jártam én is. Ott van a nagy keresztnél, ott, jártam én ő a UNK temetésére. Nekie . Jártam. A Luca néni temetésére eljárt. Há hogyne. S jártam, mikor a pápa eljött magukhoz.
Ű a kápucsinakhoz [...] cum îi spune nekjee ?	Ő a kápucsinokhoz [...] cum îi spune nekie ?
Ėh, da eu vorbesc ā ādikā m, bęszęlgętek nekie magyarul, há ojan sztīlcsiltan fālāl vissza nekēm.	Eh, da eu vorbesc ā ādikā m-, bęszęlgętek nekie magyarul, há olyan sztālcsiltan felel vissza nekem.

Sok orvosval �gygy�t�rt�t�t�m, vitt�m nek��k �gy��k m��s�k�t, mit bértám háztól ��ll-, sz��g��ny��ttem a házát, sz�� h��rt�m oda nek��k, hogy hozzam meg e zasszony��mat.	Sok orvossal egyet�rt�ttem, vittem neki��k egyik m��s�k�t, mit bértám háztól el-, -szeg��ny��ttem a házát, s hordtam oda nekik, hogy hozzam meg az asszonyomat.
--	--

Megjegyzés: Ezeknek az alakoknak az   r  sm  dj  a nincs kodifikálva. Egyéb korpuszokban   gy találni őket:

- ��magyar korpusz (��MK):	<i>nekie, nekiek</i>
- Történeti magánéleti korpusz (TMK):	<i>nekije, nekij��k</i>
- K��z��p��magyar emlékirat- ��s drámakorpusz (KED):	<i>nekije, nekij��k</i>
- E-Szókincs - Alaktani táblázatok:	<i>neki (nekie)</i>
- Történeti Szövegtár (nincs normalizálva!):	<i>nekie, nekije, nekiek</i>

-nem  , -  v  

-nem   / -n  m   > -nem  

Leirat	Normalizált alak
Készen vagyok ��zut��n inkább meghálni, sz��nt felségedet, szer��l��m��s J��o��sten��m��t, ��k��rmin��m�� többször megbántani.	Készen vagyok ezután inkább meghálni, szent felségedet, szerelmes J��o��stenemet, ��k��rminem�� többször megbántani.
Tizedik: s��m házát, sem mezejit, sem ��k��rit se szomar��j��t, se ��gy��bn�� orsz��g��t, ��mm��nt. %</ima> Se ��gy��bn��m�� jószágát? ��gy mongya? ��gy��b. Se <i>��gy��b</i> S��m��i rosszat nek��	Tizedik: sem házát, sem mezejét, sem ��k��r��t se szamarát, se ��gy��bne- orsz��g��t, ��men. %</ima> Se ��gy��bnem�� jószágát? ��gy mondja? Egyéb. Se <i>��gy��b</i> Semmi rosszat nekie
Tiz��dik, s�� házát, s�� mezejit, s�� ��k��rit, s�� szomar��t, s��m sémái ��gy��bn��mi jószágát, mely a z��v��, ��mm��n.	Tizedik, se házát, se mezejét, se ��k��r��t, se szamarát, sem semmi ��gy��bnem�� jószágát, mely az ��v��, ��men.

-  ve / -  v   > -  v  

Leirat	Normalizált alak
S én ��gy ��ltem s beteg vótam ��n m��ntem t��mplom��kba, m��ntem sz��kitakn��l, @ m��ntem mind��ny��b�� ho, mikor tudtam.	S én ��gy ��ltem s beteg voltam én mentem templomokba, mentem sz��kitokn��l, UNK mentem mindenüvé ho-, mikor tudtam.
Most cs��nt��k mind��nny��b�� cs��nt��k, h��, pap��k.	Most cs��nt��k mindenüvé cs��nt��k, h��, papok.

Új monnyák Tyiva, új van tével a buletinba, mindēnūve.	Úgy mondják Chiva, úgy van téve a buletinba, mindenüvé.
--	---

Megjegyzés: A TMK-ban ugyanez történt. Néhány példa: *akárminemű, aminemű, kappannemű, mindennemű, minemű, néminemű, semminemű, valaminemű, együvé, másüvé, egyebüvé, mindenüvé*

Zélye, féjjel

Ebben a két szóban a zárt ě-t kivételesen nem *e*-re vagy *ö*-re normalizáltuk, hanem *é*-re. A *féjjel* esetében azért, hogy ne keveredjen a *fej + el = fejjel* (N.Ins) alakkal, a *zélye* esetében pedig azért, mert a szó számos ejtésvariánsa közül ez tűnt a legalkalmasabbnak arra, hogy a különböző változatokat összefogja. Mindkét esetben megfelelő opció lett volna az *ö*-s alak is: *zsöllye, főjjel*. A *féjjel*-ről itt: [Féjjel, felül](#), a *zélyé*-ről pedig alább írtunk bővebben.

Leirat	Normalizált alak
Szikriunak, dă. Sicriu, zělĕ . [...] Zělĕt @, csănnăk zělĕt neki, száu bĕtĕttĕk e zělĕbe . Azt <i>hogy híják?</i> Ami Zilye . <i>Hogy?</i> Zilĕje . Ĵĕlye . Mongyák ziljĕ .	Szikriunak, dă. Sicriu, zélye . [...] Zélyét UNK, csănnăk zélyét neki, száu bĕtĕttĕk a zélyébe . Azt <i>hogy hívják?</i> Ami Zélye . <i>Hogy?</i> Zélyéje . Zélye . Mondják zélyéje .
Dĕăk van, fĕjĵal az orgonăvă, s akkor, mĕnk utănik mĕnnyuk. <i>S a-, akko még szăntók is vannak ĕzĕn fĕjĵel?</i> Még ĕzĕn fĕjĵel van aztă szăntóm. S akkor it fĕjel van a, hoj mongyam magănak, ez a zerdő, it a lĕnkai erdő. Új mongyák ĕnnĕk.	Deák van, féjjel az orgonával, s akkor, mink utánuk mondjuk. <i>S a-, akkor még szántók is vannak ezen féjjel?</i> Még ezen féjjel van aztán szántóm. S akkor itt féjjel van a, hogy mondjam magának, ez az erdő, itt a lunkai erdő. Úgy mondják ennek.

A **zélye** jelentése ‘koporsó, Szent Mihály lova’, köznyelvi formája **zsöllye**. A szó moldvai alakváltozataiban az alábbi nyelvjárási jellegzetességet figyelhetjük meg:

1) zélye	-	zs > z	(Morza , rózám , zákba)
2) zélye / zĕle	-	ly / l váltakozás	(Üllek , tellesz , mellik)
3) zĕlye	-	diftongizálás	(Fĕlőbrĕdek iĕn , Örökkĕ kiĕszültem)
4) ĵĕlye	-	szóeleji z elhagyása	(Zsidó , zidó , idó , idu)

Lásd még:

- **zsöllye** ([ÚESz](#))
 - **zélye** (ÚMTsz)
 - **zélye** (MMTnySz)
 - **zjēlé** (CsángSz)
 - **sélye** ([Czuczor-Fogarasi](#))
 - **zélébe**: zsöllyébe, koporsóba (Lakatos, 2003, szójegyzék)
- Talán az alábbi, több helyen is közölt énekszövegben is ennek a szónak egy változatával van dolgunk:

Béléje Szűz Márije, székibe, **sziljába** ([Erdélyi, 1999](#), 229. ének)
 béléje Szűz Márie székibe **sziljában** (Harangozó, 2001, p. 208)
 béléje Szűz Márije, székibe, **szillyába** (Harangozó, 2001, p. 213)

Linkek az eredeti felvételekhez: [1965-ös felvétel](#) (ZTI)
[1973-as felvétel](#) (ZTI)

Féjjel, felül

féjjel, féjjel > féjjel + magyarázat: *felül / fent / fel*

Leirat	Normalizált alak
Děák van, fějäl az orgonávā, s akkor, münk utánik monnyuk.	Deák van, féjjel az orgonával, s akkor, mink utánuk mondjuk.
<i>Hol van, egynégy osztáj? Aicea la deal. Ott ės van s itt, há. Ide jártál ide fějel? Hă. Jărtam.</i>	<i>Hol van, egy-négy osztály? Aicea la deal. Ott is van s itt, há. Ide jártál ide féjjel? Há. Jártam.</i>
<i>S a-, akko még szántók is vannak ęžen fějjeľ? Még ęžen fějjeľ van aztă szăntóm.</i>	<i>S a-, akkor még szántók is vannak ezen féjjel? Még ezen féjjel van aztán szántóm.</i>
<i>De templomik van-e? Van, most it csánnyuk, az a tēplom it fějjeľ.</i>	<i>De templomuk van-e? Van, most itt csánjuk, az a templom itt féjjel.</i>
S akkor it fějel van a, hoj mongyam magának, ez a zerdő, it a lönkai erdő. Új mongyák ęnnek.	S akkor itt féjjel van a, hogy mondjam magának, ez az erdő, itt a lunkai erdő. Úgy mondják ennek.

Lásd még:

- **MMTnySz**: *féjjel* → *föl*
- **TESz**: [felül](#)

- EtSz: [fël, fël](#)

>> [Kühül, kűjel, kívül](#)

Hátré, helyré

hátra, hátrë, hátré, hátri > hátra

Leirat	Normalizált alak
Be- megcepenyilódot s hátrévëtte szëmeit. [...] Rëszketni fog, s hátrévëtte szëmei s í.	Be- megcepenyilódott s hátravetette szemeit. [...] Reszketni fog, s hátravetette szemeit s így.
Nezet ki kăpuñ. Meglăttă sză, hűzakadat hátri sză í ní, sză măm udzs jün bé, filek tűlled. [...] sz ű hűzakodat hátri ä szqpruhăz.	Nézett ki kapun. Meglătta s, huzakodott hátra s így ni, s máma hogy jön be, félek tőled. [...] s ő huzakodott hátra a soprahoz.

helyre, helyrë, helyré > helyre

Leirat	Normalizált alak
Ėj elërkëztünk a szënt hăjră , ěj a szomorú, gyászos kërba.	Ej elérkeztünk a szent helyre , ej a szomorú, gyászos kertbe.
Aztăn hăräjöt , në mos má mëgnött. <i>Mhm Hăräjöt. S mitő jött hejre?</i>	Aztán helyrejött , ni most már megnött. <i>Mhm Helyrejött. S mitől jött helyre?</i>
Amikor mënnek ä gyülekezésbe, valahoa akkor ä zëfiatalok ëgy hejrë mënnek. Ëgy hejrë mënnek ä zolăokya, ezëkel a romănyokya. Sa ha ëgy= hejrë mënnek, hătă sigur că da, nę ot szëretkëznek, met ha ëggyik măsik ozt elvëödnek.	Amikor mennek öö gyülekezésbe, valahova akkor a fiatalok egy helyre mennek. Egy helyre mennek az oláhokkal, ezekkel a románokkal. S ha egy helyre mennek, hát sigur că da, na ott szeretkeznek, mert há egyik măsik aztán elvevődnek.
Mincsak odamënt hëzzik, met ha innet fëgyütték, ha mënt, vitte a nyirël e zsăköt. Abba tëttek bé, tőtötték bé, azt amikor lëtőtötték, ëgy hărë azt onnat vüttę el a pătër. Adta oda e szëminăraknak. Ëgy hejrë összegyűjtötték. Összegyűtték oda há, ëgy herë , há.	Mindcsak odament hozzájuk, mert há innet felgyűjtötték, ha ment, vitte a nyirel a zsăkot. Abba tették be, töltötték be, aztán amikor letöltötték, egy helyre aztán onnat vitte el a páter. Adta oda a szeminároknak. Egy helyre összegyűjtötték. Összegyűjtötték oda há, egy helyre , há.
Ėccër a hătăra, ëccër a szűvirę, ëccër ëggyik	Egyszer a hátára, egyszer a szívére, egyszer

térgyjre, ëccër a másikra s utuján a két lábát ëgy hãrë tészí s ëccëribë, kilënszër.	egyik térdére, egyszer a másikra s utolján a két lábát ëgy helyre teszi s egyszeribe, kilencszer.
Azt a szënet apróba, apróba, s a zsírval s a fokhajmáal ëgy hãrë .	Azt a szënet apróba, apróba, s a zsírral s a fokhagymával ëgy helyre .
Nëm min tudnak e kicsikék most, olául beszélnek met ha ëlmënnëk ææ valamërrë oan hërë , nëm értnek.	Nem mind tudnak a kicsikék most, olául beszélnek mert ha elmennek öö valamerre olyan helyre , nem értenek.

Vámszer (1954): *Löki a szekeret **hãtrë**
Ëty **hëré** mënyën az*

MMTnySz: ***hãtrë, hãtri** (a hátra szócikkében)*

CsángSz: ***hãtrë***

Erdős Szászka (1994): *Vaj kétszáz esztendüvel **hãtri** Szabófalván it közél nem volt semi féli molom örelni lisztet.*

Iancu (2022): *Nem láttátok-e – aszonnya –, haladjon itt – aszonnya – egy leán s egy legén? – aszongya. Most – aszonnya – most egy esztendeje **hãtrë**, aszongya.*

Hamar[aáé]bb, messz[eé]bb, stb.

hamar - aáé - bb > - aá - bb
hãtr - áé - bb > - áé - bb
arr - áé - bb > - áé - bb

Leirat	Normalizált alak
ëlmondòm hamarab Miatyánkãt, a zÜdvëzlëgyet, s aztã mondom ëzt	elmondom hamarabb Miatyánkot, az Üdvözlëgyet, s aztán mondom ezt
Kovászæ, kovász, maraggyan æm, szüsszenek hamarãbb. Hamarãbb uj wùt.	Kovász, kovász, maradjon öhm, süssenek hamarãbb. Hamarãbb úgy volt.
S táwosztãssã ã rosszãt tõllik, mët a rossz hamarãb ëjõ, mind a jò.	S távoztassa a rosszat tõlük, mert a rossz hamarãbb eljön, mint a jó.
lën, ën lëbëtegëdtem még hamarãbbacska , idetoa. [...] Rosszulka vótam ën.	Én, én lebetegedtem még hamarãbbacska , idestova. [...] Rosszulka voltam én.

Míg hamarább, bunicii, bunikunk tanoltok magyarul e szkòlába isz. Igën, ő elmonta hamarébb, s ășz montăk ežek utăna. Nem tom ki jő ide pitănvăl, mōndzsa. Hoz ide pitănt, sz= =ă hultak, dēt elindult ə az a pitănvăl, őkör ők elindultak hâmăribb i, míg hâmăribb eljērtēk mind əə pitănvăl. Hútak hâmăribb eloertēk. Ő yót a a hamaréb, ő yót a kántor a faluba	Még hamarább, bunicii, bunikunk tanultak magyarul a skólába is. Igen, ő elmondta hamarább, s aztán mondták ezek utána. Nem tudom ki jön ide pitánnal, mondja. Hoz ide pitánt, s a holtak, gyet elindult ő az a pitánnal, akkor ők elindultak hamarább így, még hamarább elértek mint őő pitánnal. Holtak hamarább elértek. Ő volt a a hamarább, ő volt a kántor a faluba
Innet hátrább ä zablakan bëjött Ha eléb yan két nappal ež a vasárnap, akkor tēszik elöb, ha nem, tēszik hátrăb.	Innet hátrább az ablakon bejött Ha elébb van két nappal ez a vasárnap, akkor teszík elébb, ha nem, teszík hátrább.
Ėstē imădkozunk, mikor fēkszünk le monnyuk aa älmonnyuk aa Ėnlefēksēmēt, s ha el= =vajak făradvăl măccor elaluszom, s többet mă ăráb nem tudok, mē akkor əə öbred-mēgöbredēk, ha imădkoztam s új maradtam elaluva. Arriskább i sēppeskēt vaj í Krisztusz.	Este imădkozunk, mikor fekszünk le mondjuk a elmondjuk a Ėnlefekszemet, s ha el vagyok făradva măsszor elaluszom, s többet mă arrább nem tudok, mert akkor őő ébred-megébredēk, ha imădkoztam s úgy maradtam elaludva. Arrécskább egy cseppescēt vagyon egy Krisztus.

Megjegyzés: Bár kérdéses, hogy mennyire indokolt a *hamarébb*-at *hamarább*-ra normalizálni, precedens van rá: a norm. alakok között sem az ÓMK-ban, sem a TMK-ban nincs *hamarébb*. Az eredetileg *e-s*, illetve *é-s* változatokból mindkét korpuszban *hamarabb* vagy *hamarább* lett (vegyesen):

Az==	==okáért	añál	hamarébb	el-kũ'ldöttem	ő'tet	,	(ÓMK)
az	okáért	annál	hamarább	elküldöttem	ötet	,	
Es	a'	többi	hama-@@rébb	el-enyéfzenek	hogy-fem	az	elsők
és	a	többi	hamarabb	elenyészének	hogysen	az	elsők
							(ÓMK)
mert	az által,	ugy mond,	[leg hamarébb]	megh ronthattyák	az	Embert.	
mert	azáltal,	<–úgymond,–>	leg hamarább	megronthatják	az	embert.	
mert	az+által	úgy+mond	hamar	megl+ront	az	ember	
C	Adv Pro	Inj/Utt	Adv.Supl.Cmp	VPfx.V.Mod.P3.Def	Det	N.Acc	(TMK)

A	dolmány	mértékét,	Szívem,	küldje	meg	Kegyelmed	mennél	[hamaréb.]
A	dolmány	mértékét,	szívem,	küldje	meg	kegyelmed	minél	hamarabb.
a	dolmány	mérték	szív	küld	meg	kegyelme	minél	hamar
Det	N	N.PxS3.Acc	N.PxS1	V.Subj.S3.Def	VPfx	N Pro.PxS2	Adv	Adv.Cmp

(TMK)

messz - eëé - bb > - e - bb
 közel - eëé - bb > - e - bb
 benn - eëé - bb > - e - bb
 fenn - eëé - bb > - e - bb

Leirat	Normalizált alak
Mënt hazafélé ő és. Met ő és ot fël, męsszę ül. Még töllęm még męsszéb. Még hívták el męsszę így mászã męsszęcskębbã, faluba. Hã új mongyák neki, a Máncsik lõnkája męsszéb van, tuggya-ë met najobb terület.	Ment hazafélé ő is. Mert ő is ott fel, messze ül. Még tőlem még messzebb. Még hívták el messze így más messzecskebb, faluba. Há úgy mondják neki, a Máncsik lunkája messzebb van, tudja-e mert nagyobb terület.
Sã ha akar kimënni otęlé, sã bęę- béesik Jënętyęsbę, ã kőzelib van. Jőjjön csak e kicsit kőzelębb ide ne hoj. Męnnyęn kőzelęb. Jőjjön csak egy szikrát kőzelęb hęzzãm, jőjönã. Honnan jőnek még? Jőnek innet ãã, męjikęk it kőzelęb vannak.	S ha akar kimenni ottelę, s bee- beesik Jenekestbe, ő kőzelebb van. Jőjjön csak egy kicsit kőzelebb ide na hogy. Menjen kőzelebb. Jőjjön csak egy szikrát kőzelebb hozzãm, jőjjön. Honnan jönnek még? Jönnek innet őő, melyikek itt kőzelebb vannak.
Azelőt hol lakott? Azělőt bãnnãb, idę= =bé, dę most ot van tãmätővę szęmbę. S építęt házát toa bęnnęb ottan ho= =a gyár van, hol a zãllomãs.	Azelőt hol lakott? Azelőtt bennebb, ide be, de most ott van temetővel szembe. S épített házat tova bennebb ottan hol a gyár van, hol az állomás.
De na-, nagy putyina vót, nagy? Nããm, ękkora így nę, valami százkilusz, keszkęny így ízęből ę tãblãból, da original era bęnņę, mincsak ãã ãnnat hoztam ięn din magazia mea, liszt bęnņę, dę alol ę fãnãkã így vót ęgy kicsit fęnnębb. Liszt, ãã pũjliszt, bęnņę vót honnat hãsnãltuk. Alul így vót ã fęnękę fęnnęcskębb, gãrdinãja	De na-, nagy putina volt, nagy? Nem, ekkora így ni, valami százkilós, keskeny így ízęből ő táblãból, da original era benne, mindcsak őő onnat hoztam én din magazia mea, liszt benne, de alul a feneke így volt egy kicsit fennebb. Liszt, őő pujliszt, benne volt honnat használtuk. Alul így volt a feneke fennecskebb, gárdinája

ugy monnyuk. Vót ide= =le egyg üzlettyik, egy mincsak zsidó vót, ide= =fël, fënnëbb. Igën, ə, fennëb vót, dë most ez montam ez a hót it van sə jó a világ. [...] <i>De mi volt fennëbb?</i> Mëgburjüzöt szépën a tähän, s akkor a m - rëgasszony ő tudta, urmărilă ezket, csak fënnëb ült.	úgy mondjuk. Volt ide le egy üzletük, egy mindcsak zsidó volt, ide fel, fennebb. Igen, ő, fennebb volt, de most ezt mondtam ez a holt itt van s jön a világ. [...] <i>De mi volt fennebb?</i> Megborjuzott szépen a tehén, s akkor a m öregasszony ő tudta, urmárlta ezeket, csak fennebb ült.
--	--

Megjegyzés: Annak, hogy a fentiekhez hasonló alakokba mindenhol egységesen *-ebb* került, egy olyan előnye is van, hogy így a zárt *ë*-s alakokról normalizáláskor nem kell eldönteni, hogy az *-ebb*-hez vagy az *-ëbb*-hez soroljuk-e őket.

TMK:

Már	ez	harmadik,	melyre	választ	nem	adtam,	[közlebb]	várván	Kegyelmedet,	Édesem.
Már	ez	harmadik,	melyre	választ	nem	adtam,	közelebb	várván	kegyelmedet,	édesem.
már	ez	három	a+mely	válasz	nem	ad	közel	vár	kegyelme	édes
Adv	N Pro	Q.Ord	N Pro Rel.Sub	N.Acc	Adv	V.Past.S1.Def	Adj.Cmp	V.PartAdv=vÁn	N Pro.PxS2.Acc	N.PxS1

Most	[leg közlebb]	el mult	tavaszkor	az	Csorbai	Pusztán	lévén	az	fatens,	mezei	munkán,
Most	legközelebb	elmúlt	tavaszkor	a	csorbai	pusztán	lévén	a	fatens	mezei	munkán,
most	közel	el +múlik	tavaszkor	a	csorbai	puszta	van	a	fatens	mezei	munka
Adv	Adv.Supl.Cmp	VPfx.V.PartPrf	N	Det	Adj	N.Sup	V.PartAdv=vÁn	Det	N	Adj	N.Sup

és	meg maradando	Hamvak	akár	a	Levegő Égben,	akár	[közlebb]	találandó	vizben	szorattassanak.
és	megmaradandó	*hamvuk*	akár	a	levegőégbe'n,	akár	közelebb	találandó	vízbe'n	szórattassanak.
és	meg +marad	hamv	akár	a	levegő+ég	akár	közel	talál	víz	szór
C	VPfx.V.PartFut	N.PxP3	C	Det	N.Ill	C	Adv.Cmp	V.PartFut	N.Ill	V.Fact.Pass.Subj.P3

Keresés (pl.): [word="..*[aáée]bb.*"] - magas fedésű, alacsony pontosságú lekérdezés

Mostég, majté, akkortég, kicsinyég

A fentiekhez hasonló, valószínűleg valami nyomatékító elemet tartalmazó alakokat egységesen *-(t)ég* végződésel normalizáltuk.

Leirat	Normalizált alak
S jédésanyám leűt, asz= =onnya: Terjézkę, majtig jën mondom, asz= =ongya.	S édesanyám leült, azt mondja: Terézke, majté én mondom, azt mondja.
Szerető szëntem, kędvę męstęrem, majtig	Szerető szentem, kedves mesterem, majté

ejőñek a hitetlen zsidók Csak Budának van külön tēmplomba most csánták. Nēm szok űdeje, mostĭég. Moŝtég elé vót kēttő bűòcsunk. S most immá fēlszakadt ě. Akkorti még əə ɛləə fejēzi a zembērēknek, mēgmongya [...] hōgy na akkor mos, mos menűnk ki hojnē ej kicsit, vagyunk ej kicsinyíg	eljönnek a hitetlen zsidók Csak Budának van külön temploma most csánták. Nem sok ideje, mostég. Mostég elé volt kettő búcsunk. S most immár felszakadt egy. Akkortég még öö el- -fejezi az embereknek, megmondja [...] hogy na akkor most, most menünk ki hogyne egy kicsit, vagyunk egy kicsinyég
---	---

Megjegyzés: Ezek az adatok nagyon változó megbízhatóságúak, némelyiket egészen tisztán hallani, némelyiket alig.

MMTnySz: *majdég*

ÚESz: *majd – „A majdég, majtég változat szóvégi -g-je nyomatékosító elem.”*

Csitilok, csitilek, páterok, páterek

Annotátorként és a korpusz felhasználójaként is jó tisztában lenni azzal, hogy a moldvai magyarban az előlképzett és hátulképzett toldalékok disztribúciója nem pont olyan, mint a köznyelvben. A fő eltérést az okozza, hogy a moldvai magyarban jóval bővebb az olyan szótövek köre, melyek toldalékolása **antiharmonikus** (vagy az **is** lehet). Az alábbi szavak például mind ilyenek:

i	Szil film gipsz csitil primil
e - i	rezsim decsembri gresil mesin
é - i	prétin
e	cserere

Leirat	Normalizált alak
Há, ot van a zördög. A primíja el, ebbe a felibe. Prímijja el a Jóistēn, aki kéri a Jóistēnt, aki nem kéri, hát akkor annak mit, mi= =csinájak?	Há, ott van az ördög. Az primilja el, ebbe a felébe. Primilja el a Jóisten, aki kéri a Jóistēnt, aki nem kéri, hát akkor annak mit, mit csináljak?
Jöjjön, jöjjön, jöjjön. Ākarmikor bé van ə ízélvel ə, primilvel .	Jöjjön, jöjjön, jöjjön. Akármikor be van ő ízélve ő, primilve .

>> További példák a korpuszban, illetve a jövevénytörzsek normalizálásáról szóló rész [toldalékolás](#) c. fejezetében olvashatók.

A jelenséggel **kicsinyítő képzős tulajdonnevekben** is találkozni:

Leirat	Normalizált alak
Hát tanóltam én és nə əggy öregbăba mejik măghót, űlt vėlem əgy öregbăbă, Pistikăné	Hát tanultam én is na egy öregbába melyik meghalt, űlt velem egy öregbába, Pistikáné
Da ducetŷi-vă la babă acolo la deal la Irina [...] ə Irinika mēgmon mindēnt met Irinika tuggya. <i>Meg tuggya mondani?</i> Az a Irinika mejikēt én mondom. Az a Irinika mejikēt én mondom a tud mindēnt, tud tőbbet min mŷk.	Da ducetŷi-vă la babă acolo la deal la Irina [...] Ő Irinika megmond mindent mert Irinika tudja. <i>Meg tudja mondani?</i> Az a Irinika melyiket én mondom. Az a Irinika melyiket én mondom az tud mindent, tud tőbbet mint mik.
Pŷetrikăm , úgy mondta ő magyar ugy. -gya Pŷetrikăm , ittál valamit?	Petrikăm , úgy mondta ő magyar úgy. -dja Petrikăm , ittál valamit?
Lehet jól viszi Tirika oztă. [...] Hát ə hát ə muszáj, hogy tuggyál Tirika . [...] Há Tėrika , ha amejik tud	Lehet jól viszi Terika aztán. [...] Hát ő hát ő muszáj, hogy tudjál Terika . [...] Há Terika , ha amelyik tud

És bizonyos magyar szavak **helyi változataiban** is előfordul. Az *ítél* ige például Moldvában több helyen *ityil*, *icsil* formában használatos, főnévi alakja egy szabófalvi adatközlőnél *icsilat*:

Leirat	Normalizált alak
Icsilatra? [...] Úgy mondzsák kă Krisztusz dēt jō menbe icsilatra akkor arr- arrulnit jō. <i>Hogy mongyák? Mongya csak még əgyszər!</i> Mikor ā Krisztusz jō icsilat napjáră. Hogy zsudekăljon el, akkó arrulnyit jō.	Ítéletre? [...] Úgy mondják ke Krisztus gyet jön mennybe ítéletre akkor arr- arrólnét jön. <i>Hogy mondják? Mondja csak még egyszer!</i> Mikor a Krisztus jön ítélet napjára. Hogy zsudekăljon el, akkor arrólnét jön.

Ahogy a fenti táblázatok jobb oldali oszlopában látható, normalizáláskor az antiharmóniának ezt a változatát általában **nem bántjuk**, tehát a norm. alakba a toldalék olyan hangrendben kerül be, ahogy az adatközlőtől a hanganyagban elhangzott. Az *ítélet* szó esetében azért tettünk kivételt, mert az *e / é* magánhangzók *i / í* - vé záródását a norm. alakokban nem jelöltük (l.: [Vín, vigyül, igaz, arriskább](#)), azt pedig, hogy a normalizált rétegbe *ítélet* alak kerüljön, kevésbé éreztük célravezetőnek.

Az előlképzett / hátulképzett toldalékok közti nagy fokú ingadozást olyan, hagyományos terminológiával élve **vegyes hangrendű** szavak esetében is tapasztalni, melyekben az előlképzett, ajakréses (avagy *semleges*) magánhangzó mellett hátulképzett magánhangzó található:

Leirat	Normalizált alak
Pátérhoz kellett vigyük akkor mikorra megtanóltuk, akkor mēntünk e pátérhoz , fogtunk kezēt a pátērnál . Azé mēg`gyóntam hoj lássuk, há nem a <b>pátértól</b> tanóltam én, azt. <i>Igen.</i> Mēg`gyóntam a pátērnek , s asz= =onta, [...]	Páterhoz kellett vigyük akkor mikorra megtanultuk, akkor mentünk a páterhoz , fogtunk kezet a páternál . Azért meggyóntam hogy lássuk, há nem a pátertől tanultam én, azt. <i>Igen.</i> Meggyóntam a páternek , s azt mondta, [...]

A toldalék hangrendjén normalizáláskor **ezekben a szavakban sem változtattunk**.

MMTnySz:

- **István:** *Istika* (L), *Isztika* (Bf), *Pistika* (K, P)
- **Pista:** *Pistika* (Et)
- **Téréz:** *Terika* (Lk), *Tërika* (Bf), *Terézka* (Gf, Szk), *Tërézka* (Bh, Fú, M, Úf), *Tirézka* (Szh, Szi)
- **Péter:** *Petrika* (M), *Pétrikă* (Szh)

Máré hínek ingemet

A moldvai magyar magánhangzó-harmónia további különlegessége, hogy bizonyos semleges tövek (a köznyelvben megszokott viselkedésüktől eltérően) **nem antiharmonikusak**, pontosabban nem mindig, nem minden beszélőnél azok. A jelenség kevésbé adatolt, és valószínűleg viszonylag ritka is. Az általunk eddig feldolgozott 205 000 szövegszónyi anyagban összesen 4 helyen fordult elő:

Leirat	Normalizált alak
melegíti vala mēg a párnát, tēszēm vala a párnára, s aztá mungya vala, Marikacska, kă Máré hinnék ingemet. Mungy vala, Marikácskam, tē, hăj= =csak imádkazzunk.	melegíti vala meg a párnát, teszen vala ö párnára, s aztán mondja vala, Marikácska, ke Mária hívnak engemet. Mondja vala, Marikácskám, te, hăj csak imádkozzunk.

Csak monnya ęg romány embër, rományul nekëm moňa, măi Țăbuc August, măi Ăugusztus, August Gheorghe hînek. Én ős ezen a nyáron sindëttem, s nem mëntem së áldot tēplomba, së el nem híttem, hogy mënnyek gyónnyak. S epét itetvel itatának. [...] Äpét itätvel itatának, rùdakva rudázának, vaskäscsükvę csapdasának. [...] Sə äpét itętvel, az arra mënën käsärüsęgvęl itatták, mindęnképűleg	Csak mondja egy román ember, románul nekem mondja, măi Țăbuc August, măi Augustus, August Gheorghe hîvnak. Én is ezen a nyáron sindettem, s nem mentem se áldott templomba, se el nem hívtam, hogy menjek gyónjak. S epét itatva itatának. [...] Epét itatva itatának, rudakkal rudazának, vaskesztyűkkel csapdosának. [...] S epét itatva, az arra menen keserűséggel itatták, mindenképpőleg
--	---

Ahogy fent látható, a **hínek, hittem, itetve** igék normalizált alakja a köznyelvi **hívnak, hívtam, itatva** lett. Valószínűleg a lenti **szabadíttek** esetében is így járnánk el (norm. **szabadítottak**), a **gyíkkal** kapcsolatban egyelőre még bizonytalanok vagyunk (a névszókból általában meg szoktuk tartani a hangrendi ingadozást). A **nyír**-t a többi igéhez hasonlóan illene kezelni, bár ehhez (a szótárban található példák száma alapján) úgy tűnik, hogy a moldvai beszélők nagyobb köre csatol előlképzett toldalékot.

Lásd még:

Miszébe vót nálunk egy pop, magyar pop, mondták nekie Kaetan, sz misak magyar pop, Grăcián, sz akkor énekeltek vala magyarul a miszébe. Zutánra rendre, rendre verekedett román a magyarval. Sz akkor nem még **szabadíttek**, hogy énekeljünk miszébe magyarul. Nem még hagytak. Meg verekedtek. Sz attul nem még énekelnek.

(Perka, 2014, p. 15)

gyék ~, *gyékk, gyëkk, gyikk, gyiék, gyiëkk, dékk, dzsikk* (ált.) fn gyík; szalamandra; șopârlă; lizard, salamander. **Kics.** *gyékecske*. **Sz.** *feteke gyékk* (P); *havasi gyékk* (Et), *havasi gyék* (K); *étő gyék fekete*, vízben él, *sárig gyék, tarka gyék; ződ gyék* (Fr). **Nr.** *Én tapogattam havasi gyéket. Akinek fájt a nyaka, úgy megdörgöltem, eltőtt* /= elmúlt/, *meggyavult, lohadt le* (K). CsángSz., CsángA. 546, RMNyA. → **étő**~

(MMTnySz)

kié *kijé* (ált.), *kihé* (Ba, Bc, Be, Bf, Bh, Bl, Bu, Csk, D, Di, Ff, Fű, Kp, Kr, M, Re, Szh, Szi, Szk, Vk), *kějé* (Lg, Szt, T, Vk), *kéhé* (Pp), *këhé* (G, Kg, Ks, Lk, Rp, Sze), *kiji* (Gl, K, Rj), *kiji* (Szf), *kihi* (Va) kérdő névm kié?; al cui?; whose? – *Kihé vagy, minek hínek?* (Bf) || *Ez a dolog kihé?* (Bu) || *Hát te kihé vagy?* (M)

(MMTnySz)

nyír(i) *nyíri* (Szf); /ők/ *nyírik, nyirik* (ált.), *nyérik* (Kl, Pl) ts ige **1.** *nyír* <juhót>; a tunde <oaia>; shear sg <the sheep>. – *Há juhót nyírtok? Nem, köjket.* (O). || *Nyirik* /= *nyírák/ a jookot* (Szf). **2.** *zsebel; a jefui; mug, rob sy.* – *Nincs mit nyírjén /a pap/* (Di). CsángSz., MGyIge. 198, HPÁt. 389–90. → **le~**, **meg~**

(MMTnySz)

mëgnyír(i) *mëgnyiri* (Csü, Df, Dg, Ks, L, Szc, Szp), *megnyiri* (Ba, Bc, Bf, Bg, Cs, D, Esz, Et, G, Gy, K, L, M, Np, Szk, Tr, Tt, Vi), *megnyiri* (De, Fr, O, Pr), *megnyéri* (Pl); (ők) *nyirik meg* (Di, Gf, Úf), *nyírik mëg* (Lb), *nyírik meg* (Bl), *nyérik meg* (Kl) ts ige **1.** *mëgnyír* <juhót>; a tunde <oaia>; shear sg <a sheep>. – *Mëgnyírik olloal, mëgüsmerszik* /= *felismerhető/* (L). || *Nincs mëgnyirvel* (Szc). **2.** *mëgnyír* vkit; a tunde *pe cineva*; cut sy's hair. – *Imánd el kel meny-nyek, hogy keressek, aki mëgnyír.* | *Történhetik, későbbecsken kifutok, hogy mëgnyirjon.* | *Mikor éjjabb vótam, az ollóval is mëgnyirtem mást* (O). **3.** *levág vmit; a táia ceva*; cut sg off. – *Ezëkből a régi küpükből úgy szettük ki a mézet, hogy nyírtuk mëg. U alakura hajlitot szërmával* /= *dróttal/ vágtuk le* (Kr). **Fr.** *Kopacot könnyü mëgnyírni* (L). HPMéh.

(MMTnySz)

mëgnyíródés ~ (O) fn hajvágás; tuns; haircut. – *A mëgnyíródés nekëm bajasabbacska* (O).

(MMTnySz)

lenyíri ~; *lenyirik* (ált.) ts ige *lenyír* <gyapjút, ha-jat>; a tunde <lána, pãrul>; cut, shave sg <wool, hair> off. – *Lenyírni lenyirik* (Je).

(MMTnySz)

Sza júmámám öntötte a zónt a zablakon által a kaszával...

*Érti a kasza mi? Kaszán által sza kijüttek **gyíkek!***

(Harangozó, 2001, p. 200)

TMK:

nagy	hirtelenséggel	baia	talalkozott,	ugy annyira	hogy	a	Falubul	Asszonyokat	[hittek,
nagy	hirtelenséggel	baja	találkozott,	úgyannyira,	hogy	a	faluból	asszonyokat	hívtak.
nagy	hirtelenséggel_hirtelen	baj	találkozik	úgy+annyira	hogy	a	falu	asszony	hív
Adj	Adv	N.PxS3	V.Past.S3	Adv Pro	C	Det	N.Ela	N.Pl.Acc	V.Past.P3
ezen	Tanu	Iffiu	Legény	lévén	Lakodalomban	[hiték	Vöféennek,		
ezen	tanú	ifjú	legény	lévén,	lakodalomba'n	hívták	vöfélynek,		
ezen	tanú	ifjú	legény	van	lakodolom	hív	vöfély		
Det Pro	N	Adj	N	V.PartAdv=vAn	N.Ill	V.Past.P3.Def	N.Dat		
hogy	az	Fején	[körösztil nyírte	a	haját,	kezén lábán	a	körmeit	
hogy	a	fején	keresztülnyírta	a	haját,	kezén-lábán	a	körmeit.	
hogy	a	fej	keresztül]+nyír	a	haj	kéz-+láb	a	köröm	
C	Det	N.PxS3.Sup	VPfx.V.Past.S3.Def	Det	N.PxS3.Acc	N.PxS3.Sup	Det	N.PxS3.Pl.Acc	
Azert	giapiunkat	[el nyírk.	ottalomal	nem	akarnak	lenj.			
azért	gyapjúnkat	*elnyírik*,	oltalommal	nem	akarnak	lenni,			
az	gyapjú	el]+nyír	oltalom	nem	akar	van			
N Pro.Cau	N.PxP1.Acc	VPfx.V.P3.Def	N.Ins	Adv	V.P3	V.Inf			

Arról Arról az N Pro.Del	is is is Clit_is	esmérem, Ismerem, Ismer V.S1.Def	.	hogya hogya hogya C	az, az, az N Pro	.	hogya hogya hogya C	az a a Det	haját haját haj N.PxS3.Acc	[elnírte, elnyírta, el +nyír VPfx.V.Past.S3.Def]
Az A Det	posztót posztót, a N.Acc	.	hogya <hogya hogya Adv Pro Rel	[megnyírték, megnyírták,> meg +nyír VPfx.V.Past.P3.Def]	.	meg meg meg VPfx	nem nem nem Adv	mérték; mérték, mér V.Past.P3.Def		

Gonoszok, gonoszak

Bizonyos névszók kötőhangzós toldalékolt alakjairól hagyományosan azt szokás mondani, hogy az *a*-s alakok melléknévi, az *o*-sak pedig főnévi, tehát *gonosz* - *ok* = N.Pl, *gonosz* - *ak* = Adj.Pl. A kérdéses alakokat általában a morfológiai elemzőprogramok is ennek a szabálynak megfelelően kezelik:

"gonoszok":	"gonosz[/N]=gonosz+ok[Pl]=ok+[Nom]="	(emMorph)
"gonoszak":	"gonosz[/Adj]=gonosz+ak[Pl]=ak+[Nom]="	(emMorph)
"adósok":	"adós[/N]=adós+ok[Pl]=ok+[Nom]="	(emMorph)
"adósak":	"adós[/Adj]=adós+ak[Pl]=ak+[Nom]="	(emMorph)

A mindennapi nyelvhasználatban azonban a szófajok közti határok nem mindig ilyen élesek, és ezt egyes adatbázisok, korpuszok (változó mértékben, de) el is ismerik. A Nyelvtudományi Intézet [alaktani táblázatai](#) szerint például a *gonosz* szó toldalékolása mind főnévként, mind melléknévként mutat némi ingadozást:

többszám		
többszám	<i>gonoszok</i>	>
többszám	<i>(gonoszak)</i>	>
		gonosz FN
többszám		
többszám	<i>gonoszak</i>	>
többszám	<i>(gonoszok)</i>	>
		gonosz MN

Ugyanitt az *adós* szónak már csak a melléknévi paradigmája tartalmaz alternatív többes számú alakot:

többszám		
többszám	<i>adósak</i>	>
többszám	<i>(adósok)</i>	>
		adós MN
többszám		
többszám	<i>adósok</i>	>
		adós FN

Nem egyértelmű, hogy egy beszélt nyelvi korpusz normalizált szövegváltozatában a *gonoszok/gonoszak*, *adósok/adósak* típusú ingadozást mennyire kellene megőrizni. Tartsuk meg az

alternatív alakokat is (melyeket valószínűleg kézzel kell majd elemezni ahhoz, hogy pontos címkét kapjanak), vagy írjuk őket át arra az alakra, amit az elemzőprogram biztosan helyesen fog kezelni? Mi van akkor, ha nem tudjuk eldönteni, hogy főnévi vagy melléknévi használatról van-e éppen szó?

A moldvai magyarban ráadásul olyan nyelvjárási jelenségek is nehezítik a megfelelő norm. alak kiválasztását, mint a [veláris e és i használata](#) (1), az [o > a nyitás](#) (2), vagy az [a > o záródás](#) (3):

(1) s'umássz'ak't	=	csumás - ok - at / csumás - ak - at	?
(2) k'aucsuk'asszak	=	kaucsukos - ok / kaucsukos - ak	?
(3) vigadosszok't	=	vigadós - ok - at / vigadós - ak - at	?

A MoMa korpuszban az *o/a* ingadozást végül nem szüntettük teljesen meg, de a norm. alakokat igyekeztünk mégis inkább úgy megválasztani, hogy az automatikus morfológiai elemzés kimenete lehetőleg azt a szófaji címkét tartalmazza majd, amelyet a szónak az adott kontextusban (feltehetően) kapnia kell. Sajnos nem mindig sikerült a megfelelő alakot eltalálnunk.

Leirat	Normalizált alak
Tudok eddzset əə kicsib'ütit. ə tuɔk ə ilyen ə holti ěneket'. ə gyet ə vesz el e világ. Szē əm, míg tuɔk il'ən vigadosszok't issz.	Tudok egyet öö kicsib'öjtít. Öö tudok öö ilyen öö holti éneket. Öö gyet öö vesz el a világ. S öhm, még tudok ilyen vigadósakat is.
Kā nem, hogy buták, de ə mükə m mongyuk oláull ěs, magyarull ěs nem tudunk magyart min k'et'ek, csak így. Csángóssakat , ilyen'ek'et. D'ę úgy ěs ért'yük mit monnak.	Ke nem, hogy buták, de ö mik m mondjuk oláhu' is, magyarul is nem tudunk magyart mint kendtek, csak így. Csángósakat , ilyeneket. De úgy is ért'yük mit mondanak.
Aa b- b'ehúztam vót, hogy húzza f'ell ā sinát ā k'erękre. Lászök'ött vót az ā v'as ā k'äräkr'öl. Nām v'ótak əə k'aucsuk'asszak min moszt. <i>Mhm</i> . Cs'ak f'äkäräk, s ilyen m'ag'asz k'äə, k'äräk'ę v'ót, k'ätt'ő.	Aa b- behúztam volt, hogy húzza fel a sinát a k'erękre. Leszök'ött volt az a v'as a k'erękr'öl. Nem voltak öö k'aucsukosak mint most. <i>Mhm</i> . Csak f'akerék, s ilyen m'agas k'e-, k'ereke volt, k'ett'ő.
Ot s'umássz'ak vultak. <i>Mik?</i> Cs'umássz'ak . Cs'umáb'ul meghultak. <i>Igen, igen</i> . Rígi emberek, ā r'égik azok. [...] Sz aztá oda eltemettik e s'umássz'ak't . Údzs haltak a zemberek, nem vult mikor viz'sik. H'ul m'ägkapták, ott temettik. Lásszā ott ə hul ā Miály, v'aja k'erbe Miálnál ott ni, ott a s'umássz'ak .	Ott csumások voltak. <i>Mik?</i> Csumások . Csumáb'ól meghaltak. <i>Igen, igen</i> . Régi emberek, a r'égiek azok. [...] S aztán oda eltemették a csumásokat . Úgy haltak az emberek, nem volt mikor vig'yék. Hol megkapták, ott temették. Lássá ott a hol a Mihály, vagyon kertbe Mihálnál ott ni, ott a csumások .
hisz'ek t'ęb'ęnned igaz, élő Ist'ęn'ęm, ki a jóknak jutalmaz'ója s a gonosszaknak igaz büntet'őj'ę v'agy	hiszek teben'ned igaz, élő Istenem, ki a jóknak jutalmaz'ója s a gonoszaknak igaz büntet'ője vagy

A szátányok, sárkányok. <i>Ki rejtőgyék be?</i> A sza- a sárkányok, azok a gonoszak. Ẽz, cǎ noi bătrâni, ȃmük a zöregék adóssak vagyunk, hogy imádkozzunk ă ziěfjòknak, z= =iěfjòknak. Ės ə a holtakért jó imádkozni ugy [...] Igen. Mi, ə mi. Adósok vagyunk, értük imádkozzunk. Met ők többet ők éirtünk nem tudnak	A sátánok, sárkányok. <i>Ki rejtődjék be?</i> A sza- a sárkányok, azok a gonoszok. Ez, cǎ noi bătrâni, mik az öregek adósok vagyunk, hogy imádkozzunk az ifjaknak, az ifjaknak. Ės ő a holtakért jó imádkozni ugye [...] Igen. Mi, ő mi. Adósok vagyunk, értük imádkozzunk. Mert ők többet ők éirtünk nem tudnak
---	--

Rea, ria, riva, rejik, riólla, rittam

rá	>	rá
reá, rea, reva, ria, riva, stb.	>	reá
rája	>	rája
rejik	>	rájuk
riólla	>	róla
rittam	>	rajtam

Leirat	Normalizált alak
S akkor ugy, hogy əə édesapám, rákjěszült, hogy ə tizennyóc= =évesen nősülök meg. Met itt a rossz a lábát ránk tette. Năm vágunk árvák, van édesanyánk, ki a magos mennyekből gondot visel ránk.	S akkor úgy, hogy öö édesapám, rákészült, hogy ő tizennyolc évesen nősülök meg. Mert itt a rossz a lábát ránk tette. Nem vagyunk árvák, van édesanyánk, ki a magas mennyekből gondot visel ránk.
Szép vagy magad, Mária, mind a hóvilág. Szentháromság malasztja szájon le rějád! Főültél odabé bébuttál cel puțin nem esset rěád a fejedbe Szēnt Antalkám. Néz le rěám, sajnáj meg! Áldot Jóistenem, vėd bė a könyörgésēmēt s ne nėzd a bűnös lelķēmēt, visej gondot rěám ės, ne haggy el ingēmēt ės	Szép vagy magad, Mária, mint a hóvirág. Szentháromság malasztja szálljon le reád! Főültél odabe bebújtál cel puțin nem esett reád a fejedbe Szent Antalkám. Nézz le reám, sajnálj meg! Áldott Jóistenem, vedd be a könyörgésemet s ne nézd a bűnös lelķemet, viselj gondot reám is, ne hagj el engemet is

Kiël sèpregettünk a tãkenyõszérẽ rëatëttük .	Kivel sepregettünk a teknõszélre reátëttük .
S a vizsik, sæ mincsak kendezõt tésznek rëa .	S ö vizsik, s mindcsak kendezõt tesznek reá .
Jaj, mondom, az anynyának én neki, ki tett ingemet rëa imádkozni, ki tett ingemet rëvã .	Jaj, mondom, az anyjának én neki, ki tett engemet reá imádkozni, ki tett engemet reá .
mon mëg asz= =onta mo`nyã s één lapjam el azt a bãszédõt rëwò .	Mondd meg azt mondta mondjam s én lopjam el azt a beszédet reá .
Fël vult írva ria a neve	Fel volt írva reá a neve
Tizennégy évig, äsett a hó ria . [...] äsett a hó ria , vitt egy s`õãã neki ënne s inna	Tizennégy évig, esett a hó reá . [...] esett a hó reá , vitt egy csóra neki ennie s innia
S lehet, riacsánták e házat.	S lehet, reácsánták a házat.
Asztã møs hogy riãjërëk , csinãlom.	Aztán most hogy reáérek , csinãlom.
Mët mûnek z= =ëfjak nem iërnek riva , mët kël munkãljanak.	Mert minek az ifjak nem érnek reá , mert kell munkãljanak.
Ëstë reggel mikor bë- rivãjërünk , dë nem iërünk [...] S ëz, s aztã Tãtãl nosztrut s aztã Ákt de kãincãt s aztã Krëd în Dumnyëzëüt s ëzëk e reggeli imãccsãgok, s ëstë s délbe ës ha rivaérünk .	Este reggel mikor be- reáérünk , de nem érünk [...] S ezt, s aztán Tãtãl nostrut s aztã Act de cãintãt s aztã Cred în Dumnezeut s ezek a reggeli imãdsãgok, s este s délbe is ha reáérünk .
Bëirva, fëlirtam riva .	Beírva, felírtam reá .
Tuggya mãã, valakik haragudtak riva , s meg`gyúrtãk, s mãghót	Tudja maga, valakik haragudtak reá , s meggyúrtãk, s meghalt
z= =Orvosoknál eljãrt vót ãpãm, szitkolòdzot rivãm .	Az orvosoknál eljãrt volt apãm, szitkolòdzott reãm .
Hãj komaãsszon tãncoljunk, kã maholnap meghalunk. Harangakat meghúzzãk, fûldet rivãnk felhúzzãk.	Hãj komaasszony tãncoljunk, ke maholnap meghalunk. Harangokat meghúzzãk, földet reãnk felhúzzãk.
Hã én, én haragudtam rãja . De mongya ne mãy haraguggyãl mongya, kã szebesül meg a cibri hãmarãb.	Hã én, én haragudtam rãja . De mondja ne mãy haragudjãl mondja, ke sebesül meg a cibre hamarãbb.
Ënekõltek, a zsidókat szëgënyököt bemõntek	Ënekeltek, a zsidókat szegënyeket bementek s

sə m, a zajtóikat vɛrték, ütték, hogy nyiccsák fɛl, hoj mɛnnyenek bé rɛjik , öjjék mɛg.	m, az ajtóikat verték, ütötték, hogy nyissák fel, hogy menjenek be rájuk , öljék meg.
Harmadik megemlékeddzék rióllunk , innapokat széntěj, neędik apádat, anyádat tisztelj, búcsüj, hogy hosszú életü lehess a földön.	Harmadik megemlékezzék rólunk , innapokat szentelj, negyedik apádat, anyádat tisztelj, becsülj, hogy hosszú életű lehess a földön.
Dę aki tudta ízé, s vaj aki sánt ę könyvet riulla , vagy lęirta valahoę, akkor az tudta.	De aki tudta ízé, s vagy aki csánt egy könyvet róla , vagy leírta valahova, akkor az tudta.
Hát dę nem ęs kósoltak, amikor odaérték, akkor lehullott a lánc rióla , Gergőrő. Amikor odaért, lę, jőj hoj lehullot, ęgę, lehullot a lánc riolla .	Hát de nem is kulcsoltak, amikor odaérték, akkor lehullott a lánc róla , Gergelyről. Amikor odaért, le, jaj hogy lehullott, igen, lehullott a lánc róla .
Sóf iduk nagypinteken nagy írást küldinek, rittam nagyond akarnak sűfalkadni.	Csűf zsidók nagypénteken nagy írást küldének, rajtam nagyon akarnak csűfolkodni.

Megjegyzések:

- 1) A *rája* mellé (a *nekie*, *hozzája*, *alája*, stb.-hez hasonlóan) a sztenderd alak oszlopba felvettük, hogy *rá*.
- 2) Az MMTnySz *rajta* szócikkében ilyen adatokat is találni: *rajtamon fęjje* [‘nálam feljebb’] (Csü); *rittamon kühöl* [‘rajtam kívül’] (Cs).

Héjzám, hezzád, hozza, házzája

héjzám, hezzád, hozza, házzája, stb. > hozzám, hozzád, hozzá, hozzája, stb.
 hozzik, hezzik, hézik > hozzájuk

Leirat	Normalizált alak
Me nem járt hozzám . Hozzám járt, szokszor, szokszor járt hozzám .	Mert nem járt hozzám . Hozzám járt, sokszor, sokszor járt hozzám .
Măi Gerafran [...] jőccs i sępet hozzám ide!	Măi Gerafran [...] jőss egy cseppet hozzám ide!
Fogogy hozzám , Uriszten, ęn lęfekszem ez ęn ágyamba.	Fogadj hozzám , Úristen, ęn lefekszem az ęn ágyamba.
Hozot pománába hozzánk , ádikă tudzsa.	Hozott pománába hozzánk , ádikă tudja.

Mikor ult, -ko, mikor beszílt azákkal a hùltakval, nem nêzet hozzánk. Śak mük üdzşelük őköť, s akkor tartunk nadzşon hozzik, érted?	Mikor volt, -kor, mikor beszélt azokkal a holtakkal, nem nézett hozzánk. Csak mik ügyeljük őket, s akkor tartunk nagyon hozzájuk, érted?
mikor eljöttek héjzám, akkor ə, én azt feleltem Há ęz, akar beádódik, de ha nem akar nem adódik bé. Ha ő eljő héjzánk. Aha. Héjzánk	mikor eljöttek hozzám, akkor ő, én azt feleltem Há ez, akar beadódik, de ha nem akar nem adódik be. Ha ő eljön hozzánk. Aha. Hozzánk
Ěj szomszédát reátett anyókám, hoj jőjön hèzzám. Az idejő, idejő hézzám, vaj én ha ęlmëek hézik, haza. Oda kälät mënnyünk, hézik. Paphaz. A pap mitőtä idejött hézzánkə, ez a pap, az megcsinálta	Egy szomszédot reátett anyókám, hogy jöjjön hozzám. Az idejön, idejön hozzám, vagy én ha elmegyek hozzájuk, haza. Oda kellett menjünk, hozzájuk. Paphoz. A pap mitőlte idejött hozzánk, ez a pap, az megcsinálta
S akkor asz= =mongya: Măga hëzzám jő. Nekëm ęs vót onomásztikám, ő mé nem jött el hëzzám? Hozzon ęj nagy kádout. Az soa nęm akar, asz= =onnya, vęlęm ęjőñi, hëzzám, asz= =onyra, de măgkäräs ő ingemet. S ha nęm, s ha nem, mond mëg a papnak mikor innet kijő töllem, kimëen mámámtól, mënnyën bé hëzzád ęs. S elmënt hëzza komája. Béhúztam hëzza, îmi pui la punct, vezi, mai verifică. de aztáng ha ő ęj párokunk vót it, s aztáng az hëzzafogott Azok jönnek vala hëzzánk ide tämplomba. Sj jött ęccër egy hónapjábq. Ide hëzzánk.	S akkor azt mondja: Măga hozzám jön. Nekem is volt onomásztikám, ő miért nem jött el hozzám? Hozzon egy nagy kádót. Az soha nem akar, azt mondja, velem eljönni, hozzám, azt mondja, de megkeres ő engemet. S ha nem, s ha nem, mondd meg a papnak mikor innet kijön tőlem, kimegyen mámámtól, menjen be hozzád is. S elment hozzá komája. Behúztam hozzá, îmi pui la punct, vezi, mai verifică. de aztán há ő egy párohunk volt itt, s aztán az hozzáfogott Azok jönnek vala hozzánk ide templomba. S jött egyszer egy hónapjába. Ide hozzánk.

Mënyből a zangyal lejöt hëzzáta pásztarok, pásztarok. Aztá még vótam én ə bundákval oda hëzzik, vótam ijen dó- kabátokval. Ő bėjőnek hëzánk de mük hëzzik nem mējünk. Én jártam hëzik ęs a tęplomba, ęik ęs hisznek a Szűz Máriába a Krisztusba, mindenfélébe. Aa, mę nállunk, hoj monnyam ęröss, nę s, nę mongya męg aa zęmbęręm, vąsárnap annyi męsin jőnek min oda nęm męnnenk hëzzik. Hëzzik nęm męnnenk.	Mennyből az angyal lejött hozzátok pásztorok, pásztorok. Aztán még voltam én ő bundákkal oda hozzájuk, voltam ilyen do- kabátokkal. Ők bejönnek hozzánk de mik hozzájuk nem megyünk. Én jártam hozzájuk is a templomba, ők is hisznek a Szűz Máriába a Krisztusba, mindenfélébe. A, mert nálunk, hogy mondjam erőst, na s, na mondja meg az emberem, vasárnap annyi mesin jönnek mint oda nem mennek hozzájuk. Hozzájuk nem mennek.
Ha bęszél magyarul az ə pap, az nęm, ęz nęm mējęn tőbbęt oda, hăzzá. De mikor odaadá, ezt nęm tuom hogy, hogy ért oda a sönt aztá hăzză. immá męnt ăd-, męntek ęda sokan győnni hăzzája	Ha beszél magyarul az a pap, az nem, ez nem megyen többet oda, hozzá. De mikor odaadá, ezt nem tudom hogy, hogy ért oda a csont aztán hozzá. immár ment od-, mentek oda sokan gyónni hozzája

Megjegyzés: A *hozzája* mellé (a *nekie*, *alája*, *rája*, stb.-hez hasonlóan) a sztenderd alak oszlopba felvettük, hogy *hozzá*.

Töllik, vëllik, meheink, tehéd, kihé

Norm. *tőlük*, *vélük*, *mieink*, *tiéd*, *kié*

Leirat	Normalizált alak
Töllik tanólt ő ęs, há töllik szigur há dör djákoktól, töllik tanóltá, hát nęm vót honné ő ęs tanőja. Töllik tanóltá. S vótak papok ęs odakįnnet. S akkor haltam	Tőlük tanult ő is, há tőlük szigur há dor deákoktól, tőlük tanulta, hát nem volt honnét ő is tanulja. Tőlük tanulta. S voltak papok is odakünnet. S akkor

töllik. Csak a zöregék ők tanólták eggyiktől a másíkg, s akkorə mük meġtanóltuk mük töllik.	hallottam töllük. Csak az öregek ők tanulták egyiktől a másíkg, s akkor mik meġtanultuk mik töllük.
Jól vótam velik, me én szógálgkodtam ot nálik, s adtak neünk örökké. Nem egy szóbába olvac véllik a kicsikével egy= =hejt, hánem azt különösön. Nük micsak iertödünk véllik jól, mert ke űk máj miñcsak úgy beszélnek, minđ nük. Tàtä beszìlt vèllik. Igen, igen. Üsmërëm, kã jártam sokcor a madzsárhasz, szá mentem vèllik, jöttëm. Mondzsa, ad nekem kúsãnd ő, oġàn fránkãt, de mijet, mit sãnsz vjèllik? Kel nekem. Mom meg miètt kel, miètt?	Jól voltam velük, mert én szolgálgkodtam ott náluk, s adtak nekünk örökké. Nem egy szobába olvassz velük a kicsikével egy helyt, hanem azt különösen. Mik mindcsak értödünk velük jól, mert ke ők máj mindcsak úgy beszélnek, mint mik. Táta beszélt velük. Igen, igen. Ismerem, ke jártam sokszor a magyarhoz, s mentem velük, jöttem. Mondja, adj nekem kölcsön öö, olyan fránkot, de milyet, mit csãnsz velük? Kell nekem. Mondđ meg miért kell, miért?
Imã moggod ved fẽ mę az a tehed. Jó. ə a pátërjük, hova, hova honnan van, hova való? Mihink əə. Jól vajunk. Mük a mük mihénkvè s ők a zövékével s akkor asztã. Nem tudnak annyit ők, mi@ tudnak mehejink. Há nem csak a román-, há mèheinknek ès, mèheinknek ès úgy vagyön.	Immár magad vedd fel, mert az a tiéd. Jó. Ő a páterjük, hova, hova honnan van, hova való? Miénk öö. Jól vagyunk. Mik a mik miénkkel s ők az övékével s akkor aztán. Nem tudnak annyit ők, UNK tudnak mieink. Há nem csak a román-, há mieinknek is, mieinknek is úgy vagyön.

Megjegyzések:

- 1) A *velük / vélük, mienk / miénk* típusú, a köznyelvben is jelen lévő ingadozást a korpusz normalizált rétegében is megőriztük. Bővebben l. itt: [Vele / véle, leszen / léssen](#).
- 2) Szóalak alapján való keresésnél érdemes arra is gondolni, hogy ragok szokatlan helyeken is megjelenhetnek:

Leirat	Normalizált alak
Vásár, búj- akkora vásár van, hoj öö töllüntől s bé a temető alájig .	Vásár, bú- akkora vásár van, hogy öö tőlüntől s be a temető aláig .

Lásd még: *kihé, kihi, kéhé, kéhé* (MMTnySz – kié)

Lihán, gyihák, csihán, köhöszt, kühül

Norm. *leány, deák, csihán* (+ magyarázat: *csalán*), *keveset, kühül* (> l. [Kühül](#), [kűjel](#), [kívül](#))

Leirat	Normalizált alak
Idäki ë Nagymál alatt, háram lihán buzát arat. Idäki jë Nagymál alatt, háram lihán buzát arat.	Ideki a Nagymál alatt, három leány buzát arat. Ideki a Nagymál alatt, három leány buzát arat.
<i>S ki tanította, kinek kellett mongya?</i> A, a, gyiák. Dihák , diák, pätën, päte. Tanittak ezelőtt a gyihák mikor magyarul monták. Dë miféle, még ë dëdipókája ë gyihák vót. Gyihák tanyította, dë akko Klézsén vót a pap mikor mük üdünkbe, mikor sok üdeje vót. äl kellett ëccër mongya ë gyihák , azt el kellett mongya a népség, mincsak azt a zésztrófát	<i>S ki tanította, kinek kellett mondja?</i> A, a, deák. Deák , deák, pátern-, páter. Tanítottak ezelőtt a deák mikor magyarul mondták. De miféle, még a dédapókája is deák volt. Deák tanította, de akkor Klézsén volt a pap mikor mik időnkbe, mikor sok ideje volt. el kellett egyszer mondja a deák , aztán el kellett mondja a népség, mindcsak azt az esztrófát
Csihányingët feladának. [...] Hogy mikor őt mөгölték, úgy a csihánvol mөгcsabbodták.	Csihányinget feladának. [...] Hogy mikor őt megölték, úgy a csihánnal megcsapkodták.
-szégetek jën [...] egy kühözt . Köhöz beszélget?	-szélgetek én [...] egy keveset . Keveset beszélget?
Kühül aranyasz, belül irgalmasz.	Kühül aranyos, belül irgalmas.

MMTnySz (példák a *keves*, *keveset* szócikkekből):

- **Kövözd** beszél: darik ember (Va)
- **Kövöszt** essz (KI)
- **Kövöszt** vótam, nem szokat (Szf)
- **Kövessz** a vénekből, de ifjakból nem tudnak /ti. magyarul/ (Ju).

- Vannak ott isz, csak **köös**.
- Nállunk **köös** buza vetődik.
- Még álj ë csëppët, **kööskét** (Szf)
- Rosz hát ninsen ot, **köhös** a rossz, it van szok (Szf).
- Zămbil /= mosolyog/ ë **köhöszt**, huzza száját (Pl).
- Elkészëtt ë **köhöszköskét** (Pl)

Nem ritka a csángóságban, hogy a *v*-nek ezen nyomtalan kiesésével támadt hiatus egy azt kitöltő *h* hanggal van elkerülve, legalább a *bial*, *küül*, *toa* alakok mellett ilyenek is mutatkoznak; *biha*, *küühül*, *tohi*, *tohibbé* pl. nem jártam. Ide kell soroznunk ezen érdekes alakot is *mihénk*, mely, mint a HB. *miv*, *tiv*, *iv* alakjai bizonyítják, szintén **mivénk*, *miénk* helyett való. Egész Erdélyben el van terjedve e hangtünemény; a *kuher*, *kohács*, *lohak*, *föhenyes*, *mihes*-féle adatokkal nem egyszer találkozunk a székely közleményekben is.

(Munkácsi, 1880, p. 490)

Kühül, kűjel, kívül

kívül	>	kívül		
kühül	>	kühül	+	magyarázat: kívül / kint
kűjel	>	kűjel	+	magyarázat: kívül / kint

Leirat	Normalizált alak
Szen Pıntekbe felkelék, napkeletre tekintik. Szíp fehér malasztarkát látik. Kühül arannasz, belül irgalmasz.	Szent péntekbe felkelék, napkeletre tekinték. Szép fehér monostorkát láték. Kühül aranyos, belül irgalmas.
Itt kărăkën küül ezëkbę a falukba, Diószëgbe, Ónestën.	Itt kereken kühül ezekbe a falukba, Diószegbe, Onyesten.
Äz jáccodta láptă- küül , s elvëttę e zęgész csomagot ę zęgész@. <i>De mi csinát, na jácot?</i> Ällopta äl-, ő jácodađt ę künn	Ez játszodta labdá- kühül , s elvette az egész csomagot az egész-. <i>De mit csinált, ne- játszott?</i> Ellopta el-, ő játszodott őö kinn
Dă ę pénz kühül yót, kűcson kühül .	De a pénz kühül volt, kulcson kühül .
Në, ęz ă ęzënek a бүтүę nagyok, ęgy más részre azan= kühbe még a szó ęs nęm talál, úgy amind abba.	Na, ez a ezeknek a betűje nagyok, egy más részre azon kühülbe még a szó is nem talál, úgy amint abba.
Ot van a, nincs a határon? Györgyi Dęcunkon kűjel .	Ott van a, nincs a határon? Györgyi Decunkon kűjel .

<i>Ezt a reggelit. Nem. Ezen kijel hamaráb, hogy əə nəm montam régtő.</i> Hát vőtak Újfaluba, amejikék vo vót ěggy öregasszon, ěgy oanféle ə apácné vót mikor vót valamikor, de ugy láccik, hogy m valamijét kűjel kərült, s idejöt vót férhöz, s aztá annak vótak rókonnyai. Təmplom, təplonyik vago toà így i, így marton még kijel vən. <i>Asz= =onnya ojan vót, hogy ə kapuba belől letette a székecskét, s i a kűjell ə sárba a zúton térgyēlt a, térgyēltek a zembērək, s gyóntatott</i> <i>Még tud-e ijen családod, amejik kűjeről volt?</i> Nyújcs kăzăt boldog Mărjo, mēt ělkészűlt a zaran təmplom. Aki kűjell aranyos, belől ĩrgalmas, a nēc= =cėgibę négy aran= =kőrőszt, a közepibę ěggy ótăr.	<i>Ezt a reggelit. Nem. Ezen kűjel hamarább, hogy őő nem mondtam régtől.</i> Hát voltak Újfaluba, amelyikek vo- volt egy öregasszony, egy olyanféle ő apácné volt mikor volt valamikor, de úgy látszik, hogy m valamiért kűjel került, s idejött volt férjhez, s aztán annak voltak rokonai. Templom, templomuk vagyon tova így i-, így marton még kűjel van. <i>Azt mondja olyan volt, hogy a kapuba belül letette a székecskét, s ő a kűjel a sárba az úton térdelt a, térdeltek az emberek, s gyóntatott</i> <i>Még tud-e ilyen családod, amelyik kűjelről volt?</i> Nyújts kezet boldog Mária, mert elkészűlt az arany templom. Aki kűjel aranyos, belül ĩrgalmas, a négy szegébe négy arany kereszt, a közepébe egy oltăr.
---	---

MMTnySz-címszók: *kűjel, kűjelfelől, kűjelről, kűjelünnét*

Kiel, miel, miesnap, földmies

Norm. *kivel, mivel, művesnap, földműves.*

Leirat	Normalizált alak
<i>Maga beszél-e most valakivel? Sėnkiel.</i> mindən szerencsétlenségtő, s mindazoktó, kie bántlak tęgęd, ějdēs Jėzuskám. Ěz. <i>Mindazoktól, akik bántnak? Kivēl bántom őűt. Nę bāncsom męg. Mindazoktól őűrőzzön, kivē męgbántom őűköt</i> vaj olvasót tettűnk rēa, vaj ěgy sęprűt. Kiel sępregettűnk a tākęnyőszėrę rēatettűk.	<i>Maga beszél-e most valakivel? Senkivel.</i> minden szerencsétlenségtől, s mindazoktól, kivel bántlak tęgęd, ědes Jėzuskám. Ez. <i>Mindazoktól, akik bántanak? Kivel bántom őt. Ne bántsam meg. Mindazoktól őrizzen, kivel męgbántom őket</i> vagy olvasót tettűnk reá, vagy egy seprűt. Kivel sepregettűnk a teknőszėlre reátettűk.

Elaludtál? Nem hát, ín besziltem azakval. Kiel? Monta, Szen Pièter. Íén apám tanásult Szen Pétervël. Tyët akart halljan mæg. Csáusëszkùyal fìeltèl beszìlni. Nem? <i>Hát aa igen.</i> Ojankor nem ura hoj beszìlj, kã nem tudot kìel, kìel beszìsz.	Elaludtál? Nem hát, én beszéltem azokkal. Kivel? Mondta, Szent Péter. Én apám tanácsolt Szent Péterrel. Gyet akart haljon meg. Ceausescuval féltél beszélni. Nem? <i>Hát öö igen.</i> Olyankor nem ura hogy beszélj, ke nem tudod kivel, kivel beszélsz.
ki elmongya mëndën= =nap ëccër, miëlkiëppen piëntëkën hãrõmcor, harm Nëm lëszën viëtëkbë halála óràjàn, miëg a lëkküsseb ujja ës, ámmën. Nëm dë, nëm lëszën viëtëkbë ki elmongya mëndën= =nap ëccër, s mjàl piëntëkën hãrõmcor. Úgy vót, hogy a lába ötözetlen vót. Hát ha nëm vót miel öjtözzék. Sa miäl van? A zótóal?	ki elmondja minden nap egyszer, mivelképpen pénteken háromszor, harm- Nem leszen vétekbë halála óráján, még a legkisebb ujja is, ámen. Nem de, nem leszen vétekbë ki elmondja minden nap egyszer, s mivel pénteken háromszor. Úgy volt, hogy öö lába öltözetlen volt. Hát ha nem volt mivel öltözzék. S mivel van? Az autóval?

Leirat	Normalizált alak
Az szokta-e végezni? Ígen, végzëm, csak a, nëm érkezëm mëjësnap. Ő vót vasárnap. S én vótam hét= =közbe. Mijësnap. %<nevetes> Mëhësnap.* Én aë fõdmiyës vótam, agricultor, ërti-e	Azt szokta-e végezni? Igen, végzem, csak a, nem érkezem múvesnap. Ő volt vasárnap. S én voltam hét közbe. Múvesnap. %<nevetes> Múvesnap.* Én öö földműves voltam, agricultor, érti-e

* Lásd még: [meheink](#), [lihán](#), [kühül](#). Az adatközlő itt egyébként beszéd közben nevet.

Loan, loak, füjen, füjek

Norm. *lovon, lovak, fűvön, fűvek*.

Leirat	Normalizált alak
Vëtt ë lòwæt , s mënt a loæn , lòhátõn.	Vett egy lovat , s ment a lovon , lóhátõn.

Ləhıttə apósomat a loakyal, valának lovai. Jònek mārnhák, őrözzem, döfnék. Lóakvöl verəkédēm.	Lehívta apósomat a lovakkal, valának lovai. Jönnek marhák, őrizzem, döfnek. Lovakkal verekedem.
hogy foj a víz əről a füēs, harmatas fűről, úgy fòjon a tej ēs a zén fazakamba bėlé, tuggya-e? Vannak azok a szépasszonyok, akik aa éjel nem látod, járnak, kik a füre ēs töpdösnek lę nyárba, dor lássák a füjën. Klopocei, Klopocei gödre, ot vagyann aa ə kaszállófűjek. Hëgy, sə úgy mongyák met ottə szénafűjek ēs vannak, tuggya, Muncsál.	hogy foly a víz erről a füves, harmatos fűről, úgy folyjon a tej is az én fazekamba belé, tudja-e? Vannak azok a szépasszonyok, akik ő éjjel nem látod, járnak, kik a füre is köpdösnek le nyárba, dor lássák a füvön. Klopocel, Klopocel gödre, ott vagyon a ő kaszálófűvek. Hegy, s úgy mondják mert ott szénafűvek is vannak, tudja, Muncsál.

Jő, hí, ví, fú, bú, rí, szí (szip)

jő, hí/hiu, ví, fú, bú, rí/riu > jön, hív, vív, fúj, búj, rí

Leirat	Normalizált alak
Hëzzik nęm męnnenk. Ide i onnyin jőnek hoj csuvság. S akkor asz= =mongya: Mąga hëzzám jő. E jaj, nincsen itt maradásom. Jőj ęl a számadásom. <i>Autobusz, autobuz</i> jő ide? Ide, ide a faluba nem jő, reggel jött, de mos nem tom jőj-e. Dă nem jű mondani ődz kă dët jő, jő rùtul. <i>Hogy?</i> Há i említi í szokcor, jő rùtur djet jő. Ijen világ, hodzs eromlott, hodzs nem sánul a gabana, hogy jönök ä zesszük rùtull.	Hozzájuk nem mennek. Ide i- annyian jönnek hogy csúfság. S akkor azt mondja: Maga hozzám jön. Ej jaj, nincsen itt maradásom. Jön el a számadásom. <i>Autóbusz, autobuz</i> jön ide? Ide, ide a faluba nem jön, reggel jött, de most nem tudom jön-e. De nem jó mondani úgy ke gyet jön, jön rùtul. <i>Hogy?</i> Ha ő említi így sokszor, jön rùtul gyet jön. Ilyen világ, hogy elomlott, hogy nem csánul a gabona, hogy jönnek az esők rùtul.

nekem van ẽ fíjam, s elvẽtte akkor ide kël jõõn, met ẽn nem engedẽm hoj oda elhaggya a hittyit. Akkor õ ide kël jõõn. Jëẽn mẽg a buba. Jœẽn mẽg a buba. Nem mẽg wõt ura jõõn el.	nekem van egy fiam, s elvette akkor ide kell jõjjõn, mert ẽn nem engedem hogy oda elhagyja a hitẽt. Akkor õ ide kell jõjjõn. Jõjjõn meg a buba. Jõjjõn meg a buba. Nem mẽg volt ura jõjjõn el.
Há szeretik mẽ ki nẽm szereti, ne híjõn el, há dõr ẽn ẽrõvel nẽm mẽẽk oda. Ha nẽm hínak, ẽn nẽm mẽẽk. hogy a Krisztus urunk nẽm nyugszik a kõpárnán, úgy nẽ fájan nekẽd ẽs a nyakad aminek hínak Ako ẽggyiket hítták Péterkẽnek s ẽgyik Lacikának. <i>S az emberit hogy hívták? Jõszif hítták. Joszif hítták.</i> Há van vajẽgy hogy nincs huã mẽnnyẽn. S íj lássuk, hogy idegẽn. Igẽn, béhíjuk. Térjetẽk mẽg ẽnnek a nm minẽk híják, gyógyiccsátok. Z= =ereibõl nẽ fogyassátok, a zõ szüwit tyiszticcsátok. Mẽnnyországba csengetẽnek az angyalok, az arangyas misẽre készülẽnek, hãjad filẽm, hãjad, angyalok zengészit, híjat a Jõisten a lëlünkẽt mẽnnyekben, ámẽnt. Na, mẽgkõszönték, mẽgkõszönték, s aztá ẽvel aztãnd ẽlmentek, s aztã bé vótã híval a csendõrẽkhẽz. Õ sokszor vót híval [..] Hol ẽccẽr oan a híreseb hát temetẽs vót, majd mindẽnũtt mẽg vótã híva. mẽt a házigazda elhíu, de mẽg ot vannak ojanyok, hogy nẽm szeretik	Há szeretik mert ki nem szereti, ne hívjon el, há dor ẽn ẽrõvel nem megyek oda. Ha nem hívnak, ẽn nem megyek. hogy a Krisztus urunk nem nyugszik a kõpárnán, úgy ne fájjon neked is a nyakad aminek hívnak Akkor egyiket hívták Péterkẽnek s egyik Lacikának. <i>S az emberét hogy hívták? Joszif hívták. Joszif hívták.</i> Há van vagyegy hogy nincs hova menjen. S így lássuk, hogy idegen. Igen, behívjuk. Térjete meg ennek a mm minek hívják, gyógyítsátok. Az erejébõl ne fogyassátok, az õ szívet tisztítsátok. Mennyországba csengetének az angyalok, az arangyos misére készülének, halljad fülem, halljad, angyalok zengését, hívat [?] a Jóisten a lelünket mennyekben, ámen. Na, megköszönték, megköszönték, s aztán evvel aztán elmentek, s aztán be voltam hívva a csendőrökhöz. Õ sokszor volt hívva [..] Hol egyszer olyan a híresebb hát temetés volt, majd mindenütt meg voltam hívva. mert a házigazda elhív, de még ott vannak olyanok, hogy nem szeretik

Teştyöm világgal harcoltál s még győzedelmessem vittál.	Testem világgal harcoltál s még győzedelmesen vívtál.
Fejiket elfuom, mikor fáj a fejk. Nem es fuom többet, me nem tuom. Háromcorig elfuod. <i>Elfujja a fejit, igizetre ez is.</i> Fuod es e, fejit há. Benn, hul? <i>Hát inkább bent, it fúj a szél.</i> Fú, fú a szél, há. Hə ot fútták a nepótok nállam mikor hazajártak, de nem tanóltam még, nem érkeztem utánuk ájjik. Fúttak sokat ők, de én én nem tanóltam még. S akkor en- elénekéləm a Miatyánkot, @ íj, éj szoktam fúni hoj. S akkor a fejit elfúttam. S a tehən hejrejött	Fejüket elfújom, mikor fáj a fejük. Nem is fújom többet, mert nem tudom. Háromszorig elfújod. <i>Elfújja a fejét, igézetre ez is.</i> Fújod is el, fejét há. Benn, hol? <i>Hát inkább bent, itt fúj a szél.</i> Fúj, fúj a szél, há. Há ott fújták a nepótok nálam mikor hazajártak, de nem tanultam meg, nem érkeztem utánuk álljak. Fújtak sokat ők, de én én nem tanultam meg. S akkor en- elénekelem a Miatyánkot, UNK így, így szoktam fújni hogy. S akkor a fejét elfújtam. S a tehén helyrejött
Ő bút tölle, örökké elbútt. De az látta z= =embert, hogy merre bút, mindä. Mikor odaért, asz= =annya komája, jó hogy idejöt koma, met én kiędet mägkärästəm háromcor es, mikor hiba bútt el, mikor a zágy alá asz= =onnya. Főültél odabé bébuttál cel puțin nem esset reád a fejedbe met sokan az asszonyok azt monták, hogy mikor az orvosné jött, elbúttak lebússz oda a tərēbuza közepibe, oda le- - terítēs egy ē rongyod oda, s alú@ Z= =embər bē vót búa benn a zágy alá, hogy e, az ē komája nē kapja mäg. A zIsten elől nem tuc félni. Sēm nem tuc elbúni.	Ő bújt tőle, örökké elbújt. De az látta az embert, hogy merre bújt, mindet. Mikor odaért, azt mondja komája, jó hogy idejött koma, mert én kendet megkerestem háromszor is, mikor hiuba bújt el, mikor az ágy alá azt mondja. Fölültél odabe bebújtál cel puțin nem esett reád a fejedbe mert sokan az asszonyok azt mondták, hogy mikor az orvosné jött, elbújtak lebújsz oda a törökbúza közepébe, oda le- - terítēs egy egy rongyot oda, s alu- Az ember be volt bújva benn az ágy alá, hogy a, az a komája ne kapja meg. Az Isten elől nem tudsz félni. Sem nem tudsz

Souwa.	elbújni. Sehova.
Sz miko béprimilte e zidegeneket, mondzsa náá, mm m ki- bubák ə riuttak kértek ebidet.	S mikor beprimilte az idegeneket, mondja na, mm m ki- bubák ő ríttak kértek ebédet.

Megjegyzések:

1) A **hí** tőhöz bizonyos beszélők előlképzett toldalékokat csatolnak (l. itt: [Máré hínek ingemet](#)). Normalizáláskor ezeket hátulképzetre cseréltük.

2) A **szí** norm. alakja – amennyiben a jövőben felbukkan az anyagban – **szív** lesz. Emellett a **szip** verziót is megtartottuk, így, rövid *i*-vel:

Leirat	Normalizált alak
E én mindēt értettem, mondom az öreg egy kicsit mēg van romolva. Hogy ētték mēg a tubákot [...] fēl szzipták.	Ej én mindent értettem, mondom az öreg egy kicsit meg van romolva. Hogy ették meg a tubákot [...] fel- -szipták.
Nem bírtuk kivēnni e bētegségit, mēt e nēki a plāmānjai vótak, s azok nem fájtattā, s mikor leszipta akkor két hónapba ēlmēnt. <i>Cigarēttázott?</i> Elhatta vót néj, négy évet elhatta vót a cigárétát, ēlhatta vót, igēņ.	Nem bírtuk kivenni a betegségét, mert ő neki a plāmānjai voltak, s azok nem fájtatta, s mikor leszipta akkor két hónapba elment. <i>Cigaretázott?</i> Elhagya volt négy, négy évet elhagya volt a cigaretát, elhagya volt, igen.

ÚESz: [szippant, szipákol, szipog](#)

MMTnySz: szipás, szíp(ja), bészip(ja), elszí(pja), felszíp(ja), kiszíp(ja), megszíp(ja), megszipódik, szipóvér, vérszípó

Sziu, hiu, riu, elhiu

Norm. *szíj, hiu, rí, elhív*

Leirat	Normalizált alak
S akkor ot monták, asz= =onnya hā tē sínálsz ēggyə sziút	S akkor ott mondták, azt mondja ha te csinálsz egy szíjat
S akkor ő ēlmēn s kapott ēggy izēt asz= =onnya, s akkor aa kiizélte a lónak a hasát, kivette a sítkót, sánt belölle ēgy sziút.	S akkor ő elment s kapott egy izét azt mondja, s akkor a kiizélte a lónak a hasát, kivette a csitkót, csánt belőle egy szíjat.

Még kivették a szijút ā s- lónak a hasából	Még kivette a szíjat a s- lónak a hasából
Itt nálunk a házba, a híba , németek laktak. Mikor odaért, asz= =annya komája, jó hogy idejött koma, meť én kiędęť mągkärąstem háramcor ęs, mikor híba bútt ęl, mikor a zágy alá asz= =onnya. Sz áztá ult az ę felhúzva hiura . Az a kasz, kărucakasz az, szá tojtak a csűkok bęlé. A hiuba . lgen, hiund .	Itt nálunk a házba, a hiuba , németek laktak. Mikor odaért, azt mondja komája, jó hogy idejött koma, mert ęn kendet megkerestem háromszor is, mikor hiuba bújt el, mikor az ágy alá azt mondja. S aztán volt az ő felhúzva hiura . Az a kas, kărucakas az, s tojtak a tyűkok belé. A hiuba . lgen, hiun .
Sz miko béprimilte e zidegeneket, mondzsa náá, mm m ki- bubák ę riuttak kértek ebidet.	S mikor beprimilte az idegeneket, mondja na, mm m ki- bubák ő ríttak kértek ebédet.
meť a házigazda elhíu , de még ot vannak ojanyok, hogy nem szeretik	mert a házigazda elhív , de még ott vannak olyanok, hogy nem szeretik

Hulltak a könnyvei

könyű, könyv, stb. > könny / könyv
johó, juhó, stb. > juh

könny

Leirat	Normalizált alak
Húltak a könyvei , de monta a zimáccsągot. Qsztą mijęn ődvēssęg vőt ą, lsten tuggya. S akkor mondom, hogy a zolvasót a kezęembe vęttem, a könyveim húltak, montam a zolvasót a Máriának Tęrgyig vérbe, könyökig könyvekbę , s úgy imádkozol, s úgy imádkozol Abba ől asszonyunk Szűz Mária, színyę ęlszamarodva, könyve lecsąrdulva.	Hullottak a könnyei , de mondta az imádsągot. Aztán milyen ődvēssęg volt az, lsten tudja. S akkor mondom, hogy az olvasót a kezęembe vettem, a könnyeim hullottak, mondtam az olvasót a Máriának Tęrdig vérbe, könyökig könnyekbe , s úgy imádkozol, s úgy imádkozol Abba ől asszonyunk Szűz Mária, színe elszomorodva, könnye lecsordulva.

Rollad emlékezzünk, csardulnak könyveink. Búval harmataznak szamarú mäjajink. A feje lăhajtvă s a könyve úgy csorgott. Ėj elérkeztünk a szent hăjră, ěj a szomorú, gyászos kърbă. E vigasztalást itt nem vészünk, könyves szemvęlę visszamęnyünk. Szent Borbăr a zięgbę, térgyig álló vјérbę, könyőig könyűbę, szent hăja lęereszve, vazsbotakval leşıptętvę	Rólad emlékezzünk, csordulnak könyeink. Búval harmatoznak szomorú mezeink. A feje lehajtva s a könyve úgy csorgott. Ej elérkeztünk a szent helyre, ej a szomorú, gyászos kertbe. Ej vigasztalást itt nem veszünk, könnyes szemmel visszamenünk. Szent Borbál az égbe, térdig álló vérbe, könyőig könnybe, szent hăja leeresztve, vasbotokkal lecsíptetve
Szent feje meghajtva, szent arcăja lekőrmőrvő. Tyérgyig vérbe, könőig könbe. Ò ne sírj, ne sírj mer a tiéd áldot szęcnsęgęs fiad hazajő térgyig vérbe s könőig könbe. Mi dolog Jézus Krisztus? Szęn szivęd megszomorita, szęn könnyęd álăt hulato. Ājőttęk a zőgyvęzęk, szomorú árvák. Könnyeikęt tőrcөл lę, drăga jó= =anyánk.	Szent feje meghajtva, szent orcăja lekőrmölve. Térdig vérbe, könyőig könnybe. Ó ne sírj, ne sírj mert a tiéd áldott szęcnsęgęs fiad hazajőn térdig vérbe s könyőig könnybe. Mi dolog Jézus Krisztus? Szent szíved megszomorítva, szent könnyed alád hullatva. Eljőttek az őzvegyek, szomorú árvák. Könnyeiket töröld le, drăga jó anyánk.

könyv

Leirat	Normalizált alak
Erzsi a zăpójă, z= =ăpjătł. Nęki vót măgyar könyvűję, imăccsăgęss. hă vannak könyvűbę Hă vannak a könyvűből. Magyarul nem, a zęmbęręm igęn, me z= =embęręm tőbbęt tanólt magyarul, să nek- vannak a könyvek, s a könyvű nálłam vót, akkor ęlolvastuk magyarul. A kalindărba, vót kălindăr nem= =săk falikălindăr, vót kălindăr ă könnyű. Írja a könyűbe ęs.	Erzsi az apója, az apjától. Neki volt magyar könyve, imádsăgos. hă vannak könyvbe Hă vannak a könyvből. Magyarul nem, az emberem igen, mert az emberem tőbbęt tanult magyarul, s nek- vannak a könyvek, s a könyv nálam volt, akkor elolvastuk magyarul. A kalendărba, volt kalendăr nem csak falikalendăr, volt kalendăr ő könyv. Írja a könyvbe is.

Imádkozot, vót ijen vastag könnyűje, nem tom hoj mongyák vala annak könnyűnek. Misés könyük azok. Úgy. Misés kö-, régi misés könyük ezek. Mikor fogot itt is elmaradott ez, akkor ezt vitték láttuk, hoj ijen, ijen papír, ijen, ijenen vót a könyük, mi és ijeneket vettünk akkor, hoj lëjën nëünk és úgy. Lëjünk egyformán.	Imádkozott, volt ilyen vastag könyve, nem tudom hogy mondják vala annak könyvnek. Misés könyvek azok. Úgy. Misés kö-, régi misés könyvek ezek. Mikor fogott itt is elmaradt ez, akkor ezt vitték láttuk, hogy ilyen, ilyen papír, ilyen, ilyenén volt a könyvük, mi is ilyeneket vettünk akkor, hogy legyen nekünk is úgy. Legyünk egyformán.
Vót, av vót. Vót könyve, vót. Vót në töb könyve vv nagyobbak, küsőbbek. <i>Ez könyvbe van, e în carte? Könybe, könybe.</i> z= =Írásokból. Vótak ə könyvek ezek. Magyar könyvek. Utána aztə ű megöregédēt s meghót, azt ə könyvekēt aztə elvette, egyik el a másik és, mëik tudtak aztə vettek el, de mejikék ə maradtak è neki és. De aki tudta izé, s vaj aki sánt è könyvet riulla, vagy lëirta valahoə, akkor az tudta. Nem, az román könyvecskék vótak s azt abból kellett tanólni, mikor a zesőáldozásra. Kicsi könyvecske rományl. [...] Vót magyar könyvecskéje.	Volt, az volt. Volt könyve, volt. Volt na több könyve vv nagyobbak, kicsibbek. <i>Ez könyvbe van, e în carte? Könyvbe, könyvbe.</i> Az írásokból. Voltak őö könyvek ezek. Magyar könyvek. Utána aztán ő megöregedett s meghalt, ezt a könyveket aztán elvette, egyik el a másik is, melyik tudtak aztán vettek el, de melyikek ő maradtak el neki is. De aki tudta izé, s vagy aki csánt egy könyvet róla, vagy leírta valahova, akkor az tudta. Nem, az román könyvecskék voltak s azt abból kellett tanulni, mikor az elsőáldozásra. Kicsi könyvecske románul. [...] Volt magyar könyvecskéje.

juh

Leirat	Normalizált alak
Úgy ment el a furujúval a zövibe. A johókot ithon hatta nekem. Felnőt, hogy felnött, a zapja nagyon gazdag vót. Sok juhői vótak, tehénnyei, min vót régén. utòján ot= =hajtak ej naj vín jòèt	Úgy ment el a furulyával az övébe. A juhokat itthon hagyta nekem. Felnőtt, hogy felnőtt, az apja nagyon gazdag volt. Sok juhai voltak, tehenei, mint volt régén. utolján ott hagytak egy nagy vén juhot

Széljelttem, aki mëghajja. Én, én a zõrëgasszonnak vëjem el a juóját? S nekëm tíz juhóm, s én vëjem el a zõvét? annak jeggyëi vótak, ëgyfõrmán vótak jejëzvel mind a tíz juhója, asz= =onta A én z= =én anyósomnak annyí napat aggyon a zlstën, mënyit én ëvëttëm az ő juhóját. Csobán a joòkva. Az <i>miféle</i>? M nem tudom. <i>Hogyhogy a csobán a juhokval?</i> Mijen juhok, <i>mijen csobán?</i> Igen, mellik őrzi e jùhokot, <i>sóbán. Ott fent a hódba?</i> Ot vaan fënt. Az <i>hogy került fël oda?</i> Hát iën tudom, hoj? Da sã vede aşaa lërti? Az, az, az. Az min dzset ül i slobán, szá boccsaal í ni, szá. [...] Johok körö-, kërëkën. Mëritték a kútból a vizet, hã töttötték a juhok, hodzsã ijanak.	Szëgyelltem, aki meghallja. Én, én az öregasszonynak vegyem el a juhát? S nekem tíz juhom, s én vegyem el az övét? annak jegyei voltak, egyformán voltak jegyezve mind a tíz juha, azt mondta A én az én anyósomnak annyi napot adjon az lsten, mennyit én elvettem az ő juhát. Csobán a juhokkal. Az <i>miféle</i>? Mm nem tudom. <i>Hogyhogy a csobán a juhokkal?</i> Milyen juhok, <i>milyen csobán?</i> Igen, melyik őrzi a juhokat, <i>csobán. Ott fent a holdba?</i> Ott van fent. Az <i>hogy került fel oda?</i> Hát én tudom, hogy? Da sã vede aşaa Érti? Az, az, az. Az mint gyet ül egy csobán, s botjával így ni, s. [...] Juhok körö-, kereken. Merítették a kútból a vizet, há töltötték a juhok, hogy igyanak.
---	--

Faluk, falvak

faluk, faluink	>	faluk, faluink
falvak, falvaink	>	falvak, falvaink

Leirat	Normalizált alak
Dã vol- vannak faluk ämërre mëjik nëm ës tudtak magyarul, nëm tudtak olául, rományul difél. Haragusznak a szomszéd faluink, më asz= =onnya innë elhajcsuk, s mëën veri el az övëkét ottajan. Mënyit járt maga, kelmed a falvakan, ulyan hãlt, hol Bogdánfalába, szá Kalagõrba, ottelë, mind tuggyák azt.	De vol- vannak faluk emerre melyik nem is tudtak magyarul, nem tudtak oláhul, románul difél. Haragusznak a szomszéd valuink, mert azt mondja innét elhajtsuk, s megyen veri el az övëkét ottogyon. Mënyit járt maga, kelmed a falvakon, olyan helyt, hol Bogdánfalába, s Kalagorba, ottelë, mind tudják azt.

Ifjúk, ifjak

ifjúk, ifjúbb > ifjúk, ifjúbb
ifjak, ifjabb > ifjak, ifjabb

Leirat	Normalizált alak
Nadzşon vinyék. Azak tudnak. Az ăfiuk , neę! nem tudnak az ěfiúk . Mjg beszílni szem tudnak.	Nagyon vének. Azok tudnak. Az ifjúk , nem! Nem tudnak az ifjúk . Még beszélni sem tudnak.
Nem tanoltak a házba, kă házba be, ezek e zifjúk moszt ă tanulnak ă olászän.	Nem tanultak a házba, ke házba be, ezek az ifjúk most ö tanulnak ö oláhosan.
Un fel de ifjúb lyányak ilyenek, in melíkek ínėkelnek többönd	Un fel de ifjúbb leányok ilyenek, ilyen melyíkek énekelnek többen
z= =örögök, z= =örögək sirr-, ádikă sírnak magyarul, melik mm ěfjűbbak azăk mégă, azak ă akkor mongyák románul	az öregek, az öregek sír-, ádikă sírnak magyarul, melyik mm ifjűbbak azok még, azok ö akkor mondják románul
Há hogy, gyermeke ės van, ęg legínykéig van. Igė. ęg ifjúcska .	Há hogy, gyermeke is van, egy legénykéjük van. Igen. Egy ifjúcska .
Ęz, că noi bătrânii, mük a zöregėk adóssak vagyunk, hogy imădkozzunk ă ziěfjòknak , z= = ziěfjòknak . Męt münėk z= = ěfjak nem iěrnek riva, męt kėl munkáljanak.	Ez, că noi bătrânii, mik az öregek adósok vagyunk, hogy imădkozzunk az ifjaknak , az ifjaknak . Mert minek az ifjak nem érnek reá, mert kell munkáljanak.
Idős? Nēm tudom. Dę nēm, ėfiab mind ın. Kűsėb.	Idős? Nem tudom. De nem, ifjabb mint ın. Kisebb.
Hol volt a verekedėsbe maga? Ott a izénél ă la, la Dalnic, la Odesa Rusziábă. Oztă innetfelől nēm még mēntem, męt immă ăă csak a zėfijabbak mentek, ın ăă ărė- öreg vótam, s nēm még mentem.	Hol volt a verekedėsbe maga? Ott a izénél őö la, la Dalnic, la Odesa Rusziába. Aztán innetfelől nem még mentem, mert immár őö csak az ifjabbak mentek, ın őö öre- öreg voltam, s nem még mentem.
Öreg vagyok, s @ iefjabban nēm adtam ügyűőt, męt ă ă mēntem munkăřă. Aşa. Aşţă mős hogy riăiěrėk, csinălom.	Öreg vagyok, s UNK ifjabban nem adtam időt, mert ő ő mentem munkăra. Aşa. Aztán most hogy reáėrek, csinălom.
Idén tettek mást, ėfijat męt aan kijött aa a férēm kijött a pėnsziăro	Idén tettek mást, ifjat mert őhm kijött a a férjem kijött a pėnsziára

éfiúság	>	ifjúság
éfiatalok	>	fiatalok
ifiasszony	>	ifiasszony

Leirat	Normalizált alak
Mind älfogta éfiúságját , hazafelé nãm eresztí.	Mind elfogta ifjúságát , hazafelé nem eresztí.
Csak magyarul tudtak, męta azok a zöregęk nęm öppe jártak a ziskolába, oztá ezek a zéfjúság jártak.	Csak magyarul tudtak, mert azok az öregek nem éppen jártak az iskolába, aztán ezek az ifjúság jártak.
Szã mosz hatvan esztendeje, mikor valák ięn. Z= =egisz világ. Szã z= = ifjúság isz, ięrti vala mit mondqk.	S most hatvan esztendeje, mikor valék én. Az egész világ. S az ifjúság is, érti vala mit mondok.
Amikor męnnek æa gyülekezésbe, valahoa akkor æ zéfialatok egy hejrę męnnek. Egy hejrę męnnek æ zoláokya, ezeke a rományokya.	Amikor mennek öö gyülekezésbe, valahova akkor a fiatalok egy helyre mennek. Egy helyre mennek az oláhokkal, ezekkel a románokkal.
It vagyon, it e faluba egy asszony, ifiasszony , melik Klészérő van feljőve ide.	Itt vagyon, itt a faluba egy asszony, ifiasszony , melyik Klészéről van feljőve ide.

csürkefiat	>	csirkefiút
------------	---	------------

Leirat	Normalizált alak
Mę vészem a fészit, s új elváglaq, mind æ csürkefiat , mę hakar a földemę odaagyam, s akar a nyakatakat levágjam, mindęy az ára	Mert veszem a fejszét, s úgy elváglok, mint a csirkefiút , mert akár a földemet odaadjam, s akár a nyakatokat levágjam, mindegy az ára

Lásd még:

- bialyfiú, cápfiú, cenkefiú, csarafiú, csókafiú, fecskefiú, galambfiú, kecskefiú, kígyófiú, kurkánfiú, kutyaíú, lúdfiú, macskafiú, madárfiú, nyúlfiú, pipefiú, récefiú, rigófiú, számárfiú, tyúkfiú, verebfiú - (MMTnySz)
- fiúbialy, fiúfiles, fiúmacska, fiúvereb - (MMTnySz)
- Egy **piszlen** [csirke] **tyukfiu**, mint ki jöt az tyukmon [tojás] hijbul, egy napra jár is, e szája oda kap rombolikot [törmeléket] váj a ganiba lábaival s kap ebidet. Egy-két napra volna, lenne éljen magától. Egy **cica fiumacska** néhány napra születésitől jár, fut, hogy fogja meg e **egérfiut** s keresse ki az kenyérit. Nem kel hozon az anyja nekis. - (Erdős Szászka, 1994, p. 47)

ajtaja, ajtója > ajtaja, ajtója

Leirat	Normalizált alak
Ki ezt a zímáccságot elmongya pöntökön s szombaton, háromszor a napjában, pokol ajtója bétewetődik, a mennyország ajtója kinyicstődik, kész a lélok, beteg a test, vígan várják a zangyalkák.	Ki ezt az imádságot elmondja pénteken s szombaton, háromszor a napjában, pokol ajtója betevetődik, a mennyország ajtója kinyittatódik, kész a lélek, beteg a test, vígan várják az angyalkák.
Bizonyom, bizonyom, ki ezt minden=nap háromcor elmongya, megzárom pokolnak kapuját, megnyitom mennyországnak ajtáját , meessen e bódogságos szép Szűz Máriának szén széne látogatására, ámmment.	Bizonyom, bizonyom, ki ezt minden nap háromszor elmondja, megzárom pokolnak kapuját, megnyitom mennyországnak ajtáját , mehessen a boldogságos szép Szűz Máriának szent színe látogatására, ámen.

Megjegyzés: Az *ajtaja* / *ajtója* közötti választásban teljesen a lejegyzésbeli alakra támaszkodtunk: ha a szó a lejegyzésben o-val szerepelt, o-val normalizáltuk, ha a-val, akkor azzal.

megborjúz, megborjaz > megborjúz, megborjaz
borjúcska, borjacska > borjúcska, borjacska

Leirat	Normalizált alak
S ha magad kikoppant, elfelejtetted, hogy né mëgbornyúdzot , ne agy, ténnap, ténnapelőt, akkor adtál valamit.	S ha magad kikoppant, elfelejtetted, hogy na megborjúzott , ne adj, tegnap, tegnapelőt, akkor adtál valamit.
a ténnap vágott ëj nepotom ëj bornyucskát itt a szomsziédba	a tegnap vágott egy nepótom egy borjúcskát itt a szomszédba

Fek(ü)sz*, al(u)sz*, nyug(o)sz*, harag(u)sz*

feksz* > fekszu*
feküsz* > feküszu*
feküvel > feküdüve

Leirat	Normalizált alak
Në, há idejőnek, jőnek eştë, még lefeküsznek	Na, há idejönnek, jönnek este, még lefeküsznek

velem, máccor nem feküsznek le, máccor.	velem, másszor nem feküsznek le, másszor.
<i>Este mongyák ezt, így östę, mikor feküsznek le?</i>	<i>Este mondják ezt, így este, mikor feküsznek le?</i>
Én ösztö isz djët lefekszem , akkor mig inékelem.	Én este is gyet lefekszem , akkor még énekelem.
Evvel fekszēm le örökkí.	Evvel fekszem le örökké.
z= =Ur= =jézus Krisztus bēne fekszik . Szent feje meghajtva, szent arcája lekörmörvö.	Az Úr Jézus Krisztus benne fekszik . Szent feje meghajtva, szent orcája lekörmölve.
Mikor fēlkelünk, vaj mikor fekszünk lē.	Mikor felkelünk, vagy mikor fekszünk le.
mit én észēm, ő észik. S ahol fekszēm , ő ész fekügyék , itten nem kē fizessek neki lakóhejet, sēmmit, s akkò hazagyűtötte ide	mit én eszem, ő is eszik. S ahol fekszem , ő is feküdjék , itten nem kell fizessek neki lakóhelyet, semmit, s akkor hazagyűjtötte ide
Máccor elmondom hářomcor ész, máccor elmondom ēccēr, máccor elmondok egy misztért s lefekszēm mēt elaluszam mēt fáradt vagyok	Másszor elmondom háromszor is, másszor elmondom egyszer, másszor elmondok egy misztért s lefekszem mert elaluszom mert fáradt vagyok
Én elig tudok magamnak egy morzsacska ételt megcsinálom, megészēm s, egy kēldār vizecskét ott hozok hoj lehet, s úgy kēl lē-, le kēl fekügyem , nē ugy kaptatok látod-ē feküvel .	Én alig tudok magamnak egy morzsácska ételt megcsinálom, megeszem s, egy keldár vizecskét ott hozok hogy lehet, s úgy kell le-, le kell feküdjem , na úgy kaptatok látod-e feküdvē .

alsz*	>	alsz*
alusz*	>	alusz*
(el)aluva(l)	>	elaludva, aludva
aluvás	>	alvás

Leirat	Normalizált alak
Mutassam mēg magának, hozzam ki innet, met itt aluszom .	Mutassam meg magának, hozzam ki innet, mert itt aluszom .
Ojan szépeñ elaluszom , s nem ālmodok rosszakot, sēmmit. [...] Mikor ēzkēt foltātni fogom, S mēg`gyónom, akkor ojan linistiltan aluszom el ə.	Olyan szépen elaluszom , s nem álmodok rosszakot, semmit. [...] Mikor ezeket folytatni fogom, s meggyónom, akkor olyan linistiltan aluszom el ő.
Ő azé monta, hogy tē nē jōjj sē rēgve, jōrēgve	Ő azért mondta, hogy te ne jőjj se reggel,

mę aluszunk, sę este. Ęste imádkozunk, mikor fekszünk le monnyuk aa älmonnyuk aa Énlęfekszēmę, s ha ęl= =vajak fáradvål máccor ęlaluszom, s többet má áráb nem tudok, mę akkor [...] męgőbredęk, ha imádkoztam s új maradtam elaluva. nęm szólhatak mostan a zén szent fijamnak, a zén szent fijamnak. Mert aluszik, nyugszik, a jászobja fekszik. Met most a vámos részęg, s aluszik. Kőből rakot párna, új nę alugyál tę gęlka. Hoj nem aluszik aa Krisztus urunk a kőpárnán. S ő homlok leęsvęl, mę ki wót ęluwål mindęn. Tarcs męg minkęt Uram vigyázásunkban, őrőjz męg minkęt aluvásunkba	jóreggel mert aluszunk, se este. Este imádkozunk, mikor fekszünk le mondjuk a elmondjuk a Énlęfekszemet, s ha el vagyok fáradva másszor elaluszom, s többet már arrább nem tudok, mert akkor [...] megębredek, ha imádkoztam s úgy maradtam elaludva. nem szólhattok mostan az én szent fiamnak, az én szent fiamnak. Mert aluszik, nyugszik, a jászolba fekszik. Mert most a vámos részęg, s aluszik. Kőből rakott párna, úgy ne aludjál te gęlka. Hogy nem aluszik a Krisztus urunk a kőpárnán. S ő homlok leesve, mert ki volt aludva minden. Tarts meg minket Uram vigyázásunkban, őrizz meg minket alvásunkba
---	--

nyugsz* > nyugsz*
nyugosz* > nyugosz*
(el)nyugovék > (el)nyugovék

Leirat	Normalizált alak
Én imáccságę nę byrdibę nézzen csak, mi levelem van nekęm ott. Én nem nyugszom. Csitil, imádkozok, de rományl. Hábęrunak nagy mązāję, piros vérvę męg van fästvę. Piros vjęrvęl męg van fästvę, ęt nyugszik lęgęnyęk szębję. Kőből rakot párna, mm nę nyugugyál tę gęlka, hogy a Krisztus urunk nem nyugszik a kőpárnán, úgy nę fájan nekęd ęs a nyakad aminek hínak. S azan bęjül ęgy kerek asztalkát, s azan bęjül ęgy kęřęk asztalkát. Azan nyugszik Ur= =jęzus Krisztuskánk, s azan nyugszik Ur= =jęzus	Én imádság- ni bordęjba nézzen csak, mi levelem van nekem ott. Én nem nyugszom. Csitil-, imádkozok, de románul. Háborúnak nagy mezeje, piros vérrel meg van festve. Piros vérrel meg van festve, ott nyugszik legęnyęk szebbje. Kőből rakott párna, mm ne nyugodjál te gęlka, hogy a Krisztus urunk nem nyugszik a kőpárnán, úgy ne fájjon neked is a nyakad aminek hívnak. S azon belül egy kerek asztalkát, s azon belül egy kerek asztalkát. Azon nyugszik Úr Jęzus Krisztuskánk, s azon nyugszik Úr Jęzus

Krisztuskánk. <i>Rëggëre ojat nem tud, hogy Hajnal, hajnal szép piros hajnal, kibe Mária elnyugovék.</i> Piros hajnal hasad, akibę Mária nyugóvék .	Krisztuskánk. <i>Reggelre olyat nem tud, hogy Hajnal, hajnal szép piros hajnal, kibe Mária elnyugovék.</i> Piros hajnal hasad, akibe Mária nyugovék .
---	---

haragsz* > haragsz*
haragusz* > haragusz*

Leirat	Normalizált alak
Nēm érti, haragszik riank. Hogy münk beszéünk magyarul. [...] Z= =egész román min haragszík . [...] Én sēm haragszom mongyák nekēm bozgor. Neem haragszom H̄ar̄aguszn̄ak a szomszéd falujink, mę ășz= =onnya inné elhajcsuk, s mēēn vęri el az övékét ottajan. Há vānnak, vannak, hogy nēm szerętik, vannak, hoj haragusznak dę vannak a még a falusiak, amejikek mēnnen s monnak rosszat neki s akkó ānnyi kēll. Monnyák így-úgy s akkor, akkor haragusznak męg.	Nem érti, haragszik reánk. Hogy mink beszélünk magyarul. [...] Az egész román mind haragszik . [...] Én sem haragszom mondják nekem bozgor. Nem haragszom Haragusznak a szomszéd faluink, mert azt mondja innét elhajtsuk, s megyen veri el az övékét ottogyon. Há vannak, vannak, hogy nem szeretik, vannak, hogy haragusznak de vannak a még a falusiak, amelyikek mennek s mondanak rosszat neki s akkor annyi kell. Mondják így-úgy s akkor, akkor haragusznak meg.

MMTnySz – *alazgatik* szendereg, szunnyad (Szf)

Ének(e)lés

énekl* > énekl*
énekel* > énekel*

Leirat	Normalizált alak
<i>S ezt most is énekli?</i> Mos nēm tuggya ęz aa, éifjú még a csęléd, nēm tuggya. Dę mük męddig vótunk, mę mostanig vótunk mü. Na de [...] Mmęjįkęk öregęk még éneķęlik .	<i>S ezt most is énekli?</i> Most nem tudja ez a, ifjú még a cseléd, nem tudja. De mik meddig voltunk, mert mostanig voltunk mi. Na de [...] Melyikek öregek még énekelik .

szé ém mondom míg ínēkeljen ecer mám, me erössz szíp. Mondzs əə ə énēkelem, sz ínēkelt. [..] Én ösztö isz diēt lefekszem, akkor mig inēkelem. <i>S mikor váltották el aa, ezt a magyar énekelést a templomba?</i> Dę azt nęm tuęd fēvenni maęadrę. Maęamrę āmonnyām. Hānęm ott a tēmplombę, ottan tudom, ottan, énēkēllést ā, romānyul. Mindęnt, amit végeznęk, azt ęvégejzük ottę. Mę dor tudtam, édesanyám az maęyarul ə, maęyarul monta ezt az Urangyalát. Mük ęs, ha itt ęs szottuk Anti báciwal, de nem énēkēlűleg. De ez męg kel tanójam énēkēlűleg. <i>S énekel énekli el a zúrangyal?</i> Énekelvel ęs ęlénekelem, énekelvel ęs hát a zúrangyala énekelēl. Műatyánkot énekelvel męt ezt ęröss szerętem a Műatyánkot. S akkor ęn- ęlénekelem a Műatyánkot	s én mondom még énekeljen egyszer máma, mert erőst szép. Mondja őö ő énekelem, s énekelt. [..] Én este is gyet lefekszem, akkor még énekelem. <i>S mikor váltották el a, ezt a magyar énekelést a templomba?</i> De azt nem tudod felvenni magadra. Magamra elmondjam. Hanem ott a templomba, ottan tudom, ottan, énekelést ő, románul. Mindent, amit végeznek, azt elvégezzük ottan. Mert dor tudtam, édesanyám az magyarul ő, magyarul mondta ezt az Úrangyalát. Mik is, ha itt is szottuk Anti bácsival, de nem énekelőleg. De ezt meg kell tanuljam énekelőleg. <i>S énekel énekli el az Úrangyal-?</i> Énekelve is elénekelem, énekelve is hát az Úrangyala énekelve. Miatyánkot énekelve mert ezt erőst szeretem a Miatyánkot. S akkor en- elénekelem a Miatyánkot
--	--

Keresés (pl.): [lc=".*éneke?|..*"]

Ütte, sütte, merítte

Norm.: ütötte, sütötte, merítette.

Leirat	Normalizált alak
Rúdakval rudaszták, ugye a botokval ütték. Sitte ki a kęnyeręt sūtöt mindęnt. Mm męgsūttem fēlbe, bétęttem ə kăldárębe, űritem fēlt riva. Męrítették a kútból a vizęt, hę tőtötték a juhok, hodzsę ijanak.	Rudakkal rudaszták, ugye a botokkal ütötték. Sütötte ki a kenyeret sūtött mindent. Mm męgsütöttem főlbe, betettem a kăldárębe, űríttem főlreá. Merítették a kútból a vizet, há tőtötték a juhok, hogy igyanak.

Köszönöm mit adtál, sántáll. Megszegittél mó. Vágatt e lyányam eggyet elárulta tánnap, s én vágtam sítőertökön. Tënnap mégkiszíttëm. Miatyánk ęs mo-, mondom azt isz, de mos még`gyírttëm aztat, nem mondom még magyarul. lën azt mägtasszittam, ă biësúrtam alája. Cukort beléje, mégédészittë, szá régvę mikor töttött kiët paháral Ez ęlbocsátta, hogy akarta, hogy végęzzen ă z= =egész kötelőségvel Nem úgy van, hoj bé lëęn kăritvel, hoj ne mënnyen bé sëmmi nálunk. Ot örökké kęritték, de még nem fojat bé soha. Igen, mikor mëgöbredęk, akkor, akkor fękötęm, kërësztët vęttëm, Ű męszántotta, elvętte a tërëbzút, ři dă că ři cu prăřitoarea, săă én mëgkapálom.	Köszönöm mit adtál, csántál. Megsegítettél ma. Vágott egy leányom egyet elárulta tegnap, s én vágtam csütörtökön. Tegnap megkésztettem. Miatyánk is mo-, mondom azt is, de most meggyértettem aztat, nem mondom meg magyarul. Én azt megtasztottam, ő beszúrtam alája. Cukrot beléje, megédesítette, s reggel mikor töltött két pohárral Ez elbocsátotta, hogy akarta, hogy végezzen ő az egész kötelességgel Nem úgy van, hogy be legyen kerítve, hogy ne menjen be semmi nálunk. Ott örökké kerítették, de még nem fogyott be soha. Igen, mikor megébredek, akkor, akkor felkeltem, keresztet vetettem, Ő męszántotta, elvetette a törökbúzát, ři dă că ři cu prăřitoarea, s én megkapálom.
--	--

Megjegyzés:

1) Előfordul, hogy nem egyértelmű a lejegyzett szó töve illetve normalizált alakja. Az alábbi példában a *vettik fel* pl. *vették* és *vetették* is lehet. Ilyenkor általában a magyarázat mezőben megadjuk mindkét értelmezési opciót.

Leirat	Normalizált alak
Văjikă szíléskéje uj ni, teszic fel arra, sz asztă vettik fel a hátikra.	UNK szélecskéje úgy ni, teszic fel arra, s aztán vették fel a hátukra.

2) Az *ütte*, *sütte*, *merítte* típusú múlt idejű alakok a -Vt végű igékre jellemzőek. Nem egyértelmű, hogy -Ct végű igéknek lehetnek-e ilyen alakjai, de bizonyos korpuszadatok mintha arra mutatnának, hogy igen.

Leirat	Normalizált alak
A zUr angyala köszönte Szűz Máriát, és méében fogodá Szēntlélektü, szēnt fiát. Idvez légy Mária, malasztal vad teljes.	Az Úr angyala köszöntötte Szűz Máriát, és méhében fogadá Szentlélektől, szent fiát. Üdvöz légy Mária, malasztal vagy teljes.
Megszántuk itt ezt a mōzsát, it nē, nē e darabēcskát. Még van túl még ēj darabēcska, még van túl.	Megszántottuk itt ezt a morzsát, itt ni, ni a darabocskát. Még van túl még egy darabocska, még van túl.
nā ālfālajtem karácsony@ [...] Nnē, nēm tudom, még ēlfelejtem . Tudtam, dē ēlfelejtēm	na elfelejtettem karácsony- [...] Ne, nem tudom, még elfelejtettem . Tudtam, de elfelejtettem

Lásd még:

Az első felköszöntőt Neumann Adolf mondotta Koos Soma elnökre. Utána Bulyovszky Gusztáv kir. főügyész helyettes **köszöntte** fel Koos Somát a Nemzeti Kaszinó nevében.

[Miskolczi Napló, 1909. március 23.](#)

Spaun báró altengernagy ő felségét, azután pedig Mária Valéria kir. hercegnőt és a budapesti küldöttséget **köszöntte** föl. Ráth főpolgármester a hadi tengerészetet éltette. **Köszöntőt** mondtak még

[Budapesti Hirlap, 1896. április 28.](#)

Az első példa esetében a **köszön - te** is felmerült, mint normalizálási opció. [Az ÚESz szerint](#) ugyanis „a nyelvhasználatban a köszön és a -t mozzanatos képzős köszönt származékszó egyenértékűek”, tehát nem elképzelhetetlen, hogy az imarészletben egy **köszönt** jelentésű **köszön**-nel van dolgunk. Ilyen például az alábbi **Köszönlek titeket én Tercius** is:

KÖSZÖN (*kesennyuk* LevT. I.12. *köszenyőc* Helt: Krón. 1 *köszzenyetec*: salutata Helt: UT. 2. *köszén* Megy: 6 Jaj. 20. *kőzűnniec* Mel: SzJán. 533. el *kőszénti*? EsztT: IgAny. 453):
I) saluto; griissen Com: Vest. 144. Viszontag köszönők; resaluto; ich grüsse wieder, ich danke. Com: Vest. 143. Kwzwne nekik oly kwzwnetuel kit isten zayaba vete (VirgC. 51). **Kwzwnlek titeketh** en Tercius, ky irtam ez epistolath (Komj: SzPál.

(NySz, II. kötet, p. 418)

Habár kötött szövegekben időnként olyan jelenségek is fennmaradnak, amelyek a mindennapi nyelvhasználatnak nem részei, végül azért nem emellett az opció mellett döntöttünk, mert sehol máshol (sem szótárban, sem elsődleges forrásban) nem találtunk arra utaló adatot, hogy Moldvában létezne **köszönt** értékű **köszön**.

A második példa esetében a **megszánt - uk** (T/1, jelen idő, kij. mód, határozott ragozás, j-telen személyrag, I. [Üdzselük őkö](#)) és a **megszánt - tuk** (T/1, t-jeles múlt idő, kij. mód, határozott ragozás) alakok között vacilláltunk. A választásunk végül az utóbbira esett.

A *gyűjt* ige biztosan viselkedhet így, de ez Moldvában *düt*-nek / *gyüt*-nek hangzik:

Leirat	Normalizált alak
Z= =emberek dolgoztok, dűttek gabanát, éddzsə vǎləmit, sz áztá jöttök, szəə vettik el.	Az emberek dolgoztak, gyűjtöttek gabonát, egy valamit, s aztán jöttek, s vették el.
gyűtte össze, gyűtött össze munkót, melik oda akart menni	gyűjtötte össze, gyűjtött össze minket, melyik oda akart menni
Mincsak odamént hézzik, met ha innēt fűgyütték , ha mēnt, vitte a nyirél e zsákot.	Mindcsak odament hozzájuk, mert há innēt felgyűjtötték , ha ment, vitte a nyirel a zsákot.
Ėgy hejre összegyűjtötték . Összegyűtték oda há, ěgy hejre, há.	Egy helyre összegyűjtötték . Összegyűjtötték oda há, egy helyre, há.

Keresés (pl.): [word="*.t.tt.{1,4}" & egyszerűsített!="*.t.t+.*"]

Lásd még:

és azon daganatot is 8 Polturaért, és egy véka buzaért	[gyogyitta]	megh
és azon daganatot is 8 poltúraért, és egy véka búzáért	gyógyította	meg.
és azon daganat is 8 poltúra és egy véka búza	gyógyít	meg
C Det Pro N.Acc Clit_is Q N.Cau C Det N N.Cau	V.Past.S3.Def	VPfx (TMK)

az uram úgy	[meg ütte]	az kapával	az tehenet,	hogy	mingyart	le roskat,
Az uram úgy	megütötte	a kapával	a tehenet,	hogy	mindjárt	leroskadt.
az úr úgy	meg +üt	a kapa	a tehén	hogy	mindjárt	le +roskad
Det N.PxS1 Adv Pro VPfx.V.Past.S3.Def Det N.Ins Det N.Acc C Adv VPfx.V.Past.S3						(TMK)

Akarja meghalni?

hallta, öntnek, meghalni > hallotta, öntenek, meghallani

Leirat	Normalizált alak
S tēllä haltam ěj kisískét.	S tőle hallottam egy kicsiskét.
S akkor meghalta meghaltā āā z= =anyja ěs, hogy me ő immá mēnt ād-, mēntek ōda sokan gyōnni hāzzāja.	S akkor meghallotta meghallotta a az anyja is, hogy mert ő immár ment od-, mentek oda sokan gyōnni hozzāja.
Nēm halták ugyē, met hā más nēm szerēti, mēgtanója.	Nem hallották ugye, mert ha más nem szereti, megtanulja.
S ākkor vēttem a zōlāsómat, s ēlkerültēm a zōlāsót, s utujān fēlajáltam , ākkor ārā ājáltam	S akkor vettem az olvasómat, s elkerültem az olvasót, s utolján felajánlottam , akkor arra

én.	ajánlottam én.
Más faluból gyütnek azoknak mejikek onnat valók. Önnék ónt ës, ónt ës öntek. Én nem öntöttem ontot, de ont-, ont-, de öntnek ontot a ont a jęcségnek. De én miko meg-, megbánnak akkor münd a zegésznek uj mondom cigány. Akkor aszt aval a vízvel akko kilënc csëppët hörpëntnek belőle s akkor én egy ëvegbe belétőtöm, s hazaadom nekük ma monnak misziët, tiz szëntitházba De nem örvënnék. [...] nem örvennek, de mi=csinájak nëik? Mikor öt kërësztűjőnek a patakon mingyá mm jönnek le a patakon s ot mingyá megkërdnek még valakit. Holl a csitkók nem nyeritnek, a kakasak nem szólnak, a harangak nem zudulnak, tëmplomba nem mënnek, s kërësztët nem vetnek. Mijen prázsiturák. Dëpindi milyeneket készítnek. De jërtnek a zegész a zën dzsermekeim, jërtnek, tănăsólnak. Kërgye csak mëg, ho miféle hitët tartnak.	Más faluból gyűjtenek azoknak melyikek onnat valók. Öntenek ónt is, ónt is öntenek. Én nem öntöttem ónt, de ónt, ónt, de öntenek ónt a ónt az ijedtségnek. De én mikor meg-, megbántanak akkor mind az egésznek úgy mondom cigány. Akkor aztán avval a vízzel akkor kilenc cseppet hörpintenek belőle s akkor én egy üvegbe belétöltöm, s hazaadom nekik ma mondanak misét, tíz szentegyházba De nem örvendenek. [...] nem örvendenek, de mit csináljak nekik? Mikor ott keresztüljönnek a patakon mindjárt mm jönnek le a patakon s ott mindjárt megkérdenek még valakit. Hol a csitkók nem nyerítenek, a kakasok nem szólnak, a harangok nem zúdulnak, templomba nem mennek, s keresztet nem vetnek. Milyen prázsiturák. Depinde milyeneket készítenek. De értenek az egész az én gyermekeim, értenek, tanácsolnak. Kérdje csak meg, hogy miféle hitet tartanak.
Na mongya el lëgyën szíves akkor nek-. Akarja mëghalni? Há hojnë! Édesanyámtól tanóltam ëzkët ës, a halot mëlëtt imádkozni, az imáccságot, a rözsafüzér, fëljajłni azkät mind töllë tanóltam.	Na mondja el legyen szíves akkor nek-. Akarja meghallani? Há hogyne! Édesanyámtól tanultam ezeket is, a halott mëlëtt imádkozni, az imádságot, a rözsafüzér, felajánlani azokat mind tőle tanultam.

Máccor asz= =onnyák nę éğessēm a fámat, akkor éęetik ott, mę a zönt męg kell ęngesztni , kilęnszęrig.	Másszor azt mondják ne égessem a fámat, akkor éęetik ott, mert az ónt meg kell engeszteni , kilencszerig.
Mikor męjünk vizęt męřitni nęm szółc sęnkinęk	Mikor megyünk vizet meríteni nem szólsz senkinek

Lásd még:

noha	igen	ijesztnek	a	rossz	úttal.
noha	igen	ijesztenek	a	rossz	úttal.
noha	igen	ijeszt	a	rossz	út
C	Adv	V.P3	Det	Adj	N.Ins

(TMK)

mind	azonaltal	-40-	milfeöld	ha	vagyon	ide	.	ahol	sántítani	kezde,
Mindazonáltal	40	mérföld	ha	vagy	ide,			ahol	sántítani	kezde.
mind+azon+által	40	mérföld	ha	van	ide			a+hol	sántít	kezd
Adv	Q	N	C	V.S3	Adv Pro			Adv Pro Rel	V.Inf	V.lpf.S3

(TMK)

Megijedett, sírott, állani, kinyitani

megijedett, elhordották, megrepedett	>	megijedt, elhordták, megrepedt
meglátani, kinyitani	>	meglátni, kinyitni
állani, szállani	>	állni, szólni
sírott szemekkel	>	sírt szemekkel

Leirat	Normalizált alak
Męnnyęn bę oda, nęzze męg Măriánát! Miko bémęnt, igaz, męgijedętt .	Menjen be oda, nézze meg Marianát! Mikor bement, igaz, megijedt .
Ma ánimálfélétől ijedęt meg, ló jó ki, tęhęn jó ki, kutya jó ki, kakas jó ki	Ma- ánimálfélétől ijedt meg, ló jön ki, tehén jön ki, kutya jön ki, kakas jön ki
Ęgy hęj vót it, de ot most kariárát csinátak, ęlhördötták a	Egy hely volt itt, de ott most kárierát csináltak, elhordták a
Közbe elhasadott , hogy miféle alkalomval, elhasadott , s ű, leszálitották	Közbe elhasadt , hogy miféle alkalommal, elhasadt , s őö, leszállították
Sę àų ə, a földingással męg mm izęlt, sę nęm lehetęt, męgrepedętt erűssen, elhasadoddzott, nem lehetętt az bícsinálni.	S a- ő, a földingással meg- mm -izélt, s nem lehetett, megrepedt erősen, elhasadozott, nem lehetett azt becsinálni.

Megrészegédēt, sə a felesége asz= mondotta: öreg, vedd a gyermekékēt s mennyi! S azt a zéggyet születtem, s az a zéggy mégmaradat, s a nagyok meghaltak. Szǎ négy gyermekbű nem maradott éggy ész. [...] Ha négy gyermekbő ēmaradatt ej nélkül ész. De nemə, moszt tuǎd, hogy elmaradatt ez ǎ szoknya? Meg= =vadzsá ha elmaradatt əə la Odesa, în patruzeci și unu. <i>Akkor meghalt.</i> Da, da. <i>S azóta maga özvegy?</i> Ez, ez ez elmaradat háromhetüsszen. Há, avea trei săptămâni.	Megrészegedett, s a felesége azt mondta: öreg, vedd a gyermekeket s menj! S azt az egyet születtem, s az az egy megmaradt, s a nagyok meghaltak. S négy gyermekből nem maradt egy is. [...] Ha négy gyermekből elmaradt egy nélkül is. De nem, most tudod, hogy elmaradt ez a szoknya? Meg vagy on ha elmaradt öö la Odesa, în patruzeci și unu. <i>Akkor meghalt.</i> Da, da. <i>S azóta maga özvegy?</i> Ez, ez ez elmaradt háromhetűsen. Há, avea trei săptămâni.
És hiszēm Uram= =isten a zörökkévaló életékēt mēglátani, ámēnt. Mikor bėjöttek, s mikor mēnnyünk ki, a kapu új bé vót rakval kőwel, nem tudtuk nyitani ki. [...] Há. Igēn, hogy nē tuggyuk kinyitani.	És hiszem Uram Isten az örökkévaló életeket me glát ni, ámen. Mikor bejöttek, s mikor menjünk ki, a kapu úgy be volt rakva kővel, nem tudtuk nyitni ki. [...] Há. Igen, hogy ne tudjuk kinyitni.
Běálott oda, hodzsə, izéjə a Azt ű közünk ide, běállot mincsak a kátolikus əə həzzá-. <i>Hitre.</i> Da Da Asz= =onya nem és lehetőēt tejes= =laskával odaállani, asz= =ongya a papok elejibē, asz= =ongya nekēm ə. Asz= =mongyák a lágy pásztor mellett gyapjat szarik a farkas. <i>Úgyhogy ha pásztor, akkor oda kell állni.</i> Sok sánta vettē járását, sok vak vettē mēg látását, némák keztek szöllani, siketék is hallani.	Beállt oda, hogy, izélje a Aztán ő közénk ide, beállt mindcsak a katolikus öö hozzá-. <i>Hitre.</i> Da Da Azt mondja nem is lehetett tejes laskával odaállni, azt mondja a papok elejébe, azt mondja nekem ő. Azt mondják a lágy pásztor mellett gyapjat szarik a farkas. <i>Úgyhogy ha pásztor, akkor oda kell állni.</i> Sok sánta vette járását, sok vak vette meg látását, némák kezdtek szólni, süketek is hallani.
S akkor ǎsz= =onnyaa lássa éccēr szomorú, jó, mēnēn bē a szóbájába, ǎsz= =onnyaa jó ki sírött szemēkvel. Úgy ma, úgy, hónap mongya ē szògǎnak, ǎsz= =onnyaa Nem tudom mi lēssz asz= =onnyaa vėlē, asz= =onnyaa örökkē sírött	S akkor azt mondja lássa egyszer szomorú, jön, menen be a szobájába, azt mondja jön ki sírt szemekkel. Úgy ma, úgy, holnap mondja egy szolgának, azt mondja Nem tudom mi lesz azt mondja vele, azt mondja örökké sírt

szēmėkvėl jő ki. Jő ki, ąsz= =onnya ę ąsz= =onnya nęm tuęd mėęłęsni? Hogy mi- minek jő lęsz ki= = sirętt szēmėkvėl?	szemekkel jön ki. Jön ki, azt mondja ő azt mondja nem tudod meglesni? Hogy mi- minek jön lesz ki sírt szemekkel?
--	---

Lásd még:

Ezen	órán	veszem	Kegyelmed	Kalocsáról	írot	levelét.
Ezen	órán	veszem	kegyelmed	Kalocsáról	írt	levelét.
ezen	óra	vesz	kegyelme	Kalocsa	ír	levél
Det Pro	N.Sup	V.S1.Def	N Pro.PxS2	N.Del	V.PartPrf	N.PxS3.Acc

(TMK)

Igen	elhordották,	noha	nagy részint	kin	van	hitelbe	még	az	ára.
Igen	elhordták,	noha	nagy+észint	kinn	van	hitelbe'	még	az	ára.
igen	el+hord	noha	nagy+észint	kinn	van	hitel	még	az	ár
Adv	VPfx.V.Past.P3.Def	C	Adv	Adv	V.S3	N.Ine	Adv	Det	N.PxS3

(TMK)

mint hogy	maga	is	[szapullani]	akart	az	fatens,	nem	atthatta	Kulcsamenak,
Minthogy	maga	is	szapulni	akart	a	fatens,	nem	adhatta	Kulcsárnénak.
mint+hogy	maga	is	szapul	akar	a	fatens	nem	ad	Kulcsár+né
C	N Pro.S3	Clit_is	V.Inf	V.Past.S3	Det	N	Adv	V.Mod.Past.S3.Def	N.Dat

(TMK)

Érzettem, sepresz

Norm. éreztem, sepersz.

Leirat	Normalizált alak
Äständig így mikor nęm egész éjęn, dę odamęnt, ű ęlvęgzętte , a neki adóssága vót, hoj ęl kellett mongya zsóttárját	Estendig így mikor nem egész éjen, de odament, ő elvégezte , az neki adóssága volt, hogy el kellett mondja zsoldárját
Így ahogy maga ęlvęgzętte ? Így ahogy én ęlvęgzęttem most.	Így ahogy maga elvégezte ? Így ahogy én elvégeztem most.
Akármijęn későre, akármijęn szaggatva, dę csak vęgzęttem valamit.	Akármilyen későre, akármilyen szaggatva, de csak végeztem valamit.
Tęnsziunyę vót, szá szok vót a dęłęg honn, kapálni kellett męnnýunk, sz ęsztá mąj bătąg vótam ięn, ięrzęttęm băt- dă mondok úgy= =isz męnek.	Tensziuném volt, s sok volt a dolog honn, kapálni kellett menjünk, s aztán máj beteg voltam én, éreztem bet- de mondok úgy is menek.
Męt én a zęltęm ę zęletęmęn kęřęsztűl sokszor męğűsmęrtęm, hogy a męghalगतott, s męğsegęítęt s męğszabadított, hogyha mijęn nęhęssęgbę vótam. Érzęttęm .	Mert én az élteme- az életemen keresztül sokszor megismertem, hogy ő meghallgatott, s megsegített s megszabadított, hogyha milyen nehézségbe voltam. Éreztem .

Vasostorval csabbodtak, vasdárdákval riggattak, és a pokolba mennyé kínok mindazakval min mëgkínzottak Magas kërëszfára fëlfëszitëttëk, két lábamat ëggyibäsëzgäzték, két kezemët kétfélë fëszitëtték, vas`szëgëkvël lëszëgëztëtték. Ën Istënem hálád lëgyën, mëgörsöttél a máj szën napon Lisztbú s lisztbúí ojanból, sə min vót mǎccor rozs, buza, s öllötték a mǎlmoknál. Dë, ëzt a sorsott, nëhëz sorsom vót nekëm, csak lëhet ezt ërdëmlëttëm mëg Vala szëprú, valja szeprú melik nú vala kerbe nem, szeprú ilyen melyik vaja hogy val sö kötöd vala meg í mazdagval szá szipresz vala ní íj ne.	Vasostorral csapkodtak, vasdárdákkal luggattak, és a pokolba mennyi kínok mindazokkal mind megkínoztak Magas keresztfára felfeszítettek, két lábamat egybeszegezték, két kezemet kétfelé feszítették, vasszegekkel leszegezték. Ën Istenem hálád legyen, megőriztél a mai szent napon Lisztből s lisztből olyanból, s mint volt másszor rozs, búza, s örölték a malmoknál. De, ezt a sorsot, nehéz sorsom volt nekem, csak lehet ezt érdemeltém meg Vala seprű, vala seprű melyik nő vala kertbe nem, seprű ilyen melyik vagyon hogy vala s kötöd vala meg egy madzaggal s sepersz vala ni így ni.
---	--

Lásd még:

az	öcsem	Csegi	Mihály	a	Zuh	Jánosne	bornyait	örzötte,	
Az	öcsém,	Csegi	Mihály	a	Zuh	Jánosné	borjait	örizte,	
az	öcs	Csegi	Mihály	a	Zuh	János+né	borjú	öriz	
Det	N.PxS1	N	N	Det	N	N	N.PxS3.PI.Acc	V.Past.S3.Def	(TMK)

harmadik	éjjel		pedigh,	egy	véka	tengelyt	örölték	megh	a	fatensen,	a	Boszorkányok,
harmadik	éjjel		pedig	egy	véka	tengelyt	örölték	meg	a	fatensen	a	boszorkányok,
három	éjjel		pedig	egy	véka	tengely	öröl	meg	a	fatens	a	boszorkány
Q.Ord	N.Tmp_inl		Adv	Det	N	N.Acc	V.Past.P3	VPfx	Det	N.Sup	Det	N.PI

(TMK)

a	Kegyelmed	levelét	csak	megmosolygotta	mind	Csáki	Uram	s	mind	a	nemesség,
a	kegyelmed	levelét	csak	megmosolyogta	mind	Csáki	uram,	s	mind	a	nemesség,
a	kegyelme	levél	csak	megl+mosolyog	mind	Csáki	úr	s	mind	a	nemesség,
Det	N Pro.PxS2	N.PxS3.Acc	Adv	VPfx.V.Past.S3.Def	C	N	N.PxS1	C	C	Det	N

(TMK)

Léleket, kosárt

Norm. *lelket, kosarat.*

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Uram Jéđus Krisztusom, ki értünk halált szemvędtęl, segęld męg ezt a lęlękę, hogy nnę enged, hogy pokolba męnnyęn Sę mikor męghal osztá el fęlmossák elnyúccsuk, akkor tęszünk egy fejér, ej fájéré kändőzőt a fájéhez fęlakasztunk tiszta fejérę gyűőcsból, ijen fejér vászont a oda fęlakasztunk Cukort beléje, megędęszittę, szá régvę mikor tőtött kięt pąhával Hatvanezęrę kęl fizessek én a fél hęktára. Ha ín nem csinálok, én cu tot neamu meu zece mii nemhogy aggyak bácsimnak ej bájájér tizezęrę. Én őntök őnt, őntőttem sőknek, jaaj a még ęzęręknek ęs őntőttem Jęzus Krisztus asz= =ontą vót, asz= =onygya, ęzēr tęlik, ęzēr nem tęlik, dę átolmęnt, kętezęręn. Mos vajunk kętezēr tizeņhąřom Sínált ędzę kosárt páporából, s utat ađat a vizzęn, hoj męnnyęn <i>De męt itta maga a medicinált? Hát a</i> Azęt hogy, hogy kęvántam egy pąhár, dą há	Uram Jęzus Krisztusom, ki értünk halált szenvedtęl, segęld meg ezt a lelket, hogy ne engedd, hogy pokolba menjen S mikor meghal aztán el- fęlmossák elnyújtsuk, akkor teszünk egy fehér, egy fehér kendezőt a fejéhez felakasztunk tiszta fehér gyolcsból, ilyen fehér vásznat a oda felakasztunk Cukrot beléje, megędesítettę, s reggel mikor tőtött két pohárral Hatvanezret kell fizessek én a fél hektára. Há én nem csinállok, én cu tot neamu meu zece mii nemhogy adjak bácsimnak egy bájájért tízerezet. Én őntök őnt, őntöttem soknak, jaj a még ezreknek is őntőttem Jęzus Krisztus azt mondta volt, azt mondja, ezer telik, ezer nem telik, de átalment, kętezeren. Most vagyunk kętezer- -tizenhąřom Csinált egy kosarat pápurából, s utat adott a vízen, hogy menjen <i>De miért itta maga a medicinált? Hát a</i> Azért hogy, hogy kívántam egy poharat, de há
--	--

Lásd még:

Jelentę	Ilosvai	Ábrahám,	hogy	Urunknak	sátort	hoznak	ide,	ęs	sietve	kel	elküldeni.
Jelentę	Ilosvai	Ábrahám,	hogy	urunknak	sátrat	hoznak	ide,	ęs	sietve	kell	elküldeni.
jelent	Ilosvai	Ábrahám	hogy	úr	sátor	hoz	ide	ęs	siet	kell	el +küld
V.Ipf.S3.Def	N	N	C	N.PxP1.Dat	N.Acc	V.P3	Adv Pro	C	V.PartAdv	V.S3	VPfx.V.Inf

a	pohárt	mellyben	a	bor	vólt,>	két	kezével	jól	meg fogta,
a	poharat,	<melyben	a	bor	van	két	kezével	jól	megfogta,
a	pohár	a+mely	a	bor	van	két	kéz	jó	meg +fog
Det	N.Acc	N Pro Rel.Ine	Det	N	V.Past.S3	Q	N.PxS3.Ins	Adj.Essmod	VPfx.V.Past.S3.Def

(TMK)

Verte a falt

falt, helyt	>	falat, helyet
tehent, kevest	>	tehenet, keveset
pénzet, Vilmosot	>	pénzt, Vilmost

Leirat	Normalizált alak
Sz verte z= =ajtút, verte ij ny ë falt . Sz m halgatat a zegísz, bend ultak, szokõ bend. Szã halgattak szã mikor megõbredt, kiertig miert verted ã falt ?	S verte az ajtót, verte így ni a falat . S mm hallgatott az egész, benn voltak, sokan benn. S hallgattak s mikor megébredt, kérték miért verted a falat ?
Megcsjáltuk mos három esztendeje ezt a fált	Megcsináltuk most három esztendeje ezt a falat
Arant adott nekije, hodzsã [...] kosárbã, tett oda belé arant , s két [...] jëlëfãnsontot.	Aranyat adott nekie, hogy [...] kosárba, tett oda belé aranyat , s két [...] elefántcsontot.
Hát csak õ megsajnál, s akkor egy darabka hejt nekem számíto	Hát csak õ megsajnál, s akkor egy darabka helyet nekem számított
<i>Mit kellett vigyen?</i> Ijãn faalajt , hoj monnyák? Ulei Ulei @@. <i>Faalajat</i> ? Há, há	<i>Mit kellett vigyen?</i> Ilyen faolajat , hogy mondják? Ulei Ulei UNK. <i>Faalajat</i> ? Há, há
S akkor nyugdijt se adtak, met itt munkált s ëppë ij vót, mind most a privátok vannak.	S akkor nyugdíjat se adtak, mert itt munkált s éppen így volt, mint most a privátok vannak.
<i>Hányat temetett el, András bácsi?</i> Ëzërhaccásznegyvent .	<i>Hányat temetett el, András bácsi?</i> Ezerhatszáznegyvenet .
Më õ immã most közelíti a nëgyvent .	Mert õ immár most közelíti a negyvenet .
<i>S hány évet szögált õ?</i> Hatvant .	<i>S hány évet szolgált õ?</i> Hatvanat .
Akkor ész jëdeszmámámtól egy nyiãnt , megtanultam vót.	Akkor is édesmámámtól egy néhányat , megtanultam volt.
Mit adott a pap? Ûrt . Ûrt adott. Ûrt , há. Ha magiknál nem u- u- úrt adnak a betegeknek?	Mit adott a pap? Urat . Urat adott. Urat , há. Há maguknál nem U- U- Urat adnak a betegeknek?
Ël, met kiveszett a zösszes család, de akkor @@ elvette a a román ã állam a gyãrt .	El, mert kiveszett az összes család, de akkor UNK elvette a a román õ állam a gyárat .
S behãnta a kõst a vízbe. [...] kívágta hasát,	S behányta a kulcsot a vízbe. [...] kívágta hasát,

megkapta a kòst Há akkor vízt veték, akkor nē immá mëgmondom hogy csinálom, íj nē.	megkapta a kulcsot Há akkor vizet vetek, akkor na immár megmondom hogy csinálom, így ni.
Akkor nincsen üdöm, hogy mëgájak imádkozni, hanem mëjék a zudvarõnd imádkozom, fejëm a tehent imádkozom Nem tudom mikor tanólnak, de mük egy ej keves`sz szaggatunk, met úje még fogtunk, met ha én ës mëjëgettem tuggya-e ki Bërëcbe Vittem me- mëntünk el, s örökké énekélte, hogy örökké éne- Ràkják mäg ä szëkärt	Akkor nincsen idõm, hogy megálljak imádkozni, hanem megyek az udvaron imádkozom, fejëm a tehenet imádkozom Nem tudom mikor tanulnak, de mik egy egy keveset szaggatunk, mert ugye még fogtunk, mert ha én is megyegettem tudja-e ki Bereckbe Vittem me- mentünk el, s örökké énekélte, hogy örökké éne- Rakják meg a szekeret
Õ izé vuót ää mëlik szëtte fël a pénzët ää <i>Mëgyebíró?</i> [...] Mongyam jén, ä perceptor, casier de la primărie lën tudok ä Ördög Vilmossot, ëggyet. Édës Jézuskám, hálát adok, ëtõtöttem az éjet	Õ izé volt öö melyik szedte fel a pénzt öö <i>Megyebíró?</i> [...] Mondjam én, öö perceptor, casier de la primărie Én tudok öö Ördög Vilmost, egyet. Édes Jézuskám, hálát adok, eltöltöttem az éjet

Lásd még:

es	az	Tehent	csak	alig	hoszhata		
és	a	tehenet	csak	alig	hozhatta		haza,
és	a	tehen	csak	alig	hoz		haza.
C	Det	N.Acc	Adv	Adv	V.Mod.Past.S3.Def	VPfx	haza

(TMK)

s	az	Asszonyrak	is	egy	könnyű	szekeret,	tágast	kén	szerzeni.
s	az	asszonyrak	is	egy	könnyű	szekeret,	tágasat	kéne	szerezni.
s	az	asszony	is	egy	könnyű	szekér	tágas	kell	szerezni.
C	Det	N.Dat	Clit_is	Det	Adj	N.Acc	Adj.Acc	V.Cond.S3	V.Inf

(TMK)

azt	mongia	.	hogi	megh	egj	penzet	sem	wet	fel	aban	az	penzben
Azt	mondja,		hogi	még	egy	pénzt	sem	vett	fel	abban	a	pénzben,
az	mond		hogi	még	egy	pénz	sem	vesz	fel	az	a	pénz
N Pro.Acc	V.S3.Def		C	Adv	Q	N.Acc	Adv	V.Past.S3	VPfx	Det Pro.Ine	Det	N.Ine

(TMK)

Eztet, aztat, engemet

eztet, aztat	>	eztet, aztat
engemet, tégedet, őtet	>	engemet, tégedet, őtet

Leirat	Normalizált alak
Vótam gon-, vót egy p̄t̄er n̄allunk it mejik ęztet ęs męgcsin̄alt̄a, azt̄at ęs męgcsin̄alt̄a Bęrzujb̄a. Ezt̄et nęm ęmlękęzęm. Eztet @ nęm ęmlękęzęm, hory vótak lęsz ręform̄atusok Aa ęgyfęle ōan izę, ęgnęk a gyęrt̄ȳak. Aztat ęs odaaggȳak. Ęngęmęt póz̄al-e? Nę mi vár itt ingęmęt . V̄ar tęgędęt elįg M̄ar a zęgi madarak, ęs er̄dei vadak őtet im̄aggȳak ęs magaszt̄alják.	Voltam gon-, volt egy p̄ater n̄alunk itt melyik ęztet is męgcsin̄alt̄a, aztat is męgcsin̄alt̄a Berzujba. Eztet nęm ęmlękęzęm. Eztet UNK nęm ęmlękęzęm, hory voltak lesz reform̄atusok A egyfęle olyan izę, ęgnęk a gyęrt̄ȳak. Aztat is odaadj̄ak. Engemet póz̄al-e? Na mi vár itt engemet . V̄ar tęgedet elįg Mert az ęgi madarak, ęs erdei vadak őtet im̄adj̄ak ęs magaszt̄alják.

Lásd még:

ítélje ÍtéLje ítél V.Subj.S3.Def	meg meg meg VPfx	űtet űtet ű N Pro.S3.Acc	is, is, is Clit_is	. mindnyáján mindnyáján mindnyáján Adv Pro	Isten Isten Isten N	kezébe kezébe' kéz N.PxS3.Ine	vagyunk. vagyunk. van V.P1	(TMK)						
42. 42. 42 Q.Ord	Tanu tanú: tanú N	farkas Farkas Farkas N	peter Péter Péter N	eskut esküdt esküdt N	ember ember ember N	ugian aztat ugyanaztat ugyan+az N Pro.Acc	ualia vallja, vall V.S3.Def	. mint mint mint C	az az az Det	előte előtte +előtt PP.S3	ualo való való Adj	ket két két Q	tanu. tanú. tanú N	(TMK)

Öntnek óntot

áment, rekeszt, óntot, tulipántot > ámen, rekesz, ónt, tulipánt

Leirat	Normalizált alak
ęs ne vıgy uram kęsęrtetre męgszabadics ganasztól ámmęt . Önnęk ónt ęs, ónt ęs öntęk. Ęn nęm öntőttem ontot , dę ont-, ont-, dę öntnęk ontot a ont a jęcsęgnęk.	ęs ne vígy Uram kįsęrtetre męgszabadįts gonasztól ámen . Öntenęk ónt is, ónt is öntenęk. Ęn nęm öntőttem ónt , de ónt, ónt, de öntenęk ónt a ónt az ijedtsęgnęk.

Akkor megbörötvált, s elcsaptam. Rekeszt lét lenne úgy ne, phə.	Akkor megborotvált, s elcsaptam. Rekesz lett lenne úgy ni, phö.
--	--

Megjegyzés: MMTnySz-címszók: *rekesz, ón.*

Lásd még:

addig Addig addig Adv Pro	oda oda oda VPfx	nem nem nem Adv	mehe- te, mehe- te, megy V.Mod.Ipf.S3	.	míg míg a+míg Adv Pro Rel	Kdtől kegyelmedtől kegyelme N Pro.PxS2.Abl	[választ] válasz válasz válasz N	jöve, jöve, jön V.Ipf.S3	(TMK)			
egyéb egyéb egyéb Adj Pro	[Választott] választ válasz N.Acc	nem nem nem Adv	adott adott, ad V.Past.S3	.	hanem hanem hanem C	csak csak csak Adv	azt azt, az N Pro.Acc	hogy eő hogy ő hogy ő C	N Pro.S3	nem nem nem Adv	cseleket- te. cseleket- te. cselekszik V.Past.S3.Def	(TMK)

Ilye(n)t, olya(n)t

ilyet, olyat	>	ilyet, olyat
ilyent, olyant	>	ilyent, olyant

Leirat	Normalizált alak
Acu n-am nevoie hogy igyam ilyen , mēt aggya kăzăm, iszam milyent akarak.	Acu n-am nevoie hogy igyam ilyent , mert adja kezem, iszom milyent akarok.
Hă ȝt annak minek, mēt mongya az ijent ? Ő nem hiszi ęzt.	Há ott annak minek, miért mondja az ilyent ? Ő nem hiszi ezt.
Ojant nem csináltak, hogy əə csóréra valaki levetkezett, s męgkerülte a gabonát, hogy ne verjék el a gabonát.	Olyant nem csináltak, hogy őö csóréra valaki levetkezett, s megkerülte a gabonát, hogy ne verjék el a gabonát.

Mikek, sokak, többek

Norm.: *mikek, sokak, többek.*

Leirat	Normalizált alak
Mondomm imáccságokat mikékét tudak.	Ő mondom imádságokat mikeket tudok.

<i>Há nem mondom, hoj énekèje, csak most úgy mi jut eszibe. Há mit jut észembää? Vannak sokok, mejikèt tudom.</i> <i>S most is még mongyák ezeket a zénekeket magyarosan? Monnak. Vannak, vannak fejérnépek. Vagyan ideki ej fejérnép, am még sokokat tud. Úgy mongyák Barbóc Andrásné.</i> <i>S më- mëjik van több, koa- katolikus van vagy ortodox van több? Há mm cred că nálunk vannak többek a magyarok, ádikă kátolikus.</i> <i>Dòr tuom mejik a zesti imáccság, s mejik a rëggeli és különösön, de én mondok többekèt el, s akkor én ezket hagytam el. Ezekèt.</i> <i>Hát akko nekëm ki monta volna el az imáccságot ha maga nem jött vóna ki? Há, még vannak melyikék többekèt tudnak esz ä zöregék.</i>	<i>Há nem mondom, hogy énekelje, csak most úgy mi jut eszébe. Há mit jut eszembe? Vannak sokak, melyiket tudom.</i> <i>S most is még mondják ezeket az énekeket magyarosan? Mondanak. Vannak, vannak fehérnépek. Vagyon ideki egy fehérnép, az még sokakat tud. Úgy mondják Barbóc Andrásné.</i> <i>S me- melyik van több, ka- katolikus van vagy ortodox van több? Há mm cred că nálunk vannak többek a magyarok, ádikă katolikus.</i> <i>Dor tudom melyik az esti imádság, s melyik a reggeli is különösen, de én mondok többeket el, s akkor én ezeket hagytam el. Ezeket.</i> <i>Hát akkor nekem ki mondta volna el az imádságot ha maga nem jött volna ki? Há, még vannak melyikek többeket tudnak is az öregek.</i>
--	---

Régik, többik, annyin

A *régik, szomorúk, falusik, többik, annyin, ennyin, valamennyin* típusú, kötőhangzó nélküli alakokat kötőhangzóval kiegészítve normalizáltuk.

Leirat	Normalizált alak
Rígi emberek, ä régik azok. Kik ültek azokond a heléken ott nálunk ä kerbe.	Régi emberek, a régiek azok. Kik ültek azokon a helyeken ott nálunk a kertbe.
Azok régiek detot, de nem jöttek el húsétba.	Azok régiek gyetot, de nem jöttek el húsvétba.
Vót- vótak Foksénba valami Hubert nevezetük , äggyüt vótak édesapámval a fogságba, nem fogságba, in lagär.	Volt- voltak Foksénba valami Hubert nevezetűek , együtt voltak édesapámmal a fogságba, nem fogságba, in lagär.
A betögék mëg`gyógyulnak, s a szomorúk megvigasztalódnak, a bünösök észabadulnak.	A betegek meggyógyulnak, s a szomorúak megvigasztalódnak, a bünösök elszabadulnak.

Anyám, te vagy a kegyelmek anyja, szomoruak vigasztalója, bűnösök mánadéka Há azok, akik szomszéd falusiak egészen románok <i>S külön temploma van Budának? Idefél? Külön templomot csántak. Há, há. Nekünk külön idefél s budaiknak külön.</i>	Anyám, te vagy a kegyelmek anyja, szomorúak vigasztalója, bűnösök menedéke Há azok, akik szomszéd falusiak egészen románok <i>S külön temploma van Budának? Idefel? Külön templomot csántak. Há, há. Nekünk külön idefel s budaiknak külön.</i>
Mert a többik ẹ= =vótak @ [...] adódval. Há a háziknál vótak, többik. S a többik �� románok, k��m h��romsz��z falu van itt a goszpod��rok, hoj�� mongy��k. Ugye m��g ve��lem ��ggy��tt, s a t��bbikkel. <i>Hiszek��ggyet tuggya-e? Az rom��nyul tuggyuk ezek��t��, t��bbik��t rom��nyul.</i> <i>M��g mongya el más részeit ��gy a falunak. Hogy h��j��k a többiekét?</i>	Mert a többiek el voltak UNK [...] ad��dva. H�� a házuknál voltak, többiek. S a többiek ��� románok, k��m h��romsz��z falu van itt a goszpod��rok, hogy mondják. Ugye m��g velem együtt, s a többiekkel. <i>Hiszekegyet tudja-e? Az románul tudjuk ezeket, többiekét románul.¹⁷</i> <i>M��g mondja el más részeit ��gy a falunak. Hogy h��v��j��k a többiekét?</i>
Ide i onnyin j��n��k hoj�� csu��fs��g. Nek��m l��t vóna ��j kicsi hej��m, de haa ��nnyin vannak, nyóc. ��n ��zt ��lmon��tam najp��nt��k��n, d�� azt �� s��nki n��m tudta v��t, am��nnyin ot vótak, ��zt a zim��ccs��got, a p��nt��ki im��ccs��got, s najp��nt��k v��t. N��m tud mos s��nki s��m dor a faluba, valamennyin d�� fiatalak n��m ��s l��het tuggyanak.	Ide i- annyian j��n��nek hogy cs���fs��g. Nekem lett volna egy kicsi helyem, de ha ennyien vannak, nyolc. ��n ezt elmondtam nagypénteken, de azt �� senki nem tudta volt, amennyien ott voltak, ezt az im��ds��got, a pénteki im��ds��got, s nagypéntek volt. Nem tud most senki sem dor a faluba, valamennyien de fiatalok nem is lehet tudjanak.

Lásd még:

- más **falusikt  l** (Erdős Szászka, 1994, p. 64)
- a **termel  sz  vetkezetik** emberek, aszonyok [  gy!] (Erdős Szászka, 1994, p. 84)

¹⁷   gy tűnik, hogy a **többik/többiek** Moldvában (  s a terepmunkástól származó, pirossal kiemelt adatból kiindulva Székelyföldön)   lettelen dologra is vonatkozhat.

- *S aszonnya, akkor, aszonnya: – Én Istenem – aszonnya –, be szép leán tud lenni – aszonnya –, ilyen szép leánt nem láttam, mind ez! – aszonnya. Még szebb, mind a **többik** es, amelyek vótak!* (Iancu, 2022)

Ennik, innik, enne, inna, innyani

Norm.: *enniük, inniuk, ennie, innia, innyani.*

Leirat	Normalizált alak
Kicsiké bu- csisszopós bubámat, mărăk az istállóbă, tyúk mindēnfēle. Azok uj bögték, kellett lēnnē ēnnyik , dē, făteke bōtōt új tartăk sēm̃mi se lēhet ējék a zēlētbe.	Kicsiké- bu- csecsszopós bubámat, marhák az istállóba, tyúk mindenféle. Azok úgy bögték, kellett lenne enniük , de, fekete bōjtōt úgy tartsák semmi se lehet egyék az életbe.
Tizennégy évig, [...] āšett a hó ria, vitt ēgy sōăra neki ēnne s inna .	Tizennégy évig, [...] esett a hó reá, vitt egy csóra neki ennie s innia .
Tēc̃ci jōenek be, ēgy pălinkăt lehet innyani .	Tetszik jōjenek be, egy pălinkăt lehet innyani .

Megjegyzés: Nem teljesen kizárt, hogy a második példában szereplő *ēnne* s *inna* a köznyelvi *enni* / *inni* alakoknak felel meg. Valószínűbbnek tartjuk azonban az *ennie* / *innia* megoldást, ugyanis a *valakinek* / *valaminek enni* / *inni ad* típusú szerkezetek a moldvai magyarban jellemzően személyragos főnévi igenévvel használatosak:

Leirat	Normalizált alak
A= =ontam én híjon a pătēr, de mikor ő nekēm ad ēnnem s parăt ad akkor akkor én azt csinălok, mit ő mond.	Azt mondtam én hívjon a pătēr, de mikor ő nekem ad ennem s parăt ad akkor akkor én azt csinălok, mit ő mond.
Hă mifēle bajik vōt a zén kapumval? Én nem kérēk ēnnēm sēnkitōl.	Hă mifēle bajuk volt az én kapummal? Én nem kérek ennem senkitōl.
Béēngedlek, āsz= =onnya, dē nis' mit addzșak ēnned .	Beengedlek, azt mondja, de nincs mit adjak enned .
Mámám tanyitott, mámám sēgētēt, s mămókăm nem adōtt ēnnünk , meggyig āzt meg nem tanōltuk.	Mámám tanított, mámám sēgített, s mămókăm nem adott ennünk , meddig azt meg nem tanultuk.

Mondzsa ez mikor elméntek azok a zsembörök, mondzsa ín nís nekték mit aggyak enneték, s, dor sák ha elmének halázni, s fogok ej halat. Vagy hamarább enni adok neki, s azt úgy álllok neki imádkozni, me én és ezavarodom akkor nem.	Mondja ez mikor elmentek azok az emberek, mondja én nincs nektek mit adjak ennetek, s, dor csak ha elmenek halászni, s fogok egy halat. Vagy hamarább enni adok neki, s aztán úgy álllok neki imádkozni, mert én is elzavarodom akkor nem.
--	--

Lásd még:

1) ennik, innik:

[1] BécsiK - 1/84/Eszt_16/19 - 1/29129

A==	==fido	knac	illéc	élnic	ő	tozuénéckél	
a	zsidóknak	illjék	élniük	ő	törvényeikkel	.	(ÓMK)

hogy	legyen	magoknak	és	szolgáiknak	[mit	ennik,	innyok
hogy	legyen	maguknak	és	szolgáiknak	mit	enniük,	inniuk
hogy	van	maga	és	szolga	mi	eszik	iszik
C	V.Subj.S3	N Pro.P3.Dat	C	N.PxP3.PI.Dat	N Pro Int.Acc	V.Inf.P3	V.Inf.P3

(TMK)

a midőn	marhát	örzöttek	[ennyik	vitt	Dogos	Jutka
Amidőn	marhát	öriztek,	enniük	vitt	Dógos	Jutka,
a+midőn	marha	öriz	eszik	visz	Dógos	Jutka
Adv Pro Rel	N.Acc	V.Past.P3	V.Inf.P3	V.Past.S3	N	N

(TMK)

[mert	ninchen	mivel	eelnik]
mert	nincsen	mivel	élniük.
mert	nincs	a+mi	él
C	V.S3	N Pro Rel.Ins	V.Inf.P3

(TMK)

Illéc élnic ő törvényekkel (= illik élniök, BécsiK 84; de sirnioc, olv. sirniok uo. 2, tartanioc 71, őlniec 61), hoznyk MargL 53, vennyk CornK 22, felnyk 87, lennyk 134 és 135, lakoznyk 231, (de repevlnyevk uo. 236, zeretnyek 285), mennik DomK 96, enik VirgK 47, kyaltanik 71, adjuk ertenik RMNy. 3b:2, ennik RMK 6:266; engednik kelletik nekiek (MonIrók 3:144. itt éppen a névmásnak van bővebb alakja); — „iob volna *nekýk* eczer *meghalnyk* hogy nem mynt olyan nyomorusagba elnyk“ Pesti: Fab. 83, myelnyc Pesti: UjTest. 22 b, ennyc 30, 33, myelnyc 72 b, adnyc 132, mennyc 134 b, temetnyk 231 b, s még sokszor. Ugyanez az alak Horger Hétfalusi csángó népmeseiben igen sokszor előfordul: A legény az ökröknek *ennik* adott (27). A gyermekeknek ennik adtak (115). Ennik ad a vad állatoknak (268). A lovakat megkötötték és ennik adtak (410). A halmágyi nyelvjárásból is Horger közli ezt a használatot NyK 31:389. Az udvarhelyi nyj-ban is „*önnik* önniök helyett“ Kriza¹ 555.

(Kovács, 1918)

2) innya, innyani, innyanám

A TMK-ban és az ÓMK-ban az *innya* alakból normalizáláskor *innia* / *inni* lett, a TMK normalizálási útmutatója szerint a bizonytalan esetekben „ökölszabállyal” *innia*.

No „No, no Inj/Utt	bizony bizony bizony Adv	[Pálinka pálinkaT pálinka N.Acc_nom	innya inni iszik V.Inf	vólt volt van V.Past.S3	Nállad nálád te N Pro.Ade.S2	Kis Kis Kis N	Ferencz, Ferenc, Ferenc N
-----------------------------	-----------------------------------	--	---------------------------------	----------------------------------	---------------------------------------	------------------------	------------------------------------

(TMK)

Szabo Szabó Szabó N	Györgjné Györgyné György+né N	a a a Det	Feleségének feleségének feleség N.PxS3.Dat	Palyinkat pálínkat pálínka N.Acc	adott adott ad V.Past.S3	[innya, innia, iszik V.Inf.S3]
------------------------------	--	--------------------	---	---	-----------------------------------	---

(TMK)

5 - 8/59677

inña inni	es és	enni enni	kezdend kezdend	/	es és	riřzegheřkedni részegeskedni	.
--------------	----------	--------------	--------------------	---	----------	---------------------------------	---

(ÓMK)

[7] MunchK - 71rb/Lk_12/45 - 3/280501

7 és és C	enni enni eszik V.Inf	/	7 és és C	inña innia iszik V.Inf.S3	/	7 és és C	megréřžègedni megrészegedni megrészegedik VPfx.V.Inf	/
--------------------	--------------------------------	---	--------------------	------------------------------------	---	--------------------	---	---

(ÓMK)

Ezt a további feldolgozandó moldvai interjúkban valószínűleg mi is követni fogjuk, habár valójában akár az *innya* norm. alaknál is maradhatnánk. Példákat a (feltehetően) személyragos és a (feltehetően) sima infinitívuszi használatra is találni:

- 1) Te, mióta én jövök a patak mellett, **nem tudok innya = inni tőled**, hogy te zavarod a vizet. (Zakariás, 2009, p. 19, a szövegközi magyarázat is innen)
- 2) Jó. Azt hozok ién. Hej, vigyelek el a nagyobb lányomhoz, hogy **adjon neked enned, adjon innyad**, változtassan meg s még adjan valamit. Jó. Felültek e kacsiba, s odament a nagyobb leányához, s aszondta nekije: Nó lányom, **adj ennek enni, innya**, tanyisd valamire s még adj valamit. (Zakariás, 2009, p. 187)

A két történeti korpusztól eltérően azonban moldvai anyagokban az infinitívuszi *innyani* és a feltételes módú *innyanám, innyanád*, stb. alakok is előfordulnak. Az utóbbiak Szabó T. Attila gajcsánai feljegyzése alapján minden személyben és számban, illetve határozott és határozatlan alakban is léteznek (a ragozási sort lásd a 3. pontban).

- 1) Válott szívárványé, s kezdte **innyani = inni** a vizet, szíjni. Addig szípta a vizet, ameddig Árgyélust is beszípta, felszípta. Mikor Árgyélust felszípta, akkor Árgyélus vette a bicskát, s kifakasztotta a hasát a bábának. (Zakariás, 2009, p. 275, a magyarázat is innen)
- 2) Jól eszel, király, jól iszol, de ha tudnád, kivel eszel, s kivel iszol, se nem enné, se nem **innyanál**. Hanem ha elyönétek, hogy hozzátok el a Ződ kiráj leányát annak a Hárápálnak, akkor jól élnétek. (Zakariás, 2009, p. 210)
- 3) innyanám, innyanál, innyana, innyanánk, innyanátak, innyanának (Szabó T., 1942)
innyanám, innyanád, innyaná, innyanók, innyanátak, innyanák (ibid.)
Különleges alakok: (kell) innyom, innyad, innya, innyunk, innyatok, innyik (ibid.)

Egy korpusz normalizált rétegében (ami elsősorban az anyag elemezhetőségét és keresetőségét

hivatott segíteni) valójában akár ezeket az alakokat is át lehetne írni a köznyelvi *inni, innám, innál*, stb. megfelelőkre. A MoMában mi most az eredeti változatoknál maradtunk, vagyis változatnál, az eddig feldolgozott anyagban ugyanis feltételes módú alakok még nem voltak, csak *innyani*.

Leirat	Normalizált alak
Én sem birom innyani a pálinkát mę má beteg vagyok. Mondom Gęrgęł nę igyál, met S asz= =onnya, nęm akarom innyani, dę hát jó, finom, hogynę igyam.	Én sem bírom innyani a pálinkát mert már beteg vagyok. Mondom Gergely ne igyál, mert S azt mondja, nem akarom innyani, de hát jó, finom, hogyne igyam.¹⁸

Csángóak

Csángóak, reggeliet, péntekiet > norm. *csángók, reggelit, péntekit*.

Leirat	Normalizált alak
Ot nę az a faluska. <i>Igen</i>. Miák is' csángóak min nük. Tuggyák, ęgyik tuggya a řęggeliję, másik tuggya a pęntękię	Ott ni az a falucska. <i>Igen</i>. Mindcsak így csángók mint mik. Tudják, egyik tudja a reggelit, másik tudja a péntekit

Klasterom

A mássalhangzó-torlódás feloldására szolgáló szóbelseji bontóhangokat normalizáláskor javarészt elhagytuk. Amennyiben a szónak létezik köznyelvi, bontóhang nélküli megfelelője, normalizált alakja ez a változat lett. Néhány esetben azonban (pl. tájszavak, tulajdonnevek) a teljesebb szóalak mellett döntöttünk.

Leirat	Normalizált alak
Barátfát kereszbe tedzsi, vaskironokvol felszegezenek. Ott ă gărădicškája aa tēplumnak, leüle, bęnn	Brádfát keresztbe tegyék, vaskironokkal felszegezenek. Ott a grádicškája a templomnak, UNK, benn

¹⁸ Kapcsolódó fejezetek: [Hogyne imádkozzanak?](#), [Térdeljem le](#)

mondok nem tanácsolok veļe.	mondok nem tanácsolok vele.
Hà a faranc tuggya, ot Foksénba tuggya, de ez ə ez a zejimék mos parasztultak el vaēgy esztēndeje.	Há a franc tudja, ott Foksénba tudja, de ez a ez az enyémek most parasztultak el vagyegy esztēndeje.
Akkor a frònt itt elemēnt, úgy hogy ə a némętek bé= =vótak mindenfeljé. əə Ko- kovártéozza .	Akkor a front itt elemēnt, úgyhogy ő a németek be voltak mindenfelé. Öő K- kvártélyozva .
Nállunk mongyák huruba , pincē ə.	Nálunk mondják huruba , pince ő.
S azt meg akarom mondani, hogy édesapám legrészegēssēbb kántor vutót egész Moldovából .	S azt meg akarom mondani, hogy édesapám legrészegesebb kántor volt egész Moldvából .
Csiksomlyóru van hozva.	Csiksomlyórol van hozva.
Hammas szēredán , da parcă așa, da, da	Hamvas szerdán , da parcă așa, da, da
A donat ă odaadta az ə klastorom , mănăstire így mongyák klastorom , nem?	A donat ă odaadta az ő klastrom , mănăstire így mondják klastrom , nem?
Kiēl sēpregettünk a täkenyőszére reátēttük.	Kivel sēpregettünk a teknőszélre reátēttük.
hordozzuk vala bubákat ə tekenyűskébe , vala tekenyűskè	hordozzuk vala bubákat a teknőcskébe , vala teknőcske
Azon a əh sarkən s- csere- , cserefa van. Csereerdő . ə csereerdő .	Azon a őh sarkon cs- csere- , cserefa van. Csereerdő . Ö csereerdő .
Itt az a hējecske, itt amejik teccik met it vót ēggy öregə cserefa	Itt az a hegyecske, itt amelyik tetszik mert itt volt egy öreg cserefa

Estefán, szpitál

A mássalhangzó-torlódás feloldására szolgáló szóeleji ejtéskönnyítő hangokat normalizáláskor megtartottuk, hiányukat pedig nem pótoltuk. Ennek következtében azok a jövevényszók, melyeknek a moldvai magyarban mássalhangzóval és magánhangzóval kezdődő verziója is létezik, a korpusz tőtárába kétféle tőváltozatban kerültek be.

Leirat	Normalizált alak
Ěstifánnà , Fănimná, Rozălináná.	Estefánnál , Fánimnál, Rozalinánál.

Să, it méga az Istibor .	S, itt még az Istibor .
S ha mēnēn ittélé ki a Ėsztrugárba , onnat ə lē kell vi-, jőjön még Jēnētyēsbe.	S ha menen ittélé ki a Esztrugárba , onnat ő le kell vi-, jőjjön még Jenekestbe.
<i>S nem tudom, hogya arra mēnnyek-e Sztrugár felé vagy vissza Szāndulény fele.</i>	<i>S nem tudom, hogy arra menjek-e Sztrugár felé vagy vissza Szendulén fele.</i>
Vótam a zeszpítálba , ültēm gyiszba.	Voltam az eszpítálba , ültēm gipszba.
Sz abból ő ėlmēnt a szpítálba , s māghót, abbó.	S abból ő elment a szpítálba , s meghalt, abból.
Szēkrétak e zesztáté .	Szekrétoz az esztaté .
Vettek, de még nem adta el ā sztát .	Vettek, de még nem adta el a sztát .
<i>De ki kérte?</i> Ha kĳérték e szfátù jöttek.	<i>De ki kérte?</i> Há kérték a szfáttól jöttek.
<i>S hosszan húzza?</i> Hosszan, ėgy-ėggy esfērtórát .	<i>S hosszan húzza?</i> Hosszan, egy-egy esfertórát .
Jāāj, ėjĳöttek a ziskolāhoz, azok a zēstābok	Jaj, eljöttek az iskolához, azok az estābok
Odabé vót ágy, mind ėgy ėsztēnkā mincsak ės.	Odabe volt ágy, mint egy esztenka mindcsak is.

Keresés (pl.):

szpítál

[lc="e?szpítál.*"]

[lemma="e?szpítál"]

Teszen, veszen, felelin, lőn

A korpusz normalizált rétegében az egyes szám harmadik személyű, *-n* ragos igealakok személyragját megőriztük, a hozzájuk kapcsolódó *-d* hangot viszont elhagytuk.

1) teszen, veszen, lőn

Leirat	Normalizált alak
Šánnak vala ídzs embert, teszen vala bé í	Csánnak vala így embert, teszen vala be egy

kalapot e fejibe. E jádból nem míg veszen ki szénkit a purgátorból hà imádkozol. Vikárja nem ura mongyam honnat. Misá falubol leszen. zAtyauristennek jobba felől, onnat lészënd eljövendő ítélni elevenyekét és a mëghótakat Há, mikét viszën e zeszëm ot, immá mos majt elefejtettem mindën. Sə ha hiszünk a zembër abba amibă hiszi, hiszën, az segíti aztáng. Ha hiszën segít, ha nëm hiszën akko nëm segít sëmmi. Há vagyan portokálás, vagyan mindënféle. Da, da, da vadzşond. Vadzşond. Hogy híják? Vagyand əə Basău, la Basău Vağ hə ho-, vajand olául. Híják új s tугyad îi denumirea. Huwa mënënd a vîlăg koapălnyi. Hogy menend ă fűszt e kürtümbül, mennyend e di m @ z- zigizisz. Komáaszon Bori, ez a Szűöcs Bori, Ű járkacsál, mënen, mënen, iënekël, mă rog gyëtòt jó Águsztin asz= =onta csak mëën járja mëg magát s többet nëm jöt vissza lës ez igi tēsti lűön, és müköztünk lőkaddzièk.	kalapot a fejébe. A jádból nem még veszen ki senkit a purgátorból ha imádkozol. Vikárja nem ura mondjam honnat. Micsoda faluból leszen. az Atya Úristennek jobba felől, onnat lészen eljövendő ítélni eleveneket és a megholtakat. Há, miket viszen az eszem ott, immár most majd elefejtettem mindent. S ha hiszünk az ember abba amibe hiszi-, hiszen, az segíti aztán. Ha hiszen segít, ha nem hiszen akkor nem segít semmi. Há vagyon portokálás, vagyon mindenféle. Da, da, da vagyon. Vagyon. Hogy hívják? Vagyon öö Basău, la Basău Van há ho-, vagyon olá hul. Hívják úgy s tudjad îi denumirea. Hova menen a világ kapálni. Hogy menen a fűst a kürtőmből, menjen a UNK m UNK az az ígérés. Komaasszony Bori, ez a Szőcs Bori, ő járkacsál, menen, menen, énekel, mă rog gyetot jó Augusztin azt mondta csak megyen járja meg magát s többet nem jött vissza És az ige testté lőn, és miköztünk lakozék.
---	---

Ehhez lásd pl.:

(Márton, 1974, p. 178)

(ibid., pp. 207–8)

Leirat	Normalizált alak
Hoj bājil, ũ mondzsa el ă Tătăl nosztrut, Bukurë-të Măriát, mongya szăă ad idzşik ə bubánăk vizet, mondsazza meg, sz tēlik ë âztăn kîşsz. <i>Vizză, vizzel mi= =csínál, azzal a vizzel, mi lesz vele?</i> Mondzsazza meg, sz utâng önténd el. [..] <i>Hova önti el?</i> Tűzrë. S akkor ə, māmámot măgtanyíttán ez e zolá pəp, úgy mongyuk mük olá ə zortodòxot. Eeh, s a əə ănyám ɛlmënt ki ë pəphaz, a párəkhöz, akkə vót ęgý Păl pəp, úgy mondták Pietru Pal, sē az adatt írászt, dă, măgkîêrd mellik tēmplomhəz mēsş? Nē ɛhëz, ɛhëz, ɛhëz. [..] Ortodox pəp taníttă, dę nēm monda z= =övékhëz mēşny.	Hogy bájol, ő mondja el a Tatăl nostrut, Bucură-te Mariát, mondja s ad igyék a bubának vizet, mosdozza meg, s telik el aztán kész. <i>Vízze-, vízzel mit csinál, azzal a vízzel, mi lesz vele?</i> Mosdozza meg, s után öntin [‘önti’] el. [..] <i>Hova önti el?</i> Tűzre. S akkor ö, māmámat megtanítottán [‘megtanította’] ez az oláh pap, úgy mondjuk mik oláh az ortodoxot. Öö, s a öö anyám elment ki a paphoz, a párohhöz, akkor volt egy Păl pap, úgy mondták Pietru Pal, s az adott írást, de, megkérđ melyik templomhoz mensz? Na ehhez, ehhez, ehhez. [..] Ortodox pap tanította, de nem monda az övékhöz menj.

5. Nem érdektelen bizonyos megjegyzések kíséretében összesíteni az előbbi két és e harmadik közlemény érdeklődési körünkbe tartozó összes igealakjait: Íme:

I. Jelentő mód: a) jelen idő: *elviszin* 1, *felelin* 34, *megadján* 1; b) múlt idő: *adtán* 3, *birtán* 7, *eladtán* 1, *elbocsátottán* 1, *elvettén* 2, *feldugtán* 6, *háborítottán* 2, *hallottán* 1, *illettén* 1, *kiástán* 1, *kivágattán* 2, *megadtán* 1, *megváltottán* 2, *megvöttén* 1, *mondtán* 3, *vittén* 1, *vöttén* 1; c) régmúlt: *adtán vala* 4, *adtán volt* 1, *bírján vala* 2, *birtán vala* 1, *fogattán vala* 1, *vöttén volt* 1. (Figyelemre méltó, hogy az oklevélszövegekben kétségtelenül elbeszélő múltúnak minősülő igealak egyetlenegy sincs.) — Felszólító mód: jelen idő: *éltesén* 1. — Feltételes mód: múlt idő: *hagytán volna* 1.

(Szabó T., 1972, p. 199)¹⁹

Az ide tartozó igealakokkal kapcsolatban csak egyetlen nemleges megállapítást kell tennünk: Az okleveles szövegekből kijegyezgetett részekből kiemelt 58 elbeszélő múltú igealak között egyetlen *felelén*-féle igei forma sincs, mindannyi *felelé* típusú. Egy 1609-ből való oklevélben meg éppen szemben áll a jelen idejűnek minősülő *feleli* (1) az elbeszélő múltú formának tekintendő *felelé* (1) alakkal.

(ibid.)

Rubinyi csángó szövegeiben ebben az igeidőben is előfordul az *-n* személyrag: *gyüjtén*, *bekürtén*, *kikiürtén* 'beküldé, kiküldé', *látán*, *megtanítán* (Márton: MNyj. XII, 40).

(Márton, 1974, pp. 256–7)

ivád, *évéd*, *nézéd*, *örled*, *örzéd*. A 3. személyvel kapcsolatban is csak azt jegyezhetjük meg, hogy a *-Ø* mellett Külsőrekecsinben egy igealakban *-n* személyrag is jelentkezik (*felelén*: FI), egyébként mindenütt csak *-Ø*-val találkoztunk: *adá* ~ *adá*, *hivá* ~ *hivá*, *irá* ~ *irá*, *évé*, *nézé*, *örlé* ~ *öllé*.

(p. 257)

A régi és újabb megfigyeléseket összegezve, az elbeszélő múltú tárgyas igealakokban a személyragok alábbi rendszere fordul elő:

	écsángó	ácsángó	szcsángó
1. sz.	-m	-m	-m
2. sz.	-d	-d	-d
3. sz.	-Ø, -n	-Ø	-Ø, <-n>
4. sz.	-k	-k	-k, <-nk>
5. sz.	-tak, -tek	<-tok>, -tak, -ték	-tok, -tak, -tak, ?-tek, -ték, <<-tók>>
6. sz.	-k	-k	-k

(p. 259)

A kijelentő módú, jelen idejű, tárgyas ragozású *felelin*-féle igealakokhoz lásd pl.:

¹⁹ Szabó T., A. (1972). *Nyelv és múlt: Válogatott tanulmányok, cikkek* (III. kötet). Kriterion. [Szaktárs](#)

A régi és újabb kutatások eredményeit összegezve, magam arra a megállapításra jutottam (MNYj. XII, 40), hogy a Rubinyitól jogosan nyelvemlékkincsnek minősített személyrag csakugyan föllelhető napjainkban is a csángóban. Még ma is hallható a jelentő mód jelen idejében nemcsak az északi csángóban (pl. *hi-jánd, huzzán*), hanem a déliben (pl. *vészín, érin*); sőt a székelyes csángó Szeret menti részlegében is (*csitilin* 'olvassa': Ketris).

(Márton, 1974, p. 251)

	écsángó	ácsángó	szcsángó
2. sz.	-ad, <-od>, -ed, <-öd> <-öd>	-od, -ad, -öd, -öd, -oed	-od, -ad, -ed, -öd, -öd, -oed
3. sz.	-ja, <-jo>, <-ánd>, <-án>	-ja, <-jo>, <-ján>, <-án>, -i, <-in>	-ja, <-ja, -jo>, -jo>, -i, <-in>
4. sz.	-uk, -ük, <-juk>, -jjuk, -jük, -jjük>	-juk, -jjuk, -jük, -jjük, <-uk, -ük>	-juk, -jük, <-jik>, ?-jok, «-uk, -ük»

(p. 256)

Az *önténd* (= *öntin* = *önti*) **szóvégi d-jét** szervetlen járulékhangnak tekintettük, és a normalizált alakból elhagytuk. Ahogy azt a [következő fejezetben](#) leírtuk, ugyanígy jártunk el minden olyan szóalak esetében, amelyben ez a -d megjelenik: *hond* > *honn*, *nyáron* > *nyáron*, *riszegend* > *részegen*, *lészend* > *lészen*, *mennyend* > *menjen*, stb.

A **măgtanyítottán** egy **t-jeles múlt idejű, tárgyas ragozású felelin-féle** igealak (*feleltén*), melynek köznyelvi megfelelője a *megtanította* lenne. A szó normalizált alakjában a személyragot megőriztük, a *megtanította*-t viszont az [Ütte, sütte, merítte](#) fejezetben leírtak szerint a köznyelvi *megtanította*-ra cseréltük. Így jött létre ez a kissé öszvér jellegű, a nyelvjárásra valójában nem jellemző szóalak.

A múlt idejű, tárgyas ragozású *felelin*-típusú igealakokhoz lásd pl.:

Szabó T. Attila gajcsánai paradigmái alapján is. Mellőzve a példák felsorolását, a három forrás adatait az alábbi táblázatban összegezzük:

	écsángó	ácsángó	szcsángó
1. sz.	-am, -om, -em, -öm	-am, -am, -em	-am, -em, -em, -em
2. sz.	-ad, -ed	-ad, -ad, <-od>, -ed, -ed	-ad, -ed, -ed, -ed
3. sz.	-a, -e -án, -in, -én, -on	-a, <-a, -o, -án> -e, -e	-a, -e
4. sz.	-uk, -ük	-uk, -ük	-uk, -ük
5. sz.	-átak, -étek	átok, -éték, -étek	-átak, -átak, -éték
6. sz.	-ák, -ék	-ák, -ék	-ák, -ék

(Márton, 1974, p. 260)

A fenti táblázatban foglaltakhoz azt fűzzük hozzá, hogy az északi csángóból közölt egyes 3. sz-ű -án, -on, -in és -én Rubinyi északi csángó szövegeiből valók: csántán, megcsántán, elgyugtán 'eldugta', eléltin, megelősztin, befettén, elfogottán, foktán ~ fokton, hallottán, meghaltán, elhattán, hitin 'hitte', eléhittán ~ elihittán, odahittán, kihotároztán, lekaptán, képzettén ~ képzettin, mekkérdesztén, mekkeszteltén, kértén ~ kértin, köveszeltin, kültin, elkültin, kikürtin, láttán, montán ~ mondettán ~ mondottán, mutittán, megnevesztin, kinyittán, elrendeltin, szerettén, bétékertén, tettin : betettin, törtin, üszmertin, végesztin, elvettin (Márton: MNyj. XII, 40, 2. sz-ű lapalji jegyzet).

(ibid.)

Végül mind a tőlünk, mind a Hegedűstől gyűjtött szövegekben előfordul egyes szám 3. sz-ben az -án, -ánd, -én, -in, -ënd rag is: attánd (Ploszkucény), elcsaptán (Zsoszény), elértén (Zsoszény), ettënd (Ploszkucény), gondoltán (Zsoszény), hiutta ~ hiuttán (Pildest, Szabófalva), hittánd (Ploszkucény), hosztán (Zsoszény), irtánd (Ploszkucény), ittand ~ itta (Ploszkucény), loptánd, òerlætte ~ æræltin (Zsoszény), sziptán (Zsoszény), tættén (Zsoszény), tótöttén (Zsoszény), vætén, vittén (Zsoszény). Mint látható a szóban forgó

(p. 263)

	écsángó	đcsángó	szcsángó
3. sz.	-a, <-án, -ánd, -and, -on>, -e <-én, -in, -ënd>	-a, <-a, -o> <-án>, -e, <-e>, <-én, -in>	-a, <-a, -o, -o> -e, <-e>, -ë
4. sz.	-uk, -ük	-uk, -ük, <-ik>	-uk, -ük, <-ük, -ik>
5. sz.	-átek, <-átek> -ítek, <-étek, -ëtek>	-átek, -átek, <-átok>, -éték -jétek, -éték, -ítek ?-étek	-átok, -átek, -átok, -átek, -átek, -átok, -éték, -jétek
6. sz.	-ák, -ák, -ék, -ik	-ák, -ák, -ék, -jék, <-ék, -ik, -ék>	-ák, -ák, -ék, <-jék, -ék, -ik>

(p. 267)

Az ilyen igealakok normalizálásával kapcsolatban annyit jegyeznénk még meg, hogy amennyiben a jövőben a feldolgozandó interjúkban felbukkannak, a *feleltén*-típusú, *i*-s igealakok *i*-jét (pl.: *feleltin*, *eléltin*, *megelősztin*, *képzettin*, *kértin*, *köveszeltin*, *kültin*, *tettin*) *é*-re normalizáljuk majd: *feleltén*, *eléltén*, *megelőztén*, *képeztén*, *kértén*, *keveseltén*, *küldtén*, *tettén*. Az *á*-s, *ä*-s alakok *á*-val írandók: *csántán*, *eldugtán*, *hívtán*, *mutítottán*.²⁰

Ilyen alakok korpuszunkban egyelőre nem szerepelnek, de jó tisztában lenni vele, hogy az egyes szám harmadik személy *-n*-je a moldvai nyelvjárásokban **feltételes módú, tárgyas ragozású**, és

²⁰ Habár úgy tűnik, hogy az *-n(d)* előtt az *-a/-e*-ből általában *-á/-é* (*-i*) lesz, Márton (1974) egy-két adata (konkrétan az *ettënd* és még inkább az *ittand*) mintha arra mutatna, hogy ez mégis mindig így. Az *ettënd* zárt *ë*-je még talán betudható (és normalizálható) *é*-nek, az *ittand* *a*-ját viszont elképzelhető, hogy a szó normalizált alakjában is *a*-nak kellene hagyni. Erről további példák hiányában nehezen tudnánk dönteni.

felszólító módú, tárgyas ragozású igealakokban is megjelenhet. Ehhez lásd:

Egyes szám 3. sz-ben is valóban -Ø a személyre utalás alaki jele. Pl. *adnā ~ adnā́ ~ adnā́, hagynā ~ hagynā́ ~ hāgynā́, írñā ~ írñā́ ~ írñā́, hínā ~ hínā́ ~ hinnā́ ~ hinnā́, ënnē ~ ennē ~ ënnḗ ~ ennḗ ~ enni ~ ennyi, nēznē, nēznḗ ~ nēznḗ ~ nēzni, öröznē ~ öröznḗ ~ örženē ~ öreznḗ ~ ürzenḗ ~ ürzeni*. Ugyanakkor az északi csángóban, igaz, egészen ritkán, előfordul az -nd személyrag is. Pl. *hinnānd, írñānd, innānd*. E szórványos adatok főleg azért jelentősek, mivel a feltételes mód jelen idejében a régi tanulmányok, közlések egyike sem adatolja e személyrag előfordulását.

(Márton, 1974, p. 268)

	écsángó	dcsángó	szcsángó
1. sz.	-m	-m	-m
2. sz.	-d	-d	-d
3. sz.	-ø, <-nd>	-ø	-ø
4. sz.	-k	-k, <<-nk>	-k, <-nk>
5. sz.	-tak, <-tok> -tek,* <-tek>	-tak, <-tok> -tëk	-tok, <-tok>, -tak, -tak; -tëk, <-tëk>, -tek>
6. sz.	-k	-k	-k

(p. 269)

lyed); 3. sz: -a (húzza ~ hűjza, fúja ~ fujja), -a (huzza, hijja), -o (hűjzo), -o (huzzo), -e (ëgye ~ ëjje, fëggye, vigye), -e (nëzze ~ nezze, öröje ~ öröje ~ örelye, ëgye ~ egye ~ edzse), -end (ëgyend); többes szám 1. sz-ben: -uk (aggyuk, haggyuk, hijuk ~ hijuk

(p. 270)

tött anyagban egyáltalán nem fordul elő. Az északi csángóban az *é* hang különben is nagyon ritka. Nem kevésbé jelentős az a tény sem, hogy a Rubinyi és Wichmann szövegeiben előforduló *-n* személyrag meglétére legalább egy adalékot sikerült a gyűjtés során feltárnunk.

(p. 272)

A régi és újabb megfigyelések eredményeit összegezve, az alábbi személyrag-rendszert kapjuk:

	écsángó	dcésángó	szcsángó
1. sz.	-am, <-om>, -em, -öm	-am, <-am>, ?-em, -em	-am, <-em>, -em
2. sz.	-ø, ad, <-od> -ed, -öd	-ø, -ad, ?-ed, -ed	-ad, <-ad> <-ed> -ed
3. sz.	-a, <-o>, <<-and>> <<-and>> -e, <<-end>>, <-ø>	-a, <-a>, ?-e, -e	-a, <-a>, -ø> <-e>, -e

(p. 273)

Rubinyi (1901; 1902) adataiból kiderül, hogy az *é > i* záródás az ilyen alakokban is jelentkezik: *aggyán, monygyán, kotalján, kurtisszán, lásszán, feltegyin, elvegyin*. Normalizálva: *adján, mondján, kotalján, kurtítsán, lássán, feltegyén, eltegyén*.²¹

Összefoglalva: a vonatkozó irodalom szerint a moldvai nyelvváltozatokban az egyes szám harmadik személyű, *felelin*-féle *-n*-es igealakokra több módon és igeidőben is van példa. Az alábbiakban biztosan:

	eredeti alak (több különböző forrásból származó válogatás)	így normalizálnánk	köznyelvi(esebb) alak
tárgyas ragozás, kijelentő mód, jelen idő	felelin értin lelin verin csitilin	felelin értin lelin verin csitilin	feleli érti leli veri csitili
	monygyán aggyán hijánd huzzán megtanítottán	mondján adján hívján húzzán megtanítottán	mondja adja hívja húzza megtanította
tárgyas ragozás, kijelentő mód, múlt	képzettén / képzettin kértén / kértin	képeztén kértén	képezte kérté

²¹ Lehet, hogy a felszólító módú *n*-es igealakok között is vannak olyanok, amelyekben a toldalék magánhangzója nem *é* vagy *á*, hanem *a* vagy *e*. Az alábbi *verjen* ['verje'] igealak például ilyennek tűnik (ez ráadásul még mintha „suksük” alak is lenne, tehát a köznyelvi *veri*-nek felelne meg):

zUtán látán cigán, ke nem foghotto meg csitkut, sze elszalasztotta, verni fokton népit s e gyerekit. Is attul cigán verjen gyerekit s népit, s attulta nis loik cigánoknak. (Rubinyi, 1902, p. 147)

idő	elrendeltin szerettén törtin	elrendeltén szerettén történ	elrendelte szerette törte
	csántán mutítottán attánd hiuttán / hittánd irtánd	csántán mutítottán adtán hívtán írtán	csánta mutította adta hívta írta
tárgyas ragozás, feltételes mód, jelen idő	hinnánd irnánd innánd	hívnán írnán innán	hívná írná inná
	(felelnén(d)) (ennén(d))	(felelnén) (ennén)	(felelné) (enné)
tárgyas ragozás, felszólító mód	éltessén feltegyin elvegyin	éltessén feltegyén elvegyén	éltesse feltegye elvegye
	aggyán monygyán kotalján kurtísszán lászán	adján mondján kotalján kurtítsán lássán	adja mondja kotalja kurtítsa lássá

Irodalom:

[Rubinyi \(1902\)](#), [Rubinyi \(1901\)](#), [Csúry \(1932\)](#), Vámszer (1954), [Szabó T. \(1958\)](#), [Pais \(1958\)](#), [Szabó T. \(1959\)](#), [Pais \(1959\)](#), [Domokos \(1961\)](#), [Szabó T. \(1964\)](#), [Márton \(1966b\)](#), [Márton \(1974\)](#)

Márton (1966b / 1974) eredményei röviden (1966b, p. 40, lábjegyzet):

² Ifj. Domokos Pál Péter egybeállításai sajnos nem teljes, ezért az alábbiakban megkíséröljük egybeállítani Rubinyi elszórt adatainak teljes jegyzékét: *aggyán, értin, lelín, monygyán, verin; gyűjtén, bekürtén 'beküldé', kikürtén, látán, megtanítán; csántán, megcsántán, elgyugtán 'elidugta', eléltin, megelőstín, befettén, elfogottán, foktán ~ fokton, hallottán, meghaltán, elhattán, hitin 'hitte', eléhit-tán ~ elihittán, odahittán, kihotároztán, lekaptán, képzettén ~ képzettin, mekkérdesztén, mekkereszt-tétén, kértén ~ kértin, köveszettin, kültin, elkültin, kikürtin, láttán, montán ~ mondettán ~ mondot-tán, mutittán, megnevesztin, kinyittán, elrendeltin, szerettén, bétékertén, tettin: betettin, törtin, üszmer-tin, végesztin, elvettin; aggy n, kotolján, kurtisszán, lászán, monygyán, feltegyin, elvegyin, verjen 'verje'*

³ Mivel a szakemberek körében e személyrag iránt érthetően nagy érdeklődés nyilvánul meg, az alábbiakban felsoroljuk rá vonatkozó összes adatainkat:

I. Alanyi ragozás: 1) elbeszélő múlt: *valán* (északi csángó);

II. Tárgyas ragozás: 1) jelentő mód jelen idő: *hijánd, huzzán* (északi csángó), *vészín, érin* (déli csángó); *csitilín* (Ketrin); 2) elbeszélő múlt: *felelén* (Külsőrekecsin); 3) -t jeles múlt idő: *attánd* (Ploszkucény), *elcsaptán* (Zsoszény: H. 172), *elértén* (Zsoszény: H. 189), *etténd* (Ploszkucény), *gondoltán* (Zsoszény: H. 175), *hiutta ~ hiuttán* (Kelgyeszt, Szabófalva) ~ *hittánd* (Ploszkucény), *hosztán* (Zsoszény: H. 174), *irtánd, ittánd ~ itta, loptánd* (Ploszkucény), *oeroeltin* (Zsoszény), *sziptán* (Zsoszény: H. 174), *történ* (Zsoszény: H. 174, 181), *törtöttén* (Zsoszény: H. 179), *vöttén* (Zsoszény: H. 171), *vittén* (Zsoszény: H. 169); 4. feltételes jelen: *hinnánd, irránd innánd* (északi csángó).

A régi és újabb adatok egybevetéséből látható, hogy az *-án, -én, -in* valóban elsősorban a tárgyas ragozás személyragja; főleg az északi és déli csángóban fordul elő, a székeljes jellegű nyelvjárásváltozatból mindössze egy mai adatunk van rá; a *-t* jeles múlt időben jelentkezik viszonylag leggyakrabban, de a jelentő mód többi idejéből, sőt a feltételes módból is adathozható.

Hond, nyárand, vagyond

Az úgynevezett „inetimologikus” *d*-ket normalizáláskor elhagytuk.

Leirat	Normalizált alak
Dët járt ä füldend akkor, bikerülät házakház. [..] Uzs járt, kät járt ä Krisztusz urunk, füldënd u sán vala.	Gyet járt a földön akkor, bekerült házakhoz. [..] Úgy járt, kät járt a Krisztus urunk, földön úgy csán vala.
Szä misze wult e hegyend , it nini. ä hedzs. Szä ot ä dombond , ä hegyend .	S mise volt a hegyen , itt nini. Ö hegy. S ott a dombon , a hegyen .
Kik ülte azokond a heleken ott nálunk ä kerbe.	Kik ülte azokon a helyeken ott nálunk a kertbe.
S azond a vizen csináltak azok= =at aa töeröekök, csináltak egy hidat keresztül.	S azon a vízen csináltak azok ott a törökök, csináltak egy hidat keresztül.
Ínekeltë. <i>De csak othonn?</i> Hond .	Énekelte. <i>De csak otthon?</i> Honn .
Hä télend honn , de mo- mikor mënt el are í hónapja szä jobband .	Hä télen honn , de mo- mikor ment el are egy hónapja s jobban .
Ke moszt ä monta imä täniisszam a nyárand .	Ke most öö mondta immár tanítsam a nyáron .

Miszinē itt ult rígebbend, rígebben m ult montam kā tēt miszeskēnēl vult ā vilāg. Se duce îñ. Íjēnd udzsā. Hult ijēn meliket meġapjāk hultand, zember. Mondzsa, ad nekem kūsānd ō, oġān frānkāt, de mijet, mit sānsz vjēllik? Un fel de ifjúb lyányak ilyenek, in melíkek ínēkelnek többönd əə. Mai ales āz ifjúk, ezek ā lyányāk mind olául. Olāsszānd. K- külljek fel, sz ēgisszigēsszēnd Jóistēn szēgissz meg! Há meġráttām āzāttānd, abba, abba hónapba āzāt vajak. Krisztusz bēmenen e Gicimán kercsibe, leül e zaran székkibe. Szent kezeivel felfogvō, szent hajājāl leereszve, ulyan szumurodottand isz megszírva. Eltalála szent szép Szűz Mária, mét ülsz ulyan szumurodottan szent fiam? Űk jobband értōdnēk kemedikvel min nū, min nūk. Nēm, me āztānd a bāba meġmonta, s ú új vittēm. S āztānd vagyōn întāi mister Utānd îsz pe parcurs szōjē bijōtt ə kā vajunk románok, nem tom mi, ši ə kivettík a magyar nyelvet.	Misénél itt volt régebben, régebben m volt mondtam ke gyet Misécskēnēl volt a vilāg. Se duce îñ. Éjen úgy. Holt éjen melyiket meġapjāk holtan, az ember. Mondja, adj nekem kölcsön őő, olyan frānkot, de melyet, mit csānsz vélük? Un fel de ifjúb leányok ilyenek, ilyen melyíkek énekelnek többen őő. Mai ales az ifjúk, ezek a leányok mind oláhul. Oláhosan. K- keljek fel, s egészségesen Jóisten seġíts meg! Há meġlāttam ehezetten, abba, abba hónapba ehezett vagyok. Krisztus bemenen a Getszemáni kertjēbe, leül az arany székébe. Szent kezeivel felfogva, szent hajával leeresztve, ulyan szomorodottan és megsírva. Eltalála szent szép Szűz Mária, miért ülsz ulyan szomorodottan szent fiam? Ők jobban értōdnēk kelmedékkal mint mi, mint mik. Nēm, mert aztān a bāba meġmondta, s ú- úgy vittēm. S aztān vagyōn întāi mister Utān UNK pe parcurs UNK bejōtt ő ke vagyunk románok, nem tudom mi, ši ő kivették a magyar nyelvet.
Nēm monduk kā szép, monduk kā szājnaljan mēġ nūkūnket isz, szalasszand el e rosszaktōl.	Nēm mondjuk ke szép, mondjuk ke sajnāljon meg mikūnket is, szalasszon el a rosszaktōl.

Fáara nem tuuk, de kópács az monduk, hodzs zöldül a kopács, úgy zöldüllend a zegisszig.	Fára nem tudjuk, de kopács az mondjuk, hogy zöldül a kopács, úgy zöldüljön az egészség.
Szã mennek oda szã imádkãznak onnan a Krisztusnál. Szã hodzs jöönd ez esszű. Kã nem esszett itt, dõrsã szẽcsẽta vót mosztanig.	S mennek oda s imádkoznak onnan a Krisztusnál. S hogy jöjjön az esõ. Ke nem esett itt, dõrsa szecseta volt mostanig.
zAtyauristennek jobba fejlõl, onnat lészẽnd eljövendõ itelni elẽvenyẽkõt és a mẽghõtakat	az Atya Úristennek jobbja fejlõl, onnat lészen eljövendõ ítélni eleveneket és a megholtakat.
Da, da, da vadzsqnd. Vadzsqnd.	Da, da, da vagyon. Vagyon.
Hogy híják? Vagyand əə Basău, la Basău	Hogy hívják? Vagyon öö Basău, la Basău
Vaă hã ho-, vajand olául.	Van há ho-, vagyon oláhul.
Híják új s tugyad îi denumirea. Huwa mẽnẽnd a yilãg koãpãlnyi.	Hívják úgy s tudjad îi denumirea. Hova menen a világ kapálni.
Hogy menend ă fũst e kũrtũmbũl, mennyend e di m @ z- zigizisz.	Hogy menen a fũst a kũrtõmbõl, menjen a UNK m UNK az az igezés.
Mondzsazza meg, sz utãng õntẽnd el. [...] Hova õnti el? Tũzrẽ.	Mosdozza meg, s utãn õntin el. [...] Hova õnti el? Tũzre.

Keresés (pl.): [egyszerusített=".*nd" & word=".*n"]

Megjegyzések:

- 1) Ahogy több példa is mutatja, a végződés nem minden esetben jelenik meg egy adott lexikai elemén, még azonos beszélő, szófaj és szövegtípus esetén sem.
- 2) A fenti *zöldüllend* akár *-and*, *-end* toldalékos jövő idejű igealak is lehetne, de valószínűleg nem az. Csúry Bálint a XX. század elején ugyan még találkozott ilyen igealakokkal a moldvai magyarban (pl. *értendi*), de már ő is kiveszőfélben lévőknek mondja őket, a későbbi források (pl. Márton, 1974) pedig már nem említik a létezésüket.

Várand. Ez az igealak kiveszőben van, ritkán hallható a moldvai csángó beszédben. Jövő időt fejez ki. Pl. *Ha nẽm ẽr-tendi, mẽkhãlgassa* (meghallgatja) *mẽg eccẽr*.

(Csúry, 1932, p. 24)

Az interjúban szereplő *zöldüllend* tehát vélhetően nem jövő idejű, hanem felszólító módú igealak. A szó különleges formáját az alábbi nyelvjárási jellegzetességeknek köszönheti:

- A *j* hiánya az *l*-végű igék felszólító módú alakjaiban:

kellen	=	keljen	(Márton, 1974)
állatok	=	álljatok	(Márton, 1974)
beszélünk	=	beszéljünk	(Perka, 2016)
ül(l)enek	=	üljenek	(Erdős Szászka, 1994)
dül(l)end	=	dőljön	(Erdős Szászka, 1994)

Bővebben lásd itt: [Üllek, tellesz, mellik](#).

- A labiális illeszkedés hiánya ([többek között](#)) felszólító módban:

dül(l)end	=	dőljön	(Erdős Szászka, 1994)
nüend	=	nőjön	(Lakatos, 2003, szójegyzék)

Immár, hogy a boba **nőjend** inkább, kel dörgelni s akkor viszik a bobát dörgelni a vény feleségeihez, amelyek tudja dörgelni a bobát s így nő inkább meg, hogy **nőjend** inkább a boba, az anya minden nap csinál fürdőt neki s fereszti meg meleg vízbe, így inkább nő a boba.

(Erdős Szászka, 1994)

jelentkezik. Az *-ön*, *-æn*, amint az a példákból is látható, a csángóban is palatális-labiális magánhangzójú tövekhez járul, azonban használata a déli és székelyes csángóra korlátozódik, mivel az északi csángóban ezekhez az ige-tövekhez is *-en*, illetőleg *-end* kapcsolódik; az *-ön*, *-önd*-re az északi csángóból csak szórványos adataink vannak (*jöjön ~ jöjünd ~ jöön ~ jön*). Az

(Márton, 1974, p. 231)

mënnÿën, szëggyën, tëgyën, vëgyën), *-ënd* (*éjënd*), *-en* (*legÿen ~ lejen, mënnÿen, nëzzen ~ nezzen, jöÿen ~ jöen, öreÿen, ürezzen*), *-end* (*mënnÿend, ürezzend*), *-in* (*mënnÿin*), *-ön* (*böggjön, jöÿjön ~ jöjön ~ jöön, öröÿjön, örözzön, szóÿjön*), *-æn* (*öræÿÿæn ~ öræÿjæn*,

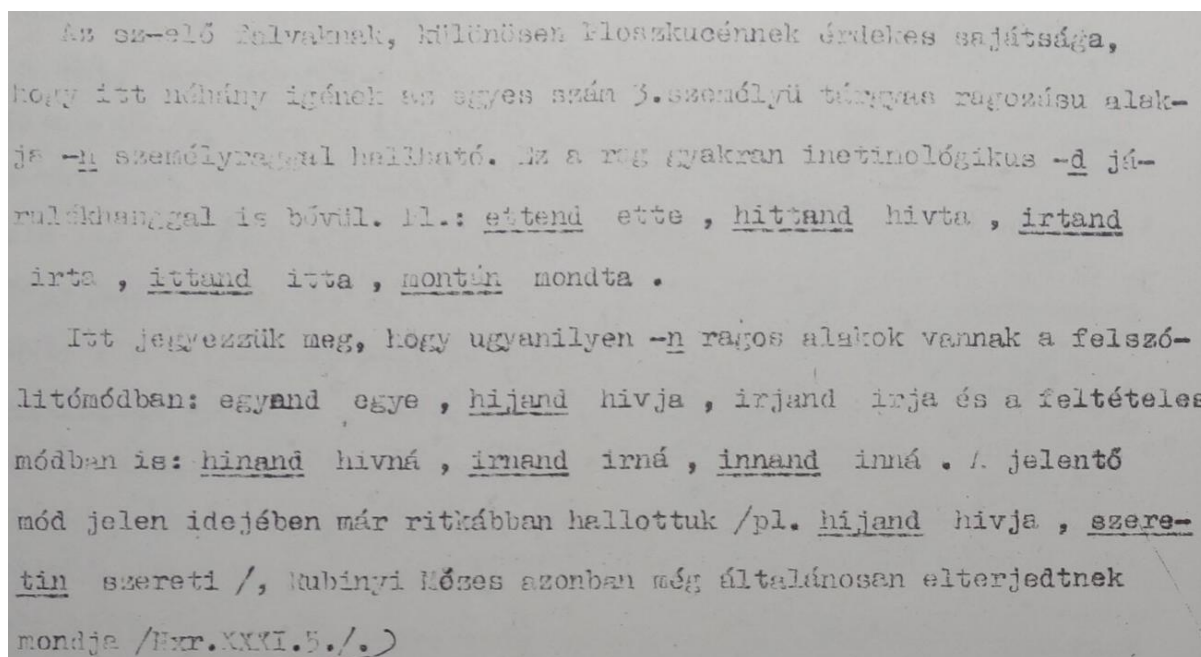
(ibid., p. 230)

- A jelen fejezetben említett, szóvégen megjelenő *d* hang, ami Márton (1974) alapján számos különböző igealakban jelentkezik. Például:

	eredeti alak (Márton 1974)	köznyelvi(esebb) forma (általunk hozzáadva)	
alanyi ragozás, kijelentő mód, jelen idő, iktelen paradigma	menend, vand, vagyand	menen, van, vagyon	p. 178
alanyi ragozás, felszólító mód, jelen idő, iktelen paradigma	írjand, hijand, rijand, riujand, éjënd, mënnÿend, ürezzend,	írjon, hívjon, ríjon, éljen, menjen, őrizzen, jöjjön	pp. 230–231

	jöjőnd		
tárgyas ragozás, kijelentő mód, jelen idő (felelin-típus)	hijánd	hívja	p. 251
tárgyas ragozás, kijelentő mód, múlt idő (felelin-típus)	attánd, ettënd, hittánd, irtánd, ittand, loptánd	adta, ette, hívta, írta, itta, lopta	p. 263
tárgyas ragozás, feltételes mód, jelen idő (felelin-típus)	hinnánd, irnánd, innánd	hívná, írná, inná	p. 268
tárgyas ragozás, felszólító mód (felelin- típus)	ëgyend	egye	p. 270

Márton Gyula nem nyilatkozik a *-d* mibenlétéről, Vámszer Márta (Vámszer-kézirat, 1954) viszont kifejezetten inetimologikus járulékhangként hivatkozik rá:

Ugyanezt írja Iancu (2022):

„[...] számos olyan példára bukkanunk mikor az *-n* végű szavakhoz úgynevezett inetimologikus *-d* kapcsolódik: *falund, fend, padlásod, kettend, azond, kertend, fejjend, asztalond, éjjend, immánd.*”

Többek között ezért mertük a hangot a normalizált rétegben elhagyni. A további okok közé tartozott, hogy ez a **d 1)** hol megjelenik egy adott szón, hol nem, **2)** a morfológiai címkében akkor sem

szerepelne, ha a normalizált alakban meghagynánk, **3)** megnehezítené a szóalak alapján való keresést, **4)** néhány alak esetében pedig valószínűleg félrevinné az elemzést (pl. *menend*). Természetesen nem kizárt, hogy a *-d* valójában rendelkezik valamilyen grammatikai funkcióval: ez esetben a fenti normalizálási elv részben vagy egészében felülvizsgálatra szorul.

A jelenségre a különféle forrásokban rengeteg példát lehet találni. Pl.:

Immár mióta megszülettek a boba s haza hozák jó onot a születés háztól, aztán apja kel **nézend** komákat, hogy vigyék keresztelni meg a paphoz. Amióta megpróbálta a keresztelő

(Erdős Szászka, 1994, p. 69)

Most ez időbe, ha történ ilyen dolog, egy ha megcsalatozék, vétkezet egy lyegényel s nem akar vegye el, akkor a lyánnak az apja adja be törvénybe az lyegént s törvéynél is ha nem akar házakodjék a lyánval s ő bünes, akkor teszik, hogy **fizessend** pénst a bobának, amelyek született, vala medig a boba megnő 16 évesé. De most már kövés van ilyen dologba, mert félnek a büntől s meg e törvénytől s azért egész aszony is, lyán is nem üli meg a bobát, egész hozza ki ere világra kedvesen.

(p. 72)

adig itam, még megrészegültem. Hogy djet meglátak engemet **riszegend** egész világ emberek mind kacagtak s atól feltettem a gondot, hogy nemáj ígyak olyan sokat, mert azután nem tudom, mit csinálók s kacagnak az emberek.

(p. 51)

s így nyerjed ki a mindennapi kenyeredet s te Éva nagy **nehezend** születted a fiaidat. S így az a jó élhet a menyországból elérkezet az ut Isten átkozásától, hogy az bün felment a egész népségre, egész világra, egész nemzetre, hogy atólte ember kel dolgozék, a felesége szület **nehezen** az átkozás után. Régen majd

(p. 72)

A TMK-ban a szóvégi *d*-t csak az esetek egy részében hagyták el:

miért <„Miért miért Adv Pro Int		jöttetek jöttetek jön V.Past.P2		illjen ilyen ilyen Adj Pro		későn későn későn Adv		megh, meg, meg VPfx		. [talánd talán talán Adv		valami valami vala+mi Det Pro		nyaualiatok nyavalyátok?“> nyavalya N.PxP2															
de De de C		Az az az N Pro		ïs is is Clit_is		Azt azt az N Pro.Acc		Jrÿa írja ír V.S3.Def		Regedebol Regedéből, Regede N.Ela		. olÿ oly oly Adv Pro		Nagÿ nagy nagy Adj		hawak havak hó N.Pl		wannak vannak, van V.P3		. hogÿ hogy hogy C		[Ne thaland netalán netalán Adv		el el el VPfx		sem sem sem Adv		Meheth. mehet. megy V.Mod.S3	
es és és C		wÿaz viaszgyertyával viasz+gyertya N.Ins		gÿerttiaual melegechek melegítsék melegít V.Subj.P3.Def		megh meg, meg VPfx		. [oztand asztán asztán Adv Pro		keg: kegyelmednek kegyelme N Pro.PxS2.Dat		Melegen melegen meleg Adj.Essmod		Tolchjek töltsék tölt V.Subj.P3.Def		fw~leben, fűlébe'n. fűl N.PxS3.Ill													

Máshol (*innend, onnand, honnand, újonnd, stb.*) -t lett belőle:

s s s C	akkor akkor akkor Adv Pro	mindgyart mindjárt mindjárt Adv	Szücs Szücs Szücs N	Istvanne Istvánné István+né N	. [innend innent innent_innen Adv Pro	el ment elment el +megy VPfx.V.Past.S3	lakni, lakni, lakik V.Inf	. azután azután az+után Adv	ismet ismét ismét Adv	visza jött visszajött vissza +jön VPfx.V.Past.S3	lakni. lakni. lakik V.Inf
------------------	------------------------------------	--	------------------------------	--	--	---	------------------------------------	--------------------------------------	--------------------------------	---	------------------------------------

annak= Annak az N Pro.Dat	utánna utána után PP.PxS3	fogván fogván fog V.PartAdv=vÁn	azon azon azon Det Pro	sirosedénnyet *zsírosedényét* zsíros+edény N.PxS3.Acc	más más más Adj Pro	helyre helyre hely N.Sub	[ujonnand újonnant újonnant_újonnan N]	el dugta, eldugta, el +dug VPfx.V.Past.S3.Def
s s s C	[onnánd onnant onnant_onnán Adv]	úgy úgy úgy Adv Pro	le taszétotta, letaszította, le +taszít VPfx.V.Past.S3.Def	. hogy hogy C	majd majd majd Adv	mindenit mindenét minden N Pro.PxS3.Acc	ösze törte, összetörte. ösze +tör VPfx.V.Past.S3.Def	

Könnyűd, kicsid, inkább

A *könnyű*, *kicsi* melléknevek tájnyelvi formáit (*kicsid*, *könnyűd*, stb.) normalizáláskor megtartottuk, a köznyelvi megfelelőket a magyarázat mezőbe vettük fel. Az *inkább* határozószó *inkábbad* változata viszont normalizálva *inkább* lett.

könnyű, könnyebb	>	könnyű, könnyebb
könnyed, könnyedebb	>	könnyed, könnyedebb
könnyűd, könnyüdebb	>	könnyűd, könnyüdebb

Leirat	Normalizált alak
Äztá fölleltük egyéb mòdul. ähhä, még könnyűdebb .	Aztán fölleltük egyéb módul. Ahaj, még könnyűdebb .

kicsi, kisebb, kicsibb	>	kicsi, kisebb, kicsibb
kicsid, kicsiden	>	kicsid, kicsiden

Leirat	Normalizált alak
Së e khm, jén valák kisibb , akkor kisid valák, de min tud- mm, új tartam eszren, kã mm	s ö khm, én valék kisibb , akkor kisid valék, de mind tud- mm, úgy tartom észre, ke mm
Nëgyvenkét prãzinát adtak mejik äë jártak a verëkedésbë sã szëginyëknek még adtak kicsibbët , huszannyóc rùdat.	Negyvenkét prãzinát adtak melyik öö jártak a verekedésbe s szegényeknek még adtak kicsibbet , huszonnyolc rudat.
valának i dzsermeek, kicsid bubák, min mongyuk nuk	valának i- gyermekek, kicsid bubák, mint mondjuk mik
Dakã iën vótam kicsid .	Dákã én voltam kicsid .
Is' sãnung vala kisiden .	Így csánunk vala kicsiden .

inkább, inkábbad / inkábbbat	>	inkább
-------------------------------------	---	---------------

Leirat	Normalizált alak
S kám csak nagybőjtbe, s ádvëntba, akkor álitotta bé inkábbat ökö.	S kám csak nagybőjtbe, s adventba, akkor állította be inkább őket.
inkábbat <i>hoggy beszél?</i> In? Nük idzş csángóul beszilünk, máj ä zegiszvel	inkább <i>hoggy beszél?</i> Én? Mik így csángóul beszélünk, máj az egészszel

Megjegyzés: A *kicsi*, *inkább* szavaknak az alábbi diminutív alakjai is használatosak:

Leirat	Normalizált alak
S tēllä haltam ej kisiskét .	S tőle hallottam egy kicsicskét .
Nem tudom hoa járt, met kicsiskéb vót	Nem tudom hova járt, mert kicsicskébb volt-
Ĵen, ěn tǎnuttǎ, tanultam ej mǎtuszěmtűl itt kœzěl ult szǎ e ō ěszte imǎdkǎzǎtt un ni szǎ ěn mondom mongyad csak inkaskább . Tanuljam meg Ĵen isz.	Ēn, ěn tanult-, tanultam egy mǎtusěmtűl itt kœzel volt s ō ō este imǎdkozott úgy ni s ěn mondom mondjad csak inkácskább . Tanuljam meg ěn is.

Az *inkább* pedig ‘jobban’-t is jelenthet:

Leirat	Normalizált alak
Montam ęzt-ęzt magyarul, s után mondom kiěrěm immǎ kiěrdězěsz, maga inkǎb tuggya.	Mondtam ezt-azt magyarul, s után mondom kérem immár kěrězěs, maga inkább tudja.
Z= =olǎk? Ĵěn. Vǎǎ, inkǎb vǎrĴǎk min műk. JőĴěk. <i>Hoj jő-</i> . inkǎb vǎrĴǎk mint, min vǎrĴuk műk.	<i>Az oláhok?</i> Ĵěn. Vǎǎ, inkább vǎrĴǎk mint mik. JőĴěk. <i>Hoggy jő-</i> . inkább vǎrĴǎk mint, mint várjuk mik.

Ez inkább elemzési, mint normalizálási kérdés, de jó tudni, hogy a *kevesen* helyett/mellett Moldvában a *kicsin* (is) használatos. Annak érdekében, hogy a szó a megfelelő morfológiai címkét kapja, a magyarázat mezőbe az ilyen *kicsin*-ek mellé fel szoktuk venni, hogy *kevesen*.

Leirat	Normalizált alak
<i>Mennyin vannak?</i> Itt kicsin vannak ádvěntisztok.	<i>Mennyien vannak?</i> Itt kicsin vannak ádvěntisztok.
Összeházasonak, ěssze, ěssze met ha kicsin vǎgyunk.	Összeházasonak, ěssze, ěssze mert há kicsin vǎgyunk.

<i>Ot a ziskolába, hányan vannak?</i> Nem tudom mennyi van, de kicsin vannak, nem min mikor mük vótunk, annyin vótunk, hoj nem fértünk.	<i>Ott az iskolába, hányan vannak?</i> Nem tudom mennyi van, de kicsin vannak, nem mint mikor mik voltunk, annyian voltunk, hogy nem fértünk.
--	--

MMTnySz-szócikkek: *inkább(ad), könnyű, kicsi(d)*

Sírval megölelte

A határozói igenév *-va/-ve* képzője a moldvai magyarban (többek között) *-val/-vel* alakban is használatos. Normalizált alakja egységesen *-va/-ve* lett.

Leirat	Normalizált alak
meglátott odaki, jöt ki füst, ěj tüzecskìt, kimĕn mĕgkapt a felesígĕt, sírval mĕgölelte, s akkor oda csinálta a házat	meglátott odaki, jött ki füst, egy tüzecskét, kiment megkapt a feleségét, sírva megölelte, s akkor oda csinálta a házat
hogj Bötlehembe sietvel mĕnni, lássátok	hogj Betlehembe sietve menni, lássátok
Hogj Bötlehembe, sziĕtve mĕnnyetĕk, lássátok	Hogj Betlehembe, sietve menjetek, lássátok
Hogj Bötlehembe sietve mĕnve lássátok.	Hogj Betlehembe sietve menve lássátok.
Szent feje meghajtva , szent arcája lekörmörvö .	Szent feje meghajtva , szent orcája lekörmölve .
Z= =ĕmbĕr bĕ vót búa benn a zágy alá, hogj e, az ě komája nĕ kapja mäg.	Az ember be volt bújva benn az ágy alá, hogj a, az a komája ne kapja meg.
Vót aa könyvünk, meditaĕii ə, azt olvastam. Olvasal direkt, mást ěn nem.	Volt a könyvünk, meditaĕii ő, azt olvastam. Olvasva direkt, mást ěn nem.
S ő homlok leĕsvel , mĕ ki vót aluwał mindĕn.	S ő homlok leesve , mert ki volt aludva minden.
Csak most haza vannak szabacságra jőwel	Csak most haza vannak szabadságra jőve
mĕg van vĕel a fábrika, Mĕtrica	mĕg van véve a fábrika, Matrica
Dà, dà, dà, dà, meg vót esküvel nálunk, a pátĕrnál nálunk.	Dá, dá, dá, dá, meg volt esküdve nálunk, a pátĕrnál nálunk.

le kēl fēkügyem, nē ugy kaptatok látod-ē fēküvel mēgöbredēk, ha imádkoztam s új maradtam elaluva Sán nem vót férhez mēnvel. A pap mitőtā idejött hézánkə, ez a pap, az megcsinálta, mēt el vót csappal a Halastó. S a züst, a teli málével ot s a karikák kicsinállal a plítnak Énekelvel és elénekélēm, énekével és hát a zúrangyala énekélēl.	le kell feküdjem, na úgy kaptatok látod-e feküdve megébredek, ha imádkoztam s úgy maradtam elaludva Csán- nem volt férjhez menve. A pap mitőlte idejött hozzánk, ez a pap, az megcsinálta, mert el volt csapva a Halastó. S az üst, a teli málével ott s a karikák kicsinálva a plítnak Énekelve is elénekelem, énekelve is hát az Úrangyala énekelve.
---	--

Keresés (pl.):

[egyszerusített=".*|+" & word=".*v[ae]"]

[tag=".*PartAdv" & egyszerusített=".*|+"]

[tag=".*PartAdv"]

Lásd még:

Es és és C	menden minden minden Det: Pro	bozzosagokat bosszúságokat bosszúság N.Pl.Acc	frater fráter fráter N	Bernald Bernát Bernát N: P	ewrewluel örülvel örül V.PartAdv	.	es és és C	engedelimest engedelmost engedelmes Adj.Essmod=t	el mulat elmúlat elmúlat VPfx.V.S3	uala vala van V.Ipf	(ÓMK)	
Tott Tóth Tóth N	Péternek Péternek Péter N.Dat	az az az Det	Eökrő ökre ökr N.PxS3	pedigh pedig pedig Adv	talpán talpán talp N.PxS3.Sup	álval álva áll V.PartAdv	.	el száradott, elszáradt, el +szárad VPfx.V.Past.S3	noha noha noha C	eleget eleget elég Q.Acc	abrakolta, abrakolta, abrakol V.Past.S3.Def	(TMK)

Mézvel, régvel

A hasonlatlan *-val/-vel* társhatározóragos alakokat köznyelvi, hasonulásos megfelelőjükre normalizáltuk.

Leirat	Normalizált alak
Ott mādarakval vagyok.	Ott madarakkal vagyok.
Rúdakval rudaszták, ugyē a botokval ütték.	Rudakkal rudaszták, ugye a botokkal üttették.

Te innét térj vissza, mę a kęsvę ęlvágla, ónval ęléętlek. Utaján kicsalták ęidęs= tęvel, s męzvel. Jőnek mārha, őřizzem, dőfnek. Lóakvól vęřękędęm. Szómvól szándękomval, mindęn cseleketęmvęl.	Te innét térj vissza, mert a kęssel ęlvágla, ónnal ęléętlek. Utolján kicsalták ędes tejjęl, s męzzęl. Jőnek marha, őřizzem, dőfnek. Lovakkal verekędęm. Szómmal szándękommal, mindęn cselekedetęmmęl.
Ő azę monta, hogy tę nę jőjj sę ręgve, jőřęgve mę aluszunk, sę ęstę. Napfal isz męnünk kapálni, mę, e zűtan męnünk, szę min mondunk. Ezt a magának az ędęsapja, nappal látta? Įgen, @. Napfal, napfal, napfal. Ádikā tę nām dolgozol! Tā bęgyűtőd ugyę őszvęl. Hogy nyārba lęgyęn mit	Ő azęrt mondta, hogy te ne jőjj se reggęl, jőřęggęl mert aluszunk, se ęstę. Nappal is menünk kapálni, me-, az úton menünk, s mind mondunk. Ezt ő magának az ędesapja, nappal látta? Įgen, UNK. Nappal, nappal, nappal. Ádikā te nem dolgozol! Te begyűjtőd ugyę ősszęl. Hogy nyārba legyen mit

Keresés (pl.):

[egyszerusített="..*(v|f).l?" & word="..*[^v](a|e)l"]

[tag=".*Ins" & word=".*[^v][ae]l"]

[tag=".*Ins"]

Lásd még:

azon	malaczval	menvén	az	fatens	az	Biro	hazához,
Azon	malaccal	menvén	a	fatens	a	bíró	házához,
azon	malac	megy	a	fatens	a	bíró	ház
Det Pro	N.Ins	V.PartAdv=vÁn	Det	N	Det	N	N.PxS3.All

(TMK)

Musa	Ersébeth	fényes	Napval	usonna	tájban	a	fatens	aklának	két	Kapujából	egy	kendőben	földet	szedett;
Musa	Erzsébet	fényes	nappal	uzsonna	tájban	a	fatens	aklának	két	kapujából	egy	kendőben	földet	szedett.
Musa	Erzsébet	fényes	nappal	uzsonna	tájban	a	fatens	akol	két	kapu	egy	kendő	föld	szed
N	N	Adj	N.Tmp_inl	N	PP	Det	N	N.PxS3.Dat	Q	N.PxS3.Ela	Det	N.Ine	N.Acc	V.Past.S3

[1] JokK - 10/19 - 1/163398

Ezt	megertuen	zent	fferenc	legottan	hamar	yarasual	frater	Bernaldhoz	fordola
ezt	megértvén	Szent	Ferenc	legottan	hamar	járassal	fráter	Bernáthoz	fordul
ez	megért	Szent	Ferenc	legott	hamar	járás	fráter	Bernát	fordul
N:Pro.Acc	VPfx.V.PartAdv=vÁn	N:P	N:P	Adv	Adj	N.Ins	N	N:P.All	V.Ipf.S3

(ÓMK)

Egý	nemý	napon	fel	kele	ygen	reguel	:
egy	némi	napon	fel	kele	igen	reggel	,
egy	némi	nap	felkel		igen	reggel	
Q	Adj	N.Sup	VPfx.V.Ipf.S3		Adv	Adv	

(ÓMK)

Hamujé válik

A transzlatívusz / faktívusz ragja a moldvai magyarban jellemzően egyalakú (-é), de szórványosan, pl. kötött szövegekben előfordul v-s illetve hasonult alakban is. Normalizálása a mai köznyelvi norma szerint történt.

Leirat	Normalizált alak
Amejik erőst bëtëg, akkor a zon hamujé vállik.	Amelyik erőst beteg, akkor az ón hamuvá válik.
E kettügyik əə ötvenkilenc, moszt kijött primàré . Moszt, moszt ə primárnak a zannya vadzsak jèn.	A kettedik öö ötvenkilenc, most kijött primárrá . Most, most a primárnak az anyja vagyok én.
Nem tom mit, megbàjlta, megsàntà. Kă monta kă, sànnya meg azt az embert, roszból jójé .	Nem tudom mit, megbájolta, megcsánta. Ke mondta ke, csánja meg azt az embert, rosszból jóvá .
Fődből lëttünk, ə fődből élünk. Föld és porá èsmét lëszünk.	Földből lettünk ő, földből élünk, föld és porrá ismét leszünk.

Keresés (pl.): [tag=".*Fac"]

Lásd még:

a	Tanú	felesége	félvén	Zainétúl,	[hallatlané]	tette,
A	tanú	felesége	félvén	Zainétól,	hallatianná	tette,
a	tanú	feleség	fél	Zai+né	hallatlan	tesz
Det	N	N.PxS3	V.PartAdv=vÁn	N.Abl	Adj.Fac	V.Past.S3.Def

(TMK)

a	vajat	telmeg	nem	csinálhatta,	[savójá]	vált,	és	el	kellett	ötneni.
a	vajat	meg	nem	csinálhatta,	savová	vált,	és	el	kellett	ötneni.
a	vaj	meg	nem	csinál	savó	válik	és	el	kell	önt
Det	N.Acc	VPfx	Adv	V.Mod.Past.S3.Def	N.Fac	V.Past.S3	C	VPfx	V.Past.S3	V.Inf

(TMK)

mer	nē	hać	eg	fürtöt	feieze	tënned	auag	feketeie
mert	nem	hagysz	egy	fürtöt	fehérré	tenned	avagy	feketévé
mert	nem	hagy	egy	fürt	fehér	tesz	avagy	fekete
C	Adv	V.S2	Det	N.Acc	Adj:col.Fac	V.Inf.S2	C	Adj:col.Fac

(ÓMK)

nē	akarjatoc	tënnëtec	èn	at'arnac	hazat	komplarfaǵnac	hazaia
ne	akarjátok	tennetek	én	Atyámnak	házat	komplárságnak	házává
ne	akar	tesz	én	Atya	ház	komplárság	ház
Adv	V.Subj.P2.Def	V.Inf.P2	N:Pro.S1.Nom_gen	N:P.PxS1.Dat_gen	N.PxS3.Acc	N.Dat_gen	N.PxS3.Fac

(ÓMK)

Eljöttek az ögyvezek

A metatézises (hangátvetéses) lexémákat a hangátvetés nélküli, köznyelvi megfelelőjükre normalizáltuk. A korpuszban jelenleg ennyi ilyen elem található:

Leirat	Normalizált alak
Ājöttek a zögyvezék, szomorú árvák. Könnyeiket toerœel le, drága jó= =anyánk. Űl a mindenható Istennek jobja felö, honnat lészăn ejövendő itélni evelenyékét és a hótakat. Jézus, Jézus kělárām lejík nekem dzsāmālam. Hét= =szēncség: kērēsség, bērmálás, ótáriszēncség, pănēcēntiartás, utósó kenet, ēgyházi= =rend, és házasság. Kērēszcség, bērmálás, ótáriszēncség, penecentiartás, olá, románul tudom jól. Nuntájik vót azelött, s a kalányimāt odaattam vót. Vót sok kalányam nekēm a nuntára. S akkor ēgy űlyan zsēndār átalvet ēgy mazdagat, s asz= =annya. Mazdag, melivel kettyük a, [...] Kōtyük a cuālakāt. Vala széprű, valja seprű melik nú vala kerbe [...] s sō kötöd vala meg í mazdagval szā sepresz vala ní íj ne. E jobban használ, mind a zorvosnak a zurusvágja. Bódogságos szép Szűz Máriának fátyálát, Szēn Bedēnek úrnak szárnyát szárnyékāt	Eljöttek az özvegyek, szomorú árvák. Könnyeiket töröld le, drága jó anyánk. Űl a mindenható Istennek jobbja felől, honnat lészen eljövendő itélni eleveneket és a holtakat. Jézus, Jézus királyom legyék nekem gyámolom. Hét szentség: keresztség, bērmálás, oltáriszentség, penitenciatartás, utolsó kenet, egyházi rend, és házasság. Keresztség, bērmálás, oltáriszentség, penitenciatartás, oláh, románul tudom jól. Nuntájuk volt azelőtt, s a kanalaimat odaadtam volt. Volt sok kanalam nekem a nuntára. S akkor egy olyan zsendár átalvet egy madzagot, s azt mondja. Madzag, melyikkel kötjük a, [...] Kötjük a cuhálokat. Vala seprű, vala seprű melyik nő vala kertbe [...] s s kötöd vala meg egy madzaggal s sepersz vala ni így ni. Ez jobban használ, mint az orvosnak az orvossága. boldogságos szép Szűz Máriának fátylát, Szent Benedek úrnak szárnyát szárnyékāt

Azok új bőgték, kellett lenné ennyik, dè, fäteke bötöt új tarták sèmmi se lehet èjék a zéletbè.	Azok úgy bőgték, kellett lenne enniük, de, fekete bötöt úgy tartsák semmi se lehet egyik az életbe.
--	--

A *cserszeg* ['serceg'] norm. alakja *cserszeg* lett.

Leirat	Normalizált alak
Mèjiknek min min lészálnak a vízek a ízébè, s csèrszèg , mikor beléveted, akkor sikojt a szén bènè.	Melyiknek mind mind leszálnak a vízek a ízèbe, s cserszeg , mikor beléveted, akkor sikolt a szén benne.

A román eredetű, a moldvai magyarban hangátvetéssel meghonosodott szavakat (*kruszka*, *kruszkú*, *precceptor*) nem írtuk vissza a hangátvetés nélküli alakjukra. A példákat l. itt: [metatézis](#)

Lásd még (TMK):

az a a Det	fia fia fiú N.PxS3	fel vett felvett fel +vesz VPfx.V.Past.S3	egy egy egy Det	[siros kalánt zsíroskanalat , zsíros+kanál N.Acc]	és és és C	mondotta, mondta: mond V.Past.S3.Def	.	ez „Ez ez Det Pro	az a a Det	kalán kanál kanál N	bizony bizony bizony Adv	a a a Det	mi mi mi N Pro.P1	[vajas kalánunk , vajaskanalunk , vajas+kanál N.PxP1]
---------------------	-----------------------------	--	--------------------------	--	---------------------	---	---	----------------------------	---------------------	------------------------------	-----------------------------------	--------------------	----------------------------	--

Kejzem-e?

A mássalhangzó -j metatézises igealakok a korpusz normalizált rétegébe hangátvetés nélkül kerültek (*hújják* > *húzzák*).

-zd

Leirat	Normalizált alak
Akkor imá käjzèm -e el?	Akkor immár kezdjem -e el?

-z

Leirat	Normalizált alak
Harrangozóék. Mík hújjuk a harangokat délbe Ottajan most huják ők és a harang- mikor Pusztinába megcsendült a harang, akkor Kömpén és Perzsuj és, Ligorénbe es hallød csáng, csáng mē az övék ej kicsikē harang, akkor	Harangozóék. Mik húzzuk a harangokat délbe Ottogyon most húzzák ők is a harang- mikor Pusztinába megcsendült a harang, akkor Kömpén is Perzsoj is, Grigorénbe is hallod cseng, cseng mert az övék egy kicsike harang,

hùjzák. Ėggyik kezėdvel ĩj, s a māsikval hújz ĩj ni, s kėrėsztėsen le Szűz Mária, a világra nėkűnk szent fiát hojza, a jászojban helyjlesztetvén űtöt ekėppen szólja. Már a zŰr= =jėdus ękként akarja. Törvényės üdejın ęziránt hojza. Ėn lefėkszem én ágyamba, mindėn testi koporsómba, szent angyalak vigyájzanak, szent kėrėszvėl egyějzėnek Korházba csak ott kėnojják, korházba akkor rakják a pėncsilinát, a zuruságokat Köszönűnk ęgymásnak, dicsértessék Jėzusnak szent neve, s vėgejjűk a zolvasót ęléfélė, męęn mindenki a bajába.	akkor húzzák. Egyik kezeddal ĩgy, s a māsikkal húzz ĩgy ni, s keresztesen le Szűz Mária, a világra nėkűnk szent fiát hozza, a jászolban helyeztetvén őtet ekėppen szólja. Már az Űr Jėzus ekként akarja. Törvényes idején eziránt hozza. Ėn lefekszem én ágyamba, minden testi koporsómba, szent angyalok vigyázzanak, szent kereszttel jegyezzenek²² Kórházba csak ott kínozzák, kórházba akkor rakják a penicilinát, az orvosságokat Köszönűnk egymásnak, Dicsértessék Jėzusnak szent neve, s végezzűk az olvasót eléfélė, megyen mindenki a bajába.
---	--

-S

Leirat	Normalizált alak
Monnyák ęgy rész, asz= =onnyák nęm jó olvajs, nęm jó. Mejik tud vetni vizet, vet, s amejik nęm, há akkor csak ęjőnek, olvastatnak, nęm jó hoj a kicsikével ęgy, ęgy szóbába olvajs.	Mondják egy rész, azt mondják nem jó olvass, nem jó. Melyik tud vetni vizet, vet, s amelyik nem, há akkor csak eljönnek, olvastatnak, nem jó hogy a kicsikével egy, egy szobába olvass.

-SZ

Leirat	Normalizált alak

²² A jegyez j nélküli ejtése nem hiba, hanem helyi sajátosság:

MMTnySz - męgjegyěz(i) ~ (L), męgjeddzi (Bf, M, O), męgjegyėddzi (P), megjėddzi (K), megjėdzsėzi, jeddzēm męg (Szf); **ęgyėzi męg (PI)**; męgjeddzette (L)

Bővebben l. itt: [Fėlőbrėdek jèn](#)

A na, divat, hoj leen leen hol halájszana , s valaki ha jó há mutassa még ő	A na, divat, hogy legyen legyen hol halásszon , s valaki ha jön há mutassa meg ő
--	---

-szt

Leirat	Normalizált alak
Ėh, vārdōd a halālból, sā nehez tōlle, s akkor əə ęz a zimācság lāgyiccsa ęl. Válojsza āl, or maradik or menik. S ęlválajsza , s még visszaaggya ě hétre a csicsēt s még ęse ęlválajsza , akkor az ígiz ārōst. immá męg kę szakajsza , ho męnnyek ahhoz szōjak kęttūt. @ Męgszakajsza -e, jó-e? Kit a halāl tōlletęk ęlválojsza , harsogó trombita ęltámajsza . Mongya a lélęk, hogy ęrejsz bé. Őrjzętek szęnt angyalok, vırjajsza apāstolok.	Öö, vergōd a halālból, s nehéz tōle, s akkor öö ez az imādság lāgyítsa el. Válassza el, or maradik or menik. S elválassza , s még visszaadja egy hétre a csecset s még esent elválassza , akkor az igéz erōst. immár meg kell szakassza , hogy menjek ahhoz szōljak kettőt. UNK Męgszakassza -e, jó-e? Kit a halāl tōletek elválassza , harsogó trombita feltámassza . Mondja a lélek, hogy eressz be. Őrizzetek szent angyalok, virrasszatok apostolok.

Megjegyzés: A fentiekhez hasonló alakok mellett bizonyos igeik ragozási paradigmájában kötőmódban a t-kiesés és a msh-hasonulás elmaradásával is találkozhatunk: *Azt szeretném, hogy festje ki a szobát / osztja el a pénzt*. A korpusz anyagában egyelőre nem szerepelnek ilyen igealakok, de előzetes terepmunka-adatok szerint a nyelvjárás bizonyos változataiban jelen vannak.

Keresés (pl.): [egyszerusített=".*j[zs].*" & word="(*z[zd].*|.*ss.*)"]

Száraszt, veszeszt, híreszt

Moldvai anyagokban viszonylag sok, a köznyelvben ismeretlen -szt végű igealakokkal lehet találkozni. Néhány példa:

Leirat	Normalizált alak
Ó, tę ręttęnętęs kāsęrő halāl. E mikęnt prédālād fęl életęmęt. ęlszakāsztattad a	Ó, te rettenetes keserő halál. Ej miként prédálád fel életemet. Elszakasztottad a

teştəmtől én lelkēmēt. S akkor fognak harangozni, s ha nem szalajsza bé a határan, idä, akkor elveri, akkor emëen, elmëen. Də ha bé találja szalasztanyi, akkor még még ver itt es, de mincsak elmëen. Piros vérit megigyam, szálkás húsát elszárjuszam, teştytit harsogtassam, szüvit nyilaltassam. [...] Azoknak id még a piros vérikēt, szárazd el a szálkás husikāt, harsogtasd a teşttyikēt, nyilaltasd a szüvikēt. Édēs Máriám lëgyën hálám, fëlvirjasztottál a mai áldot szën napra, egésségësën, szerencsësën. Mer a fámat égetëm, a zidömöt tötöm, mę dor én es addig nem dógozom, míg mëengesztem kięnszër. Fát égesd, még kël ëengeszđ kilęcścër belétötöm ot. Elmëenny magad a jó= =ángyéliumkám Szën Lukács, hírëzd el ezt a zimácságot mindën kërësztényeimnek.	testemtől én lelkemet. S akkor fognak harangozni, s ha nem szalassza be a határon, ide, akkor elveri, akkor elmegyen, elmegyen. De ha be találja szalasztani, akkor még még ver itt is, de mindcsak elmegyen. Piros vérét megigyam, szálkás húsát elszárasszam, testét harsogtassam, szívét nyilaltassam. [...] Azoknak idd meg a piros vérüket, száraszđ el a szálkás húsukat, harsogtasd a testüket, nyilaltasd a szívüket. Édes Máriám legyen hálám, felvirrasztottál a mai áldott szent napra, egészségesen, szerencsésen. Mert a fámat égetem, az időmet töltöm, mert dor én is addig nem dolgozom, míg megengesztem kilencszer. Fát égesd, meg kell engeszđ kilencszer belétöltöm ott. Elmenj magad a jó ángyélionkám Szent Lukács, híreszd el ezt az imádságot minden keresztyeimnek.
---	--

Lásd még:

ő kapta magát, s az ő lovával ment Évegszálfűhegyire. Addig ment azon a lón, hogy meguntta menni. Erdőköt ért, mezőköt ért, azt tette magába, **veszejsze** el magát. Egyszer nekitette a puskát a mejjinek, hogy lőjje meg magát. Akkor esett egy nagy sikojtás, olyan, hogy még a föld es mozogott. Akkor ő azt mondta magába, ó, Atyám, én nem veszttem még el magamat. Még esent ment, esent azt tette magába, hogy **veszejsze** el magát. Mikor a kardot odatette a mejjinek, ereszkedjen belé, akkor esent egy nagy sikojtás esett. Akkor azt gondolta magába esent: Nem veszttem el magamot, még megyek.

(Zakariás, 2009, p. 272)

Megjegyzés: Néha nem könnyű a megfelelő norm. alakot kiválasztani. Az utolsó példában szereplő *hírëzd* például *hírezd* és *híreszd* is lehet (mindkét ige létezésére találni bizonyítékokat).

Jól	tudom,	•	hog	az	fiam	köszvényes	voltam	fogja	[	hireszt	]
Jól	tudom,		hog	a	fiam	köszvényes	voltom	fogja		hireszt	
jó	tud		hog	a	fiú	köszvényes	van	fog		hireszt	
Adj.Essmod	V.S1.Def		C	Det	N.PxS1	Adj	V._Nact=tA.PxS1.Acc	V.S3.Def		V.Inf	

(TMK)

Miglen	Kulcsár	András,	és	ez	fatensnek	felesége	nem	hirjesztették	felőle,	hogy	Boszorkány,
Míglén	Kulcsár	András	és	e	fatensnek	felesége	nem	hirjesztették	felőle,	hogy	boszorkány,
míglén	Kulcsár	András	és	e	fatens	feleség	nem	hirjeszt	+felől	hogy	boszorkány
Adv Pro Rel	N	N	C	Det Pro	N.Dat	N.PxS3	Adv	V.Past.P3.Def	PP.S3	C	N

semmit	Korsosnéra	nem	tudott	az	fatens.
semmit	Korsosnéra	nem	tudott	a	fatens.
sem+mi	Korsós+né	nem	tud	a	fatens
N Pro.Acc	N.Sub	Adv	V.Past.S3	Det	N

MMTnySz: hírez(i), elhírezt(i), kihírezt(i)

CsángSz: hirez

Tánczos (1999): Elmenj magad jó ángyelionkám, Szent Lukács,
híreszd el ezt az imádságot minden kereszténjeimnek

Helyhet, vérhet

Az igék normalizálásában az egyik fő kihívás az, hogy gyakran nagyon nem könnyű megállapítani, hogy hány különböző igeképzővel / ejtésvariánssal állunk szemben, és ezekből normalizáláskor mennyit kellene megőrizni.

A **hely** és a **vér** alapszavakból képzett igék tipikusan ilyenek. Nem tudjuk, hogy összesen hány változatuk létezik, de különböző forrásokat összevetve talán az alábbiak:

hely - ez, hely - et	(?vér - ez), vér - et
hely - hez, hely - het	(?vér - hez), vér - het
hely - eszt, hely - heszt	(?vér - eszt), vér - heszt
helyeztet, (?helyeszt - et)	vérít, vérhít ²³

Az általunk eddig feldolgozott anyagban egyelőre a **helyet** és a **helyeztet** alakok fordultak elő. Mivel az előbbi a legtöbb forrásban **helyhet** alakban találtuk (és eleinte nem voltunk tisztában azzal, hogy még hányféle képzett változata létezik ennek az igének), a szót **h**-val, **helyhet** alakra normalizáltuk. Utólag visszatekintve jobb lett volna **helyet**-et írni. A **helyeztet** norm. alakja **helyeztet** lett.

Leirat	Normalizált alak
Deci mámmám elhelyette yót, elküldte.	Deci mámmám elhelyhette volt, elküldte.
Immár kel helyesszed e zákba. Mocskosz.	Immár kell helyhessed a zákba. Mocskos.
Szűz Mária, a világra nekünk szent fiát hõjza, a jászõjban heljlesztetvén ütõt eképpen szólja.	Szűz Mária, a világra nekünk szent fiát hozza, a jászolban helyeztetvén ötöt eképpen szólja.

²³ L.: [Mutít, csengít, mozgít, alít](#)

Ot la recepție, Țt bé, bé vót, **el** vótunk
hejēztēvēl ot la hotelul Pārkbā, oda

Ott la recepție, ott be, be volt, **el** voltunk
helyezettve ott la hotelul Parkba, oda

MMTnySz:

helyet(i) ~ (K), *helyeti* (Bf, Szf); *helyetve* (Bf) ts ige **1.** helyére tesz, elhelyez vmit; a pune, a așeza ceva la loc; restore sg to its place. **2.** javítja; a repara; repair sg. – *Vagyon helyetve így egy szők* (Bf). → **fel~**, **meg~**; **bé helyetve**

bé helyet(i) ~; *bé helyetve* (Bf) ts ige behelyez vmit vmibe; a așeza ceva înăuntrul a ceva; put sg in, insert sg.

fél helyet(i) ~; *fél helyetik* (Szf) ts ige kontyba köt <haját>; a-și face părul coc; make a knot, a bun <of one's hair>.

meg helyet(i) ~; *helyeti meg* (Tr), *meg helyette* (Szf) ts ige megjavít vmit; a repara ceva; repair sg.

helyetődik ~ (Pp) tn ige csinosítja magát; a se ferchezui; preen oneself. MGyIge. 195. → **meg~**; **helyeti** → **meg~**

meg helyetődik ~ (Bf) tn ige megáll; a se opri; stop. – *Meg kel helyetődni* (Bf).

meg helyet(i) ~ (Bf, Di), *meg helyeti* (D), *meg helyeti* (Szf) ts ige **1.** eltereket <paraszat>; a împrăștia <jăratcul>; spread, scatter sg <the cinder>. **2.** megjavít vmit; a repara ceva; repair sg. – *Meg helyették a kerekét?* (Bf). **3.** megigazít, rendbe tesz vmit; a potrive, a aranja ceva; fix, adjust sg. – *Helyesszél még jól!* (Di).

meg helyhez(i) *meg helyezi; helyessük még* (M) ts ige rendbe tesz <szobát>; a aranja <camera>; tidy up, arrange sg <a room>.

meg helyezett(i) *meg helyeszi; helyessze meg* (Tn); *meg helyeztet(i)* (Bc) ts ige eltereket <paraszat>; a împrăștia <jăratcul>; spread, scatter sg <the cinder>. – *Helyessze meg a tüzet!* (Tn). || *Meg helyeztetem a tüzet* (Bc).

helyez → **át~**; **helyeztet(i)** → **ki~**, **meg~**

át helyez(i) ~ (M) ts ige áthelyez vmit; a muta ceva; move sg. – *Áthelyezi a juhkosarat* (M).

kihelyezett(i) *kihelyeztet; kihelyeztetvel* (Csü) ts ige kitelepít <embereket>; a evacua; evacuate, relocate sy <people>. – *Vannak ojan kolonáltak, ki vannak helyeztetvel oda* (Csü).

helyeztelődik *hejēztelődik* (O) tn ige (el)helyezkedik; a se așeza; settle down, nestle. – *Ásēzálódik* /= leül/, *hogy újon jól, hejēsztelődik* (O). MGyIge. 195.

még vérhit(i) ~ (L, M), *meg viérhet, meg viret* (Bf), *meg vérhet, meg vérheszt* (Szf), *még vérit* (Lb); *vérit* még (O) ts ige eret vág <állaton>; a lua sânge <unui animal>; draw blood from sg <an animal>. **Nr.** *Meg viérhesszük, meg kel sztráknyálljuk a sztráknyáló bicskával* /= érvágóval/, *meg viresszük a nyakát* (Bf). || *Vigyázzunk, ha nem keres jól* /= nincs étvágya/, *kél végyén vért, még vériccse, még nezz a szēmik hajában* /= szemhéjban/ *van egy kis inacska* (Lb). CsángSz.

vérit(i) *vérit(i); vériteni* (L); *veritvel* (Szh) ts ige eret vág <állaton>; a lăsa sânge <la un animal>; draw blood <from an animal>. – *A katonaságba úgy ottan a lovakot nem szokták vériteni éggváltalán* (L). || „színe szomorodva,/ szent feje szent veritvel (?),/ szót mondék, testet teremték,/ lelket odaadám.” (Imaszöveg: Szh: TV.). **Megj.** Tánzos V. véleménye szerint ez utóbbi „lehetséges, hogy a verejték, verejtékezik szóval áll kapcsolatban, de valószínűbb az ’össze van vérezve’ jelentés. Azaz eszerint Krisztus feje össze van véritve.”

CsángSz:

helhet (-ēl, -tem, -ni) auf seinen Platz stellen, unterbringen, plazieren.

helhez (-ēl, -ni): *ēl-h.* elhelyez, unterbringen, auf seinen Platz stellen, plazieren.

vērhešt: *meg-v.* Blut ablassen (dem kranken Vieh).

ÚESz (hely): „A helyhez, helyhet származékok **szó belseji h-ja igeképző**; vö. *bűnhet, bűnhődik* (→*bűn*), *vénhedik, vénheszik* (→*vén*) stb.”

Márton (1966a): *sztréknyála ~ észtréknyála ‘vérhető kés’* (r. *stricneală*)
sztriknyál ‘vérhet’ (r. *stricni*)

Fogyat, futat, csaptat

Az **-at/-et/-tat/-tet** (a továbbiakban: **-At/-tAt**) képzős igék normalizálásakor az alábbi esetek igényeltek külön figyelmet:

1) Olyan igealakok, melyek köznyelvi megfelelője **nem tartalmaz** **-At/-tAt** toldalékot. Pl.: *fogy - at, nő - tet, fáj - tat, összeér - tet, elveszt - et*. Ezeket normalizáláskor nem változtattunk:

Leirat	Normalizált alak
əə, térjetek még, ennek a szívét tisztítsátok a zereiből ne fogyassátok, a ző szívét tisztítsátok S akkor elvette ő, s felnőtette. Az ā kirájnak a lyánya. Felnőtette. Nem öppe tartom észre met én a [...] nē ēj három-néj évtől fájtatom a fejemēt tuggya-ē, s a akko nem öppe tartok mindēt összeértetik a térgyit evel a könyökivel, eztēt a könyökīt a másik térgyivēl a kicsikének összeértetik Ho tuggyak, tuggyak hu menek szá honnat jöwök. Kă ə ot veszteted el əə fijedet, veszteted el eddzs-ëccer.	Öö, térjetek meg, ennek a szívét tisztítsátok az erejéből ne fogyassátok, az ő szívét tisztítsátok S akkor elvette ő, s felnőtette. Az a királynak a leánya. Felnőtette. Nem éppen tartom észre mert én a [...] na egy három-négy évtől fájtatom a fejemet tudja-e, s a akkor nem éppen tartok mindent összeértetik a térdét evvel a könyökével, eztet a könyökét a másik térdével a kicsikének összeértetik Hogy tudjak, tudjak hova menek s honnat jövök. Ke ö ott veszteted el a fejedet, veszteted el egy-egyszer.

2) Olyan (ritka, kissé kérdéses státuszú) **-At képzős** alakok, melyekhez a köznyelvben **-tAt kapcsolódik**. Pl.: *tisztel - et(ik)* [‘tiszteltet(ik)’], *levetkez - et* [‘levetköztet’], *fut - at* [‘futtat’]. Végül ezeket is meghagytuk úgy, ahogy a leiratban szerepeltek, tehát az eredeti képzővel.

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Szént Istán dicsértessék, menny és földön tisztələssék. [...] Ó Szént Istán dicsirtessék, menny és földön tisztələssék. Măgdălənă üjj ə vesztəg! Ləvetkezətem mossam mēg, s ne othattam. Három napig futassanak, három= =napra mēgfogjanak [...] Hărəm napig futassanak, hărmdnăpra mēgfogjanak, nagy Kálvărė-hedre e kivijənək.	Ó Szent István dicsértessék, menny és földön tisztelessék. [...] Ó Szent István dicsértessék, menny és földön tisztelessék. Magdaléna ülj ő vesztég! Levetkezetem mossam meg, s ni otthagytam. Három napig futassanak, három napra megfogjanak [...] Három napig futassanak, harmadnapra megfogjanak, nagy Kálvária-hegyre e- kivigyenek.
--	---

3) Olyan **-tAt képzős** alakok, melyekhez a köznyelvben **-At kapcsolódik**. Túlnyomó többségben egyszerűtagú igéről van szó, pl.: *hoz - tat, vág - tat, varr - tat*. A típust az általunk eddig feldolgozott anyagban még csak 1db alak, a *csaptat* képviseli, ezt ugyanígy, **-tAt** végződéssel normalizáltuk. A többi ilyen alakkal kapcsolatban még gondolkodóban vagyunk.

Leirat	Normalizált alak
De= =hát azt a a pap akarja akkor ő odacsaptassa a vizet, s a maguké a föld? Há nem. Hát ő eldugta alól, s az a, aztá hoj dagat fel, mennyi hoj jó, de nem jó erőś fēl.	De hát azt a a pap akarja akkor ő odacsaptassa a vizet, s a maguké a föld? Há nem. Hát ő eldugta alul, s az a, aztán hogy dagadt fel, mennyi hogy jön, de nem jön erőst fel.

A **TMK**-ban az ilyen esetekben a köznyelvi alakok mellett döntöttek:

és te és te és te C N Pro.S2	[váratnál váratnál vár V.Fact.Cond.S2	Sárodon Sarródon Sarród N.Sup	valami valami vala+mi Det Pro	szekerekkel, szekerekkel, szekér N.Pl.Ins							
Császár Császár Császár N	[vítatja vívátja vív V.Fact.S3.Def	Kőszeget, Kőszeget, Kő+szeg N.Acc	nagy nagy nagy Adv	sok sok sok Q	terek török török Adj nat	és és és C	jancsár janicsár janicsár N	halt halt hal V.Past.S3	meg meg meg VPfx	alatta. alatta. +alatt PP.S3	
Az A a Det	tolkeresésbe tolkeresésbe' a toll+keresés N.Ine	már már már Adv	ezelőtt ezelőtt ez+előtt Adv Pro	is is is Clit_is	munkálódтам, munkálódтам, munkálódik V.Past.S1	cursust kurzust kurzus N.Acc	[jártattam járatтам jár V.Fact.Past.S1	a a a Det	szolgabíró szolgabíró szolga+bíró N	által által által PP	is. is. is Clit_is
észre vévén észrevévén észre +vesz VPfx.V.PartAdv=vÁN	a a a Det	csalárdságot csalárdságot, a csalárdság N.Acc	ötet ötet ő N Pro.S3.Acc	[meg fogtatták megfogatták , meg +fog VPfx.V.Fact.Past.P3.Def	.	s s s C	meg= meg meg VPfx	is is is Clit_is	büntették. büntették. büntet V.Past.P3.Def		

Tegnap	az	Vr	uigan	lakot	Echedben,	agjujt	[kj lütette,
Tegnap	az	úr	vígan	lakott	Ecsedben,	ágyúit	kilövette
tegnap	az	úr	víg	lakik	Ecsed	ágyú	kij+lő
N.Tmp_inl	Det	N	Adj.Essmod	V.Past.S3	N.Ine	N.PxS3.PI.Acc	VPfx.V.Fact.Past.S3.Def

Ennek a megoldásnak a fő előnye nyilvánvalóan az, hogy ilyen formában a morfológiai elemzőprogram már fel tudja dolgozni az igét, tehát nincs szükség további lépésekre ahhoz, hogy a címkében megjelenjen a faktitív képzőre utaló *Fact* kód. (A felhasználók pedig ez alapján le tudják kérdezni az összes releváns adatot.)

Ugyanakkor a tájnyelvi alak megőrzése mellett is szólnak érvek. Az **ÓMK** normalizált szövegrétegében például előfordulnak olyan *-tAt* képzős igealakok, melyekhez a mai köznyelvben már más végződést csatolunk (egy részük passzív):

[1] BecsiK - 2/253/Mik_5/7 - 1/63741

ki	nē	var	ferfiat	7	vartatic	emberec	fiaitol
ki	nem	vár	férfit	, és	vártatik	emberek	fiaitól
(aki)							
DIFFANA							

Es	Sabach	vartaŷath	hojtata	zaman
és	Szabács	vártáját	hoztatá	számán
			(számba)	

úme	hoztatŷk	uala	eleŷbe	egŷ	erewsen	kewtewzet	eredewnges	ember
íme	hoztatik	vala	elébe	egy	erősen	kötözött	ördögös	ember
íme	hoztatik	van	elébe	egy	erős	kötöz	ördögös	ember
Int/Utt	V.S3	V.Ipf	PP	Q	Adj.Essmod	V.PartPrf	Adj	N

Mert	az	Herodes	elbocŷatuān	meg fogtatta	vala	/	es	az	tōmločben	meg kötőztette	vala	az	Ianoft
mert	az	Heródes	elbocsátván	megfoglatta	vala	,	és	az	tömlőcben	megkötöztette	vala	az	Jánost

A' mint	vízfŷa	nem	tér	az	erős	nyilaftól	el-@@lōttetett	nyil	, úgy	nem	ternek-==	==vízfŷa	a'	nyavalyák
amint	vissza	nem	tér	az	erős	nyilastól	ellōtetett	nyíl	, úgy	nem	térnek	vissza	a	nyavalyák
			vissza								vissza			

Lásd még:

1) fogyat (TMK):

- Ezeket már meg-meg nem bontanám a szekerektől, s a ménest nem **fogyatnám**
- Ezen való búsulásaiban szegény anyánk, tudom, bizony igen **fogyatja** életét
- Vajha most is pro voto et contento folynának dolgaink, bizony nagyobb örömmel írnék, és eddig való nyavalyáinkat, melyek igen **fogyattanak** bennünket, meg sem említeném.

2) ebéltet:

Leirat	Normalizált alak
Széket tēszünk, leŷültātünk, asztalt vātünk ābīltātünk . Asztalt vātünk ābīltātünk , s ə zajtón �s kiv�z�t�nk.	Süket teszünk, le�ltet�nk, asztalt vetünk eb�ltet�nk . Asztalt vetünk eb�ltet�nk , s az ajtón is kivezet�nk.

3) *hirtetőzik* / *hirdetőzik*:

- Mivel az MMTnySz-ben a *hirtet* alakot a *hirdet* címszó alatt találtuk, az alábbi példában szereplő *hirtetőzzék* ige normalizált alakja *hirdetőzzék* lett. Habár előfordulhat, hogy tényleg csak ejtésvariánsról van szó, valószínűbbnek tartjuk, hogy itt is egy *-tAt* képzős igével van dolgunk (*hír* > *hir* - *tet*, vö.: *bűn* > *bün* - *tet*), amit pontosabb lett volna *hirtetőzzék* alakra normalizálni.

Leirat	Normalizált alak
Hogy magiknál hirtetűőzzék eljéfélié, hogy ne mőraggyunk bűnbe, hogy nem őttuk elébb, éléb hogy hirtetűőzzék .	Hogy maguknál hirdetőzzék eléféle, hogy ne maradjunk bűnbe, hogy nem adtuk elébb, elébb hogy hirdetőzzék .

4) Néhány további példa, a teljesség igénye nélkül:

- **MMTnySz:** *rágtat(ó), sértet, stb.*
- **SzT:** *elcsaptat, fontat, fútat, lőtet, megfogtat, stb.*
- **CsángSz:** *csántat, (el)késtet, fentet, fúrtat, hágtat, hítat, hoztat, írtat, jártat, kentet, nőtet, vártat, stb.*
- **Egyéb helyek:** *berúgtat, kimostat, martat, megvertet, varrtat, stb.*

Keresés (pl.):

- [tag=".*Fact.*"] - Csak az elemzett fájlokon működik, és csak azokat az igealakokat találja meg, amelyek címkéjében elemzéskor feltüntették a képző kódját.
- [word=".*t?[ae][ts]+."] - Elemzetlen fájlokon is működő, de nagyon alacsony pontosságú lekérdezés. Gyakorisági lista (*Frequency* menüpont) segítségével lehet pl. tovább szűkíteni.

Nőteni, késteni, olvastani

A lenti *nőteni* és *olvastani* igealakokról sajnos alig találtunk valamit, így normalizálásuk nehéz volt.

Leirat	Normalizált alak
Sə, akkor əlvətte, ő, asz= =ongya ő azt fél akarja nőteni [...] Ő fəlnőtte dzşermėkėskét, fėllizėlte	S, akkor elvette, ő, azt mondja ő azt fel akarja nőtetni [...] Ő felnőtette gyermekecskét, felizélte
<i>S olvasni tucc-e magyarul, megtanítottak-ə ot</i>	<i>S olvasni tudsz-e magyarul, megtanítottak-e ott</i>

valamennyire? Igen. Tudok **olvastani**, de | nem sérényen.

valamennyire? Igen. Tudok **olvastatni**, de | nem sérényen.

A felmerült lehetőségek:

- 1) Nyelvbtlás, performanciahiba, egyedi kreálmány: a *nőteni* esetében nem annyira valószínű, az *olvastani*-nál inkább, ez ugyanis egy fiatal adatközlőtől származik, aki a mindennapokban valószínűleg nem használja a magyar nyelvet.
- 2) A kérdéses alakok a *nőtet*, *olvastat* igék főnévi igenévi alakjai (*nőtetni*, *olvastatni*), melyekből valamilyen okból kifolyólag kiesik a *t*.

Ahogy fent látható, végül a második megoldást választottuk. Egyrészt azért, mert a *nőteni*-t használó adatközlőnél a tő biztos, hogy a *nőtet* (többször is halljuk tőle az igét, több különböző formában). Másrészt pedig azért, mert Wichmann (1936, CsángSz) szerint létezik (létezett) legalább egy olyan -*tAt* képzős ige, ami így viselkedik: a *késtet* főnévi igenévi alakjának az van megadva, hogy *késteni*:

kēštet (-ēl, -tem, **kēštēni**) : *ēl-k.* zurückhalten, aufhalten, verzögern.

Ez sajnos egy elszigetelt adat, egyelőre sehol máshol nem találtunk ilyesmit. A többi -*tAt* képzős igét a CsángSz is a szokásos, „szabályos” főnévi igenévi formában tartalmazza: *gyóntatni*, *hánytatni*, *siettetni*, *nőtetni*, *hítatni*, *csántatni*, stb.

nōtēt (-ēl, -tem, **-ni**) erziehen; züchten (z. B. einen Obstbaum).

hitāt (-āl, -tām, **-ni**) rufen lassen, zu sich bestellen.

šāntāt (-āl, -tām, **-ni**) tun od. machen od. verfertigen lassen.

Amennyiben *olvastani* = *olvastatni*, természetesen felmerül a kérdés, hogy ez az ige jelentését tekintve vajon műveltető-e, vagy sem. A fenti részletben amellet érvelnénk, hogy nem az (*tudok olvastatni* = ‘tudok olvasni/számolni’). Az alábbi esetekben talán igen, de itt a kontextus igazából mindkét értelmezést lehetővé teszi:

Gyet elértek *ʔurhoz*, beatták e levelet, sze a berebēket a kuszkával; *ʔur* megüszmertin, ke nem ulyanok, amit ír az írászba. Írt okkor vizstra Szolomonnak, ke elfogatton a berebēket, hát nem óltak azok, melyiket betettin, sz elkültin, hanem mász mólduk óltak.

Okkor, gyet beattak *ʔírászt* a Szolomonnak, sz **megolvasztatta**, ekkor kihotaroztán Szolomon nⁱepēknek, ke nem óltak ura, hogy megtarcsák magikat, hogy me ne nezzik kuszkáját, sz ki ne csánnyák, az miánt igazik nem lehet legyík.

Sze attultátul megettik a nⁱepēk az igazikat, amind a varjuk a miszējiket.

(Rubinyi, 1901)

a töltésre. Csak aba ébe gazda embernek a felesége megszületet egy bobát s az parkurar a töltésen mind aludt, halgata, hogy örangyalak olvastatak a zodjejt az bobának s olvastatak így: Ez a gyermek meg kel nőjön nagyot, szépen darig gyerek lesz, nagy öröm, ides anyának s meg ides apjának is, de djet megházasodjék a 20 év korán, akkor a menekzeő éjén hal meg.

(Erdős Szászka, 1994)

Még volt lenne vaj malom más helyen a Szabófalvába, de erőől nem beszélt, nem mondot szót egy ősoleg ember, mert nem halhata vényeiktől semmit erőől.

Ez anyag van irval a dokument agrarba, amit olvastatom s meg az öreg ember mondják, amelyek van beirval bele. Pikis Antal 96 éves él, s Pécsi Petrus 80 éves meghold.

(Erdős Szászka, 1994)

Előfordulhat azonban az is, hogy a kérdéses alakok töve nem is a *nőtet* / *olvastat*, hanem a *nőt* / *olvast*. (A *késtet* pedig úgy szegmentálendő, hogy *kést* - *et*.) Ez esetben a főnévi igenevek képzése szabályos, normalizált alaknak pedig azt kellett volna választanunk, hogy *nőteni*, *olvastani*.

Na de vajon léteznek-e Moldvában a *nőt*, *olvast* igék? Az általunk ismert források alapján úgy tűnik, hogy *nőt* nincsen, csak *nőtet* (nem *nőtik* a gyereket, hanem *nőtetik*). Az *olvast* viszont a CsángSz keletkezésének idején elvileg még létezett: a szótár anyagában a hétfalusi székely *olvas* mellett egy északi csángó *olvast* címszó is szerepel:

olvăş (-*ol*, -*tăm*, -*ni*) (H) olvas, lesen; zählen.

(CsángSz)

òlvoşt (-*ol*, -*ottom*, -*oni*) vgl. olvas, zählen.

15. -st ∞ -s.

Sz. *nyest* 'nyes', vö. *nyest* Baranya m., Bars m. Zeliz vid., *föl-nyest* Pest-Nógrád, *nyestés* 'nyesés' Nógrád m. Tolmács, *nyestelék* Alföld; — vö. még: *nyeslet* 'ki-s bejárkal' (Háromszék m.), *nyüslet* ua. (Háromszék m., Udvarhely m.), *nyüstöl* 'nyugtalanul járkal ide s tova v. ki és be, keresztül-kasul járkal' (Háromszék m., Székelyföld), 'nyü' (Alföld), *nyüskötöl*, *nyüszkötöl* 'nyugtalanul mozgolódik' (Háromszék m., Csik m.), 'immel-ámmal, kelletlenül dolgozik' (Csik m.), *nyüszköl* ua. (Csik m.), MTsz.

Sz. *olvost* 'olvas, számlál', de: Sz. *olvăş* 'olvasó'.

(Wichmann, 1908)

Sajnos ez is elszigetelt adat, és a *késtet*-hez hasonlóan az MMTnySz-be nem került be. Ez az alábbi szócikkeket tartalmazza:

elolvas(sa)

fölolvas(sa)

mégolvas(sa)

olvas(sa)

rëaolvas

megolvastat(ja)

'elolvastat'

olvastat

'ráolvasással gyógyít'

olvastatás

'ráolvasás'

A *megolvastat(ja)* címszó alatt az alábbi, már fent is idézett szabófalvi példa olvasható:

„Okkor gyet beattak zirászt /= írást/ Szolomonnak, sz megalvasztatta...” (Szf).

A szótár szerkesztői szerint tehát a *megolvastatta* alak annak felel meg, hogy *megolvastatta*, az ige jelentése pedig műveltető: Salamon (f)elolvastatta az írást. Ha azonban a CsángóSz keletkezésének idején (kb. ugyanekkor jelent meg ez a szöveg is) Észak-Moldvában *olvast* ige is létezett, még akár az is elképzelhető, hogy ez itt egy *megolvastotta*, tehát ‘elolvasta’:

megolvastatta	=?=	megolvas - tat - ta	‘(f)elolvastatta / (f)elolvasta’
	=?=	megolvast - at - ta	‘(f)elolvastatta’
	=?=	megolvast - otta	‘(f)elolvasta’

A kérdés az *Emlékfélből* (Erdős Szászka, 1994) származó adatokkal kapcsolatban is feltehető (itt most az *olvast - at* szegmentálási lehetőséget elhagytuk, de elméletileg az sem kizárt):

olvastatak a zodjejét	=?=	olvas - tat - ták	‘olvastatták / olvasták’
	=?=	olvast - ották	‘olvasták’
olvastatak így	=?=	olvas - tat - t[aá]k	‘olvastatt[aá]k / olvast[aá]k’
	=?=	olvast - ott[aá]k	‘olvast[aá]k’
amit olvastatom	=?=	olvas - tat - om	‘olvastatom / olvasom’
	=??=	olvast - ottam ²⁴	‘olvastam’

Ez a szöveg később, a XX. század második felében keletkezett, de szintén északi, konkrétan szabófalvi. A példák értékelésekor vegyük figyelembe, hogy míg a Rubinyi által gyűjtött szöveg (nyelvész által lejegyzett) fonetikus átírásban van közölve, az *Emlékféli* egy olyan szabófalvi férfi saját kézzel írt (!) önéletírása, aki valószínűleg soha nem tanult formális keretek között magyarul írni.

Mutít, csengít, mozgít, alít

mutat > mutat
mutít > mutít + magyarázat: *mutat*

Leirat	Normalizált alak
<i>De ő tudta, hogy az Gergel vót?</i> Tudta, męę az elmonta, s megmötitta neki a sóntot	<i>De ő tudta, hogy az Gergely volt?</i> Tudta, mert az elmondta, s megmutította neki a csontot
Most ha hònap ejő, akkor megmutissz@.	Most ha holnap eljön, akkor megmutítsuk.

²⁴ Vö.: *játszazzom* = *játszozzam* (példa itt: [Játszodik, futozik](#))

De az eggy árnyék vót, Szën Mihály vót, csak nem motyítódót meg mind ë zëmbër.	De az egy árnyék volt, Szent Mihály volt, csak nem mutítódott meg mint az ember.
Níkem meg kel mutísám a szoknyáim, nekem vannak rongyáim, véty dolgaim.	Nékem meg kell mutítsam a szoknyáim, nekem vannak rongyáim, véty dolgaim.
Nëm isz búszolom mytisszák ki, sz kűggyenek magik pózát bé ide, hăzzám.	Nem is búsulom mutítsák ki, s küldjenek maguk pózát be ide, hozzám.
Mëgmütittam magának, mikor ëlmëën.	Megmutítom magának, mikor elmegyen.

cseppet	>	cseppet
csengít	>	csengít
csendít	>	csendít

Leirat	Normalizált alak
Šengitinek menyországba. Kigyülene ez angyalak. Kihallgaták e szentmisjét, kimenínek e Kálvári hedre.	Csengitének mennyországba. Kigyülene az angyalok. Kihallgaták a szentmisét, kimenének a Kálvária-hegyre.
Nem tudom, nem tudam. <i>Hát az hogy:</i> Csengittének mennyországba, kigyülene a zangyalok. Há. Kihallgatá. Há, há. Buníkà, mǎ hà tuggya ezket, tuggya vala bünikàm	Nem tudom, nem tudom. <i>Hát azt hogy:</i> Csengitének mennyországba, kigyülene az angyalok. Há. Kihallgaták. Há, há. Bunika, ma-há tudja ezeket, tudja vala bunikám

mozgat	>	mozgat
mozgít	>	mozgít
mozdít	>	mozdít

Leirat	Normalizált alak
Láttà, láttà mászik világăt isz, láttà hùltakăt isz, sză látot nükünket isz. Mikor ult, -ko, mikor beszílt azakval a hùltakval, nem nëzet hozzánk. Lehetet mozgizd , lehet, nem.	Láttà, láttà másik világot is, láttà holtakat is, s látott mikünket is. Mikor volt, -kor, mikor beszélt azokkal a holtakkal, nem nézett hozzánk. Lehetett mozgítsd , lehet, nem.

alít	>	alít	+	magyarázat: <i>altat</i>
alut	>	alut	+	magyarázat: <i>altat</i>

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

El-, el-, elaliccsák, úgyhogy nem érzi azt, hogy maga hogy Nëm, nem. Há ne itt és miko elalítottak, mikor kivágtá it a, iernie, itt és vót nekëm, de it mecsinálták Mojnësten. -dűõn a Szűz magzattyát, jászolban síró fiát, el akarja alunni, így ínekel űnéki, ó napfény, ó élet. Ó jédës Jézus, ó jédës Jézus.	El-, el-, elalítsák, úgyhogy nem érzi azt, hogy maga hogy Nem, nem. Há na itt is mikor elalítottak, mikor kivágta itt a, iernie, itt is volt nekem, de itt megcsinálták Mojnësten. -dõn a Szűz magzatját, jászolban síró fiát, el akarja alutni, így énekel õnéki, ó napfény, ó élet. Ó édes Jézus, ó édes Jézus.
--	--

nyugít > nyugít + magyarázat: *nyugtat*

Leirat	Normalizált alak
Ĵén lefëkszem ĵén ágyamba, minden földi koporsómba. Angyal őriz, Mária nyùgics, Jézusz Krisztus œbroëges. Nap, hold és csilågok, kik nékëm bűnösnek végig szolgálatok. Isten nyugissa mëg, mük mingyáján mõngyuk. Ĵén lefëkszem az én ágyamba. Z= =én testem a kaparszúba, háram angyal a fëjëm felet. Eggy üöröz, szë ë nyugít. Ápámná yótam, lehet husz eszten, hűsz évet. Dë nëm élt addig ő. Szegén Isten nyugussa mëg.	Ĵén lefekszem én ágyamba, minden földi koporsómba. Angyal őrizz, Mária nyugíts, Jézus Krisztus ébregess. Nap, hold és csillagok, kik nékëm bűnösnek végig szolgálatok. Isten nyugítsa meg, mik mindnyájan mondjuk. Ĵén lefekszem az én ágyamba. Az én testem a koporsóba, három angyal a fejem felett. Egy őriz, s egy nyugít. Apámnál voltam, lehet húsz eszten-, húsz évet. De nem élt addig ő. Szegény Isten nyugítsa meg.

szertít > szertít + magyarázat: *osztat*

Leirat	Normalizált alak
Szërticse el. [...] Ako ot rëätëjük a szëntelt burjánt és tészünk rëa. Szëntelt pimpót és tészünk rëa, hogy aa zIsten szërticse el.	Szertítse el. [...] Akkor ott reátegyük a szentelt burjánt is teszünk reá. Szentelt pimpót is teszünk reá, hogy az Isten szertítse el.

vizít > vizít

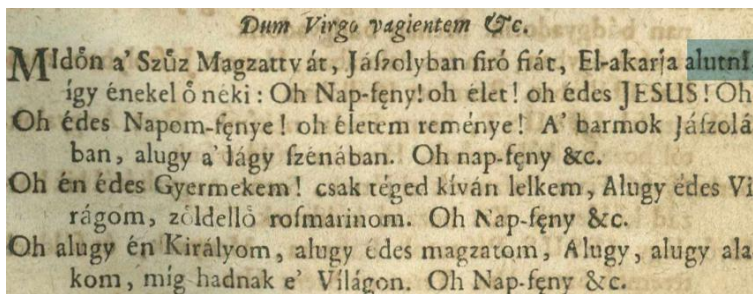
Leirat	Normalizált alak
Dë m elkészülték mámát sz elvitték aa vöttek	De m elkészülték mámát s elvitték a vettek

éveget, hoj **félvizissék** ha meghal. Mă oă
gödröt sántak mind egy bést, három
koporsónak.

üveget, hogy **felvizítsék** ha meghal. Mert olyan
gödröt csántak mint egy bécst, három
koporsónak.

Lásd még:

- Egyéb képzők: *összenyomint, tudakoz* (tudakol). Gyakoriak ezek az *ít* képzős igealakok: *mutít, mutissa, mozgít, mozgissa. emelít, nyugít, nyugissa* (pihentesse). (Rubinyi, 1901)
- Vizimalom. Tavaszal djet elmúlt az utolsó hó s van sok viz, vaj nyárba mióta esset sokat s van sok folyó viz a gödörbe az utakon s menyen szerényől a viz, akor a gyermekek a patakon csinálnak vizimalmot a csugából, szárnya kető vaj kereken s helyetik fel, hol foly inkább a viz, s viz **járisa** az szárnyakat kereken mind a vizimalom. (Erdős Szászka, 1994, p. 75)
 - Tesvér, én csánódom egy aranyrécéé, s repülök bé ebbe tóba, hogy **szállisszuk** le teszvéreinköt ide. Sz mikar ő leszáll, meg kell ölni, hogy elvegyük mük ezt a vagyont, melliket ő hozza! (Zakariás, 2009, p. 381)

(Kájoni, 1719, p. 45)

de	csak	alutnád =	el	adnék	én	neked	egy	patyolatot,
„De	csak	alutnád	el,	adnék	én	neked	egy	patyolatot!”
de	csak	alut	el	ad	én	te	egy	patyolat
C	Adv	V.Cond.S2.Def	VPfx	V.Cond.S1	N Pro.S1	N Pro.Dat.S2	Det	N.Acc
- (TMK)

MMTnySz-szócikkek:

- alít(ja), békesít(i), búsít(ja), búsulít(ja), csendít(i), elalít(ja), elmocskít(ja), elszellít(i), elszertít(i), érit(i), fekít(i), felemelít(i), felfekít(i), felvizít(i), fémlősit(i), fodrit(ja), gangít, gyakrit(ja), hallgatit(ja), kialit(ja), kicsikit(i), kimutat(ja), kivigit(ja), lealit(ja), lefektit(i), lógit(ja), megalit(ja), megemelít(i), megmutat(ja), megmutatkozik, megmutatódik, megnyirkít(ja), megnyugít(ja), megparázsit(ja), megvérit(i), megvizit(i), mozdít(ja), mutat(ja), mutatkozik, mutató, mutatódik, mutatóujj, mutatózik, nyirkít(ja), olcsít(ja), rángatódik, Úrmutatása, váslít(ja), vérit(i), vizít(i)

Hászul, hászodik

hásul, hászul, házasul	>	házasul
hásodik, hászodik, házasodik	>	házasodik

Leirat	Normalizált alak
Kă vajan äsz, dâră nígy gyermökcœm olt. Dē, meghászultak .	Ke vagyon az, dor négy gyermekem volt. De, megházasultak .
Hm, vannak más faluból isz, melyek hászultak meg onnan szə jöttek ide.	Hm, vannak más faluból is, melyek házasultak meg onnan s jöttek ide.
Hə ə imádkoztam érte, də mitőte? Mitőte mëgházasadt .	Há ő imádkoztam érte, de mitőlte? Mitőlte megházasodott .
Də el vótak vevődve, meg vótak hászodval .	De el voltak vevődve, meg voltak házasodva .
Ő mikor meghászodott , ő elvette, elvette, azt odaadták neki, azt a sóntot	Ő mikor megházasodott , ő elvette, elvette, azt odaadták neki, azt a csontot
Kézfogásra, szóal mëgházasodni .	Kézfogásra, szóval megházasodni .
Dógoztak, s akkor ú it mőgházásat , vótak gyermekj, s akkor maradot Kowács Péter, Kowács Istán, Kowács Győr, Kowács Erzsi, Kowács Nyíca.	Dolgoztak, s akkor ő itt megházasodott , voltak gyermekei, s akkor maradt Kovács Péter, Kovács István, Kovács György, Kovács Erzsi, Kovács Nyica.
S béjött ide ebbe a faluba, akkor vót ə f-, fiú, nem vót mëgházasodval . <i>Mhm.</i> S mikor mөг= =akart házasodni kimënt, s elvette a zédésapánknak a mama mare hogy mongyák a románok. [..] A fiú mëgházasodot , a leán nem há- mënt férhez.	S bejött ide ebbe a faluba, akkor volt ö f-, fiú, nem volt megházasodva . <i>Mhm.</i> S mikor meg akart házasodni kiment, s elvette az édesapánknak a mama mare hogy mondják a románok. [..] A fiú megházasodott , a leány nem há- ment férjhez.
lēmënt Kosztáncēbe, măghászodot , csánt nuntát, kapatt dolgot, kapatt locuință, bloc	lément Konstancébe, megházasodott , csánt nuntát, kapott dolgot, kapott locuință, bloc
Də mikor meghászszattam , én mondam immá, levēt nappal is. [..] lară z= =asszonyomat, z= =ém feleségēmēt, mēt fiatal vólt eleget, akkor hászadtam a ha vót tizenhiēt éve, tizenhat évesz. Elküldte mászik négyhez.	De mikor megházasodtam , én mondom immár, levett nappal is. [..] lară az asszonyomat, az én feleségemet, mert fiatal volt eleget, akkor házasodtam az ha volt tizenhét éves, tizenhat éves. Elküldte másik négyhez.
Vannak nöpótaim Bákóba, mëgházasodval , azok ës jól vannak mëghá-, -nőszültek, dógoznak	Vannak nepótjaim Bákóba, megházasodva , azok is jól vannak meghá-, -nőszültek, dolgoznak

a csēfērēunál, liniá-, ezen a liniákön. Meg vót háąsodva nálunk, s ąztáng nęm még tud megizélni, nęm még s ąz odaadodott ą zoláokhoz. Z= =én ęmberęm tanólt Valęnba, ęztą a pąpot ęlmutálták onnat, s többę nęm tudot męnni súbą, sztąn męghązasodot, s gęrmękęk léttek, s többę nęm tudot męnni elęb tanólni.	a csefereunál, liniá-, ezen a liniákon. Meg volt házasodva nálunk, s aztán nem még tudott megizélni, nem még s az odaadódott az oláhokhoz. Az én emberem tanult Valényba, aztán a papot elmutálták onnat, s többet nem tudott menni sehova, aztán megházasodott, s gyermekek lettek, s többet nem tudott menni elébb tanulni.
---	--

MMTnySz-szócikkek: *házasít(ja), házasító, házasodik, házasul, házasulás, házasulatlan, kihászodik, megházasodik*

Csán, csinál

csán, csánódik, csánul, ... > csán, csánódik, csánul
csinál, csinýál, csiál, csál, ... > csinál, csinálódik

Leirat	Normalizált alak
Śínált ędżą kosárt páporából, s utat ądat a vizzęn, hoj męnnýęn Męgcsjáltuk mos három ęsztędeje ezt a fált, <i>Mejik, micsodát?</i> Hátul. Metą, ęset le. Mejik adot pénzt, męjik nęm adott. Nęzze mi= csiál a zőregassany ít! Én nęm tudtam merre męnnyek, nęm tudtam mi= csájak. Nem vót mi= csinálni. Mi= csinyájak? Dolgoztam a fábrikába me nem lehetett it jęlni. Szęgęnyęk vótunk. Na, mi= sinyájunk? S ęn mit akarok azt csinállok, s howa akarok, oda= męęk. S onnat abból neki sok gęrmękei léttek, s még	Csinált egy kosarat pápurából, s utat adott a vízen, hogy menjen Megcsináltuk most három esztendeje ezt a falat, <i>Melyik, micsodát?</i> Hátul. Mert, esett le. Melyik adott pénzt, melyik nem adott. Nézzé mit csinál az öregasszony itt! Én nem tudtam merre menjek, nem tudtam mit csináljak. Nem volt mit csinálni. Mit csináljak? Dolgoztam a fábrikába mert nem lehetett itt élni. Szegények voltunk. Na, mit csináljunk? S én mit akarok azt csinállok, s hova akarok, oda megyek. S onnat abból neki sok gyermekei lettek, s még

jöttek magyarok mindenfelünnüt, s mëgcsinálódott ez a falu. Nekëm, ingyemet mëgcsináltak vót. <i>Hogyhogy?</i> Mëgcsántak azok a másik nyámjaim nekëm [...] It vót nállam egy motorbicikliik, s ə montam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza. S ők mëgcsántak. Mëgcsántak ə vrázsitórakval.	jöttek magyarok mindenfelünnét, s mëgcsinálódott ez a falu. Nekem, engemet mëgcsináltak volt. <i>Hogyhogy?</i> Mëgcsántak azok a másik nyámjaim nekem [...] Itt volt nálam egy motorbiciklijük, s ő mondtam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza. S ők mëgcsántak. Mëgcsántak a vrázsitórokkal.
<i>Ha megtépte a haját magának.</i> əhəjj. @ csánudat kă csípi de nem csípte. Karcî, ük csánudik ə szemen. Ulcior Kisíanattak a kőpuk, nem sánta ki sënki. [...] Magak, magiktól csánodtak ki a kapuk. Ki əlmongya ezt hárəmcor naponta, pokol kapui bésíanodnak, s a mēnyország kapui kisíanodnak. Ijen világ, hodzs eromlott, hodzs nem sánul a gabana, hogy jönök ə zesszük rütull. Akkorə befuttak ide. Sánult i fəluska itt. Nem tom mit, megbájilta, mëgsántà. Kă monta kă, sánnya meg azt az embert, roszból jójé. De nem sánt szemmicskjët. Ssză mondzsa dët kisántă, beszűrtam a lábamat, hogy ne lejék ura bësánnya. Sánuk meg, hogy leen măgsánva. Nóè, csán mëg ezt, asz= ənnya korábjiát. Mët vësztëm əl e világot. Vaj csántak házát riu, mę csántak házakat əzóta. S lehet, riacsánták e házát. Sze əə poətyi mëgsánok, vaj= səppet ə szültënd isz ə pisínyët.	<i>Ha megtépte a haját magának.</i> Ahaj. UNK csánódott ke tépi de nem tépte. Karcu, UNK csánódik a szemen. Ulcior Kicsánódtak a kapuk, nem csánta ki senki. [...] Maguk, maguktól csánódtak ki a kapuk. Ki elmondja ezt háromszor naponta, pokol kapui becsánódnak, s a mennyország kapui kicsánódnak. Ilyen világ, hogy elomlott, hogy nem csánul a gabona, hogy jönnek az esők rütul. Akkor befutottak ide. Csánult egy falucska itt. Nem tudom mit, megbájolta, mëgcsánta. Ke mondtá ke, csánja meg azt az embert, rosszból jóvá. De nem csánt semmicskét. S mondja gyet kicsánta, beszűrtam a lábamat, hogy ne legyék ura becsánja. Csánjuk meg, hogy legyen mëgcsánva. Noé, csánd mëg ezt, azt mondja korábiát. Mert vesztëm el a világot. Vagy csántak házát reá, mert csántak házakat azóta. S lehet, reácsánták a házát. S öö poáte mëgcsánok, vagy cseppet öö sültén is öö pecsenyët.

S í most ős, most tűzvel mēglēssz, nēm vízvel. Mēgcsánták. Z= =oroszok mēgcsánták , a zàmërikányok, tyinyézok, másìk s harmadìk. Mìkor ęlvētnek ęj bōmbát, mēg= =birunk halni mind. Męgātákája a záert.	S í- most is, most tűzzel meglesz, nem vízzel. Megcsánták. Az oroszok megcsánták , az ámerikánok, tyinézok, másìk s harmadìk. Mìkor elvetnek egy bombát, meg bírunk halni mind. Megátákálja az ájert.
---	--

Megjegyzés: Valójában nem indokolt a két külön tő, de a *csínálul* mint normalizált alak nagyon furcsán hatott volna, így végül a normalizált szövegverzióban is megtartottuk a *csán / csinál* különbséget.

Térdel, térdül

térdel > térdel
térdül > térdül (magyarázatba: *térdel*)

Leirat	Normalizált alak
Tēmplombā z= =òtár ęlőtt le vagyok tęrgyęlvę .	Templomba az oltár előtt le vagyok térdelve .
Nę cak hoj bųjik ki gonosz. S it ę pap letęrdįęlvę , s ez angyal matissa ę zirást.	Né csak hogy bújik ki gonosz. S itt a pap letérdelve , s az angyal mutítsa az írást.
<i>Huj tanította, letérdeltette? Nēm, máccor letęrgyęltünk, máccor nēm tęrgyęltünk</i>	<i>Hogy tanította, letérdeltette? Nem, másszor letérdeltünk, másszor nem térdeltünk</i>
Ęstę mìkor jőt, akkor le kęllęt tęrgyųjünk , s imádkozzunk.	Este mikor jött, akkor le kellett térdüljünk , s imádkozzunk.
Mägöbredtem ā zótár ęlűőtt, letęrdülvę .	Megébredtem az oltár előtt, letérdülve .
<i>S ithon letérdültek, úgy imádkoztak este, reggel? Gyermekeket hogy tanították?</i>	<i>S itthon letérdültek, úgy imádkoztak este, reggel? Gyermekeket hogy tanították?</i>

Keresés (pl.):

- *térdel* | *térdül*
- [lc=".*térd[eü]l.*"]
- egyszerű keresés
- összetett keresés (CQL)

MMTnySz: *letęrgyel*

Játszodik, futozik

A szövegek normalizálásakor a(z)

-odik, -edik, -ödik / ozik, -ezik, -özik
-kodik, -kedik, -ködik / -kozik, -kezik, -közik

képzők *d*-s és *z*-s változatait is megtartottuk:

játszodik > játszodik
játszozik > játszozik

Leirat	Normalizált alak
Fiú jácõdæt küñ.	Fiú játszodott kinn.
Jácõdik vele. [...] Onnat a zãnyyától ẽsirittẽ s jácadik .	Játszodik vele. [...] Onnat az anyjától elsirította s játszodik .
Néni ne, ne gyaṇagzék asz= =õnnya, ne vétkeǵzẽ hẽjába, asz= =onta.	Néni ne, ne gyanakozzék azt mondja, ne vétkezzen hiába, azt mondta.
Az a, am õk ẽlmẽnek, [...] ũsmerkeznek úgy, van koléga, meǵik monnya mẽek, há gyere véllem.	Az a, õhm õk elmennek, [...] ismerkeznek úgy, van kolléga, melyik mondja megyek, há gyere vélem.
Gyarló teṣtyẽm nyugogyék, de a szũvem ẽl ne ȁludĩék. Mindenkor teṣeṣed lakjék, minden bũntõl ẽltȁvogyé .	Gyarló testem nyugodjék, de a szívem el ne aludjék. Mindenkor teveled lakjék, minden bũntõl eltávodjék .
ȁlom minkẽt mẽg ne csaj, pokol tẽllũnk tȁvoggyȁl	ȁlom minket meg ne csalj , pokol tõlũnk távodjȁl
Kȁj fẽl ȁmbẽr mẽj ȁmodból, mosdójzȁl ki mocskaidból, kȁndeǵzõǵy ki bũneidbõl	Kelj fel ember mély ȁlmodból, mosdozzȁl ki mocskaidból, kendeződj ki bűneidből
Face ȁpȁ űi, űi mm mõdsazza meg e bubát e ȁ vizvel, ȁd vizet nẽki iszik, sze ñi trece	Face ȁpȁ űi, űi mm mosdozza meg a bubát a õ vízzel, ad vizet neki iszik, s ñi trece

MMTnySz – játszodik:

jácoznak (mez)
jácazzék! (Tn)
jászoznak curkát (Szf)

jácoznak kúket (KI)

MMTnySz – futozik:

Nem lehetett a kindérheimnál, hogy futazzon. (Cs: TV.)

MMTnySz – mēgmosdik, mēgmosódik:

mēgmozsgyozik (D)
megmozsgyozik (Tr)
megmozsgyazik (Di)
mosdozik meg (Bu, Tr)
mosdozik mēg (PI)
mozsgyozik mēg (Bf, M)
mogyozik meg (Bg)
megmozsgyozuodik (Np)

Emlékféli (Erdős Szászka, 1994):

Meddig, hogy elértem az nagy örömet, hogy **játzazzom** az uton, djet voltam kicsi boba, talált egy hiba reám. Ugy történt vélem, hogy nem fogtom látni a szemeimvel, amelyiket nem kívánom senkinek. Ugy nevezi, mondja most is az asszony (p. 45)

nehezek voltak. Az apám azt **mondotta**, no kel szinikázál gyermek e jégen, inar lakjál jól **jáztazni** s szinkázni az jégen. (p. 48)

egy medvij s meg jedet a ló s elfutott. Djet felébretem nincs a ló. Adig jártam a mosénd, még megkaptom. **Elfutozot**, messze egy városhoz Podul Iloaei. Ipen ot megkaptam azután töböt ien nem még fogot az álom. (p. 56)

mezitláb. Djet jötünk haza nyük utunkon, lakik, ült 1 kicsi embereske s mert volt kicsi ember nyük nevezgetük Tiribomba. Azt ő haragadat meg s jöt utánunk, hogy verjen el s nük **futasztunk el**, nem tudot utolérni. (p. 48)

Gyökerek (Perka, 2016):

Mise futozász volt, mise, Iszten őrözzön meg... Futtam el, **futoztam** akkor az oroszoktól. Mondom egy oroszoknak: Me jütettek tük ide, misináltok tük ide? Mé futtok? Honne fusszunk, mondom, félünk! Hát mét féltek? Tük gondoljátok, mik sánunk úgy, mint sántok a románok a zorosznál? Hajítottak be bubákat a kútba? (p. 9)

TMK – ment (kisebbség):

ezen Ezen ezen Det Pro	szokra szókra szó N.Pl.Sub	teljességhel teljességgel teljességgel Adv	csak csak csak Adv	Varganira Vargánéra Vargá+né N.Sub	[gyanakozék, gyanakodék, gyanakszik V.Ipf.S3]			
eő rea óra ő N Pro.Sub.S3	[gyanakoznak, gyanakszanak, gyanakszik V.P3]	hogya hogya hogya C	eő ő ő N Pro.S3	volt volt van V.Past.S3	a a a Det	Tolvajoknak tolvajoknak tolvaj N.Pl.Dat	harmadik harmadik három Q.Ord	Társa, társ, társ N.PxS3
Ekképen Ekképpen ekképpen Adv Pro	a a a Det	fatens fatens fatens N	mint mint mint Prep	Édes Attya édesatyja édes+atya N.PxS3	[szánakodván szánakozván szánakozik V.PartAdv=ván]	rajta, rajta, ő N Pro.Sup.S3	. el vitte elvitte el +visz VPfx.V.Past.S3.Def	Vadkertre Vadkertre vad+kert N.Sub
s s s C	[szánakodván szánakozván szánakozik V.PartAdv=ván]	raita rajta, ő N Pro.Sup.S3	mondotta mondta mond V.Past.S3.Def	a a a Det	Fatensnek fatensnek: fatens N.Dat			
kivel kivel a+ki N Pro Rel.Ins	is is is Clit_is	e e e Det Pro	fatens fatens fatens N	némélly némely né+mely Det Pro	dolgaért dolgaért dolog N.PxS3.Cau	[összve szollakodván, összeszólalkozván, össze +szólalkozik VPfx.V.PartAdv=ván]		

TMK – maradt (többség):

akar mi „Akárm akár+mi N Pro	lellyen leljen lel V.Subj.S3	benneteket benneteket, ti N Pro.P2.Acc	. mingyart mindjárt mindjárt Adv	Emberre emberre ember N.Sub	[gyanakoztok gyanakoztok.” gyanakozik V.P2			
felesége felesége, feleség N.PxS3	Kis Kiss N	Ferenczné Ferencné Ferenc+né N	[szánakodásbul szánakodásból szánakodás N.Ela	Méhe Sonkolt méhsonkolyt méh+sonkoly N.Acc	adott adott ad V.Past.S3	füstöl füstöl fűstöl V.Inf	nékie, nekije, ő N Pro.Dat.S3	
mint Mint mint Prep	Gyermekén gyermekén gyermek N.PxS3.Sup	[szánakodó szánakodó szánakodik V.PartPrs	bus bús bús Adj	Any anya anya N	iparkodott iparkodott iparkodik V.Past.S3	könyebséget könnyebbseget könnyebbség N.Acc	keresnyi, keresni, keres V.Inf	
azt azt az N Pro.Acc	ualami valami vala+mi Det Pro	[ellenkedes ellenkedés ellenkedés N	kiüül kívül kívül_'nélkül' PP	àzerent aszerint a+szerint Adv Pro	m tartottak, m[eg]tartották, meg +tart VPfx.V.Past.P3.Def			
ez E e Det Pro	mosthannj mostani mostani Adj	rawassunknak rovásunknak rovás N.PxP1.Dat	sok sok sok Q	[ellenkodoj ellenkedői ellenkedői Adj	vannak vannak, van V.P3			
:k: Kegyelmed kegyelme N Pro.PxS2	wele vele ő N Pro.Ins.S3	[elenkegek ellenkedjék, ellenkedik V.Subj.S3						
az ki Aki a+ki N Pro Rel	miátt miatt miatt PP	is is is Clit_is	nagy nagy nagy Adj	[törvénykedés törvénykedés törvénykedés N	volt, volt, van V.Past.S3	. lukác Lukács Lukács N	istványnénak Istvánnénak István+né N.Dat	híiák. hívják. hív V.P3.Def
merth mert mert C	Erthý érti, ért V.S3.Def	. hogh hogya C	keg: kegyelmed kegyelme N Pro.PxS2	[Terwenkedny törvénykedni törvénykedik V.Inf	akar akar akar V.S3	Wrammal, urammal. úr N.PxS1.Ins		
bizonyos bizonyos bizonyos Adj	hold hold hold N	földnek földnek föld N.Dat	ki váltásán kiváltásán ki+váltás N.PxS3.Sup	[öszvő szollalkodott összeszólalkodott össze +szólalkodik VPfx.V.Past.S3	ezen ezen ezen Det Pro	Hajdu Hajdú Hajdú N	Jankoval Jankóval. Jankó N.Ins	

ÓMK – ment (kisebbség):

zeégenkedik	,	hoé	a	testert	.	ki	az	fergeknek	vrasag-@@a
szégyenkezik	,	hogy	a	testért	,	ki	az	férgeknek	urasága
ala	haítatott	,	az	leket	o	tuñasaganak	miatta	el hatta	volt
alá	hajtattott	,	az	lelket	ó	tunyaságának	miatta	elhagyta	volt
My"kor	az	teh	zolgay" d	vtan	fél fééwerkedwén	fwthnak	vala		
mikor	az	te	szolgáid	után	felfegyverkezwén	futnak	vala		
a==	==királ	7	kic	o	vèle	valanac	čudalkodnak==	==uala	èz ifionac èlmèièn
a	király	és	kik	övele	valának	,	csodálkoznak	vala	ez ifjúnak elméjén
Mikoron	ezen	čodal-@@kodnek	az	Alexander	,	es	az o	vitezi	
mikor	ezen	csodálkoznék	az	Alexander	és	az	ó	vitézei	
Es	valamit	tfelekeztec	,	f3iue-@@tec	f3erint	tfelekedgyetec			
és	valamit	cselekszetek	,	szívetek	szerint	cselekedjétek			
és	e'höz	hafonlatofit	íokat	czelekeztec					
és	ehhez	hasonlatost	sokat	cselekedtek					

ÓMK – maradt (többség):

hogy	a'	hamif-@@fac	előtt	tőruénkődyéc					
hogy	a	hamisak	előtt	törvénykedjék					
a' ki	fzánakodhafsék	a'	tudatlanokon	,	és	tévelygő'kőn			
aki	szánakodhassék	a	tudatlanokon	és	tévelygőkön				
a==	==fidoc	èllènkèdoinèc	7	èllènfegenc	o	lèuèli	mngfègèffènc		
a	zsidók	ellenkedőinek	és	ellenségének	ó	levelei	megfeddessenek		
ez	el'eten	gacorta	zeégonkődic	az	v	bineiert			
ez	ilyetén	gyakorta	szégyenkedik	az	ó	bűneiért			
Det:Pro	Adj:Pro	Adv	szégyenkedik	az	ó	bűn			
			V.S3	Det	N:Pro.S3.Nom_gen	N.PxS3.Pl.Cau			
mvdön	te	zolgáid	vtan	feguè:kèduè	futnak==	==uala			
midőn	te	szolgáid	után	fegyverkedwén	futnak	vala			
čudalkodanac	Olofernèfnc	mēd3	fèiedèlmi						
csodálkodának	Holofernesznek	minden	fejedelmei						

Megjegyzés: emlékszik > emlékszik, emlékezik > emlékezik

Leirat	Normalizált alak
S a, de az tuggya-e, hogy it reformátusok voltak magik a faluba erre? Eztet nem emlékéžém. Eztet [...] nem emlékezem, hogy vótak lész rēformátusok vaj	S a, de azt tudja-e, hogy itt reformátusok voltak maguk a faluba erre? Eztet nem emlékezem. Eztet [...] nem emlékezem, hogy voltak lesz reformátusok vagy
Szoal Anica néni már nem emlékszik arra, hogy a diák magyarul tanította volna? Nääm, én nem emléksžém, magyarul tanyította vóna, kérdésėkre s mijenėkre.	Szóval Anica néni már nem emlékszik arra, hogy a deák magyarul tanította volna? Nem, én nem emlékszem, magyarul tanította volna, kérdésekre s milyenekre.

Tudódzik, tudódik, tudózik

A **z > dz** és **d > dz** affrikálódást normalizáláskor az alábbiak szerint kezeltük:

1) **z > dz** > **z**

Leirat	Normalizált alak
Akkor kellett mennünk ától Gordzafalvára , plémá- plébániára.	Akkor kellett menjünk átal Gorzafalvára , plémá- plébániára.
Akkor, anyám, hamis Judás ingem harminc péndzét elad.	Akkor, anyám, hamis Júdás engem harminc pénzért elad.
Igen, ninsén píndzem abba hó-, buzunáramba nis' pindz . Abba hónapba, nis' pindz .	Igen, nincsen pénzem abba hó-, buzunáromba nincs pénz . Abba hónapba, nincs pénz .

2) **z > dz** > **z**

Leirat	Normalizált alak
Imádkoddzik , vaj énekél és, keccérésén imádkoddzik .	Imádkozik , vagy énekel is, kétszeresen imádkozik .
Ėzus Gészemáni-kerben, fënn az Olajak heggyikben, térgyën álval imádkoddzik , piros vérvel izzadoddzik .	Jézus Getszemáni-kertben, fenn az Olajok hegyükben, térden állva imádkozik , piros vérrel izzadozik .
Mëgdörölköddzöm aran= =kändëzövel	Megtörölközöm arany kendezővel
s aki abból vizet iszik, babájától elbùcsúddzik	s aki abból vizet iszik, babájától elbúcsúzik
ëgya földingásval mëghasadoddzot , nem lehetët mëgcsinálni met kùbùl vót csinálval	egy földingással meghasadozott , nem lehetett megcsinálni mert kőből volt csinálva
harmadnapok elött halálát mëgjelentëm, fëlkoronáddzam és úgy küddöm a szënt atyámnak országában áment	harmadnapok előtt halálát megjelentem, felkoronázom és úgy küldöm a szent atyámnak országában ámen
<u>l</u> ës ez igi tëtëti lüön, és müköztünk lökaddzjèk .	És az ige testté lőn, és miköztünk lakožék .

S ha magad kikoppant, elfelejtetted, hogy në mëgbornýudzot , ne agy, tēnnap, tēnnapelōt, akkor adtāl valamit.	S ha magad kikoppant, elfelejtetted, hogy na megborjúzott , ne adj, tegnap, tegnapelőtt, akkor adtāl valamit.
Harmadik mëgëmlékeddzék rióllunk, innapokat szēntēj	Harmadik megemlékezzék rólunk, innapokat szentelj
hol kakasszó nēm hallik, m csitkók nem nyeritnek, szēnmise nem áldoddzik	hol kakasszó nem hallik, m csitkók nem nyerítenek, szentmise nem áldozik
De ő ide, idëtartoddzik hëzzánk.	De ő ide, idetartozik hozzánk.
Hoj mongyam a föld amejik tartoddzik aa ide a Bëtkához.	Hogy mondjam a föld amelyik tartozik a ide a Betkához.
születék a Szüz Máriától, këndzaték Panciustól, Pilátrustól, halatta mëgfeszítették	születék a Szüz Máriától, kínzaték Ponciustól, Pilátustól, alatta mëgfeszítették

3) Maradt a dz:

Leirat	Normalizált alak
Tudoddzik , hogy ő nem tiszta, gonosz embër szándékjã.	Tudódzik , hogy ő nem tiszta, gonosz ember szándéka.
Nēm vót mię mire mēnt az nēm tuqıcık met, új monták, hogy élénekelte zsoltárját, sã s e hót, minnyã męgvãltozta színýt	Nem volt mire mire ment az nem tudódzik mert, úgy mondták, hogy élénekelte zsoltárját, s s a holt, mindjárt męgvãltozta színét
Hã nem kapoddzik vala æa ilyen æa élesztő min moszt. Mosz kapódzik , mōszt, min-, minden útãn, min- élesztű vaja, nem? Sze drágã. Hãrãmezër frãnk í í pãtyëtacska.	Hã nem kapódzik vala öö ilyen öö élesztő mint most. Most kapódzik , most, min-, minden úton, mind- élesztő vagyon, nem? S drága. Háromezer frãnk egy egy pãkétocska.
Bötlëhemből kipimpódzãt züöjd ág, mastan kinyílt ë szjép rózsavirág.	Betlehemből kipimpódzott zöld ág, mostan kinyílt egy szép rózsavirág.
És azt nem hallotta, hogy gyermeke is volt, s kérezett vissza a gyermekéhez? Igën. De mikor ő mëgkapták vót, hogy igën a kéreddzëtt .	És azt nem hallotta, hogy gyermeke is volt, s kéredzett vissza a gyermekéhez? Igen. De mikor ő mëgkapták volt, hogy igen az kéredzett .

Ulyan szíp gyümölcséfa leveleddzik , arandzs= =vírrel felvirágázva, Krisztusz urunkval meg`gyümölcsözve.	Olyan szép gyümölcsfa leveledzik , arany vérrel felvirágózva, Krisztus urunkkal meggyümölcsözve.
z= =Orvosoknál eljárót vót apám, szitkolòdzot rivám.	Az orvosoknál eljárót volt apám, szitkolódzot reám.
Nállunk mundzsák asz= =onnya, fel- feljött ə hajnali sállag, imə közil világoddzik .	Nálunk mondják azt mondja, fel- feljött ő hajnali csillag, immár közel világodzik .

A fenti igék némelyike **d-s / z-s alakban** is előfordul a szövegeinkben (*szitkolódzik - szitkolódik, tudódzik - tudódik, kapódzik - kapódik, hagyódzik - hagyódik, kéredzik - kérezik*). Normalizáláskor általában ezeket a változatokat is megőriztük:

Leirat	Normalizált alak
Nę lopj, nę csaj. Nę szitkològy , higgy ez Istenbe	Ne lopj, ne csalj. Ne szitkolódj , higgy az Istenbe
<i>Mét nem jó?</i> Hà mjet nem jó, nę nem kapódik sęmmi, ken lássa!	<i>Miért nem jó?</i> Hà miért nem jó, né nem kapódik semmi, kend lássa!
Nęm ęppe kopódot mędicsinál.	Nem éppen kapódott medicsinál.
Legén vót, congų oan lęt lész húsęszęztęndős, tizennyóc. Nem tudodik , de ęj congó wót.	Legény volt, congó olyan lett lesz húsęszęztęndős, tizennyolc. Nem tudódik , de egy congó volt.

Helyenként viszont előfordult, hogy a **z-s** és a **dz-s** alakokat egy kalap alá vettük:

Leirat	Normalizált alak
Dę kęnoztak, de mük mincsak nęm hagyóztunk , mincsak męgvęrtük őkt.	De kínoztak, de mik mindcsak nem hagyódtunk , mindcsak megvertük őket.
<i>És azt nem hallotta, hogy gyermeke is volt, s</i> kérezett vissza a gyermekéhez? Igęn. De mikor ő męgkapták yót, hogy igęn a kéreddzött .	<i>És azt nem hallotta, hogy gyermeke is volt, s</i> kéredzett vissza a gyermekéhez? Igen. De mikor ő megkapták volt, hogy igen az kéredzett .

Lásd még:

1) *Áldoz(ik)* és társai:

- Térjete meg utatokból, / menjetek a havasok ódalába, / hol szenmisét nem **áldoznak** [...] (P:

TV) - (MMTnySz - *Szönt Margit*)

- Tiltunk mü tüktököt, / sárkányok, szátányok, gonosztevő emberek, / menjetek vissza a pusztá havasokba, / hol áldott mise nem **áldozik**, / kakasszó nem szólalik, / kürtőskalács istennébe /= isten nevében/ nem **adakoddzik**! (Ráolvasás: P: TV.) - (MMTnySz - *puszta*)
- Egy Isten **áldozzék**, / magos mennyben magasztaltassék! (Cs); Szüvünk világtól bócsuzzék, / egy Isten töllünk **áldozzék**, / szentséges szen neved magasztaltassék! (Imaszöveg: De: TV.) - (MMTnySz - *magasztal(ja)*)
- Ez a nap jól elnyugugyék, / boldog éj rivánk **követkoddzék**, / egy Isten töllünk **áldoddzék** / velágtól szüvünk **bócsuddzék**. Ámmen. (Bf: TV.) - (MMTnySz - *mëgvirrad*)

Leirat	Normalizált alak
Joistën töllünk aldazjék .	Jóisten tőllünk áldozzék .
Mm Fëläldoztad házunkat, szënteltëd koronánk.	Mm feláldoztad házunkat, szentelted koronánk.
<i>S amikor a pätërt idehíják, hogy beteg van a háznál, akko mit adnak neki? Há igen, mëg`gyóntassa, mëgáldozza. Më A papnak nem adunk sëmmit. Nem adnak sëmmit ezért? Nę.</i>	<i>S amikor a pätërt idehívják, hogy beteg van a háznál, akkor mit adnak neki? Há igen, meggyóntassa, megáldozza. Meg A papnak nem adunk semmit. Nem adnak semmit ezért? Nem.</i>

2) MMTnySz - *tudódik*:

- Nem **tudódik**, hogy mi lesz vele (P)
- Nem **tudódik**, hol még kapnak (PI)
- Nem **tudodik** imà, mi lëssz (Ku)
- Nálunk nem **tudózik** (Kg)
- Az **tudóddzik**, az olvasót hogy mondják (M)
- Nem **tudóddzik** (Lg)
- Nem **tudóddzik**, mi vót (Et)
- Sz akkor **tudódzik**: a magyar. | Nem **tudódzik**, hogy mikar jöttök ide e madzsarak (Szf)
- Nem **tudóddzik**, mi történik (Rj)

3) MMTnySz - *hagyódik, elhagyódzott*:

- **hagyódik** ~ (Szf), **hagyódzik** (Do)
- Tënnap jól esëtt, de ma ës nem **hagyódzik** (Do)

- **elhagyóddzott** (O)

TMK - dz > z:

Még-is Mégis még+is Adv	magad magad maga N Pro.S2	[nyargalódzottál] nyargalóztál nyargalózik V.Past.S2	te te te N Pro.S2	azon azon azon Det Pro	gyermeken? gyermeken? gyermek N.Sup							
itt Itt itt Adv Pro	nem nem nem Adv	tudják tudják, tud V.P3.Def	mi mi mi N Pro Int	a' a a Det	[karódzás,] karózás, karózás N	se se se C	!sem !sem sem C	más más más Adj Pro	munka munka munka N	nintsen nincsen nincs V.S3	a' a a Det	szőlővel, szőlővel. szőlő N.Ins
semmiképpen semmiképpen sem+miképpen Adv Pro	osztán aztán aztán Adv Pro	rugása rúgása, rúgás N.PxS3	[kapáldozása] kapáldozása kapáldozás N.PxS3	miatt miatt miatt PP	fejni fejni fej V.Inf	nem nem nem Adv	lehetett, lehetett, van V.Mod.Past.S3					
mint egy Mintegy mint+egy Adv	[fenyegetődző] fenyegetőző fenyegetőz V.PartPrs	szóval szóval szó N.Ins	osztán aztán aztán Adv Pro	el ment elment el +megy VPfx.V.Past.S3	onnad onnan. onnan Adv Pro							

TMK - z / d:

es és és C	az a a Det	kegyelmed kegyelmed kegyelme N Pro.PxS2	egesseghe egészsége egészség N.PxS3	felől felől felől PP	ne ne ne Adv	[tudozzam] tudózzam tudózik V.Subj.S1	es és és C	értekezsem. értekezsem. értekezik V.Subj.S1		
úgy úgy úgy Adv Pro		gondolkoztak gondolkoztak gondolkozik V.Past.P3	ők, ők, ők N Pro.P3	hogy hogy hogy C	fizetésébe fizetésébe fizetés N.PxS3.III	[tudódik] tudódik tudódik V.S3	az az az Det	urának urának úr N.PxS3.Dat	a a a Det	dica, dica, dica N

TMK - kére(d)z:

Erössen Erössen erős Adj.Essmod	[kéredzik,] kéredzik, kéredzik V.S3	viszabocsássam-e, visszabocsássam-e, vissza +bocsát VPfx.V.Subj.S1.Def.QPtl	Szívem, szívem, szív N.PxS1	lovastul. lovastul. ló N.Soc
kétszer kétszer két Q.Mul	es is is Clit_is	úgy úgy úgy Adv Pro	[kérezének] kéredzének kéredzik V.Ipf.P3	Székesvárra, Székesvárra, Székes+vár N.Sub

Keressz, értődöl, vagysz, merítsz

A moldvai magyarban az E/2 igei személyragok használata némileg eltér a köznyelvben megszokottól. Főbb különbségek:

- 1) Bizonyos igealakokhoz -sz helyett -ol, -el, -öl rag (is) járul(hat), másokhoz -ol, -el, -öl helyett -sz (kiejtve általában -s + sz, -ssz vagy -cc). Pl.: *értődöl, keressz*.
- 2) A *van* ige E/2-ben *vagy* és *vagysz* alakban is használatos.
- 3) Az -sz rag időnként olyan igealakokhoz is kötőhangzó nélkül kapcsolódik, amelyekhez a köznyelvben kötőhangzóval szokott. Pl.: *merítsz*.

A köznyelvben ismeretlen alakok az alábbi módon kerültek / kerülnek majd normalizálásra:

1) keressz, értődöl

		norm. alak	sztemerd alak
keres + sz	>	keressz	keresel
olvas + sz	>	olvassz	olvasol
értőd + öl	>	értődöl	értődsz
szomorkod + ol	>	szomorkodol	szomorkodsz
uralkod + ol	>	uralkodol	uralkodsz
verőd + öl	>	verődöl	verődsz

Leirat	Normalizált alak
<i>Így nem, nem hallotta ezt az imádságot: %<ima> hova indultál, hova indultál te nagy ijeccség? Mit keres`sz ennél a kicsi gyermeknél? %</ima> Nem halltam, na most maga monnyá na, halljam én és.</i> Nem egy szobába olvac vélük a kicsikével egy= =hejt, hanem azt különösen. Különösen olvacc, nem lehet akkor, ha idehozzák és, ki ké vijék akkor a házból, hogy ne lèjjen ottajan. <i>Miért?</i> Nem jó, nem használ úgy, hogy ott lèjjen amikor olvacc, a kicsike. S akkor olvacc, akkor è fej fokhajma, s è kicsi zsíra reá. <i>Kell egy fej fokhajma, az it van magánál.</i>	<i>Így nem, nem hallotta ezt az imádságot: %<ima> hova indultál, hova indultál te nagy ijedtség? Mit keressz ennél a kicsi gyermeknél? %</ima> Nem hallottam, na most maga mondja na, halljam én is.</i> Nem egy szobába olvassz vélük a kicsikével egy helyt, hanem azt különösen. Különösen olvassz, nem lehet akkor, ha idehozzák is, ki kell vigyék akkor a házból, hogy ne legyen ottogyon. <i>Miért?</i> Nem jó, nem használ úgy, hogy ott legyen amikor olvassz, a kicsike. S akkor olvassz, akkor egy fej fokhajma, s egy kicsi zsírre reá. <i>Kell egy fej fokhajma, az itt van magánál.</i>
I széppet ha tucc, domnule gata, jól vacc. Monnyá kēm érted a beszígyiket. Ez a mit ura, ő te románul, ő magyarul mongya, de nem értesz szemmit. Da asta-i oricum îi tyár hà nem tudod exact, exact, de ə lèrti? <i>Igèn</i>. Immá jërtödöl meg ə, orikùm ërtödöl meg. Há. @@. Értődöl meg.	Egy cseppet ha tudsz, domnule gata, jól vagysz. Mondja ke érted a beszédüket. Ez a mit ura, ő te románul, ő magyarul mondja, de nem értesz semmit. Da asta-i oricum îi tyár ha nem tudod exact, exact, de ő Érti? <i>Igen</i>. Immár értődöl meg ő, orikum értődöl meg. Há. UNK. Értődöl meg.

odamēnē a ző áldot szēnt fiacskájā, ó áldot szēnt anyām, mis sírsz, misz szomorkodol Mi= =atyánk, ki vaj mēnnyēkbē, uralkodol mindenēkēn, szēntēltēssék mēg szēn nēvēd, ég és főd imágyon tēgēdēt. akkor én nēm tudtam, mikor lēvētt ē bētēgszég, miēt māglōnek, vaj māgkorēntálnak, şöha, csak ēccēriből nēm tusz szēmmit, s vērōdtél, rōnditték. Verüödöl ə fūdōn, kōnyōkōm mējūtve, fājām, cutare s māgjōcc, s minnyā kālsz fē, sz nisz szēmmi baj. Ullyan vót az a jēpilēpsziā.	odamene az ő áldott szent fiacskája, ó áldott szent anyám, mit sírsz, mit szomorkodol Mi Atyánk, ki vagy mennyekbe, uralkodol mindeneken, szenteltessék meg szent neved, ég és föld imádjon tégedet. akkor én nem tudtam, mikor levett a betegség, miért meglőnek, vagy megkurentálnak, soha, csak egyszeriből nem tudsz semmit, s verődtél, rendítették. Verődöl a földön, könyököm megütve, fejem, cutare s megjössz, s mindjárt kelsz fel, s nincs semmi baj. Olyan volt az az epilepszia.
---	---

2) **vagysz** > vagysz Sztenderd alakot / magyarázatot nem adtunk meg hozzá.

Leirat	Normalizált alak
Kel tuggyanak, me nekem van é midzşészēm ot, szē mondta kə ot ha tucc magyarul új vacc jú, mongya domnule, tuod mit mundanak gata imediat, hà. [...] I séppet ha tucc, domnule gata, jól vacc. Ó, hol vasz magyarok, tündöklő csillagā? Ki voltál valaha országunk istāpjō. Hol vac István királ? Téged magyar kívā, gyászos öltözetben, teelōttēd sírvān. a zannya, akkor tē vacc édesanyām! Tē vacc édesanyām, s tē vacc a zén fiam. Megōelēltē. Há. @@. S tē vacc a zén fiam.	Kell tudjanak, mert nekem van egy megyésem ott, s mondta ke ott ha tudsz magyarul úgy vagysz jó, mondja domnule, tudod mit mondanak gata imediat, hà. [...] Egy cseppet ha tudsz, domnule gata, jól vagysz. Ó, hol vagysz magyarok, tündöklő csillaga? Ki voltál valaha országunk istápja. Hol vagysz István király? Téged magyar kíván, gyászos öltözetben, teelőtted sírván. az anyja, akkor te vagysz édesanyám! Te vagysz édesanyám, s te vagysz az én fiam. Megölelte. Há. UNK. S te vagysz az én fiam.

3) mericc:

Az eddig feldolgozott anyagban ilyen alakok még nem fordultak elő, de ha a jövőben esetleg felbukkannak, kötőhangzóval kiegészítve normalizáljuk majd őket: *mericc* > *merítesz*.

Megjegyzések:

1) Korpuszunkban egyetlen egy adattal képviselteti magát az *eszik* ige *ecc* alakja. A többi, hasonló igető viselkedése alapján valószínűsíthető, hogy ez szintén egy E/2, határozatlan ragozású igealak, melyben a tőhöz -/ helyett -sz rag járul (*esz* + *sz*). Mivel azonban az irodalomban (MMTnySz; CsángSz;

Márton, 1974; Vámszer, 1954, stb.) nem találtunk ilyen adatot, normalizáláskor az *ehetsz* alak mellett maradtunk, az *eszel*-t pedig a magyarázat mezőben, további értelmezési opcióként tüntettük fel.²⁵

Leirat	Normalizált alak
Nem tudta, s asz= =onnya, nu, asz= =onnya, nem akarsz maradni nállunk, asz= =onnya, né itt, megfizetem, écc ['ehetsz / eszel'] itt nállunk mind <i>Szolga</i> . mind egy szolgál, igen.	Nem tudta, s azt mondja, no, azt mondja, nem akarsz maradni nálunk, azt mondja, né itt, megfizetem, ehetsz ['ehetsz / eszel'] itt nálunk mint <i>Szolga</i> . mint egy szolgál, igen.

2) A *men* ige *mensz* ['mész'] alakját a *vagysz*-hoz hasonlóan kezeltük, tehát normalizált alakja *mensz* lett, magyarázatot / sztenderd alakot nem kapott. A morfológiai elemzőprogramnak a teljes igei paradigmát megtanítottuk.

Keresés (pl.):

```
[word=".*sz" & sztenderd=".*[oeö]l"]
```

```
[word=".*sz" & tag=".*S2.*" & sztenderd=".*[oeö]l" & sztenderd_elemzes=".*S2.*"]
```

```
[word=".*[oeö]l" & sztenderd=".*sz"]
```

```
[word=".*[oeö]l" & tag=".*S2.*" & sztenderd=".*sz" & sztenderd_elemzes=".*S2.*"]
```

Vámszer (1954):

keressz	['keresel']	néssz / nössz	['nézel']
hegyessz	['hegyezel']	mericc	['merítesz']
végessz	['végzel']	vacc	['vagy']
lész	['leszel']	hicc	['hiszel']
tész / tiéssz	['teszel']	tecc	['teszel']
vész	['veszel']	vicc	['viszel']
hagyol	['hagysz']		
híjol	['hívsz']		

MMTnySz:

gyertyatartó **lécc**?

Oan ló csinállodik, ha csak gondolsz, ott **lécc**.

²⁵ Az MMTnySz-ben (az *eszik* szócikkében) és Márton Gyulánál (1974, p. 115) szerepel ugyan egy *essz* alak, de ez az *észik* variánsaként van megadva, tehát egy E/3-as, iktelen igealak (*Juli almát esz*). Eris Elvira szerint (személyes közlés) azonban előfordul, hogy az *ecc* 'eszel'-nek felel meg: *Leülsz, ecc véllünk. Mit ecc?*

necc (a *néz* szócikkében)

tecc (a *teszen* szócikkében)

vecc (a *veszen* szócikkében)

Valák gyermek

valák > valék

Leirat	Normalizált alak
Valák ne mm két-három esztendűsz <i>Mikor imádkozta magának? Eej valák gyermek, kicsike.</i> əə valák tizenegy esztendűs, ezt a szoknya ulyan véty. Să hă elhoztak í bábát Tyeckánból, ej én míg mondom mind ěz faluból, ebből í nye, Sě e khm, jén valák kisíbb, akkor kisid valák, de min tud-mm, új tartam eszren, kă mm. ĭեն ùgỳ ə, tuəd hárămesztendűsz valák, sză mămám mĕgmelegĕti vav- @, melegiti vala mĕg a párnát Sză mosz hatvan esztendeje, mikor valák ĭեն. Z= =egisz yilág. Sză z= =ifjúság isz, ĭerti vala mit mondok.	Valék na mm két-három esztendős <i>Mikor imádkozta magának? Ej valék gyermek, kicsike.</i> Öö valék tizenegy esztendős, ezt a szoknya olyan véty. S há elhoztak egy bábát Teckányból, ej én még mondom mint ez faluból, ebből így ni, s ö khm, én valék kicsibb, akkor kicsid valék, de mind tud- mm, úgy tartom észre, ke mm. Én úgy öö, tudod háromesztendős valék, s mămám megmelegíti vav- UNK, melegíti vala meg a párnát S most hatvan esztendeje, mikor valék én. Az egész világ. S az ifjúság is, érti vala mit mondok.

Keresés (pl.): [egyszerusített="[Vv]alák"]

Megjegyzés: A jelenségnek másodlagos forrásban egyelőre nem leltük nyomát, de a mi anyagainkban két beszélő biztosan használja (az egyikük jugáni, a másikuk kalugarényi). Márton (1974) egyébként arról számol be, hogy az MCsNyA anyagának gyűjtése során egy *valán* (E/3) alakot is találtak. Az ilyen alakokról a [Teszen, veszen, felelin, lőn](#) fejezetben írtunk.

Mondanók

Normalizáláskor a „nókoláson” nem változtattunk, az elemző a *-nók* / *-nők* végződésű alakokat

ebben a formában is tudja kezelni.

Leirat	Normalizált alak
Nyóccáz lej, az min most mondanók nyócvan läj.	Nyolcszáz lej, az mint most mondanók nyolcvan lej.

Lásd még:

Az	cassai	píntz	inkáb	[adnók	Eperjesre	rövideb	ideig,	de	hog	sem	kézhez	vegyük.
A	kassai	pénzt	inkább	adnók	Eperjesre	rövidebb	ideig,	de	hog	sem	kézhez	vegyük.
a	kassai	pénz	inkább	ad	Eperjes	rövid	idő	de	hog	sem	kéz	vesz
Det	Adj	N.Acc	Adv	V.Cond.P1=nÓk.Def	N.Sub	Adj.Cmp	N.Ter	C	C		N.All	V.Subj.P1.Def

hog	a	jövö	télen	Berlinben	[végezhetnök	el	dolgunkat,
hog	a	jövö	télen	Berlinben	végezhetnök	el	dolgunkat,
hog	a	jövö	tél	Berlin	végez	el	dolog
C	Det	Adj	N.Sup	N.Ine	V.Mod.Cond.P1=nÓk.Def	VPfx	N.PxP1.Acc

(TMK)

Tudást tudom

Norm.: ugyanígy (nem írtuk át *tudvást*-ra), magyarázat: *tudni*.

Leirat	Normalizált alak
Most nem öppe mondóm [...]. Tudást tudom , de nem mondóm.	Most nem éppen mondóm [...]. Tudást ['tudni'] tudom , de nem mondóm.

Lásd még:

4 : 286, Ethn. 1928. 44. 1.) stb.; *jeötest jeöjeön* 1620 (Melich MNy. 12 : 126, Klemm 214), *mentést-mentünk, mentést mennyen ki* (Faludi ; Nyr. 1 : 127, Budenz-Alb. 189), *mènist elmènnék* („menést elmennék, menni elmennék“ Zolnai, Mátyusföld nyelvjárása Nyr. 20 : 265), *hallást hallottam, tudást nem tudok ryólla, lehetőst lehet* (Horger, A halmágyi nyelvjárásziget NyK. 31 : 392). *tudást tudom, látást látom, valást vót* (Kolozsvárt *vóni vót*; Szabó D. A csíkszentdomokosi nyelv. Nyr. 32 : 276), *ineklist ineklüt, látást sènki sè látto, csak beszítik, kapállást csak nèm kapátá?* (Beke Kemenesalja nyelve NyF. 33 : 16), *mégunyást nèm untam még* (Pápa; uo. és NyF. 17 : 18), *tudást tudom, értést értem* (Édes A balatonfelvidéki népnelv NyF. 40 : 30), *vótást vót* MTsz. stb.⁷ (l. még Thewrewk Nyr. 3 : 387-8, TMNy. 359, Simonyi MHat.

(Fokos, 1931)

l.) *Hallomást* eleget hallott. Boszp. 70 *Látást* senki se látta, csak beszílik. NyF. 33 : 16 *Tudást tudom, valást vót*. Nyr. 32 : 276 *értést értem, fogást fogom*. NyF. 40 : 30 *Tanulást* jól tanul. *Lehetést* lehet. MNyszet. 6 : 230 *Színesedést* nem színesedem, de egészséges vagyok. LehrT. 247 HORGER Nyj. 132 Nyr. 69 : 4!
Vö. NyF. 31 : 45 Nyr. 39 : 304. 60 : 46 STEINTHAL Kleinere Schriften 1 : 382 BEKE Ö. Nyr. 54 : 81

(Klemm, 1928–1942)

Fonó, fonnivaló

A moldvai magyarban néha még találkozni olyan alakokkal, melyek az $x + nivaló$ forma helyett pusztán $-ó / -ő$ képzőt tartalmaznak. Ezek mellé normalizáláskor a magyarázat mezőbe felvettük a szó $-nivaló$ végződésű megfelelőjét. Pl.:

Leirat	Normalizált alak
Z= =énekēt? Z= =énekēt nem, z= =énekēt guzsalyasba. Mj̄k tanóltuk e guzsalyasba. Így mentünk tuggya-e fonóval ästénkiént. Văleu hazajöünk egykor. Dę mük fõntunk hęj! Fõntunk. Melik szõõt, melik vāratt	Az éneket? Az éneket nem, az éneket guzsalyasba. Mik tanultuk a guzsalyasba. Így mentünk tudja-e fonóval [' fonnivalóval '] esténként. Văleu hazajövünk egykor. De mik fontunk hej! Fontunk. Melyik szótt, melyik varrt

Keresés (pl.): [magyarázat="*.nivaló.*"]

Lásd még:

[1] MunchK - 62vb/LK_7/40 - 3/274660

Simon	valami	mõdom	vagõ	tenèked
Simon	valami	mondóm	vagyon	teneked
Simon	valami	(mondanivalóm)	van	te
N:P	N:Pro	mond	V.S3	N:Pro.Dat.S2
		V.PartPrs.PxS1		.

(ÓMK)

[8] Heltai - z4v/2Kor_8/10 - A/129491

Es	errõl	e'	dologról	meg mondom	az	én	mondómat
és	errõl	e	dologról	megmondom	az	én	mondómat

(ÓMK)

[2] MunchK - 102vb/Jn_16/12 - 3/304277

meg	loc	mondóm	vagõ	tünèctec	/
még	sok	mondóm	vagyon	tinektek	,
még	sok	mond	van	ti	.
Adv	Q	V.PartPrs.PxS1	V.S3	N:Pro.Dat.P2	

(ÓMK)

– Kirájúrfi, készen van immá. Imá megöltem ezket es. Még mi van csinyáló?

(Zakariás, 2009)

Mék fát és éccákán váktam, | hogy én | nappal | bírjam fogni a férfi munkát, | és | éccákán foktam az én várómat*, a szövömöt*, | a | vaj a mezőre mentem, éccákán sém aluttam, ugyanor félköttem, hogy mikor a többiek félköttek, akkor én az utom mentem. | És akkor éccákán fõsztem, | mindönt elláttam, | ulyan munkás vótam s aval téttem én tönkre magam. |

(Hegedűs, 1952)

A jelen idejű melléknévi igenév a *való*-val egybekötött célos jelentésű főnévi igenevet helyettesíti: *elvégezte a szövőjét*; *van egy temetõm* (temetésem — a kántor szavai), *vagyon aratónk*; *vagyon márfám áruló*; *van-e kápálótok?*

(Rubinyi, 1901)

Szamarája, szakállája

Norm. *szamara, szakálla*, stb.

Leirat	Normalizált alak
Tizedik sē hāzāt, sē mēzeit, sē szolgáját, sē szolgálólányát, sē ökrit, sē szamarājāt , sē egyéb jószágát, mēt a mind ez övé, ámmment.	Tizedik se házát, se mezejét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát , se egyéb jószágát, mert az mind az övé, ámen.
Tizedik: sēm házát, sem mezejit, sem ökrit se szomarājāt , se egyēbnē országát, ámmēnt.	Tizedik: sem házát, sem mezejét, sem ökrét se szamarát , se egyēbne- országát, ámen.
Åsz= =onny immā ākkorā vót ā hājā s a bārbāja, [...] <i>Mi volt, hogy ā?</i> Az a sszakálla . A hājā nagy vót, s a szakállāja , nagy vót.	Azt mondja immár akkora volt a haja s a bārbāja, [...] <i>Mi volt, hogy ő?</i> Az a szakálla . A haja nagy volt, s a szakálla , nagy volt.
Hát ā Palinak aa nagy- apāja [...] Hogy mongyam, a zédēsapjának a zapja tēsvér vót a édesapámval.	Hát ő Palinak a nagy- -apja [...] Hogy mondjam, az édesapjának az apja testvér volt a édesapámmal.

Lásd még:

- **tompor(a)**, (a *segg* szócikkében:) *segge pufája*, **tomporája** (L) (MMTnySz)
- **ös, öse, öseje, öseje vknek**: ös (Rubinyi, 1901)
- **küldükee** = köldöke (köldökéje), közepe (Lakatos, 2003, szójegyzék)
- **nyájája** = nyája (Lakatos, 2003, szójegyzék)
- **lánýája, szemeje** (Hoppa, 2012)

estveli estvéli estvéli Adj	üdön időn idő N.Sup	latott látott lát V.Past.S3	valami valami vala+mi Det Pro	világosságot világosságot világosság N.Acc	az az az Det	első első egy Q.Ord	ökr ökr ökr N	[szarvája] szarva szarv N.PxS3	közöt között, között PP		
(TMK)											
mingjárt mindjárt mindjárt Adv	az a a Det	kis Leanykamnak kisleánykámnek kis+leányka N.PxS1.Dat	az a a Det	bokáján bokáján boka N.PxS3.Sup	seb seb seb N	indult indult, indul V.Past.S3	egészen egészen egészen Adv	a a a Det	[Tomporájáigh] tomporáig tompor N.PxS3.Ter	sebes sebes sebes Adj	vólt, volt. van V.Past.S3

rongy(a)

A *rongyája* viszont normalizálva is *rongyája* maradt. Tő: *rongya* ('ruha').

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

<i>Masinát vésznek. Igen, szigur, házat ə, í fát lejen mit égezzünk əə, rongyàkət ə.</i> <i>Mit, mit, mit üzentek a holtak, mit montak? Mi kell. Vártäg rəndzsát meliknek nem ʋult zinge, mellik.</i> Níkem meg kel mutisám a szoknyáim, nekem vannak rongyáim, véty dolgaim. Kă nem vala edzséb rondzsa kă nem vala pálton, nem vala pàrdisiu nem vala, de mosz mennye ròndzsa vajă. Nem isz ura megolvasz	<i>Masinát vesznek. Igen, szigur, házat ö, így fát legyen mit égezzünk öö, rongyákat ö.</i> <i>Mit, mit, mit üzentek a holtak, mit mondtak? Mi kell. Vártak rongyát melyiknek nem volt inge, melyik.</i> Nékem meg kell mutítsam a szoknyáim, nekem vannak rongyáim, véty dolgaim. Ke nem vala egyéb rongya ke nem vala pálton, nem vala párdisiu nem vala, de most mennyi rongya vagyon. Nem is ura megolvasd
--	---

Lásd még:

Példa	Forrás
Aranrongyát = <i>aranyruhát</i> tettek rivája = <i>rá</i>, arankoporsuót tettek nekije. Azt az arankoporsuót felkötték a fenyőágokra, hogy az ott ülljön, hogy űk mikor hazajönek, csak már nezzék meg, hogy milyen szip vót az a liány. Jó, mondta Borsszemecske, menyek, hozzam haza, de né mi van, ha annyi üdeje el van menve, annak most nem lesz rongyája = <i>ruhája</i>. Vigyek innét hazunna egy rend rongyát. rongyája = <i>ruhája</i>	Zakariás (2009) < szószeret
Eltérő tőalakok: szedere, rondzsa (<i>ruha</i>), többesben rondzsák rondzs, többesszám: rondzsák (<i>ruha</i>)	Rubinyi (1902) < szószeret
<i>rončđjāš</i> (-ššāk) der viel Kleider hat. <i>rončđjo</i> (-āt, -āk, -āiā) rongy, Kleid, Kleidungsstück, Gewand, Weisszeug, Bettzeug; <i>fējēr-r</i>. Weisswäsche, Weisszeug; <i>hālō-r</i>. Leichengewand.	CsángSz

rongy(a) ~, <i>rongyája, rongyaji</i> (Bf, Bg, Di, Lk, Ka, Szf), <i>rondzsa (mez)</i> fn 1. kelengye; zestre; dowry. – <i>É lyéánnak a rondzsáji.</i> <i>Adok szép rondzsákat.</i> <i>Elloptánd éggy e rondzsát e házbul</i> (Pl). 2. ruha<darab>; haină; clothing item. – <i>Ronygyának asz monygyák /a ruhát/.</i> <i>Sze szíp ronygy é hátánn</i> (Szf). <i>Ő hordozza a rongyáját</i> (Bg). Nr. Az életre szóló kelengyét a lány 14 éves korában kezdik készíteni. Kics. <i>ronygyoska: Kē jo ronygyoska</i> != ruha, télire/ (Ju). Sz. <i>fejér rongya</i> fehér kendervászon hosszúing (Di); <i>innapló rondzso</i> ünneplőruha, <i>i rend ronydzo</i> egy rend ruha; <i>viszelő rondzso</i> (Szf). CsángSz., CsNm. 81, 228, 260. → arany~, haló~, réz~	MMTnySz
rondzsa („rongya”) = ruhája	Lakatos (2003), szószeret

arc(a) / orca

Kötött szövegekben *orcájá*-val és *arcájá*-val is találkozni. Előfordulhat, hogy az utóbbi töve az *arc(a)*, tehát a *szakállája, szamarája* mintájára *arcá*-ra kellene normalizálni, de mi most az *orcája* norm. alak (és az *orca* tő) mellett döntöttünk. MMTnySz-címszó: *orca*, a példák között sok az *a*-s alak.

Leirat	Normalizált alak
Piros orcáját simmogassa. Kăzivę lapogassa. Göndör haját fogogassa.	Piros orcáját simogassa. Kezével lapogassa. Göndör haját fogogassa.
Szent feje meghajtvá, szent arcája lekörmörvő. Tyjéggyig vérbe, könökig könöbő.	Szent feje meghajtvá, szent orcája lekörmölve. Térdig vérbe, könökig könnybe.
Vas, vasositorokval ostoroztak, bidös nyálíkvál arcámban töpdösték.	Vas, vasositorokkal ostoroztak, bűdös nyálukkal orcámban köpdösték.
Văsvesszűvel vesszűzének, a vasositorokval ostorozának, a bűdös nyálíkvă arcámat töpdösték.	Vasvesszővel vesszőzének, a vasositorokkal ostorozának, a bűdös nyálukkal orcámat köpdösték.

kor(a)

Bizonyos adatok arra engednek következtetni, hogy a *kor*-nak is létezik hosszabb, *a*-ra végződő töve:

- **korámbul** = *koromtól, koromban* (Lakatos, 2003, szójegyzék)
- Jár eszembe, djet voltam **lyegénkorámba**, akkor voltak sok embereknél kazának fűzni pálinkát. [...] Gjurka Magdó, ides anyámnak huga – most van 80 éves **korájába** (Erdős Szászka, 1994)

A Tánczos-gyűjtésben az alábbi alakokkal találkoztunk, ezeknek a normalizált alakja *a*-s lett:

Leirat	Normalizált alak
Úgy meddig əə? Még tudnak, de én így megtanóltam kicsi= =korától, sə tudok meddig meghalək. Úgy tanóltuk vót ej kicsi köl-, kölőkkoráktol, úgy. [...] O, ott, á, ott ä nállunk új tanítottak még kicsi korátó.	Úgy meddig öö? Még tudnak, de én így megtanultam kicsi korától ['kortal'], s tudok meddig meghalok. Úgy tanultuk volt egy kicsi köl-, kölőkkoráktól [?], úgy. [...] O-, ott, á, ott ö nálunk úgy tanítottak még kicsi korától ['kortal'].

Kapcsolódó alakok az MMTnySz-ben (címszók és alakváltozatok vegyesen):

- korács, korácsi, egykorácsi(ak), korácsú, egykorácsú(ak), korások, egykorás(ok), egykorási(jak), egykorái(ak)

A korpuszban:

Leirat	Normalizált alak
Egy oən fiatal, másik măj əə zén korácsimm, ötvenéves. Dä, biétették ë parákət sz këllet várják hetveneggyezərvel, mert nyert eggy əə kərácsom idele cu CEC-u, s eladta şaptezezi şi unu de mii.	Egy olyan fiatal, másik majd az én korácsim, ötvenéves. De, betették a parákat s kellett várják hetvenegyezerrel, mert nyert egy öö korácsom idele cu CEC-u, s eladta şaptezezi şi unu de mii.

Hittyik, uta

A moldvai magyarban a birtokos alakokban gyakran ott is van *j*, ahol a köznyelvben általában nincs (*szeme világja, gonosz ember szándékja*), és emellett az is előfordul, hogy olyan szavakat is *j* nélkül használnak, amelyeket a köznyelvben *j*-vel szokás (*uta, kuta, pataka*). Elemzéskor mindkét jelenség problémát okoz, ezért normalizáláskor ezeket az alakokat a sztenderd megfelelőjükre írtuk át. Azokban az esetekben, ahol a *j*-s és *j* nélküli alakok közti ingadozás a köznyelvben is jelentős, az egységesség kedvéért általában a *j* nélküli alak mellett döntöttünk.

hittyik, sebje, címje, stb.

Leirat	Normalizált alak
Ők váltak, əə kereszték ők hitet magiknak, hoj ők ész əə lejen nekik ész hittyik .	Ők váltak, öö kerestek ők hitet maguknak, hogy ők is öö legyen nekik is hitük .
Bünnyeinknek bocsánattyát , testünknek feltámadását, és hiszəm, Uram= =isten, a zörökkévaló életéket meglátani, áment.	Bűneinknek bocsánatát , testünknek feltámadását, és hiszem, Uram Isten, az örökkévaló életéket meglátni, ámen.
Vót új lakása, egy élettye , də ɛll-, ɛlrégült az élet, ɛlizélt ész nemm. Nincsen most. Nincs élettye . Új mindenki ül az ő életyibe .	Volt úgy lakása, egy élete , de el-, elrégült az élet, elizélt és nem. Nincsen most. Nincs élete . Úgy mindenki ül az ő életébe .
Sok fajta, vótak nəhez- nəhəsségjeim hát.	Sok fajta, voltak nehéz- nehézségeim hát.
A Szənt Antal imáccságja . [...] Krisztusnak a zimáccságja , na nemm tom hogy híják	A Szent Antal imádsága . [...] Krisztusnak az imádsága , na nem tudom hogy hívják
Krisztus mēne kénnyára, kénnyən ɛsik ɛsettye , öt méjségēs naj səbje .	Krisztus mene kínjára, kínján ɛsik esete , öt mélységēs nagy sebe .
Urum ɛrɛ kénnyára, kénnyənn ɛsik ɛsettye , hét halálos səbjei .	UNK UNK kínjára, kínján ɛsik esete , hét halálos sebei .
Vədzsjk el ə szjèkkit. <i>Hogy, ho ne vesziccsék el.</i> Ne veszülje el ə szèkkjè .	Vegyék el a székét. <i>Hogy, hogy ne veszítsék el.</i> Ne veszülje el a széke .
Tudoddzik, hogy ő nem tiszta, gonosz embər szándékja .	Tudódzik, hogy ő nem tiszta, gonosz ember szándéka .
Nəki szəmei ɛl vótak kötve. <i>De ki kötte el, a kántor?</i> A kántor persze, az a profészórja .	Neki szemei el voltak kötve. <i>De ki kötötte el, a kántor?</i> A kántor persze, az a professzora .
Tudok ə ɛgy ə lənt ə hm csak neki két ə cimje vót, két diplomája.	Tudok öö egy öö leányt öö hm csak neki két öö címe volt, két diplomája.
<i>S mióta dolgozik ot?</i> Huszonegy évje .	<i>S mióta dolgozik ott?</i> Huszonegy éve .
<i>S a gyermekei mekkorák vóltak akkor amikó kint yót ot?</i> Á akkor akkor ɔ, ojan tízéves yót Klári. Tízéves. Tízéves, van ɛgy harminc évje , hogy kivótunk. Mə ő immə most közelíti a negyvent. <i>Mhm.</i> Van ɛgy huszonöt évje , majt harminc is hogy kivótunk.	<i>S a gyermekei mekkorák vóltak akkor amikor kint volt ott?</i> Há akkor akkor a, olyan tízéves volt Klári. Tízéves. Tízéves, van egy harminc éve , hogy kivoltunk. Mert ő immár most közelíti a negyvenet. <i>Mhm.</i> Van egy huszonöt éve , majd harminc is hogy kivoltunk.

<i>Miko-, mikor jött ide? Tizēhat ɛsz-, i tiz-, tizēhat ɛsz-, ti-, tizēnhæt ɛsz-, évéje van mióta it van.</i>	<i>Miko-, mikor jött ide? Tizenhat ɛsz-, i- tiz-, tizenhat ɛsz-, ti-, tizenhat ɛsz-, éve van mióta itt van.</i>
--	--

Néhány kivétel:

Leirat	Normalizált alak
Ne most, a nyócadikján a dēcsembrinēk ə, ɛlmēnt.	Na most, a nyolcadikján a decsembrinek ö, elment.
<i>Hány-, hányadikán van? Hēteḍikín. [..] Igēn, de nēzze hogy van itt. Hogy aa hétközbe ɛsik a hēteḍikje, mincsak vasárnap lēssz aa aztá utána vas- vasárnap. Most, hētfűn e hét. Mincsak vasárnap lēsz [..] bōɟcsu.</i>	<i>Hány-, hányadikán van? Hetedikén. [..] Igen, de nézze hogy van itt. Hogy a hétközbe esik a hetedikje, mindcsak vasárnap lesz a aztán utána vas- vasárnap. Most, hétfőn a hét. Mindcsak vasárnap lesz [..] búcsú.</i>

uta, kuta, pataka, stb.

Leirat	Normalizált alak
Dee, kiszalasztotta az a mēlyik nōtette őt, hodzs ɔ ző uta ho történt s mi történt vele, sǎ nēm tom hogy a.	De, kiszalasztotta az a melyik nőtette őt, hogy az ő útja hogy történt s mi történt vele, s nem tudom hogy ő.
Erősics mēg szēn malasztaidba ɛzēn indulatimba fēltet jószándékaimba	Erősíts meg szent malasztjaidba ezen indulataimba feltett jószándékaimba
Kēřesztelő Szēnt János, Szēnt Péter, Szēnt Pál apostoloknak, és a zIstennek minden dicsírt szēntei	Keresztelő Szent János, Szent Péter, Szent Pál apostoloknak, és az Istennek minden dicsért szentjei
Názáreti Jézus Krisztusom, kijöve szēnt házábúl, bēmēnē szēn kārtibe , lēüle szēn székibe.	Názáreti Jézus Krisztusom, kijöve szent házából, bemene szent kertjébe , leüle szent székébe.
De ha eccēr ōkəə bōjtölnek többet min mük, Szen Péterbe ɛsz ə, hushajatba ɛsz ə, örökki van, négy bōjtik van a zesztendőbe.	De ha egyszer ōk böjtölnek többet mint mik, Szent Péterbe is őö, húshagyatba is őö, örökké van, négy böjtjük van az esztendőbe.
Z= =aur patakán .	Az áur patakján .
Ez ɛs, nē, a Lēšenc. <i>Lesenc</i> pataka Lēšenc	Ez is, na, a Lesenc. <i>Lesenc</i> patakja Lesenc

pataka, ezek fojnak belé. Nekik új munnyuk, asz= onnyák nekik van hrámik a Trųica	patakja, ezek folynak belé. Nekik úgy mondjuk, azt mondják nekik van hrámjuk a Truica
---	---

Annak, hogy az adatközlő által használt toldalék-változatnak nem kell a normalizált rétegben egy az egyben megjelennie, a könnyebb elemzés mellett további pozitív hozadéka is vannak: bizonyos esetekben leveszi a döntéshozatal terhé az annotátorról, és egyúttal segít megelőzni, hogy az adatbázisba félrevezető/téves adatok kerüljenek. Ilyen például azoknak a szavaknak az esete, melyek birtokos alakja a moldvai magyarban *ny* hangot tartalmaz. Ezek egy részében valószínűleg azért van *ny*, mert a toldalék *j*-s, másokban pedig azért, mert a *tő ny*-re végződik. Ha az adott szó elég sokszor előfordul az anyagban (vagy egyéb forrásokban), a különböző, birtokos és nem birtokos alakok összevetésével van, hogy megállapítható, hogy melyik esetről van szó, de van, hogy még így sem derül ki egyértelműen. Ha normalizáláskor mind a *tő*, mind a toldalék sztenderdizálásra kerül, az annotátornak a kérdésben nem kell döntenie, így kisebb eséllyel fog helytelen adatot produkálni. Lásd pl.:

Leirat	Normalizált alak
S pēnszionār vót, s tanácsōlt, mūk kättān űltünk a tāhānyēkveļ, mē vānak tāhānyēink. Tiz teḥēnyē vót. Őt fejős, öt úgy. Sok juhōi vótak, tehēnyei, min vót régēn.	S penszionár volt, s tanácsolt, mik ketten űltünk a tehenekkel, mert vānak teheineink. Tíz tehene volt. Őt fejős, öt úgy. Sok juhái voltak, teheinei, mint volt régēn.
Tēmplom, tēplonyik vāgyo toā így i, így marton még kījēl vāņ. <i>Mhm.</i> Tēplonnyik vót haltam, hogy ot vūt ēt tēplonka [...] Aztā mēgcsinālodot nálunk a tē-, a mūk tēplunyunk it ahol mos van [...] A, a, a, a régi tēplonyunknak ki vót a, a izīje a pātronnya?	Templom, templomuk vāgyon tova így i-, így marton még kījēl van. <i>Mhm.</i> Templomuk volt hallottam, hogy ott volt egy templomka [...] Aztān megcsinālódott nálunk a te-, a mik templomunk itt ahol most van [...] A, a, a, a régi templomunknak ki volt a, a izéje a pātronja?
Ha igen ē rakonnya. Há mā- a rokonyai siratnak. [...] Mindē űj s mējik ho vānak rokonyai, gyērmēkāi āā, prētyinnyai. vót ēggy öregasszon, ēgy oanféle ā apācné vót mikor vót valamikor, de ugy lāccik, hogy m valamijét kūjēl kēřūt, s idejōt vót férhēz, s aztā annak vótak rókonnyai [...] Jāncsi Jānosnak, ēnnēk a llonānak ēgy rókonnya, meghōt, s akkor bējōttēk vót valamijēn aktivistāk	Há igen egy rokona. Há mā- a rokonai siratnak. [...] Mind úgy s melyik ho- vānak rokonai, gyermekei ōō, prētinjai. volt egy öregasszony, egy olyanféle ő apácné volt mikor volt valamikor, de úgy látszik, hogy m valamiért kūjēl kēřūt, s idejōtt volt férjhez, s aztān annak voltak rokonai [...] Jāncsi Jānosnak, ennek a llonának egy rokona, meghalt, s akkor bējōttek volt valamilyen aktivisták

-tak rokonnyaim, s vót ěggy embĕr, aki ki vót mĕnvel innet a nĕgyvĕnbĕ [...] mĕ ot nekĕm sok rokonnyam vann a Egyházaskazárĕn, sok Akkor aznak ěsszegyűlünk rókonnyoku s annak imádkozunk, különösen pont annak a	-tak rokonaim, s volt egy ember, aki ki volt menve innet a negyvenbe [...] mert ott nekem sok rokonom van a Egyházaskozáron, sok Akkor annak összegyűlünk rokonokul s annak imádkozunk, különösen pont annak a
Hunya alat viszi arany bedencéjit, abba viszi Krisztus Jézusnak harminchárom csĕb vérit.	Hóna alatt viszi arany medencéjét, abba viszi Krisztus Jézusnak harminchárom csepp vérét.
Ujan, tĕtt vizĕt bĕlé, cukort megĕgette ě kálánba, hogy ææ színyit vĕgyĕ ěl. [...] Tűccs bĕ, ædæ aromă, ělkăni æ színyit isz. szĕn színye szomorodva, haja lĕĕrĕszvĕ Úr= =jzusnak gyĕnge színnyĕ, szamaradva piros vére kiĕrĕszvĕl Úr szinyevátózzásă. <i>Úgy van.</i> Fĕtĕkĕ= =főđ színnyin. Piros vérĕmĕt kiontották, fĕtĕkĕ főđnĕk színyivĕl itatták.	Olyan, tett vizet belé, cukrot megégette egy kanálba, hogy őö színét vegye el. [...] Töltsd be, ad aromă, elkeni a színét is. szent színe szomorodva, haja leeresztve Úr Jézusnak gyenge színe, szomorodva piros vére kieresztve Úr színeváltozása. <i>Úgy van.</i> Fekete föld színén. Piros véremet kiontották, fekete földnek színével itatták.
Sok= =mindĕnnyik van, dógos ĕmbĕrĕk. Vannak ojanok ĕs, kik @ eladták mindĕnyikĕt s kimĕntek a grănicig, hoj monnyuk mŭ oda. A <i>határig</i>. Határig kimĕntek, s onné visszatĕritĕttĕk, s mindĕnyikĕt eladták s	Sok mindenŭk van, dolgos emberek. Vannak olyanok is, kik UNK eladták mindenŭket s kimĕntek a grănicig, hogy mondjuk mi oda. A <i>határig</i>. Határig kimĕntek, s onnĕt visszatĕritĕttĕk, s mindenŭket eladták s

Megjegyzés: Az *n/ny* váltakozásról a [Tanyít, disznyó, igeny](#) és az [n / ny](#) fejezetekben írtunk.

Lásd még:

de	az	ŭste	mŭndĕnyĕknĕk	Jlĭĕn	Jo	de	az	mŭnt	Ennek.
de	az	ŭstje	mindĕniknĕk	ilyen	jó,	de	az,	mint	ennek.
de	az	ŭst	mindĕnik	ilyen	jó	de	az	mint	ez
C	Det	N.PxS3	Adj Pro.Dat	Adv Pro	Adj	C	N Pro	C	N Pro.Dat

katona	keresni	ment	Lengyel Országban	egy	also tiszte	a	Királynak,
katonaT	keresni	ment	Lengyelországba'n	egy	alsótisztje	a	királynak,
katona	keres	megy	Lengyel+ország	egy	alsó+tiszt	a	király
N.Acc_nom	V.Inf	V.Past.S3	N.Ill	Det	N.PxS3	Det	N.Dat

de De de C	ő ő ő N Pro.S3	maga maga maga N Pro.S3	el el el VPfx	nem nem nem Adv	iöhete jöhetete, jön V.Mod.Ipf.S3	.	mas fele másfelé más+felé Adv Pro	is is is Clit_is	volt volt van V.Past.S3	[[[N.PxS3	uta, útja. út N.PxS3
mind mind mind Det	keze keze, kéz N.PxS3	lába lába láb N.PxS3	eöszvő sugorodot, összezsugorodott, össze +zsugorodik VPfx.V.Past.S3	.	és és és C	eöt öt öt Q	Esztendeigh esztendeig esztendő N.Ter	Istennek Istennek Isten N.Dat	[nyomorulta nyomorultja nyomorult Adj.PxS3	volt, volt. van V.Past.S3	

Magam Magam maga N Pro.S1	[[[N.PxS3	állapattya állapota állapot PP	felől felől felől N Pro.Acc	azt azt az V.Mod.S1.Def	irhatom írhatom, ír V.Mod.S1.Def	.	hogý hogý hogý C	hol hol hol C	jobban jobban jó Adj.Cmp.Essmod	vagýok vagyok, van V.S1	s- s s C	hol hol hol C	rosszszabbul; rosszszabbul. rossz Adj.Cmp.Essmod	
azért Azért az N Pro.Cau	mondgyák mondják mond V.P3.Def	a' a a Det	Franciák, franciák, francia Adj nat.PI	.	hogý hogý hogý C	itt itt itt Adv Pro	vagyon vagyon van V.S3	a' a a Det	Lovak lovak ló N.PI	[paraditsomja, paradicsoma paradicsom N.PxS3	és és és C	az az az Det	Asszszonyok asszszonyok asszszony N.PI	Pokla. pokla. pokol N.PxS3

Egy Egy egy Det	kis kis kis Adj	Cserépkiben cserépkében cserépke N.Ine	fa fa fa N	sóskának sóskának sóska N.Dat	a a a Det	[virágja virága virág N.PxS3	öklelet öklelet öklelet N	ellen, ellen, ellen PP	.	a ki aki a+ki N Pro Rel	írós írós írós Adj	vajban vajban vaj N.Ine	megh meg meg VPfx	vagyon vagyon van V.S3	ropogtatva. ropogtatva. ropogtat V.PartAdv
látott látott lát V.Past.S3	az az az Det	uczára utczára utca N.Sub	szolgáló szolgáló szolgál V.PartPrs	[ablakja ablaka ablak N.PxS3	alatt alatt alatt PP	egy egy egy Det	seregh sereg sereg N	ferfiukat férfiukat férfiú N.PI.Acc	és és és C	Aszszszonyokat, asszszonyokat: asszszony N.PI.Acc					

Executor egzekútor egzekútor N	katonákat katonákat katona N.PI.Acc	küldvén küldvén küld V.PartAdv=vÁN	az a a Det	N. nemes nemes Adj	Vgye vármegye vár+megye N	[Perceptorja perceptora perceptor N.PxS3	az a a Det	Városra, városra, város N.Sub	(TMK)
---	--	---	---------------------	-----------------------------	------------------------------------	---	---------------------	--	-------

Nagy hajik vót

A moldvai magyarban rendkívül gyakori *i*-s birtokos alakokat normalizáláskor a köznyelvi megfelelőjükre írtuk át. Ahol egyes és többes számú értelmezés is lehetséges volt, normalizált alaknak a kontextus alapján leginkább valószínűnek tűnő formát választottuk, a magyarázat mezőben pedig feltüntettük mindkét értelmezési opciót.

Egyértelmű esetek:

Leirat	Normalizált alak
Há miféle bajik vót a zén kapumval? Én nem kérek énnem sęnkitől.	Há miféle bajuk volt az én kapummal? Én nem kérek ennem senkitől.
Męnny el hęj, János, há nem vagyunk, ezek nem oęn gyerękek hogy csak nagy hajik vót. Nagy hajik vót.	Menj el hej, János, há nem vagyunk, ezek nem olyan gyerekek hogy csak nagy hajuk volt. Nagy hajuk volt.

Fejüket elfuom, mikor fáj a fejük. <i>De mi-, miért?</i> Azért, hogy parasztk. Azt kël monnyam. Nincs eszük, ha eszük lenne <i>Akko van Ádám Róza.</i> Az a mámáik. Să nekik, nekik vagyan aa nagy= =gyertyáik, nekik van nagy= =gyertyáik. It vót nāllam egy motorbicikliik, s ə montam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza.	Fejüket elfújom, mikor fáj a fejük. <i>De mi-, miért?</i> Azért, hogy parasztk. Azt kell mondjam. Nincs eszük, ha eszük lenne <i>Akkor van Ádám Róza.</i> Az a mámájuk. S nekik, nekik vagyon a nagy gyertyájuk, nekik van nagy gyertyájuk. Itt volt nálam egy motorbiciklijük, s ő mondtam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza.
Én elindultam ennek a Marikának belészájak a testyibe, piros vérít megigyam, szálkás húsát elszárajzam, testyit harsogtassam, szüvit nyilaltassam. Vēdzsjk el ā szjèkkit. Pogānnak kāzitől, kötājitől, és minden vēsēdelēmtől. Mejik elmongya eštē lefektyibe, reggel felkőtibe, ha nem másképen, măcar pēntēkend.	Én elindultam ennek a Marikának belészálljak a testébe, piros vérét megigyam, szálkás húsát elszárazsam, testét harsogtassam, szívét nyilaltassam. Vegyék el a székét. Pogánynak kezetől, kötélétől, és minden veszedelemtől. Melyik elmondja este lefektébe, reggel felkeltébe, ha nem másképpen, măcar pēnteken.

Bizonytalanabb esetek:

leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat
nyomja	nyomja	nyomja		
mēg	meg	meg		
el	el	el		
a	a	a		
kāzivel	kezivel	kezevel		
,	,	,		
hogy	hogy	hogy		
béatta	béatta	beadta		

mindenfílijit	mindenfílijit	mindenféljéjt	? mindenféljéjt / mindenféljéit
---------------	---------------	---------------	------------------------------------

Leirat	Normalizált alak
S këllet mēnnyēn, hogy ha nēm tuott írást ēs, nyomja mēg el a kázivēl, hogy béatta mindēnfílijit .	S kellett menjen, hogy ha nem tudott írást is, nyomja meg el a kezével, hogy beadta mindenféljéjt .
Nuntájik vót azelőtt, s a kalányimāt odattam vót. Vót sok kalányam nekēm a nuntára.	Nuntájuk volt azelőtt, s a kanalaimat odaadtam volt. Volt sok kanalam nekem a nuntára.
oldozd fēl ōköt mindēn bűneik kōtelitūl , és szēnt angyalid ától vezēsd bé ōköt a zörök bŭldogság nyugodalmában	oldozd fel ōket minden bűneik kōtelétől , és szent angyalaid által vezesd be ōket az örök boldogság nyugodalmában
Pàrāncsold a jóra szēnt angyalidat .	Parancsold a jóra szent angyalaidat .
Tē hohérid kinozását, atyádnak jelős pallását.	Te hóhéraid kínzását, atyádnak jeles pallását.
Nyomja kāzit , sē ver- rugótták, tuggya-e pā- bokāncsikvāl .	Nyomja kezét , s ver- rugódták, tudja-e ba- bakancsukkal .
Éneköltek, a zsidókat szēgényōköt bemōntek sē m, a zajtóikat vērték, űtték, hogy nyiccsák fēl, hoj mēnnyenek bé rējik, ōjjék mēg.	Énekeltek, a zsidókat szegényeket bementek s m, az ajtóikat verték, ütötték, hogy nyissák fel, hogy menjenek be rájuk, ōljék meg.
Hā ha nincsen, én nēm mēnēk ā másoknak a zajtikat nyitorgassam.	Há ha nincsen, én nem menek ő másoknak az ajtóikat nyitorgassam.
Visszatérēnek ék= hazáikhaz nagy vígan, nagy vígan.	Visszatérének ōk hazájukhoz nagy vígan, nagy vígan.
S aztán @ vótak romány embērēk @@ z= asszanyikvāl , ēgyyikvel másik-	S aztán UNK voltak román emberek UNK az asszonyaikkal , egyikkel másik-
Mēre mēntēk sátányok, sárkányok? Mējünk a földi= =nēp mezējít àlvärjük.	Merre mentek sátánok, sárkányok? Megyünk a földi nép mezejét elverjük.
Fē imáit gyermēkidnek , nēm tē sehā nēm vētēd mēg.	Fő imáit gyermekeidnek , nem te soha nem veted meg.
Ōzzēnek mēg ma áldot szēn= =nap, tűztől, víztől, hirtēlen háláltól, Kécségbenēsēistēl,	Őrizzenek meg ma áldott szent nap, tűztől, víztől, hirtelen haláltól, kétségbeneséstől,

ördögnek incselekedésitő , gonosz ember szándékjától.	ördögnek incselkedéseitől , gonosz ember szándékától.
Mert én menyecskét szerettem, világimat elvesztettem. Már én menyecskét szerettem, világimat elvesztettem.	Mert én menyecskét szerettem, világomat elvesztettem. Mert én menyecskét szerettem, világomat elvesztettem. ²⁶

Keresés (pl.): [tag=".*Px.*" & magyarazat="\?./.*"]

Lásd még:

1) ÓMK

„Az *-i* birtokjelről sok esetben nehéz vagy lehetetlen eldönteni, hogy E/3. birtokos személyjel vagy birtoktöbbsesítő jel. Pl. az *ýgeretýth* szóalak normalizálható *ígéretét* és *ígéreteit* alakokként egyaránt. Ha a kontextus és az egyeztetés alapján sem volt eldönthető, akkor az **egyes számú alakra** normalizáltuk, és a morfológiai elemzés kódjában feltüntettük, hogy *i*-s alakról van szó:

vrunknak	edes	ýgeretýth
Urunknak	édes	ígéretét
N:P.PxP1.Dat_gen	Adj	N.PxS3=i.Acc ” (Forrás: itt)

Példák:

[262] JokK - 43/17 - 1/169519					
magas	menbelew	zent	ferenc	feýre	le zallanya
magas	mennyből	Szent	Ferenc	fejére	leszállnia
magas	menny	Szent	Ferenc	fej	leszáll
Adj	N.Ela	N:P	N:P.Nom_gen	N.PxS3=i.Sub	VPfx.V.Inf.S3
mezewnek	barmayth	Meínek	madarayth	ees	thengernek
mezőnek	barmaid	mennynek	madarait	és	tengernek
mező	barom	menny	madár	és	tenger
N.Dat_gen	N.PxS3.Pl.Acc	N.Dat_gen	N.PxS3.Pl=i.Acc	C	N.Dat_gen
					ha-@@layth
					halait
					hal
					N.PxS3.Pl.Acc

Valójában a korpuszban *i*-s norm. alakok is előfordulnak:

kyk kik aki N:Pro:Rel.Pl	meg' yaaryák megjáják megjár VPfx.V.P3.Def	tengernek tengernek tenger N.Dat_gen	eswé-@@nyt' ösvényit ösvény N.PxS3.Pl=i.Acc		
konkolt konkolyt konkoly N.Acc	hymt hint hint V.S3	rea rá ő N:Pro.Sub.S3	hw ő ő N:Pro.S3.Nom_gen	feldenek földjének föld N.PxS3.Dat_gen	kőzyben köziben köz N.PxS3=i.Ine

2) TMK

²⁶ L. itt: [Bájlil, ilvaszó, világim](#)

„Egyes (magas hangrendű) birtokos személyjeles főneveknél az egyes szám és a többes szám hasonlóan jelölődik, típuspélda a *kezeit* ('kezét' és 'kezeit' egyaránt lehet a korszakban): az elemzés vége ilyenkor [?PI]" (Forrás: [itt](#))

Példák:

eő reájok őrájuk ők N Pro.Sub.P3	es és és C	[Successorikra szukcesszoraira szukcesszor N.PxP3.Pl.Sub	légyen legyen van V.Subj.S3	regressusunk. regresszusunk. regresszus N.PxP1					
mivelly <mivel mivel C	[penzik, pénzük pénz N.PxP3	és és C	jószagok jószáguk jószág N.PxP3	ell veszet, elveszett,> el +veszik VPfx.V.Past.S3	ő miatta őmiatta ő +miatt PP.S3	holt halt hal V.Past.S3	megh meg meg VPfx	Baksai baksai baksai Adj	Kajcsáné; Kaicsáné. Kaicsá+né N

i-s norm. alakok:

s	maga	is	nyomogatta	[gyerekeinek	torkat,
s	maga	is	nyomogatta	gyerekeinek	torkát,
s	maga	is	nyomogat	gyerek	torok
C	N Pro.S3	Clit_is	V.Past.S3.Def	N.PxS3.PI?=i.Dat	N.PxS3.Acc

az	testis	az	Skácsányi	Uram	[tehenit	feite,
A	testis	a	Szkácsányi	uram	tehenit	fejte,
a	testis	a	Szkácsányi	úr	tehen	fej
Det	N	Det	N	N.PxS1	N.PxS3.PI?=i.Acc	V.Past.S3.Def

A marhák császárik

A birtokos szerkezetekben található, köznyelvitől eltérő egyeztetést normalizáláskor megőriztük, a köznyelvi megfelelőt pedig felvettük a *sztenderd alak* oszlopba:

leirat	norm. alak	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. elemzés	magyarázat
lgöny	lgen	Adv			
,	,	WPUNCT			
ez	ez	N Pro			
rjégi	régi	Adj			
,	,	WPUNCT			
z=	az	Det			
=örégének	öregének	Adj.Pl.Dat			
ə	a	Det			

tanáccsik	tanácsuk	N.PxP3	tanácsa	N.PxS3	beszéde
.	.	SPUNCT			

Leirat	Normalizált alak
Igény, ez régi, z= =örögnek a tanácsuk. Ó áldot Jézus, ó kegyes Jézus, ó irgalmas Jézus, könyörülj a kimúlt hívek lelkeikén [...] Mindén meghót hívek lelkei Isten irgalmasságából, békeségbe nyugodjanak az összes elfelejtett lelkével együtt, amen. Hírdessed a zén keserves kínnyaimat, mert én hónap álló délkor pokol zsidók káizukbe adatam magamat Hojne imádkozzak jó= =angyélionkám Szén Lukács, ha ki vajak jóval az apám káizú s be vajak írval a zsidók káizukbe. Jön i zessű, mennek. Mundzsák minden szenteknek a zinekiket. Ézus Gészemáni-kerben, fenn az Olajak hegyükben, térgyén álval imádkodzik, piros vérrel vérvel izzadodik.	Igen, ez régi, az öregeknek a tanácsuk. Ó áldott Jézus, ó kegyes Jézus, ó irgalmas Jézus, könyörülj a kimúlt hívek lelkeiken [...] Minden meghalt hívek lelkei Isten irgalmasságából, békeségbe nyugodjanak az összes elfelejtett lelkekkel együtt, amen. Hirdessed az én keserves kínjaimat, mert én hónap álló délkor pokol zsidók kezükbe adatom magamat Hogyne imádkozzak jó angyélionkám Szent Lukács, ha ki vagyok jöve az apám kezéből s be vagyok írva a zsidók kezükbe. Jön az eső, mennek. Mondják minden szenteknek az éneküket. Jézus Getszemáni-kertben, fenn az Olajok hegyükben, térdén állva imádkozik, piros vérrel izzadozik.

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
Z=	Z=	Az			
=ők	=ők	ők	ő		
nyelviken	nyelviken	nyelvükön			

Leirat	Normalizált alak
Azok milyen nyelven beszéltek a zsidók? Z= =ők nyelviken, oan ném-, z= =ők nyelviken oan zsidó.	Azok milyen nyelven beszéltek a zsidók? Az ők nyelvükön, olyan ném-, az ők nyelvükön olyan zsidó.

Szerető, szereteje

A moldvai nyelvváltozatokban a köznyelvhez képest bővebb azoknak a névszótöveknek a köre, amelyekben birtokos szerkezetekben tőhangváltás van, pl.: *temető* - *temeteje*, *teremtő* - *teremteje*, *ünő* - *üneje*. Normalizáláskor azokat az alakokat, melyeket a köznyelvben is így használunk, *e*-vel írtuk, a köznyelvben ismeretleneket pedig a mai köznyelvi forma felé közelítettük.

Leirat	Normalizált alak
<i>Itt a falunak van erdeje is?</i>	<i>Itt a falunak van erdeje is?</i>
Háborúnak nagy măzăjă , piros vérvę măg van făstvă.	Háborúnak nagy mezeje , piros vérrel meg van festve.
Hiszek ęgy Uristenbe, mindaható Atyábă, męnnek, a földnek teręmtęibe	Hiszek egy Úristenbe, mindenható Atyába, mennynek, a földnek teremtőjébe
Vót két üneje , ęladta, męndęnt háztól, băi, ęlkălikodtam hę	Volt két ünője , eladta, mindent háztól, băi, elkălikodtam hej

Lásd még:

- Vámszer (1954): *adaja* (adója)
bendeje (bendője)
bíraja (bírója)
disznaja (disznója)
hordaja (hordója)
savaja (savója)
szegeje (szegője)
- Az MMTnySz-ből: *szüleje* (szülője)

Megjegyzés: Az alábbi példában a másik irányba korrigáltunk:

Leirat	Normalizált alak
Kelņe mondani ręgvel, dęlkor s este, de ęn szoktăm, fęlmondom ręgvel hăromcor, mę baj văn, ęvevődőm a munkăal, męzői munkăal izé, ęm, fęlkelęk ręgvel, elmondom hăromcor, s akkor	Kellene mondani reggel, dęlkor s este, de én szoktam, felmondom reggel hăromszor, mert baj van, elvevődőm a munkával, mezei munkával izé, nem, felkelek reggel, elmondom hăromszor, s akkor

Apójaim, karjam

Ezeket a szóalakokat normalizáláskor nem írtuk át arra, hogy *apóim* és *karomat*, de akár át is lehetett volna.

Leirat	Normalizált alak
Lehet a apójaim vótak a Magyarországból. <i>Arra asz monták, hogy onnan vòltak, vaj csak maga gondoja?</i> Igën. Igën. Nem, nem, nem. Tyár onnat vótak.	Lehet a apójaim voltak a Magyarországból. <i>Arra azt mondták, hogy onnan voltak, vagy csak maga gondolja?</i> Igen. Igen. Nem, nem, nem. Tyár onnat voltak.
Läszőkött vót az a v̄as ä k̄äräkr̄öl. Näm vótak əə káucsuk̄asszak min moszt. <i>Mhm.</i> Csak fākäräk, s ilyen mağasz k̄äə, k̄äräkje vót, kättő. Így ë zárípà, hogy monnyák, föltëttem így ə karjamat rivā, sə k̄äräk ot né, s hajtattam ə loat.	Leszőkött volt az a vas a kerékről. Nem voltak öö kaucsukosak mint most. <i>Mhm.</i> Csak fakerék, s ilyen magas ke-, kereke volt, kettő. Így az áripa, hogy mondják, föltettem így a karjamat reá, s kerék ott ni, s hajtottam a lovat.

Lásd még:

lött	ezen	fatensnek	egy	kis	fiacskaja	.	kinek	[karjacs kajit	fel sugorítottak	labaival	együt,
lett	ezen	fatensnek	egy	kis	fiacskája,		kinek	karocskáit	felzsugorították	lábaival	együtt,
lesz	ezen	fatens	egy	kis	fiacska		a+ki	karocska	fel +zsugorít	láb	együtt
V.Past.S3	Det Pro	N.Dat	Det	Adj	N.PxS3		N Pro Rel.Dat	N.PxS3.PI.Acc	VPfx.V.Past.P3.Def	N.PxS3.PI.Ins	Adv (Ins)

(TMK)

SzT: karos, karospad, karosszék, karosszékecske (j-s példák is vannak!)

ÚMTsz: karjacska, karjaruha, karjospad, karjosszék

Zab aratni

Az ilyen szerkezeteket a könnyebb megtalálhatóság kedvéért két szóba írtuk, a tárgyragos alak a *sztenderd alak* oszlopba került:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. elemzés
Mennünk	Mennünk	Menjünk	V.Subj.P1		
bátră	bátra	bátran	Adj._Essmod		
mise	mise	mise	N	misét	N.Acc
halgatni	halgatni	hallgatni	V.Inf		
,	,	,	WPUNCT		

Leirat	Normalizált alak
Mikor eljöt vasárnap, há, älmëntünk nuntä nēzni. Nuntä vót, s ă zembërëm katonă wót. <i>Lakodalmat nézni. Lakodałom nēzni, älmëntünk oda.</i> <i>Tennap mēntem zab aratni, ma mēnyëk kötözni. Ezt maga nem tuggya véletlenül, a?</i> ă ä pătër monta a misjét, de ú ə pătërval ú vót mise= =mondani. Mët moş mēnyünk Ûrszënt lătnyi. Örök vendég fogadni. Kiészën a zaraŋ= =ház, ki bejűl arany, kíjł irgalmas, közëpibë ăraŋ= =szík. Mennünk bátră mise halgatni, Krisztusz urunknak tisztelettyire, mindörökkí ámen. Kimerítëd a vizet, s viszëd haza, s akkor annak azt monnyuk, kăzdätlën víz. Kor abbòl ë kannáal kimerítész s belétőtöd a tálba, s akkor abból öncsük mēg, s víz= =vetni és mincsak úgy. On önteni és mincsak úgy, kăzdätlën vizet új hozunk a kútbul. <i>Na és hogyha a kicsikét megigizik, akkor idehozzák magához, ha a mēje fëlszorult? Ide, mējik nem tud víz= =vetni. Mējik tud vetni vizet, vet, s amejik nem, hà akor csak ejjönëk, olvăstatnak</i> <i>Hajja-e a deák aa m mikor mēntek kéz= =fogni a fiatalokat, lakodalom előt. Há-, miko házasodtak, készítette-e?</i> <i>S akkor adták, mikor mēnt ház szëntelni, ugyë?</i> elindultam árpa aratni. Learattam a zárpăt, felkötöztem, kinyomta, elvittem aa mäsinhëz, kinyomtattam. Ěë, mįnk elmëntünk, əə mikor elmëntünk ə kéz=	Mikor eljött vasárnap, há, elmentünk nunta nézni. Nunta volt, s az emberem katona volt. <i>Lakodalmat nézni. Lakodalom nézni, elmentünk oda.</i> <i>Tegnap mentem zab aratni, ma menek kötözni. Ezt maga nem tudja véletlenül, a?</i> A a páter mondta a misét, de ő ö páterral ő volt mise mondani. Mert most menünk Úrszent [?!] látni. Örök vendég fogadni. Készen az arany ház, ki belül arany, kívül irgalmas, közepébe arany szék. Menjünk bátran mise hallgatni, Krisztus urunknak tiszteletére, mindörökké ámen. Kimerítet a vizet, s viszed haza, s akkor annak azt mondjuk, kezdetlen víz. Akkor abból egy kannával kimerítesz s belétöltöd a tálba, s akkor abból öntsük meg, s víz vetni is mindcsak úgy. Őn önteni is mindcsak úgy, kezdetlen vizet úgy hozunk a kútból. <i>Na és hogyha a kicsikét megigézik, akkor idehozzák magához, ha a melle felszorult? Ide, melyik nem tud víz vetni. Melyik tud vetni vizet, vet, s amelyik nem, hà akkor csak eljönnek, olvastatnak</i> <i>Hallja-e a deák a m mikor mentek kéz fogni a fiatalokat, lakodalom előtt. Há-, mikor házasodtak, készítette-e?</i> <i>S akkor adták, mikor ment ház szentelni, ugye?</i> Elindultam árpa aratni. Learattam az árpăt, felkötöztem, kinyomta-, elvittem a mesinhez, kinyomtattam. Öö, mink elmentünk, öö mikor elmentünk ö kéz

=fogni Lujzikalugorába. [...] S aztá mikor elmëntünk mü kéz= =fogni , monta a pąp	fogni Lujzikalagorba. [...] S aztán mikor elmentünk mi kéz fogni , mondta a pap
---	---

Keresés (pl.):

[sztenderd="..*t"][word="..*ni"]

- szóalak alapján

[sztenderd_elemzes=".*Acc"][tag=".*\Inf.*"]

- morfológiai címke alapján

Lásd még:

s	hasított	fülű	fekete	Macsán	jár	a	[	Menyecske	]	kinzani	is.
s	hasított	fülű	fekete	macskán	jár	a	[	menyecsket	]	kínozni	is.
s	hasított	fülű	fekete	macska	jár	a	[	menyecske	]	kínozt	is
C	Adj	Adj	Adj col	N.Sup	V.S3	Det		N.Acc_nom		V.Inf	Clit_is

(TMK)

Kovács	Jánost	elküldtem		volt	a	[	Ió	]	látni	Pogány	Ádámhoz,
Kovács	Jánost	elküldtem		volt	a	[	IóT	]	látni	Pogány	Ádámhoz,
Kovács	János	el +küld		van	a	[	Ió	]	lát	Pogány	Ádám
N	N.Acc	VPfx.V.Past.S1.Def		V.Past	Det		N.Acc_nom		V.Inf	N	N.All

(TMK) ²⁷

My	lathny	meenetek	kywe	az	pwztaban	?	Zel	myat	haylodozo	nadat ee	?
mi	látni	menétek	ki	az	pusztában	?	szél	miatt	hajladozó	nádat-e	?
mi	lát	megy	ki	az	MORFO{ILL}	?	szél	miatt	hajladozik	nád	?
N:Pro:Int	V.Inf	V.Ipf.P2	VPfx	Det	puszta		N	PP	V.PartPrs	N.Acc.QPtl	

(ÓMK)

De	ky	azkoron	zerzet	fogadni	yewuendenenek	.	csak	zent leleknek	myuelkedetȳ	myat	vezettetnek
de	ki	akkoron	szerzet	fogadni	jövendenének	,	csak	Szentléleknek	művelkedete	miatt	vezettetnek
de	ki	akkor	szerzet	fogad	jön		csak	Szentlélek	művelkedet	miatt	vezettetik
C	N:Pro:Rel	Adv:Pro	N	V.Inf	V.Fut.Cond.P3		Adv	N:P.Dat_gen	N.PxS3=i	PP	V.P3

Térdeljem le

Az ikes ragozás a moldvai nyelvváltozatokban (ha nem is teljes szabályosságában, de) a mai napig él:

Leirat	Normalizált alak
Én nem nyugszom. Csitil, imádkozok, de rományul. Ojan szépeñ elaluszom, s nem ālmodok rosszakot, sēmmit. De ha nem imādkozom, s nem mēñek e misére, akkor csak rosszakot ālmodom, sārbo mēñek. Jōnek mār'hák, ōrōzzem, dōfnek. Lōąkvōl verękędēm.	Én nem nyugszom. Csitil-, imádkozok, de románul. Olyan szépen elaluszom, s nem álmodok rosszakot, semmit. De ha nem imádkozom, s nem menek a misére, akkor csak rosszakot álmodom, sárba menek. Jönnek marhák, őrizzem, döfnek. Lovakkal verekedem.

²⁷ Lekérdezés: C~~*Acc_nom vagy N~*T

Habár az ikes igealakok kezelése alapvetően nem normalizálási, hanem elemzési feladat, röviden szeretnénk rá itt is kitérni.

A témáról a moldvai magyar vonatkozásában a legteljesebb leírást Márton (1974) adja. Az idevágó részek:

- 184–206: kijelentő mód, jelen idő
- 210–211: elbeszélő múlt
- 223–227: feltételes mód, jelen idő
- 236–242: felszólító mód, jelen idő

Márton (1974) korábbi anyagok és saját helyszíni gyűjtésük alapján az ikes személyragok alábbi rendszerét vázolja fel:

	écsángó	ácsángó	szcsángó
1. sz.	-am, <-om>, <-ak>, -em, <-ēm>, <-ek>	-om, -am, <-ok>, -ēm, <-ĕk>, -öm, <-ök>	-om, -am, -am, <-om, -ok> -ēm, <-ĕk>, -öm, -oem, -ēm, <-ök>
2. sz.	-âl, -al, <-òl, -ol, -ossz>, -ĕl, -el, <-sz>	-òl, -al, <-all, -ssz>, -ĕl, -ĕl, -ĕl, -òl, -òl, -òl	-òl, -ol, -âl, -al, <-cc>, -ĕl, -ĕl, -òl, -òl, <-oel>
3. sz.	-ik, <-ø>	-ik, <-ø>	-ik, <-ø>

(kij. mód, jelen idő, p. 206)

	écsángó	ácsángó	szcsángó
1. sz.	-m, <-k>	-m, <-k>	-m, <-k>
2. sz.	-l	-l, <-ll>	-l, <-ll>
3. sz.	-k, -ø	-k, <-ø>	-k, <-ø>

(elbeszélő múlt, p. 211)

	écsángó	ácsángó	szcsángó
1. sz.	-m, <<-k>>	-m, <<-k>>	-m, <-k>
2. sz.	-l, <<-ll>>	-l, <<-ll>>	-l, -ll
3. sz.	-k, <<-ø>>	-k, <<-ø>>	-k, <-ø>

(feltételes mód, p. 227)

	écsángó	dcángó	szcsángó
1. sz.	-am, <-om>, -em	-am, <-ak>, ?-em -em	-am, <-am>, <-ak> -em <-em>, <-ek>
2. sz.	-ál, -ál, <iél, iél, -él, -él, -él>, -ø	-ál, -ál, -áll, -áll, <-ál>, <-él>, iél, -iél, -él, -él, -ø	-ál, -ál, <-áll, -áll>, -él, <-éll, -iél, -iél>, -ø
3. sz.	<-ék, -ék>, -ik <-on, -an, -en>	-ék, -ék, -iék, -iék, -ék, <-on>	-ék, <-iék, iék, -ék>, <-on, -an, -en>

(felszólító mód, p. 242)

A táblázatokból is kiolvasható, hogy habár Moldvában az ikes igéket az MCsNyA anyagának gyűjtése idején még javarészt ikesen ragozták, az ikes igealakok használata már ekkor sem volt kizárólagos: a gyűjtés során az ikes igealakok mellett több helyről ikteleneket is feljegyeztek (pl.: *verekedem, verekedek, bújom, bújok*).

Sok olyan ige van, ami a moldvai nyelvváltozatokban (vagy ezek egy részében) ikes, a köznyelvben viszont nem (pl.: *lépik, izzadik*), és emellett a köznyelvben ikes igék iktelen használatára is van példa (*es(ik), foly(ik), mász(ik)*). Ehhez lásd pl. a 205. oldalt.

Márton az ikes ragozású, felszólító módú, jelen idejű igealakokat tárgyaló fejezetben megjegyzi, hogy előfordul, hogy a beszélők az iktelen igékhez is ikes személyragot kapcsolnak (*írnék = írjon*):

Az ikes személyragok használatával kapcsolatban általában azt figyeltük meg, hogy rendszerint az ikes igékhez járulnak, azonban adatolható anyagunkból az ikes személyragoknak iktelen ragozású igetövekhez való járulása is. Pl. *írnék, júnék, lőgyék, mēnnék, néjzék, őrnék, lēdzsék, őrnék, győjik, lőgyik ~ le-gyik ~ ledzsik ~ ledzsik ~ lőjik ~ lejik, rijik, mēnnik*. A jelenségre főleg az északi csángóból vannak adataink, de adatolható a székelyes csángó leg-északibb, az északi csángóhoz egészen közel fekvő egyik pontjáról, Kalugarényból is. Megfigyeltük ezzel

(p. 239)

És ugyanez szórványosan az iktelen, feltételes módú, jelen idejű igék esetében is előfordul (*rínék = rína*):

Egyes szám 1. sz.-ben: -k (*adn'ék, hinék, szipn'ék, fēj-nék, rinik, üreznék, őrelnik*); 2. sz.-ben: -l (*ádnál ~ adnál, ír'ál, szipn'ál, csépel'nél, fedn'él, tült'enél*), -ll (*hinnáll, jönnéll, lēnnéll ~ lēnnél, mēnnéll, nēznéll, őrel'néll ~ öllenéll, őrnéll*); 3. sz.-ben: -Ø (*adna, fu-na, hina ~ híná, nēznē ~ nēzne, öllēnē ~ őrelne, őrnē ~ őreznē*), <-k> (*rinik ~ riunik*).

(p. 220)

Mindezek alapján a feltételes mód jelen idejében előforduló iktelen személyragok alábbi táblázatát állíthatjuk össze:

	écsángó	dcsángó	szcsángó
1. sz.	-k	-k	k
2. sz.	-l	-l, <-ll>	-l, <-ll>
3. sz.	-∅, <-k>	-∅	-∅
4. sz.	-nk	-nk	-nk
5. sz.	-tak, <-tok> -tek, <-tek>	<-tok>, -tak -ték	-tok, <-tok>, -tak, -tak>, <-tek> -ték>, -ték
6. sz.	-nak, <-nok>, -nek	-nak, <-nak>, -nek, <-nek>	-nak, <-nak> -nek, <-nek> -nék>

(p. 223)

Az ikes igék normalizált alakja adott, nincs vele különösebb teendő: az igét azzal a raggal normalizáljuk, amivel a lejegyzésben szerepel. A normalizált igealakok mellé azonban több esetben egy úgynevezett „sztenderd” alakot is felvettünk. Az esetek egy részében azért, hogy az adott igealakot könnyebb legyen megtalálni, máskor pedig azért, hogy a köznyelvi alak megadásával a morfológiai elemzés pontosságát növeljük. Az alábbi helyekre került ilyen alak:

1) Kijelentő mód, jelen idő, E/3, „hiányzó” / „plusz” -ik:

norm. alak

foly
elvál
es
imádkoz
vergőd
vesz

maradik
menik
él

sztenderd alak

folyik
elválik
esik
imádkozik
vergődik
veszik

Leirat	Normalizált alak
Ėz ə patak mejik foj bé, foj bé Tázlóba. hogy foj a víz ėrőł a füĕs, harmatas fűrőł, úgy fòjon a tej ĕs a zén fazakamba belé Lĕlkĕm, tĕstĕm majt-majt ĕlvá, szĕn Borbáro őtalmazzá.	Ez a patak melyik foly be, foly be Tázlóba. hogy foly a víz errőł a füves, harmatos fűrőł, úgy folyjon a tej is az ĕn fazekamba belé Lelkem, testem majd-majd elvál, Szent Borbála oltalmazzál.

Tyár ha ess ës, dę nęm tőri ęsszė aa a gabanánkat Hųnnit jō fel a nap. <i>Oda, oda imádkozik?</i> Arra imádkoz még ə legtöbb. Ěh, vărdōd a halálból, sǎ nęhez tōlle, s akkor əə ęz a zimácság lágyiccsa ęl. Válojsza əl, or maradik or menik. Ěgyhamar vesz ęl a szēmem világa, s az a vérnyomás, miből lēnę?	Tyár ha es is, de nem tőri ęssze a a gabonánkat Honnét jön fel a nap. <i>Oda, oda imádkozik?</i> Arra imádkoz még a legtöbb. Öö, vergőd a halálból, s nehéz tőle, s akkor öö ez az imádság lágyítsa el. Válassza el, or maradik or menik. Egyhamar vesz el a szemem világa, s az a vérnyomás, miből lenne?
Akkor válasszék el or még élik, or nu. [...] Ěh, vărdōd a halálból, sǎ nęhez tōlle, s akkor əə ęz a zimácság lágyiccsa ęl. Válojsza əl, or maradik or menik. Ěgy a kęttübű.	Akkor válasszék el or még élik, or nu. [...] Öö, vergőd a halálból, s nehéz tőle, s akkor öö ez az imádság lágyítsa el. Válassza el, or maradik or menik. Egy a kettőből.

2) Olyan *-[oeö]/* ragos E/2 igealakok, melyekhez a köznyelvben *-sz* járul(na). Csak egy részük ikes.

norm. alak

értődöl
szomorkodol
uralkodol
verődöl
lépel

sztemerd alak

értődsz
szomorkodsz
uralkodsz
verődsz
lépsz

(Márton, 1974)

fogol
hívol
hagyl
látol

fogsz
hívsz
hagysz
látsz

(Márton, 1974)
(ibid.)
(ibid.)
(ibid.)

*tészél, -öl, -ől, -ől: őrzöl ~ őrzöl ~ őrzöl ~ őrzöl,
-ael: ęrzael, -ęll: lęszęll, -ol: fogol, híjol, hagyl, lá-
tol, <-ō>: szípō. A van ige 2. sz-ű alakjai: vagy ~
vagy ~ vaj ~ vatysz ~ vacc.*

(Márton, 1974, p. 175)

Leirat	Normalizált alak
Immá ięrtōdōl meg ə, orįkum ęrtōdōl meg. odamēnę a zō áldot szęnt fiacskája, ó áldot szęnt anyám, mis sírsz, misz szomorkodol	Immár értődöl meg ő, orikum értődöl meg. odamene az ő áldott szent fiacskája, ó áldott szent anyám, mit sírsz, mit szomorkodol

Mi= =atyánk, ki vaj mennekbe, uralkodol mindeneken, szenteltessék meg szent neved, ég és föld imágyon tégedet. Verüödöl ə fűdön, könyököm mejutve, fajam, cutare s magjoccc, s minnyá kalsz fē, sz nisz szēm̃mi baj. Ullyan vót az a jēpilēpszià.	Mi Atyánk, ki vagy mennekbe, uralkodol mindeneken, szenteltessék meg szent neved, ég és föld imádjon tégedet. Verődöl a földön, könyököm megütve, fejem, cutare s megjössz, s mindjárt kelsz fel, s nincs semmi baj. Olyan volt az az epilepszia.
---	---

3) Olyan ikes igealakok, melyeket a köznyelvben már jellemzően **nem így használunk**, tehát az elemzőprogram feltehetően nem fogja jól felismerni őket,

norm. alak

imádkoznám

imádkozzam

sztenderd alak

imádkoznék

imádkozzak

illetve olyanok, amelyek még a **köznyelvben is lehetnek ikesek**, de **egybeesnek** egy határozott igealakkal, és szerettük volna elkerülni, hogy hibás elemzést kapjanak:

imádkozom

imádkozok

Ilyen alakokhoz az előző két típushoz képest jóval ritkábban, és szinte kizárólag egyes szám első személyben adtunk meg sztenderd alakot. Néhány példa:

Leirat	Normalizált alak
Imádkozik-e maga András bácsi? Hőgyne imádkoznám. Áldot szent fiacskám, hōgyne sírnék, hōgyne szomorkodnám, mikor téged két nap kargáténék, a harmadik napján megölénék, öt vasszēgvē kēreszfāra fēsztiténék.	Imádkozik-e maga András bácsi? Hōgyne imádkoznám. Áldott szent fiacskám, hōgyne sírnék, hōgyne szomorkodnám, mikor téged két nap kergeténék, a harmadik napján megölénék, öt vasszeggel keresztfāra fesztiténék.
Azt tējēm íj kēresztül a tál vizēn, s ē hārom szāl gyērtýát ragajszak rēā. S ə a gyúccsam mēg, s tērgyēm le. Dē nekēm av vót, hōgy ēstē nem bírtam eni, s akkor éjēn kēlēt ēgyem. Sə éjfélekorig lēhetēt ēgyem. Még köszönöm a zistennek, hōj még a a zēsēm még mēgvan, mē én nem ittam a	Azt tegyem így keresztül a tál vízen, s ő három szāl gyertyát ragasszak rá. S ő a gyújtsam meg, s térdeljem le. De nekem az volt, hogy este nem bírtam enni, s akkor éjen kellett egyem. S éjfélkorig lehetett egyem. Még köszönöm az Istennek, hogy még a az eszem még megvan, mert én nem ittam az

zitalakot soha. Soha nem használtam erőst, hogy én, męgręszęgyęm, botorkązzam, í soha nem. S mongya ąsz= =onnya ąsz= =on nem engęcć bé ingęm a zęjęn ąludźsam itt? S há ige, igen, há męg kell mosgyąm, há mosdatlan imądkozzam? Ąkąrmit dógojzam, a szájam tud járni. Na, ęmentem męg`gyónjam</b>. Na, kentek járnak-e gyónni?</p> <p>Há nincs időm <b>męg`gyónnyam most mind ą pátęrnak, [...] tąpålódóm.	italokat soha. Soha nem használtam erőst, hogy én, męgręszęgedjem, botorkązzam, én soha nem. S mondja azt mondja azt mond- nem engedsz be engem az ęjen aludjam itt? S há igen, igen, há meg kell mosdjam, há mosdatlan imądkozzam? Akármit dolgozzam, a szájam tud járni. Na, elmentem meggyónjam. Na, kendtek járnak-e gyónni? Há nincs időm meggyónjam most mint a pátęrnak, [...] tepelódóm.
Mikor ęzkęt foltątni fogom, S męg`gyónom, akkor ojan linistiltan aluszom ęl Dę ha nem imądkozom, s nem męnęk e misęre, akkor csak rosszakot ąlmodom, sárbo męnęk.	Mikor ezeket folytatni fogom, s meggyónom, akkor olyan linistiltan aluszom el De ha nem imądkozom, s nem menek a misęre, akkor csak rosszakat ąlmodom, sárba menek.

Ugyan lehetett volna, az egyes szám harmadik személyű, elbeszélő múltú, illetve feltételes és felszólító módú ikes igealakokhoz nem csatoltunk sztenderd alakot:

Leirat	Normalizált alak
Úr kimęne kęnjára, kęnnyan ęszék eszete. és az Ur= =jęzus Krisztus ęgy fiába, mü urunkba, ki fogąntątęk, Szentlélektől születęk, Szüz Máriától, kęnzatęk Pąncius Pilátus alatta męgfeszítęk, męghala és eltemettęk	Úr kimene kінjára, kінján esék esete. és az Úr Jęzus Krisztus egy fiába, mi urunkba, ki fogantatęk, Szentlélektől születęk, Szűz Máriától, kінzatęk Poncius Pilátus alatta megfeszítettęk, meghala és eltemettęk
Brę, brę é- ęn ojan lędzsába állanęk bé, ha leesnęk dętот ez a guvjęrn	Bre, bre é- ęn olyan lędzsába állnęk be, ha leesnęk gyetот ez a guvérn
Męg vót szępęn, a kút bé= =vót kęrítvę, hoj nehoj valami bęlémęnnęn. Vaęgy vadkęcskę, vaj vajęgy vaddisznó, vaj valami bęlęęssęk, vaj vaęgy kutya.	Meg volt szępęn, a kút be volt kęrítve, hogy nehoj valami belęmenjen. Vagyęgy vadkecske, vagy vagyęgy vaddisznó, vagy valami belęessęk, vagy vagyęgy kutya.

Asz= =onta, asz= =onta ő nem bolond, huj dógojzék mind én. Ő nem vót mit ëgyék. Gyarló testyëm nyugogyék, de a szüvem el ne aludjék. Mindenkor tēveled lakjék, minden bűntől eltávogyé. Lē kell feküjjék, meg kell idzsá szirupāt. szää ad idzşik ə bubának vizet Jöjjön fēl napatak szok jószērēncsēvel, teljék bé a házatak örök üdvösségvę. <i>Akkor a pap elment, hogy megvátózzon?</i> Mëgvátózik, mük addig ə énekēltünk magyarul, męt nem hatta. Én asz= =mondom, én magamnak tuok imádkozni, s mindēnki imádkojzék magának.	Azt mondta, azt mondta ő nem bolond, hogy dolgozzék mint én. Ő nem volt mit egyék. Gyarló testem nyugodjék, de a szívem el ne aludjék. Mindenkor teveled lakjék, minden bűntől eltávodjék. Le kell feküdjék, meg kell igya szirupot. s ad igyék a bubának vizet Jöjjön fel napotok sok jószerēncsēvel, teljék be a házatok örök üdvösséggel. <i>Akkor a pap elment, hogy megváltozzon?</i> Megváltozzék, mik addig ő énekeltünk magyarul, mert nem hagyta. Én azt mondom, én magamnak tudok imádkozni, s mindenki imádkozzék magának.
--	--

Szintén nem jelöltük külön, de Márton Gyulához hasonlóan mi is tapasztaltuk, hogy a fenti esetekben előfordul, hogy nem ikes tövekhez is ikes toldalék járul. A *legyék* használata gyakori, a többi adat viszont szórványos, és némileg bizonytalan is.

Leirat	Normalizált alak
S aztā elmēnt Gyøergyøem, aztā elmēnt Águsztin úgy futott el, Águsztin asz= =onta csak mēēn járja męg magát s többęt nem jöt vissza, me a nagy vót. Tizenkét e- -sztēndős vót, annyi. Tizennęgy, nem tizēn-. Úgy ment el a furjuával a zövibę. A johókot ithon hatta nekēm. Há. S úgy elmēnt, hogy mos ha béjőnék, @@ mondom.	aztán elment Augustin úgy futott el, Augustin azt mondta csak megyen járja meg magát s többet nem jött vissza, mert az nagy volt. Tizenkét e- -sztendős volt, annyi. Tizennęgy, nem tizen-. Úgy ment el a furulyával az övébe. A juhokat itthon hagyta nekem. Há. S úgy elment, hogy most ha bejőnnék [?], UNK mondom.
<i>S hajja-e, amikor van a bócsiik magiknak, akkor ők idejőnek? Z= =olák? Igēn. Vää, inkáb várják min mük. Jőjék. [...] Inkáb várják mint, min várjuk mük.</i> Férjé ki, esznek e tábul.	<i>S hallja-e, amikor van a búcsújuk maguknak, akkor ők idejönnek? Az oláhok? Igen. Vää, inkább várják mint mik. Jőjék. [...] Inkább várják mint, mint várjuk mik.</i> Férjék [?] ki, esznek egy tából.

Kirájlyán ő vót, de, de nem lehetët lëjék gyerëke	Királyleány ő volt, de, de nem lehetett legyék gyereke
De mé nem vëszitëk el, lejék vëletëk nektek a zutra?	De miért nem veszitek el, legyék veletek nektek az útra?
lehet lejik píntek, lehet ne lejik píntek, misák mondom	lehet legyék péntek, lehet ne legyék péntek, mindcsak mondom
Ssză mondzsa dët kisántă, beszűrtam a lábamat, hogy ne lejék ura bësánnya.	S mondja gyet kicsánta, beszűrtam a lábamat, hogy ne legyék ura becsánja.
Há mét tegyük belül? Lejik beül. Hə. Lejik mit egyenek e zutann.	Há miért tegyük belül? Legyék belül. Hö. Legyék mit egyenek az úton.

A félautomata morfológiai elemzés kimenetét elnézve úgy látjuk, hogy az elemzés pontosságának biztosításához / növeléséhez a fenti eljárás nem volt elég. Vagy sokkal több helyre kellett volna sztenderd alakot felvenni, vagy egészen máshogy kellett volna az ikes igealakokat kezelni. A hozzájuk rendelt morfológiai címkék ugyanis sajnos nagyon vegyesek:

1	Trunk	másszor muszáj volt Adv Adj V.Past.S3	aludjam V.Subj.S1.Def	, mert nem bírtar WPUNCT C Adv V.Past.:	▶
2	Diószeg	Hogy is ? dv Pro Int Clit_is SPUNCT	Dicsértessék V.Fact.Subj.P3.Def	a Jézus , Mária Det N WPUNCT N †	▶
3	Vizánta	kă mit kellett v N Pro Int.Acc V.Past.S3	dolgozzék V.Subj.S3*	? Istvánnak hív SPUNCT N.Dat V.Past.	▶
4	Trunk	élkorig ha lehetett Adv Adv V.Mod.Past.S3	egyem V.Subj.S1	tizenkettőkorig , s Adv WPUNCT C	▶
5	Trunk	s akkor éjen kellett C Adv Pro Adv V.Past.S3	egyem V.Subj.S1.Def	. S éjfélkorig lel SPUNCT C Adv V.Mod	▶
6	Diószén	egyék . Egyik :Subj.S3 SPUNCT Adj Pro	egyék V.Subj.S3	egy tálból s másik egy táll Det N.Ela C Adj Pro Det N.E	▶
7	Trunk	, minden büntől 3 WPUNCT Det Q N.Abl	eltávodjék VPfx.V.Subj.S3	. Engemet az SPUNCT N Pro.S1.Acc Det	▶
8	Pusztina	, ő is WPUNCT N Pro.S3 Clit_is	eszik V.P3.Def	. S ahol fek SPUNCT C Adv Pro Rel V	▶
9	Nagypatak	, kijnán ub WPUNCT N.PxS3.Sup	esék V.lpf.S3	esete . Öt mélysé N.PxS3 SPUNCT Q N._Ad	▶
10	Trunk	ámen . Evvel Inj/Utt SPUNCT N Pro.Ins	fekszem V.S1	le örökké . E VPfx Adv SPUNCT N Pr	▶

11	Újfalu (Belcses... ária . Barmok közt	fekszik	jászolba nyugszik
	N SPUNCT N.PI PP	V.P3.Def	WPUNCT N.III V.S3
12	Frumósza Monddd meg hol	fekszik	Jézus . Nem fekszi
	bj.S2.Def VPfx Adv Pro Int	V.S3	N SPUNCT Adv V.S3
13	Lujzikalagor nem ! Le kell	feküdjék	meg kell ig
	Adv SPUNCT VPfx V.S3	V.Subj.P3.Def	WPUNCT VPfx V.S3 V.Subj.
14	Pusztina , ő is	feküdjék	ittén nem kel
	WPUNCT N Pro.S3 Clit_is	V.Subj.S3	WPUNCT Adv Pro Adv V.S3
15	Trunk nkba , ki	fogantaték	Szentlélektől , szül
	⟨P1.III WPUNCT N Pro Rel	V.Pass.Ipf.S3	N.Abl WPUNCT V.Ip
16	Jenekest nkba , ki	fogantaték	Szentlélektől , szül
	⟨P1.III WPUNCT N Pro Rel	V.Fact.Ipf.S1	N.Abl WPUNCT V.Ipi
17	Csík (Csíkfalva... ás bácsi ? Hogyne	imádkoznám	Maga katolikus
	N SPUNCT Adv	V.Cond.S1	SPUNCT N Pro.S3 N
18	Trunk amit . De ha nem	imádkozom	s nem menek a
	Acc SPUNCT C C Adv	V.S1.Def	WPUNCT C Adv V.S1 De
19	Pusztina erre imádkozik .	Imádkozom	erre , há
	v Pro V.S3 SPUNCT	V.S1	Adv Pro WPUNCT Adv SPU

20	Gorzafalva imádkozni ? Hát	imádkozom	a Miatyánkot , ;
	3 V.Inf SPUNCT Adv	V.S1	Det N.Acc WPUNCT D
21	Jugán . Há miért	imádkozzam	én magyarul
	SPUNCT Inj/Utt Adv Pro Int	V.Subj.S1	N Pro.S1 Adj nat._Essmod 3
22	Jugán , mit még	imádkozzam	ke imádkozni mé
	PUNCT N Pro Int.Acc Adv	V.Subj.S1.Def	WPUNCT C V.Inf Adv
23	Trunk Mindenkor teveled	lakjék	minden büntől
	Adv Pro N Pro.Ins.S2	V.Subj.S3	WPUNCT Det Q N.Abl VP
24	Vizánta lnék be , ha	leesnék	gyetot ez a guvérn
	nd.S1 VPfx WPUNCT Adv	VPfx.V.Cond.P3.Def	Adv Det Pro Det N S
25	Lujzikalagor ázták , ő	legyék	pápa . Őt
	3.Def WPUNCT N Pro.S3	V.Subj.S3	N SPUNCT N Pro.S3.Ac
26	Lujzikalagor n veszitek el ,	legyék	veletek nektek
	v V.P2.Def VPfx WPUNCT	V.Subj.P3.Def	N Pro.Ins.P2 N Pro.Dat.P2 I
27	Külsőrekecsin ki vagyon mennyégbe	megszenteltessék	a te neved ,
	ro Rel V.S3 N.III	VPfx.V.Pass.Subj.P3.Def	Det N Pro.S2 N.PxS2 WPU
28	Bahána sírnék , hogyne	szomorkodnám	mikor t
	ond.S1 WPUNCT Adv	V.Cond.S1	WPUNCT Adv Pro Rel N Pr
29	Újfalu (Belcses... k jószerencsével ,	teljék	be a házatok örök üdvö
	N.Ins WPUNCT	V.Subj.P3.Def	VPfx Det N.PxP2 Adj N
30	Trunk t nem kell , hogy	tepelődjem	mu- munkába hogy UNK
	Adv V.S3 WPUNCT C	V.Subj.S1.Def	FRAG N.III C !

Mivel jelenleg a korpusznak csak egy része van elemezve, összeszedtük, hogy mi az, amire az ikes igealakok elemzésekor a jövőben figyelni kellene.

- 1) A normalizáláskor megadott plusz alakok helyett jó lenne megtanítani az elemzőnek a teljes ikes ragozási paradigmát.

- 2) Fontos lenne, hogy a homoním igealakok kézzel legyenek egyértelműsítve, ne automatikusan, a homonímiák feloldásában ugyanis az elemző szemmel láthatóan gyengén teljesít. Az ilyen alakokat tartalmazó táblázatot lásd lent.
- 3) Sztenderd alakot / magyarázatot így már talán elegendő lenne azokhoz az igealakokhoz megadni, amelyek vagy nem illeszkednek a szabályos ikes paradigmába (mert például iktelen tőhöz járul bennük ikes személyrag), vagy nehéz róluk eldönteni, hogy alanyi ragozásúak-e vagy tárgyasak.

Homoním alakok az ikes és az iktelen paradigmában²⁸:

Szám, személy, határozottság, ikes/iktelen			Kijelentő mód, jelen idő		Felszólító mód		Feltételes mód		Elbeszélő múlt	
E/1	INDEF	iktelen	-ok	-ek -ök	-jak	-jek	-nék		-ék	
		ikes	-om	-em -öm	-jam	-jem	-nám	-ném	-ám	-ém
	DEF	mindkettő	-om	-em -öm	-jam	-jem	-nám	-ném	-ám	-ém
E/3	INDEF	iktelen	-		-jon	-jen -jön	-na	-ne	-a	-e
		ikes	-ik		-jék		-nék		-ék	
	DEF	mindkettő	-ja	-i	-ja	-je	-na	-ne	-a	-e
T/3	INDEF	mindkettő	-nak	-nek	-janak	-jenek	-nának	-nének	-ának	-ének
	DEF	mindkettő	-ják	-ik	-ják	-jék	-nák	-nék	-ák	-ék

Példákkal:

Kijelentő mód, jelen idő		Felszólító mód		Feltételes mód		Elbeszélő múlt	
gyónok	eszek töpök	gyónjak	egyek töpjek	gyónnék, ennék, töpnék		gyónék, evék, töpék	
gyónom	eszem töpöm	gyónjam	egyem töpjem	gyónnám	enném töpném	gyónám	evém töpém

²⁸ A táblázat összeállításában nyújtott segítségért köszönet Rebrus Péternek.

gyónom	eszem töpöm	gyónjam	egyem töpjem	gyónnám	enném töpném	gyónám	evém töpém
gyón, vesz, töp		gyónjon	egyen töpjön	gyónna	enne töpane	gyóna	eve, töpe
gyónik, eszik, töpik		gyónják, egyék, töpjék		gyónnék, ennék, töpnék		gyónék, evék, töpék	
gyónja	eszi töpi	gyónja	egye töpje	gyónná	enné töpné	gyóná	evé töpé
gyónnak	esznek töpnék	gyónjanak	egyenek töpjenek	gyónnána k	ennének töpnének	gyónának	evének töpének
gyónják	eszik töpik	gyónják	egyék töpjék	gyónnák	ennék, töpnék	gyónák	evék töpék

Szeretik jőni a faluba / vedd el, kit te szereted

A moldvai magyarban bizonyos környezetekben (a köznyelvben megszokottaktól eltérően) határozatlan helyett határozott ragozású igealakot találni. Például:

- *szeret / utál / szégyell*, stb. + főnévi igenévi tárgy
- *ige* + vonatkozó névmási tárgy

Mindkét eset jól ismert, gazdagon adatolt, és viszonylag könnyen lekérdezhető. Normalizáláskor nem kezeltük őket kiemelt módon, tehát a határozottak mellé határozatlan igealakot legfeljebb a magyarázat mezőbe vettünk fel.

1) *szeretik jőni*

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
szeretik	szeretik	szeretik			szeretnek
jőni	jőni	jönni			
a	a	a			
faluba	faluba	faluba			

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
Mondom	Mondom	Mondom			?
Gergél	Gergely	Gergely			

nę	ne	ne			
igýál	igýál	igýál			
,	,	,			
met	met	mert			
S	S	S			
asz=	asz=	azt			
=onnya	=onnya	mondja			
,	,	,			
nęm	nem	nem			
akarom	akarom	akarom			akarok
innyani	innyani	innyani			inni
,	,	,			
dę	de	de			
hát	hát	hát			
jó	jó	jó			
,	,	,			
finom	finom	finom			
,	,	,			
hogynę	hogyne	hogyne			
igýam	igyam	igyam	igyak		innék

Leirat	Normalizált alak
[..] szeretik jőni a faluba. <i>Kik, aa gajcsánaiak?</i> [..] gáj-, z= =ęésszen, mind jőnek Mondom Gęrgęl nę igýál, met S asz= =onnya, nęm akarom innyani, dę hát jó, finom, hogynę igýam.	[..] szeretik jőnni a faluba. <i>Kik, a gajcsánaiak?</i> [..] Gaj-, az egészen, mind jönnek Mondom Gergely ne igýál, mert S azt mondja, nem akarom innyani, de hát jó, finom, hogyne igyam.

Megjegyzés: habár a második példa *akarom* és *igyam* igéi akár tárgyasak is lehetnének (*akarom innyani [azt]; hogyne igyam [azt]*), a szövegkörnyezet és a nyelvjárásról alkotott ismereteink alapján úgy ítéltük meg, hogy nem azok. A részletben fellelhető nyelvjárási jellegzetességek:

- infinitívuszi tárgy + határozott ragozású *szeret, utál, szégyell*, stb. (*nem akarom innyani*)

- *hogyne* + kötő/felszólító módú igealak
>> lásd itt: [Hogyne imádkozzanak?](#)

(*hogyne igyam*)

- élő ikes ragozási rendszer
>> lásd itt: [Térdeljem le](#)

(*hogyne igyam*²⁹)

2) *vedd el, kit te szereted*

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
akit	akit	akit			
nem	nem	nem			
lássák	lássák	lássák	látják		látnak
,	,	,			
a	a	az			
nem	nem	nem			
igaz	igaz	igaz			
,	,	,			
ugye	ugye	ugye			

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
Kit	Kit	Kit			akit
a	a	a			
halál	halál	halál			
tölleték	tölleték	tőletek			
elválojsza	elválojsza	elválassza	elválasztja		elválaszt
,	,	,			
harsogó	harsogó	harsogó			
trombita	trombita	trombita			
feltámojsza	feltámojsza	feltámassza	feltámasztja		? feltámassza / feltámasztja

²⁹ Lásd még például: *Acu n-am nevoie [Most nem vagyok rászorulva] hogy **igyam** ilyent, mert adja kezem, iszom milyent akarok.*

Leirat	Normalizált alak
nem és hatta Cs�us�sz- hogy i- im�dtkozzunk és. Nem, neki nem kellett k�rj�k a zstent, m� asz= =ondotta, hoj akit nem lássák , a nem igaz, ugy�. H� hogy v�t lássák a Krisztus, ha � még v�t �lv�, s ha még-, �lt vóna �s, � m�nyb� l�t vóna, nem itt �z�h� a f�d�n.	nem is hagyta Ceau�es- hogy i- im�dtkozzunk is. Nem, neki nem kellett k�rj�k az Istent, mert azt mondta, hogy akit nem lássák , az nem igaz, ugy�. H� hogy volt lássák a Krisztust, ha � meg volt �lve, s ha meg-, �lt volna is, � mennybe lett volna, nem itt ezen a f�ld�n.
Kit a halál t�llet�k �lv�lojsza , harsogó trombita feltámojsza.	Kit a halál t�let�k elválassza , harsogó trombita feltámassza.

A határozott igealakok használata a(z) *(a)melyik(ek)* vonatkozó névmás mellett is jellemző, ami Moldvában olyan környezetekben is megjelenhet, ahol a köznyelvben inkább *(a)ki(k)*, *(a)mi(k)*, *(a)mely(ek)* szokott lenni. Az ilyen vonatkoz i mellékmondatok esetében sem az ige, sem a vonatkozó névmás mellé nem vettünk fel magy razatot.

Leirat	Normalizált alak
apádat, anyádat tiszt�j�d, b�cs�j�d, hogy hosszú �let� lehess e f�d�n, mejik�t Urist�n�d adta n�k�d	apádat, anyádat tisztelőd, becs�lj�d, hogy hosszú �let� lehess a f�ld�n, melyiket �ristened adta n�k�d
Nek�m n�cc�r csinált csudát, minunát. Mongyam m�g. [...] �z a z�s� mejik�t m�gt�tte , s akkor a zemb�r�m, no, � �s m�gt�r�lt	Nekem négyszer csinált csodát, minunát. Mondjam meg. [...] Ez az első melyiket megt�tte , s akkor az emberem, no, � is megtérült

Ezt most jobban szeress k

Norm. alak: *szeress k*, „sztenderd” alak: *szeret j k*.

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magy�razat
�	E	Ezt			
mos	mos	most			
jobban	jobban	jobban			
szer�ss�k	szeress�k	szeress�k	szeret�j�k		
.	.	.			

Leirat	Normalizált alak
<i>S most mijen a világ, amit most élünk? Ė mos jobban szäreşşük. Most l şabād vilāg van, most mindēnki ugy csinál, ahogy tud.</i> Ėn kimēnēk ěn ajtómon, felnēzēk magos mēnybe, ěn ott látom a zŐszēncségēt. Ki bānne űl a ző anya őlibē. Ki őlelgeti, simmogassa. [...] Piros orcáját simmogassa. Kāzive lapogassa. Göndör hājāt fogogassa. Hākarmikor ěs ēlmohassa, hākarmikor ēlmōḡhassa, hākarmikor. Ot vót nállunk ēgy gazdaember, nēm ěs mohassuk, hoj bojér vót. [...] S akkor ot hol van az a ziskola, ahol mēglássák, hol mēnnek ot bé, mincsak aa bojérnak aa, műk űj montuk bojér, de un bun gospodar, mohassuk. De lássá-e hoj ākasztāl mēg, hoj. Űgy kivēszī a zēsžēmből, hoj nē tuggyām mondani. Āmēntēk mondam, vedeṡi poarta? Montām romānyul, lássátok-e a kaput? Ez? E reszelű. Nēm lássza kā reszelű? S meghúzogassa, meg-, meg- Mēghùzogassa s ēltelik. Ez az. <i>Mejik űjával kēl mēghúzogassa?</i> Māg kēl īj nē, z= =egēsžvēl Nēm taam ěn, aa vadzsa nēp mellik bāilja. Ėn nem taam hoj bāiltassák. <i>S amikor a pátērt idehījāk, hogy beteg van a ház nál, akko mit adnak neki? Há ěgēn, mēg`gyóntassa, mēgāldozza.</i>	<i>S most milyen a világ, amit most élünk? Ezt most jobban szeressük. Most l- szabad világ van, most mindenki úgy csinál, ahogy tud.</i> Ėn kimenek ěn ajtómon, felnēzek magas mennybe, ěn ott látom az Őszentséget. Ki benne űl az ő anya ölébe. Ki ölelgeti, simogassa. [...] Piros orcáját simogassa. Kezével lapogassa. Göndör hājāt fogogassa. Akármikor is elmondhassa, akármikor elmondhassa, akármikor. Ott volt nálunk egy gazdaember, nem is mondhassuk, hogy bojér volt. [...] S akkor ott hol van az az iskola, ahol meglássák, hol mennek ott be, mindcsak a bojérnak a, mik úgy mondtuk bojér, de un bun gospodar, mondhassuk. De lássá-e hogy akasztal meg, hogy. Űgy kiveszi az eszemből, hogy ne tudjam mondani. Elmentek mondom, vedeṡi poarta? Mondtam románul, lássátok-e a kaput? Ez? A reszelő. Nem lássá ke reszelő? S meghúzogassa, meg-, meg- Meghúzogassa s eltetik. Ez az. <i>Melyik ujjával kell meghúzogassa?</i> Meg kell így ni, az egésszel ³⁰ Nem tudom ěn, őő vagyon nēp melyik bājolja. Ėn nem tudom hogy bājoltassák. <i>S amikor a pátērt idehívják, hogy beteg van a ház nál, akkor mit adnak neki? Há ěgen, meggyóntassa, megāldozza.</i>

³⁰ Az *el kell menjen, fel kell keljen, melyik ujjával kell meghúzogassa* típusú szerkezeteket nem kezeltük kiemelt módon, tehát sem magyarázatot, sem sztenderd alakot nem csatoltunk hozzájuk.

Gonosz bújik ki z= =ágy alól, s= =ë pap gyóntassa ezt. S ez mongya mäg most ë zëgiész ä zëgiész bünnyeit ë papnál. Há, hogy annak lëgyën magja, háram= =hëte mind arassa. Aran szënt haját leërësztették vala, aran szën szokálát szaggassák vala. S akkor vëssük a kërësztët, s mëghàlt. Vannak azok a szépasszonyok, akik aa éjel nem látod, járnak, kik a füre és töpdösnek le nyárba, dor lássák a fűjën. Akkor azok idejënnek, s mëgszoptassák, a kicsikét. Asz= =monnyák naj régënn izé az öregasszonyok, úgy monták, aki këccër van ëlválaszval mikor szoptassák. ...	Gonosz bújik ki az ágy alól, s a pap gyóntassa ezt. S ez mondja meg most az egész az egész bűneit a papnál. Há, hogy annak legyen magja, három hete mind arassa. Arany szent haját leeresztették vala, arany szent szakállát szaggassák vala. S akkor vessük a keresztet, s meghalt. Vannak azok a szépasszonyok, akik ő éjjel nem látod, járnak, kik a fűre is köpdösnek le nyárba, dor lássák a fűvön. Akkor azok idejönnek, s mëgszoptassák, a kicsikét. Azt mondják nagy régen izé az öregasszonyok, úgy mondták, aki kétszer van elválasztva mikor szoptassák. ...
--	---

szukszük

... S ëlválajsza, s még visszaaggya ë hétre a csicsët s még ëse ëlválajsza, akkor az ígiz äröst. S akkor fognak harangozni, s ha nem szalajsza bé a határan, idä, akkor ëlveri, akkor ëmëën, ëlmëën. Dë ha bé találja szalasztanyi, akkor még még ver itt ës, de mincsak ëlmëën. [..] immá mëg kë szakajsza, ho mënnyek ahhoz szójak këtüt. Mëgszakajsza-e, jó-e? Kit a halál tölleték ëlválojsza, harsogó trombita fëltámojsza.	... S elválassza, s még visszaadja egy hétre a csecset s még esent elválassza, akkor az igéz eröst. S akkor fognak harangozni, s ha nem szalassza be a határon, ide, akkor elveri, akkor elmegyen, elmegyen. De ha be találja szalasztani, akkor még még ver itt is, de mindcsak elmegyen. [..] immár meg kell szakassza, hogy menjek ahhoz szóljak kettőt. Mëgszakassza-e, jó-e? Kit a halál töletek elválassza, harsogó trombita feltámassza.³¹
--	--

³¹ Nem mindig derül ki egyértelműen, hogy egy felszólító/kötőmódú alak kijelentő vagy felszólító funkciót tölt-e be. Ilyenkor a bizonytalanságot a magyarázat mezőben szoktuk jelezni.

Válojsza äl, or maradik or menik.

Válassza el, or maradik or menik.

csukcsük

Ėh, vördöd a halálból, sã nęhez tõlle, s akkor æa
ęz a zimácság | **lágycsa** el.

Aztá akkor ięn tudnám azkat meddig mégis
mikor ű **ęlindissa**. [...] Ięn męt ě, üő ha csak
addig męgy míg **ęlindissa**, męt azta jut
ęszęmbę, hogy

Adósok vagyunk, értük imátkozzunk. Met ők
többet | ők ęrtünk nem tudnak, csak ha
kiszabadiccsunk münk őt onat hol vannak,
nem?

Ięn, szóal leeszik a Háát ot, ná **kitakariccsuk**,
dę | lęszik.

Íj ajájuk fęl, a hótakat ęs **odaemliccsük**,
amejikęk rokonok.

Sokra **tanácsák**, dę kicsit sę tanólnak.

S it ě pęp lętérdęlęvę, s ez angyal **matissa** | ě
zirást.

S az valami formát nem ad ki? Ięn. Nem
muticcsa męe, hogy mitől? Męgmętęja,
męgmoticcsa, **hojnę muticcsa męg**? Hogy
muticcsa meg? Há hogy męg van jędvęl. Ha
ęmbęrtől van, m ha kutyától, ha | mindęntől
amitől me vę jędvę mind kijő, **męgmoticcsă**.

Kęrdi, odamęnt ě kapuház. **Rikójcsa**, koma,
koma hon van-e?

Kęrgye csak męg, ho mifęle hitęt tartnak. [...]
Met e nem **tarcsa** azt a zejimęt.

Öő, vergőd a halálból, s nehéz tõle, s akkor öő
ez az imádság | **lágýtsa** el.

Aztán akkor én tudnám azokat meddig mégis
mikor ő **elindítsa**. [...] Ięen mert ő, ő ha csak
addig megy míg **elindítsa**, mert aztán jut
eszembe, hogy

Adósok vagyunk, értük imádkozzunk. Mert ők
többet | ők ęrtünk nem tudnak, csak ha
kiszabadítsuk mink őt onnat hol vannak, nem?

Ięen, szóval leeszik a Hát ott, na **kitakarítsuk**, de
| leeszik.

Így ajánljuk fel, a holtakat is **odaemlītsük**,
amelyikek rokonok.

Sokra **tanítsák**, de kicsit se tanulnak.

S itt a pap letérdelve, s az angyal **mutítsa** | az
írást.

S az valami formát nem ad ki? Ięen. Nem
mutítsa meg, hogy mitől? Megmutítja,
megmutítsa, **hogyne mutítsa meg**³²? Hogy
mutítsa meg? Há hogy meg van ijedve. Ha
ęmbęrtől van, m ha kutyától, ha | mindęntől
amitől meg van ijedve mind kijön, **megmutítsa**.

Kęrdi, odament a kapuhoz. **Rikoltsa**, koma,
koma honn van-e?

Kęrdje csak meg, hogy mifęle hitęt tartanak. [...]
Mert ez nem **tartsa** azt az enyęmet.

³² Nem csukcsük, hanem a feltételes helyén megjelenő felszólító/kötőmód. L. itt: [Hogyne imádkozzanak?](#)

Nem hiszēm, hogy ércsēnek magyarul. [...] Mü még megércsük valamennyire. Mük ēs tudtuk, brē, mēndēnt, dē mióta az olá fogott lēnni feļejcsük el. S akkor ēz, s osztānd elōncsük ēgy tiszta hējré, mē rēa van imādkozva, s akkor hakarhoa nem ēncsük el, ēgy tiszta hēré. Igen de azak hajcsák, hajcsák a loakāt.	Nem hiszem, hogy értsenek³³ magyarul. [...] Mi még megértsük valamennyire. Mik is tudtuk, bre, mindent, de mióta az oláh fogott lenni felejtsük el. S akkor ez, s aztán előntsük egy tiszta helyre, mert reá van imádkozva, s akkor akárhova nem öntsük el, egy tiszta helyre. Igen de azok hajtsák, hajtsák a lovakat.
--	--

gyukgyük

A rozsafüzért vigyük, amikor nincs még béharangozval, nincs bējōēl a pātēr s izé addig imādkozunk, ēgy versēt vaj kēttōt elmondunk. De mikor a pātēr bējō, akkor nem többet, akkor eltējük, mē akkor nincsen ānnak sēm̃mi látattya. It vót nāllam ēgy motorbicikliik, s ā montam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza. S ōk megcsāntak. Nām a vihar, mikor jō a nagyüdō, akkor igen. Ako ot rēātējük a szēntēlt burjānt ēs tēsžunk rēa. Szēntēlt pimpót ēs tēsžunk rēa, hogy aa zlsten szērticse el. <i>Most a vizet, honnan veszi, hogy veszi, amit haszn-</i> Vizet a kútból vējük. <i>S a pénz el mi=csinálnak, amit keresnek? [...]</i> Megigyák-e, vagy építnek itthon házat?	A rozsafüzért vigyük, amikor nincs még beharangozva, nincs bejōve a páter s izé addig imádkozunk, egy verset vagy kettőt elmondunk. De mikor a páter bejön, akkor nem többet, akkor eltegyük, mert akkor nincsen annak semmi látatja. Itt volt nálam egy motorbiciklijük, s ő mondtam örökké, hogy vigyem haza, vigyem haza. S ōk megcsántak. Nem a vihar, mikor jön a nagyidő, akkor igen. Akkor ott reátegyük a szentelt burjánt is teszünk reá. Szentelt pimpót is teszünk reá, hogy az Isten szertítse el. <i>Most a vizet, honnan veszi, hogy veszi, amit haszn-</i> Vizet a kútból vegyük. <i>S a pénzzel mit csinálnak, amit keresnek? [...]</i> Megigyák-e, vagy építenek itthon házat?
---	---

Lásd még:

- Mi csak veteményes kerbe **tēgyük**. [‘tesszük’] (Vámszer, 1954)

³³ Valószínűleg szintén nem csukcsük, hanem „valódi” kötőmód. Vö. ezzel:

Há inset valō, județul Bacău van itt. *Mhm. Tud-e magyarul, csángósan?* **Nu cred hogy tudjon.**

- Ki düzi **megigya**. [‘Aki győzi, megissza.’] (Vámszer, 1954)

eltér. Másik, a miben mindkettőtől eltér, hogy a cselekvő igék foglaló módbeli jelen ideje ragait nemcsak a t végzetli igeitől használják a jelentő mód rendes ragozása helyett a fennebb említett esetekben, hanem az eszem, iszom, veszem, viszem, teszem, hiszem igéknél is történik ily ragcsere, még pedig nemcsak a tárgyi ragozásu egyes 3. s többes I. személyre kiterjedőleg, kivált ha amaz igék igeikötővel s a módhatározó nem-mel vannak, legalább egy háromszéki nyelvészkedő barátom nemrég velem közlött példái szerint, milyenek: Nem igyam meg, (nem iszom meg) nem vigyem el sat. Mű azt nem tegyük meg (inkább ily értelemben: nem tehetjük meg); ezt a nagy fát az ökrök nem vigyék el, (nem birják el), — sőt tovább menve olykor hallható volna ez is: ott nem ülünk (ott nem ülhetünk.) To-

(Krizsa, 1863, p. 557)

számíssák, támasszák, tárcsák, válasszák. A felsorolt adatokból látható, hogy a jelenség elsősorban a -t, -jt és -szt, valamint az -s és -z végű tövek alakjaiban fordul elő, de föllelhető az alszik, eszik, iszik, tesz, vesz és visz ige ragozásában is. Viszonylag jól körvonalaz-

(Márton, 1974, p. 161)

Elemzéskor a „suksükös” alakok egy speciális, csillag karaktert tartalmazó morfológiai címkét kaptak:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. lemma	szt. elemzés
Mondom	mond	V.S1.Def			
,	,	WPUNCT			
felejtük	felejt	V.P1*.Def	felejtjük	felejt	V.P1.Def
el	el	VPfx			
.	.	SPUNCT			

Egy pár helyen pedig sima kötőmódút:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. lemma	szt. elemzés
de	de	C			
nem	nem	Adv			
folytassák	folytat	V.Subj.P3.Def	folytatják	folytat	V.P3.Def
.	.	SPUNCT			

Lekérdezés-ötletek:

- 1) morfológiai címke alapján:

[tag=".**."]

[tag=".*Subj.*" & sztenderd_elemzes!=""] & sztenderd_elemzes!=".*Subj.*"]

[tag=".*\.*.*" | (tag=".*Subj.*" & sztenderd_elemzes!=" & sztenderd_elemzes!=".*Subj.*")]

2) szóalak alapján:

[sztenderd=".*tj.*"]

[word=".*ss[^z].*" & sztenderd=".*tj.*"]

[word=".*ssz.*" & sztenderd=".*tj.*"]

[word=".*ts.*" & sztenderd=".*tj.*"]

[word=".*gy.*" & sztenderd=".*sz.*[^n]"]

Hogyne imádkozzanak?

A moldvai magyarban a („nyomatékos igen” jelentésű) *hogy*, *hogyne* után feltételes és felszólító/kötőmódú igealak is következhet. Normalizáláskor a *hogy*-ot és a *ne*-t egybeírtuk, a felszólító/kötőmódú alakok mellé pedig a magyarázat mezőbe beírtuk a feltételes módú megfelelőt:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
Háj	Háj	Há			
hojne	hojne	hogyne			
imádkojzanak	imádkojzanak	imádkozzanak			imádkoznának
?	?	?			

Leirat	Normalizált alak
Àra, āra nem imádkoznak valamit? Hát imádkoznak. Miko csinálják a szenes vizet. Háj hojne imádkojzanak? Mondták nekem Szăbăoăna-ba, hogy maga tuggya. Azé jöttem ide magához. Há, tudom, há. Tudam, tudam. Honne tuggyam há. Nem tuggyuk e kicsit me- lekapcsolni? Hogyne tuggyuk! Eltalálă szent szip Szűz Mária, mét űlsz ulyan szumurodottan szent fiam? Hodne űljek, e szent anyám? Odamëne a Szent Lukács ăvangălista, asz=	Arra, arra nem imádkoznak valamit? Hát imádkoznak. Mikor csinálják a szenes vizet. Há hogyne imádkozzanak? Mondták nekem Săbăoani-ba, hogy maga tudja. Azért jöttem ide magához. Há, tudom, há. Tudom, tudom. Hogyne tudjam há. Nem tudjuk egy kicsit me- lekapcsolni? Hogyne tudjuk! Eltalála szent szép Szűz Mária, miért űlsz olyan szomorodottan szent fiam? Hogyne űljek, egy szent anyám? Odamene a Szent Lukács evangélista, azt

=mondà: m̃̃er s̃̃erc, m̃̃ert k̃̃sereg̃sz Sz̃̃ent Szűsz, Sz̃̃ent Borbár? Hogyne sírjak, hogyne k̃̃seregjek Sz̃̃ent Lukács eṽ̃ang̃eliszta <i>Kováaszt nem t̃̃esznek? Kováaszt. Kováaszt. Teszünk e kinyírbe, t̃̃eszünk, honne tejünk</i> Magyar t̃̃emplom, ez. <i>Így mongyák neki? Ęh̃̃. Há. M̃̃eñ-e oda? Jár-e oda maga? Szokott-e menni? Hojñe járjak?</i> <i>A r̃̃ozárit végzi-e mosta? Há hogyne, hogyne vég̃ezzük.</i> Há én rosszat nem t̃̃esz̃ek, imáccságotok mondok. Monnyák egy rész, asz= =onnyák nem jó olvajs, nem jó. M̃̃e vét̃̃ek, de hát hoj l̃̃een vét̃̃ek, én nem, nem mondom a z̃̃ördögököt, sem rosszat nem mondok E z̃̃ónt engeszti m̃̃eg a kalánba, s t̃̃óti belé a vízbe. <i>Mhm. Az csinájuk. S az valami formát nem ad ki? Igen. Nem muticcsa m̃̃e, hogy mitől? M̃̃egmutéja, m̃̃egmoticcsa, hojne muticcsa m̃̃eg? Hogy muticcsa meg? Há hogy m̃̃eg van j̃̃edṽ̃el. Ha emb̃̃ertől van, m ha kutyától, ha mind̃̃entől amitől me va j̃̃edṽ̃e mind kijő, m̃̃egmuticcsa.</i> <i>És értette, hogy mit mond? Há hogyne ércsem? Há magyarul besz̃̃éltünk. Azt értettem akkor. Akkor azt értettük, akkor a román nem értettük.</i>	mondá: miért sírsz, miért keseregsz szent szűz, Szent Borbál? Hogyne sírjak, hogyne keseregjek, Szent Lukács evangélista <i>Kováaszt nem tesznek? Kováaszt. Kováaszt. Teszünk a kenyérbe, teszünk, hogyne tegyünk</i> Magyar templom, ez. <i>Így mondják neki? Aha. Há. Menen-e oda? Jár-e oda maga? Szokott-e menni? Hogyne járjak?</i> <i>A rozárit végzi-e most? Há hogyne, hogyne vég̃ezzük.</i> Há én rosszat nem teszek, imádságokat mondok. Mondják egy rész, azt mondják nem jó olvass, nem jó. Mert vétek, de hát hogy legyen vétek, én nem, nem mondom az ördögöket, sem rosszat nem mondok Az őnt engeszti meg a kanálba, s tölti belé a vízbe. <i>Mhm. Azt csináljuk. S az valami formát nem ad ki? Igen. Nem mutítsa meg, hogy mitől? Megmutítja, megmutítsa, hogyne mutítsa meg? Hogy mutítsa meg? Há hogy meg van ijedve. Ha embertől van, m ha kutyától, ha mindentől amitől meg van ijedve mind kijön, megmutítsa.</i> <i>És értette, hogy mit mond? Há hogyne értsem? Há magyarul besz̃̃éltünk. Azt értettem akkor. Akkor azt értettük, akkor a románt nem értettük.</i>
<i>Imádkozik-e maga András bácsi? Högyne imádkoznám.</i> Áldot sz̃̃ent fiacskám, hogyne sírnék, hogyne szom̃orkodnám, mikor téged két nap k̃̃argátéñek, a harmadik napján m̃̃egöléñek, öt vassz̃̃egṽ̃e k̃̃er̃̃szfára f̃̃eszittéñek. Minek sírsz, Szűzanya Mária? Hogyne sírnék, hogyne sírnék? Három naptól nem láttam az én	<i>Imádkozik-e maga András bácsi? Hogyne imádkoznám.</i> Áldott szent fiacskám, hogyne sírnék, hogyne szomorkodnám, mikor téged két nap kergetéñek, a harmadik napján megöléñek, öt vasszeggel keresztfára feszítéñek. Minek sírsz, Szűzanya Mária? Hogyne sírnék, hogyne sírnék? Három naptól nem láttam az én

szént fiamat. Ne= =máj sírj, Szűzanya Mária, met láttam én!	szent fiamat. Ne máj sírj, Szűzanya Mária, mert láttam én!
Hajja-e, maga i- imádkozni nem tud-e magyarul? Hojne tudnék!	Hallja-e, maga i- imádkozni nem tud-e magyarul? Hogyne tudnék!
Figyejen csak, imádkozni tud-e valamit magyarul? Há hogyne tudnék.	Figyeljen csak, imádkozni tud-e valamit magyarul? Há hogyne tudnék.
Tudnak a kicsikék is ő? Tűdnak, tudnak. Hojne tudnának? Csak tuggya most többire ízélik, hoj beszéljenek románul és	Tudnak a kicsikék is ő? Tudnak, tudnak. Hogyne tudnának? Csak tudja most többnyire ízélik, hogy beszéljenek románul is

Lásd még:

4. A köznyelvtől eltérőleg: *İÉ'des anyām, ked mİē't ulyan szamaru? Hodne lēgyēk, ē'desz sİjam, szamaru?* [Nd.] *Mit sİrsz, mit sİrsz, kİzs gerice? Hodne sİrjak, hodne rİjak? Tār-somat is elroblották.* [Nd.] *Lehet, való legyen* (tehet, hogy igaz). *A hitet nemhogy erōsissék, szabják, vágják le. Vogyon kinyē'r? Hodne lēgyēn* (hogyne lenne)!

(Csűry, 1932)

86. §. Az igemódok használatára nézve megemlíthető ez a két mondat: [Tudja?] *Hogyne tuggyam!* *Hát jó lögyön az, mindönnap förödni?* A felszólító mód ezekben csak oláh hatás következménye lehet. Oláhul is éppen így mondják: *Cum sū nu ştiū! Oare sū fie bine?* Ugyancsak oláh hatás az is, mikor szenvedő ige helyett a jó igével való körülírást használják: *A rét föl jō osztva* (= ol. *vine împărţit*).

(Horger, 1910, Szakadát)

Mikor elhaladott, akkor ő elment, levetkezett abból a tullus gunyából, elment az almafához, kivette azt a gunyáját, amelyik[en a] Nap vót rétta. Kivette, s felötözött bennette,²⁰⁶ s elment ő es oda a vígaccságra.

(*Jó volt-e a gúnya, amelyiket felhúzta?* Há **hogyne lejék** jó!)

Felvette reva, s elment. Mikor odament, mikor a legény meglátta, hogy a Napra nez, s reva nem, olyan szép – erőst szép leján vót! –, akkor odament hamar, s megölelte – így ne, de ő nem tudta, hogy ő kicsida! Azt gondolta...

(Iancu, 2022)

Keresés (pl.):

- [lc="hogy(ne)?"] [magyarazat=".*n[aeáé].*"]
- [lc="hogy(ne)?"] [tag=".*\Subj.*"]

Házba(n), közbe(n), kétségbe(n)esés

1) itt nálunk a házba

A moldvai magyarban gyakori az inesszívuszi funkciójú illatívuszi alakok használata:

Leirat	Normalizált alak
Itt nálunk a házba , a hiba , németek laktak.	Itt nálunk a házba , a hiuba , németek laktak.
Há immā biētűőttöm nyöcvanketőt, májba .	Há immár betöltöttem nyolcvankettőt, májba .
Míg Budapészta isz énekeltém. Inékeltém teátruba . A színházban. Ígen, há.	Még Budapészta is énekeltém. Énekeltém teátruba . A színházban. Igen, há.

Ezeket normalizáláskor az eredeti változatukban hagytuk, az inesszívuszi megfelelőjük pedig a *sztenderd alak* oszlopba került:

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztenderd alak	meta	magyarázat
Itt	Itt	Itt			
nálunk	nálunk	nálunk			
a	a	a			
házba	házba	házba	házban		
,	,	,			
a	a	a			
hiba	hiba	hiuba	hiuban		padláson
,	,	,			
németek	németek	németek			
laktak	laktak	laktak			
.	.	.			

Az ilyen alakok morfológiai címkéjében az illatívszi végződés jelenik meg, az inesszívuszi a *sztenderd elemzés* rétegben található:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. lemma	szt. elemzés
Há	há	Adv			
immár	immár	Adv			
betöltöttem	be#tölt	VPfx.V.Past.S1			
nyolcvankettőt	nyolcvankettő	Q.Acc			
,	,	WPUNCT			

májba	máj	N.III	májban	máj	N.Ine
.	.	SPUNCT			

A (táj)szavak jelentése a *magyarázat* mezőben általában inesszívuszi, de van, hogy más ragos alakban van megadva:

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztemderd alak	meta	magyarázat
Há	Há	Há			
imma	imma	immár			
bjetűöttem	bétöttem	betöltöttem			
nyocvanketöt	nyocvanketöt	nyolcvankettőt			
,	,	,			
májba	májba	májba	májban		májusban
.	.	.			

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztemderd alak	meta	magyarázat
a	a	a			
házba	házba	házba	házban		
,	,	,			
a	a	a			
hiba	hiba	hiuba	hiuban		padláson

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztemderd alak	meta	magyarázat
Mìg	Mig	Még			
Budapèsztába	Budapesztába	Budapesztába	Budapesztában		Budapesten
isz	isz	is			
ènékeltem	énekeltem	énekeltem			
.	.	.			
Inékeltēm	Inekeltēm	Énekeltem			
teàtruba	teátruba	teátruba	teátruban		színházban
.	.	.			

A *magyarázat* mezőben jelezzük azt is, ha nem tudjuk eldönteni, hogy a beszélő az adott alakot illatívuszi vagy inesszívuszi funkcióban használja-e:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. elemzés	magyarázat
Ebbe	ez	Det Pro.III	ebben	Det Pro.Ine	ebbe / ebben
a	a	Det			
szegé-	szegé-	FRAG			
,	,	WPUNCT			
ebbe	ez	Det Pro.III	ebben	Det Pro.Ine	ebbe / ebben
a	a	Det			
szegény	szegény	Adj			
faluba	falú	N.III	faluban	N.Ine	faluba / faluban
.	.	SPUNCT			

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. elemzés	magyarázat
Hova	hova	Adv Pro Int			
ment	megy	V.Past.S3			
?	?	SPUNCT			
Hol	hol	Adv Pro Int			
volt	van	V.Past.S3			
?	?	SPUNCT			
Ungáriába	Ungária	N.III	Ungáriában	N.Ine	Magyarországra / Magyarországon
.	.	SPUNCT			

Leirat	Normalizált alak
A a a a fărâng nem vitte el verje bele a cărust valahoa. <i>Micsoda?</i> Egy karót vēr be, ej kərót, bate un țăruș undeva mai în altă parte, nu aici în groapa asta. <i>Nem, nem jó it magiknak?</i> Ebbe a széi, ebbe a szegén faluba. <i>Szegénység van?</i> It jó lèt vóna, it jó lèt vóna ebbe a szegén faluba, ha mēgcsinálták vóna azt a ə vizet. Sztáciunyt. <i>És əə hajja-e külföldre əə vannak-e elmēnve, Ungáriába vagy əə la Turcia, Izraelbe?</i> Elmēen	A a a a franc nem vitte el verje bele a cărust valahova. <i>Micsoda?</i> Egy karót ver be, egy karót, bate un țăruș undeva mai în altă parte, nu aici în groapa asta. <i>Nem, nem jó itt maguknak?</i> Ebbe a szegé-, ebbe a szegény faluba. <i>Szegénység van?</i> Itt jó lett volna, itt jó lett volna ebbe a szegény faluba, ha megcsinálták volna azt a ö vizet. Sztáciuneát. <i>És öö hallja-e külföldre öö vannak-e elmenve, Ungáriába vagy öö la Turcia, Izraelbe?</i>

ëggy-ëgy dógozzék. <i>De sok van-e elmenve?</i> Nem tudnám, neki és egy fia, egy vëje vót elmënvel de nem tudom mëre van. <i>Hova mënt? Hol volt? Ungáriába.</i>	Elmegyen egy-egy dolgozzék. <i>De sok van-e elmenve?</i> Nem tudnám, neki is egy fia, egy veje volt elmenve de nem tudom merre van. <i>Hova ment? Hol volt? Ungáriába.</i>
---	---

Keresés (pl.):

- [word=".*b[ae]" & sztenderd=".*b[ae]n"] (szóalak)
- [tag=".*III" & sztenderd_elemzes=".*Ine"] (címke)

ÓMK:

- norm. alak: eredeti, speciális jelölés nélkül
- megjegyzés rovat: MORFO{INE}
- elemzés: .III

[323] GuaryK - 010/08 - 3/310086

es	ig	abba	io	remensege	vaçon
és	így	abba	jó	reménysége	vagyon
és	így	MORFO{INE}	jó	reménység	van
C	Adv:Pro	az	Adj	N.PxS3	V.S3
		N:Pro.III			

[267] JokK - 73/23 - 1/174378

hogý	nem	legett	uala	tarsy	kewzt	ýly	ayoýtatos	ydnepe
hogý	nem	lehet	vala	társai	közt	ily	ájtatos	ünnepe
hogý	nem	lesz	van	társ	közt	ily	ájtatos	MORFO{INE}
C	Adv	V.Mod.S3	V.Ipf	N.PxS3.PI=i	PP	Adv:Pro	Adj	ünnepe
								N.III

TMK:

- norm. alak: speciális használat aposztroffal jelölve
- elemzés: .Ine

Klárát	jó	[egészségbe]	írnák	lenni,	.	Ferus	is	fris,	.	Istennek	hála.
Klárát	jó	egészségbe'	írnák	lenni,	.	Ferus	is	friss,	.	Istennek	hála.
Klára	jó	egészség	ír	van	.	Ferus	is	friss	.	Isten	hála
N.Acc	Adj	N.Ine	V.P3.Def	V.Inf	.	N	Clit_is	Adj	.	N.Dat	N

Hogy	sok	szenvedísi	nem	volnának	Kegyelmednek,	.	abba		kétség	nem	lehet.
Hogy	sok	szenvedései	nem	volnának	kegyelmednek,	.	abba'		kétség	nem	lehet.
hogy	sok	szenvedés	nem	van	kegyelme	.	az		kétség	nem	lesz
C	Q	N.PxS3.PI	Adv	V.Cond.P3	N Pro.PxS2.Dat	.	N Pro.Ine		N	Adv	V.Mod.S3

2) feltekint nagy magas mennyégben

A fent leírtak szerint jártunk el akkor is, amikor a beszélő illatípuszi alak helyett inesszívuszi alakot használt:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	szt. lemma	szt. elemzés
------------	-------------	---------------	----------------	------------	--------------

feltekint	fel#tekint	VPfx.V.S3			
nagy	nagy	Adj			
magas	magas	Adj			
mennyégben	mennyég	N.Ine	mennyégbe	mennyég	N.III

Leirat	Normalizált alak
Fël, fêtekint nagy magas mennyégben .	Fel, feltekint nagy magas mennyégben .
Én fêlnêzek nagy magas mënnëkbën .	Én felnézek nagy magas mennyekben .
Akkar, anyám, kiráj lészêk, a Jêruszâlêmben bémênêk.	Akkor, anyám, király leszek, a Jeruzsálemben bemenek.
Anyám, Gêçëmáni-kêrben fêlmênêk az Olajak hëgyikben .	Anyám, Getszemáni-kertben felmenek az Olajok hegyükben .
Akkor, anyám, koporsòmban bészállok a gyásos síromban .	Akkor, anyám, koporsómban beszállok a gyászos síromban .
Fëlviszlek a mënyòrszágban , a mënnyei boldogságban .	Felviszlek a mennyországban , a mennyei boldogságban .
harmadnapok êlòtt halálát mëgjelentëm, fêlkoronáddzam és úgy küddöm a szênt atyámnak országában àment	harmadnapok elòtt halálát megjelentem, felkoronázom és úgy küldöm a szent atyámnak országában ámen
Édës Jóistenem, édës Jóistenem, szên kezedben ajállom testëmêt, lëlkëmêt, életëmêt, halálomat, ezt a zén órámat	Édes Jóistenem, édes Jóistenem, szent kezedben ajánlom testemet, lelkemet, életemet, halálomat, ezt az én órámat

Keresés (pl.):

- [word=".*b[ae]n" & sztenderd=".*b[ae]"] (szóalak)
- [tag=".*Ine" & sztenderd_elemzes=".*III"] (címke)

ÓMK:

- norm. alak: eredeti, speciális jelölés nélkül
- megjegyzés rovat: MORFO{ILL}
- elemzés: .Ine

[33] JordK - 379/Mt_9/17 - 5/109060

Es	nem	töltyk	az	wy	bort	az	reghy	edeenben	,
és	nem	töltik	az	új	bort	az	régi	edényben	,
és	nem	tölt	az	új	bor	az	régi	MORFO{ILL}	,
C	Adv	V.P3.Def	Det	Adj	N.Acc	Det	Adj	edény	
								N.Ine	

[225] JordK - 698/Jn_20/10 - 5/181954

Azert	efmegh	ennen magokban	tereenek	az	tanoythwanyok	.
azért	ismét	önnönmagukban	térének	az	tanítványok	.
azért	ismét	MORFO{ILL}	tér	az	tanítvány	.
Adv:Pro	Adv	önnönmaga	V.Ipf.P3	Det	N.Pl	
		N:Pro.P3.Ine				

TMK:

- norm. alak: speciális használat aposztroffal jelölve
- elemzés: .III

Megvallom,	.	[gondolkodóban]	estem	az	pestis	íránt.
Megvallom,		gondolkodóba'n	estem	a	pestis	íránt.
megl+vall		gondolkodó	esik	a	pestis	íránt
VPfx.V.S1.Def		N.III	V.Past.S1	Det	N	PP

Ezzel	Istennek	[oltalmában]	ajánlom	Kegyelmedet,
Ezzel	Istennek	oltalmába'n	ajánlom	kegyelmedet,
ez	Isten	oltalom	ajánl	kegyelme
N Pro.Ins	N.Dat	N.PxS3.III	V.S1.Def	N Pro.PxS2.Acc

3) ne igyek közbe

A ragos névszók mellett Moldvában a határozószók körében is gyakori az *n* nélküli alakok használata:

Leirat	Normalizált alak
Ne igyék közbe . Mm. Nëm lehet, lehet, dë nëm peste măsură.	Ne igyék közbe . Mm. Nem lehet, lehet, de nem peste măsură.
S ezt így napközbe nem végzi?	S ezt így napközbe nem végzi?
Így szeb halkan. Íj szébb. Még mēg, mēg tuggyák erősíteni a Ők meg tuddzsák erősíteni ës, de idzş ha én ëccërübe vovovovovovo. Sə gyorsabban ës mōntam.	Így szebb halkan. Így szebb. Még meg, meg tudják erősíteni a Ők meg tudják erősíteni is, de így ha én egyszeribe vovovovovovo. S gyorsabban is mondtam.
S maga akkor ezékēt így sorba tanulta. Így tanóltam végbe .	S maga akkor ezeket így sorba tanulta. Így tanultam végbe .
Na, akkor úgy, ahogy imádkozni szokta, sørjába , imádkozza el nekünk!	Na, akkor úgy, ahogy imádkozni szokta, sorjába , imádkozza el nekünk!
Mēg ma ęlmondom ha háromszor néccër a	Még ma elmondom ha háromszor négyszer a

napjába.

napjába.

Itt talán indokolt lett volna normalizált alaknak is az inesszívuszi formát választani, hiszen:

- 1) Megszilárdult ragos alakulatokról szó lévén, a morfológiai címkében amúgy sincs nyoma a végződésnek (a *közbe*, *napközbe* címkéje ugyanúgy Adv, mint a *közben*, *napközben-é*).
- 2) Ebben a formában az elemzőprogram a legtöbb határozószót nem ismeri fel, tehát vagy hibás címkét tud csak hozzárendelni, vagy semmilyen.

Ennek ellenére a rend kedvéért ezekben az esetekben is a többi hasonló elemnél alkalmazott megoldásnál maradtunk:

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	sz. lemma	sz. elemzés
Ne	Ne	N Abbr			
igyék	szik	V.Subj.S3			
közbe	közbe	Adv	közben	közben	Adv
.	.	SPUNCT			

norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	sz. lemma	sz. elemzés
S	s	C			
ezt	ez	N Pro.Acc			
így	így	Adv Pro			
napközbe	napközbe	Adv	napközben	napközben	Adv
nem	nem	Adv			
végzi	végez	V.S3.Def			
?	?	SPUNCT			

A megoldás olyan szempontból előnyös, hogy így egy darab, szóalak alapján való keresés segítségével az összes releváns adat (legyen az határozószó vagy ragos névszó) egyben lekérdezhető. Ezt a megoldást támogatja továbbá, hogy:

- 1) Az *n* nélküli formát több szótár is elismeri önálló alakváltozatként (általában „népiesnek” titulálva azt).
- 2) Az ÓMK és a TMK annotálásakor is hasonlóképpen jártak el.

Keresés (pl.):

- [word=".*b[ae]" & sztemderd=".*b[ae]n"] (szóalak, minden adat)
- [word=".*b[ae]" & sztemderd=".*b[ae]n" & tag="Adv"] (csak az adverbiumok)

ÓMK:

- norm. alak: eredeti, speciális jelölés nélkül
- megjegyzés / ért.: MORFO{INE}
- lemma: eredeti
- elemzés: Adv

[285] MunchK - 53ra/Mk_15/39 - 3/267481

ki	ellenbe	al==	==uala	/
ki	ellenbe	áll	vala	,
(aki)	(szemközt, szemben)	áll	van	r
aki	MORFO{INE}	V.S3	V.Ipf	
N:Pro:Rel	ellenbe			
	Adv			

Iol lehet	hóg	o vele	égetembe	el karhozik	,
jöllehet	hogy	ővele	egyetembe	elkárhozik	.
			(együtt)		
			MORFO{INE}		

TMK:

- norm. alak: speciális használat aposztroffal jelölve
- lemma: köznyelvi alak
- elemzés: Adv

[Valóba]	szoros	helyen	van	Kegyelmed.
Valóba'	szoros	helyen	van	kegyelmed,
valóban	szoros	hely	van	kegyelme
Adv	Adj	N.Sup	V.S3	N Pro.PxS2

Az	útba	is	13	döglöt	meg,	azóta	is	4	s	5	[napjába.]
Az	útba'	is	13	döglött	meg,	azóta	is	4	s	5	napjába'.
az	út	is	13	döglök	meg	az+óta	is	4	s	5	napjában
Det Pro	N.Ine	Clit_is	Q	V.Past.S3	VPfx	Adv Pro	Clit_is	Q	C	Q	Adv

[Ezenközbe]	hallám,	hogy	mongya	vala	a	leány:	„Huj	ki,	czoki!"
Ezenközbe'	hallám,	hogy	mondja	vala	a	leány:	„Huj	ki,	coki!"
ezen+közben	hall	hogy	mond	van	a	leány	huj	ki	coki
Adv Pro	V.Ipf.S1.Def	C	V.S3.Def	V.Ipf	Det	N	Inj/Utt	VPfx	Inj/Utt

Másik irány:

[4] Kaldi - 1077/Gal_2/21 - B/125959

tahát	a'	Krif-@tus	heában	hólt==	==meg	.
tehát	a	Krisztus	hiában	halt	meg	.
				meg		

[heában]	orvosolljátok,	mert	azt	ugyan	soha	megh	nem	gyógyíttátok,
„Hiába'n	orvosolljátok,	mert	azt	ugyan	soha	meg	nem	gyógyíttátok."
hiába	orvosol	mert	az	ugyan	soha	meg	nem	gyógyít
Adv	V.P2.Def	C	N Pro.Acc	Adv	Adv	VPfx	Adv	V.P2.Def

eő	penig	fordúlt	[szemben]	nékie,
ő	pedig	fordult	szembe'n	nekije,
ő	pedig	fordul	szembe	ő
N Pro.S3	Adv	V.Past.S3	Adv (Ins)	N Pro.Dat.S3

4) kétségbe(n)esés

Korábbi nyelvéllapotokban a *kétségbe* + *esik*, *kétségbe* + *esés*, *kétségbe* + *esett* szerkezetekben is előfordult az illatívusz/inesszívusz közti ingadozás, melyet az ÓMK-ban és a TMK-ban (néhány kivételtől eltekintve) ugyanúgy kezeltek, mint minden ehhez hasonló, fent tárgyalt esetet:

[13] GuaryK - 040/06 - 3/315053

es	kétségben	esuen	magat	fel acazta
és	kétségben	esvén	magát	felakasztá
és	MORFO{ILL}	esik	maga	felakaszt
C	kétség	V.PartAdv=vÁn	N:Pro.S3.Acc	VPfx.V.Ipf.S3.Def
	N.Ine			

mýn-@@dón	kethseegben	esotteknek	wýgaztaloýa	.
minden	kétségben	esetteknek	vígasztalója	,
	MORFO{ILL}			

awağ	kétségben	valo	esesnek	køueiuel	,
avagy	kétségben	való	esésnek	kőveivel	.

[1] Cze - 9 - 0/892

qs	ne	hagh	ongomoth	kethcheben offnom
és	ne	hagyj	engemet	kétségbeesnem

[kétségben esestől]	rettegnék;
kétségbe'neséstől	rettegnék.
kétség+be'n +esés	retteg
N.Abl	V.Cond.S1

melytől	meg ijedven,	csaknem	[kétségben]	esett,
melytől	megijedvén,	csaknem	kétségbe'n	esett:
a+mely	meg +ijed	csaknem	kétség	esik
N Pro Rel.Abl	VPfx.V.PartAdv=vÁn	Adv	N.III	V.Past.S3

a	Tanút=	is	Sellérjevel	edjutt	Balás	Gyurkáneval	edjutt	[kétségben]	ejtették.
a	tanút	is	zsellérével	együtt,	Balás	Gyurkáneval	együtt	kétségbe'n	ejtették.
a	tanú	is	zsellér	együtt	Balás	Gyurká+né	együtt	kétség	ejt
Det	N.Acc	Clit_is	N.PxS3.Ins	Adv (Ins)	N	N.Ins	Adv (Ins)	N.III	V.Past.P3.Def

Az általunk feldolgozott anyagban a fentiek közül a *kétségben* + *esés* szerepelt, amit egybeírva normalizáltunk, a hozzá tartozó illatívuszi alakot pedig kivételesen nem a *sztemderd alak* oszlopban, hanem a *magyarázat* mezőben helyeztük el:

Leirat	Normalizált alak
őröz mę ma áldot szēn= =nap tűztől, víztől, hirtelen háláltól, kétségbeneséstől	őrizz meg ma áldott szent nap tűztől, víztől, hirtelen haláltól, kétségbeneséstől

leirat	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat
--------	------------	-------------	---------------	------------

hirtelen	hirtelen	hirtelen	Adj	
háláltól	haláltól	halál	N.Abl	
,	,	,	WPUNCT	
kétségbeneséstől	kétségbeneséstől	kétségbenesés	N.Abl	kétségbeeséstől

Ennek az oka az, hogy a korpusz elemzési gyakorlatából kifolyólag ebben a konkrét szóalakban a helyhatározórag sem a lemmában, sem a morfológiai címkében nem tud önálló elemként megjelenni, ezért célravezetőbbnek találtuk a köznyelvi megfelelőt egyszerű magyarázatként megadni. A TMK-ban, ahol a lemmák részletesebbek, a szó norm. alakja *kétségbe'nesés*, a lemmája pedig *kétség+be'n/+esés* lett.

Abba közbe, erdő közbe, közbül

1) Az *aközben*, *a tájban* helyett úgy tűnik, hogy egyes moldvai beszélők az *abba közbe*, *abba (a) tájba* szerkezeteket használják:

Leirat	Normalizált alak
Ezt nem tudom megmondani mēt, a üö aztă, a abba közbe ő még, ő még dolgozott Brăilă, a vasutănn.	Ezt nem tudom megmondani mert, a ő aztán, a abba közbe ő még, ő még dolgozott Brăilă, a vasúton.
Aztă dolgozott a kollektívánál ős, még abba közbe vót kántor ős.	Aztán dolgozott a kollektívánál is, még abba közbe volt kántor is.
Ugyhogy ə napanta vit ötöt, hatot, tízet, tíz gyermekēt, fiatalakat. Lē a temetűöbē. Dē, abba közbe vittē az ő gyermekit es.	Úgyhogy ő naponta vitt ötöt, hatot, tízet, tíz gyermeket, fiatalokat. Le a temetőbe. De, abba közbe vitte az ő gyermekét is.
A litániát montăk ē, s akkor abba közbe a megállította még a gyerekekēt a kántor s még tanyította.	A litániát mondták el, s akkor abba közbe a megállította még a gyerekeket a kántor s még tanította.

Lásd még:

Példa	Forrás
Aztán közben még az anyja élt, abba közbe szótte ő a kislánynak a staférungot, mert érezte, hogy ő is olyan egészségtelen, hát készítgetett, ami kellett, mert a székelységnél megvolt ez a sok hímzés, s ez a sok vászonlepedő, vászonkendő,	MTA BTK , Arcanum

meg takargató, ugye, hogy megvolt az a szokás, hogy mind lenni kellett ennek. Hát ő szegény iparkodott, hogy meglegyen.	
Ha nem volt teje menyecskének, vagy ünűnek, akkor csánták. Ha volt beteg, vettünk kilenc kútról, az utakról vizet, sze sántak feredőt neki, sze öntötték fel kertre! Sz akkor az ment elé, kertek mentén elé, sz megmutyítódott: ki az? Ki csánt rosszat?! Abba tájba az ment elé, ki csánta rosszat!	MTA BTK
hogy hamiszak, a mászikot elhagytam, sz ez után mentem. Amíg nyírásza vótam, örökké jött, örökké jött, de nem tudta kiszóllani, hogy hadd el, met én veszlek el! Osztán ha ő nem tudta kiszóllani abba tájba , elmaradt. Ezt én nem szerettem, azt mondták a zöregék, ott illien lesz, ollian lesz, me jó gazdag ember vót. En a zemberemmel éltem 17 esztendőt, nem tudom, vajegyszer eltótt-e, hogy én ne gondoljak azután, sz a könnyeim ne hullianak a zén párnámra.	Gazda (1983)
Felkött akkor éjjen a lián. Ett, ivutt, megcsalódott, többet mulatott, mint kellett lenne, s abba tájba , mig a lján ett, vezető megdőfte lábát a bojernek, s a bojer felszökött, s megőlelte lieánt, s megcsókolta. S többet a leány nem tudott lenni virággé. S akkor azt mondta bojer:	Zakariás (2009, p. 52)
Ez a zembär a zenyim s e nénéje, legnagyobb nénnye mikor nyírásza vuot s oszta régvel mikor búcsúztatták. Okkor így készültek a nyírászak abba tájba . Búcsúztatták soszta csókolta mág e nénnyt régvel mikor indultak misére. Hiszem én, páhár van a kázibá, a régveli búcsúztatás mikor mentek régvel eskedni. S úgy készültek akkor, nem fehér rokoljába, okkor vuot az a vol, így ne, fel, cikóssan, így. Há!	Petres (2020)
^z Embör ilt harminc esztendeig, ippeg mind a sászárok abba a tájba . ^z Után harminctul ötven esztendeig óltak dzsermēkei, n ⁱ épe, dolgozott neh ⁱ ezbül, hozott haza, ami kel házhoz, mert ezek óltak a magárnak esztendei.	Rubinyi (1902)

Az ilyen szerkezetek normalizálásakor nem nagyon tudtuk, hogy hogyan lenne jó hozzájuk sztenderd alakot / magyarázatot megadni. Végül az első elem mellé a magyarázat mezőbe beírtuk, hogy *aközben*, a második mellé pedig a sztenderd alak oszlopba azt, hogy *közben*. Visszatekintve talán az *abba* mellé is jó lett volna sztenderd (inesszívuszi) alakot megadni, és/vagy az *aközben* helyett az *abba* mellé azt írni, hogy *a*.

2) A *közbe* egyébként olyan szempontból is különleges, hogy Moldvában névutóként ‘közében, között’ jelentésben is használják:

Leirat	Normalizált alak
<i>De it Largába volt kolektív?</i> It nem vót it nálunk. Ęszalatun, dę há mit akarna csánni ębbę [...] fųluba itten ę zęrdő közbe ?	<i>De itt Lărgăba volt kolektív?</i> Itt nem volt itt nálunk. Elszaladtunk, de há mit akarnak csánni ebbe [...] faluba itten az erdő közbe ?

A fenti részlet normalizálásakor sokat gondolkodtunk azon, hogy ezt az alakot nem lenne-e jobb *közébe(n)*-re átírni, de végül úgy hagytuk, ahogy volt.

Lásd még:

[21] MunchK - 73rb/Lk_14/23 - 3/281988

Meñ== menj megy V.Subj.S2	==ki ki VPfx	a· a Det	şolş szóló N	kəzbə közbe (közé) közbe PP	7 és és C	a· a Det	şovénék sövény N.Pl	kəzbə közbe (közé) közbe PP	/ ,
------------------------------------	--------------------	----------------	--------------------	---	--------------------	----------------	---------------------------	---	--------

(ÓMK)

a	csapásson	bé menvénn	a	Nád	közben	Kis	Anna	Testére	reá akadt,
a	csapáson	bemenvén,	a	nád	közében	Kis	Anna	testére	ráakadt,
a	csapás	be +megy	a	nád	közében_között	Kis	Anna	test	rá +akad
Det	N.Sup	VPfx.V.PartAdv=vÁn	Det	N	PP	N	N	N.PxS3.Sub	VPfx.V.Past.S3

(TMK)

Ott **az erdő közt** van Lárğa (P) – **MMTnySz**, *erdő*

3) A *közbe(n)*, *között* mellett Moldvában helyenként a *közbül*-t is használják:

Leirat	Normalizált alak
Nem, nem, amikor, Paukër vót? Ana Paukër vót közbül .	Nem, nem, amikor, Pauker volt? Ana Pauker volt közbül .

Elvöltünk a városba

Az efféle mondatok normalizálása kifejezetten nehéz feladat:

Leirat	Normalizált alak
Ő vót a verekedésbe, s fájtak a lábaj, aztánd ə nem látot vategy néj esztendeig. Elvöltünk a m városba ě Bákóba , csináltak opěráciát a szemínél.	Ő volt a verekedésbe, s fájtak a lábai, aztán ő nem látott vategy négy esztendeig. Elvöltünk a m városba ő Bákóba , csináltak operáciát a szeménél.

A nehézség abban rejlik, hogy ezekben a mondatokban nem egyértelmű, hogy az igét módosító elem **igekötő-e** vagy **határozószó**, illetve hogy a bővítmény **latívuszi** vagy **lokatívuszi** helyviszonyt fejez-e ki. Az előbbi kérdés elsősorban **egybeírási / különírási** és **elemzési** szempontból fontos (az igekötőket egybeírjuk az őket követő igével, míg a határozószókat nem, illetve ezek morfológiai címkéje is különbözik), az utóbbi pedig az **értelmezést** (tehát a „magyarázat” és a „sztenderd alak” oszlopok tartalmát) érinti közvetlenül. A szempontok, amelyeket a normalizálási gyakorlat kialakítása során figyelembe vettünk:

- A moldvai magyarban a **helyviszonyok jelölése** nagyban eltér a köznyelvben megszokottól. A formailag latívuszi, jelentésüket tekintve lokatívuszi elemek használata teljesen általános, mind a határozóragok, mind a határozószók körében. Ennek megfelelően a megszokott latívuszi mellett az *el*, a *városba*, és a *Bákóba* lokatív helyviszonyt is kódolhatnak.

- A **van** és a **jár** **igék jelentése** úgy tűnik, hogy szintén eltér a köznyelvben megszokottól. Nevezetesen, egyik igeről sem tudnánk teljes biztonsággal megmondani, hogy Moldvában 'menést' vagy 'ottlétet' jelent-e, esetleg mindkettőt. Az előző pontban írtaknak köszönhetően a legtöbb esetben a kontextusból sem derül ki, hogy az adott mondatban melyik értelmezés lenne a megfelelő. Még az is elképzelhető, hogy a jelen idejű és a múlt idejű igealakok nem pont ugyanazt jelentik.
- Valószínűleg nem mindegy, hogy **hány és hányféle bővítménye** van az igenek. Néha infinitívuszi és helyhatározói is van, néha csak az egyik, néha egyik sem. A bővítmény helyhatározóragjai között találunk *-ba/-be/-ban/-ben-t*, *-ra/-re-t* és *-nál/-nél-t* is.
- Beszélnyelvi korpuszról szó lévén a kapcsolódó hanganyaghoz visszanyúlva esetleg meg lehet próbálni a szerkezetek **prozódiai mintázatában** kapaszkodókat keresni. Bizonytalan, hogy a fenti kérdésekben mennyire lehet ilyen tényezőkre támaszkodni, de annyi elmondható, hogy a különböző *elvoltunk a városba* típusú szerkezetek prozódiai tulajdonságai (elsősorban a hangsúlymintájukat és tagolásukat tekintve) eléggé hasonlóak. Nincs tehát arról szó, hogy a beszélők a szerkezetek egy részét így, más részét úgy ejtenék.
- Az egybeírás ellen szólhat, hogy néha az ige és az azt módosító elem egybeírása olyan alakot produkál, aminek a köznyelvben **zavaróan más jelentése van**. (Olyan, ami a nyelvjárásban általában nem is létezik, tehát jó volna elkerülni, hogy a felhasználók az adott szót így értsék). Például:
 - **elvan** (mint a befőtt)
 - **kivan** ['ki van készülve, ki van akadva']
 - **odavan** ['kétségbe van esve, el van szontyolodva, stb.']

Végül az alábbi normalizálási gyakorlatot követtük:

- Az igt módosító elemet „ökölszabállyal” **igekötőnek** tekintettük, és **egybeírtuk** az igével. Kivételt csak néhány jelen idejű igealak esetében tettünk (pl. *el vannak aratni*), de valójában akár ezeket is írhattuk volna egy szóba.
- A sok bizonytalan tényező miatt sem az igehez, sem a helyhatározói bővítményhez nem fűztünk magyarázatot, az utóbbihoz sztenderd alakot sem adtunk meg.

Példák (a teljesség igényével (!) összeállított lista):

Leirat	Normalizált alak
Erzsi néni volt-e? əəə ǫ̌ elvót , ő elvót . Ő elvót	Erzsi néni volt-e? Ööö ő elvolt , ő elvolt . Ő elvolt
De vótak ló@, lószekérve és évóta . Igen, jött əə lótrészurával, tuggya-e vót az a trészura, hogy	De voltak ló-, lószekérrel is elvoltak . Igen, jött öö lótrászurával, tudja-e volt az a trászura, hogy

Bëtka, új mongyák ott ahol nekünk adtak hèjekèt, tuggy-e aa tēs-, ə hoj monnyam aa zembërëm èvót a verekedésbe, s akkor kaptak ëgy-ëj darab hejet. Nem tölle, èlvót ő ès Valénba, ot vót egy párotyia, mē z= =én apám ès ot tanolt Valénba, s aztá onnat aa adott ègzàmènt Jásba. Kètten, mikor a zembërëm èlvót a dologra, aztán mèntem magamra is, csináltam többet, csináltam magamra. S a kicsi Gèrgèl mikor aa èlvót a tãhenyèkvel ètètni, mǎzũõrè. Mikor eştè hazajött, akkor kicsi Gèrèl kapta ki a vǎrést. Èlmènünk münk ès. Èljártam, annyit jártam, annyi búcsút èjártam, most lemaradtam, most nem öppe. Bána a zidén nem vótam è Somojóra sè. De ő hyl van [...] Há è van kapálni. Èggya mēghót, s a lyányok férhèz mèntek, sə mejik még vót, mē èl= =vannak pe la Braşov, nu ştiu pe unde Ők èl= =vannak a munkahèjekre, èl= =vannak iskolákba, ot mind rományul beszélnek. Èjedül vajak. Èjedül, mē ők [...] èl= =vannak a munkahèjire, fiam Braşóba munkál, lyányom Bákóba, férjivel ottajan. Sə nǎpótok è vannak, sə eşküttek oláh hitre ès aa diáknak a nǎpótok.	Betka, úgy mondják ott ahol nekünk adtak helyeket, tudja-e a tes-, ő hogy mondjam az emberem elvolt a verekedésbe, s akkor kaptak egy-egy darab helyet. Nem tőle, elvolt ő is Valényba, ott volt egy párokia, mert az én apám is ott tanult Valényba, s aztán onnat a- adott egzámént Jásba. Ketten, mikor az emberem elvolt a dologra, aztán mentem magamra is, csináltam többet, csináltam magamra. S a kicsi Gergely mikor őö elvolt a tehenekkel etetni, mezőre. Mikor este hazajött, akkor kicsi Gergely kapta ki a verést. Elmenünk mink is. Eljártam, annyit jártam, annyi búcsút eljártam, most lemaradtam, most nem éppen. Bánom az idén nem voltam el Somlyóra se. De ő hol van [...] Há el van kapálni. Egy meghalt, s a leányok férjhez mentek, s melyik még volt, me- el vannak pe la Braşov, nu ştiu pe unde Ők el vannak a munkahelyekre, el vannak iskolákba, ott mind románul beszélnek. Egyedül vagyok. Egyedül, mert ők [...] el vannak a munkahelyre, fiam Brassóba munkál, leányom Bákóba, férjével ottogyon. S nǎpótok el vannak, s esküdtek oláh hitre is a deáknak a nǎpótok.
Aztá még vótam én ə bundákval oda hǎzzik, vótam ijen dó- kabátokval. <i>S Bogdánfalvába, Valea Seacă?</i> Bogdánfalába. Há igen, Vălèa Szèákába ès. Oda ès vótunk.	Aztán még voltam én ő bundákkal oda hozzájuk, voltam ilyen do- kabátokkal. <i>S Bogdánfalvába, Valea Seacă?</i> Bogdánfalvába. Há igen, Valea Seacăba is. Oda is voltunk.

Nem tum, én �j�rtam a vecsernyére akko m�nt-, akko szombaton vótam b� F�ks�nba. P�t�r �z, m�jik b�j�rt ot b�l�l. M�jik bejárt ot @.	Nem tudom, én eljártam a vecsernyére akkor ment-, akkor szombaton voltam be Foksénba. P�ter ez, melyik bejárt ott belül. Melyik bejárt ott UNK.
�n nem vótam m�t gyerm�kek vótunk, nem vótam ki a t�met�s�re. Ap�m � kijárta. Ki v�t itt �� S-a �nt�lnit cu bunica, �i a spus �sa ca s� chema�i pe bunica �n �coal� s� c�nte, s� ne c�nte H� �n �s kiv�tam T�rgu Mur�sra, m�g vagyok oper�lval most. J�tt�k a bo�csura Pusztinából, j�tt�k �. H� néztem odaki kiv�tam oda, nem értekeztem m�g v�lik. � akkor akkor �, ojan tízéves v�t Klári. Tízéves. Tízéves, van �gy harminc �v�je, hogy kivótunk. M� � imm� most közelíti a n�gyvent. <i>Mhm</i>. Van �gy huszonöt �v�je, majt harminc is hogy kivótunk. Na, tüktököt kerestelek, n� kiv�tam h�zz�d, n�, h�!	�n nem voltam mert gyermekek voltunk, nem voltam ki a temetésére. Ap�m � kijárta. Ki volt itt �� S-a �nt�lnit cu bunica, �i a spus �sa ca s� chema�i pe bunica �n �coal� s� c�nte, s� ne c�nte H� én is kivoltam T�rgu Mure�ra, meg vagyok operálva most. Jöttek a búcsúra Pusztinából, jöttek �. H� néztem odaki kivoltam oda, nem értekeztem meg velük. H� akkor akkor a, olyan tízéves volt Klári. Tízéves. Tízéves, van egy harminc éve, hogy kivoltunk. Mert � immár most közelíti a negyvenet. <i>Mhm</i>. Van egy huszonöt �ve, majd harminc is hogy kivoltunk. Na, tikteket kerestelek, ni kivoltam hozzád, ni, h�!
T�ll�nk f�lur�l gyerekek tan�lnak ot �r�st, s hazav�t �gy l��n, [...] kisle�nyacska ide, mos nemrég, va�gy h�napja. S ott, oda �s k�ret�d�t, hogy vigy�n � ijen magyar sz�vakat, magyar im�ccs�got <i>Mhm, s azért van a abba z= =uniformisba van?</i> ��j nem, �bb� hazav�t. H�z�j�rt. S hon csánta p�z�-, f�nk�pp�t.	T�ll�nk faluról gyerekek tanulnak ott �r�st, s hazavolt egy leány, [...] kisle�nyocska ide, most nemrég, vagyegy h�napja. S ott, oda is k�ret�d�t, hogy vigyen � ilyen magyar sz�vakat, magyar im�ds�got <i>Mhm, s azért van a- abba az uniformisba van?</i> Ej nem, ebbe hazavolt. H�z�j�rt. S honn csánta p�z�-, fényképet.

Megjegyzések:

1) Ezzel a normalizálási problémával más korpuszok annot torai is küzdöttek, ahogy azt a Történeti magánéleti korpusz (TMK) példái is mutatják:

- **odavolt** a p ter Kassára

- az ónodi gyűlésre is **odavoltak**
- **odavoltak** Németh János eltakarítására
- **odavolt** Nyitrai néval szőlőt szedni menéskor a Király-hegyre
- Bagossy László még **odavan** urunknál
- most is **odavan** Zemplénre
- Még Palocsai egyfelé, Gencsi másfelé **odavannak**.
- a debreceni kocsis, ki Miskolcra is **oda volt**
- Szabó Andrásné is **oda volt** vele a hegyre szűrni
- az alatt, hogy **oda voltam**, az ajtómat betörték
- egy darabig **oda volt** véle együtt bújdosni
- Az erdődi jószágba' [N.lne] **oda vannak** embereim
- **oda van** valami borocskát kivonni
- **oda vannak** Tardi Gáspárnál

A különbség annyi, hogy a moldvai magyarban az igéhez kapcsolódó határozószók / igekötők köre bővebb. A TMK-ban legalábbis az *odavan* / *odavolt*-on kívül más hasonló szerkezetet (*kivolt*, *elvolt*, stb.) nem találtunk.

2) Egyéb forrásokban szintén van példa mind az egybe-, mind a különírássra:

Példa	Forrás
És mindez nyitott kapu mellett ott van egész nap, amíg a háznép oda van aratni .	Medgyaszay (1905)
A sógor oda volt szántani tavasszal, s nagyon hideg szél fújt.	Forrás, Arcanum
A feleségem el van aratni	Munkácsi (1881)
odavan a szomszéd ban odavan aratni	https://szerkezetar.hu/odavan
Elvótam Bákó ba a vásáron (O) Elvan marhákkal éppeng (Je) Elvót ágygyóka isz? (Tr) Elvótam a juval a vásár ra (Gu) Akkor elvótam megint a látomás ba , úgy vótam én az örző angyalomval (L)	MMTnySz, <i>elvagyon</i>

Az MMTnySz-ben az *elvagyon* szócikkben találni releváns adatokat, a fent látható módon, tehát egybeírva. A címszóhoz megadott jelentés: 'odavan, el van menve, vhol vmilyen állapotban van'.

3) Az alábbi interjúrészlet nem szerepel a fenti gyűjteményben, mert erősen kérdéses, hogy oda

tartozik-e:

Há í én akkor lát- haltam meg m inkább, hoj mindzset³⁴ megtanultám, mikor | **ṽultunk ki betignél**. ṽult i vinlyány.

A bizonytalanság oka, hogy a szakasz többféleképpen is tagolható / értelmezhető / normalizálható:

- 1) Há öö én akkor lát- hallottam meg m inkább, hogy mindet [?] megtanultam, mikor | **voltunk ki ['kint'] betegnél**. Volt egy vénleány.
- 2) Há öö én akkor lát- hallottam meg m inkább, hogy mindet [?] megtanultam, mikor | **voltunk egy betegnél**. Volt egy vénleány.
- 3) Há öö én akkor lát- hallottam meg m inkább, hogy mindet [?] megtanultam, mikor | **voltunk ki betegnél ['beteghez']**. Volt egy vénleány.

A többféle értelmezést lehetővé tevő nyelvjárási jellegzetességek, szempontok:

- 1) a helyviszonyok sajátos jelölése a moldvai magyarban
- 2) bizonytalanság a *kivan, elvan, odavan*, stb. igék pontos jelentésével kapcsolatban
- 3) *i = egy* (l. itt: [vala i betegszég](#))
- 4) *nál/nél = 'nál/nél/hoz/hez/höz'* (l. itt: [Még jöjjön nálunk!](#))

Az utolsó (4.) értelmezési lehetőséget ebben a konkrét esetben kevésbé tartjuk valószínűnek, habár teljesen ez sem zárható ki.

Bé, belé, beléje

1) bé / be > be

Leirat	Normalizált alak
<i>S az bé vót kerítve a küpüs= =kút akkor.</i> Mhm. Bé = =vót a, nem vót békerítve , hoj ne lehessen béményén sèmmi.	<i>S az be volt kerítve a köpüs kút akkor.</i> Mhm. Be volt a, nem volt bekerítve , hogy ne lehessen bemenjen semmi.
Ej, felháltam a nagy= =hedre. Bénéztem e lútüre. Szeretüm elejiben.	Ej, felháltam a nagy hegyre. Benéztem a lőtőre. Szeretöm elejében.
Ĳen azt è csomag parát bĲècsomagoltam jól, s	Ĳen azt a csomag parát becsomagoltam jól, s

³⁴ Tisztázandó, megfejtésre váró alak. Itt: [Mint, mind, mindcsak, ?mingyet](#) írtunk róla kicsit bővebben.

bi̇tett̃em az alá ẽ hordó alá. Să ha akar kimenni otel̃é, s̃ə bé̃e- beesik Jënetyesb̃e, ə közelĩb ȳan. kikütt̃ek ə mënésztyier̃éb̃öl, akko valahogy azt én bék-, bé̃inkádrálódtam oan órába szója ki asz= =onnya, hoj a rossz hamar bételik, asz= =onnya It lak- äbbä a kösségb̃e idefel̃é kifel̃é ẽs, béfelé ẽs, csak magyarok vannak. I s̃iáltuk ẽj tämplom̃at, azt l̃erontottuk, m̃ä i ẽlm̃ent a föld béfelé. Mënñyën ẽlé, s akkor @@@ ot béfelé, ot jó a zút, mind itt ẽs.	betettem az alá a hordó alá. S ha akar kimenni ottel̃é, s bee- beesik Jenekestbe, ẽ közelebb van. kiküldtek a m̃änäsztiréb̃öl, akkor valahogy aztán én bek-, bẽinkádrálódtam olyan órába szólja ki azt mondja, hogy a rossz hamar betelik, azt mondja Itt lak- ebbe a községbe idefel̃é kifel̃é is, befelé is, csak magyarok vannak. I- csináltunk egy templomot, azt lerontottuk, mert i- elment a föld befelé. Menjen el̃é, s akkor UNK ott befelé, ott jó az út, mint itt is.
Nem tanoltak a házba, k̃ä házba be, ezek e zifjúk moszt ə tanulnak ə olász̃än. S akkor az mẽjik, h̃odz̃s a beeng̃edt̃e M̃ä̃r̃ä̃ä malasztok annya, irlgalmasság sz̃ent assz̃onya, vígórám b̃efogadója, äm̃en. hogy mongyam én magának, hoj mẽghiggỹe akkor̃ ñem ȳót az a kösség amẽjik ȳan most, hogy ä z= =ẽmb̃er beigazícsa hej t̃e így ñä így k̃el csinálni Már mos mielőtt bejöttünk, k̃er̃eszfád alat könyör̃günk. Sz̃ivem szorongatád sz̃örnyü kinyokȳal, m̃iglen koporsómnak hajlékában beszálítasz ẽng̃em föld gyomrába. Éneköltek, a zsidókat sz̃egényököt bem̃öntek s̃ə m, a zajtóikat ȳérték, üt̃ték, hogy nyiccsák f̃el, hoj m̃ënñyenek bé r̃ejik, öjjék m̃ëg.	Nem tanultak a házba, ke házba be, ezek az ifjúk most ẽ tanulnak ẽ oláhosan. S akkor az melyik, hogy a beengedte Mária malasztok anyja, irlgalmasság sz̃ent assz̃onya, végórám befogadója, ämen. hogy mondjam én magának, hogy mẽghiggỹe akkor nem volt az a község amelyik van most, hogy ẽõ az embert beigazítsa hej te így na így kell csinálni Már most mielőtt bejöttünk, k̃er̃eszfád alatt könyör̃günk. Sz̃ivem szorongatád sz̃örnyü k̃ínokkal, m̃iglen koporsómnak hajlékában beszállítasz engem föld gyomrába. Énekeltek, a zsidókat sz̃egényeket bementek s m, az ajtóikat ȳérték, üt̃ötték, hogy nyissák fel, hogy menjenek be rájuk, öljék meg.

ęztę a kőnyőkit a másik térgyivęl a kicsikęnek ęsszęęrtętik s, akkor új csinálnak, s azt úgy bękőtik , s két-három ęstę új lękęnik s, új bęikőtik , s használ	ęztę a kőnyőkęt a másik térdęvel a kicsikęnek ęsszęęrtętik s, akkor úgy csinálnak, s aztán úgy bękőtik , s két-három ęstę úgy lękęnik s, úgy bękőtik , s használ
--	---

A *be* szó Moldva-szerte *bé* alakban használatos, *be*-ként csak ritkán fordul elő. Normalizált alakja mégis a *be* lett, a következő okok miatt:

- A morfológiai elemzőprogram nem ismeri fel a *bé* alakot, és az elemzést végző munkatársak szerint nem is lehet neki könnyen megtanítani, ezért ha meghagynánk ebben a formában, minden előfordulását kézzel kellene leelemezni.
- A *bé*-k mellett normalizáláskor olyan alakokat is meg kellett volna tartani, mint a ***béfelé***.
- Ha minden alakváltozatból (*be*, *bę*, *bä*, *bě*, *bę*, *bĭę*, *bĭé*, stb.) egységesen *be* lesz, akkor az annotátornak nem kell fül alapján döntenie arról, hogy egy adott alak a *be*-hez vagy a *bé*-hez tartozzon-e.

2) házba be

A *be* / *bé* nemcsak latívuszi, hanem lokatívuszi funkciót is betölthet, amire a **magyarázat** mezőben hívtuk fel a figyelmet:

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztenderd alak	meta	magyarázat
Nem	Nem	Nem			
tanoltak	tanoltak	tanultak			
a	a	a			
házba	házba	házba	házban		
,	,	,			
kă	ka	ke			mert
házba	házba	házba	házban		
be	be	be			bent
,	,	,			
eze	eze	eze			
e	e	az			
zifjúk	zifjúk	ifjúk			
moszt	moszt	most			
ə	ə	ő			
tanulnak	tanulnak	tanulnak			

ə	ə	ö			
olászän	olászan	oláhosan			
.	.	.			

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztemderd alak	meta	magyarázat
Één	Één	Én			
bę	be	be			bent
bę	be	be			bent
faluba	faluba	faluba	faluban		
vagyok	vagyok	vagyok			

norm. alak	n. lemma	n. elemzés	sztemderd	sztem. lemma	sztem. elemzés	magyarázat
s	s	C				
táti	táti	N				apa
itt	itt	Adv Pro				
na	na	Inj/Utt				
,	,	WPUNCT				
itt	itt	Adv Pro				
a	a	Det				
faluba	faluba	N.III	faluban	faluba	N.Ine	
be	be	Adv				bent

Leirat	Normalizált alak
Nem tanoltak a házba, kă házba be , ezek e zifjúk moszt ə tanulnak ə olászän.	Nem tanultak a házba, ke házba be , ezek az ifjúk most ö tanulnak ö oláhosan.
Één bę bę faluba vagyok, dę úgy mongyák Pódoros, ęnnęk a falunak a végibę, lęfęle.	Én be be faluba vagyok, de úgy mondják Pódoros, ennek a falunak a végébe, lefele.
Nagykalagorból mámink van. <i>Mhm.</i> Innen Nagykalagorból sə táti it ná, itt a faluba bé elé. <i>Mhm.</i> Innen van.	Nagykalagorból mámink van. <i>Mhm.</i> Innen Nagykalagorból s táti itt na, itt a faluba be elé. <i>Mhm.</i> Innen van.

Azért a magyarázat mezőben, mert a **határozószók** morfológiai címkéje a szó által kódolt helyviszonyt nem tükrözi, tehát a *be* és a *bent* címkéje azonos (**Adv**).

A **ragos névszók** címkéje viszont tartalmazza a helyviszonyt kódoló morfémát (**I_{ne} / III**). Ezek normalizálásakor – amikor a forma és funkció között a fenti eltérés mutatkozott – a „sztenderd alak” oszlopba vettük fel a betöltött funkciónak megfelelő alakot:

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztenderd alak	meta	magyarázat
Nem	Nem	Nem			
tanoltak	tanoltak	tanultak			
a	a	a			
házba	házba	házba	házban		
,	,	,			
kă	ka	ke			mert
házba	házba	házba	házban		
be	be	be			bent
,	,	,			
eze	eze	eze			
e	e	az			
zifjúk	zifjúk	ifjúk			
moszt	moszt	most			
ə	ə	ö			
tanulnak	tanulnak	tanulnak			
ə	ə	ö			
olászän	olászan	oláhosan			
.	.	.			

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztenderd alak	meta	magyarázat
Één	Één	Én			
bę	be	be			bent
bę	be	be			bent
faluba	faluba	faluba	faluban		
vagyok	vagyok	vagyok			

norm. alak	n. lemma	n. elemzés	sztenderd	szt. lemma	szt. elemzés	magyarázat
s	s	C				
táti	táti	N				apa

itt	itt	Adv Pro				
na	na	Inj/Utt				
,	,	WPUNCT				
itt	itt	Adv Pro				
a	a	Det				
faluba	falu	N.III	faluban	falu	N.Ine	
be	be	Adv				bent

Ennek megfelelően a lokatívuszi funkciójú, formailag latívuszi *be*-ket a **magyarázat** mező segítségével, a ragos névszókat pedig a **sztenderd alak / elemzés** segítségével érdemes lekérdezni:

- [lc=".*be" & magyarazat=".*bent"]
- [word=".*b[ae]" & sztenderd=".*b[ae]n"] (inesszívuszi funkciójú illatívuszi alakok)
- [tag=".*III" & sztenderd_elemzes=".*Ine"] (szintén, címkerészletre keresve)
- [word=".*b[ae]n" & sztenderd=".*b[ae]"] (illatívuszi funkciójú inesszívuszi alakok)
- [tag=".*Ine" & sztenderd_elemzes=".*III"] (szintén, címkerészletre keresve)

Ezek a plusz rétegek természetesen csak segítségnek van ott, fontos, hogy teljesen soha ne bízzuk rájuk magunkat. Sokszor nem is egyértelmű, hogy egy adott szó / szókapcsolat hogyan értelmezendő. Ilyenkor a magyarázat mezőben több opciót is meg szoktunk adni:

Leirat	Normalizált alak
én nem jártam, nem és mertem lenne bémèni én, félínk vótam. [...] Dę háá, azt a hăjit látták, én nem jártam bè . [...] a zembëřëm járt bé , miko bémëntëk inët	én nem jártam, nem is mertem lenne bemenni én, félénk voltam. [...] De há, azt a helyét látták, én nem jártam be ['be / bent']. [...] az emberem járt be ['be / bent'], mikor bementek innet ³⁵

3) idebé / ide bé

Az olyan határozók, mint az *idebé*, *ide bé*, *odabé*, *oda bé* normalizálása értelmezési és egybeírási / különírási kérdéseket is felvet. Bővebben itt írtunk erről: [Idebé, odabé, ide bé, oda bé](#).

³⁵ Ehhez lásd még:

De én Bukarestbe, hiába vagyok a faluba, nem **jártam**, de Magyarországon **jártam** az Országházba. Oda is **be** **vagyok járvá**. *Parlamentbe*. Parlamentbe **jártam**. Mikor a pápalátogás- | látogatás volt, akkor **jártam**. S [...] azután még én **jártam sokszor ki**, nyolcszor **jártam**. Magyarországra **ki**.

4) menjetek el bé

Történeti szövegekben gyakran találkozni olyan igei szerkezetekkel, melyekben az igekötőhöz egy *el* szócska is kapcsolódik (pl.: *el-be*, *el-ki*, *el-fel*, *el-alá*, *el-oda*). Ezek írásmódja elsődleges és másodlagos forrásokban sem egységes: egybe, külön, és kötőjellel írva is előfordulnak (*elbe*, *el be*, *el-be*). A mi korpuszunkban a *Csordapásztorok* c. karácsonyi énekben fordult elő ilyen szerkezet, amit az alábbi módon normalizáltunk:

Leirat	Normalizált alak
Ménnyeték el bé , gyorsan a várq̄sba, ȝt fēltalájátok Ęzust a jászøjba, Ęzust a jászøjba. Älindulának és el béjutának , a Szűz Máriának Jóȝ= =napot mondának, Jó= =napot mondának.	Menjetek el be , gyorsan a városba, ott feltaláljátok Jézust a jászolba, Jézust a jászolba. Elindulának és el bejutának , a Szűz Máriának Jó napot mondának, Jó napot mondának.

Habár talán ez a megoldás sem rossz, az egységesség kedvéért követhettük volna az Ómagyar korpusz normalizálási gyakorlatát, ahol a hasonló szerkezeteket kötőjellel írták / írják:

el oda mene el-odamene	nağ nagy	seregel sereggel	
[1] Pann - 33/132 - 0/3909			
Seregekkel seregekkel	gyilekezek gyülekezek	, Az , az	Duna Duna
		mellen mellé	el-békeltézék el-beköltözék
onnetan onnetan (onnan)	belȝ belül (ki)	kegek kedig (pedig)	zent Szent
			ianos János
		:	meg haluan meghallván
		az	ó
		z-	@@uokat
		:	el kȝ mene el-kimene
			hozaiok hozzájuk
DIFFANA			
es és	zent szent	fiaual fiával	egetȝmbe egyetembe
		:	es és
		telles teljes	meney mennyei
		uduaral udvarral	:
		me-@@norzagnak mennyszágnak	bodoghsagaba boldogságába
			el fel mene el-felmene
MORFO{INE}			
es és	ez az	fe-@@iedelmek fejedelmek	:
		embȝrȝket embereket	az
		setetse-@@gnek sötétségnek	helere helyére
		silleznek<:> süllyesztenek	el ala el-alá

Lásd még pl.: [D. Mátai \(1989\)](#), [Czuczor & Fogarasi \(1862–1874\)](#), [ibid.](#)

5) belhanta

Az alábbi példában szereplő *belhanta* alakot nehéz hova tenni. Jelentése valószínűleg *behányta* [‘bedobta’], esetleg *belehányta* [‘beledobta’], a szóalak rejtélyes.

Leirat	Normalizált alak
Békérȝztȝk eȝhez aa Z= =örȝgembȝrhȝz? zembȝrhe igény. Mejik belhanta ott ȝ kȝst.	Bekérȝdztek ehhez az Az örȝgemberhez? emberhez igen. Melyik behányta ott a kulcsot.

Néhány lehetséges értelmezési opció:

- 1) Az adat hibás, a szót a hangfelvétel rossz minősége miatt hallani így, a hanganyagban valójában *elhánya* / *behánya* hangzik el.
- 2) Az elhangzó alak nyelvbtlás eredménye.
- 3) A kérdéses szóban a *bele* igekötő valamiért redukálódva, *bel*-ként valósul meg, tehát a *belhanta* normalizált alakja *belehánya* kellene, hogy legyen. >> Probléma: nincs tudomásunk arról, hogy Moldvában a *bele* *bel*-re redukálódna.
- 4) A szóeleji *bel* nem nyelvbtlás és nem is redukált *bele*, hanem megőrzött régiség, a *be* igekötő archaikus változata. Történeti szövegek által jól dokumentált tény, hogy a *be*-t régen *bel*-ként (is) használták:

Azok azok az N:Pro.Pl	kedeg kedig kedig C	ottan ott ott Adv:Pro	bel teleenek betelének betelik VPfx.V.Ipf.P3	bolondfaggal bolondsággal bolondság N.Ins
--------------------------------	------------------------------	--------------------------------	---	--

Akkoron akkoron Adv:Pro	kedyglen kediglen Adv	bel tellyefedeek beteljesedék beteljesedik VPfx.V.Ipf.S3	vrnak Úrnak Úr N:P.Dat_gen	mondafa mondása mondás N.PxS3
-------------------------------	-----------------------------	---	-------------------------------------	--

es és és C	belmenuen bemenvén bemegy VPfx.V.PartAdv=vÁn	varasba városba város N.Ill	ezkeppen ekképpen ekképpen Adv:Pro	mezeýtelenewl mezítelenül mezítelen Adj.Essmod	valamýt valamit valami N:Pro.Acc	predicaly prédikálj prédikál V.Subj.S2	neppeeknek népeknek nép N.Pl.Dat
---------------------	---	--------------------------------------	---	---	---	---	---

(ÓMK)

Mivel a moldvai magyarban számos archaikus nyelvi jelenség maradt fenn, nem lenne meglepő, ha itt is erről lenne szó. >> Probléma: megint csak nincs tudomásunk arról, hogy Moldvában a *be* igekötőt *bel*-ként használnák.

- 5) Plusz szempont: az adatközlő nyelvváltozatában az igekötő alapértelmezett alakja a *bé*:

Leirat	Normalizált alak
S odakötte aa Gergelt ahaz aa [...] kősziklához lakatvələ. S béhanta a kőst a vizbe. [...] Utoján hánta bé az a vizbe.	S odakötötte a Gergelyt ahhoz a [...] kősziklához lakattal. S behánya a kulcsot a vízbe. [...] Utolján hánya be az a vízbe.

6) bele / belé > bele / belé

A *bele/belé* variációt ([a fele/felé-hez hasonlóan](#)) a normalizált szövegváltozatban is megőriztük, olyan módon, hogy mindent, ami a leiratban *é*-t tartalmazott, *é*-vel írtunk, ami pedig *e*-t (legyen az zárt vagy nyílt), *e*-vel.

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Mëg vót szépen, a kút bé= =vót kerítve, hoj nehoj valami belémennyën. Vaëgy vadkecske, vaj vajëgy vaddisnyó, vaj valami beléessék, vaj vaëgy kutya. S beléhattam. [...] Bäléhagyatt, azt èn fizettëm yót kíessáz frankot, papnak. Úgy= =hogya mikor hazajött, negyvenöt, negyvenhat, beléindult ez a bëtëgség, ez a hogya mongyák, az a tifasz. Ëj halat belétészünk mègrántval a tigájba, asz= =onyá sè magának odaaggyuk, hoj [...] hoj ëje mëg. Rosz hát, rosz kel leen. Ha új akar hoj valamit beléverjen a fejikbe. akkor egyhamar el és mënt, asz= =onta, s èragadta a kést, s amëjik jég hamaráb leësött, akkor abba belévágta, beliütte a földbe ij në Ámit kap, mind új ëtte mind a medve et. S belé yut tanólva. Mënnny el ki a hideg havasokra, száj belé a vad= =asszonyoknak a tëtëyikbe. Oda van belé a templomba. Hát oda van eltemetve. Sz áztá ult az a felhúzva hiura. Az a kász, kărucakas az, szá tojtak a csúkok bélé.	Meg volt szépen, a kút be volt kerítve, hogy nehoj valami belémenjen. Vagyegy vadkecske, vagy vagyegy vaddisznó, vagy valami beléessék, vagy vagyegy kutya. S beléhagytam. [...] Beléhagyott, aztán én fizettem volt kétszáz fránkot, papnak. Úgy hogy mikor hazajött, negyvenöt, negyvenhat, beléindult ez a betegség, ez a hogy mondják, az a tifosz. Egy halat beléteszünk megrántva a tigájba, azt mondja s magának odaadjuk, hogy [...] hogy egye meg. Rossz hát, rossz kell legyen. Ha úgy akar hogy valamit beléverjen a fejükbe. [..] el is ment, azt mondta, s elragadta a kést, s amelyik jég hamarább leasett, akkor abba belévágta, beléütötte a földbe így ni Amit kap, mind úgy ette mint a medve ett. S belé volt tanulva. Menj el ki a hideg havasokra, szállj belé a vad asszonyoknak a testükbe. Oda van belé a templomba. Hát oda van eltemetve. S aztán volt az ő felhúzva hiura. Az a kas, kărucakas az, s tojtak a tyúkok belé.
Nem itt a ez Szubafálátul a Trëánnál bele lütübe abba, vaj ë falu ott. Há de ő tųod mije, van àlmánákod? Írja ot bele, hul van. A a a a fărang nem vitte el verje bele a cărust valahoa.	Nem itt őö ez Szabófalvától a Trájánnál bele lőtőbe abba, vagyon egy falu ott. Há de ő tudod UNK, van almanachod? Írja ott bele, hol van. A a a a franc nem vitte el verje bele a cărust valahova.

Ebbe a gödörbe űk verték bele a karót.	Ebbe a gödörbe ők verték bele a karót.
əh Ązqk, ulyann, akasztak bĭĕlle ědzsa valemit.	Őh azok, olyan, akasztok bele egy valamit.
Gyufából há, āgyútottuk, miko féligre ělégett vĕttük bĕĕ vízbe.	Gyufából há, elgyújtottuk, mikor féligre elégett vetettük bele vízbe.

7) bele lütübe abba

A latívuszi / lokatívuszi helyviszonyok sztenderdtől eltérő jelölése a *bele* / *belé* / *beléje* használatában is megmutatkozik, melyre szokás szerint a magyarázat mezőben hívtuk fel a figyelmet:

leirat	egyszerűsített	norm. alak	sztenderd alak	meta	magyarázat
Írja	Írja	Írja			
ot	ot	ott			
bele	bele	bele			benne
,	,	,			
hul	hul	hol			
van	van	van			
.	.	.			

Leirat	Normalizált alak
Nem itt ə ez Szubafálátul a Trĕánnál bele lütübe abba, vaj ě falu ott.	Nem itt öö ez Szabófalvától a Trájánnál bele ['benne'] lőttöbe abba, vagyon egy falu ott.
Ű elment innet əə, Da, da ěl vaŋ menve. Elment? Da əə Misĕhelbe vajā nyé ez e zember, beszĕlt vĭĕlle, ű magyar. Há. Ēj, monta kă tănásolt viĕlle əə ā virĭĕdvel, ə pŕpvel. Há de ō tųŕd mije, van ālmánākŕd? Írja ot bele , hul van. Nem, ninsĕn ālmánāhom.	Ő elment innet öö, Da, da el van menve. Elment? Da öö Misehelybe vagyon ni ez az ember, beszĕlt véle, ő magyar. Há. Ēj, mondta ke tanácsolt véle öö a vérĕdvel, ő pappal. Há de ő tudod UNK, van almanachod? Írja ott bele ['benne'], hol van. Nem, nincsen almanachom.

Keresés (pl): [lc="bel[eé](je)?" & magyarázat="benne"]

Lásd még: Vót a faluban egy ember, de mü nem hittünk **beléje** (K) – **MMTnySz** (*beléje*)

Béléje Szűz Márije, székibe, sziljába

béléje Szűz Márie székibe sziljában

béléje Szűz Márije, székibe, szillyába

([Erdélyi, 1999](#), 229. ének)

(Harangozó, 2001, p. 208)

(Harangozó, 2001, p. 213)

8) beléje

Az *alája, rája, hozzája, feléje, eléje*-hez hasonlóan a *beléje* mellé a sztenderd alak mezőbe felvettük, hogy *belé*.

9) be szép, be jó

A 'de, milyen' jelentésű *be*-k mellé a magyarázat mezőbe beírtuk, hogy *de*. Ez egyrészt segíthet elkerülni, hogy az alakok hibás (VPfx) morfológiai címkét kapjanak, másrészt felhasználható példák lekérdezéséhez is: [lc="be" & magyarázat="de"].

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat
Jaj	Jaj	Jaj	jaj	Inj/Utt	
bę	be	be	be	Adv	de
szép	szép	szép	szép	Adj	
vaj	vagy	vagy	van	V.S2	

Leirat	Normalizált alak
Jaj, bę szép énekek magyarul.	Jaj, be szép énekek magyarul.
Na, na az jaj dę bę jó! Be jó, hoi megtanólta, dę nem haltam lássa-ë ezt.	Na, na az jaj de be jó! Be jó, hogy megtanulta, de nem hallottam lássa-e ezt.
S akkor a zúton ahogy mëntem, monta ëggy asszon, jaj, mien szép tęhęnyëtęk van, jaj bę szép tęhęnyëtęk van.	S akkor az úton ahogy mentem, mondta egy asszony, jaj, milyen szép tehenetek van, jaj be szép tehenetek van.

TMK, KED: *be* > *beh*

meg tapasztaltam megtapasztaltam meg +tapasztal VPfx.V.Past.S1.Def	az a a Det	hasát hasát, has N.PxS3.Acc	.	es és és C	aszt azt az N Pro.Acc	mondom mondom: mond V.S1.Def	.	[be „Beh beh Adv	nagy nagy nagy Adj	hájad hájad háj N.PxS2	van van, van V.S3	Sogor sógor sógor N	Asszony, asszony! asszony N
---	---------------------	--------------------------------------	---	---------------------	--------------------------------	---------------------------------------	---	-----------------------------------	-----------------------------	---------------------------------	----------------------------	------------------------------	--------------------------------------

Idebé, odabé, ide bé, oda bé

A fentiekhez hasonló, mutató névmási határozószók normalizálásakor az alábbiak szerint jártunk el:

1) Két egymást követő, **formailag és jelentés szerint is latívuszi** határozószó esetén a két szót (értelemszerűen) külön írtuk, a magyarázat mezőt pedig üresen hagytuk.

Leirat	Normalizált alak
Levittük oda= =le , dor ẹ sẹm vót mi= =csinájjan. Aztá még visszahoztuk.	Levittük oda le , dor ez sem volt mit csináljon. Aztán még visszahoztuk.
Měntek, gyűltek oda rąkásba, mind az egész, föl Tázlóba, ide= =fěl ebbe a, romány fıluba. Gyűltek ọda, s aztánd imádkoztak.	Mentek, gyűltek oda rakásba, mind az egész, föl Tázlóba, ide fel ebbe a, román faluba. Gyűltek oda, s aztán imádkoztak.
<i>S a kicsii, a kicsi bubának, kötnek gyűrüt ide fěl aa [..]</i>	<i>S a kicsi, a kicsi bubának, kötnek gyűrűt ide fel a [..]</i>
Igen, hojne kijártunk oda= =ki hẹjre. Jártam ki oda, há <i>Hányszor járt oda?</i> Hẹ äccěr jártam na, sẹ most ẹ Csiksomojóra, oda, hoj monnyam la Csikszerédába jártam most, vaęgy vaj négy hẹtẹ, öt.	Igen, hogyne kijártunk oda ki hegyre. Jártam ki oda, há <i>Hányszor járt oda?</i> Há egyszer jártam na, s most ۆ Csíksomlyóra, oda, hogy mondjam la Csíkszeredába jártam most, vagy vagy négy hete, öt.
Asztán visszaměntek, visszahűzódta, mincsak oda ki , s valahol ott elhaltak	Aztán visszamentek, visszahúzódta, mindcsak oda ki , s valahol ott elhaltak
Ọda építette s aztá mos kő- kötẹzik bé oda= =bé .	Oda építette s aztán most köl- költözik be oda be .
<i>Ide= =hozták a hótakot ẹs? Íde, ide be.</i>	<i>Ide hozták a holtakat is? Ide, ide be.</i>
Fäkűdtek le, s ąłudtak egy éjen ot még jőttek, három nap jöttek dzsalag. Ide= =bé .	Fekűdtek le, s aludtak egy éjen ott még jöttek, három nap jöttek gyalog. Ide be .

2) Ugyanígy jártunk el, ha a szerkezetben **egy határozószó és egy igekötő** követte egymást:

Leirat	Normalizált alak
<i>az hogy csángó, vaj román, mit írtak oda be?</i>	<i>azt hogy csángó, vagy román, mit írtak oda be?</i>
<i>Sz nem, nem mongyák, hogy, hoj, hoj, hoj, hogy került ő oda fěl?</i>	<i>S nem, nem mondják, hogy, hogy, hogy, hogy, hogy került ő oda fel?</i>
<i>Na, jőjjön csak ide, nézzük meg. Ide le van írva ez a</i>	<i>Na, jöjjön csak ide, nézzük meg. Ide le van írva ez a</i>

3) A formailag **latívszi**, funkciójukat tekintve **lokatívszi** határozószókat kétféleképpen kezeltük:

A) Amikor úgy ítéltük meg, hogy az adott szerkezetben az adatközlő feltehetően **két darab**, egymástól különálló (egyszerű) határozószót használ, a hat. szókat **különírtuk**. A lokatívuszi megfelelőket szokás szerint a magyarázat mezőbe vettük fel:

Leirat	Normalizált alak
<i>Azelőt hol lakott?</i> Azelőt bännäb, ide= =bé , de most ot van tämätövé szëmbë.	<i>Azelőtt hol lakott?</i> Azelőtt bennebb, ide ['itt'] be ['bent'] , de most ott van temetővel szembe.
Szabó ez ide= =bjé mon- énekel magyarul.	Szabó ez ide ['itt'] be ['bent'] mon- énekel magyarul.
<i>Falu végibe.</i> Igəŋ. A csorgónál bé, mët van egy csorgó oda= =bé a falu végibë	<i>Falu végébe.</i> Igen. A csorgónál be, mert van egy csorgó oda ['ott'] be ['bent'] a falu végébe
Hosszúsorkan tizenkét präsina, əh, əə ide= =lə Törpőbë egy hejt kilënc präsina, ëgy hejt hãrom präsina kaszálló, aztã a Vőgybã Vőjybã ëgy hejt huszonöt präsina, ëgy hejt kilënc präsina, s ëgy hejt még kilënc ide= =ki , küssë	Hosszúsarkon tizenkét präsina, öh, öö ide ['itt'] le ['lent'] Törpébe egy helyt kilenc präsina, egy helyt három präsina kaszáló, aztán a Völgybe Völgybe egy helyt huszonöt präsina, egy helyt kilenc präsina, s egy helyt még kilenc ide ['itt'] ki ['kint'] , kisebb
Sz ot hátunk azəŋn ë zëjjën oda= =ki ə, az a kättüdik éjën.	S ott háltunk azon az éjen oda ['ott'] ki ['kint'] ö, az a kettedik éjen.
Nëkëm van ëgy fiam pátër. <i>Hol?</i> Plébányos oda= =ki a, ă Pusztì- Pusztìánába.	Nekem van egy fiam páter. <i>Hol?</i> Plébános oda ['ott'] ki ['kint'] a, a Pusztì- Pusztìánába.
Tiszta egyedül tőtöttem ël, a gyërmëkéimet, hoj monnyam, kiiskolãztattam, hoj tudtam, segítettek oda= =ki .	Tiszta egyedül töltöttem el, a gyermekeimet, hogy mondjam, kiiskoláztattam, hogy tudtam, segítettek oda ['ott'] ki ['kint'] .
<i>It volt-ë ez Trunkban?</i> Nëm. <i>Hol volt?</i> Csíkba, oda ki .	<i>Itt volt-e ez Trunkban?</i> Nem. <i>Hol volt?</i> Csíkba, oda ['ott'] ki ['kint'] .
Na az a hëgy oda= =ki mincsak Kővéss.	Na az a hegy oda ['ott'] ki ['kint'] mindcsak Kőves.
Nuntán fëül oda= =fël , ül, ölö-, ülökö jën. De it ë lyányam ül. [...] Asztã immã jők, vannak oda= =fe .	Nuntán felül oda ['ott'] fel ['fent'] , ül-, ölö-, ülökö én. De itt a leányom ül. [...] Aztán immár ők, vannak oda ['ott'] fel ['fent'] .
Së édesanyãm aludt, oda= =fël a zédëš- -annyánãl, z= =édesapjãnãl, gyërmëkékvël.	S édesanyám aludt, oda ['ott'] fel ['fent'] az édes- -anyjánál, az édesapjánál,

Vót ide= =le ěggy űzlettyik, egy mincsak zsidó vót, ide= =fěl, fěnnebb. Vajen kěttő, hărom. S měg ěggy asszon oda= =fě. Igen, dě az ide= =le wôt, dě měg van halva az ěsz, ěltemettěk. Tőbbire romăn kőzt űlők, oda= =le hol vagyok. <i>Hol, hol űl maga?</i> Podȳrosba oda= =le. Ebbe faluba mincsak de a vě- věgěbě.	gyermekekkel. Volt ide ['itt'] le ['lent'] egy űzletűk, egy mindcsak zsidó volt, ide ['itt'] fel ['fent'], fennebb. Vagyon kěttő, hărom. S měg egy asszony oda ['ott'] fel ['fent']. Igen, de az ide ['itt'] le ['lent'] volt, de meg van halva az is, eltemettěk. Tőbbnyire romăn kőzt űlők, oda ['ott'] le ['lent'] hol vagyok. <i>Hol, hol űl maga?</i> Pódorosba oda ['ott'] le ['lent']. Ebbe faluba mindcsak de a vě- věgěbe.
--	--

B) Amikor űgy ětěltűk meg, hogy az adott szerkezetben az adatkőzlő egy **ősszetett hatărozősző** hasznăl, a kět sző **egybeěrtuk**. A hatărozősző lokatěvuszi megfeleleőjět itt is a magyărazat mezőbe vettűk fel.

Leirat	Normalizălt alak
Akkor ők běměntek. Odabě vót ágy, mind ěgy ěsztěnkă mincsak ěs. Odabě vót hol mind ěgy asztal ěs, hol ěĵeněk ěs. <i>Měrt pont ideki a hegyen? Měrt ideki a hegyen, mě nem odabě a faluba?</i> Mărdzsinăba van ěgy, idele van măs <i>S maga hova való? Ĵěn ot fěl, Szőlőpatakjă űgy mongyăk. Hă. <i>Mĵen?</i> Szőlőpatakjă. Hă odafěl.</i> <i>S kőlőn temploma van Budănak? Iděfěl? Kőlőn těmplomot csăntak. Hă, hă. Nekűnk kőlőn idefěl s budaiknak kőlőn.</i>	Akkor ők bementek. Odabe ['odabent'] volt ágy, mint egy esztenka mindcsak is. Odabe ['odabent'] volt hol mint egy asztal is, hol egyenek is. <i>Měrt pont ideki ['idekint'] a hegyen? Měrt ideki ['idekint'] a hegyen, měrt nem odabe ['odabent'] a faluba?</i> Mărdzsinăba van egy, idele ['idelent'] van măs <i>S maga hova való? Ěn ott fel, Szőlőpatakja űgy mondjăk. Hă. <i>Mĵyen?</i> Szőlőpatakja. Hă odafel ['odafent'].</i> <i>S kőlőn temploma van Budănak? Iděfel ['idefent']? Kőlőn těmplomot csăntak. Hă, hă. Nekűnk kőlőn idefel ['idefent'] s budaiaknak kőlőn.</i>

Ėggya, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyóc, kilenc, s idefelé az a tiz në. Idäki ě Nagymál alat forrás fäkad hidak alatt. Nēm tuggyāk hānkor odaki ě hēgyēn a mise? Dę az édesannya a= =onta, az az ěgy lēánnya ȳan, odaki fāt kēllētt vēēn mindēnt, s gongya lēēn rēa, a= =onta jōōn haza, mit ěn ěszēm, ō ěs ěszik. S ahol fększēm, ō ěs fękūgyék, itten nem kē fizessek neki lakóhęjet, sēmmit, s akkò hazagyūtōtte idę.	Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, s idefel ['idefent'] ez a tiz né. Ideki ['idekint'] a Nagymál alatt forrás fakad hidak alatt. Nem tudják hánykor odaki ['odakint'] a hegyen a mise? De az édesanyja azt mondta, az az egy leánya van, odaki ['odakint'] fát kellett vegyen mindent, s gondja legyen reá, azt mondta jöjjön haza, mit én eszem, ő is eszik. S ahol fekszem, ő is fekdjék, itten nem kell fizessek neki lakóhelyet, semmit, s akkor hazagyűjtötte ide.
--	--

Habár igyekeztünk a lehető legnagyobb körültekintéssel eljárni, az annotátori döntéseket mindig érdemes némi fenntartással kezelni. Szerencsére a lejegyzések alapjául szolgáló hanganyag mindenki számára szabadon hozzáférhető, így kétség esetén bármikor lehet közvetlenül ehhez is fordulni.

Keresés (pl.):

- idebe|ide be|odabe|oda be
- ideki|ide ki|odaki|oda ki
- idefel|ide fel|odafel|oda fel
- idele|ide le|odale|oda le

Lásd még (pl.)

Hova kérdésre felelő határozó a hol kérdésnek megfelelő helyett: *ott lē ūl; hol hāltāl te keskékvel? Ātal vīzen nādoszba.*
A *t* mint határozórag: erőst beteg; kövöszť tunya (kicsit könnyű).

(Rubinyi, 1901, p. 115)

Itt, ott, stb.

Norm.: *itt, ott, itten, ottan, ittegyen, ottogyon*

Leirat	Normalizált alak
Itt ěs, itten a faluba vót, itten vótak zsidók, amējikek ārultak. Ittęgyēn vagyunk szūletve.	Itt is, itten a faluba volt, itten voltak zsidók, amelyikek ārultak. Ittegyen vagyunk szūletve.

ə f- kaszǎllǒm, eh, ə, a izébǎ ittējēn a Rózsa= =kǎřaturájában vajon húsz prězsina	Öö f- kaszálóm, öh, ö, a izébe ittegyen a Rózsa kereturájában vagyon húsz prǎzsina
Még értünk, dę nem min magyar, min magák ottǎn .	Még értünk, de nem mint magyar, mint magák ottan .
A zonba, kijő kijő, męgesik ottajan .	Az ónba, kijön kijön, megesik ottogyon .
Ottagyan vagyan négy. S még ěggy ólá jēs.	Ottogyon vagyon négy. S még egy oláh is.

Megjegyzések:

- 1) A moldvai magyarra jellemző gyors beszédtempó és a *gy j*-vé gyengülése (illetve kiesése) miatt az *itten* / *ittegyen*, *ottan* / *ottogyon* (kiejtve *ottagyan*, *ottajan*, stb.) között gyakran nehéz különbséget tenni.
- 2) Az *ottogyon* normalizált alakja akár *ottagyan* / *ottagyon* is lehetett volna, hiszen megvalósulni leginkább így szokott, de mivel a legtöbb szótárban (pl. ÚESz, MMTnySz, ÚMTsz) *ottogyon*-ként találni, mi is ennél az alaknál maradtunk.
- 3) Magyarázatot, sztenderd alakot egyik változathoz sem adtunk meg.

Keresés (pl.):

[lc="ott(ogyon|an)?"] vagy [lemma="ott(ogyon|an)?"]
[lc="itt((egy)?en)?"] vagy [lemma="itt((egy)?en)?"]

Igen alatt van

Moldvában az *alatt* ‘alant, lent, alacsonyan’ jelentésben, határozószóként is használatos. Azért, hogy elemzéskor biztosan a megfelelő (Adv) címkét kapják, normalizáláskor ezek mellé az *alatt*-ok mellé a magyarázat mezőbe beírtuk, hogy *alant*, *lent*.

normalizált alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztenderd alak	magyarázat
azt	az	N Pro.Acc		
mondta	mond	V.Past.S3.Def		
igen	igen	Adv		
alatt	alatt	Adv		alant, lent
van	van	V.S3		

.	.	SPUNCT		
---	---	--------	--	--

Leirat	Normalizált alak
Ez kinek építették ezt a házat itt? Há äggyik gyerö- ēj fiamnak. Nēm tēccētē amējen vót, a= =ōnta igēn alat van. Igēn így van, igēn túl van. S lēontották, s most újraemelték.	Ezt kinek építik ezt a házat itt? Há egyik gyere- egy fiamnak. Nem tetszett amilyen volt, azt mondta igen alatt van. Igen így van, igen túl van. S lebontották, s most újraemelték.

Lásd még:

az ki Aki a+ki N Pro Rel	aval avval az Det Pro.Ins	nem nem nem Adv	keresi, keresi, keres V.S3.Def	. [alatt alatt alatt_alant Adv]	marad. marad. marad V.S3			
itt Itt itt Adv Pro	[alatt alatt alatt_alant Adv]	penýgh pedig pedig Adv	az a a Det	warasban városban város N.Ine	kgnek: kegyelmednek kegyelme N Pro.PxS2.Dat	Jo jó jó Adj	zallassa szállása szállás N.PxS3	lýzen leszen, lesz V.S3
mestersíget, mesterséget, mesterség N.Acc	. mellyen melyen a+mely N Pro Rel.Sup	volt volt van V.Past	két két két Q	csombok, csimbók, csimbók N	egy egy egy Det	[alatt alatt alatt_alant Adv]	más más más Adj/N Pro	felül, felül, felül Adv

(TMK)

(TMK)

MMTnySz - *alatt*:

- Fēnt szējēs, osztá **alat** keskēny
- Len szálnak a fecskék, **alatt**
- **alattka**, **alattkább**

Hazulnat, hegyrűnnet

A *hazulnat*, *messzűlnit*, *belűlűnnet*, *onnét* típusú ragos alakok normalizálásakor alkalmazott szabályok:

leirat	norm. alak	leirat	norm. alak
-nV n	-nV n	innen n	innen n
-nV t	-nV t	innet t	innet t
-l n Vt	-l n Vt	hazu l nat	hazu l nat
- nn Vt	- nn Vt	hazu nn at	hazu nn at

-nat	-nat	honnat	honnat
-net	-net	innat	innat
-nét	-nét	honnét	honnét
-nit	-nét	honnét	honnét

Ahogy a táblázat mutatja, az *-ulnat* / *-unnat* tekintetében normalizáláskor a leiratra támaszkodtunk: ha a leirat szerint a szó *l*-lel hangzik el, *l*-lel normalizáltuk, ha *l* nélkül, akkor nélküle. Az alakokon egységesítést csak a magánhangzók terén végeztünk: a *honnit*, *edzsebünit*, *messzünit*, stb. *i*-jét az *é* zártabb megvalósulásának tekintettük (ami az északi nyelvváltozatokban [megszokott jelenség](#)), így ezek normalizált alakja *honnét*, *egyebünnét*, *messzülnét* lett.

Leirat	Normalizált alak
Ězt ho honnan húzod ezt a nagy cěrnát ě? Hazunnat. mikor ělměntěk mĕg- -csĕnnyĕk a csěrěrěkat ěfutottak @@ hazunnat a zemběrěk, něm vót kiĕl běszějěněk Nincsen honn asz= =onya, ělměnt hazunnat něm tudom měřř. Honnit ura, honnit ura addzřon annyia pĕrĕt annyia vilĕgnak. Nem lehet. Mondĕm něki, hĕ a zemběřěmněk adnĕtĕk ěj jĕ szěřvicsĕt, hogy amig ěl, lěgyěn <i>Munkahejet</i>. munkahĕjĕt, hĕl Honně mondĕm szěřějězěn Dě mĕszĕk mōndzsĕk kĕ mm edzsebūnit vajunk jĕvĕ. Messzūnit idě, meszěnĕkval is. Ěn, hĕltam ěn, dě hĕt az a falu, hogy kĕřĕlt idě, it fělūnĕtĕ hogy mongyam din Cs-Csěřnyikĕrbĕl. Nem ot fěl, fělūnĕt, fělfělě, Bĕkĕ fělĕřĕl, ott haltam ěgy hĕrūnnĕt vannak lěszĕrmazval, dě něm tartom ěszř.	Ezt ho- honnan húzod ezt a nagy cěrnát ő? Hazunnat. mikor elementek meg- -csĕnjĕk a csererěkat elfutottak UNK hazunnat az emberek, nem volt kivel beszéljenek Nincsen honn azt mondja, elment hazunnat nem tudom merre. Honnét ura, honnét ura adjon annyi parĕt annyi vilĕgnak. Nem lehet. Mondom neki, ha az emberemnek adnĕtok egy jĕ szervicset, hogy amĕg ěl, legyen Munkahelyet. munkahelyet, hol Honnét mondom szerezzen De mĕsĕk mōndjĕk ke mm egyebūlnét vagyunk jĕve. Messzülnét ide, masinĕkval is. Ěn, hallottam ěn, de hĕt az a falu, hogy kĕřĕlt ide, itt fělūnĕt hogy mondjam din Cs-Csěřnyikĕrbĕl. Nem ott fel, fělūnĕt, fělfělě, Bĕkĕ fělĕřĕl, ott hallottam ěgy helyrūnĕt vannak leszĕrmazva, de nem tartom ěszř.

Sënkinék nincs, hogyə más= =härünnət jóve.	Senkinék nincs, hogy más helyrүнnet jóve.
Mət más härünnät jött, s ot kəpot házat	Mert más helyrүнnet jött, s ott kapott házat
Aşa, də z= =asszony min hogy indult el, s ő kűcsolta bĭə z= =ajtót itt bəlüllünnət	Aşa, de az asszony mint hogy indult el, s ő kulcsolta be az ajtót itt belülүнnet
əh, kapat əggy asszant itt. Sə inne bəlünnett eĭ vädənät, sə şĭnt ej köjkät véllə, sə kihánták a diákşəğből.	Öh, kapott egy asszonyt itt. S innet belүнnet egy vädənät, s csánt egy kölyköt véle, s kihányták a deákságból.
S aa ki benüñet, bənüñet kiaggya aa zablakond a zannya. [...] S az mĕgvĕszĭ kününnett .	S a ki bennүнnet, bennүнnet kiadja az ablakon az anyja. [...] S az megveszi künүнnet .
S abból mind s-a sporit még, még ləettek, még jöttek más falunnat əs, más əs, mos.	S abból mind s-a sporit még, még lettek, még jöttek más falunnat is, más is, most.
S onnat abból neki sok gyermekei ləttek, s még jöttek magyarok mindenfelünnüt , s mĕgcsinálódott ez a falu.	S onnat abból neki sok gyermekei lettek, s még jöttek magyarok mindenfelүнnet , s megcsinálódott ez a falu.
S aztá jöttek még másfelүнnet əs.	S aztán jöttek még másfelүнnet is.
Há ők əs ə ők əs ə túlunnat vannak jóve, mind	Há ők is ö ők is ö túlunnat vannak jóve, mint
ə túlfelönnét jó a berzunci patak, əə vĕrsesti patak, sə mind úgy, há.	Ö túlfelönnét jön a berzunci patak, öö versesti patak, s mind úgy, há.

Megjegyzések:

1) Az ilyen alakokhoz magyarázatot csak abban az esetben adtunk meg, ha az elemzés szempontjából fontos dologra szeretnénk volna felhívni a figyelmet, pl. hogy az adott szó nem kérdő, hanem előtag nélküli vonatkozó névmás:

Leirat	Normalizált alak
Z= =annya asz= =onta: vid vissza, honnat elhòztad!	Az anyja azt mondta: vidd vissza, honnat ['ahonnan'] elhoztad!
öt méjségĕş şĕn şĕbĕ, honnat kĭfoj a ző drágalátosz şĕnt véřĕ	öt mélységes szent sebe, honnat ['ahonnan'] kifoly az ő drágalátos szent vére

Ennek több oka van. Egyrészt nem mindig könnyű a tájnyelvi szavaknak pontos köznyelvi megfelelőt

találni, másrészt sokszor még az sem teljesen egyértelmű, hogy a köznyelvi megfelelők közül az adott kontextusban melyik lenne a helyes választás. Az ablatívuszi(nak tűnő) alakok ugyanis Moldvában néha lokatívuszi, de még latívuszi funkciót is betölthetnek:

Leirat	Normalizált alak
Ádikă kättöt ütem ot, səə többet ütem túlfelől , la strada Revoluției.	Ádikă kettöt ütem ott, s többet ütem túlfelől [‘túloldalt’], la strada Revoluției.
<i>S oda= =mënnək a Oda túlfelől. De az kűseb az a templom, ami ott túl van a.</i>	<i>S oda mennek a Oda túlfelől [‘át’]. De az kisebb az a templom, ami ott túl van a.</i>
<i>Ne készülőggjön túlfelől!</i>	<i>Ne készülődjön túlfelől [‘át (a túlvilágra)’]!</i>

A -nat/-net/-nét/-nit végződésű alakokról néha hasonlóan nehéz megmondani, hogy milyen helyviszonyt jelölnek. A fenti *itt belülünnet*, és *megveszi künnünnet* például gyanús, hogy inkább ‘itt bent’-et és ‘kint’-et takar, mintsem ‘bentről’ / ‘kintről’-t. Ugyanígy:

Leirat	Normalizált alak
Az a Kövəs igen. Mət tuggya métt? Ide= =ki, ne ęz a víz mejik foj, odakinnet fojt, mikor valamikor tolvajok vattak. Vó-, vótak sokan.	Az a Köves igen. Mert tudja miért? Ide ki, ni ez a víz melyik foly, odakünnet folyt, mikor valamikor tolvajok UNK. Vol-, voltak sokan.
Eljöttek əə, vót ęj pap mejiket felszēntēlték, s ott akkor eljött a pűspők, eljöttek többen. S vótak papok ęs odakínnet .	Eljöttek őő, volt egy pap melyiket felszentelték, s ott akkor eljött a püspök, eljöttek többen. S voltak papok is odakünnet .

Tovább bonyolítja a képet, hogy a fenti alakoknak még a helyesírása sem egyértelmű: jelentésüktől függően (*odakintről* / *odakint* / *ott kint* / *onnan kintről*) egybe és külön is írhatók (vö.: [idebé](#), [odabé](#), [ide bé](#), [oda bé](#)). Hangsúlymintájuk inkább az utóbbi két értelmezést – tehát a különírást – támogatja, de a biztonság kedvéért normalizálásukkor mégis az egybeírásnál maradtunk.

2) A *hazunnat*, *messzünnet*, stb. típusú alakok normalizálásakor bizonyos normalizálási szabályokat figyelmen kívül hagytunk: a *künn* norm. alakja rendszeren *kinn*, de a *künnünnet*-ből, *odakünnet*-ből nem lett *kinnünnet* / *odakinnet*.

Keresés (pl.): [word=".*([uü]ln|nn)[aeé][tn]"]

Lásd még (pl.):

- mēkkeszték **hátulonnat** (Hegedűs, 1952, p. 247)
- kijött az **ágy alunnat** (Hegedűs, 1952, p. 228)
- a **fa mellünnet** ([Vass, 1864](#), háromszéki székel)

- **előttemülnet, előttedülnet**, stb. (CsángSz)
- **messzebbülnit, fendrőlnet, hátulnet** (Erdős Szászka, 1994)
- **odafennünnet** (Iancu, 2022)
- ahonnat, alunnat, arrafelinett, arrulnétt, belőlnet, bennülnet, egyebülnet, eggyünnét és, előlünnet, errőlnet, felünnet, fennülnet, hátulnat, hedrülnet, helyülnet, innét, itthonulnat, közelünnét, közünnet, küjelünnét, kündülnet, künnülnet, lefelünnet, lennőt, leünnét, lőtőrünnét, máshelyülnet, mēsszünnét, mindenfelülnet, mindenünnet, onnat, otthonnat, otthonünnet, soholnat, túlfelőllet, túlonnat, valahonnat (MMTnySz)

Kitekintés: *Sándoréknit(t)*

Moldvában *Sándoréknit(t)* típusú, **adesszívuszi** helyviszonyt kifejező ragos alakok is léteznek. Ez a *nit(t)* egy több magyar nyelvjárásban is jelen lévő, főleg, de nem kizárólag személynevekhez kapcsolódó határozórag-csoport tagja, amelyben **allatívuszi** és **ablatívuszi** végződés is vannak:

A *hoz, hez* ragok helyett *ni-t*, a *tól től* helyett *nül nül-t*, a *nál nél* helyett *nitt-et* használ nyelvjárásunk akkor, ha személyt jelentő nevekhez járulnak: pl. *Pálékni megyek, Péteréknül jövök, Jánoséknitt voltam*, e helyett: *Pálékhoz, Péteréktől, Jánoséknál*.

(T. Nagy, 1879)

A ragokat az irodalomban különféle alakváltozatokban találni. Néhány példa:

- Szabó T. (1960):

-ni
-nit (~nitt), -nott
-nol (~nòl? ~nól?)
-nul (~nùl? ~núl?)
-nül (~nül? ~núl?)

- Murádin (1966):

-ni
-nitt, (más területeken: -nott, nött, a régiségben -nit, -not is)
-nul ~ nül *
* pontosabban: a) -nol, -nùl, -nu^l, -nù, -nu
b) -nol, -nò^l, -nòl, -nol, -nòl, -nó, -nò, -no
c) -nül, -nül, -nū
d) -nöl, -nő, -nò

- Hegedűs (2001):

-ni (-nyi)
-nott / -nett / -nött

-nól / -nől

- Vámszer (1954):

-ni

-nott / -nětt / -nött / -nitt

-nòl / -nòl

Vámszer (1954) alapján a ragok használatára Moldvában leginkább a székelyes jellegű falvakban lehet számítani, ahonnan az 1950-es években **-ni**, **-nitt**, **-nòl**, **-nől** alakokat jegyezték fel. Az eddigi anyagokban még nem talákoztunk velük, de előfordulhat, hogy a ragok a jövőben a feldolgozásra váró Tánczos-interjúkban is felbukkannak. Ez esetben az alábbi kérdésekben kell majd döntést hozni:

- Hány *t* kerüljön az adesszívuszi alakok végére?
- Milyen hosszúak legyenek a magánhangzók az ablatívuszi alakok ragjaiban?
- Hányat őrizzünk meg az ablatívuszi helyviszonyt kifejező ragokból? Összevonható-e esetleg a *-stól* / *-stól* / *-stul* / *-stül* mintájára a *-nól* / *-nől* és a *-nul* / *-nül*?

A *honnit*, *edzsebünit*, *messzülnit* *i*-jével ellentétben a *Sándoréknit(t)* *i*-jét valószínűleg a normalizált szövegváltozatban is megtartjuk majd.

Lásd még: <https://www.bihalbocs.hu/mnyarmnya/munkaterk/sandorekhoz1.html>
<https://www.bihalbocs.hu/mnyarmnya/munkaterk/sandorektol1.html>
<https://www.bihalbocs.hu/mnyarmnya/munkaterk/sandorekna1.html>

>> A térképek az RMNyA (*A romániai magyar nyelvjárások atlasza*) és az MNyA (*A magyar nyelvjárások atlasza*) idevágó adatait összesítik, az MCsNyA (*A moldvai csángó nyelvjárás atlasza*) adatait nem tartalmazzák.

Irány, arány, iránt, aránt

irány, arány	>	irány
iránt, aránt	>	iránt
egyaránt	>	egyaránt
egyébiránt, egyébaránt	>	egyébiránt

Leirat	Normalizált alak
kor ideértünk ębbe z= irányba , [...] ębbe a a temető iránt , domn mecanic, oprește domnule trenul	-kor ideértünk ebbe az irányba , [...] Ebbe a a temető iránt , domn mecanic, oprește domnule trenul
Már a zÚr= =jédus ękként akarja. Törvényēs	Már az Úr Jézus ekként akarja. Törvényes

üdejín eziránt hojza.	idején eziránt hozza.
Mikor bîékõcsolta, z zablak aránt bîètètte oda a dulápbõ, fiú mägíátta	Mikor bekulcsolta, az ablak iránt betette oda a dulápba, fiú meglátta
Mikor fëlléptem, egy ilyen këszkën trotuár csak ë tẽplom kãrtÿä aránt .	Mikor felléptem, egy ilyen keskeny trotuár csak a tẽplom kertje iránt .
Mikor æ mẽntem fëlfelë, mikor hazzanyãr arányãbõ érttem, leszõkött.	Mikor õõ mentem felfelë, mikor UNK irányába érttem, leszõkött.
Íj ëgyëbaránt ì közöttünk amikor van ha gyermek valami, a hojnë, vészëk valamit neki	Így ëgyëbiránt így közöttünk amikor van ha gyermek valami, a hogyne, veszek valamit neki

Lásd még:

- **MMTnySz-szócikkek:** irány*, iránt, iránta, egyébaránt
- **CsángSz:** arány, aránt, arántam, az-aránt, (el)arányít
- **ÚESz:** [iránt](#), [irány](#), [arányoz](#)

- **TMK:**

aránt	>	iránt
aránta	>	iránta
ezaránt	>	eziránt
középaránt	>	középiránt
egyébaránt	>	egyëbiránt
arányoz	>	arányoz

Lekérdezés: O~*arán*@N~*irán* OR N~*arány*

*Az /ti. a rabak uttyik tejút/ mutitta az utat, hogy mejik **arányba** jöjjenek hazafelé /a rabok/

Még jöjjön nálunk!

A moldvai magyarban (szórványosan ugyan, de) előfordul, hogy a beszélők *-hoz/-hez/-höz* helyett *-nál/-nél*-t használnak. Az ilyen alakok normalizálásakor a *-hoz/-hez/-höz*-ös alakot a magyarázat mezőbe vettük fel.

Leirat	Normalizált alak
Még jöön nállunk , vaëccë!	Még jöjjön nálunk ['hozzánk'], vagyegyszer!
z= =Orvosoknál eljárt vót ápám, szitkolòdzot	Az orvosoknál ['orvosokhoz'] eljárt volt apám,

rivám. <i>Ez ki monta, hoj maga gyónya mēg a papnak?</i> Há m gyónyam mēg a papnak hogy ő, ín jártam bábákhoz, mē bábáknál véték lēt lenne, hogy mēnnyek, hogy ő izé. S én úgy įltem s beteg vótam én mēntem tāmplomākba, mēntem szkítaknál, @ mēntem mindēnyűbę ho, mikor tudtam.	szitkolódzott reám. <i>Ezt ki mondta, hogy maga gyónja meg a papnak?</i> Há m gyónjam meg a papnak hogy őö, én jártam bábákhoz, mert bábáknál ['öregasszonyokhoz'] véték lett lenne, hogy menjek, hogy őö izé. S én úgy éltem s beteg voltam én mentem templomokba, mentem szkitoknál ['remetelakokhoz'], UNK mentem mindenüvé ho-, mikor tudtam.
---	--

Keresés (pl.): [lc=".*n[áé]l.*" & magyarazat=".*h[oeö]z.*"]

Vissza, viztra, vizra

Norm. *viszsa*

Leirat	Normalizált alak
İlterem mit mond maga, İlterem, de, de hogy ə visztramondzsam min kel, nem ura megmondzsam min ke. <i>S hajja-ë Bărgovánba evvel a masinával átol lehet-e menni? Úton. Menen, de sák it kel mennyen viztra a várasznál eli. [...] Nem ura mennyen keresztül itt. Nem, nem. Csak kel mennyen viztra vá- váraszhaz, szá várasztul jò viztru.</i> Vala nyè kumnátám, de elment viztra în București @ nă. <i>Sə bojéros hej volt-e ez? Vol bojér, mm mikor voltak bojérok voltak, de moszt íi olt kòlèktiv, moszt evel ə rèzsimval elromlott a kolèktiv, sə viszraadták a heleket áştia care Mhm. z= =ő helit, mennyię vót, viszravett.</i>	Értem mit mond maga, értem, de, de hogy őö viszsaamondjam mint kell, nem ura megmondjam mint kell. <i>S hallja-e Borgovánba evvel a masinával átal lehet-e menni? Úton. Menen, de csak itt kell menjen viszsa a városnál elé. [...] Nem ura menjen keresztül itt. Nem, nem. Csak kell menjen viszsa vá- városhoz, s várostól jön viszsa.</i> Vala na kumnátám, de elment viszsa în București UNK na. <i>S bojéros hely volt-e ez? Volt bojér, mm mikor voltak bojérok voltak, de most így volt kollektív, most evvel a rezsimmal elromlott a kollektív, s viszsaadták a helyeket áştia care Mhm. Az ő helyét, mennyije volt, viszravett.</i>

CsángSz: *viszva, vizsra*

MMTnySz: *viszra*

- Fut a kapujig, **viszra**, még... (Pl)
- Jön bé **viszra**! (Szf)
- Télbe jövök **viszra** (Bg)
- Tavaszval én jövek **viszra** (Szf)
- **viszra**hoz (Szf)
- Küldik **viszra** (Ju)
- mēnēk **viszra** (Pl)
- Ez ult rig, sz elbomlott /= szétesett/, sz mosz sánam **viszra** (Szf).
- Gyiēt csánsz jót ez embernek pénzvel, okkor burjudzik meg ez ünője; gyiēt kiēred **viszra** a pénzedet, okkor döglik meg e burju. (Szf)

Rubinyi (1901): Írt okkor **visztra** Szolomonnak, ke elfogatton a berebēket.

Aztán, oszt, stb.

Az *asztán* összes alakváltozatát *asztán*-ra normalizáltuk (kivéve az *azután*-t, az maradt ugyanígy), ahol pedig nem volt egyértelmű, hogy *aszt*-tal vagy *asztán*-nal van dolgunk, a magyarázatban feltüntettük mindkettőt. Főbb változatok:

asztág

Leirat	Normalizált alak
Mejikék viszik a kērsztēkēt. [...] Nagy kērsztēkēt viszik, s asztág arra feltēszik. S akkor asztāgē , űltem vādánául tizenkēt évig. Asztág nyo- kilencáz- -ötēbē eljōttēk a talājányok a cukorgyárba. <i>Mhm.</i> Asztág kivēsztēt ēz a rēformátōs hit, ēs csináltak katolikos tēmplom- Osztag ezek itt a nēpotya, ez nē hol ezek itt aa nēpotyai mind.	Melyikek viszik a kereszteket. [...] Nagy kereszteket viszik, s asztán arra felteszik. S akkor asztán , űltem vādánául tizenkēt évig. Asztán nyo- kilencszáz- -ötbe eljōttek a taliánok a cukorgyárba. <i>Mhm.</i> Asztán kiveszett ez a református hit, és csináltak katolikus templom- Asztán ezek itt a nepótja, ez ni hol ezek itt a nepótjai mind.

asztáng

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Aztáng jöt këccër, s aztáng jõni kezdet la două-trei luni. Èvë, evël kăzdëm, aztáng ə azutân Mütyánköt, Üdvezléje Másik és ortodox vót, s a elvállott, s ăztángə vët măst, sə odaadodot a zoláokhoz. Nem, ő magyarul tanította, s osztáng ərrefelé ő és mikor béhozták <u>imăng</u> Hërcsu idejébe, akko <u>mán</u> këlët tanyítani románul. Hà i ə idejõtek dõlgozni, s it maradtak oztáng. Meg vót háąsodva nállunk, s əztáng nēm még tuod megizélni, nēm még s ăz odaadodot ə zoláokhoz.	Aztán jött kétszer, s aztán jõnni kezdett la două-trei luni. Evvel, evvel kezdem, aztán ö azutân Miatyánköt, Üdvözlégyet Másik is ortodox volt, s a elvált, s aztán vett măst, s odaadódott az oláhokhoz. Nem, ő magyarul tanította, s aztán errefelé ő is mikor behozták <u>immár</u> Hercsu idejébe, akkor <u>már</u> kellett tanítani románul. Há i- ö idejöttek dolgozni, s itt maradtak aztán. Meg volt házasodva nálunk, s aztán nem még tudott megizélni, nem még s az odaadódott az oláhokhoz.
---	--

aztând

Leirat	Normalizált alak
<i>Maga a saját kezével építette a házat sárból. Há csak annyit, hõgy ə egy férfiú fëlemeltë a făkră s osztând a többit én mëgcsináltam kăzămvē.</i> Aztând a medve ot tartotta, még fiaik és vótak. <i>A med- medvével?</i> Krëd în Dumnězëuval mëgkăzdõdik, Hiszekëggyet, igen. S ăztând vagon întâi mister Igen, de én akkor mëntëm a ziskolába, mikor csak lehavazott. Addig én nēm mëntëm vaj két-három hónapot. S akkor én hõj tuggyam azkat elérni? S mëgëss aztând három eşztëndõrë elcsapatt.	<i>Maga a saját kezével építette a házat sárból. Há csak annyit, hogy ö egy férfiú felemelte a fákra s aztán a többit én megcsináltam kezemmel.</i> Aztán a medve ott tartotta, még fiaik is voltak. <i>A med- medvével?</i> Cred în Dumnezeuval megkezdődik, Hiszekegyet, igen. S aztán vagon întâi mister Igen, de én akkor mentem az iskolába, mikor csak lehavazott. Addig én nem mentem vagy két-három hónapot. S akkor én hogy tudjam azokat elérni? S mégis aztán három esztendőre elcsapott.

aztá, azta

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Ot huot mëg. Aszta. Akkor nem bírtuk elhozni, s asztá elmentünk, asztá azután după răsturnarea lui Ceaușescu, așa. Asza felszámítottuk ezekkel a gyermekeimvel, hogy mennyünk el hozzuk el osemintele. Aszta mos hogy riăierék, csinálom. Ozto ästä leülök linistiltan, csëndessen, ozta imádkozom, mondom. S osztá azután ezek ä pătëroq vuotak, de idefelé fogot lenni csak, hogy van kiet pătër, de öt-hat faluba vuot egy pătër. Aztá húztak sátrát s új ültek, sátor alatt mit tudtak csinálni magíknak.	Ott halt meg. Aztán. Akkor nem bírtuk elhozni, s asztán elmentünk, asztán azután după răsturnarea lui Ceaușescu, așa. Aztán felszámítottuk ezekkel a gyermekeimmel, hogy menjünk el hozzuk el osemintele. Aztán most hogy reáerek, csinálom. Aztán este leülök linistiltan, csendesen, asztán imádkozom, mondom. S asztán azután ezek a páterok voltak, de idefelé fogott lenni csak, hogy van két páter, de öt-hat faluba volt egy páter. Aztán húztak sátrát s úgy ültek, sátor alatt mit tudtak csinálni maguknak.
--	--

asztán

Leirat	Normalizált alak
Há én nem ész vótam születvel akkor. Oztán születtem én isz. Sztán úgy härähoztam a leánkákat hogy ojan kövér b- bocolán bubáim vótak Asztán visszaméntek, visszahúzódta, mincsak oda ki, s valahol ott elhaltak	Há én nem is voltam születve akkor. Aztán születtem én is. Aztán úgy helyrehoztam a leánykákat hogy olyan kövér b- bocolán bubáim voltak Aztán visszamentek, visszahúzódtak, mindcsak oda ki, s valahol ott elhaltak

azt, oszt

Leirat	Normalizált alak
Vagy hamarébb enni adok neki, s aszt úgy állok neki imádkozni, me én ész ezavarodom Mind egy mámikától, mámikának vuot, de négy meghuot oszt négyen megnőttünk. Keltünk fël, akkor, s mëntünk dolgoztunk, elé így. Tizkorig. S aszt egy tizkor valamit ettünk, s asztá estig dolgoztunk. Oszt estę még montuk	Vagy hamarább enni adok neki, s asztán úgy állok neki imádkozni, mert én is elzavarodom Mind egy mámikától, mámikának volt, de négy meghalt asztán négyen megnőttünk. Keltünk fel, akkor, s mentünk dolgoztunk, elé így. Tízkorig. S asztán egy tízkor valamit ettünk, s asztán estig dolgoztunk. Aztán este még

ęzt: Vajęgy bęteęhęz mikor ęlhínak vajj ha nyámok, ákkor nęm kęl híńak, męnünk oda ąszt nęm csak ęzt, męngyuk ą zolvasót, hářmat ęsz ęlmondunk ęgymás után mįg kimulik.	mondtuk ezt: Vagyegy beteghez mikor elhívńak vagy ha nyámok, akkor nem kell hívńanak, menünk oda aztán nem csak ezt, mondjuk az olvasót, hářmat is elmondunk egymás után mįg kimúlık.
---	---

Utá, zutá, utára, zutára

Bizonyos moldvai nyelvváltozatokban ‘aztán/azután’ jelentésű *uta, utá, utára, zuta, zutá, zutára, után, utáng, utánd* alakokkal is találkozni. Normalizálásukkor az alábbi módon jártunk el:

Leirat		norm.	magyarázat
uta, utá	>	után	aztán
utára	>	utánra	aztán
zuta, zutá	>	azután	-
zutára	>	azutánra	aztán
után, utáng, utánd	>	után	aztán

Mivel ezekről az alakokról másodlagos forrásokban semmit sem találtunk, normalizálásukkor ezekre, és arra a néhány adatra kellett támaszkodnunk, amelyek elsődleges forrásokban fellelhetők. Korántsem biztos, hogy megfelelő megoldás született, de úgy ítéltük meg, hogy a fent leírt módon tudjuk a különböző alakokat a legkövetkezetesebben kezelni.

uta, utá

Leirat	Normalizált alak
Țlfelejtettem, riętűl ult. Uta jőtt a răzběl, <u>azután</u> . Az ā, ott ȳult a fālu. Sz= uta bėjőtt ide fālura. <i>Tó van ott? Tùq. Tu. Tu, nād. Uta</i> vajā ęz a Mirsēsńel hul a Mircești van, ot vaja hely. Jòe, akkor n-are putere. Miutā vigez, ā zegisz vilāg ha meghāl, utā jő. <i>Akkor nem, nincs. Niś. És mikor lęssz az utolsó ítęlęt? Țń tuqum?</i>	Elfelejtettem, régtől volt. Után [‘aztán’] jőtt a răzběl, <u>azután</u> . Az a, ott volt a falu. S után [‘aztán’] bejőtt ide falura. <i>Tó van ott? Tó. Tó. Tó, nád. Után</i> [‘aztán’] vagyon az a Mircești-nél hol a Mircești van, ott vagyon hely. Jőń, akkor n-are putere. Miután végez, az egész vilāg ha meghāl, után [‘aztán’] ő. <i>Akkor nem, nincs. Nincs. És mikor lesz az utolsó ítęlęt? Țń tudom?</i>

Sza <u>aztá</u> monta vaj keccër, sz megtanultom. Sz <u>utá</u> elfelejtettem ult. Sză eszembe járt <u>utà</u>, hodzs hà én tudtam ezt, én tudtam madzşarul ezt əə, sz ăz ə eszembe jár, sz mosz mondom, tyăr, ösztönként isz u dèt imádkăzăm. Menen e Moldova, nük falunk uture tull. Sză Moldowă mind ment arrafelé <u>ută</u> csak innét jött e ălu. <i>S m azért kellett eljöjenek onnan, hogy a Moldva mēnt arrafelé?</i> Igen, igen. Sz én akkorə, befogtam, többöt. Töbzmódú ineket isz əə meet uru ultam. S bănom kă nem əə, nem tanoltam meg ee Hiszek egy Isztenbe, ămm hogy mongyák, zsjsöli Máré, <u>utà</u> vajon ă Měcsănk. Ezeket nem tanoltam meg. Valik lyány, buszulam vala jēn ilyeneket, nem. Nekem, vigaggyam. Víz, víz vajon ə Moldowa, it ni menen. <i>Igen?</i> Sză <u>utá</u> nekünk ot nicsén, az a Korhán. <i>A heggy?</i> ălu. <i>Korhán.</i> Falu, van ez a ăluska, Korhán it ni.	S <u>aztán</u> mondta vagy kétszer, s megtanultam. S <u>után</u> ['<u>aztán</u>'] elfelejtettem volt. S eszembe járt <u>után</u> ['<u>aztán</u>'], hogy hà én tudtam ezt, én tudtam magyarul ezt öö, s az öö eszembe jár, s most mondom, tyăr, esténként is úgy gyet imádkozom. Menen a Moldva, mik falunk volt túl. S Moldva mint ment arrafelé <u>után</u> ['<u>aztán</u>'] csak innét jött a falu. <i>S m azért kellett eljöjenek onnan, hogy a Moldva ment arrafelé?</i> Igen, igen. S én akkor, befogtam, többet. Töbzmódú éneket is öö mennyit ura voltam. S bánom ke nem öö, nem tanultam meg öö Hiszek egy Istenbe, öhm hogy mondják, Üdvözléggy Mária, <u>után</u> ['<u>aztán</u>'] vagyon a Miatyánk. Ezeket nem tanultam meg. Valék leány, búsuljam vala én ilyeneket, nem. Nekem, vigadjam. Víz, víz vagyon a Moldva, itt ni menen. <i>Igen?</i> S <u>után</u> ['<u>aztán</u>'] nekünk ott nincsen, az a Korhán. <i>A heggy?</i> Falu. <i>Korhán.</i> Falu, van ez a falucska, Korhán itt ni.
--	---

utára

Leirat	Normalizált alak
<i>Akkor mi, mi mire tészik a zėllėjėt?</i> Vaja í anume sánvă í năszălyėske. <i>Micsoda?</i> Mm. Năszălyė. <i>Az mi?</i> [...] Vănnak făk. <i>Igen.</i> Sz <u>utăre</u>. <i>Na, ezt, ezt, ezt.</i> Văjikə szılėskėje uj ni, teszic fel arra, sz asztă vettik fel a hátikra. Ment arrafelé. Mind montotto martot, szė mind ment arra. Moszt ot nı menen. Deci ment tull ă folunak e szilinn. Azond a părcşăn. S <u>utăre</u> minn rontotta szét. Z= =emberek mind kijöttek ide. De hogy jėlt a falunk ide, iēn isz nem ura megmongyăm.	<i>Akkor mi, mi mire teszic a zėlyėjėt?</i> Vagyon egy anume csánva egy năszăliėcske. <i>Micsoda?</i> Mm. Năszălie. <i>Az mi?</i> [...] Vănnak făk. <i>Igen.</i> S <u>utánra</u> ['<u>aztán</u>']. <i>Na, ezt, ezt, ezt.</i> UNK szélecskėje úgy ni, teszic fel arra, s aztán vették fel a hátukra. Ment arrafelé. Mind bontotta martot, s mind ment arra. Most ott ni menen. Deci ment túl a falunak a szélén. Azon a părteán. S <u>utánra</u> ['<u>aztán</u>'] mind rontotta szét. Az emberek mind kijöttek ide. De hogy ért a falunk ide, én is nem ura megmondjam.

Nem kel menni Piàtráig. Menen ă zùt, mellik menen ă Piàtra felé, hodzs menen àrra, sz utàra veszi bé a Bărgăvânba. Ha akar mennyen oda, Bărgăwânba. Napam ə din Rotunda. Rotundábul. <i>Napam.</i> Aşa. Ȃ Rotundábul, şî acu ə ot nem besziltek magyarul dilok. <i>Mhm.</i> E zipam, utàra járə, ăhult e vîelle, besziltek ə romănul. Nem mig besziltek magyarul. Utārā Centru, dacă menc, ot mongyák dru- əə z= =út ə koopëràtivátull ə, szàu szkòlà utáá, mind ùdzş. Utrā rendre tanólnak meg ők isz, mēt kă údzs ă dolog. Rendre rendre, det elének hozs megvînyûlnek i sĕppĕt akkor ə tudnak beszîlni, ádikă értik, de nem tudnak beszîlni, met nem fogtă, ă nem, szoktak el a nyelvik szàu hōdzs, nem= =hodzşə. Kùnnĕbb komám hogy, mikor utàra kiĕlōdō sokán szidták, eltiltották. Nĕm ĕppe kopódot mĕdicsinál. Mikor mĕnt it ki ĕgy komám, meghót az isz asszanyasztòl, pĕdig fiatalabbak. Komă! Jōjjōn ki mĕt van ĕgy ĕvegĕm.	Nem kell menni Piàtráig. Menen az út, melyik menen a Piàtra felé, hogy menen arra, s utánra [‘aztán’] veszi be a Borgovânba. Ha akar menjen oda, Borgovânba. Napam öö din Rotunda. Rotundából. <i>Napam.</i> Aşa. A Rotundából, şî ac öö ott nem beszéltek magyarul gyelok. <i>Mhm.</i> Az ipam, utánra [‘aztán’] jár, ahol ö véle, beszéltek öö románul. Nem még beszéltek magyarul. Utánra [‘aztán’] Centru, dacă mensz, ott mondják dru- öö az út a kooperatívától ö, száu skóla után, mind úgy. Utánra [‘aztán’] rendre tanulnak meg ők is, mert ke úgy a dolog. Rendre rendre, gyet elérnek hogy megvénülnek egy cseppet akkor ö tudnak beszélni, ádikă értik, de nem tudnak beszélni, mert nem fogták, a nem, szokták el a nyelvük száu hogy, nem hogy. Kinnebb komám hogy, mikor utánra [‘aztán’] kilelōdött sokan szidták, eltiltották. Nem ĕppen kapódott medicsinál. Mikor ment itt ki egy komám, meghalt az is asszonyostól, pedig fiatalabbak. Koma! Jōjjōn ki mert van egy űvegem.
---	--

zuta, zutá, azuta, zután

Leirat	Normalizált alak
Há, sze ĕlment, sz imádkăzăt, sză zută inekelte ezt ăz ineket isz. Mondom mām mĕt énekĕli ezt az ineket? Mongyă ez kŭnyŭbbiti ă betegszîget, ə beteget. Mig Budapĕsztába isz ĕnĕkeltem. Inĕkeltĕm teàtruba. A <i>színházban</i>. Ígen, hà. ə annak ugy mondzsák? Teàtrunak? <i>Igĕn. Színház, igĕn.</i> Há. Zutăj m jártam dĕt mekhult e Dumukus’	Há, s elment, s imádkozott, s azután énekelte ezt az éneket is. Mondom máma miért énekeli ezt az éneket? Mondja ez könnyebbíti a betegséget, ő beteget. Még Budapesztába is énekeltem. Énekeltem teátruba. A <i>színházban</i>. Igen, há. Ö annak úgy mondják? Teátrunak? <i>Igen. Színház, igen.</i> Há. Azután m jártam gyet meghalt a Domokos

Sánt házat ă zerdübe. Sz azuta bēfutott ồ bėjött ă zegisz világ onnét ide. Aggyig itt erdü vult mind. <i>Mert nem ə, nem látta, nem emlékszik rēa, nem tuggya. Tătăt. Nem. Ű zután, miután montuk neki, moszt tũddzsa, de ű nem láttă meg ún nĩ, bunăoară tũddzsa ű mēg, kă nĩ, ez ă tătă. Kă ő esztendũszke wũt. Nem tom, ment lesz lábănn det meghult, vad' nem.</i>	Csánt házat az erdőbe. S azután befutott öö bejött az egész világ onnét ide. Addig itt erdő volt mind. <i>Mert nem ö, nem látta, nem emlékszik reá, nem tudja. Tătăt. Nem. Ő azután, miután mondtuk neki, most tudja, de ő nem látta meg úgy ni, bunăoară tudja ő meg, ke ni, ez a tătă. Ke ő esztendőske volt. Nem tudom, ment lesz lábon gyet meghalt, vagy nem.</i>
--	--

zutára, azutára

Leirat	Normalizált alak
Åkkorə bēfuttak ide. Sánult i fāluska itt. Sz ə annak monták Szabőfala. Szə zutără lerontották azt a misşĕskjĕt. Sză mikor, mikor ęllătăt uly akkor mųŋdzsa, montă Szen Pĕter: Váguk le ę nyelved. Nem mentél itt ə misşĕrĕ? Ot szem mensz. Nem mentél ki a busşuyol itt, e fũldĕn. Ot szĕm mĕnsz. Mászvilágăn szem mensz. Hà, s azutánra ment. Nyũk mind a hó tyiszták lĕgyũnk. %</ima> Hogy? Mind a hó, ca zăpada, mind a hó tiszták lĕgyũnk, să fim curaţi. Să fim curaţi. <i>Igen, mongya csak.</i> Ej sə zutánra mongya vala, m ej. Tudta. El vannak rendelve nũk imáccságainķ, kă vannak mai ales a rozărĭ. Vajan hétfũn să sĕtĕrtĕk. Mon, mondac ə. [...] Spui misterele de bucurie. <i>Hétfőn mongya de bucurie</i> ə hĭĕ- ə, @ hĭĕtfũn szĕ joi szĕ sĕtĕrtĕk, sĕtĕrtĕkĕnn. [...] əh zutără kĕddən, sză pĩnteken mondod de durere. Sz avval aĝ szeprũvel, sză mond vala ott ă bába, de hà nem tudom mit mond vala, kă nem tom mit mond vala ám, sz zutára mĩg dőrgőli vala	Akkor befutottak ide. Csánult egy falucska itt. S ő annak mondták Szabófalva. S azutánra ['aztán'] lerontották azt a misécskét. S mikor, mikor ellátott úgy akkor mondja, mondta Szent Péter: Vágjuk le a nyelved. Nem mentél itt a misére? Ott sem mensz. Nem mentél ki a búcsúval itt, a földön. Ott sem mensz. Másvilágon sem mensz. Há, s azutánra ['aztán'] ment. Mik mint a hó tiszták legyünk. %</ima> <i>Hogy?</i> Mint a hó, ca zăpada, mint a hó tiszták legyünk, să fim curaţi. Să fim curaţi. <i>Igen, mondja csak.</i> Ej s azutánra ['aztán'] mondja vala, m ej. Tudta. El vannak rendelve mik imádságaink, ke vannak mai ales a rozáriu. Vagyon hétfőn s csütörtök. Mond-, mondasz ő. [...] Spui misterele de bucurie. <i>Hétfőn mondja de bucurie</i> Ö hé- ő, UNK hétfőn s joi s csütörtök, csütörtökön. [...] Öh azutánra ['aztán'] kedden, s pénteken mondod de durere. S avval a seprűvel, s mond vala ott a bába, de há nem tudom mit mond vala, ke nem tudom mit mond vala ám, s azutánra ['aztán'] még

meg ə bubát ízs, míg sán vala izs, míg sán valamit.	dörgöli vala meg a bubát így, még csán vala így, még csán valamit.
---	--

után, utáng, utánd

Leirat	Normalizált alak
Máhălăbă wan. Után van a Centru, Centru, szə mászik új mongyaa ə zúj, adică <i>Miféle</i>, z= =új? Ě măsik în Cătină hodzs= =ăm @@ tûnat a vigibe. Aşa údzs hi- numilják ott azt ă târlăwăt, Klisza. Után äcc van it nyë e Dulbănă, ăă Gărbăjă, ídzs monták e vinyek. Montam tiszteľendő moldovai csángó vagyok, nem tudak ép magyarul, de, jaj, monnya, hogy akar. Montam ezt-ézt magyarul, s után mondom kiërem immá kiërdëzés, maga inkább tuggya. É itt, nálunk a faluba é vót. <i>S ő mikor halt még?</i> Rég= =üdeje, rég= =üdeje, után még vót más kám mincsak a ző f- əə əə veje, hōj mongyuk. Vót Antal pap, vót @ után fōjöt Păl pap, äzta plëbános Păl azta azt mëgtiltotta a magyart	Máhălăba van. Után ['asztán'] van a Centru, Centru, s másik úgy mondja az új, adică <i>Miféle</i>, az új? A másik în Cătină hogy öhm UNK túlnat a végébe. Aşa úgy hí- numilják ott azt a târlăvăt, Klisza. Után ['asztán'] UNK van itt ni a Dulbána, öö Gărboáje, így mondták a vének. Mondtam tisztelendő moldvai csángó vagyok, nem tudok épp magyarul, de, jaj, mondja, hogy akar. Mondtam ezt-azt magyarul, s után ['asztán'] mondom kérem immár kérdezés, maga inkább tudja. Ő itt, nálunk a faluba ő volt. <i>S ő mikor halt meg?</i> Rég ideje, rég ideje, után ['asztán'] még volt más kám mindcsak az ő f- öö öö veje, hogy mondjuk. Volt Antal pap, volt UNK után ['asztán'] följött Păl pap, aztán plëbános Păl aztán azt mëgtiltotta a magyart
<i>S hogy bájoltassza még?</i> Hoj bájil, ű mondsza el a Tătăl nosztrut, Bukurë-të Măriát, mongya száă ad idzşik ə bubának vizet, modzsazza meg, sz telik ë äztàn kïész. <i>Vizzə, vizzel mi= =csinál, azzal a vizzel, mi lesz vele?</i> Mondzsazza meg, sz utáng öntënd el. Miért én isz @ ə miét kē ídzs utánd ész megvált az @@@ o mers pe româneşte Szigur, nadzštătămm udzs tanült əə magyarul e szkőalábă. Utánd ísz pe parcurs szőjə bijött ə kă vajunk románok, nem tom mi, ši ə kivettík a	<i>S hogy bájoltassa meg?</i> Hogy bájol, ő mondja el a Tătăl nostrut, Bucură-te Mariát, mondja s ad igyék a bubának vizet, mosdozza meg, s telik el äztàn kész. <i>Vízze-, vizzel mit csinál, azzal a vizzel, mi lesz vele?</i> Mosdozza meg, s után ['asztán'] öntin el. Mert én is UNK öö mert ke így után ['asztán'] is megvált az UNK o mers pe româneşte Szigur, nagytátám úgy tanult öö magyarul a skólába. Után ['asztán'] UNK pe parcurs UNK bejött ő ke vagyunk románok, nem tudom mi, ši

magyar nyelvet.	ő kivették a magyar nyelvet.
-----------------	------------------------------

Keresés (pl.):

- [magyarazat=".*asztán.*"]
- [word=".*után.*" & magyarazat=".*asztán.*"]

Lásd még:

- Zissten monta: — Meg ne fogulljon, mit csántok tük! **Zutára** monták e nyépek: — Tük isz, há elindultatok, el ne érjete! — Zissten e Szempétervel mentek szokat, sze nem értek el. **Zutá** mek kellett tyérjenek, sze megmonták nyépeknek: — Tük mit csántok, mekfogulljon. **Zutára** nyépek isz monták: — Tük, ha elindultatok, elérjete. ([Lükő, 1982](#))
- Nagyobb vót a víz, szeretője elnyuvadott a vízbe. Leánka várta sírva. Na, ott besúszott a szeretője vízbe, fogott szírászra, rikoltozni... Váléu szeretőm, váléu szeretőm. **Zután** mászok isz eljöttek, sz **után** tették ezt Szeret víznek. [...] Magyarok elvetődtek Magyarországba. **Zután** jöttek mászik illien - hogy mondjam - barbarii. ([Perka, 2014](#))
- Az én apám vett részt, de **után** kifutottak, hogy ne fogják meg. Mellik elmaradtak, megverték. ([Perka, 2015](#))
- **Zutánd** jönnek a francsezek sz a zoros sz megvasztagította a zármátát, sz akkor visszaverték... [...] **Zutánd** őket elküldték a szatmoszéhoz munkálni. ([Perka, 2015](#))
- Télbe szűttek, sz vettek szalat, illien dgyapotot, kevész gyapot, sz **utánd** szűtték beléje. ([Perka, 2015](#))
- Ásztak gödröt a zsidók, odahoztak ötöt, sz meglőtték őket mind. Sz odatették várt, klorvart revájik, sz betakarták. Sz **utánd** innét táborokból betemettük. ([Perka, 2015](#))
- Sz **utánd** ezek, melliék nem dolgoztak, árulták a helyet. ([Perka, 2015](#))
- Sántunk le, így ni, töttük le, sz hányittuk be a pujt koszárbá. Elhagytuk a surát így ni, lábon, azután vágtuk sz mikor végeztünk a pujjal szedni, **után** vágtuk le a surát, vágtuk le, kötöttük fel, sántunk kévéket, sz tettük papokba a sugát... Tettük fel a pujt a hiúra, asszon meg. ([Perka, 2015](#))
- A miszénél künn vót a tánc, sz **után** beszélte meg a leánval, hogy gyűljünk meg. Sz **után** mentél, mitől gyűljünk meg, ma eszte menünk ebbe részébe, méz eszte menünk mász házba. ([Perka, 2015](#))
- Miszébe vót nálunk egy pop, magyar pop, mondták nekie Kaetan, sz misak magyar pop, Grácián, sz akkor énekeltek vala magyarul a miszébe. **Zutánra** rendre, rendre verekedett

román a magyarval. Sz akkor nem még szabadíttek, hogy énekeljünk miszébe magyarul.
([Perka, 2014](#))

- **CsángSz:** miérjed meg tiszser, sze **z uta** vágjad el
- **MMTnySz:** alakváltozatként az **után** és az **asztán** szócikkében: **utá, utá**
- **ÚMTsz:** alakváltozatként az **után** szócikkében (többek között): **utá, uta**
- **ÚESz:** alakváltozatként az **után** szócikkében: **utá** (az ÚMTsz-re hivatkozva).

Azótától, azutántól

azutántól, azutától > azutántól
azótától, azótítól > azótától

Leirat	Normalizált alak
Megnőűşült, azutától imádkozok érte.	Megnőşült, azutántól imádkozok érte.
Sokféle jött a fejünkbe. Azutától .	Sokféle jött a fejünkbe. Azutántól .
Há, mind eltoltották azótítól min román, vannak levelek ulyann román ii ilyen magyar@ levelek.	Há, mind eltoltották azótától mind román, vannak levelek olyan román őő ilyen magyar levelek.
Akkor nem eşttem le, zútítól mosztanig elé n-am avut criză	Akkor nem estem le, azótától [?] mostanig elé n-am avut criză

MMTnySz-szócikk: *azutántól* (itt említi az *azótától*-t is). A két elemet nem mindig könnyű egymástól megkülönböztetni, mi mégis külön lemmáknak tekintettük őket. Az *azótítól*-ról sajnos sem a szótárban, sem egyéb forrásokban nem találtunk információt, így jobb híján (az *attólta* / *attólta* mintájára) *azótától*-ra normalizáltuk.

Attólta, mitőlte

attólta, attólta, attulcsi > attólta
attóltától, attóltítól > attóltától
attólte > attólte

mitólta, mityolta > mitólta
mitultátul > mitóltától
mitólte, mitóte > mitólte

Leirat	Normalizált alak
A pap ít vót attóta. Atolti elmaradt a falu Barátnak. Atóti nem vót mostanig, most vagy niány esztendeje sántak mászt atóti vajak bēteg, jártam prin spital	A pap itt volt attólta. Attólta elmaradt a falu Barátnak. Attólta nem volt mostanig, most vagy néhány esztendeje csántak mást attólta vagyok beteg, jártam prin spital
Leszek immá văduvă, vadăvilăk ötvön, ötvönöt esztengyű, ötvenhat esztengyű mityolta elmaradtam Mámának vajan hűsz esztendű mityülte meghult. Hə ə imădcoztăm érte, de mitőte? Mitőte mēghăzasădătt. Asz= =onnya, jó hogy idejöt koma, asz= =onnya mēt mitőte kărăsēm kiędēt, hogy jōjjön el veļem.	Leszek immár văduva, văduvilok ötven-, ötvenöt esztendő, ötvenhat esztendő mitólta elmaradtam Mámának vagyon hűsz esztendő mitólte meghalt. Há ő imádkoztam érte, de mitólte? Mitólte megházasodott. Azt mondja, jó hogy idejött koma, azt mondja mert mitólte keresem kendet, hogy jöjjön el velem.

Lásd még:

MMTnySz-szócikkek: attól, atóta, mitőte, soküdeje, soküdőte

CsángSz: attólta, attóltjitól, mitólta, mitólte, szüküdölte

Példa	Forrás
Gyet gyüttek le hegyekrűl, dolgoztak fűldet, attulcsi /= attól fogva/ vagyunk nűk itt, de la năvălirea Hunilor (Szf)	MMTnySz
Attőte a nép rá szoktak mindik s beszéltek, hogy má nem szabad a kutyát éjjel iszittani sēm mire.	Hegedűs (1952, p. 229)
nehezend születesd a fiaidat. S így az a jó élhet a menyországból elérkezet az ut Isten átkozásától, hogy az bűn felment a egész népségre, egész világgra, egész nemzetre, hogy atölte ember kel dolgozék, a felesége szület nehezen az átkozás után. Régen majd	Erdős Szászka (1994, p. 72)
Immám mink negyedik ica vagyunk, attultátul , ke idejöttünk Szobofalára	Rubinyi (1901, p. 171)
Sze attultátul megettik a njépék az igazikat, amind a varjuk a miszėjiket.	Rubinyi (1901, p. 229)

Míg elülnétt megcsánták, hátulnétt megettik. Attultátul nincsen varjuknak miszénik.	Rubinyi (1901, p. 230)
Attultátul lyányok észre kaptak, s részegesek után nem mennek, sz bobolók után nem veődnek.	Rubinyi (1902, p. 147)
mitultyátul (KI), mitulcse , mitulcsi (Szf)	MMTnySz
Szüküdülte /= rég/ nem járt haza? (PI)	MMTnySz
Szüküdülte jártam ide /= rég jártam itt/ (PI)	MMTnySz
Várom süküdöte , hogy gyovullyak meg (Ff)	MMTnySz
szüküdülte , szüküdölte	Szarvas (1874) Munkácsi (1880) Rubinyi (1901)

Történeti magánéleti korpusz (TMK):

[az olta Azolta az+olta_az+óta Adv Pro]		irtosztató irtóztató Adj	fájdalmakat fájdalmakat N.Pl.Acc	szenyved szenved V.S3	az az Det	ölere, ölére, öl N.PxS3.Sub			
ez Ez ez N Pro	ugyan ugyan Adv	[a miolta <amiolta a+mi+olta_a+mi+óta Adv Pro Rel]	itt itt Adv Pro	vagyok vagyok,> van V.S1	hetedik hetedik Q.Ord	udvarlo udvarló V.PartPrs	Levellem, levelem, levél N.PxS1		
[miolta Miolta mi+olta_a+mi+óta Adv Pro Rel]		pedig pedig Adv	itt itt Adv Pro	lakunk, lakunk, V.P1	soha soha Adv	pénzünk pénzünk N.PxP1	nem nem Adv	volt; volt. V.Past.S3	
mert mert mert C		[valami olta <valamiolta vala+mi+olta_vala+mi+óta Adv Pro Rel]	heverek, heverek,> hever V.S1	nem nem Adv	alhatom alhatom, alszik V.Mod.S1	csak csak Adv	álmodozom álmodozom, álmodozik V.S1		
te Nagyságod tenagyságod te+ nagysága N Pro.PxS2		én nekem énnekem én N Pro.Dat.S1	[gyermekségem olta gyermekségem olta gyermekség olta_óta N.PxS1 PP]	fogva fogva fogva Adv (Abl)	gondviselőm gondviselőm gond+viselő N.PxS1	volt volt van V.Past.S3			
[tegnaptul olta tegnaptól olta_óta tegnap N.Abl Adv (Abl)]		érezem érezem érez V.S1.Def	tágulását tágulását tágulás N.PxS3.Acc	azon azon azon Det Pro	fejem fejem fej N.PxS1	bódulásának bódulásának bódulás N.PxS3.Dat	és és és C	nehéz nehéz nehéz Adj	voltának, voltának, van V. Nact=tA.PxS3.Dat

Ómagyar korpusz (ÓMK):

es és	az vltá azóta	zent szent	at'am atyám	embort embert	nem nem	lattam== láltam	==volt volt
[15] Karoli - 66r/Lk_13/7 - 9/55251							
Imé íme	három három	efztendeie esztendeje	vagyon vagyon	miolta mióta	ide ide	járóc járók	

tyzen ket tizenkét tizenkét Q	eztendő esztendő esztendő N	wlta óta óta PP	foghwa fogva fog V.PartAdv	weer korfagot vérkórságot vérkórság N.Acc	zenwed== szenved szenved V.S3	==vala vala van V.Ipf
--	--------------------------------------	--------------------------	-------------------------------------	--	--	--------------------------------

Már, immár

A moldvai magyarban az *aztán* és az *után* mellett a *már, immár* is számos különböző alakban használatos. Normalizált alakjuk egységesen a *már, immár* lett.

má, már, mán > már

Leirat	Normalizált alak
Há má vótam lehet vaj tízesztendűs, tizenkettő ës.	Há már voltam lehet vagy tízesztendős, tizenkettő is.
Hol már ämbër nem seghéthet, a te əröd nem törík meĝ.	Hol már ember nem segíthet, a te erőd nem törik meg.
S amikor mëgtanóltad, ami këllött, akkor na mán készen vagy, imá akkor kiszabadítot, de addig akkor se szabadította ki.	S amikor megtanultad, ami kellett, akkor na már készen vagy, immár akkor kiszabadított, de addig akkor se szabadította ki.

immá, immár, immán, immánd, immáng, immág > immár

Leirat	Normalizált alak
Üdöske emberek ők isz immá .	Időske emberek ők is immár .
Ímár meĝvírjadván, ež= =nap fáradván, <u>ki</u> erünk, Istent leborulvã.	Immár megvirradván, ez nap fáradván, kérünk, Istent leborulván.
Immán kijöt vót a pënszié@.	Immár kijött volt a pensziére.
Asz= =onták neki vãdlëán, me az vad vót, immán nem járt a világ közj, nem sëmmit.	Azt mondták neki vadleány, mert az vad volt, immár nem járt a világ közé, nem semmit.
immáng pãrotyiã lët vót it nállunk, immánd . <i>Mikor let pãrókia?</i> Nem tunnám mëgmondani miféle esztendőbe. Azt nem tudnám mëgmondani én és. <i>Mhm.</i> Miféle esztendűbe vút, de aztáng ha ò ej pãrokunk vót it, s aztáng	immár párokia lett volt itt nálunk, immár . <i>Mikor lett párokia?</i> Nem tudnám megmondani miféle esztendőbe. Azt nem tudnám megmondani én is. <i>Mhm.</i> Miféle esztendőbe volt, de aztán há ő egy párohunk volt itt, s aztán az hozzáfogott.

az hëzzafogott. S én maradtam most utojárá, én ës nyócvanëggy éves vajók immáng. [...] Nem, ő magyarul tanította, s osztáng ęrrefelé ő ës mikor béhozták imáng Hërcsu idejébe, akko mán këlët tanyítani románul. S akkor én mıt gondoltam? Imág ă két gyęřëkëm Já-, vót a Klári s am János, mę a Klárit három= =évrę csináltam vädánául, egyedül, Klárit.	S én maradtam most utoljárá, én is nyolcvanegy éves vagyok immár. [...] Nem, ő magyarul tanította, s asztán errefelé ő is mikor behozták immár Hercsu idejébe, akkor már kellett tanítani románul. S akkor én mit gondoltam? Immár ö két gyerekem Já-, volt a Klári s a János, mert a Klárit három évre csináltam vädánául, egyedül, Klárit.
---	---

Van, vagyon, vajand, vadzsa, stb.

van	>	van
vagyon, vajan, vajand, vadzsond, vaja, vadzsa, vaj, stb.	>	vagyon

Leirat	Normalizált alak
Hëj, hon van-ë? Honn. [...] Bajom van most. Még köszönöm a zistennek, hoj még a a zęszëm még męgvan, mę én nęm ittam a zitalakot soha.	Hej, honn van-e? Honn. [...] Bajom van most. Még köszönöm az Istennek, hogy még a az eszem még megvan, mert én nem ittam az italokat soha.
Mëssze vagyon, gyalog mënnek a nípék. <i>Iskola van-ë a faluba?</i> Vaă há ho-, <i>Iskola.</i> vajand olául. Vajan hétfűn să sętęrtęk. [...] Mámának vajan húsz esztendű mityűlte meghult. Apăi, bunăoară, dacă ezend ă vilăgăn acc vőlămit, mászvılăgra az megvaja. Szen Mihály vaja, ű vaja ă, Szën Mihály vaja halálról idzs ă. Ádzsikă ű jő visz. kă wultam beteg. Az miánt nem mentem. Mundzsă it vaja bűnöd. Mikor kettő	Messze vagyon, gyalog mennek a népek. <i>Iskola van-e a faluba?</i> Van há ho-, <i>Iskola.</i> vagyon olá hul. Vagyon hétfőn s csütörtök. [...] Mámának vagyon húsz esztendő mitőlte meghalt. Apăi, bunăoară, dacă ezen a vilăgon adsz valamit, mászvılăgra az megvagyon. Szent Mihály vagyon, ő vagyon ő, Szent Mihály vagyon halálról így ő. Ádikă ő jön visz. ke voltam beteg. Az miánt nem mentem. Mondja itt vagyon bűnöd. Mikor kettő

pākāliludott, szá te kacagtađ, vaja bűnöd.	pākālilódott, s te kacagtađ, vagyon bűnöd.
Sányuk ə rozárt, vaja levjèl melyik imádkázom beljè.	Csánjuk a rozárt, vagyon levél melyik imádkozom beléje.
Ot vaj ä zeggisz húlt kiászva hul ä misze moszt.	Ott vagyon az egész holt kiászva hol a mise most.
ə nem isz jöt ádikā vaj áproápe.	Öö nem is jött ádikā vagyon áproápe.
Nēm taam én, aa vadzsa nép mellik bāilja.	Nem tudom én, öö vagyon nép melyik bájolja.
Da, da, da vadzsonđ. Vadzsonđ.	Da, da, da vagyon. Vagyon.
Honnit ura, honnit ura addzson annyia pàrāt annyia világnak. Nem lehet. Monta kã nem jú. De én tuom? Míg nem járt ki vályán fránkja oda hozs Mondzsa, ad nekem kűsänd ő, oján fránkät, de mijet, mit sánsz vjèllik?	Honnét ura, honnét ura adjon annyi parát annyi világnak. Nem lehet. Mondta ke nem jó. De én tudom? Még nem járt ki vagyon fránkja oda hogy Mondja, adj nekem kölcsön öö, olyan fránkot, de milyet, mit csánsz vélük?

Megjegyzés: bizonyos beszélőknél a *valya/vaja* nemcsak *vagyon*, hanem *vala* is lehet, és sokszor nagyon nehéz eldönteni, hogy melyikről van éppen szó.

Leirat	Normalizált alak
teszem a feketi vala í tészem vaj í, Sánnya vala íj ə benty, mongyak vala	teszem a fekete vala így tészem vala így, Csánja vala így ő benty, mondják vala
De vaj í betegszíg. <i>Mijen varri?</i> Í be- vala í betegszíg, dor era o boală	De vala egy betegség. <i>Milyen varri-?</i> Egy be- vala egy betegség, dor era o boală
Vala széprű, valja szeprű melik nú vala kerbe nem, szeprű ilyen melyik vaja hogy val ső kötöd vala meg í mazdagval szá szepresz vala ní íj ne.	Vala seprű, vala seprű melyik nő vala kertbe nem, seprű ilyen melyik vagyon hogy vala s kötöd vala meg egy madzaggal s sepersz vala ni így ni.

Lásd még: „[...] az északi csángóban az elbeszélő múltban a *val*-nak *valy*- ~ *vaí* hangalakváltozata is van (pl. *valyék* ~ *valék*), ami ez alegység jellegzetes hangtani sajátosságával függ össze.” (Márton, 1974, p. 42)

Vagy igen

A ‘de / dehogynem’ jelentésű *vaj* normalizált alakja *vagy* lett, magyarázata pedig *de / de igen*:

Leirat	Normalizált alak
S ő akkor mondotta, asz= =ondzsa, te meg näm bírnál megállni it nállam? Hogy lëdzsə nekäm ä szolgának, hodzsə itasd a zălatakət. Asz= =onnya, vaj igen.	S ő akkor mondta, azt mondja, te meg- nem bírál megállni itt nálam? Hogy légy nekem a szolgának, hogy itasd az állatokat. Azt mondja, vagy ['de'] igen.
Z imáccságját nem szokta elajállani a végén? ə Vaj igen.	Az imádságát nem szokta elajánlani a végén? Ő vagy ['de'] igen.
Az nem ot van a Szpikului. Vaj ot van. Ot van.	Az nem ott van a Spicului. Vagy ['de igen'] ott van. Ott van.

Keresés (pl.): [lc="vagy" & magyarázat="de(igen)?"]

Lásd még:

Hát, maga – mongya – nem az Istën valamiképpen? | **Vaj** én vagyok. (Hegedűs, 1952, p. 187)

Nem untad-e meg magadra menni? **Vaj** meguntam [..] (Zakariás, 2009, p. 208)

văi vagy, oder; ungefähr, beiläufig; v. . . ., v.
entweder . . . oder; H *văi* oder.
văi : v. *nem* o nein . . . ; v. *văđjă* aber doch,
es gibt; v. *lăttâm iên* aber doch, ich habe
es gesehen.

(CsángSz)

hatott, *hogysz*: hagysz, *hotár*, *kopál*, *lokik*, *nogy*: nagy,
okoly: akol, *pop*: pap, *rob*: rab, *voj*: vagy pl. *voj menen*:
de igen is megy. — Az első és második szótagban van a
zárttság ezekben: *lobonc*, *poroncsol*, *opod*: apad; a máso-
dikban: *fonynyod*. — A kicsinyítő képzőnek hangzója
zártabb e szóban: *hosszukomat* V:269, ezekben pedig
ajtódot, *számot* számat a tárgyragot megelőző hangzó van
e változás alá vetve.

(Munkácsi, 1880, p. 483)

Ère jövegetett Estyëfán vajda. Kápálgattak. Tiszta leányka
közeledett; Kálomkutyától jött egy kártyacska vizvel ^éedës ápjához.
Meglátta, hogy jön vizvel, — meg és álott —, sz kérte, nem adna-e
vizet, hogy igyék.

»Vaj jó szüivel« — aszonta.

(Rubinyi, 1901, p. 227)

vaj, vagy: de; vaj igen: de igen; oláh
jelenhatás és átvétel. Nu ai po-
me? *Baiä* (Nyr. XVIII. II, 172.)

(Rubinyi, 1901, p. 178)

Vagy / egy három

A moldvai nyelvváltozatokra jellemző a *vagy* és *egy* szavak ún. *approximatív* (közelítő) használata. Jelentésük ilyenkor 'körülbelül, nagyjából, úgy'-nak felel meg. Mivel ez általában a kontextusból (és a mondat hangsúlymintájából) egyértelműen kiderül, magyarázatot csak akkor adtunk meg, ha valamiért nagyon indokoltnak éreztük. Normalizáláskor arra kell figyelni, hogy az *approximatív egy* az azt követő szótól mindig külön írandó (*egy 'néhány, egy 'száz, egy 'ezer, egy 'két szót*).

Leirat	Normalizált alak
S asz= =m _o nta édesapám, hogy aggyon, ěj száz kílu törökbuzát.	S azt mondta édesapám, hogy adjon, egy száz kíló törökbúzá.
Tésznek egy képēt. S aztán tésznek ěgy száz lejt, késszáz lejt ugyebár.	Tesznek egy képet. S aztán tesznek egy száz lejt, kétszáz lejt ugyebár.
Adtam vót ěggy ezer lejt, izé ěj százat, nem. Ěj százezeret ě tászvéremnek, hogy mēnt věgyēn disznót	Adtam volt egy ezer lejt, izé egy százat, nem. Egy százezret a testvéremnek, hogy ment vegyen disznót
<i>Mongyon ěgy néhány halotti énekēt, nem kell énekēlni, csak hogy mejkekēt é énekēlték így este a halotnál, virasztóban.</i>	<i>Mondjon egy néhány halotti éneket, nem kell énekelni, csak hogy melyikeket é- énekelték így este a halottnál, virrasztóban.</i>
Akkor ész jēdēszmámámtól ěgy nyiānt, megtanūoltam vót.	Akkor is édesmámámtól egy néhányat, megtanultam volt.
S akkor nekünk ěs még mēgvót ěgy, ěgy négy hektār vőgy.	S akkor nekünk is még megvolt egy, egy négy hektár völgy.
<i>Hát igen, de még akarok kérdeni ěgy két szót.</i>	<i>Hát igen, de még akarok kérdeni egy két szót.</i>
Há ě háború utā, ha akkor, hā mōszt errefelē vót az. Ěgy mongyam ěggyā husz= =éttől erřebb.	Há a háború után, há akkor, há most errefelé volt az. Egy mondjam egy húsz évtől erřebb.
Azt ő meghōt ěgy hatvanhárom esztendőssē	Aztán ő meghalt egy hatvanhárom esztendősen

Leirat	Normalizált alak
Hā ěm tănāsōtam, montam ot vaj kĳēt tănāst, de elment az a gyermek, nem mĳ ũlt.	Há én tanácsoltam, mondtam ott vagy két tanácsot, de elment az a gyermek, nem még ũlt.

Nem vótă, ũltem vagy kilenc napot ũltem ott, a zispôtăjba, a nagy=ispôtăjba.	Nem voltam, ũltem vagy kilenc napot ũltem ott, az ispotályba, a nagy ispotályba.
Ha ũk meghalnak, van vagy hărom, Bombonyika, Varga, sz ez.	Ha űk meghalnak, van vagy hărom, Bombonyika, Varga, s ez.
Hét hăktăram és van, de sokan vajunk r�a. Vajunk vaj haton rajunk r�a.	H�t hekt�rom is van, de sokan vagyunk r�a. Vagyunk vagy hatan vagyunk r�a.
<i>S mit� j�t hejre?</i> H�t ot adtak vaj k�t p�sztilt, de im�dkozot a p�p.	<i>S mitől jött helyre?</i> H�t ott adtak vagy két p�sztilt, de im�dkozott a pap.

Megjegyzés: A *gy* hang *j*-v  gyengülése és a moldvai magyarra jellemző gyors beszédtempó miatt a *vagy*-ot sokszor nehéz a *vagyegy*-t l megkülönböztetni.

Vagyegy, vagyegyszer

vaj, vagy, vadzs	>	vagy
vaegy, vajegy, vagyegy, vadzsedsz	>	vagyegy
vaeccer, vajeccer, vageccer, stb.	>	vagyegyszer

A *vagyegy* elem többféle funkciót is betölt, melyeket sokszor nem k nny  egymástól elkülöníteni és egy-két szóban megragadni,  gy magyarázatot normalizáláskor nem f zt nk hozzá. Főbb típusok:

Leirat	Normalizált alak
Parc� �nnyi jut �sz�mb�, hoj rikojszak valakit. <u>�</u> n tud�m ha rikojtattam l�nn�, akkor b�sz�g�t�t l�nn�, vaj� valam�rr�. Probabil, hogy n�m m�g rikojtottám, de �gy v�t � gondom.	Parc� annyi jut eszembe, hogy rikoltsak valakit. �n tudom ha rikoltottam lenne, akkor beseg�t�t lenne, vagyegy valamerre. Probabil, hogy nem m�g rikoltottam, de �gy volt a gondom.
Ha a nunta vót, akkor odam�ntek, hogy aggyanak ki mind�nf�l�t. Ha megh�t vaegy , akkor nyomoruság v�t.	Ha a nunta volt, akkor odamentek, hogy adjanak ki mindenfélét. Ha meghalt vagyegy , akkor nyomorúság volt.
Eeee h� hoj m�g lehet monnyuk itt �� va�ggy amikor akkor, mikor f�ltr�zil�dot, hoj járt �l�b�c�r itt el�, hoj n�m vótak iz�. It nállunk az �t csak a patakan v�t. �rt� mondani, hoj Valea Rea, s �j maradt.	Ej h� hogy meg lehet mondjuk itt �� vagyegy amikor akkor, mikor f�ltrezil�dott, hogy járt �l�bb�z�r itt el�, hogy nem voltak iz�. Itt nálunk az �t csak a patakon volt. �rte mondani, hogy Valea Rea, s �gy maradt.

Fètészik a fejükre, s le oan. Vasárnap ha megjő it lessz, akko meglássa még vaegy tesz-e, me most. Ennek előtté örökké tettünk, de mos csak aa mikor lakodalom van.	Felteszik a fejükre, s le olyan. Vasárnap ha megjön itt lesz, akkor meglássa még vagyegy tesz-e, mert most. Ennek előtté örökké tettünk, de most csak a mikor lakodalom van.
Még vót szépen, a kút bé= =vót kerítve, hoj nehoj valami belémennyen. Vaëgy vadkecske, vaj vajëgy vaddisznó, vaj valami beléessék, vaj vaëgy kutya. Hā az nām lehetségës vót a csak az még vajë hazugság vót. Mondot vaë hazugságot, nām lehetőett az a nagy tűz lealujék. Attól.	Meg volt szépen, a kút be volt kerítve, hogy nehoj valami belémenjen. Vagyegy vadkecske, vagy vagyegy vaddisznó, vagy valami beléessék, vagy vagyegy kutya. Há az nem lehetséges volt az csak az még vagyegy hazugság volt. Mondott vagyegy hazugságot, nem lehetett az a nagy tűz lealudjék. Attól.
Mászik éjën jöttünk vissza, mikorra hazaértünk mászadnap vajëgy tizenegykorra hazajöttünk, akkor, menyecskjék ezék a menyeim csánták a galuszkát itt, a készigätték. Ő vót a verekedésbe, s fájtak a lábai, aztánd a nem látot vaegy néj esztendejig. Elvótunk a m városba ë Bákóba, csináltak opëráciát a szemínél. Mm látot még vaëgy hat hónapot, hetet, aztán nem még látot még. Dë moszt, nem tom hā ha lesznek vaëgy húszan mejikëk tudnak magyarul.	Másik éjen jöttünk vissza, mikorra hazaértünk másodnap vagyegy tizenegykorra hazajöttünk, akkor, menyecskék ezek a menyeim csánták a galuskát itt, ő készítgettek. Ő volt a verekedésbe, s fájtak a lábai, aztán ő nem látott vagyegy négy esztendeig. Elvótunk a m városba ő Bákóba, csináltak operáciát a szeménél. Mm látott még vagyegy hat hónapot, hetet, aztán nem még látott még. De most, nem tudom ha ha lesznek vagyegy húszan melyikek tudnak magyarul.
Dë monta lessz, hëj mënëk kapak én vaëj fránkát, hogy vëjek egy ëngyecátát S në most vaegy esztendőtől, kettőtől, mën a misére jól.	De mondta lesz, hej menek kapok én vagyegy fránkot, hogy vegyek egy ingyecátát S né most vagyegy esztendőtől, kettőtől, megyen a misére jól.

Megjegyzés: Normalizálás során nemcsak a *vagy* / *vagyegy* elkülönítése okozhat gondot (ebben általában a lejegyzésre támaszkodtunk: *vajegy* > *vagyegy*, *vaj* > *vagy*), hanem a *vagyegy* / *vagy egy* megkülönböztetése is. Az alábbi két mondatban például feltételezhetően inkább az utóbbiról van szó:

Leirat	Normalizált alak
S akkor a, agy valamit ha akarsz te, ej kici	S akkor ő, adj valamit ha akarsz te, egy kicsi

ganyéét jöttem, va= =ëgy valamicskét.	ganéért jöttem, vagy egy valamicskéért.
Csak ëggy oláné ha at va= =ëj rusz fëlvëszí. Az órát, ami le van téve a földre?	Csak egy oláhné ha ott vagy egy rusz felveszi. Az órát, ami le van téve a földre?

A *vagyegyszer*-hez a következő magyarázatokat fűztük (néhol többet is): *valaha, valamikor, néha*.

Leirat	Normalizált alak
Még jöön nállunk, vaëccë !	Még jöjjön nálunk, vagyegyszer !
Ha ifjúb lenniék, dacă aş fi mai în, în stare mai ə, mai, mai lëen magam szeretném elmënnyek vajeccer , hogy iën és m hogy megvirágasaggyam, min mongyák.	Ha ifjúb lennék, dacă aş fi mai în, în stare mai ə, mai, mai Én magam szeretném elmenjek vagyegyszer , hogy én is m hogy megvilágosodjam, mint mondják.
Kicsike templomot, járt a Remetén vaëccër maga?	Kicsike templomot, járt a Remetén vagyegyszer maga?
Asz= =onnya dë të vëttëd el vajëccër valakiét? Mondom nām. Na az a, ha nām vëttëd el akkor lehet tarcs pëntëkët, dë ha el taláلتad vajëccër vënni, mëgfog tégëdët.	Azt mondja de te vetted el vagyegyszer valakiét? Mondom nem. Na az a, ha nem vetted el akkor lehet tarts pënteket, de ha el taláلتad vagyegyszer venni, megfog tégedet.
S äzt még mondom vagyëccër úgy, hojne, szeretëm.	S ezt még mondom vagyegyszer úgy, hogyne, szeretem.

MMTnySz-szócikkek: vaj, vajëggy, vajegyszer

Eggya kettő három

eggya > egy

Leirat	Normalizált alak
Ëggya , kettő szóln-, szólnak înkontin asz= =onnya, harangak, nem húzza szënki.	Egy , kettő szóln-, szólnak înkontin azt mondja, harangok, nem húzza senki.
S akkor ëggya közülük monta, asz= =onnyā no, asz= =onnya, még most ëccër fogjuk le	S akkor egy közülük mondta, azt mondja no, azt mondja, még most egyszer fogjuk le

Itt kicsin vannak ádvéntisztok. Ěggya kęt- száu kęttő va-. Ěj, Ěggya, kęttő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilęc, tiz. Vannak gyermekek, dę elmęntęk. Ěggya męghót, s a lyányok férjhez męntek Ěgy vótam. <i>Ěgyedül vót? Há hogy nem lętt?</i> Nă. Még vót Ěggya, s męghót. əh Ązok, ulyann, akasztak bįelle Ědzsa valemit.	Itt kicsin vannak ádvéntisztok. Egy ket- száu kęttő va-. Ej, egy, kęttő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz. Vannak gyermekek, de elmentek. Egy meghalt, s a leányok férjhez mentek Egy voltam. <i>Egyedül volt? Há hogy nem lett?</i> Na. Még volt egy, s meghalt. Öh azok, olyan, akasztok bele egy valamit.
---	--

Egy-egy

Az egy-egy (és az ehhez hasonló kifejezések) normalizálásakor általában a leiratban található, kötőjeles írásmódot alkalmaztuk:

Leirat	Normalizált alak
Ho tuggyak, tuggyak hu menek szá honnat jőwők. Kă ə ot veszteted el əə fijedet, vesztetted el eddzs-ęccer .	Hogy tudjak, tudjak hova menek s honnat jövők. Ke ö ott veszteted el a fejedet, vesztetted el egy-egyszer .
Sírok Ěgy-Ěgyet magamra, Ěgyedüll. Rossz, nics kięl męgvács Ěj szótat	Sírok egy-egy et magamra, egyedül. Rossz, nincs kívül megválts egy szót
Csak még ęsztă még Ěgy-Ěgyet monnak, Ěggy-Ěggy ami nęm igaz ęs.	Csak még aztán még egy-egy et mondanak, egy-egy ami nem igaz is.
<i>De akkor mięr gyónta meg a papnak?</i> [...] Há azért Ěgy-Ěgy asz= =monták, hoj vétęk.	<i>De akkor miért gyónta meg a papnak?</i> [...] Há azért egy-egy azt mondták, hogy vétek.
<i>S csak az öregęk tudnak a faluba?</i> Csak Ěgy-Ěgy . Csak Ěgy-Ěgy tudnak.	<i>S csak az öregek tudnak a faluba?</i> Csak egy-egy . Csak egy-egy tudnak.
gyermękęknek örökkę asz siratták, hogy tíz lejt adott a zegęsznek, męntęk hoa, męnt @@ még a zęspitájba, a kórházba, adikę monnyam, a kórházba ęs vót, s a zegęsznek adott Ěggy-Ě tíz lejt	gyermekeknek örökkę azt siratták, hogy tíz lejt adott az egésznek, mentek hova, ment UNK még az eszpitálba, a kórházba, ádikă mondjam, a kórházba is volt, s az egésznek adott egy-egy tíz lejt

Kä munkáni menyit lehet. Ěgy-ěgy kicsit, ěgy-ě kicsit.	Kell munkálni mennyit lehet. Egy-egy kicsit, egy-egy kicsit.
Csak érténk egy-ěgy kicsit de ha beszélgetni	Csak értünk egy-egy kicsit de há beszélgetni
Măi cam ăă əə, majt ěgy-ěgy , cigánék megszaporodtak. Fele s fele.	Măi cam ăă öö, majd egy-egy , cigánék megszaporodtak. Fele s fele.

Ha azonban úgy éreztük, hogy az adatközlő a két szó között megakad, újratervez, vagy csak szimplán megismétli az *egy-et*, a két szót külön hagytuk:

Leirat	Normalizált alak
S haa amiko van nekünk ős e faláska, még más mezúbe, a darabnak a vígíbe, lebússz oda a tērebuza közepibe, oda le- -terítész ěgy ě rongyod oda	S ha amikor van nekünk is egy faláska, még más mezőbe, a darabnak a végébe, lebújsz oda a törökbúza közepébe, oda le- -terítész egy egy rongyot oda
Vót ěgyg ěgyg embēr, s annak vót két gyermekē.	Volt egy egy ember, s annak volt két gyermeke.
Ákkor ennek ős imádkozom, mondok érte, ěgy ěgy Miatyánkot, őd Űdvēzlēgy Máriát	Akkor ennek is imádkozom, mondok érte, egy egy Miatyánkot, egy Űdvözlēgy Máriát

Egyhamar, egyféle

Az *egyhamar*, *egyféle* szavakat több adatközlő is a fenti (kissé zavarba ejtő) módon, hangsúlytalan *egy-gyel* és hangsúlyos *hamar*-ral, *félé*-vel ejti. Normalizálásukkor megmaradtunk a köznyelvi, egybeírt alakok mellett, de valójában nem egyértelmű, hogy az érintett beszélők nyelvváltozatában ez a két elem hány szóból is áll. Az alábbi példákat érdemes meghallgatni:

Leirat	Normalizált alak
Mikor ējōt pēntēk, hă én ěgyhamar . Hogy montă.	Mikor eljött péntek, há én egyhamar . Hogy mondta.
S a Iztēn úgy bēvēttē ějhamar , hoj hadd= =ē, mēt a bābă tōbbēt nem monta nekēm, hoj ēvēttēm a jōhójăt.	S az Isten úgy bevette egyhamar , hogy hagyd el, mert a bába többet nem mondta nekem, hogy elvettem a juhát.

Ėgyhamar vesz el a szemem világa, s az a vérnyomás, miből lenne?	Egyhamar vesz el a szemem világa, s az a vérnyomás, miből lenne?
Ėn mikor gyermek vótam, kicsike, Ėgyféle ojan mind a plóp, magassan felnő, s fájér aa karéja, s ojan a karéja mind e csérésnyének. S nem akartunk beállni. Ėn Ėjféle hazugsággal nem kínoztak sokat, me mikor eljöttek héjzám, akkor ə, én azt feleltem Azét monták met ot nőtt Ėgyféle fű. [...] Ujan păjus sə ú új maradt a neve momáig ės, mincsak Păjus mongyák. Vannak ahoa tesszük ezt a gyertyákat hogy égnék. Aa Ėgyféle ojan izé	Ėn mikor gyermek voltam, kicsike, egyféle olyan mint a plóp, magasan felnő, s fehér a karéja, s olyan a karéja mint a cseresznyének. S nem akartunk beállni. Ėn egyféle hazugsággal nem kínoztak sokat, mert mikor eljöttek hozzám, akkor ő, én azt feleltem Azért mondták mert ott nőtt egyféle fű. [...] Olyan păjus s ú- úgy maradt a neve mamáig is, mindcsak Păjus mondják. Vannak ahova tesszük ezt a gyertyákat hogy égnék. A egyféle olyan izé

Bizonyos adatközlőknél *e hamar*-t is találni, ezt normalizáláskor külön hagytuk, az *e* magyarázat mezőjébe pedig felvettük, hogy ? *egy / ilyen*. Nem kizárt ugyanis, hogy az *e* itt nem *egy*, hanem mutató névmás (l.: Nagyszótár – [ehajt](#)). Az érdekes az, hogy a kifejezést használó házaspár egyik tagja *ehamar*-t, a másik *e hamar*-t mond.

Leirat	Normalizált alak
Megitatták Ė hamar a izét s, mondza, visszament aa, hə s mondza a zapjának, asz= =onnya, nə ez a legén, asz= =onnya, mägsegített ingemet, asz= =onnya. Qan sėrényen jár, gyorsan jár, asz= =onya, mägsegített, megittattuk a juhokot Ė hamar. Hát asz= =ondza, ěgy ěgy fiúska segít, asz= =ongya, s a szaporája vót. Asz= =ond, Ė hamar megittattuk a juhokot.	Megitatták e hamar a izét s, mondja, visszament a, há s mondja az apjának, azt mondja, né ez a legény, azt mondja, megsegített engemet, azt mondja. Olyan serényen jár, gyorsan jár, azt mondja, megsegített, megittattuk a juhokat e hamar. Hát azt mondja, egy egy fiúcska segít, azt mondja, s a szaporája volt. Azt mond-, e hamar megittattuk a juhokat.

Lásd még:

- Kicsiny ujság a Székelyudvarhelyen megjelenő „Szabadság”. Megjelenése éppen olyan szerény, mint külseje: hetenként egyszer kopogtat csak be előfizetőinek ajtaján. **Ehamar** el lehet olvasni. - ([Romániai Magyar Szó, 1948. február 2.](#))

Egyen, ketten

Moldvában a *ketten, härman, sokan*, stb. mellett *egyen* is létezik:

Leirat	Normalizált alak
<i>S ő egyedül van, nincs férje neki? Ėggyĕn nincsen, nincsen, nincsen férje.</i>	<i>S ő egyedül van, nincs férje neki? Egyen nincsen, nincsen férje.</i>

Ėgyĕn ~ (L) hsz egyedül; singur; alone. – *Ez a lĕjĕnkacska mĕgmaradott itt Ėgyĕn* (L).

(MMTnySz)

Főtelen ette

főtelen > norm. *főtlen* ['nyersen']

Leirat	Normalizált alak
<i>Mĕt a neki vitt. Húst, főtelenn ětte. Nĕm főzte mĕg. Új ětte másik, ő ěs új ětte. Ąmit kap, mind új ětte mind a medve et.</i>	<i>Mert az neki vitt. Húst, főtlen ['nyersen'] ětte. Nem főzte meg. Úgy ětte másik, ő is úgy ětte. Amit kap, mind úgy ětte mint a medve ett.</i>

A *főtlen* mellé a magyarázat mezőbe kivételesen azt írtuk, hogy *nyersen* (és nem azt, hogy *főtlenül*), de a többi hasonló helyen, ahol a beszélő **határozószó** helyett **melléknévi** alakot használ, igyekeztünk *-ul/-ül* végű alakot megadni. Hiányok előfordulnak.

Leirat	Normalizált alak
<i>Hădzş ěgĕsz nap nĕkĕd ějĕk, tiszta szűvĕl, bűntĕlen</i>	<i>Hogy ěgĕsz nap nĕkĕd ělĕk, tiszta szívvel, bűntelen ['bűntelenül']</i>
<i>Hogya ěl mind úgy ě rĕndĕletĕlen, mĕt ěl@ Īnvĕrsz tĕttem. Nu contea-, haggya ěl mĕt ěn van <i>Fejjel lefelĕ van!</i> Van ũdĕm nekĕm it. <i>Na maj tĕgye vissza.</i></i>	<i>Hagyja el mind úgy ő rendeletlen ['rendetlenül'], mert el- <i>Inversz tettem</i>. Nu contea-, hagyja el mert ěn van <i>Fejjel lefelĕ van!</i> Van ũdĕm nekem itt. <i>Na majd tegye vissza.</i></i>
<i>Akkor a Szĕnt Borbálnak az imăccsăgăt nem halta vĕletlen?</i>	<i>Akkor a Szent Borbálnak az imădsăgăt nem hallotta vĕletlen ['vĕletlenül']?</i>
<i>S há ěgĕ, ěgen, há mĕg kell mosgyăm, há mosdatlan imădkozzam?</i>	<i>S há ěgen, ěgen, há meg kell mosdjam, há mosdatlan ['mosdatlanul'] imădkozzam?</i>

Sə ugyə a Littyekbe ottan még vajan hét präzsinám, min kaszálatlan maradtak. A zÓdalba vajan tizenkét präzsinám. [...] tize-, tizenhét. Az ős új maradat kaszállatlan .	S ugye a Littyekbe ottan még vagyon hét präzsinám, mind kaszálatlan ['kaszálatlanul'] maradtak. Az Oldalba vagyon tizenkét präzsinám. [...] tize-, tizenhét. Az is úgy maradt kaszálatlan ['kaszálatlanul'].
--	--

Keresés (pl.): [word!=".*[uü]l" & magyarázat!=".*[uü]l"]

Csupa ötezer

A 'csupán, csak' jelentésű *csupa* normalizált alakja *csupa* lett (nem írtuk át *csupán*-ra), magyarázat mezőjébe pedig az került, hogy *csupán* / *csak*. Ahol nem voltunk biztosak benne, hogy a *csupá*-t ebben a jelentésben használja-e az adott adatközlő, ott nem fűztünk hozzá magyarázatot.

Leirat	Normalizált alak
<i>S akko vëtték a húst ugyə? Vëttem a húst, há hogya? Mennyibe jár? Csupa ötezër. [...] Ötezër a zoka.</i>	<i>S akkor vették a húst ugye? Vettem a húst, há hogya? Mennyibe jár? Csupa ötezer. [...] Ötezer az oka.</i>
<i>Magyarul kivel beszél még? Iën šuppä mejet itt ä dzsermäkeimvel. Mászäkkal nem beszéllek kä. Nem, nem dorsa tudnak.</i>	<i>Magyarul kivel beszél még? Én csupa mennyit itt a gyermekeimmel. Másokkal nem beszélek ke. Nem, nem dorsa tudnak.</i>
<i>Akkor nem szebeszülne, ə megszebeszülne, de í nem szebeszül. Nem szé-, ə mászik uram, csupa mukor tültöttem fel e cibrit, akkor megfogta hajamat így nini, í nini, Csípíte hajamat, monnya kä, akkor megszebeszült.</i>	<i>Akkor nem sebesülne, ö megsebesülne, de így nem sebesül. Nem se-, a másik uram, csupa mikor töltöttem fel a cibkrét, akkor megfogta hajamat így nini, így nini, tépte hajamat, mondja ke, akkor megsebesült.</i>
<i>De ín, jîen nem sântam în viața mea, šupa mukor jönek vala, kell vala, vagy jó vala úgy ə betegsíg, kell vala sánnyan inzsekçèt, minden. Jó vala doktor ə mm la dispensar, de én inzsekçèt nem csântäm</i>	<i>De én, én nem csântam în viața mea, csupa mikor jönnek vala, kell vala, vagy jön vala úgy a betegség, kell vala csánjon inzsekciét, minden. Jön vala doktor ö mm la dispensar, de én inzsekciét nem csântam</i>
<i>Két teşvër vótak ők csupa mämájáná.</i>	<i>Két testvér voltak ők csupa mämájánál.</i>
<i>Sok gyermek van itt a faluban? Vajän elég. Csupa nekëm van huszonhárom nëpótom.</i>	<i>Sok gyermek van itt a faluban? Vagyon elég. Csupa nekem van huszonhárom nepótom.</i>
<i>Hə köjkëim, hə köjkëim, nekem a fiaim,</i>	<i>Há kölykeim, há kölykeim, nekem a fiaim,</i>

gyermekeim, lányaim, tudnak magyarul. Mejik tud, amejik nem, íért. Há, csupa mejik mond, csupa íért. Nekünk mindenkinek van három négy öt. Három négy öt, három négy öt. Ha csupa nekem van itt. Itt hányan vannak it? Négyen vaj hányan vannak, vaj haton a fiamnál. Vējek kényeret sem lēssz elég, csupa kényérnek.	gyermekeim, leányaim, tudnak magyarul. Melyik tud, amelyik nem, ért. Há, csupa melyik mond, csupa ért. Nekünk mindenkinek van három négy öt. Három négy öt, három négy öt. Há csupa nekem van itt. Itt hányan vannak itt? Négyen vagy hányan vannak, vagy hatan a fiamnál. Vegyek kenyeret sem lesz elég, csupa kenyérnek.
Há, a zín édesapám csupa magyarul mondotta a zimáccságot. [...] Amēddig a zēn édesapám vuot, mm csupa magyarul végzette a misét, a zimáccságot, a reggeli imáccságot, mindēt. [...] Az ē ē darabig csupa magyarul végzette a zimmáccságot, de még csinálta máccor románul ēs, de a halattakat csupa magyarul temette ē, s magyarul búcsúztatta el.	Há, az én édesapám csupa magyarul mondta az imádságot. [...] Ameddig az én édesapám volt, mm csupa magyarul végezte a misét, az imádságokat, a reggeli imádságot, mindēt. [...] Az is egy darabig csupa magyarul végezte az imádságot, de még csinálta másszor románul is, de a halottakat csupa magyarul temette el, s magyarul búcsúztatta el.

MMTnySz - csupa, csupánd (itt változatként: csupáng is)

Fiatal volt eleget

Elsősorban elemzési kérdés, de jó tudni róla, hogy Moldvában az *eleget* fokhatározó is lehet, tehát azt a funkciót is betöltheti, amit egyébként az *elég*, *eléggé* szokott.

Leirat	Normalizált alak
lară z= =asszonyomat, z= =ém feleségēmēt, mēt fiatal vōlt eļeget , akkor házadtam a ha vōt tizenhīēt ēvē, tizenhat ēvēsz. Ēlkūldtē māsziķ négyhēz.	lară az asszonyomat, az én feleségemet, mert fiatal volt eleget , akkor házasodtam az ha volt tizenhét éves, tizenhat éves. Elküldte másik négyhez.
M sokféle, a zōregebbēķ többēt, én ēs immá eļeget ōreğ vagyok	M sokféle, az őregebbek többet, én is immár eleget öreg vagyok
Bódog vagyok, mēddig élēķ, bódog vagyok. Eļeget soka n monnyák, hogy jaj, ēé én ott nem ūlnēķ ēļ, hol, hol maga van, én nem ūlnēķ ēļ, mēt én félēķ, mēt így, úgy.	Boldog vagyok, meddig élek, boldog vagyok. Eleget soka n mondják, hogy jaj, é- én ott nem ūlnék el, hol, hol maga van, én nem ūlnék el, mert én félek, mert így, úgy.

Vesd össze:

Leirat	Normalizált alak
S én kere st em, hogy aggyak ír st neki. Asz= =onta mägfizeti jól, jól. De nem kaptuk meg. Eleget kerestük.	S én kerestem, hogy adjak ír st neki. Azt mondta megfizeti jól, jól. De nem kaptuk meg. Eleget kerestük.
Aa monták eleget , hogy tanójak, de ha nem.	Aa mondták eleget , hogy tanuljak, de ha nem.

Néha nem derül ki egyértelműen, hogy melyik esetről van szó:

Leirat	Normalizált alak
Z= =ők nyelvikén. <i>S maga nem értette azt a</i> Én értettem elégét , de megtanóltam még, jaj imádkozni és tanóltam, de most elfelejtettem.	Az ők nyelvükön. <i>S maga nem értette azt a</i> Én értettem eleget , de megtanultam még, jaj imádkozni is tanultam, de most elfelejtettem.

Lásd még:

Eleget meg van főve az a hagymáslé (ÚMTsz, *eleget*¹)
am már **éleget fejr** lehet = ‘az már eléggé fehér lehet’ (Zolnai, 1890, p. 558)

Többire, többnyire

A *többire* [‘jobbára, többnyire, leginkább’] norm. alakja *többnyire* lett. Visszatekintve jobb lett volna a *többire* / *többére* alakok valamelyike mellett maradni, a *többnyire* alakot pedig a magyarázat mezőbe felvenni.

Leirat	Normalizált alak
Minek monnyam, ha rományul, Többire én román faluba vótam, s én a magyarokat elfelejtém. Többire román közt ülök, oda= =le hol vagyok.	Minek mondjam, ha románul, többnyire én román faluba voltam, s én a magyarokat elfelejtem. Többnyire román közt ülök, oda le hol vagyok.
Én rományul fojtatom én. Többire .	Én románul folytatam én. Többnyire .
Magamra kénlödök majd többire .	Magamra kínlódom majd többnyire .
<i>azok ortodoxok inkább.</i> [...] Az, az, az. Többire	<i>azok ortodoxok inkább.</i> [...] Az, az, az. Többnyire

azok, há. S akkor it ha mējünk ērefelé, akkor it többire mind ęrdők. Valami nagy ę rossz= ęűdők jártak nálunk ęzēn a zęsztęndőbe, ęrőst. S u többire ęjjel.	azok, há. S akkor itt ha megyünk errefelé, akkor itt többnyire mind erdők. Valami nagy rossz idők jártak nálunk ezen az esztendőbe, erőst. S u- többnyire ęjjel.
--	---

Történeti magánéleti korpusz:

- **többére** mindétig vért adott
- azon személy, akit megfenyegetett, **többére** halálnak fia lőn
- kik mindnyájan ismernek, s **többére** ęérték is jóakarukat
- Innen semmi újságot nem írhatok, de onnan sokat hallok, **többére** az is mind szomorú
- noha ezen az akadémián vagyunk most tizennyolcan, de **többére** mind magyarországiak
- Győrbe akikhez minket a méltóságos gróf úr dirigált, **többére** elhaltak

Középmagyar emlékirat- és drámakorpusz:

- utána úgy megbetegedék, hogy **többire** halálos betegségben, szekérben fekvé vittük Váraddá
- Míg Isten ęltette ędesanyámat, addig **többire** ott volt lakásunk
- majd mind e könyveimet beköttetém (keveset hozván haza egzempláru), mégpedig **többire** aranyosan
- lovuknak nagyobb része elveszett, maguk meztelenek s **többére** ęhhe halók
- akik **többére** azt cselekszik, hogy amit egy nap munkájukkal keresnek, nem nyugszanak addig, míg azt kocsmákon ę egyéb hitvány helyeken el nem tékozolják
- Elég ma, ha az ifjak **többére** [..], **többére** mondom, az ifjak ha porozott haját, cifra köntőst, játéktanulást, rendkívül való költséget, komplementet, amely nem szívességből, hanem színességből áll, hoznak.

Ómagyar korpusz: -
MMTnySz: többire
CzF: [többire](#)

(Leg)kisebb, (leg)nagyobb

A melléknévfokozással kapcsolatban egyes moldvai beszélőknél azt tapasztalni, hogy időnként felsőfok helyett is középfokú alakokat használnak. Ha a szövegkörnyezetből egyértelműen kiderült, hogy az adott (formailag középfokú) melléknév felsőfokúként értendő, a magyarázat mezőben feltüntettük a felsőfokú alakot.

normalizált alak	norm. lemma	norm. elemzés	sztemderd alak	magyarázat
a	a	Det		
nagyobb	nagy	Adj.Cmp		legnagyobb
gyermekem	gyermek	N.PxS1		
hatvanegy	hatvanegy	Q		
esztendő	esztendő	N._Adj_s		
.	.	SPUNCT		

Leirat	Normalizált alak
Kă vajan äsz, dâră nîgy germökcœm olt. Dē, meghászultak. Vannak nekik iș dzsermēkeik, vannak n nyipòtaik, immà megvínültek. A nagyobb gyermekem hatvanedzș esztendűsz. Szē kettüdik. æm, æn ötvēnkilenc. E harmadzsik, ötvönhiēt, ez ötvön, ez ötvönöt. æ ez, ez a küsszeb gyermekēm nekēm. [..] æ nadzsaḅb gyermekām hatvanegy esztendűsz. E kettügyik ææ ötvenkilenc, moszt kijött primàré. Édesapám vót a küsseḅb, hát űő vuot nyaggatva elé-hátra. [...] <i>S várjunk csak, asz= =mongya, hogy az édesapja a legnagyobbik volt.</i> [...] Édesapām, legküsseḅb vuot. <i>Ugye György volt akkor, a testvére magának.</i> György elmēt. Moszt esztendeje van meghalva. Az. György. Küsseḅb. [...] György vót a legküsszébb.	Ke vagyon az, dor négy gyermekem volt. De, megházasultak. Vannak nekik is gyermekeik, vannak n- nepótjaik, immár megvénültek. A nagyobb gyermekem hatvanegy esztendő. S kettedik. Öhm, öö ötvenkilenc. A harmadik, ötvenhét, ez ötven-, ez ötvenöt. Öö ez, ez a kisebb gyermekem nekem. [..] a nagyobb gyermekem hatvanegy esztendő. A kettedik öö ötvenkilenc, most kijött primárrá. Édesapám volt a kisebb, hát ő volt nyaggatva elé-hátra. [...] <i>S várjunk csak, azt mondja, hogy az édesapja a legnagyobbik volt.</i> [...] Édesapám, legkisebb volt. <i>Ugye György volt akkor, a testvére magának.</i> György elment. Most esztendeje van meghalva. Az. György. Kisebb. [...] György volt a legkisebb.

Hányba született a néni?

A fenti mondat megfelelő értelmezéséhez két moldvai jellegzetességgel érdemes tisztában lenni:

1) Moldvában a *néni* nemcsak idősebb nőismerősre vonatkozhat, hanem idősebb nőrokonra, lánytestvérré is, ami a köznyelvben nem annyira megszokott. Ez a nyelvhasználatbeli különbség az alábbihoz hasonló félreértésekben szépen tetten érhető:

Leirat	Normalizált alak
<i>Románul? Románul Patrașcu Maria. S hányba született a néni? Néném? Hat ęszteniđőel vót najab tö- De maga hányba született? <u>l</u>én? Igén. Huszonęgybe.</i>	<i>Románul? Románul Patrașcu Maria. S hányba született a néni? Néném? Hat esztendővel volt nagyobb tö- De maga hányba született? Én? Igen. Huszonegybe.</i>

További két hely, ahol a *néni* (szinte biztosan) ‘néne’-ként, ‘nővér’-ként értendő:

Leirat	Normalizált alak
Szunál a tēlőfon. [...] Néni ! Telefonu, telefonu sună. Hai la deal, că sună telefonu.	Szunál a telefon. [...] Néni ! Telefonu, telefonu sună. Hai la deal, că sună telefonu.
Két tēsvēr vótak ők csupa māmájáná. E hadd ęl a két tesvére, nekēm most ne māj. Nē, nem de nekēd mos sok van, nénidnek . Há lēt vóna nekēm sok ha az a zęjīm lēt vóna.	Két testvér voltak ők csupa māmájánál. Ej hagyd el a két testvére, nekem most ne māj. Ne, nem de neked most sok van, nénidnek . Há lett volna nekem sok ha az az enyém lett volna.

‘Néni’ jelentésben egyébként a *néni*, a *néne*, és a *né* is használatos:

Leirat	Normalizált alak
Tuggya a néne Kati. Țzt ę ziēnekētă. Aztă ęnekēlte néne Kati aztat a kărăk ă kăposzta, azt ęs ínekēltük ă.	Tudja a néne Kati. Ezt az éneket. Aztán énekelte néne Kati aztat a Kerek a kăposzta, azt is énekeltük ő.
Mé hogy ęs monták néni Veron magyarul?	Mé- hogy is mondták néni Véron magyarul?
Maric néni , kęrjük ęgy kiszit lassabban.	Maric néni , kęrjük egy kicsit lassabban.
Né Nica nem tuggya vajān? Kęrdęz męg komaásszon Nincăt, nem tuggya-ę?	Né Nica nem tudja vajon? Kęrdezd meg komaasszony Nincăt, nem tudja-e?

Normalizáláskor mindhárom lemmát megtartottuk, és a köznyelvitől leginkább eltérő használatra (amikor valaki a nővére, nagynénjére hivatkozik *néni*-ként) a magyarázatban hívtuk fel a figyelmet.

2) A másik jellegzetesség, ami könnyen helyi és nem helyi beszélők közötti félreértéshez vezethet, a *szület(ik)* igével kapcsolatos. Moldvában ugyanis ez az ige tárgyas és tárgyatlan is lehet, így a ‘világra jön’ mellett ‘világra hoz’ jelentése is van. A címben szereplő mondat tehát akár azt is jelentheti, hogy ‘hányban szült a néni’.

Leirat	Normalizált alak
És hányban születet maga? Én, hányat születtem én? <i>Igen. Igen.</i> Há, innem min meghótak az ejémek. Nígyet. <i>De când v-ați născut</i> Mějik esztendőbe születēt maga? [...] Én a tizenötbe. <i>Tizenötbe. Tizenötbe.</i> Na. S a zén, mennyit én születtem, ez a fiam @ ȳan beszét vele Nekēm nem yót embērem. [...] Én úgy vajak hogy született mama mea Z= =első embērem mēghalt, s én hārom hétre születtem ej gyermekēt. S akkor, akkor az męgszületēt, s az a zapiját nem látta, sēm a zapja őt. [...] Hat gyērēkvēl maradtam el, avval, akit születtem.	És hányban született maga? Én, hányat születtem én? <i>Igen. Igen.</i> Há, énnekem mind meghaltak az enyémek. Négyet. <i>De când v-ați născut</i> Melyik esztendőbe született maga? [...] Én a tizenötbe. <i>Tizenötbe. Tizenötbe.</i> Na. S az én, mennyit én születtem, ez a fiam UNK van beszélt vele Nekem nem volt emberem. [...] Én úgy vagyok hogy született mama mea Az első emberem meghalt, s én három hétre születtem egy gyermeket. S akkor, akkor az męgszületett, s az az apját nem látta, sem az apja őt. [...] Hat gyerekekkel maradtam el, avval, akit születtem.

Az MMTnySz tanúsága szerint maga a *szül* ige is ilyen:

- Csak azok lesznek édestestvérek, akik egy anyától **szülnek** (Szb).
- A negyvenötbe **szültem** /= születtem/ (Lk: TV.).

Gyakori a létige + határozói igeneves forma használata is:

Leirat	Normalizált alak
<i>Ide, it születēt Csíkba?</i> Nām, én Dózsába, Kicsipatakba vagyak születve. Há én nem ész vótam születvel akkor. Oztān születtem én isz. <i>Magik a hogy kerültek ide ebbe a faluba?</i> It vagyunk születve. Itt. Ittēgyēn, itt. <i>De úgy beszélnek minn aaa nálunk felől.</i> Így. Ittēgyēn vagyunk születve. <i>Pusztinai születésű ő is?</i> Ő és ittēn vān születve, s én és ittēn vajak születve.	<i>Ide, itt született Csíkba?</i> Nem, én Dózsába, Kicsipatakba vagyok születve. Há én nem is voltam születve akkor. Aztān születtem én is. <i>Maguk ő hogy kerültek ide ebbe a faluba?</i> Itt vagyunk születve. Itt. Ittegyen, itt. <i>De úgy beszélnek mint ööö nálunk felől.</i> Így. Ittegyen vagyunk születve. <i>Pusztinai születésű ő is?</i> Ő is itten van születve, s én is itten vagyok születve.

Illetve egy adattal a *születte hely* szókapcsolat is képviselteti magát a korpuszban:

Leirat	Normalizált alak
Mincsak sovárogták ők. [...] mincsak sovárogták mindēnki a születte ejjt . Azok akik ot születtek, nem többet, de akik inné elmēntek, ij nagyul, azok, azok sovárogták.	Mindcsak sóvárogták ők. [...] mindcsak sóvárogták mindenki a születte helyét . Azok akik ott születtek, nem többet, de akik innét elmentek, így nagyul, azok, azok sóvárogták.

Magyar Történeti Szövegtár:

[..] a ' ki vándorlott Elfaki Nemzeteknek és így a ' Magyaroknak is , első lakhelyeket Scythiában helyheztesik ; de ez olyan közönséges nevezet , és olyan nagy kiterjedésű Tartományt foglal magában , hogy csak annyi bizonyosságot se téfzen , mintha ma valaki azzal a ' kitételvel akarná **fülette földjét** meghatározni , hogy ő Európából vagy Asiából való .

Lelkünk megtalálta az ő **szülötte földét** s ott járt , a hol pásztortüzek füstölögnek a síkon távolban .

Oláhné, oltyánka, doktorica, văduva

A nőnemet a moldvai magyar az alábbi módokon fejezi ki:

- oláhné, tanítóné
- magyar**káné**, zsidó**káné**
- magyar**ka**, oltyán**ka**, răznepóc**ika** (r. olteancă, răz + nepo**ți**că)
- ortodox**a**, văduv**a**, nepót**a** (r. ortodoxă, văduvă, nepo**ta**)
- doktor**ica** (r. doctori**ță**)

A *magyarka*, *zsidóka* -ka végződése tehát nem csak egy egyszerű kicsinyítő képző, a -né pedig nem mindig utal feleség státuszra (*tanítóné* = 'tanítónő'). Ezek a -né-k normalizáláskor -né-k maradtak, a magyarázat mezőbe pedig bekerült melléjük, hogy ... nő.

Leirat	Normalizált alak
Há magyarné vagyok.	Há magyarné vagyok.
Én még tudok ę kicsit. Mę ę gyermekęim, ę męnyeim ulyanok. Nem olánék , de olául beszélnek.	Én még tudok egy kicsit. Mert a gyermekeim, ő menyeim olyanok. Nem oláhnék , de olául beszélnek.
Akkor monta ęgy asszon, a harangozóné , ügyejęn, mę a pátęr kendęt fęl akarja hívatni oda a mm iz papházhoz	Akkor mondta egy asszony, a harangozóné , ügyeljen, mert a páter kendet fel akarja hívatni oda a mm iz- papházhoz

tuggya děákné met ę děákné , é tuggya. <i>Mejikə?</i> Amejik béjöt most. Klára, ez tuggya énekelni ezkët a <i>Mejik ez a szemüveges e?</i>	tudja deákné mert ez deákné , ő tudja. <i>Melyik?</i> Amelyik bejött most. Klára, ez tudja énekelni ezeket a <i>Melyik ez a szemüveges ő?</i>
Hát vótak Újfaluba, amejikék vo vót έγgy öregasszon, έγ oanféle ə apácné vót mikor vót valamikor, de ugy láccik, hogy m valamijét kűjel kərült, s idejöt vót férhöz, s aztă annak vótak rókonnyai.	Hát voltak Újfaluba, amelyikek vo- volt egy öregasszony, egy olyanféle ő apácné volt mikor volt valamikor, de úgy látszik, hogy m valamiért kűjel kərült, s idejött volt férjhez, s aztán annak voltak rokonai.
sokan az asszonyok azt monták, hogy mikor az orvosné jött, elbúttak	sokan az asszonyok azt mondták, hogy mikor az orvosné jött, elbúttak
<i>S azelőtt eduk- ə, vót tanittónő. Tanítóné itthon, négy, négy osztáig.</i>	<i>S azelőtt eduk- ő, volt tanítónő. Tanítóné itthon, négy, négy osztályig.</i>

A kicsinyítő képzős alakokat is hasonló módon magyaráztuk, itt azonban előfordulnak hiányok. A román eredetű szavak mellett mindig van magyarázat, a magyar eredetűek mellől elmaradt.

Leirat	Normalizált alak
Ěz aztă o luat-o o olteancă ['egy oltyánkát vett el']. Olťéánkát .	Ez aztán o luat-o o olteancă ['egy oltyánkát vett el']. Oltyánkát .
Hozzátok ki a zasztalkát, kě elhoztuk a mazsarkát . [...] Imádkăžăm románul, kă én nem vajak magyarka .	Hozzátok ki az asztalkát, ke elhoztuk a magyarkát . [...] Imádkozom románul, ke én nem vagyok magyarka .

Keresés (pl.): [word="..*(né|k[áá]).*" & magyarázat=".*nő.*"]

Megjegyzés: a -né végződés a köznyelvben megszokott asszonynévképző funkcióját is betölti: *Lőrincné, Barbóc Andrásné, Pistikáné*.

Kend, kelmed

ken, kend, ked, keed, kied > kend
kentak, ketek, keetek > kendtek

Leirat	Normalizált alak
Akkor monta έγgy asszon, a harangozóné, ügyejən, mę a pătěr kendët fěl akarja hívatni	Akkor mondta egy asszony, a harangozóné, ügyeljen, mert a páter kendet fel akarja hívatni

oda a mm iz papházhoz, hogy megkérgye kem mé mēen ęl. Ken męg kell įjja pásztlęket, s kend Asz= =ęnnya, jó hogy idejöt kęma, asz= =ęnnya męt mitőtę kārāsęm kiędęt, hogy jęjjon ęl vęlęm. Nę, jó hogy idejöt, asz= =onnya í ked kārāsāt męg ingęmet. Jőön męt kędęt kęręsik. Kiędęt, kiędęt	oda a mm iz- papházhoz, hogy megkęrdje kend mięrt męgyen ęl. Kend męg kell igya pásztlęket, s kend Azt mondja, jó hogy idejött koma, azt mondja mert mitőtłte keresem kendęt, hogy jęjjon ęl velem. Na, jó hogy idejött, azt mondja így kend keresett męg engemet. Jęjjon mert kendęt keresik. Kendęt, kendęt
Ęk męgęę męgtalálnak kętekvęl. Kętekvęl męgtalálnak jobban min mį, vęllünk. Nęm tuggyák kętek? [...] Nęm magyarak kętek? Aggyon Isten kęteknek ęs ę zęgęsziknek othon ęlé, aggya Mára jó! Kā nem, hogy buták, de ę mükę m mongyuk oláull ęs, magyarul ęs nem tudunk magyart min kętęk, csak így. Z= =ęgęsz jó. z= =Qlā ęs jó, magyar ęs jó, z= =ungur ęs jól, mę kęetęknāk asz= =onták ungurok.	Ők męg męgtalálnak kędtekkel. Kędtekkel męgtalálnak jobban mint mi-, vęllünk. Nem tudják kędtek? [...] Nem magyarok kędtek? Adjon Isten kędteknek is az egęszüknek otthon ęlé, adja Mária jó! Ke nem, hogy buták, de ő mik m mondjuk oláhul is, magyarul is nem tudunk magyart mint kędtek, csak így. Az egęsz jó. Az oláh is jó, magyar is jó, az ungur is jó, mert kędteknek azt mondták ungurok.

kemmed, kelmed > kelmed
kemmetek, kelmetek > kelmetek

Leirat	Normalizált alak
Mennyit járt maga, kelmed a falvakan, ulyan hālt, hol Bogdānfalāba, szā Kalagōrba, ottęlé, mind tuggyák azt. Įlęn ęlvedzsim ā kemmedit, kemed ā zęnyimet. S úgy ni, ędzsik a mászikval nem įędzsęzünk. Ej, míg įęrtęc kęmmed, de ęn nem tudok ęn tyār magyarul	Mennyit járt maga, kelmed a falvakon, olyan helyt, hol Bogdānfalvába, s Kalagorba, ottelę, mind tudják azt. Ęn elvegyem a kelmedęt, kelmed az enyęmet. S úgy ni, egyik a másikkal nem męg egyezünk. Ej, męg <u>ęrtęsz</u> kelmed, de ęn nem tudok ęn tyār magyarul

da doară parcă kămmed nem <u>tucc</u> imădcoznyi?	da doară parcă kelmed nem <u>tudsz</u> imádkozni?
Ej mm, na ha <u>mondod</u> kelmed tartom észre, ke voltak ezek a obicsejek nálunk a faluba	Ej mm, na ha <u>mondod</u> kelmed tartom észre, ke voltak ezek a obicsejek nálunk a faluba
Mász= =müldul beszélnek isz. Űk jobband értödnek kemedikvel min nü, min nük.	Más módul beszélnek is. Ők jobban értödnek kelmedékkal mint mi, mint mik.

A fenti példák némelyikében megfigyelhető, hogy egyes beszélők a *kelmed* megszólítást egyes szám második személyű igealakokkal párosítják. Munkácsi (1881) alapján ez nem újkeletű / idioszinkretikus jelenség:

*bémentek az egész stb. Hasonló eset, midőn megszólításokban harmadik személyű alanyt, második személyű állítmánnnyal mondanak, mint: mit buszúlsz *kegy-med*; *kegy-med* adtál a moszujnak tubákot? *kegy-med* ne szólj szemmit esz, mert megütnek || *eljöttél* a mélszégből tisztelendő *Ur?* dere*

(Munkácsi, 1881, p. 199)

Magad, magatok, magáék, magik

Az elemzők munkáját segítettő a nem visszaható funkciójú *magad* / *magatok* mellé normalizáláskor a magyarázat mezőbe felvettük, hogy *te* / *ti*.

Leirat	Normalizált alak
Vót ẽ szomszéd leány, asz= =ajja. Mijen jó, nincsen tátám, ingem nem tanit imádkozni! Na, magad es üjj csak le most ide!	Volt egy szomszéd leány, azt mondja. Milyen jó, nincsen tátám, engem nem tanít imádkozni! Na, magad is ülj csak le most ide!
Ne vöd fel immá! [...] Imá mogod ved fẽ mę az a tehéd.	Na vedd fel immár! [...] Immár magad vedd fel mert az a tiéd.
Asz= =anya, z= =anyádnak én a çillagját asz= =anya [...] én neki, asz= =anya. Tudom é minęk jöttél magad	Azt mondja, az anyádnak én a csillagát azt mondja [...] én neki, azt mondja. Tudom én minek jöttél magad
Dę magad Szent Lukács évángyëlista mënny ęl fęteķę= =föd színire, hírdęssęd a zën kęservęs kinyaimat	De magad Szent Lukács evangélista menj el fekete föld színére, hirdessed az én keserves kínjaimat
Ęmënny magad a jó= =ángyéliumkám Szën Lukács, hířęzd ęl ezt a zimácságot mindęn kęřęstęnyęimnek.	Elmenj magad a jó ángyélionkám Szent Lukács, híreszd el ezt az imádságot minden keresztényeimnek.

magăd ȳt akko asztă új bęszelęetę ot ahoj tucc	magad ott akkor aztán úgý beszélgettél ott ahogy tudsz
Há magatak Kőlozs-, há Tărgu Mureş, nem vagy a Tărgu Muręsrő. <i>Nęm, nęm, Kluzsból vagyok.</i>	Há magatok Kolozs-, há Tărgu Mureş, nem vagy a Tărgu Mureşről. <i>Nem, nem, Clujból vagyok.</i>

magáék, magák > ugyanígy, magyarázat: *maguk*

Leirat	Normalizált alak
Magáék Budăpęsztről, honnat vannak? <i>Kitől tanulta? Hà nęm míg montam magáéknak. Na, mongya még ęgyszer, kitől tanulta? Anyukámtól. Ānękámtól tanultam.</i> Ne ə kăldărusznak, mük monduk kăldărusz, melikbe hozunk vizet. Hęgy męndzsák magái ? <i>Vider, veder.</i>	Magáék Budapestről, honnat vannak? <i>Kitől tanulta? Hà nem még mondtam magáéknak. Na, mondja még egyszer, kitől tanulta? Anyukámtól. Anyukámtól tanultam.</i> Na ő kăldărusnak, mik mondjuk kăldărus, melyikbe hozunk vizet. Hęgy mondják magáék ? <i>Vödör, vödör.</i>
Még ęrtünk, dę nęm min magyar, min magák ottan. <i>Mhm. La noi mai mult ha romano</i>	Még ęrtünk, de nem mint magyar, mint magák ottan. <i>Mhm. La noi mai mult ha romano</i>

magik > maguk

Leirat	Normalizált alak
Aggyon Isten magiknak ęs. Kisřánattak a kępuk, nęm sánta ki sęnki. [...] Magak, magiktól csánodtak ki a kapuk. Ők tarsák maikat , hęgy ők ęrős= =szebbek min münk. Krędincsószabbak min mük.	Adjon Isten maguknak is. Kicsánódtak a kapuk, nem csánta ki senki. [...] Maguk, maguktól csánódtak ki a kapuk. Ők tartják magukat , hęgy ők erőst szebbek mint mink. Kredincsószabbak mint mik.

Mint, mind, mindcsak, ?mingyet

mind / min > mint

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Mägcşinálta így, mind èrëndëltem. Ú èn hàltam, ínèkelte. <i>Hogy?</i> Minn mind ínìkëltem magának isz, szà nà, lehet. Mikor, mikor aludt el új ni, máccor tyàr eve-elevennek láttà. <i>Hogy?</i> Min kël láttà, min kël. Járt lábänd, ì ni min kell. Igen, beszìlt, há hodzs', beszìlt kà ò dør ü, beszìlt, min kell. Szèn Péter után való vasárnap. Min van most. Sok juhòì vótak, tehènyei, min vót régèn.	Megcsinálta így, mint elrendeltem. Ő én hallottam, énekelte. <i>Hogy?</i> Mint mint énekeltem magának is, s na, lehet. Mikor, mikor aludt el úgy ni, másszor tyár eve-elevennek láttà. <i>Hogy?</i> Mint kell láttà, mint kell. Járt lábon, így ni mint kell. Igen, beszélt, há hogy, beszélt ke ö dor ő, beszélt, mint kell. Szent Péter után való vasárnap. Mint van most. Sok juhái voltak, tehenei, mint volt régén.
Met kend bészèll mind ott, s én nem tudok tyàr mind ott. Nyük mind a hó tyiszták lègyünk. <i>Hogy?</i> Mind a hó, ca zàpada, mind a hó Z= =élet jó ott ès, de ott ès dør új nèznek, mind a lótt mèdvét, mè idegèn vagy, dør nem vaj a véllik, s nem tucc úgy mind òk, nem vaj odavaló. Új szeretem menyemet, mind a ribú séresnyèt, mind a maska tejeskìèt. Új ètte másik, ő ès új ètte. Àmit kap, mind új ètte mind a medve et. Mà oàn gödröt sántak mind egy bést, három kaporszónak. Èz, ez, nagyobb, mind a rák. Nagyobb, mind a, mind a csùma, nagyobb mind a a tifasz, ez, legnagyobb betegség ez az ital.	Mert kend beszél mint ott, s én nem tudok tyár mint ott. Mik mint a hó tiszták legyünk. <i>Hogy?</i> Mint a hó, ca zàpada, mint a hó Az élet jó ott is, de ott is dor úgy néznek, mint a lótt medvét, mert idegen vagy, dor nem vagy a velük, s nem tudsz úgy mint òk, nem vagy odavaló. Úgy szeretem menyemet, mint a rigó cseresznyèt, mint a macska tejecskèt. Úgy ette másik, ő is úgy ette. Amit kap, mind úgy ette mint a medve ett. Mert olyan gödröt csántak mint egy bécst, három koporszónak. Ez, ez, nagyobb, mint a rák. Nagyobb, mint a, mint a csúma, nagyobb mint a a tifosz, ez, legnagyobb betegség ez az ital.
Nyóccáz lej, az min ['mintha'] most mondanók nyócvan lāj.	Nyolcszáz lej, az mint ['mintha'] most mondanók nyolcvan lej.

Megjegyzés: A fenti táblázatba ezeket a magyarázatokat nem másoltuk be, de a korpuszban a

köznnyelvben ilyen formában kevésbé használatos *amint* / *ahogy* funkciójú *mint*-ek magyarázat mezőjében ott van, hogy a szó az *amint* / *ahogy*-hoz hasonlóan értelmezendő és elemzendő.

leirat	egyszerűsített	normalizált	sztenderd	meta	magyarázat
Mägcsinálta	Megcsinálta	Megcsinálta			
így	így	így			
,	,	,			
mind	mind	mint			ahogy
èrendëltem	erendelttem	elrendelttem			elmeséltem
.	.	.			

mind / min > mind

Leirat	Normalizált alak
Ègészèn talál avval, Èn uram Istèm, nè ez tessék megnézni ho mind evve mind avva. Nem tudok ə m reggeli imáccságokat, mincsak ezèkèt mondog. Mind este, min règel. Hány Iszten vagyən? Edzs Iszten. Hən szemilbe? Háromba. Mellik nadzsabb? Mind ez eddszik, mind a mászik.	Egészen talál avval, Èn Uram Istenem, ni ez tessék megnézni hogy mind evvel mind avval. Nem tudok ö m reggeli imádságokat, mindcsak ezeket mondom. Mind este, mind reggel. Hány Isten vagyon? Egy Isten. Hány személybe? Háromba. Melyik nagyobb? Mind az egyik, mind a másik.
S pedig dør mondta wót Jóska és min készült, hogy fèlvèsi, s leír S= =è közèpsű mind asz= =mongya, buzacsckának nincse magja. Há, hogy ənnak lègyèn magja, háram= =hètè mind arassa. S= =è legkiseb mind asz= =mongya, nəki nem kell è sallóccka	S pedig dor mondta volt Jóska is mind készült, hogy felveszi, s leír- S a közèpsű mind azt mondja, búzácsckának nincsen magja. Há, hogy annak legyen magja, három hete mind arassa. S a legkisebb mind azt mondja, neki nem kell a sarlócska
Azak kitakargatták, mègapojgatták. Mind a három halálra igizték. ə mæg= =vót ópèrálva mind a kjet szemivèl, úgyhogy nem nagyonn ő látott. Mèntek, gyűltek oda rəkásba, mind az egész, föl Təzlóba, ide= =fèl ebbe a, roməny fəluba.	Azok kitakargatták, megapolgatták. Mind a három halálra ígèzték. Ő meg volt operálva mind a két szemével, úgyhogy nem nagyon ő látott. Mentek, gyűltek oda rakásba, mind az egész, föl Təzlóba, ide fel ebbe a, román faluba.

Megvannak ezek még mind, a zembëreik nincsenek meg. <i>Katolikok, vagy?</i> [...] Katolik mind, bineînşeles. Mikor elvetnek �j bombát, m�g= =birunk halni mind. M��t k� mi��eket k� s�nny�k, mind � mi��ek arra vannak, idzs.	Megvannak ezek még mind, az embereik nincsenek meg. <i>K�tolicok, vagy?</i> [...] K�tolik mind, bine�nşeles. Mikor elvetnek egy bombát, meg bírunk halni mind. Mert ke miséket ke cs�nj�k, mind a mis�k arra vannak, �gy.
Hogya �l mind �gy � r�nd�let�en �ml�ksz�t �r@. <i>Mhm.</i> Vasutakat mind elr�nd�t�te K�aszt�k a h�ltakat onnit mind, sz� b�t�tt�k oda hul � kereszt. H�r�m fiú, s két ly�n, �t�n vótunk. <i>S mind megtanította?</i> Z= =eg�ssz�t. <i>Mindenik�k tuggy�k.</i>	Hagyja el mind �gy � rendeletlen Emlékezett er�st. <i>Mhm.</i> Vasutakat mind elrend�tette K�aszt�k a holtakat onn�t mind, s b�t�tt�k oda hol a kereszt. Három fiú, s két leány, öten voltunk. <i>S mind megtanította?</i> Az egészet. <i>Mindenik�k tudják.</i>

Megjegyzés: A mondatban t rnyi szerepet betöltő, ragtalan *mind*-ek mellé a „sztenderd alak” oszlopba felvett k a szó tárgyragos alakját. Hiányok előfordulhatnak.

leirat	egyszer�s�t�t	normalizált	sztenderd	meta	magyarázat
S	S	S			
mind	mind	mind	mindet		
megtanította	megtanította	megtanította			
?	?	?			

mincsak, mins k, micsak, mis k, stb. > mindcsak

Leirat	Normalizált alak
�l k��l�tt �cc�r mongya � gyihák, azt �l k��l�t mongya a népség, mincsak azt a z�s�tr�f�t	el kellett egyszer mondja a deák, aztán el kellett mondja a népség, mindcsak azt az es�tr�f�t
t�z t�mplomb� melikeket kapad, t� v�lasztad mincsak abba z= =�r�b�	t�z templomba melyikeket kapod, te választod mindcsak abba az �r�ba

Há dò haragudtak mincsak ës. Há miféle bajik vót a zén kapumval? Odabé vót ágy, mind ëgy ësztënkà mincsak ës. Odabé vót hol mind ëgy asztal ës, hol ëjënëk ës.	Há dor haragudtak mindcsak is. Há miféle bajuk volt az én kapummal? Odabe volt ágy, mint egy esztenka mindcsak is. Odabe volt hol mint egy asztal is, hol egyenek is.
Kor abbòl ë kannáal kimerítész s belétőtöd a tálba, s akkor abból öncsük mëg, s víz= =vetni ës mincsak úgy. On önteni ës mincsak úgy, kãzdãtlen vizet új hozunk a kútbul. De az tesvérëm nem tud, a tesvérëm, mincsak í tud, ahogy iën. <i>S leányul, hogy hívták? Mincsak úgy.</i> <i>Kicsit a kelgyesti nem más? Nu Kicsit más, nem? @@ Nem, nem, micşák így beszéll a kelgyesti</i>	Akkor abból egy kannával kimerítész s belétöltöd a tálba, s akkor abból öntsük meg, s víz vetni is mindcsak úgy. Ön önteni is mindcsak úgy, kezdetlen vizet úgy hozunk a kútból. De az testvérem nem tud, a testvérem, mindcsak így tud, ahogy én. <i>S leányul, hogy hívták? Mindcsak úgy.</i> <i>Kicsit a kelgyesti nem más? Nu Kicsit más, nem? UNK Nem, nem, mindcsak így beszél a kelgyesti</i>
Te mincsak idegën vagy, ott ës jó az élet, de. Mindënki ájon mëg, ki hòl született. <i>Magik jól tudnak magyarul itt ebbe a faluba. Mincsak sovárogták õk. Jól tudunk mü, de mincsak sovárogták mindënki a születte ejjt. Azok akik ot születtek, nem többet, de akik inné elmëntek, új nagyúl, azok, azok sovárogták.</i>	Te mindcsak idegen vagy, ott is jó az élet, de. Mindenki álljon meg, ki hol született. <i>Maguk jól tudnak magyarul itt ebbe a faluba. Mindcsak sovárogták õk. Jól tudunk mi, de mindcsak sovárogták mindenkí a születte helyét. Azok akik ott születtek, nem többet, de akik innét elmentek, így nagyul, azok, azok sovárogták.</i>
Sə küşëb fiam ës mincsak olánét vëtt. Szen pintekbe, lehet lejik píntek, lehet ne lejik píntek, misák mondom. Jugánba tudogatnak a misák vínëskék azák isz immá. Nem fognak tudni, azák isz mīg.	S kisebb fiam is mindcsak oláhnét vett. Szent péntekbe, lehet legyék péntek, lehet ne legyék péntek, mindcsak mondom. Jugánba tudogatnak a mindcsak vénecskék azok is immár. Nem fognak tudni, azok is még.

?mingyet

Az alábbi interjúrészletben szereplő *mindzset* alakot csak kényszermegoldásként normalizáltuk *mindet*-re, valójában sajnos nem tudjuk, hogy milyen szóval / szavakkal állunk itt szemben.

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Há í é n akkor lát- haltam meg m inkább, hoj mindzset megtanultam, mikor wultunk ki betignél. Wult i vinlyány.	Há öö é n akkor lát- hallottam meg m inkább, hogy mindet [?] megtanultam, mikor voltunk ki betegnél. Volt egy vénleány.
---	--

Norm. opcióként az alábbiak merültek még fel:

- **mindjárt**
- **mint gyet** ['amikor']
- **mintgyet** ['ahogy']

Forrásokban egyelőre két helyen találtunk ilyen adatot, sajnos egyik sincs megmagyarázva:

vót a zövé – mondja. Zutánd őket elküldték a sztatmoszéhoz
munkálni. Sz vala csimpjába annak, hogy érnek vala zalmák,
körték. Sz nem menen vala gyermek, hogy gyűjszenek földről
almát, körtét, hogy **mingyet** ne még menjen kioszkhoz. A ki-
oszknál párákval fizeti vala meg. Mondja, hát mét nem veszen?
Nem szabad, hát nem a zenyim, nem szabad elvenni! Nem, met
civilizációja nagyobb vót ott, mint itt nálunk.

(Perka, 2015, p. 11)

*Tizenöt napot. Haltak meg a vonatban. Tizenöt nap vót ordin (parancs),
gyüsszük őket. Minden mód, zember, gyermek, buba, mindent, mind vettük
el, ki vót, kisike, nagy, vetted el, kussoltad bé a zajtóját, ház pusztá, sz
vitted el. Duba maszina vitte, sz rakták vonatba. Vonatba két napra,
háromra meghaltak. **Mingyet** bérakták ember ember mellé bécsipszolták.
Adtak nekik ebédet sus (sós) halat, sz vizet delok (egyáltalán nem). Sz űk
nyuvadtak meg. Esztek le egymászra. Mellik leeszett, mászik eszett revája.*

(Gazda, 2003, p. 138)

Ha, há, hát, hanem

hát	>	hát	
há	>	há / ha	(jelentés szerint)
ha	>	ha / há	(jelentés szerint)
hanem	>	hanem	
hanem	>	hanem	

1) hát, há

Leirat	Normalizált alak
Hát fíelt ő és. Gondolja maga ő nem fíelt?	Hát félt ő is. Gondolja maga ő nem félt?
Édesapám vót a küsőbb, hát űő vuot nyaggatva elő-hátra.	Édesapám volt a kisebb, hát ő volt nyaggatva elő-hátra.

Hà csak, há csak haza van jöve. Há ki csánta napat, hódat, z= =ëmbert? Féltek. Azért. Há fieltünk, há. Nem lehetët megkapják a magyart. Gyútok, há gyútok szëntelt gyërtyát, há hojne! S ő oda tartódzött, s akkor nem kütték. Hà nem vót honné hazaküggyék. Mit lehet csinálni, hogy a kicsikét ne igizzék meg? Ha na ne igízek mëg, akkor attól vetünk vizet, mejszorulástól olvasnak.	Há csak, há csak haza van jőve. Há ki csánta napot, holdat, az embert? Féltek. Azért. Há féltünk, há. Nem lehetett megkapják a magyart. Gyújtok, há gyújtok szentelt gyertyát, há hogyne! S ő oda tartozott, s akkor nem küldték. Há nem volt honnét hazaküldjék. Mit lehet csinálni, hogy a kicsikét ne igézzék meg? Há na ne igézzék meg, akkor attól vetünk vizet, mellszorulástól olvasnak.
S akkor adták, mikor mënt ház szëntelni, ugyë? [..] Akkor mikor mënt háztól, házig, há. Ëgy hejre összegyűjtötték. Ësszegyütték oda há, egy heré, há. Vájtunk ë nagy gödröt, s bétëttük òda, met ha nem, baj vuot ä baj. Úgy magára a könyvekét? Há. Vaskutijába? Hăă. Mijen vaskutijába? Ësszegyúrták ä gyomrát. Há.	S akkor adták, mikor ment ház szentelni, ugye? [..] Akkor mikor ment háztól, házig, há. Egy helyre összegyűjtötték. Összegyűjtötték oda há, egy helyre, há. Vájtunk egy nagy gödröt, s betettük oda, mert ha nem, baj volt a baj. Úgy magára a könyveket? Há. Vaskutiába? Há. Milyen vaskutiába? Összegyúrták a gyomrát. Há.

2) ha

Leirat	Normalizált alak
Zsidó, az nem kóstoja mëg a zítalt, haa, ha meglëvik. Há ha oda bémondom, az nem elég pappíron van? nekëm csak rosszat adtak, më hā idegën vótam, rugdostak mind a kutyát	Zsidó, az nem kóstolja meg az italt, ha, ha meglövik. Há ha oda bemondom, az nem elég papíron van? nekem csak rosszat adtak, mert ha idegen voltam, rugdostak mint a kutyát

Dę moszt, nęm tom hã ha lęsznek vaęgy húszan mejikęk tudnak magyarul. <i>Hányan vannak még, akik tudnak magyarul, beszélni? [..] Majt húszan ha lęsznek.</i>	De most, nem tudom ha ha lesznek vagyegy húszan melyikek tudnak magyarul. <i>Hányan vannak még, akik tudnak magyarul, beszélni? [..] Majd húszan ha lesznek.</i>
Montam, kã nem is tũtõtõm az üdũmet szęnkivel, hã męg jõ Rossz utãnn a jó, s jó után a rossz. Hã ęssętt, akkor asz= =onta az ę immã jó a jó. nem jár eszembe moszt. Immã hã elmentek szã mįg gondolkazęm, @@ jár eszembe <i>Ne készülõggyõn túlfelõl! Készül hoj, kel készülõdzsęm kã hã, visz el, akkor [..]</i> Mondęm nęki, hã a zęmbęręmnęk adnãtęk ej jó szęrvicsõt, hogy amig ęl, lęgyęn	Mondtam, ke nem is tũltõtõm az idõmet senkivel, ha męg jön Rossz után a jó, s jó után a rossz. Ha esett, akkor azt mondta az õ immãr jön a jó. nem jár eszembe most. Immãr ha elmentek s męg gondolkozom, UNK jár eszembe <i>Ne készülõdjön túlfelõl! Készül hogy, kell készülõdjem ke ha, visz el, akkor [..]</i> Mondom nęki, ha az emberemnek adnãtok egy jó szervicset, hogy amíg ęl, legyen

3) hanem

Leirat	Normalizált alak
Tizęnnyóc ęvéstõl, asz= =onya, nem legén, hanęm ęgy congó. Mę árva= =gyermęk vótam, s a zidegęnyęk nęm asz= =monták, hogy ęn tanęjak írãs, hanem dógojzam. S elmęnt hęzza komãja. A nęm ę komãja vót, hanęm ę Szęn Mihály.	Tizęnnyóc ęvéstõl, asz= =onya, nem legén, hanęm ęgy congó. Mert árva gyermek voltam, s az idegenek nem azt mondták, hogy ęn tanuljak írãst, hanem dolgozzam. S elment hozzá komãja. Az nem a komãja volt, hanem a Szent Mihály.
Dę nęm vót belęírval, hãnem ręa= =vót adicã ın relief <i>Tehãt õntve volt.</i> Nem fększik sem ágybã, sem fris palõtãbã, hãnem a jãszojbã, szęgęn istállóbã. Nęm tudom ęlvęgzęni mind õkõt. Hãnãm ę męęk s új imãdkozom, hã.	De nem volt belęírva, hanem reã volt adicã ın relief <i>Tehãt õntve volt.</i> Nem fekszik sem ágyba, sem friss palotãba, hanem a jãszolba, szęgęny istállóbã. Nem tudom elvégezni mind õket. Hanem õ megyek s úgy imãdkozom, hã.

Z= =asszony el van mēnvēl. Hànēm Ilona ithon vā.	Az asszony el van menve. Hanem Ilona itthon van.
Dē azt nēm tuōd fēvenni maḡaḡra. Maḡamra āmōnyam. Hànēm ott a tēmplombā, ottan tudōm	De azt nem tudod felvenni magadra. Magamra elmondjam. Hanem ott a templomba, ottan tudom

Hogy

A köznyelvitől eltérő funkciójú / jelentésű *hogy*-okhoz a magyarázat mezőben igyekeztünk minél több helyen megadni a köznyelvi megfelelőt. Főbb esetek:

1) 'mert'

[lc="hogy" & magyarázat="mert"]

Leirat	Normalizált alak
<i>De mét itta maga a medicsinált? [..] Azét hogy, hogy kívántam egy pāhār, dā há</i>	<i>De miért itta maga a medicsinált? [..] Azért hogy, hogy kívántam egy poharat, de há</i>
<i>De mi-, miért? Azétt, hogy parasztok. Azt kēl monnyam. Nincs ēszik, ha ēszik lēne [..]</i>	<i>De mi-, miért? Azért, hogy parasztok. Azt kell mondjam. Nincs eszük, ha eszük lenne [..]</i>
<i>S mért szokták ezt imádkozni? Azét, hogyā m ēz szānt volt, szā ēz mon prédikálta pap ēsz ēz ótáron sz mongyuk.</i>	<i>S miért szokták ezt imádkozni? Azért, hogy m ez szent volt, s azt mond- prédikálta pap is az oltáron s mondjuk.</i>
<i>Miért rontották lē? Hát azét, hogy ēsset bé, mindēn fāl ki vót ēsvel.</i>	<i>Miért rontották le? Hát azért, hogy esett be, minden fal ki volt esve.</i>
<i>De én nēm fizetek, mēt azét, hogy îs veteran</i>	<i>De én nem fizetek, mert azért, hogy îs veteran</i>

2) 'miért / hogyhogy'

[lc="hogy" & magyarázat="miért|hogyhogy"]

Leirat	Normalizált alak
<i>De hát a kirájlēány hogy, hogy kēllētt dōgozzon, nem értēm, hogyha kirájlēány vót, akkor mé kēllētt ō s dōlgozzon?</i>	<i>De hát a királyleány hogy, hogy kellett dolgozzon, nem értem, hogyha királyleány volt, akkor miért kellett ő is dolgozzon?</i>
<i>z= =Isten hallgassa meg, aggya a zIsten, mēt nē tyār mā hogy nēm hozta a zIstēn még ma</i>	<i>Az Isten hallgassa meg, adja az Isten, mert ni tyár ma hogy nem hozta az Isten még ma ma</i>

ma ma öt= =hete ide, hogy hogyə e zasszonyom akkor vót meghalva. Felfotografíultuk lenne akkor Hodzs əsz= =ondza most ojan hamar ɛjöteték? Hát əsz= =ondza, ɛgy ɛgy fiúška segélt	ma öt hete ide, hogy hogy az asszonyom akkor volt meghalva. Felfotografíaltuk lenne akkor Hogy azt mondja most olyan hamar eljöttetek? Hát azt mondja, egy egy fiúcska segélt
--	--

3) 'ahogy'

[lc="hogy" & magyarazat="ahogy"]

Leirat	Normalizált alak
Én úgy vajak hogy született mama mea Te gǎ- gǎlka úgy ne nyugugyál annak a zembǎrnek a nyakába, min hogy nem nyugszik a Krisztus urunk a kőpárnán. Úgy mǎnnyǎn el a bǎtǎgsǎg, hogy a hód fogy ɛl. Mǎ ɛddig csánt min- mindǎnki hogy vitt a feje. Fǎlkelǎnk jǎrǎggǎ, s ǒ imǎdkozik romǎnyul, ɛn mǎgyarul. Mindǎnki ki hogy tǎggya. De aggya z= =Iszten mǎkǎr hordozzom, mǎkǎr ɛdzs, hogy vagyok, hoj ne ǔljǎk ǎ zǎgyba. Komonyǎsnǎl a híd alatt, hogy mǎnnek ǎtol. ɛlǎvǎttem azt a dobozt, hoj monnyǎ maga Vannak ojanok ɛs, kik @ eladtǎk mindǎnyikǎt s kimǎntek a grǎnicig, hoj monnyuk mǔ oda. S mikor mǎg= =akart házاسodni kimǎnt, s elvǎtte a zǎdǎsapǎnknak a mama mare hogy mongyǎk a romǎnyok.	Én úgy vagyok hogy született mama mea Te gǎ- gǎlka úgy ne nyugodjál annak az embernek a nyakába, mint hogy nem nyugszik a Krisztus urunk a kőpárnán. Úgy menjen el a betegség, hogy a hold fogy el. Mert eddig csánt min- mindenki hogy vitt a feje. Felkelünk jóreggel, s ő imádkozik románul, én magyarul. Mindenki ki hogy tudja. De adja az Isten mákár hordozzon, mákár így, hogy vagyok, hogy ne üljek az ágyba. Komanyestnél a híd alatt, hogy mennek átal. elővettem azt a dobozt, hogy mondja maga Vannak olyanok is, kik UNK eladták mindenüket s kimentek a gránicig, hogy mondjuk mi oda. S mikor meg akart házasodni kiment, s elvette az édesapánknak a mama mare hogy mondják a románok.

4) 'hogyne'

[lc="hogy" & magyarazat="hogyne"]

Leirat	Normalizált alak
Aé ɛmǎdkozunk a holtak miánt isz, há hòzs !	UNK imádkozunk a holtak miánt is, há hogy !

Há hogy , gyermeke és van, �gy leg�nyk�ig van.	H� hogy , gyermeke is van, egy leg�nyk�j�k van.
<i>S magik, el�gett�k a könyveket?</i> Igen, hogy , el�gett�k.	<i>S maguk, el�gett�k a könyveket?</i> Igen, hogy , el�gett�k.
<i>A h�takval.</i> Igen, besz�lt, h� h�dzs' , besz�lt k� � d�r �, besz�lt, min kell.	<i>A hátakkal.</i> Igen, besz�lt, h� hogy , besz�lt ke � dor �, besz�lt, mint kell.
<i>S � el is temette?</i> �l �s temette, h� hogy !	<i>S � el is temette?</i> El is temette, h� hogy !

Na, ne, no, ni, n , nyem

na	>	na
no	>	no
ni	>	ni
n�	>	n� ['n�zd'] / ni
ne	>	n� ['n�zd'] / ni / na / ne (tilt�sz�!)

A számos különböző mondat sz  / indulatszó normalizálása során azt a szabályt k vett k, miszerint a normalizált rétegben csak olyan **ne** jelenhet meg, ami **tilt sz ** funkciójú. Ezt a szabályt sikerült is tartanunk, az egyéb *ne*-k, *n *-k és *nő*-k átírása során azonban lehettünk volna következetesebbek.

Leirat	Normalizált alak
Na �nnyit tudok mondani magának.	Na ennyit tudok mondani magának.
No , m�nd�n j�t!	No , minden j�t!
� nem l�tt� meg én ni , bun�oar� tudzsa � m�g, k� ni , ez � t�t�	� nem látta meg �gy ni , bun�oar� tudja � meg, ke ni , ez a t�ta
L�ssz� ott � hul � Mi�ly, vaja körbe Mi�ln�l ott ni , ott a s�m�ssz�k.	Lássa ott a hol a Mihály, vagyon kertbe Mihálynál ott ni , ott a csumások.
Sz� ni moszt isz ne imm�, elért e v�nsz�g.	S ni most is na immár, elért a vénség.
Nek�m van képen, �pen, sz�nk�pp�l van m�gt��tve házam. �gy ty�r. N�. N� �z az, ni . N� csak h�j b�jik ki g�nosz. [...] Ne. Ne gonosz h�gy b�jik ki!	Nekem van képen, képen, sz�ntk�pp�l van megt�ltve házam. �gy ty�r. Na. Na ez az, ni . N� csak h�gy b�jik ki gonosz. [...] N�. N� gonosz h�gy b�jik ki!

S aztá, hoj mutatta kezecskéel nyúlt bé a párna alá, így vettem ki ně apó a pézt.	S aztán, hogy mutatta kezecskéjével nyúlt be a párna alá, így vettem ki né apó a pénzt.
Hoz csa ěj székét, ně hogy köpörög	Hozz csak egy székét, né hogy köpörög
Nězze csa, né Szűz Mária, [...] Jézuskának ə zə māmikà- ni .	Nézze csak, né Szűz Mária, [...] Jézuskának az ő māmikája ni .
Ě kàzàmba sszudált, s éleget. Ně ěz ä fénképje, hazahozták nekēm. <i>Meghót?</i> S-a corentat. Mäg-, ott isz tēmēték äl.	Egy kazánba szudált, s elégett. Né ez a fényképe, hazahozták nekem. <i>Meghalt?</i> S-a corentat. Meg, ott is temették el.

Keresés (pl.):

[lc="n[aoéi]"]

na|no|né|ni

Na, no, né, ni, és ezek nagybetűs verziói.

Ugyanez, egyszerű lekérdezést (Basic Search) használva.

Ne máj, numáj, stb.

A magyar tagadó- és tiltószók normalizálása javarészt magától értetődő, külön odafigyelést csak azok a tagadósók igényeltek, amelyek (az anyag beszéltnyelvi jellegéből kifolyólag) nem a megszokott formában jelennek meg a leiratban:

Leirat	Normalizált alak
<i>Mit ivut mēg?</i> Bort. Áhá. Asz= =item, pálinkát, annyi pálinkát Nā . Dòr nem birom mēginnyi én azt.	<i>Mit ivott meg?</i> Bort. Aha. Azt hittem, pálinkát, annyi pálinkát Nem . Dor nem bírom meginni én azt.
<i>Kijöt mindēn vasárnap?</i> Nāāā . Vajēgy hónapba ěccēr vaj kättűbē lēgaláb.	<i>Kijött minden vasárnap?</i> Nem . Vagyegy hónapba egyszer vagy kettőbe legalább.
Nadzşon vinyēk. Azak tudnak. Az āfiuk, nēę !	Nagyon vének. Azok tudnak. Az ifjúk, nem !
<i>S a deák ezeket nem tanította a templomban?</i> Nee .	<i>S a deák ezeket nem tanította a templomban?</i> Nem .
<i>Gabonát, valamit, búzát, valamit adnak-e?</i> Nekēm? Igen. Nēę .	<i>Gabonát, valamit, búzát, valamit adnak-e?</i> Nekem? Igen. Nem .
<i>Nem emlékszik maga āra?</i> Nēę. Nę . Má megvót rég, rég. Meg, mēg rég, rég.	<i>Nem emlékszik maga arra?</i> Nem. Nem . Már megvolt rég, rég. Meg, meg rég, rég.

Nyűk nem tuduk tyár magyarasszan, magyarasszan, mász= =mólgyán de idzsə ne ippe ura értüdzsünk. [..] Ne ippe iértnek ezek a kicsik.	Mik nem tudunk tyár magyarosan, magyarosan, más módján de így nem éppen ura értődjünk. [..] Nem éppen értenek ezek a kicsik.
---	--

A *ne máj* szókapcsolatot (magyar *ne* + román *mai*) normalizáláskor két szóba írtuk, a magyarázatot mezőbe pedig a teljes szerkezet lefordítása helyett (a *máj* mellé) egységesen azt írtuk, hogy 'még'.

Leirat	Normalizált alak
Mikor üti, akkor füt, hogy ne= =maj érje ęl.	Mikor üti, akkor fut, hogy ne máj érje el.
Immá wõt teje, de ۆ oda kellett aggya másnak hoj ne tuggyák hogy a zövé a bubā. Oda kallet adzsa, ne= =máj , ne tudzsák, hodzs mi mi wõt.	Immár volt teje, de ۆ oda kellett adja másnak hogy ne tudják hogy az övé a buba. Oda kellett adja, ne máj , ne tudják, hogy mi mi volt.
Hogyne sírnék, hogyne sírnék? Három naptól nem láttam az én szënt fiamat. Ne= =máj sírj, Szüzanya Mária, met láttam ęn!	Hogyne sírnék, hogyne sírnék? Három naptól nem láttam az én szent fiamat. Ne máj sírj, Szüzanya Mária, mert láttam ęn!
Kérem a Joistent, hogy āra ęs segėjęn męg. Mig ęlőnapom lęsz, hogy mindęnfęlęt hordozzak ęl. Hordozzak ęl a a ző tisztęletirę. Ne= =máj ne= =máj ę fordujja m fordųjak más= =fęlé, męt Isten őrőzzön akkor! Baj.	Kérem a Jóistent, hogy arra is segėjjen meg. Míg ęlőnapom lesz, hogy mindęnfęlęt hordozzak el. Hordozzak el a az ő tisztęletęre. Ne máj ne máj ő fordulja- m forduljak más fęlé, mert Isten őrizzen akkor! Baj.
ęę sǎntam ęę, fiamval sǎntam, házat. <i>Igen?</i> Sze, miután megkǎszittük, tán monták kǎ, ne máj ęljek ott, sǎnnak nekem itt. Į szaprőn vigett. Szǎ ęlęk itt immá.	Őő csǎntam őő, fiammal csǎntam, házat. <i>Igen?</i> S, miután megkęszítettük, -tán mondták ke, ne máj ęljek ott, csǎnnak nekem itt. Įgy sopron végett. S ęlők itt immár.
Há ęn, ęn haragudtam rája. De mongya ne máj haraguggyǎl mongya, kǎ szebeszül meg a cibri hęmaráb.	Há ęn, ęn haragudtam rája. De mondja ne máj haragudjǎl mondja, ke sebesül meg a cibre hamarább.
Kęt tęsvęr wótak ők csupa mǎmǎjánǎ. E hadd ęl a kęt tęsvęre, nekęm most ne máj .	Kęt testvęr voltak ők csupa mǎmǎjánǎl. Ej hagyd el a kęt testvęre, nekęm most ne máj .

A szerkezetnek teljesen magyar verziója is létezik, amely egy *ne*-ből és egy *még*-ből áll:

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Halgas te ne még mondikájál! <i>Úgy mennyen ki a zigizés? Z= =igizisz, igen. S ne még jőñ vissza!</i> Há mé nem jöttél it? Mé nem? Azét mondom. Ne még ijészgessēm, mondom.	Hallgass te ne még mondikáljál! <i>Úgy menjen ki az igézés? Az igézés, igen. S ne még jöjjön vissza!</i> Há miért nem jöttél itt? Miért nem? Azért mondom. Ne még ijesztgessem, mondom.
---	---

A fentiek mellett Moldva-szerte használatos a *nem még* (és bár ez nem tartalmaz tagadószt, tehát közvetlenül nem kapcsolódik ide, a *mit még < r. ce mai*) szókapcsolat is:

Leirat	Normalizált alak
lĕn tudom ha rikojtattam lĕnnĕ, akkor bĕszĕgĭtĕt lĕnnĕ, vajĕ valamĕrrĕ. Probabil, hogy nnem még rikojtottám, de úgy vót ă gĕndom. Nem szökĕtt meg, csak haza ĕngĕdtĭĕk. ăă ugy hărom, négy nap szabaccsăgra, s akkor tĕbbĕt ő nem még mĕnt vissza. <i>Na mos mongya ęl még ecce s még lassabban, szépen mongya! Nem még mondom toăb mĕ mĕjĕk mĕ sĕtĕk.</i> %<ima> Ma pĕntĕk arangy a napja, Jĕzus indul ęsĕtĕyibe, őt mĕlsĕgĕs sebeibe. %</ima> Să ĭnnet nem még tudok sĕmmit. Ő vót a verekedĕsbe, s fájtak a lábai, ăztănd ă nem látĕt văgyĕ nĕjĕ esztendeig. ęlvótunk ă m vărosba ĕ Băkĕba, csinăltăk opĕrăciăt a szĕminĕl. Mm látĕt még văĕgy hat hĕnapot, hĕtet, ăztăn nem még látĕt még. Mikor elmondom ă magyarul, nem még mondom romănyul. <i>Ērtem.</i> S mikor [...] elmondom romănyul, nem még mondom magyarul. Nem tudom kă nem mig eresztĭk lessz-e, kă mi miăn nem még jĕ	Ēn tudom ha rikoltottam lenne, akkor besĕgĭtĕt lenne, vagyĕy valamerre. Probabil, hogy nem még rikoltottam, de úgy volt a gĕndom. Nem szökĕtt meg, csak haza- -ĕngĕdtĕk. Őĕ úgy hărom, négy nap szabadsăgra, s akkor tĕbbĕt ő nem még ment vissza. <i>Na most mondja el még ĕgyszer s még lassabban, szépen mondja! Nem még mondom tovăbb mert megyek mert sĕtek.</i> %<ima> Ma pĕntek arangy a napja, Jĕzus indul esetĕbe, őt mĕlysĕges sebeibe. %</ima> S ĭnnet nem még tudok semmit. Ő volt a verekedĕsbe, s fájtak a lábai, aztăn ő nem látĕt vagyĕy négy esztendeig. Elvĕltunk a m vărosba ő Băkĕba, csinăltăk operăciăt a szemĕnĕl. Mm látĕt még vagyĕy hat hĕnapot, hĕtet, aztăn nem még látĕt még. Mikor elmondom ő magyarul, nem még mondom románul. <i>Ērtem.</i> S mikor [...] elmondom románul, nem még mondom magyarul. Nem tudom ke nem még eresztik lesz-e, ke mi miănt nem még jĕn

Dà há moszt, moszt elfelejtettük. Moszt nem, nem mīg hīsz szenkiske, nem isz mm. Nem még wót ura jőön el. E jádból nem mīg veszen ki szēnkit a purgátorból hà imádkozol. Màgàmm, màgām magamra voltam à māmánál, kă z= =én tátám meghult à răzbjēlbe, s à māmā nēm még adòdott ēl.	De há most, most elfelejtettük. Most nem, nem még hīsz senkicske, nem is mm. Nem még volt ura jőjön el. A jádból nem még veszen ki senkit a purgátorból ha imádkozol. Magam, magam magamra voltam a māmánál, ke az én tátám meghalt a răzbélbe, s a máma nem még adódott el.
Ej, szə mit mīg mongyak, mit mīg imádkăzzăm, kă imádkozni mīg tudōm.	Ej, s mit még mondjak, mit még imádkozzam, ke imádkozni még tudom.

A tagadott szerkezet(ek) román megfelelője a *nu mai*, amit így, egy az egybeni átvételként is használnak a moldvai beszélők. Normalizált alakja egy régi döntés nyomán a *numáj* lett, ami abból a szempontból nem szerencsés, hogy így a szerkezet alakra összemosódik a ‘csak’ jelentésű *numáj*-jal (r. *numai*), abból a szempontból viszont indokolt, hogy a két szerkezet az interjúszövegekben sokszor amúgy is nehezen elkülöníthető. Az egybeírás oka részben az volt, hogy a korpuszban a több szóból álló, de egy egységet alkotó szókapcsolatok egybekapcsolása nem megoldott. Több olyan román eredetű (az átadó nyelvben több szóból álló) kifejezés is van az adatbázisban, ami emiatt került egybeírásra, pl.: *înreszt* (r. *în rest*), *mărog* (r. *mă rog*).

Leirat	Normalizált alak
Ė immă azt ă lyànnak megvót izé, s mi sĭánt, hogy număj œjje meg a gyērmēkēt. Nem tu- ə, most număj vettél, ájj meg, hodzs hozz Itt e Szilĭve. Mondzsák Szily. Numáj ezek à zugarak.	Ej immár aztán a leánynak megvolt izé, s mit csánt, hogy numáj ölje meg a gyermeket. Nem tu- öö, most numáj vettél, állj meg, hogy hozz- Itt a Szélbe. Mondják Szél. Numáj ezek az ugarok.

A román *nu* önmagában is előfordul az anyagban, az esetek túlnyomó többségében román részekben. Ezekkel normalizáláskor nincs dolgunk. Elvértve felbukkan „magyar” tokenként is, ilyenkor a magyarázat mezőbe felvesszük mellé, hogy *nem*.

Leirat	Normalizált alak
Am o soră măritată de aici [...] Da s-a măritat cu un ortodox Nu cu catolic din Garoafa	Am o soră măritată de aici [...] Da s-a măritat cu un ortodox Nu cu catolic din Garoafa

Három nu ezer, o mie.	Három nu ezer, o mie.
Nincsen nálun, nu ['nem']. [...] Nincsenek, nincsenek.	Nincsen nálunk, nu ['nem']. [...] Nincsenek, nincsenek.

Keresés (pl.):

- **ne** | **nem** Tiltószót vagy tagadószót tartalmazó mondatok.
- **numáj** | **ne** **máj** | **ne** **még** | **nem** **még** A fenti szerkezetek, a **nu** és a **mit még** kivételével.

MMTnySz: *máj, nemáj, (numájdekît)*

Egybe / külön ?

1) minden nap, mindennap

A *mindennapi*-n kívül mindent külön hagytunk.

Leirat	Normalizált alak
János bácsi, a a maga minden nap végzi- ezekét az imáit? Nem öppé minden nap , mikor min.	János bácsi, ő ő maga minden nap végzi-e ezeket az imáit? Nem éppen minden nap , mikor mint.
Kel dolgozzanak pentru pâinea zilnică, mendăn= =napra lăgyen, lăgyen kinyere.	Kell dolgozzanak pentru pâinea zilnică, minden napra legyen, legyen kenyere.
È vă kálány étel, azit van a bósú. Eccer e zesztendúbe van, nincsen minden= =nap .	Ő vagy kanál étel, azért van a búcsú. Egyszer az esztendőbe van, nincsen minden nap .
Mindennapi kenyerünköt, kenyerünket minden= =nap .	Mindennapi kenyerünket, kenyerünket minden nap .
A mű kenyerünköt a mindennapit aggya nekünk mę, s bocsásd mę a mi vétkeinket, azonképpen mi es megbocsátunk ellenünk vétetteknek, ámen.	A mi kenyerünket a mindennapit adjad nekünk ma, s bocsásd meg a mi vétkeinket, azonképpen mi is megbocsátunk ellenünk vétetteknek, ámen.

2) ötparancs(olat), tízparancs(olat)

Mind a négy változatot egybeírtuk (*ötparancs, ötparancsolat, tízparancs, tízparancsolat*), kivételt

csak a két, lent látható helyen tettünk (az egyik helyen fel sem merül az egybeírás, a másikon a többes szám miatt írtuk így):

Leirat	Normalizált alak
Üdvözlégý Márétá, Gyónamat a tízparancsolatat, ötparancsolatot , mindenre megtanítottak	Üdvözlégý Máriát, Gyónomot a tízparancsolatot, ötparancsolatot , mindenre megtanítottak
Aa tízparancsot, ötparancsot ? Tízparancsot nem tudom én, aa ő tuggya. Matusa tuggya.	A tízparancsot, ötparancsot ? Tízparancsot nem tudom én, a ő tudja. Mátusa tudja.
z= =Istęnnęk tíz= =parancsolatai . Ąrső én vagyok a tę Urad. Ideęę istęneid énelőttęm faragot kępęt nę csinájł, temogędnak āra végre, hogy azt imággyad	Az Istennek tíz parancsolatai . Első én vagyok a te Urad. Ideęę isteneid énelőttęm faragott kępęt ne csinájł, temagadnak arra végre, hogy azt imádjad
z= =Anaszęntęgyháznak őt kiáltkęppen valo parancsolatja .	Az anyaszęntęgyháznak őt kiváltkęppen való parancsolata .

3) szent lélek, Szentlélek, stb.

A kifejezéseket a feltételezett lexikalizáltsági fokuk szerint írtuk egybe / külön.

Leirat	Normalizált alak
Názáreti Jézus Krisztusom, kijöve szęnt házábúl , bémęne szęn kártibę , leüle szęn székibę . Térgyig vérbę, könýökig könnyübę, szęnt szęmę sír, szęnt lelķę örvęd.	Názáreti Jézus Krisztusom, kijöve szent házából , bemene szent kertjébe , leüle szent székébe . Térdig vérbe, könýökig könnybe, szent szeme sír, szent lelke örvend.
Įęn isz uram teremtőm, ki ingęmet kiteremtett. Szent lelkivel megszeretett, szent vјrivel megváltat.	Ēn is Uram, teremtőm, ki engemet kiteremtett. Szent lelkével megszeretett, szent vérével megváltott.
Ēęęęd ezt nękünk kegyęsęn, Atya= =fiú fęlsęgęsęn, Szentlélekvel ěgyętęmbęn	Engedd ezt nękünk kegyesen, Atya Fiú felsęgesen, Szentlélekkel egyetemben
S ezt mikor szedtęk őssze amikor a szálárt a adták? āā vízkęręzbe. Mikor járt a pátęr a szęn= =kęręszvel , akkor adtak a pátęrnak, adtak a dęáknak, s adtak a harangozónak.	S ezt mikor szedtęk őssze amikor a szálárt ő adták? Őő vízkęręsztbe. Mikor járt a páter a szent kereszttel , akkor adtak a páternek, adtak a deáknak, s adtak a harangozónak.
A Szem, a Szem Pјęter pálčā. Szen Péter	A Szent, a Szent Péter pálca. Szent Péter

pálcája. Mikor szentelteti íj még akkor a pap Szentantálvirág. prédikája. Hol fáj. Fehér liliom Szent Antal virága ez mos szenteltet-. Tészünk eggy oan pädálocskákot oda rëa, s u a gyógyul el. Szent Antal tüzitől nem tud imádkozni? Nem. Attól nem tudok. A zén házamba Szënt Antal, néj szëgibe négy angyal, közepibę szënt ótár. Szënt ótáran szën kërëszt, szën kërësztén Krisztus. Szënt feję fëlfittyeszvę, szënt haja lęęřeszvę. Imádkozott akkor a pätër jött sę imádkozott aa, mondotta a szënt olvasót ę. Búcsú Diószëgën van, októberben, Szentolvasó Királynęjakor. Nëz męg asz= ęnya jën mę monnak misziët, tiz szëntitházba. Úgy monnyák nę ę tēplomat Nekēm van kίpen, ípen, szënkíppel van mągtűötvē házam. Úgy tyár. Ęső: az Anasz, Anaszëntęgház szokott innapnapjait męgűjed, második: vasárnapę és innapnap szëntmiszt ájtatosę hąlgass.	pálcája. Mikor szentelteti így meg akkor a pap Szentantálvirág. prédikálja. Hol fáj. Fehér liliom Szent Antal virága ezt most szenteltet-. Teszünk egy olyan petálocskákat oda reá, s u- a- gyógyul el. Szent Antal tüzétől nem tud imádkozni? Nem. Attól nem tudok. Az én házamba Szent Antal, négy szegébe négy angyal, közepébe szent oltár. Szent oltáron szent kereszt, szent kereszten Krisztus. Szent feje felfittyesztve, szent haja leeresztve. Imádkozott akkor a páter jött s imádkozott a, mondta a szent olvasót ő. Búcsú Diószegen van, októberben, Szentolvasó Királynéjakor. Nézd meg azt mondja én ma mondanak misét, tiz szentegyházba. Úgy mondják na a templomot Nekem van képen, képen, szentképpel van megtöltve házam. Úgy tyár. Első: az anyasz-, anyaszentegyház szokott innapnapjait megűljed, második: vasárnap és innapnap szentmisét ájtatosan hallgass.
--	--

4) öregasszony, öreg deák

Szintén a feltételezett lexikalizáltsági fok szerint döntöttünk az egybe- / különírásról, de igyekeztünk a köznyelvben megszokottaktól nem nagyon eltávolodni.

Leirat	Normalizált alak
De mēnnyēn el maga ēggy őregasszonhoz , nem ēs tud ēgy szuot.	De menjen el maga egy őregasszonyhoz , nem is tud egy szót.

Vagyan öregembër s örögasszon, hogy rége össze vannak kerülve. Ėggy öregbába velem ült, s akkor ű megtanyitot minderre, hoj én és tuggyam męg utána hoj nę maraggyak úgy. Dę asz= =onta, hogy ű egy öreglyán. Ádikă <i>Nem vót embere neki</i>. Nęm tudam hogy vót męt úgy monta, hogy ěgy öreglyán ə asz= =onta özvegy. Csíkszërédából, dę nęm birom megmondani, csak tudom, hogy örökké mm nevezti jędës`anyám, hogy z= =ı idęsmámája, męt jén úgy mondom, imádkozom és jęrtik, ə zöregmámi, z= =öregmámi, z= =öregtáti ši aša mai departe. Oszta, z= =öregtáti, z= =öregtáti, jędęsanyámnak äz jędęsapja vuot de pe Trei Scaune. Ezt a zéd-, z= =én egy öreganyámtól. Ėn amenyit męgtanóltam vót anyáméktól, s az örögasszandə a zöreganyómtól. S ezt a nagy magyar könyvet attól a zöregapjától, z= =én édesapámnak a zédęsapja z örög tátájától tartotta a levelęt. <i>Ez mejik deák vót, a zöreg deák? A zöreg deák mejik męghót.</i> E a zöreg kántor, ęzk ęrül ęröl mondot a templomba, egész, egész szénségmon- ə adásnál. Mę vót ěgy öreg= =pap, úgy hívták Nazaręno Cipallóni. Hamaráb feltett ěgy iratot aa zöręg= =háznál.	Vagyon öregember s öregasszony, hogy régen össze vannak kerülve. Egy öregbába velem ült, s akkor ő megtanított mindenre, hogy én is tudjam meg utána hogy ne maradjak úgy. De azt mondta, hogy ő egy öregleány. Ádikă <i>Nem volt embere neki</i>. Nem tudom hogy volt mert úgy mondta, hogy egy öregleány ő azt mondta özvegy. Csíkszeredából, de nem bírom megmondani, csak tudom, hogy örökké mm nevezte édesanyám, hogy az ő édesmámája, mert én úgy mondom, imádkozom is értük, az öregmámi, az öregmámi, az öregtáti ši aša mai departe. Aztán, az öregtáti, az öregtáti, édesanyámnak az édesapja volt de pe Trei Scaune. Ezt az éd-, az én egy öreganyámtól. Ėn amennyit megtanultam volt anyáméktól, s az örögasszony- az öreganyómtól. S ezt a nagy magyar könyvet attól az öregapjától, az én édesapámnak az édesapja az öreg- -tátájától tartotta a levelet. <i>Ez melyik deák volt, az öreg deák? Az öreg deák melyik meghalt.</i> Ez az öreg kántor, ezek erről erről mondott a templomba, egész, egész szentségmon- ő adásnál. Mert volt egy öreg pap, úgy hívták Nazareno Cipolloni. Hamarább feltett egy iratot az öreg háznál.
---	--

Megjegyzés: Az **öreg** + **X** típusú szókapcsolatok hangsúlymintája szokatlan. Még azokban az

esetekben is úgy hangsúlyozzák őket az adatközlők, mintha egy szóból állnának, amikor az *öreg* nem azt jelenti, hogy *idős / nagy-*, hanem valami olyasmit, hogy *régi, hajdanvolt*. Az *öreg*-nek ezt a jelentésárnyalatát az MMTnySz csak futólag említi, a *magyarosan* címszó alatt (*öreg magyarossand* = régi magyar nyelven), de példa sok van rá.

5) kicsi innap, kicsiujj

Leirat	Normalizált alak
ullyan h̃ęgyész nap vót min ma, úgy monnyák naa, kicsi innap	olyan jegyes nap volt mint ma, úgy mondják na, kicsi innap
Tudok eddzset əə kicsib̃ütit . [...] A kicsib̃öjt , mikor van? əə pănă kărásanig. Így hívják az adventet. Da. Hogy kicsib̃öjti ének. Kicsib̃öti ìnek, hà. Kicsib̃öjti ének.	Tudok egyet öö kicsib̃öjt . [...] A kicsib̃öjt , mikor van? Öö pănă karácsonyig. Így hívják az adventet. Da. Hogy kicsib̃öjti ének. Kicsib̃öjti ének, há. Kicsib̃öjti ének.
Ki äz älmonnya h̃ărămszor a napra, dę lęgálabb a záldot szën pëntékënd, ästä lęfęktibę, ręggel fęlkeltibę, magam mënęk pokol kapuját bęzărõm, mënnyeknek ajtóját kinyitõm, még a kicsiújába sëm hagyom męg a b̃ınyét	Ki ez elmondja háromszor a napra, de legalább az áldott szent pënteken, este lefektébe, reggel felkeltébe, magam menek pokol kapuját bezárom, mennyeknek ajtaját kinyitõm, még a kicsiujjába sem hagyom meg a b̃ınét
Rëdiu Vasilë. S a másik, a kicsipap , a a?	Rëdiu Vasile. S a másik, a kicsipap , a a?
Ęnnęk ot, hà ittä monták ezelõtt Pokol@, de mos asz= =onnyákə əə Kicsipatak . Kicsipatak . De hát ez oláoson van, hoj Valea Mică	Ennek ott, hà itt mondták ezelõtt Pokol-, de most azt mondják öö Kicsipatak . Kicsipatak . De hát ez oláhosan van, hogy Valea Mică
Kitõl tanulta maga? K̃ęręm? Hol tanulta maga? Įlęn kicsi koromtõl tudõm. Szën Borbárt ęs. Ma ařan pıntękët ęs.	Kitõl tanulta maga? Kérem? Hol tanulta maga? Én kicsi koromtõl tudom. Szent Borbált is. Ma arany pënteket is.
Én ęlindultam ęnnęk a kicsi gyermeknek bęlészájak a tęstyibę	Én elindultam ennek a kicsi gyermeknek belészálljak a testébe

6) aranylakodalom, arany szék

Az *arany / ezüst* szavakkal alkotott összetételek, szókapcsolatok helyesírására speciális szabályok vonatkoznak³⁶, melyeknek normalizáláskor nem tudunk maradéktalanul érvényt szerezni, így az

³⁶ Az egybe- illetve különírást elvileg az határozza meg, hogy az *arany / ezüst* az adott kontextusban anyagnév vagy színnév-e. Ez a szövegeinkben gyakorlatilag eldönthetetlen. Az ilyen szókapcsolatokat Tánczos Vilmos (*Csapdosó angyal*, 1999) általában inkább külön, Erdélyi Zsuzsanna (*Hegyet hágék*,

egységesség kedvéért úgy döntöttünk, hogy ahol lehet, az ilyen szerkezeteket két szóba írjuk:

Leirat	Normalizált alak
Tiērgyig viērbē, kōnyōkig kōnnyibē, aran haja rāērszvē, vāsrudakkal lēcsttēvē.	Térdig vérbe, könyökig könnybe, arany haja leeresztve, vasrudakkal lecsíptetve.
Aran szēnt haját lēērsztētték vala, aran szēn szōkálát szaggassák vala.	Arany szent haját leeresztették vala, arany szent szakállát szaggassák vala.
szēnt ótār ēlēt virág a Jēzus Krisztuskām. Aranszāl haja lēērsztvēl	szent oltár előtt virág a Jēzus Krisztuskām. Aranyszāl haja leeresztve
Kjészēn az aran= =ház , ki bējül aranya, kiūl irgalmā. Közēpibē aran= =szék .	Készen az arany ház , ki belül aranyos, kívül irgalmas. Közepébe arany szék .
ot látok ēj szēp kapōnāt, kūjel ūrgalmas, belül kēgyelmēs, a közēpbe ēgy aran= =karszék	ott látok egy szēp kápolnāt, kūjel irgalmas, belül kegyelmes, a közepébe egy arany karszék
Nyújcs kāzāt boldog Mārjo, mēt ēlkészült a zaran tēmplom . Aki kūjjēll aranyos, bēlōll īrgalmas, a nēc= =cēgibē négy aran= =körōszt , a közēpibē ēggy ótār.	Nyújts kezet boldog Mária, mert elkészült az arany templom . Aki kūjel aranyos, belül irgalmas, a négy szegébe négy arany kereszt , a közepébe egy oltár.
Mēgdōrōlkōddzōm aran= =kāndēzōvēl	Megtörōlkōzōm arany kendezővel
Hunya alat viszi arany bedencējī , abba viszi Krisztus Jēzusnak harminchárom csēb vērit.	Hóna alatt viszi arany medencéjét , abba viszi Krisztus Jēzusnak harminchárom csepp véré.
Öō mēnnyorszāgba csēnditēnek, a zangyalak ēlgyūlēnek, arany= =misēt mondānak	Öō mennyorszāgba csendítēnek, az angyalok elgyūlēnek, arany misét mondānak
Ma aran pīēntēk , annak ēsz e nāpja.	Ma arany péntek , annak is a napja.
Da eu aveam cincizeci de ani @ Igen, az az aranylakodalom már. Hā.	Da eu aveam cincizeci de ani UNK Igen, az az aranylakodalom már. Há.

Kitekintés: **arany, torongy, tángyér**

Moldvában az *arany, torony, tányér* szavaknak *arany/arandzs, torongy/torondzs, tángyér/tándzsér* változatai is léteznek.

lőtőt lépék, 1999) inkább egybeírja, de egyikőjük sem teljesen következetes ebben.

Leirat	Normalizált alak
Úr= =ízusnak gyöngé színnyé, szamaradva piros vére kiereszszvél, arangy= =haja leereszsvé	Úr Jézusnak gyenge színe, szomorodva piros vére kieresztve, arangy haja leeresztve
Ma pénték arangy a napja, Jézus indul esettyibe, öt mélségös sebeibe.	Ma péntek arangy a napja, Jézus indul esetébe, öt mélységes sebeibe.
Ulyan szíp gyümölséfa leveledzik, arandzs= =vírvel felvirágzvá, Krisztusz urunkval meg`gyümölsézve.	Olyan szép gyümölcsfa leveledzik, arangy vérrel felvirágozva, Krisztus urunkkal meggyümölsözve.
Elmenínek e Krisztusz házáz, Krisztusz házä arandzsasz.	Elmenének a Krisztus házához, Krisztus háza arangyos.
Mënnországba csengetének az angyalok, az arangyas misére készülének	Mennyországba csengetének az angyalok, az arangyos misére készülének
Mindënkinek tángyérja , fíére, fíére, há. [...] Nuntánál kám tésznek egy= =öltünek et tángyíért , de íj csak æa bocsúkõr nem.	Mindenkinek tányérja , félre, félre, há. [...] Nuntánál kám tesznek egy öltőnek egy tányért , de így csak öö búcsúkõr nem.

Ahogy fent látható, az *arany gy-s (dzs-s)* változatát a normalizált szövegverzióban is megőriztük (nem írtuk át *arany-ra*), az egybe- / különírás tekintetében pedig ugyanúgy kezeltük, ahogy az *arany* egyéb előfordulásait. A köznyelvi alakot a magyarázat mezőbe vettük fel. A *tángyér*-ből *tányér* lett.

Ahogy az normalizáláskor gyakran előfordul, a köznyelvi és a tájnyelvi alakok közötti választás itt sem volt egyszerű, mivel mindkét opció mellett szólnak érvek:

1) arangy > arany

- Az anyag sztenderdizálása jelentősen növeli a szövegek **gépi elemezhetőségét**. Ha normalizáláskor nem tartjuk meg a tájnyelvi változatokat, a morfológiai elemző tőtárát nem kell új elemekkel bővíteni ahhoz, hogy a bemeneti alakokhoz megfelelő lemmát és morfológiai címkét tudjon rendelni.
- Ha normalizáláskor a köznyelvi alak mellett maradunk, az adatbázisban való kereséskor **egy darab lekérdezéssel** hozzá lehet férni az *arany* összes alakváltozatához. Ez egyrészt kényelmes, másrészt segít abban, hogy a felhasználó az összes releváns találatához hozzájusson (alternatív norm. alakok bevezetése esetén mindig féltő, hogy a felhasználónak nem jut majd eszébe a nem köznyelvi változatokra is rákeresni).

2) arangy > arangy

- Egy nyelvjárási korpusz normalizált szövegváltozatában **miért ne lehetne** tájnyelvi variánsokat is megőrizni?
- Előfordul, hogy ha norm. alaknak egy teljesen köznyelvi változatot választunk, bizonyos nyelvjárási jelenségek **nehezebben megtalálhatóvá** válnak. Az *arany* esetében például ilyen a *dzs*-zés (l. itt: [Mennek dzsöndzse](#)), melyet ugyan az eredeti szövegverzió segítségével is lehet kérdezni, a legpontosabb találati listát mégis a leirat és a normalizált rétegekben való együttes keresés eredményezi (amennyiben a norm. rétegben az szerepel, hogy *arany*).
- Az MMTnySz-ben **címszóként** szerepel ez a variáns, nem csak alakváltozatként.³⁷
- További érv lehet a tájnyelvi alakok megőrzése mellett, hogy a *gy* végű és a *gy* nélküli változatok (a hasonló, köznyelvi szavakra vonatkozó szabályok alapján) **különböző tőtípusokba tartoznak**. Az *arany* nyitótő (*arany* - *at*), míg az *arany* nem (*arany* - *ot*, l. pl. *varany* - *ot*), a *torony* hangkivető tő (*torony* - *ot*), míg a *torony* nem (*torony* - *ot*).³⁸
- A normalizálásnak **nem célja** (és még ha az is lenne, nehezen tudná elérni), hogy minden nyelvi adatot a lehető legkönnyebben hozzáférhetővé tegyen. Nem a világ vége, ha egy kifejezés / jelenség összes előfordulása csak egy bonyolultabb keresőkifejezéssel elérhető. Példának lásd a lent megadott lekérdezést.

Keresés (pl.):

[lc=".*aran+y.*" | magyarazat=".*aran+y.*" | forditas=".*[[Aa]ran+y.*"] - Ez a lekérdezés lefedi a sima *arany*-okat, *arany*-okat, ezek toldalékolt alakjait, illetve az 'arany' jelentésű román jövevényszók előfordulásait is (*áur*, *áurt*, *áurunkat*). Ilyenek egyelőre nem szerepelnek a korpuszban, de elméletileg a románul elhangzó részekben szereplő 'arany'-okat is meg kell, hogy találja (*aur*).

Lásd még:

- **MMTnySz-szócikkek:** *aranygy*, *torony*, *tánygyér*
- **ÚMTsz:** *arany* > l. *arany*, *tánygyér* > l. *tánygyér*, *toronygy* > l. *torony*
- **ÚESz:** [arany](#), [torony](#), [tánygyér](#)
- **Említi pl.:** [Rubinyi \(1902\)](#), [Gencsy \(1905\)](#)

³⁷ Egészen konkrétan *aranygy*-ként. Ennek az az oka, hogy a szótár szerkesztői a címszavakat nem egységesítették, így az *aranygy*, *inygyécáta* mellett *rongy*, *tánygyér* címszavakkal is találkozhatunk. A *toronygy* (pontosabban *toronygy*) a variánsok között van megadva, a *torony* szó szócikkében. A *berkenye(fa)* szócikkében egy érdekes, *berekenygyő* (Pl) alak is szerepel, elképzelhető, hogy ez is az *aranygy*, *toronygy*, *tánygyér*-ban tapasztalható affrikálódással jött létre.

³⁸ Moldvában egyébként valószínűleg az *aranygy* toldalékolt alakjaiban is lehet *a* (*aranygyas*, *aranygyat*, *aranygyak*), de ebből a normalizált rétegben *o* lesz. Ezáltal – amennyiben az *aranygyot* alakot nem írjuk át *aranyat*-ra – pont az ilyen, [nyitódó magánhangzót](#) tartalmazó adatok lekérdezése válik egyszerűbbé.

kivánom senkinek. Ugy nevezi, mondja most is az **asszongy** Gjurka Magdó, ides anyámnak huga – most van 80 éves korájába – ahogy djet születtem én, édes apám ígérte, hogy csán [csinál] egy nagy cumätret [komasági lakoma] kisőbre, mert akkor nem volt pénze, csak itak s ettek kicsid s azután ki s ki haza ment a házához. Telik egy holnap, meg ketü s meg egy esztendő, én

(Erdős Szászka, 1994, p. 45)

Fogni járt az ides anyám **asszongy** leákokba [orvosságot szerzett], de nem voltak ura, nem tudták meghozni, visszahozni a szeme világomat. Járt, hozot jó regvel [korán reggel] csargóról [csurgóról], s kutatakból nem kezdet vizet, meg forásokból meszülnit [messziről], idegen faluról. De hiába, én szemeim nem meg fogtak látni. Akor azt monta a nagyobb huga ides

(p. 46)

Hogy csináljanak ebidet minden embernek van szobája házba, ahol a feleség csinál ebidet s füz cibrit a fazakba, amelyek vasból van. Gyujsa meg e tüzet az **asszongy** a szobába, teszi fel az plitára fazakat ebédvel. Tesz fát a tüzre s mend így a fa hevit meg a fazakat a plitán vagy a kigéret [?] tűznél, s így csinálnak ebidet a feleségek a Szabófalán.

(p. 81)

kel. Ebidet vitek hamarab is, most is a mezőre tarisznába **aszangyok**, hova tetik be a pulitzkát, a kenyért, a hamát, a szót, a turut, teszik be egy kupába, mondják neki lákri [fadoboz] aztán a cibrit, mert vizből van, viszik a fazakba. Régen a vizet

(p. 83)

7) jóreggel, jó reggel

A 'kora/korán reggel, hajnal(ban)' moldvai megfelelője a *jóreggel*, és ennek változatai (pl. *jóregvel*). Az MMTnySz-ben egy szóba írva található (*jóreggel*), ezért mi is így normalizáltuk, mind határozói, mind tárgyi szerepben:

Leirat	Normalizált alak
Pátër mongya, hogy miko mēnnek misére kĭēne mēnnyenek bár bár öszázan kölköcskék ehēz a tēmplomhoz jóregvel , dē nēm mēnnek.	Páter mondja, hogy mikor mennek misére kéne menjenek bár bár ötszázan kölyköcskék ehhez a templomhoz jóreggel , de nem mennek.
Ő azé monta, hogy tē nē jōjj sē rēgve, jóregve mē aluszunk, sē estē.	Ő azért mondta, hogy te ne jöjj se reggel, jóreggel mert aluszunk, se este.
akko jóreggel , még a, a nap fēļ nēm jōtt, akkor mēntek	akkor jóreggel , míg a, a nap fel nem jött, akkor mentek
Adtāl nekēm jelen, mēgláttam aa zōstīt, holnap látam meg e jóregvēlt , köszönöm dōrsī.	Adtāl nekem jelen-, megláttam az estét, holnap látom meg a jóreggelt , köszönöm dorsa.

A Wichmann-szótárban (Wichmann, 1936) ugyanakkor egy ilyen adat is található:

122. *ki fël-kël job̃ rēgvël, messzēb iēr.*

Az MMTnySz ezt is egybeírva vette át (*Ki felkel jobbréggel, messzebb iër*), de itt érzésünk szerint a különírás talán megfelelőbb választás lett volna. Sima *jókor* [‘korán’] még nincs a korpuszban:

Én nem szerettem a magyarórát, mert nem játszottunk. Én szeretek játszani és tanulni es. Szeretném, ha tavaszon nem kene ilyen jókor iskolába jöjjünk, hanem 3:30-kor. Én szeretek szánkózni és játszani. Szeretném a testvéremet is hozni magyarórára. Tanulunk verseket és meséket. Jenő tud jól magyarul.

(Első magyaróra)

8) hétközbe, hét közbe

Habár a Czuczor-Fogarasi szótár még összetett szóként tartalmazza (és a *napközben* / *útközben*-hez hasonlóan nyugodtan létezhetne egybeírva is), a mai helyesírási szabályok szerint a *hét közbe(n)* szerkezet két szóba írandó. Így írtuk mi is:

Leirat	Normalizált alak
met akkor əə ɔkkor úgy vót, hogy ə hjét= =közbe mēntél ə zēscolába, szombaton nem kellēt mēt a tanyitók ēs nem mēntēk oda	mert akkor öö akkor úgy volt, hogy ö hét közbe mentél az iskolába, szombaton nem kellett mert a tanítók is nem mentek oda
Hé- hétközna, nincs érkezése mondani, nem érkezett. Hét= =közbe . Nincs, nem érkēzēm mē tizenēggy gyērmēkēm və.	Hé- hétköznap, nincs érkezése mondani, nem érkezett. Hét közbe . Nincs, nem érkēzem mert tizenegy gyermekem van.
Ő vót vasárnap. S én vótam hét= =közbe . Mijesnap. Mēhesnap. Hét= =közbä . S ə vasárnap ő végezte.	Ő volt vasárnap. S én voltam hét közbe . Művesnap. Művesnap. Hét közbe . S ő vasárnap ő végezte.
Hét közbe mindēn rēgvēl misē vót. Mű mēntünk a misére. Mējik tuot ęlmēnt hét= =köz- , mējik nem, dē vasárnap tēmplomba nem fértél. Úgy ęlmēntünk mű.	Hét közbe minden reggel mise volt. Mi mentünk a misére. Melyik tudott elment hét köz- , melyik nem, de vasárnap templomba nem fértél. Úgy elmentünk mi.

Az alábbi három helyen azonban az egybeírás mellett döntöttünk. A döntést nehezítette, hogy a *hétközbé*-vel párba állított *vasárnap*-on nincs rag (*esik vasárnapra*, *esik hétközbe*).

Leirat	Normalizált alak
Szēttēmbrinek a második napján, adică pe	Szeptemberinek a második napján, adică pe

două, hogy vót a kettődik napján, akármikor, ha hétközbe esett, ha vasárnap, mikorra esett, akkor vót a búcsú. <i>Mhm.</i> De most hoj csinálnak? Opt sec-, opt septembrii ha nem esik əə vasárnap, esik hétközbe, akkor mutájuk. Ha eléb ȳan két nappal ȳz a vasárnap, akkor tészik elöb, ha nem, tészik hátrəb. Igēn, de nēzze hogy van itt. Hogy aa hétközbe esik a hētedikje, mincsak vasárnap lēssz aa aztá utána vas- vasárnap. Most, hētfűn e hét. Mincsak vasárnap lēsz [...] bűcsu.	două, hogy volt a kettődik napján, akármikor, ha hétközbe esett, ha vasárnap, mikorra esett, akkor volt a búcsú. <i>Mhm.</i> De most hogy csinálnak? Opt sec-, opt septembrii ha nem esik öö vasárnap, esik hétközbe, akkor mutáljuk. Ha elébb van két nappal ez a vasárnap, akkor teszic elébb, ha nem, teszic hátrəbb. Igen, de nézze hogy van itt. Hogy a hétközbe esik a hetedikje, mindcsak vasárnap lesz a aztán utána vas- vasárnap. Most, hétfőn a hét. Mindcsak vasárnap lesz [...] búcsú.
--	---

Lásd még: NySz – [hétköz](#); ÚESz – [hétköznap](#); CzF – [hétközben](#)

9) másodnap, harmadnap, azonnap

Moldvában az -*Vdik* mellett a sorszámnévképző -*Vd* változatával is találkozni:

Leirat	Normalizált alak
száll ala Pokora, harmannapra halattyaibó feltámada	száll alá pokolra, harmadnapra halottaiból feltámada
Harmannapig kergettek, negyedik nap lefogtak, kőoszłophoz kötözték.	Harmadnapig kergettek, negyedik nap lefogtak, kőoszłophoz kötözték.
harmadnapok előtt halálát megjelentem, fēlkoronāddzam és úgy küdöm a szēnt atyāmna orszāgāban āment	harmadnapok előtt halálát megjelentem, felkoronázom és úgy küldöm a szent atyámnak országában ámen
Mēghala és eltemettēték, alászälla poklokra, harmadnapjān halattyaiból feltámada	Meghala és eltemetteték, alászälla poklokra, harmadnapján halottaiból feltámada
Hojnē sírnék, hojnē sírnék, hā ma täljēs harmadnapjān z= =én áldot szēn fiamat nēm láttam. [...] Harmadnapján megfogānak, kivivének Kálvári hēgyirē	Hogyne sírnék, hogyne sírnék, ha ma teljes harmadnapján az én áldott szent fiamat nem láttam. [...] Harmadnapján megfogának, kivivének Kálvária hegyére
Áldot szēnt fiacskām, hojnē sírnék, hojnē szomørkodnām, mikor tēgēd két nap kərgātēnek, a harmadik napján mēgölēnek	Áldott szent fiacskám, hogyne sírnék, hogyne szomorkodnám, mikor téged két nap kergetének, a harmadik napján megölének

ó ne kérdézzén, ne csodálkozzon én anyám, Máriá, mēt azok a kęgyetlen zsidók két nap üdözének, harmadik napján męgfogának Harmadik kegyēs napja a zén áldot Szën Fiamat nęm láttam. [..] Harmadik kęgyēs napja, hogy kęrgättäk, üdöztek, męddig magas Kárváriáro kikerítették. Vót husét másodnapján. Másodjēvre vajak hetven. <i>Hogy?</i> Másadjēvra vajak hetven. Qosztá mászodnap fót ə bőcsu Kiszasszony. Sz ot hátunk azonn ě zējjen oda= =ki ə, az a kättüdik éjen. Mászik éjen jöttünk vissza, mikarra hazaértünk mászadnap vajęgy tizenęgykorra hazajöttünk	ó ne kérdezzén, ne csodálkozzon én anyám, Mária, mert azok a kegyetlen zsidók két nap üldözének, harmadik napján megfogának Harmadik kegyes napja az én áldott szent fiamat nem láttam. [..] Harmadik kegyes napja, hogy kergettek, üldöztek, meddig magas Kálváriára kikerítettek. Volt húsvét másodnapján. Másodévre vagyok hetven. <i>Hogy?</i> Másodévre vagyok hetven. Aztán másodnap volt a búcsú Kisasszony. S ott háltunk azon az éjen oda ki ő, az a kettedik éjen. Másik éjen jöttünk vissza, mikorra hazaértünk másodnap vagyegy tizenegykorra hazajöttünk
---	--

Ahogy a példák mutatják, a MoMa korpusz rendhagyó sorszámnévképzős adatainak nagy része kötött szövegben található, és *nap* utótagú. A rend kedvéért (az Apostoli hitvallás modern szövegében szereplő *harmadnapon feltámadt* mintájára) az összes ilyen szókapcsolatot **egybeírtuk**, függetlenül attól, hogy **birtokos szerkezeteket** alkotnak-e vagy sem, illetve van-e rajtuk valami **egyéb toldalék**. Valójában a külön- és az egybeírás mellett is szólnak érvek, egyéb normalizált korpuszokban mindkettőre van példa:

Ómagyar korpusz:

- Artaxerxész országlatának **másod esztendejében**
- Boldogasszony **másod [Q.Ord=Vd] vecsernyéje**
- **másod (második) barátja** embernek felesége, fiai és szülei
- a **harmad hónap** XXIV. napján
- **harmad (harmadik) betű** az édes Máriának nevébe az r
- **harmad [Q.Ord=Vd] nyelv** vagyon ördögi nyelv
- Holofernesz kedig **másod napon** parancsola az ő seregeinek
- és **másod [Q.Ord=Vd] napon** vőn két pénzt
- **harmad napon** felkelt halottaiból
- parancsoljad azért őriztetni a koporsót **harmad [Q.Ord=Vd] napiglan**
- és mikor **másodnapon** kimene Betániából,
- **másodnap** kedig, mely a készülő nap után következik vala

- **harmadnapon** ismét eljőve az remete
- és **harmadnapon** megtökeletem

Történeti magánéleti korpusz:

- **Másod [Q.Ord=Vd] éjszaka** pedig Balogné felkelvén ágyából
- **másod [Q.Ord=Vd] szavában** ismét azt monda', hogy nem miránk szólt
- Nem ér **harmadnapot [N.Acc]**, e fenyegetés után **másod [Q.Ord=Vd] éjjel** ily dolog esék a szegény atyámon
- Nagyasszony-nap után **másod- [Q.Ord=Vd]**, avagy **harmadnap [N.Tmp_inl]** indul Pozsonyba'n.
- **másod- [Q.Ord=Vd]** vagy **harmadnapjára [N.PxS3.Sub]** mintegy 11 esztendősi kori Éva nevű leánykája a tanúnak [...] annyira megromlott, hogy [...]
- **másod- [Q]** és **harmadnap [N.Tmp_inl]** múlva megbetegedett
- **másod- [Q]** vagy **harmadnapjára [N.PxS3.Sub]** a tehenének elveszett a haszna
- E levél kelt karácsony **másodnapján [N.PxS3.Sup]** Husztban, 1542.
- **harmad [Q.Ord=Vd] egész napig** se nem evett, se nem ihatott
- **harmad [Q.Ord=Vd]** vagy **4 napra** azon tehát megbetegedett

A morfológiai címkékből látható, hogy magával a képzővel elbír az elemzőprogram, de a kódja csak akkor jelenik meg a címkében, ha a számnév és az azt követő szó nincsenek egybeírva. Ennek fényében a különírás lett volna célravezetőbb.

Az **azonnap** összetételt az **aznap** tájnyelvi megfelelőjének tekintettük, és egybeírtuk:

Leirat	Normalizált alak
<i>Azon a napon történt ez? Azānnap. [...] A pap azt is monta, hogy csinājanak böjtöt. Post Úgy monta, hogy azānnap, [...] Vizet szé nem iszik széni. [...] Há ő megmonta csak annyit, azanap, ki akárhol lész, nem iszik vizet sē.</i>	<i>Azon a napon történt ez? Azonnap. [...] A pap azt is mondta, hogy csināljanak böjtöt. Post Úgy mondta, hogy azonnap, [...] Vizet se nem iszik senki. [...] Há ő megmondta csak annyit, azonnap, ki akárhol lesz, nem iszik vizet se.</i>
<i>Mijān, mejik nap kēlēt= =nē mēnnyēn katonānak, azōnnap mēghót. [...] de a bibi a vót, hogy mejik nap végzētünk, azonap koncēntrātak dirēkt a [...] a zālomāsba vittek vissza.</i>	<i>Milyen, melyik nap kellett lenne menjen katonānak, azonnap meghalt. [...] de a bibi az volt, hogy melyik nap végeztünk, azonnap koncēntrāltak direkt a [...] az állomásba vittek vissza.</i>

Könnyen lehetséges azonban, hogy az **azonnap** mégsem egy összeforrott lexikális elem, hanem egy többszavas kifejezés (**azon + nap**). Ebben az esetben a különírás lett volna a megfelelő választás. Vö.:

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Igen, mikor megöbödök, akkor, akkor feköttem, keresztet vettem, s én asz mondom, én Istenem segéj még ezënd a nap és, öröj meg szeréncsétlen órától, szeréncsétlenségtől, tűztől, víztől,	Igen, mikor megébredök, akkor, akkor felkeltem, keresztet vetettem, s én azt mondom, Én Istenem segéj meg ezen a nap is, őriz meg szeréncsétlen órától, szeréncsétlenségtől, tűztől, víztől,
--	---

A **TMK**-ban mindkét megoldásra van példa (jelenleg 29 db *azon nap* és 36 db *azonnap* van benne):

az Kyer Akiért a+ki N Pro Rel.Cau	megh meg meg VPfx	is is is Clit_is	hala, hala hal V.Ipf.S3	[azon Nap azonnap azon+nap N.Tmp_inl]	Estve fele. estefelé. este+felé Adv						
leánkája leánykája leányka N.PxS3	[azon nap azonnap azon+nap N.Tmp_inl]	ugy úgy úgy Adv Pro	megh romlot, megromlott, meg +romlik VPfx.V.Past.S3	. hogy hogy hogy C	máj mai mai Adj	napig= napig nap N.Ter	is is is Clit_is	kinlodik, kínlódik, kínlódik V.S3			
[azon Azon azon Det Pro]	[nap nap nap N.Tmp_inl]	estve este este N.Tmp_inl	pedigh pedig pedig Adv	ki ki ki VPfx	akarván akarván akar V.PartAdv=vÁN	a a a Det	Fatens fatens fatens N	menni menni megy V.Inf			
szegeni szegény szegény Adj	Uram= uram úr N.PxS1	is is is Clit_is	ket két két Q	hettel héttel hét N.Ins	utanna utána utána Adv	[azon azon azon Det Pro]	[nap nap nap N.Tmp_inl]	s s s C	[azon azon azon Det Pro]	[oraban óraban óra N.Ine]	meg hala. meghala. meg +hal VPfx.V.Ipf.S3
[azon azon azon Det Pro]	[nap nap, nap N.Tmp_inl]	.	a melyben <amelyben a+mely N Pro Rel.Ine	megh fogatatott megfogattatott meg +fog VPfx.V.Fact.Pass.Past.S3	Tott Tóth Tóth N	Ilona, Ilona,> Ilona N					

A kifejezés az **MTSz**-ben csak különírvá szerepel (ne feledjük, hogy ez a korpusz még nincs normalizálva, tehát a szövegeket betűhű, eredeti tagolás szerinti formájukban tartalmazza):

- 1) Debretzemben a ' köz emberek , kik ez füvet csikorgó fünek hívják , némellyek negyed ' s harmad napi hideglelésben , fél marokra valót-is leveleiből borban meg-főznek ' s azt ízfzák-meg , melly fellyül ' s alól annyira ki-purgálja őket , hogy azon rofz vendégektől egézfzen meg-menekednek ; De itt én arra intem őket , hogy **azon napon** béne vegyék , melly a ' Hideglelésnek napja : A ' bevétele után pedig **azon nap** favanyot ne egyenek
- 2) [...] erre-való nézve úgy mög-haragudott reája : hogy egy leg-éktelenebb szín alatt (mint-ha szükségére mönne) Csereit el-hagyná , és még **azon nap** a ' Fejedelemhez mönne , el-beszélvén a ' Rúsa-színű vég laplikát , Órkénnek ajándékát .
- 3) **Azon nap** , mellyen a ' Tripolisi partokról meg indultak , dél utánn egy más Tunisi Török hajó indúlt meg utánnak ; ez be érte azon hajót , mellyen Ujvári és Miskei társaival együtt vólt
- 4) **Ugyanaz nap** délelőtt már több ízben lovagolt s kocsizott ablakom előtt a gróf , de én igen

rossz hangulatban is voltam , más pedig az volt előttem , hogy már csakugyan a város nyelvén voltam . **Azon nap** éppen nem volt játék , és egyedül ültem otthon .

10) férjhezment

A *férjezett* / *házas* szavakkal rokon melléknévnek tűnik, egybeírtuk.

Leirat	Normalizált alak
Uj nem lehetett lejék @@ ǵ lyán vòt. @ A zannya. [...] Səə immá most ə, nā. Férhe, nem ijen aszon, mondom férhëzmënt .	Úgy nem lehetett legyék UNK ő leány volt. UNK Az anyja. [...] S immár most ő, na. Férjhe-, nem ilyen asszony, mondom férjhezment .

MMTnySz: Én kétesztendős **férhëzmënt asszan** vótam (P)
férjhezment → asszony (utaló címszó)

11) idevaló, odavaló, stb.

A *való* / *valós* / *valósi* (születés(ű)) utótagú kifejezések normalizálásakor az alábbi módon jártunk el:

x	+	<i>való</i>	egybe	<i>idevaló, odavaló</i>
x	+	<i>valós</i>	egybe	<i>idevalós, odavalós</i>
x	+	<i>valósi</i>	egybe	<i>idevalósi, odavalósi</i>
y	+	<i>való</i>	külön	<i>hova / honnat / innet való</i>
y	+	<i>valós</i>	külön	<i>hova / honnat / innet valós</i>
y	+	<i>valósi</i>	külön	<i>hova / honnat / innet valósi</i>

x	=	<i>ide / oda</i>
y	=	<i>hova / honnan / honnat / innen / onnan / innet / onnat, stb.</i>

Leirat	Normalizált alak
Há nēm, mēt én nem idevaló vagyāk. <i>Hanēm?</i> It csak ẽ lyányam.	Há nem, mert én nem idevaló vagyok. <i>Hanem?</i> Itt csak a leányom.
Jārt ęzėkvęl aa idevaló katolikus papākyal.	Járt ezekkel a idevaló katolikus papokkal.
Z= =élet jó ott ęs, de ott ęs dør új nēznek, mind a lőt mędvét, mę idegēn vagy, dør nem vaj a vėllik, s nem tucc úgy mind ők, nem vaj odavaló .	Az élet jó ott is, de ott is dor úgy nēznek, mint a lőt medvét, mert idegen vagy, dor nem vagy a velük, s nem tudsz úgy mint ők, nem vagy odavaló .
S ezėk horgyęstiek, odavaló születésűek?	S ezek horgyestiek, odavaló születésűek?

<i>S magik hogy kerültek ide, àról montak-e valamit, hoj jöttek ide? Há mük ə idevalóssak vótak a zöregék.</i> <i>De mincsak idevaló vagy nem, de nem, nem, nem, nem. Há idevalós.</i>	<i>S maguk hogy kerültek ide, arról mondtak-e valamit, hogy jöttek ide? Há mik ő idevalósak voltak az öregek.</i> <i>De mindcsak idevaló vagy nem, de nem, nem, nem, nem. Há idevalós.</i>
<i>S ő tud-e magyarul? Näm. Nem tud magyarul? Nëm. Honnan van, hova való születés? ə bákói.</i> <i>S i csángóső, egy egy diószéninek hogy mongya, hogy maga hova való?</i>	<i>S ő tud-e magyarul? Nem. Nem tud magyarul? Nem. Honnan van, hova való születés? Ő bákói.</i> <i>S így csángósan, egy egy diószéninek hogy mondja, hogy maga hova való?</i>
Hoa, hoj a, ho, hoa valósi maga? Kolozsvár, Cluj	Hova, hogy a, ho-, hova valósi maga? Kolozsvár, Cluj
<i>S ha magyarul maga honnan való, ma- maj honnan van, akko mit mond? Há mincsak Dózsa.</i>	<i>S ha magyarul maga honnan való, ma- maj- honnan van, akkor mit mond? Há mindcsak Dózsa.</i>
Se a honnat valók, mejik faluból valók? Kluzsról. Kolozsvárról vagyunk mi. Maga honniét való? Kolozsvárról. Korozsvár.	S a honnat valók, melyik faluból valók? Clujról. Kolozsvárról vagyunk mi. Maga honnét való? Kolozsvárról. Kolozsvár.
<i>Anton Cristinel, az kicsoda? Ẽz əə, mincsak innét való.</i> Min-, minděj- mm, apáim, s apóim, s mindëgyik innet= =valók vótak. [...] Szoa nem jöttek Pusztinából, vagyə valahonnan. Nëm, nëm, nëm. [...] Innet valók. Más faluból gyütnek azoknak mejikek onnat valók. Met éő onnat való, Butukárból.	<i>Anton Cristinel, az kicsoda? Ez öö, mindcsak innet való.</i> Min-, mindegy- mm, apáim, s apóim, s mindegyik innet való voltak. [...] Szóval nem jöttek Pusztinából, vagy valahonnan. Nem, nem, nem. [...] Innet valók. Más faluból gyűjtenek azoknak melyikek onnat valók. Mert ő onnat való, Butukárból.

Megjegyzés: A rendszer önkényes, de következetes.

12) módú, módul, módon, módján

A módú / módul / módon / módján utótagú kifejezések normalizálásakor az alábbi módon jártunk el:

x + módú egybe másmódú

x	+	módul	külön	más modul
x	+	módon	külön	más módon
x	+	módján	külön	más módján

x = egy / más / több / sok / egyéb / minden, stb.

Leirat	Normalizált alak
ə Magiknak a beszélgyik nem ojan, mind a szabófalviaké, ugye? Nem, nem. Nem. Más. Másmoldúb i sép. Máj ők is csak i séppet másmoldoskább e beszélgyik, de máj találja ninkel. Másmolduskábban beszélnek, nem min mük. S miért másmódúak? Sz én akkorə, befogtam, többöt. Töbmódú ineket isz əə meet urų ultam. Jaj, vuot, s min magyarak, s min magyarak, ulyan szépek, rózsafüziēr, s m sokmódú.	Ő maguknak a beszédük nem olyan, mint a szabófalviaké, ugye? Nem, nem. Nem. Más. Másmódúbb egy csepp- Máj ők is csak egy cseppet másmódúcskább a beszédük, de máj találja miénkel. Másmódúcskábban beszélnek, nem mint mik. S miért másmódúak? S én akkor, befogtam, többet. Többmódú éneket is öö mennyit ura voltam. Jaj, volt, s mind magyarok, s mind magyarok, olyan szépek, rózsafüzér, s m sokmódú.
Üö szárättä. Szerette? Szárättä ëgy módul. Mász mųldul beszélnek isz. Űk jobband értödnek kemedikkel min nų, min nük. Mm hųl a Miál de akkor mász moldul ult ə ház, mász mász ult. Aztá fölleltük egyéb mòdul. əhhə, még könnyűdëb. Így is, ugy is. Há. Minden módul.	Ő szerette. Szerette? Szerette egy módul. Más módul beszélnek is. Ők jobban értödnek kelmedékkel mint mi, mint mik. Mm hol a Mihály de akkor más módul volt a ház, más más volt. Aztán fölleltük egyéb módul. Ahaj, még könnyűdebb. Így is, úgy is. Há. Minden módul.
Szabófalvi, kelgyesti i mòldun beszélünk. [..] Szabófalvi ə, kelgyëst í mòldun beszélünk. Egy módon? Há. Mà às más módon. Az másik imácság. Măsz.	Szabófalvi, kelgyesti egy módon beszélünk. [..] Szabófalvi ö, kelgyesti egy módon beszélünk. Egy módon? Há. Má- azt más módon. Az másik imádság. Más.
Minden, minden móggyánə, bűnyikám nem,	Minden, minden módján, bunikám nem,

nagymámă tud vala szok imăccsăgăť. Mük mynduk əə kăldărusz', sz űk myndzsák, nem tom, hogy myndzsák űk, űk măsz mōdzsăn mondzsák. Nyűk nem tuduk tyăr magyarasszan, magyarasszan, măsz mōlgján de idzsə ne ippe ura értűdzsűnk.	nagymáma tud vala sok imădsăgot. Mik mondjuk őő kăldărus, s ők mondják, nem tudom, hogy mondják ők, ők măş módján mondják. Mik nem tudunk tyăr magyarosan, magyarosan, măş módján de így nem éppen ura értűdjűnk.
--	--

Megjegyzések:

- 1) Az eddig feldolgozott anyagban *-módúlag* / *-módúslag* utótagú alakok még nem fordultak elő. Ha a későbbiekben felbukkannak, a *-módú* mintájára egybeírjuk majd őket az előtaggal.
- 2) A rendszer önkényes, de következetes.

MMTnySz-szócikkek:

- egymódulag, egyebmódulag, kétmódú, kétmódulag, kétmóduslag, másmódú, mindenmódú, sokmódú, újmódú

Keresés (pl.): *mód*

Miscellanea

1) hetes, hetűs, heten, héten

hetes > hetes
hetűs > hetűs (magyarázat: *hetes*)

Leirat	Normalizált alak
<i>Hăt ěgyszĕr voltam magăval ěgy ojan hejĕn, ahol ěgy ijen hathetes tor volt. Temetĕs utăn hat hĕtre tort tĕttek.</i>	<i>Hăt egyszer voltam magăval egy olyan helyen, ahol egy ilyen hathetes tor volt. Temetĕs utăn hat hĕtre tort tettek.</i>
<i>S azóta maga őzvegy? Ez, ez ez elmaradat háramhetűsszen. Hă, avea trei săptămăni.</i>	<i>S azóta maga őzvegy? Ez, ez ez elmaradt háromhetűsen. Hă, avea trei săptămăni.</i>

Megjegyzés: Lehet, hogy a *hetűs*-t rövid *ű*-vel kellett volna írni.

MMTnySz: *hetűs, hetesleg, hetes* → *hetűs*

Egyéb különleges alakok:

Leirat	Normalizált alak
Sàrètë. Kiètkeréküssz əə kőcsi.	Sáréta. Kétkerekűs öö kocsi.
Há mük ə idevalóssak vótak a zőregék.	Há mik ö idevalósak voltak az öregek.
édēsapámnak a zapját há a ző apja úgy hozta bé, egy nagy disznyón átolvetősleg	édesapámnak az apját há az ő apja úgy hozta be, egy nagy disznón átalvetősleg

kétmóduslag ~ (Bg) hsz kétféleképpen; în două feluri; in two ways. – *Mos kétmóduslag monygyák* (Bg).

(MMTnySz)

heten > heten
héten > heten

Leirat	Normalizált alak
S még vannak [?] othon heten , nyólcon, <i>Mhm</i> . Kérēm szépēh, akko hogy élünk mēg?	S még vagyunk [?] otthon heten , nyolcan, <i>Mhm</i> . Kérem szépen, akkor hogy élünk meg?
Jártak mükər asz= =ongya, pásztorok, asz= =ongya jőön, vótak vaēgy hétēn . [...] Kājätēk pásztorok, szíesszētēk, mēnnyünk.	Jártak mikor azt mondja, pásztorok, azt mondja jöjjön, voltak vagy heten . [...] Keljetek pásztorok, siessetek, menjünk.

Megjegyzés: Az egyik jugáni interjú leiratában egy *kétet* alak is szerepel. Előfordulhat, hogy ez is a *heten* - *héten* típushoz hasonló, szabályos alak, de nyelvbontlásról vagy inaktív nyelvhasználat következtében létrejött ad hoc képződményről is lehet szó (az adatközlő a felvétel készültkor a település utolsó magyarul tudó beszélője volt, gyakran keresi a szavakat). Normalizáláskor meghagytuk az eredeti alakot, és magyarázatban jelöltük a bizonytalanságot.

Leirat	Normalizált alak
Ėgy esztendőt? Kiètetet . Kettűő. Trei. Këttyüő. Kìèt. Kìèt esztendüön. Kìèt év. De doi ani.	Egy esztendőt? Kétet [?] . Kettő. Trei. Kettő. Két. Két esztendő. Két év. De doi ani.

2) csikó, csitkó

csikó > csikó
csitkó, sitkó, stb. > csitkó + magyarázat: *csikó*

Leirat	Normalizált alak
Hol a harangok nem zúdúlnak, a csitkók nem szólnak, kakasok nem kikirínek.	Hol a harangok nem zúdulnak, a csitkók nem szólnak, kakasok nem kikirilnek.
kiizélte a lónak a hasát, kivette a sítkót , sánt belölle egy szíút. Assz= =onnya, s akkor elmént oda. Nem, a lóbó sánt.	kiizélte a lónak a hasát, kivette a csitkót , csánt belőle egy szíjat. Azt mondja, s akkor elment oda. Nem, a lóból csánt.

MMTnySz: csitkó, kicsicsitkó, lócsitkó, magárcsitkó, (meg)csitkózik, számárcsitkó, csikó > csitkó

3) baba, buba

baba > baba
buba > buba

Leirat	Normalizált alak
Pusztinai nagy hegy alatt van ëj forrás titok alatt, s aki abból vizet iszik, babájától elbúcsúddzik. Mār én abból vizet ittam, s a babámtól elbúcsúztam.	Pusztinai nagy hegy alatt van egy forrás titok alatt, s aki abból vizet iszik, babájától elbúcsúzik. Mār én abból vizet ittam, s a babámtól elbúcsúztam.
Äragadtam higgyën mëg, ne egy ojann läpädöt, paturát miféle let lész. Äragadtam a bubát , fityëgtëtem, lëmëntem a papig.	Elragadtam higgyen meg, na egy olyan lepedöt, päturát miféle lett lesz. Elragadtam a bubát , fityegtettem, lementem a papig.
De a m tuäd hogy hónak vala, údzs halnak vala meg a kiší bubák . De tudad nem varának, nem tugyák vala hidegtül ürezzék dílok. Járnak vala mmezitláb, járnak vala kapa- ii m, neîmbrăcați	De a m tudod hogy halnak vala, úgy halnak vala meg a kicsi bubák . De tudod nem valának, nem tudják vala hidegtől őrizték gyelok. Járnak vala meztláb, járnak vala kopa- így m, neîmbrăcați

MMTnySz: buba, kicsibuba, burjانبuba, leánybuba, bubádzik, bubaing, bubás, bubatekenyő, bubatekerő, stb.

4) köp, töp

köp, töp > köp

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Vaskesztűükkel sápdoszták, ostorokval osztorolták, szulicákval szurdolták, mérégvel, s nyálval töpdöszték , nadzs keresztre fölfeszítették. Fíj eltöpdösöm s háromcorig íj ęsę keresztet vetęk	Vaskesztyűkkel csapdosták, ostorokkal osztorolták, szulicákkal szurdolták, méreggel, s nyállal köpdösték , nagy keresztre felfeszítették. Így elköpdösöm s háromszorig így esent keresztet vetek
---	---

Megjegyzés: Maradhatott volna *töp* is. Az ÚESz-ben a **köp** alatt, területi változatként szerepel, az MMTnySz-ben mindenhol ez a főváltozat (*bétöp(i)*, *eltöpdös(i)*, *ęsszetöpdös(i)*, *letöp(i)*, *töp(ik)*, *töpés*, *töpvecsínált*, stb.).

5) csibbed, csabbod

norm. *csipked*, *csapkod*

Leirat	Normalizált alak
Vasostorval csabbodtak , vasdárdákval riggattak, és a pokolba mennyę kínok mindazakval min męgkínzottak [...] Dárdákva szürkogyák, vaskasztűükvel csabboggyák . Hogy mikor őt męgölték, úgy a csihánvol męgcsabbodták .	Vasostorral csapkodtak , vasdárdákkal luggattak, és a pokolba mennyi kínok mindazokkal mind megkínzottak [...] Dárdákkal szurkodják, vaskesztyűkkel csapkodják . Hogy mikor őt megölték, úgy a csihánnal męgcsapkodták .

MMTnySz: csibböd(i), csibbödött
csabbod > csap(ja), męgcsap(ja)

6) dorsi, dorsa

norm. *dorsa* + magyarázat: *nagyon*

Leirat	Normalizált alak
<i>Nem teccik jól lenni? Nem dorsá jó. Vín imá. Maga nem vén. Vín. Hányba született? Douzeciapte.</i> Vínyek dorsá . [...] Jugánbă tudnak ă vínyek, vínyek. [...] Gyirisbe is dörsă vínęk. <i>Nagyon soknak, dorsi. Há. Dorszi szęknęk.</i>	<i>Nem tetszik jól lenni? Nem dorsa jó. Vén immár. Maga nem vén. Vén. Hányba született? Douzeciapte.</i> Vének dorsa . [...] Jugánba tudnak a vének, vének. [...] Gerejestbe is dorsa vének. <i>Nagyon soknak, dorsa. Há. Dorsa soknak.</i>

ehedik ~ (Szf) tn ige éhezik; a răbda foame; be hungry, starve. CsángSz.

éhen *éhenn* (M), *ehen* (Pr, Szf) hsz éhen; de foame; of hunger. **Kif.** *ehen hal: Csak a gyermekejím ne hajjanak éhen!* (Pr); *öhen van éhes* (Bf). CsángSz. → **ül, vagy**

ehendül ~ (Pl) hsz éhesen; flămând; hungry, in the state of being hungry.

éhere ~, *éhërre, éherre, ehére, éhíre, iire, ijére, iéhere, igire, jigire, jéggére* (ált.) hsz éhgyomorra; pe stomacul gol; on an empty stomach. CsángA. 210.

éhés ~, *éhes, ehëss, ehëss, éhess, ehessz, iéhes, iéhess* (sz) mn éhes; flămând; hungry. CsángSz., CsángA. 279.

éhesség ~ (Szb), *ehesség* (Lk), *éség* (Csü), *ehësség* (M) fn éhség <az az állapot, hogy vki éhes>; foame; hunger. CsángA. 210.

ehetnék ~ (Bf) mn éhes; flămând; hungry. CsángA. 279.

éhezett ~, *ehezett, ehëzett, ehëzett (mez)* mn **1.** éhes; flămând; hungry. **2.** falánk; lacom, mănăcios; voracious. CsángA. 279. → **el**~

ehëz(ik) (M), *ehszik* (Szf); *ehëzett* (M) tn ige éhez-
zik; a răbda foame; starve. – *Addig ehëzett, hogy
mëghót* (M). CsángSz., CsángA. 279. → **meg**~;
elehezve

éhomra ~ (ált.), *ihomra* (Vi, Szp), *éjomra* (Pr) hsz
éhgyomorra; pe nemănecate; on an empty stomach. –
Ihomra ivám (Vi). CsángSz., CsángA. 210.

éhség *zéség; zéségvel* (Csü) fn éhínség; foamete;
famine. – *Kivótam Erdőbe* /= Erdélyben/ és *a zéségvel*
/= éhínség idején/ (Csü).

ehült ~ (Bu) mn éhes, megéhezett <személy>;
flămând; hungry. CsángA. 279. → **meg**~

ehülve ~ (Bf) hsz megéhezve; înfometat; hungry.

elehëzett ~ (sz); *elehëzve* (Szp) mn **1.** kiéhezett,
nagyon éhes; foarte flămând; famished, starved. – *El
van ehëzve* (Szp). **2.** lesóványodott; slăbit; fleshless,
wasted.

megéhesedik ~ (Szp) tn ige megéhezik; a i se face
foame; get hungry.

mëgëhezik *megiëhezik* (Bf), *megehezett* (Bl, Ju,
Pl); *ehszik mëg* (Pl); *mëg van ehëzve* (Dg);
megeheződik (Sze) tn ige megéhezik; a i se face
foame; get hungry. – *Megiëhezünk, oszt megcsö-
möllünk* (Bf). || *Mikor megeheznek, eljönnek.* | *Csak
ehëzzél mëg!* (Pl). CsángA. 279.

mëgehül ~, *megehül* (ált.) tn ige megéhezik; a i se
face foame; get hungry. – *Këll ëgyünk, met mëg-
ehültünk* (Cs). || *Eröst ehelnëm, mëgehültem* (M). ||
Jāj, úgy megehültem, hogy a szívëm szakad el (L).
CsángA. 279.

ehë éh, hungrig; *ehë vâçdžāk* ich bin hungrig;

ëz emberek ehëk die Leute sind hungrig.

ehedik (-ēl, -nī) = *ehëzik*.

ēhel (H): *mëk-hālt ē.* er starb vor Hunger.

ehen éhen, hungrig; *ē. jār* er geht hungrig

herum; *ē mëg-hōlt ē.* er starb vor Hunger.

ehëre (*ehemre, ehëdre* usw.) auf nüchternen

Magen; *ehëre* (od. *ehemre*) *nëm urā*

içdžām vîzet auf nüchternen Magen kann

ich kein Wasser trinken. S. *ēhomrā*.

ehëstet (-ēl, -tem, -nī) éheztet, hungern lassen.

ēheš (-ek) (H) éhes, hungrig.

ehetetlen »ehetetlen«, unersättlich.

ehetik (-ēl, -tem) ehetik, er kann essen;

ehelnëm ich bin hungrig.

ehetō eheto, essbar.

ehëzik (-ēl, -stem, -nī) éhezik, hungern;

mëg-ē. megéhezik, hungrig werden.

ēhomrā, ēhomrā (H) éhomra, auf nüchter-
nen Magen.

9) megyés, megyél

A *midžšësz* ['szomszéd'] szó normalizált alakja korpuszunkban a *megyés* lett. Ez nem állásfoglalás a szó eredetével kapcsolatban, csak egy olyan alak, ami a különböző változatokat véleményünk szerint viszonylag jól összefogja.

Leirat	Normalizált alak
Kel tuggyanak, me nekem van é midžšëszëm ot, szë mondta kə ot ha tucc magyarul új vacc jú, mongya domnule, tuod mit mundanak gata imediat, hă.	Kell tudjanak, mert nekem van egy megyésem ott, s mondta ke ott ha tudsz magyarul úgy vagysz jó, mondja domnule, tudod mit mondanak gata imediat, há.

Még üllök itt egy egy kicsit në. [...] Mégyélëk énə.	Még ülök itt egy egy kicsit na. [...] Megyélek én.
---	---

MMTnySz:	mégyes (l. lent)
DEX:	megies
ÚMTsz:	megyész
ÚESz:	megye
Lakatos (2003):	midzseszek, mizseszek = szomszédok (rom. megies: „mezsgyész”) mijesz (mizsész) = szomszéd
Youghlish:	megies , megies*

2. Rokonsági és más emberi kapcsolatok

(Mintegy 70 szó). — *bácsu* 'bácsi', *bágye* 'ua.', *běgyie* 'idősebb férfitestvér, nagybácsi', *buna* 'nagyanya', *bunyik* 'nagyapa', *bunyika* 'nagyanya', *cimbora* 'társ, barát', *dzsemen* 'ikertestvér', *dzsemenár* 'ua.', *dzsinere* 'vő', *fámilia* 'család', *kumnát* 'sógor', *kumnáta* 'sógornő', *kruszk* 'apatárs', *kruska* 'anyatárs', *lele* 'néni, néne', *logodilodik* 'jegybe lép vkivel', *mámě* 'anya', *matusa* 'nagynéni', *midzsés* 'szomszéd', *mos* ~ *mósuj* 'nagybácsi, öregember', *mostyiniłor* 'örökös, utód', *mujere* 'feleség, asszony', *mujeruska* 'asszonyka', *muszáfir*

[Márton \(1969, p. 97\)](#)

A román nyelv szláv elemeiben nincsen *ǵ* affrikáta. Az egyedüli szlávból származtatott román szó, amelyben *ǵ* hang található, a 'szomszéd' jelentésű *megiaș*, *megies*, mely, egyesek szerint, az azonos jelentésű szerb-horvát *medaš*-ból ered.¹ Fentebb azonban láttuk, hogy a szerb-horvát *d*-nak a román nyelvben palatalizált *ǵ* felel meg, amelyet a bánáti nyelvjárásban *dž*-nek ejtenek. Ezért sokkal valószínűbb ennek a szónak a magyar eredete (vö. *megyész* ua.).²

Igy tehát a *ǵ* affrikáta a *megiaș* szóban magyar közvetítés eredménye.

[Petrovici \(1957, p. 28\)](#)

mégyes *mégyesz* (Bg), *mizsesz* (Kl), *midzsess* (Kg), *midzsész*, *mizsiész*, *miziész* (Szf) fn szomszéd; vecin; neighbour. – *Mizseszemnek a disznoja* (Kl). || *E midzsészem el ult hiva váraszbă. | Hoz vizet a midzsészszitül* (Szf). Csrk.

MMTnySz

10) sárig, sárga

A *sárig* normalizált alakja *sárig* lett, nem írtuk át arra, hogy *sárga* (ez a magyarázat mezőbe került).

Leirat	Normalizált alak
Úr= =jidusnak szén szüve mëgszomorodva, sárig haja lëęreszve, s szent ajaka mëgkékülvël	Úr Jézusnak szent szíve megszorodva, sárig haja leeresztve, s szent ajka megkékülve
met jën sárig vótam, hazajöttem. Sárga vótam, nëm vótam piras.	mert én sárig voltam, hazajöttem. Sárga voltam, nem voltam piros.

11) mart, part

mart > norm. *mart*, magyarázat 'part'

Leirat	Normalizált alak
Igy ot van ě hĕgy, s oztá víz martyán van az a hĕgy, s aztá új mongyák annak a Tisza alatt.	Így ott van egy hegy, s aztán víz martján van az a hegy, s aztán úgy mondják annak a Tisza alatt.
Kimĕnt ěj nagy marton .	Kiment egy nagy marton .
Mind montotto martot , szĕ mind ment arra.	Mind bontotta martot , s mind ment arra.
Míg vala, mennek vala Lunkáră, sză tó-, vaja tómártakon vala í fel de o lemnie măi mungyák vala neki lemnie, ej fel de virág.	Még vala, mennek vala Lunkára, s tó-, vagyon tómartokon vala egy fel de o lemnie măi mondják vala neki lemnie, egy fel de virág.

12) ribu, rigó

ribu, rigó > rigó

Leirat	Normalizált alak
Új szeretem menyemet, mind a ribú séresnyĕt, mind a măska tejeskĕt.	Úgy szeretem menyemet, mint a rigó cseresznyĕt, mint a macska tejecskĕt.

13) kókis, kakas

kókis, kakas > kakas

Leirat	Normalizált alak
<i>Hogy ahol oroslánleányok laknak, vagy pusztă havasokba kókisok nem kikirilnek, kalácsot nem sĕtnek</i>	<i>Hogy ahol oroslánleányok laknak, vagy pusztă havasokba kakasok nem kikirilnek, kalácsot nem sĕtnek</i>
Hol a harangok nem zudúlnak, a csitkók nem szólnak, kakasok nem kikirínek.	Hol a harangok nem zúdulnak, a csitkók nem szólnak, kakasok nem kikirilnek.

14) innap, ünnep

innap, innapnap, innapló, stb. > norm. ugyanígy
 ünnep, ünnepnap, ünneplő, stb. > norm. ugyanígy

Leirat	Normalizált alak
<i>S ők ünnepĕlnek akko most a románok, ugyĕ?</i>	<i>S ők ünnepelnek akkor most a románok, ugye?</i>

dolgozol egész héten. De bár innapon úgy= =és menj el a misére, s állj meg egyszerűen nyugodjál meg te is. Hoj jöttek a zinnapok, husét innapjai. Harmadik, megemlékezzél arról, hogy innapokat szentelj.	dolgozol egész héten. De bár innapon úgy is menj el a misére, s állj meg egyszerűen nyugodjál meg te is. Hogy jöttek az innapok, húsvét innapjai. Harmadik, megemlékezzél arról, hogy innapokat szentelj.
--	--

MMTnySz: innap, kicsiinnap, innapló, nagyinnaplósan, innapnap, innapol(ja)

15) Elig tuok tapiskálni

Leirat	Normalizált alak
A Berszán tisztelendő úr misézett it magyarul. Itten igen, haltam én és, dā azért én nem tudtam ä- älmenni met ij vajak, ahøj vajak, älig työ tapiskálni.	A Berszán tisztelendő úr misézett itt magyarul. Itten igen, hallottam én is, de azért én nem tudtam e- elmenni mert így vagyok, ahogy vagyok, alig tudok tapiskálni.

A fenti részletben szereplő *tapiskálni* alakot végül s-el és i-vel normalizáltuk, nem írtuk át *tapicskálni*-ra vagy *tapos[ɡk]álni*-ra. Egyrészt azért, mert – ugyan nem kizárt, hogy ebben a konkrét környezetben ez történt – Pusztinában tudomásunk szerint nem ejtenek rendszeresen cs helyett s-et (l. [Kusa, maska](#)). Másrészt azért, mert az alakot egyes szótárakban címszóként, illetve magyarázatként is megtalálni, tehát vannak, akik önálló változatnak tartják. A különböző alakváltozatok besorolásával egyébként a szótárszerkesztők is láthatóan küzdenek/küzdöttek.

tăpiṣgāl (-t, -ni) tapiskál, mit den Füßen platschend treten (z. B. die Kinder im Schmutze auf dem Hofe).

(CsángSz)

tapod ,hova erősebb lépéssel lép, lépve lábával vmit megnyom, gyalult káposztát v. más növényt hordóban lábával erősen lenyomkod', *tapos* ,ua., gyümölcsből, kivált szőlőből a nedvet lábával kinyomkodja' (Ballagi Telj. szót.), *tapsoł*; *tapog* ,pulso, tundo; stampfen' (NySz.), (moldv. csáng. Sz. *tăpiṣgāl* ,**tapiskál**, kül. sárban'), vö. zürj. Wied *tapjędni* ,mit dem fuss

([Wichmann, 1908](#))

tapicskál *tapizgál* (Szf) tn ige tapos, topog <sárban, vízben>; a tropái <în noroi, în apă>; tread, stamp sg <the mud>. CsángSz.

(MMTnySz)

tapisgál l. **taposgál**
tapiskál l. **tapicskál**
tapiskol, **tápiscul** l. **tapicskol**

(ÚMTsz)

taposgál ige 1. ts v. tn *tapisgált* (Hódmezővh 463: 264); *tapizsgál* (J.berény 311: 37) | *tapozsgájjanak* (Hú.pályi 233): tapos, taposgat. *Csak ne tapozsgájjanak a szántáson, mer szípen eligazítottam* (uo.) | **a.** tn *tapizsgál* (Gyula 793); *tápižgāl* (Szabófalva 1803: 157): vízben, sárban tapos, topog. *Ne tapizsgájj a sárba!* (793) **2.** tn *tapisgál* (Bo. vm. 1228): (kisgyermek) járni tanul, tipeg. || CsángSz. *tápižgāl*. **Ö:** össze~. – **Vö.** *tapicskál, tipisgál*.

(ÚMTsz)

tapicskál ige 1. ts v. tn *tapiskál* (Heves m. 227: 15; K.újszállás 1342: 213; Gyerővh 1658): tapos, taposgat | **a.** tn *tapicgál* (N.szalonta 1410: 457) | *tapicskál* (uo.; H.nánás 1790): vízben, sárban tapos, topog **2.** tn *tápiskâ* (Óbást 1187) | *tapiskál* (Tarnalelesz 128): topog. *A templomba' is nagyon tapiskátak a [fázó] gyermekék* (uo.) **3.** ts *tapicskál* (Me.túr 2207): tenyerével vereget, csapdos vmit | **a.** ts *tapicská(l)* (Csombord 96): gyömöszöl [!]. **Ö:** el~, meg~, össze~. – **Vö.** *taposgál, tepicskél, tipicskál, tipicskél*.

(ÚMTsz)

Czuczor-Fogarasi (1862–1874):

TAPISKÁL, (*tap-is-kál* v. *tap-is-ka-al*) önh. m. *tapiskál-t*. Tipegve tapogva ide-oda mozog. Első része *tapis*, a *tapos* szó módosulata, azonban az *i* némi kicsinzést rejt magában; innen az *is* képző néha át is változik *ics*-re; vagyis az egész másképen: *tapicskál*.

TAPISKÁLÁS, (*tap-is-kál-ás*) fn. tt. *tapiskálás-t*, tb. ~ok, harm. szr. ~a. Tipegve-tapogva ide-oda mozgás.

16) csoda, csuda

A *csoda* szó *csuda* alakváltozatát mindenhol *csodá*-ra normalizáltuk, mégpedig azért, mert Moldvában létezik egy *csuda* hangalakú szó, melynek jelentése 'bosszúság, harag, méreg', és praktikus, ha ez a két szó élesen elválik egymástól (még akkor is, ha az eredetük egyébként azonos).

Leirat	Normalizált alak
Nekēm néccēr csinált csudát , minunát. csudát tett, a csudatëvő lett	Nekem négyszer csinált csodát , minunát. csodát tett, a csodatevő lett
Jaj azutăn, aztăn mennyit azok csudálkozták , s ^o örvendëzték	Jaj azután, aztán mennyit azok csodálkoztak , s ^o örvendeztek

csuda ~ (L, Szf, Tr) fn bosszúság, harag, méreg; ciudă, supărare; anger, annoyance. – „*S mikor e bojer meglátta, hogy Gábor gazdálkodik zó udvaraiba, akkor a bojer elpokkant csudájába, mérgibe.*” (Nm: Tr). || „*Csudák itt máma történnek.*” (Szf). CsángSz., Csrk.

(MMTnySz)

csudilódik ~ (K, Tr) tn ige bosszankodik, mérge-
lődik; a se necăji, a se înciuda; fret oneself. Csrk. →
meg~

(MMTnySz)

csudós ~ (K) mn mérges; ciudos, supărat; angry,
furious. Csrk.

(MMTnySz)

DEX: [ciudă](#), [ciudi](#), [ciudos](#)

17) Én tudom?

A magyarázat mezőben ezt külön nem jeleztük, de a fenti szerkezet Moldvában kb. annak felel meg, hogy *Ki tudja? / Én tudjam? / Nem tudom*. Vesd össze: r. *Știu eu?* exprimă îndoială, nesiguranță, șovăire ([Forrás: DEX](#)). Néhány példa:

Leirat	Normalizált alak
S onnat asz= =onnyák, hogy ə ę beszéltek, de én tudom . Asz= =ongyák, hogy nem tudták elhozni.	S onnat azt mondják, hogy ő e- beszéltek, de én tudom . Azt mondják, hogy nem tudták elhozni.
ə mennybe, van [...] pürgátòr, vajan e jàd, vajany én tudom , ne.	Ö mennybe, van [...] purgátor, vagyon a jád, vagyon én tudom , na.
<i>S ez a szánka ez mitől, mit əə, mi- mit jelent ez neki?</i> Há ki tuggya, én tudom .	<i>S ez a szánka ez mitől, mit öö, mi- mit jelent ez neki?</i> Há ki tudja, én tudom .
<i>Ezt, de mért kell ezt elajállani nekik, [...] ez mért jó?</i> E, ièn tud-, ièn tudom , mièt, mièt jó én tudom , én tudom .	<i>Ezt, de miért kell ezt elajánlani nekik, [...] ez miért jó?</i> E-, én tud-, én tudom , miért, miért jó én tudom , én tudom .
<i>És mikor lëssz az utolsó itélët?</i> Éñ tuom? De mit monnak? Mm, nem tuggya szënki.	<i>És mikor lesz az utolsó ítélet?</i> Én tudom? De mit mondanak? Mm, nem tudja senki.
Igen, mellik őrzi e jùhòkot, sóbàn. <i>Ott fent a hódba?</i> Ot vaan fënt. <i>Az hogy került fél oda?</i> Hát ièn tudom , hoj?	Igen, melyik őrzi a juhokat, csobán. <i>Ott fent a holdba?</i> Ott van fent. <i>Az hogy került fel oda?</i> Hát én tudom , hogy?

ës tuggyuk végzeni bábákul (O). **9.** <kérdve tagadás>; <negare prin interogare>; <used in negative interrogation>. – *Hà ièn tudam-ë?* (Bf). || *De az fog-*

MMTnySz, tud(ja)

18) Istennébe, Isten nevébe

[li]stennébe > norm. *Isten nevébe*, „sztenderd” alak: *nevében*

Leirat	Normalizált alak
Há jó lenne ideaggya nekēm ezt ə Isten= =neébe te. Isten= =néébe , mos nem adnak még ēj kőbricsot és Isten= =néébe . Nem annak vajan? Nem adnak sēmmit Isten= =néébe most, nemhoj ezt aggyák oda!	Há jó lenne ideadja nekem ezt ő Isten nevébe te. Isten nevébe , most nem adnak még egy kovricsot is Isten nevébe . Nem adnak vajon? Nem adnak semmit Isten nevébe most, nemhogy ezt adják oda!
<i>S azt eltemetik vele? [..] Az mēen isten= =nébe érte. Istēn= =nébe, úgy szokták. Amit adott aa nép, mēen isten= =nébe.</i>	<i>S azt eltemetik vele? [..] Az megyen Isten nevébe érte. Isten nevébe, úgy szokták. Amit adott a nép, megyen Isten nevébe.</i>

ISTENNÉBE, a székeleyknél összehúzza, ebből: Isten nevében; l. ezt.

(CzF., 1862–1874)

**Istennébe: istennevébe, t. i. pufra, in-
gyen dolgozik.**

(Kriza, 1863, p. 503)

istennébe: könyörületből. „*Isten-
nébe* attam neki egy kis szalon-
nát.”

([Horger, 1901](#), p. 396)

adunk istennébe ajándékként, isten nevében, kóstoló-
ként ad (O) | *Esz nekēm isz isztenbe atta egy olá pap-
né* (Bf); *Istenhez gondol* Istenhez fohászkodik: „*Az-*

(MMTnySz, *isten*)

uninhabited. – „*Tiltunk mü tüktököt,/ sárkányok,
szátányok, gonosztevő emberek,/ menjetek vissza a
puszta havasokba,/ hol áldott mise nem áldozik,/ ka-
kasszó nem szólalik,/ kürtőskalács **istennébe** /= isten
névében/ nem adakodzik!* (Ráolvasás: P: TV.). **2.**

(MMTnySz, *puszta*)

A tálakban ételt adnak: *galuskát*, levest, tejes laskát, a
csiprokbán bort, pálinkát, vizet. Egymásnak adják
istennébe, *pománába*. Gyertyával, *kibrikval* /= gyufá-
val/ s egy kaláccsal viszik át a szomszédba. „*S adjá*

(MMTnySz, *pünkösdi*)

19) éjfé, éjféle, éjfele

éjfé, éjféle, éjfele > éjfé

Leirat	Normalizált alak
Dę nem úgy adta bōjtōt, hogy ə hə jén ästā íffilekorig ha lehetőet egyēm tizenkättōkorig, s régvel tizkorig, hāncor nem ettem én a fábrikánál. [..] S a a nekēm sēmmit wót. Dè	De nem úgy adta böjtöt, hogy ő há én este éjfékorig ha lehetett egyem tizenkettőkorig, s reggel tizkorig, hányszor nem ettem én a fábrikánál. [..] S az az nekem semmi volt.

nekem av vót, hogy eşte nem bírtam eni, s akkor éjën kellett egyem. Sə éjfélekorig lehetett egyem.	De nekem az volt, hogy este nem bírtam enni, s akkor éjen kellett egyem. S éjfélkorig lehetett egyem.
---	--

MMTnySz: éjféli, Éjféli-csillag, éjféli(kor), éjféltájba

Megjegyzés: Érdekes módon a *fél* szócikk példái között és a mi anyagunkban sem találni *féle* alakot, csak *felé*-t (Pl.: *fälä román, s fälä magyar*). Az *éjféli* helyi változataiban azonban kifejezetten gyakorinak tűnnek az *é*-s alakok (*éjfélei csillag, éjféle, éjfélje, éjfélekor, éjféljeke, éjfélikor, éjféletájba, stb.*).

20) gazdábbak, gazdaság, gazda, gázda

A *gazda* szóról érdemes tudni, hogy Moldvában melléknév is lehet, melynek jelentése '*gazdag, vagyonos*'. Főnevet is képeznek belőle (*gazdaság*), ezt az MMTnySz *vagyon*-nak magyarázta, mi *gazdagság*-nak:

Leirat	Normalizált alak
Eee, ę jó pap. Ęz nem keresi, hogy csak gazdagaggyék, ennek nem kell gazdaság .	Ej, ez jó pap. Ez nem keresi, hogy csak gazdagodjék, ennek nem kell gazdaság .
Más ijen nume de familie mi van még a faluba? Ebbe a faluba Ambărus, Csikkă, əə mejik meg gazdábbák [...] e még vannak ijenek.	Más ilyen nume de familie mi van még a faluba? Ebbe a faluba Ambărus, Csipke, öö melyik még gazdábbak [...] ej még vannak ilyenek.

A szó a románba is átment (*gazdă*), itt így, *á*-san ejtik:

<https://dexonline.ro/definitie/gazda/pronuntie>. A nehéz az, hogy moldvai magyar beszélőknél is előfordul, hogy a *gazda* első magánhangzójának minősége az *á* felé közelít, de ez egyáltalán nem biztos, hogy azért van, mert a beszélő a szó román, vagy románból visszakölcsönzött verzióját használja. Lehet arról is szó, hogy az első *a* valamilyen hangtani okból valósul meg *á*-san, mint pl. az alábbi szavakban: *păhâr, măgăra, ă tēplom kărtyă árânt, tănăcsoljan, stb.* Végül találgatás helyett a *gazda* összes alakváltozatát (az *á*-sokat is) *gazdă*-ra normalizáltuk:

Leirat	Normalizált alak
ălgya meę a zlstēn ä háznaċ găzdăjăċ , házigazdasszonnyăċ cseléggyivel ęggyütt	ăldja meę az Isten e háznaċ găzdăjăċ , házigazdasszonyăċ cselédjével ęggyütt
Z= =iēn găzdăm , z= =iēn emberēm, a fost înmormântat în Tulgheș, în Tulgheș.	Az én găzdăm , az én emberem, a fost înmormântat în Tulgheș, în Tulgheș.

Kivételt az alábbi egy esetben tettünk, itt a terepmunkástól szinte biztos, hogy a román *gazdă* szó

hangzik el, 'albérlés, szállás' jelentésben:

Leirat	Normalizált alak
<i>Akarom kérdezni magát, hogy a, így eszé-, eszembe jutott, hogy it volt egy tanító, úgy hívták, hogy Botár László. Nem üsmerte, vagy nem ült it gá- gázdába, mikor</i>	<i>Akarom kérdezni magát, hogy a, így eszé-, eszembe jutott, hogy itt volt egy tanító, úgy hívták, hogy Botár László. Nem ismerte, vagy nem ült itt gá- gázdába, mikor</i>

MMTnySz: gazda, gazdaság, meggazdul

g a z d a (pl. nagy gazda): gazdag ember. (Péter, 1897, p. 427)

21) bab, paszuly(ka), fuszuly(ka), **faszuly(ka)**, fasole

bab, bob	>	bab
paszuly(ka)	>	paszuly(ka)
fuszuly(ka)	>	fuszuly(ka)
faszuly(ka)	>	faszuly(ka)
r. fasole ['bab']	>	r. fasole ['bab']

Leirat	Normalizált alak
Bab. <i>Babnak mongyák?</i> De ék mongyák faszujka , kalagoriák. <i>Aha. S maguk bab, babnak mongyák.</i> Bab. Münk babnak. Nem mongyuk egyebként.	Bab. <i>Babnak mondják?</i> De ők mondják faszulyka , kalagoriák. <i>Aha. S maguk bab, babnak mondják.</i> Bab. Mink babnak. Nem mondjuk egyebként.
<i>Mit válasszon? [..] ə Bqbot, fasole, fasole. Babot választ.</i>	<i>Mit válasszon? [..] Ö babot, fasole, fasole. Babot választ.</i>

faszujka ~ (ált.), *faszulyka* (Di), *fuszujka* (Di, naptól (hétfő), a hold állapotától (növekvő), jeles Csü, Lb) fn bab; fasole; bean: Phaseolus vulgaris. – A naptól függ. A karóst Szent Györgykor, a gyalogot *faszujkát mossam meg* (Csü). || *Most kápályuk a Szent Fülöp napján vetik.* | Sokféle változatban főzik, *faszulykát* (Di). || *A legócsóbb ennivaló a faszujka*, fogyasztják: savanyú levesként többféle változatban; *mit termesznünk mük.* | *Arja* != szerű/, ahol csépélünk rántott *faszujka* párolt, *törött faszujka* télen főzik. A *faszujkát* (O). || *Menyek faszujka tépni a mezőre* (Kg). *tört faszujka tormával*: nagypénteki böjtös étel. | **Sz.** *bokros faszujka* gyalogpaszuly (Bf); *harágos* Gyógyításban: hüvelyét, szemét és a *babtét* hasz-*faszujka* karós bab (ált); *krud faszujka* zöldbab (M); nálják teaként különböző bántalmakra; felszíni keze-*mezeji faszujka* (Ba); *rocskolt faszujka* (Bf), *törött* lésekre kenőcsökben. | Szálszámolással varrt *lapos-faszujka* (P) szárazbabfőzelék. **Kif.** *veri a faszujkát* öltés: *faszujka* him (L). **Fr.** *Faszolykától szoszog* csépeli a babot (Tn, Bgy); *tészen faszujkát* sántít (Vi); *hátol* (K). Csrk. 283, RMNyA., NyP. 28, 58–65, *ülteti a faszujkát* sántít (Szk). **Nr.** Vetésének ideje a HPNöv., HPSzf. 297–9. → **gyalog~**, **puj~**, **zöld~**

ÚESz: *fuszulyka* (alakváltozat: *faszulyka*), *paszuly*

22) vesz / visz

A korpuszban nem egy helyen erősen el kellett gondolkodnunk azon, hogy a hanganyagban /leiratban szereplő igealak vajon valóban a *vesz* ige-e (csak a köznyelvtől némileg eltérő jelentésben), vagy esetleg a *visz*-nek egy olyan ejtészvariánsa, amit nem ismerünk. Mivel Moldvában a *vesz* igenek számos, a köznyelvben ismeretlen jelentése van (*'magához vesz, kér, kap, elfogad'*, stb.), arról pedig nincs tudomásunk, hogy a *visz* rendszeresen *vesz*-ként valósulna meg, az elhangzó alakot az ilyen esetekben végül *vesz*-re normalizáltuk. Azt, hogy az ige jelentése a *'visz, hoz'*-ra hajaz, csak néhány helyen mertük megjegyezni, ilyen jelentéseket ugyanis az MMTnySz a *vesz*-nél nem tart számon.

Leirat	Normalizált alak
mikor meghót, [...] a gyermekeim nem erőztették ki a zógrádából, vügyék ki [...] S akkor mit montam, lăsași mē [...] ki kēl vigyük a zógrádából	mikor meghalt, [...] a gyermekeim nem erőztették ki az ográdából, vegyék ki [...] S akkor mit mondtam, lăsași mert [...] ki kell vigyük az ográdából
Dē m elkészülték māmát sz elvitték aa vöttek éveget, hoj fēlvizissék ha mēghal.	De m elkészülték māmát s elvitték a vettek üveget, hogy felvizítsék ha meghal.
De mé nem vęsziték el, lejék vęlēték nektek a zutra? Vędd , vęjēték el Vilmos, tējēték [...], na vęjēték ē s tējēték aa. [...] Ėlvisszük .	De miért nem veszitek el, legyen veletek nektek az útra? Vedd , vegyétek el Vilmos, tegyétek [...], na vegyétek el s tegyétek a. [...] Elvisszük .
Postás. Bákóból ē cšentruból vęttēm öt kösségnek. [...] Valea Mare, Faraoani și Cleja vót mász. Se spunea factor secundar. Ad igēn mässzä jó fēlmēnnyēn Bákóig, elvęttēm a zövít isz lę eddig, s itt adtam nęki számba.	Postás. Bákóból a csentruból vettem öt községnek. [...] Valea Mare, Faraoani și Cleja volt más. Se spunea factor secundar. Az igen messze jön felmenjen Bákóig, elvettem az övét is le eddig, s itt adtam neki számba.
Lęhullott a Jęzus vére s a szēn kęręszfa tövirę. Ėjöttek z= =andzsalak, fęszętték, fęvętték a zAcsánok.	Lehullott a Jézus vére s a szent keresztfa tövére. Eljöttek az angyalok, felszedték, felvették az Atyának.
Még a sōprúból ēs vett ki onnat nē aη szálacskákat. Vette oda, s űot én tom mi= =csinált így a plíta elótt ot dęszkęntált.	Még a söprúból is vett ki onnat ni olyan szálacskákat. Vette oda, s ott én tudom mit csinált így a plita előtt ott deszkántált.
<i>Búcsút nem visznek valahova?</i> Igen, búcsú csinálod gyēt nem essz, akkor veszi ki. Bócsu ję ki, szigur imádkoznak. <i>Az hogy csináják, a bócsut?</i> Bócsut, vęszik ki keresztet, mennek ki keresztkevel, imádkoznak.	<i>Búcsút nem visznek valahova?</i> Igen, búcsú csinálod gyet nem es, akkor veszik ki. Búcsú jön ki, szigur imádkoznak. <i>Azt hogy csinálják, a búcsút?</i> Búcsút, veszik ki keresztet, mennek ki keresztkevel, imádkoznak.

Ej nagy fiél málét meġfőżök, hogy **vėgyem** el meġ hă nem kapok kėnyeret rėggel, hınap miko lemėjėk.

Egy nagy fél málét meġfőżök, hogy **vıgyem** el mert hă nem kapok kėnyeret reggel, holnap mikor lemegyek.

Jövevényszók

1) Jövevényszók vs. román részek

A MoMa korpuszban számos román jövevényszó és románul elhangzó szakasz található (körülbelül három-háromezer tokenről beszélünk). Az, hogy egy adott interjúrészlet milyen nyelvűnek tekintendő, egy elméleti szempontból bonyolult, nehezen megválaszolható kérdés. A gyakorlatban azonban mégis dönteni kell erről valahogy, ami a MoMa korpusz esetében a **lejegyzési fázisban** történik meg.

Román részek

A románnak ítélt részek a **román helyesírás** szabályainak megfelelően kerülnek lejegyzésre, és az adott szakaszhoz a lejegyzést végző munkatársak egy hozzávetőleges **magyar fordítást** is megadnak:

{-1 ●«lt əə»●●iskola van-e, (r şcoală ['iskola'])?●}

leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	sztenderd alak	magyarázat	román szöveg fordítása
lt	lt	ltt			
əə	əə	öö			
iskola	iskola	iskola			
van	van	van			
-e	-e	-e			
,	,	,			
şcoală	şcoală	şcoală			'iskola'
?	?	?			

A lejegyzésekben a román részek **(r xyz ['fordítás'])** formátumban jelennek meg, a kész korpuszban azonban már csak a **fordítás** az, ami ezeket a szakaszokat a korpusz többi részétől megkülönbözteti. A NoSketchEngine keresőfelületén is ennek a segítségével lehet a román részekre szűrni, illetve azokat a keresésből kizárni:

Az adott elemhez van fordítás, tehát „román”:

[forditas="..*"]

[forditas=".+"]
[forditas!=""]

Az adott elemhez nincs fordítás, tehát „nem román”: [forditas=""]
[forditas!=".+"]
[forditas!="..*"]

Az interjúszövegek előfeldolgozása során a román részeket az összes többivel ellentétben **nem tokenizáljuk**, azaz nem bontjuk szavakra. Ennek következtében minden ilyen rész 1 db tokennek (szövegszónak) számít, függetlenül attól, hogy egy szóból vagy egy / több mondatból áll-e:

leirat	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat	román szöveg fordítása
Tata a fost abonat	Tata a fost abonat				'Apának volt előfizetése'
a	a	a	Det		
Katolikos	Katolikus	katolikus	Adj		
Világhoz	Világhoz	világ	N.All		

leirat	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat	román szöveg fordítása
Tud	Tud	tud	V.S3		
-e	-e	-e	QPtl		
magyarul	magyarul	magyar	Adj nat._Essmod		
,	,	,	WPUNCT		
csángóson	csángósan	csángó	Adj nat._Adj_s._Essmod		
?	?	?	SPUNCT		
Nu cred	Nu cred				'Nem hiszem'
hoj	hogy	hogy	C		
tuggyon	tudjon	tud	V.Subj.S3		
.	.	.	SPUNCT		

leirat	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat	román szöveg fordítása
%<ima>	%<ima>				

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh amin, precum era la început acum și-n pururea și în vecii vecilor amin	Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh amin, precum era la început acum și-n pururea și în vecii vecilor amin				'Dicsőség az Atyának és a Fiúnak és Szentléleknek ámen, most és mindörökké ámen'
.	.				
%</ima>	%</ima>				

Ahogy a táblázatokban látható, a román részek **az elemzésből is kimaradnak**. Normalizáláskor egyáltalán nem változtatunk rajtuk, csupán átmásoljuk őket a *leirat* oszlopból a *norm. alak* oszlopba.

Szóalak alapján természetesen – a korpusz többi részéhez hasonlóan – a román részekben és a hozzájuk tartozó fordításokban is **lehet keresni**. Az alábbi lekérdezés például olyan román szakaszokra szűr, melyekben Szabófalva településről van szó:

```
[forditas=".*[Ss]zabófalv.*"]
```

Ugyanez, közvetlenül a szövegben keresve (Basic Search, normalizált réteg):

```
*Săbăoani*
```

Ha a keresést a fordításokra, a normalizált rétegre és a magyarázatokra is kibővítjük, akkor már a korpuszban fellelhető összes *Szabófalvát* meg kell, hogy találja, legyenek azok románul vagy magyarul:

```
[lc="szabófalv.*" | magyarázat="[Ss]zabófalv.*" | forditas=".*[Ss]zabófalv.*"]
```

Ugyanez *kukoricával*, *rózsafüzérrel*, *pincével*:

```
[lc=".*kukoric.*" | magyarázat=".*kukoric.*" | forditas=".*[Kk]ukoric.*"]
```

```
[lc=".*rózsafüzér.*" | magyarázat=".*rózsafüzér.*" | forditas=".*[Rr]ózsafüzér.*"]
```

```
[lc=".*pinc.*" | magyarázat=".*pinc.*" | forditas=".*[Pp]inc.*"]
```

Az ilyen lekérdezések megfogalmazásakor figyelni kell arra, hogy melyik réteg van kisbetűsítve / tokenizálva / tövesítve + elemezve, és melyik nincs.

Jövevényszók

A románnak ítélt részekről eltérően a román eredetű elemek (jövevényszók, kölcsönszók, stb.) **kiejtés szerint**, fonetikusán vannak lejegyezve, jelentésük pedig a **magyarázat** mezőben van

megadva. Ezeket az elemeket **normalizáljuk**, **tövesítjük**, és **elemezzük** is:

• Ki sz kinek **szèpàràt** ['külön']. •

• (r **Aşa** ['így']) ùdzs hi- **numilják** ['hívják'] ɔtt azt ă **tàrláwát** ['szántóföldet'], •

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	norm. elemzés	magyarázat
Ki	Ki	Ki	aki	N Pro Rel	
sz	sz	s	s	C	
kinek	kinek	kinek	aki	N Pro Rel.Dat	
szèpàràt	széparát	szepárát	szepárát	Adv	külön
.	.	.	.	SPUNCT	

leirat	egyszerűsített alak	normalizált alak	magyarázat	román szöveg fordítása
Aşa	Aşa	Aşa		'Így'
ùdzs	udzs	úgy		
hi-	hi-	hí-		
numilják	numilják	numilják	hívják	
ɔtt	ott	ott		
azt	azt	azt		
ă	a	a		
tàrláwát	tárlavat	tárlávát	szántóföldet	

Formailag ezek a tokenek semmiben nem különböznek a magyar eredetűektől, így nincs mód arra, hogy az összeset egyszerre lekérdezzük, illetve egy lekérdezésben kifejezetten a jövevényszókra szűrjünk. Arra viszont a normalizálásukkor külön figyelmet fordítottunk, hogy **mindig legyen hozzájuk magyarázat**, és a magyarázatok a **lehető legegységesebbek** legyenek. Ennek köszönhetően a jövevényszavak között a magyarázat mezőben megadott jelentésük alapján is elég jól lehet keresni, pl. szinonimákat és azonos alapszóból létrejött származékszavakat is meg lehet így találni.

[magyarázat="egyáltalán"]	>	gyelok, difél
[magyarázat=".*fénykép.*"]	>	póza, pózál, lepózál, felpózál fotográfia, lefotográfiál, felfotográfiál
[magyarázat=".*szek[ée]r.* . *kocsi.*"]	>	sáréta, kăruca(kas), (ló)trăszura, terü
[magyarázat=".*harang.*"]	>	klopocel, klopotár, harangozóné

[magyarazat=".*háború.*"] > războj, răzbel, verekedés

[magyarazat=".*kalác.*"] > kozona, kozonák, pászka, kókonya

A magyarázatok egységesítése mellett a korpuszban való navigáció megkönnyítése érdekében összeállítottunk egy **táblázatot** is, amelyben minden olyan szót feltüntettünk, amivel kapcsolatban felmerült a román eredet gyanúja. A táblázatban az alábbi adatok szerepelnek:

- a szó normalizált alakja
- a hozzá megadott konkrét magyarázat(ok)
- a szó román megfelelője / feltételezett eredetije
- ehhez DEX (*Dicționar explicativ al limbii române*) link
- a szó az MMTnySz-ben: szócikk, címszó

Részlet:

norm. alak	magyarázat	eredeti / megfelelő	DEX link	MMTnySz szócikk	MMTnySz címszó
ádikă	vagyis	adică	adică	ádikë ~, ágyikë (Di), ádikă (Bf, Szf) ksz vagyis; adică; namely, that is to say. – Doliju, ádikë bálnya, mëghalt az embëre (Szf). Csrk.	ádikë
áдреса	cím	adresă	adresă	áдреса ~, ádrész (sz) fn cím; adresă; address. Csrk.	áдреса
ádventiszt	adventista	adventist	adventist	ádvëntiszt ~, ádvëntyist, ádvëntist, ádvëntiszt, ágvënytiszt (ált.) fn adventista; adventist; Adventist. Csrk. → hit, templom	ádvëntiszt
ájer	levegő	aer	aer	ájër ~, ájer, ájër, zájer (ált.) fn 1. levegő, szellő; aer, adiere de vânt; air, breeze. – Tiszta van moszt, hogy nincen homály, csendessz üdö, csendessz ájer (Bf). 2. szag; miros; smell. – A zájerja az iételnek (Di). Sz. hideg ájër hideg légáramlat (Tr). CsángSz.	ájër
ákt	irat	act	act	ákt ~; ákták (Bf), áktok (K) fn irat; act; document. – Biro monygyuk, ki csánnya ez áktákt (Bf). Csrk.	ákt
áktiviszt	aktivista	activist	activist	-	-
áliment	élelmiszer	aliment	aliment	-	-

A gyűjteményben tévedések és hiányok természetesen lehetnek és valószínűleg vannak is, de annak a célnak, hogy az általunk választott norm. alakokat és magyarázatokat dokumentálja, megfelel. Azt is könnyen visszakövethetővé teszi, hogy normalizáláskor hol tértünk el az MMTnySz szerkesztőinek döntéseitől. A fájl a projekt honlapján érhető el, jelenleg kb. 650 szót tartalmaz.

Kitekintés: visszakölcsönzés

A „román/nem román” kérdést tovább árnyalja, hogy a lejegyzések szerint románul elhangzó (román nyelvűnek gondolt), illetve román eredetű (jövevényszóként kezelt) elemek között természetesen olyanok is akadnak, melyek a **magyar nyelvből** kerültek a románba. Ilyen például a *vámes* szó:

m. *vámos* > r. *vameș* ([DEX](#)) > m. m. *vámes*

Az alábbi vizántai interjúrészletben a szóval háromféle formában is találkozhatunk:

Leirat	Normalizált alak
Dàr a màmájik fèljõttöztette lèánkà gùnyába, rokojëcs-, köntöskét csinát nekik, mikor ú ejött, akkor vàmës , emèn s fèlemelte a rokojkát, s meglátta hoj legénke. Akkor lèzártà a zöregèt, s a gyermekèkèt ès. S asz= =mondotta hoj tud mæg, hogya hónap ræggel mæg-, kivisznek s meglőnek. ə Akkor éjel vut èj naj lakadalom. A fost o petrecere vameșu s-ambătat Megrészegedèt, sə a felesége asz= =mondotta: öreg, vedd a gyermekèkèt s mènny! Met most a vámos részeg, s aluszik.	Dor a màmájuk felöltöztette leányka- -gúnyába, rokolyács-, köntöskét csinált nekik, mikor ő eljött, akkor vámes , elment s felemelte a rokolykát, s meglátta hogy legényke. Akkor lezártà az öreget, s a gyermekeket is. S azt mondta hogy tudd meg, hogy holnap reggel meg-, kivisznek s meglőnek. Ő akkor éjjel volt egy nagy lakodalom. A fost o petrecere vameșu s-ambătat Megrészegedett, s a felesége azt mondta: öreg, vedd a gyermekeket s menj! Mert most a vámos részeg, s aluszik.

2) Jövevényszók normalizálása

Ebben a fejezetben a MoMa korpusz román eredetű elemeire vonatkozó normalizálási gyakorlatunk leírása olvasható. A feladat rendkívül összetett volt, a rendszer pedig sajnos nem tökéletes: minden erőfeszítésünk ellenére is számos következetlenség, hiba, és ellentmondás terheli. A leírásban az alkalmazott szabályokon kívül ezekre is kitérünk.

Az itt olvashatók mellett a felhasználók rendelkezésére áll a korpuszban szereplő jövevényszók fent említett, teljesség igényével összeállított listája is, amelyben az összes (feltételezett) román jövevényszó normalizált alakja megtalálható.

Speciális karakterek (ș ș ț ț ț ț ț ț ț ț ț ț)

A román ábécé ș/ș/ț/ț karaktereit csak tulajdonnevekben tartottuk meg, mindenhol máshol s/S/c/C

helyettesíti őket.³⁹

Leirat	Normalizált alak
Akkor és sokat dolgoztam, Cșeușăzkuval , most és látom sokat kël dolgozzam.	Akkor is sokat dolgoztam, Ceaușescuval , most is látom sokat kell dolgozzam.
Hogy mëgyünk vala a Sumuléba uj ȝda.	Hogy megyünk vala a Șumuleuba úgy oda.

A román ábécé mellékjeles magánhangzóit (ă Ă â Â î Î) megtartottuk, ennek a részleteit lásd [lentebb](#). Keresés: [lc=".*[ăâî].*" & forditas=""]].

a / á

A román *ă* hangból normalizáláskor **általában á** lett:

- ádentiszt, ákt, ámerikán, ásá, dá, fáktor, frácsiszkán, fránk, gátá, grätár, kápucsin, kászéta, kátekizm(u), kátolik, kázák, megátákál, plákárda, práktikál, purgátor, reformát, szálár, szepárát, szlávon, tesztáment, stb.

Néha pedig *a*:

- abszolút, advent, almanach, aszfalt, bagdadia, brigadér, evangélista, kaucsukos, kazán, latin, magazi[ae]/magazin, para, reparál, szeparál, vagon, stb.

Ezeknek az *a*-val normalizált lexémáknak a nagy része a magyar köznyelvben is meglévő nemzetközi szó. Az ilyen elemeket az MMTnySz szerkesztői is hajlamosak voltak *a*-val írni (pl.: *bagdadia*, *evangélista*, *kazán*, *latin*, *magazia*, *para*). Valójában mindkét írásmód mellett szólnak érvek.

A fenti gyakorlat időnként olyan ellentmondásos megoldásokhoz vezetett, mint a *szeparál*, de *szepárát*, *reparál*, de *repárát*. Az utóbbi Moldvában ráadásul még *reperál* alakban is előfordul, a norm. alakot tehát három alak közül kellett kiválasztani: *repárál* (romános), *reparál* (köznyelvi), *reperál* (moldvai).

A képet tovább bonyolítja, hogy a moldvai beszélők gyakran olyan alakokat használnak, melyek se nem teljesen köznyelvek, se nem teljesen románosak. Pl.: *evángyeliszta*, *autóbuz*. Ezeket normalizáláskor vagy a romános verzió (*eváng(y)eliszt*, *autobuz*), vagy a köznyelvi verzió (*evangélista*, *autóbusz*) felé közelítjük. A választás nálunk az *evangélista* és az *autobuz* lemmákra esett.

Szóvégre csak az **ásá**, **dá**, **gátá**, **lá** szavakba írtunk *á*-t, máshova még akkor sem, ha románban amúgy

³⁹ Sajnos néhány ilyen tulajdonnévbe normalizáláskor nem a virgulával ellátott karakter került (ș/Ș/ț/Ț), hanem a cedillás verzió (ș/ș/ț/ț). Ezt valamikor jó volna javítani.

arra végződik a szó (és nem *ă*-re):

r. basma	>	bászma
r. tarla	>	tárla*

*A *tárla* ['szántófield'] szó az idáig feldolgozott anyagban csak végartikulusos alakban szerepelt (*tárláva*), de végartikulus nélkül is így, szóvégi *a*-val írnánk. Néhány hasonló szó (azok az alakok vannak aláhúzva, amelyeket a korpusz aktuálisan tartalmaz):

határozatlan	határozott	norm. alak
r. basma	r. basmaua	<u>bászma</u> / bászma
r. tarla	r. tarlaua	tárla / <u>tárláva</u>
r. șosea	r. șoseaua	<u>susa</u> / <u>susé</u> / <u>soszea</u> / susáva ⁴⁰

Ennek megfelelően az MMTnySz gyakorlatával ellentétben a *máma*, *táta* szavakat (és az ezekkel alkotott összetett szavakat is) szóvégi *a*-val írtuk (r. *mamă*, *tată*, végartikulussal r. *mama*, *tata*, a szótárban szereplő címszavak: *mámá*, *öregmáma*, *vénmáma*, *táta*, *mostohatátá*, *nagytátá*, *öregtátá*).

o / u

Egyes szavaknak, melyek a román köznyelvben *u*-t tartalmaznak, Moldvában *u*-s és *o*-s verziója is létezik. Ezeket, mivel a román értelmező szótárban így szerepelnek, normalizáláskor egységesen *u*-val írtuk:

cuhál / cohál
kurent / korent
lunka / lonka
licseu / licseo
pápura / pápora

A román *buboi* ['kelés'] szót pedig *o*-val (*buboj*), annak ellenére, hogy a terepmunkás *bubuj*-nak ejti.

o / a

Normalizáláskor érdemes arra odafigyelni, hogy az *o* > *a* magánhangzó-nyitás, amit az [Azak, nagyak, pityikak](#) szekcióban említettünk, jövevényszókból is gyakran előfordul. Ha felismerjük, nagyobb rá az esély, hogy a leiratban szereplő alakhoz a megfelelő norm. alakot rendeljük. Lásd pl.:

Leirat	Norm. alak
⁴⁰ MMTnySz-címszó: <i>susáva</i> DEX-link: șosea > területi variánsok: <i>so</i> ~, <i>soșe</i> , <i>sușea</i> , <i>șâșe</i> , <i>~se</i> , <i>~uă</i> , <i>~ee</i> , <i>șoșea</i> , <i>șusă</i> , <i>șușauă</i> , <i>șușea</i>	

précsinak	prétin - ok
pityikak	pitik - ok
székrétak	szekrét - ok
zsándármak	zsándárm - ok
szeminárok	szeminár - ok
dézkántak	deszkánt - ok
álimentak	áliment - ok
lingurárok	lingurár - ok
típárok	tipár - ok
lézsionárok	lédzsionár - ok
pártidak	pártid - ok
lütak	lót - ok
vadävilak	väduvil - ok (ige, E/1)
filmek	film - ok (ezt elrontottuk, <i>filmek</i> maradt)

Az *o/a* ingadozás ezekben a jövevénytörzsekben is tapasztalható: **congó/cangó, rodina/radina**

román:	<i>tingău, rodina</i>
MMTnySz:	<i>cangó, radina</i>

A mi szövegeinkben az előbbi szó **congó**-ként szerepelt, ezt így normalizáltuk, a *radina* pedig az MMTnySz-címszóval összhangban **radina** lett.

n / ny

1) A [Tanyít, disznyó, igeny](#) szekcióban említett *n/ny* ingadozás (vagy valami hasonló) a jövevénytörzsekben is megfigyelhető. Abban az esetben, ha az adott lexémában az *n*-t **egyszerű magánhangzó** vagy **mássalhangzó** követi, illetve **szóvégen** található, a lexéma normalizált alakjába (mindenhova) **n** került. Az ilyen szavakat általában az MMTnySz-ben is így, *n*-nel találjuk, az *ny*-es verziók jellemzően az alakváltozatok között szerepelnek.

Leirat	Normalizált alak
Ot húznak a mesinyék . Lëet tíz, húsz, ha-harminc mesin és vagyon.	Ott húznak a mesinek . Lehet tíz, húsz, ha-harminc mesin is vagyon.
Văleu mámikám [...] lószeķereķve s mësinyak , s izéķve.	Văleu mámikám [...] lószeķereķekkel s mesinok , s izéķekkel.
Prétinyak vagyunk, prétinyak	Prétinok vagyunk, prétinok
S ő tugya-ë ha vannak prétinyék aztăn na, mindinik csinál egy-egy falás ételt	S ő tudja-e ha vannak prétinek aztăn na, mindenik csinál egy-egy falás ételt

Tanyl. Töllem, ə feleségtül ə, dzserm- mászik précsinaktul. Szen Borbál a zə- csak megvan a zém pátronyom megvan a képen mos kijöttek ezek aa a pátrónyok, hoj monnyák a pátrónyok, ezek a bojérqk [...] most a Bungyézba dolgoznak ezek a, ez a pátróny. [...] még van e pátron me fèjárt a kërészfiam a rëggel, mëgnyírta z= =embër [...] Să monta, hoj dolgoznak a Plòpujba, még van ë pátron a Plòpujba. Há honnat a kétmiliòny? Honnat vëszí a kétmilíont? Há e nem lehetségës úgy iëlñi, há miliónyokva, há én honnat vëjëm kétmilíont Nekëm ës van ëj lëányom, van a törököknél, hoz pénzt, miliónyokot hoz, miko jó haza két, három miliónt. s azt a szëntelt burjánýokát reätëszëm, s akkor vizsëm ā közëlcëskë a zajtòhöz [...] Ako ot reätëjük a szëntelt burján ës tészünk rëa. Nëkëm ës vótak hitván gyëngëcskék, dë nekëm vótak búrjánýak, mëntëm el. Asz= =onýák nállunk van inëre- inëresztő. Vagyan cëpenýitör búrjáný. [...] Van kövérítő búrján ës, nyárba. Szëdëlli ho- hòj vejën ə innet əə dülcsàcát, teji bë a mászik borkànba. Én hónap rëggë ë kël mënnyek, a borkány lád z= =asztalon vannak. Mëgcsánták. Z= =oroszok mëgcsánták, a zàmërikányok, tyinyézok, másík s harmadík. Mos haza kell érjenek, ezën a hétën úgy monták a tëlëfonyon jőnek haza. <i>Ezt kitől tanulta, ezt a szép imáccságot? E a</i>	Tanul. Tólem, öö feleségtől öö, gyerm- másík prétinoktól. Szent Borbál az ö- csak megvan az én pátronom megvan a képen most kijöttek ezek a a pátronok, hogy mondják a pátronok, ezek a bojérok [...] most a Bungyézba dolgoznak ezek a, ez a pátron. [...] még van egy pátron mert feljárt a keresztfiam a reggel, megnyírta az ember [...] S mondta, hogy dolgoznak a Plópujba, még van egy pátron a Plópujba. Há honnat a kétmilion? Honnat veszi a kétmilíont? Há ez nem lehetséges úgy élni, há milionokkal, há én honnat vegyem kétmilíont Nekem is van egy leányom, van a törököknél, hoz pénzt, milionokat hoz, mikor jön haza két, három miliont. s azt a szentelt burjánokat reáteszem, s akkor vizsem a közelecske az ajtóhoz [...] Akkor ott reátegyük a szentelt burján is teszünk reá. Nekem is voltak hitvány gyengécskék, de nekem voltak burjánok, mentem el. Azt mondják nálunk van ínere- íneresztő. Vagyon cepenyítör burján. [...] Van kövérítő burján is, nyárba. Szégyelli ho- hogy vegyen ő innet öö dulcsácát, tegye be a másik borkánba. Én holnap reggel el kell menjek, a borkán UNK az asztalon vannak. Megcsánták. Az oroszok megcsánták, az ámërikánok, tyinézok, másík s harmadík. Most haza kell érjenek, ezen a héten úgy mondták a telefonon jönnek haza. <i>Ezt kitől tanulta, ezt a szép imádságot? Ö a</i>
--	---

bunykám, nagymámátul, nagymámától. [...] esz mondom e tătának, esz mondom a mămának, esz mondom a bűnyikánăk Tyăr ă zén bunikám, tyăr nagymámám ez. gyűrűt megszentelték, s akkor azt kötöttük föl a póka= běrynicére, mikor régen pókáltuk, de mos nem és pókáj�k. S oszt�a azt a sz�ent�elt gyűr�ut f��k�ott�uk a p�okab�ěrynicre Im�adk��z�am rom��nyeste h�a a akarsz ��dz�s. Nek�em csak �egy l��nyom v�ot, s annyi. [...] S �a akkor a kicsi lányka az ��v��, ugye? A l��ny���. L��nyomnak a l��ny���. [...] R��sznyepocik��, r��sz�nyepocika. Nu, �akkor elvette, d�� �� nem tudta, hogy a fia. S�� a nadz��t��t��ja, hogy a nyip��cs��. �� v�ot, de most odaadta ny��p��t��yanak. a t��nnap v�agott ��j n��potom ��j bornyucsk��t itt a szomsz���dba H�� job lenne it ��jek ijen ny��k��zsilt lej��k min maga?	bunik��m, nagym��m��t��l, nagym��m��t��l. [...] ezt mondom a t��t��nak, ezt mondom a m��m��nak, ezt mondom a bunik��nak Ty��r az én bunik��m, ty��r nagym��m��m ez. gy��r��t megszentelt��k, s akkor azt k��t��tt��k f��l a p��ka bern��c��re, mikor régen p��k��lt��k, de most nem is p��k��lj��k. S aztán azt a szentelt gy��r��t felkötötték a p��kabern��cre Im��dkozom rom��neste ha a- akarsz ��gy. Nekem csak egy leányom volt, s annyi. [...] S �� akkor a kicsi leányka az ��v��, ugye? A le��ny���. Le��nyomnak a le��ny���. [...] R��znep��cika, r��znep��cika. No, akkor elvette, de �� nem tudta, hogy a fia. Se a nagy��t��t��ja, hogy a nepótja. �� volt, de most odaadta nep��tj��nak. a tegnap v�agott egy nepótom egy borj��csk��t itt a szomsz���dba H�� jobb lenne itt ��l��k ilyen nek��zsilt legyek mint maga?
---	--

Ilyen m  g a **putina / putyina / putinya** szó is, melyben az *n/ny* mellett – többek között – [t/ty ingadozás](#) is tapasztalható. A szó norm. alakja az MMTnySz-címszóval összhangban **putina** lett.

MMTnySz: *masina, prétin, p  tron, milion, burján, bork  n, amerik  nos,   merik  n sz  l   / kakas, telefon, bunik, bunika, b  rn  c, n  p  t, n  p  ta, n  k  zsilt, putina, stb.*

2) Jövevényszókban az *n* abban az esetben is hajlamos *ny*-ként megvalósulni, ha a szóban **kettőshangzó** következik utána. Ilyenkor a kettőshangzó jellemzően egyeshangz  v   egyszerűsödik, t  h  t **ne  ** helyett **ny  **-t hallani. Mivel ezeket a szavakat általában az MMTnySz is **ny + egyszerű** **magánhangzós** formában tartalmazza, mi is   gy normalizáltuk őket:

Leirat	Normalizált alak
Mik��r elj��n��k e ny��m��k , ��nt��i t��sz��m e g��lusk��t,	Mik��r elj��n��k a nyámok , ��nt��i teszem a

aztá tēsžēk lēvēš s aztá siltet. Vajēgy bēteghēz mikor ēlhīnak vajj ha nyámok, ākkor nem kēl hīnāk, mēnūnk oda āszt [..] mūngyuk ā zolvasót Āzta mīg ūj sokon vannak, tē! Nyām̄cuk vannak, Nyām̄cu Marica, há. Nyēm̄mcu. Még aa v- valami szinyálákāt. Acolo mai sunt bătrâni care mai cunoaște limba maghiară <i>De innen</i> Balanyászábó. Nincsēnnek.	galuskát, aztán teszkek levest s aztán sültet. Vagyegy beteghez mikor elhívna vagy ha nyámok, akkor nem kell hívjanak, menünk oda aztán [..] mondjuk az olvasót Aztán még úgy sokan vannak, te! Nyám̄cuk vannak, Nyám̄cu Marica, há. Nyám̄cu. Még a v- valami szinyálákāt. Acolo mai sunt bătrâni care mai cunoaște limba maghiară <i>De innen</i> Balanyászából. Nincsenek.
---	---

román: *neam, Neamtu, sineală, Bălăneasa*

MMTnySz: *nyám, szinyála → csernyála (r. cerneală), Balanyásza*

Bizonyos, *-ne* végű szavak esetében azonban a **-nya** helyett normalizáláskor a **-nea** forma mellett döntöttünk. A részleteket lásd [az e-re végződő jövevényszókkal](#) kapcsolatos részben.

Leirat	Normalizált alak
It jó lēt vóna, it jó lēt vóna ebbe a szēgēn faluba, ha mēgcsinálták vóna azt a ē vizet. Sztāciunyāt. A sztāciunēāt. [..] Ha a lábamnak valaki valami urusságot, lēt vóna ēj jó sztāciunya mēnnyek csináj@ niște băi.	Itt jó lett volna, itt jó lett volna ebbe a szegény faluba, ha megcsinálták volna azt a ő vizet. Sztāciuneāt. A sztāciuneāt. [..] Ha a lábamnak valaki valami orvosságot, lett volna egy jó sztāciunea menjek csináljak niște băi.

m / n / ny

A román **mire(l)**, **mireasă** [‘vőlegény, menyasszony’] szavak a moldvai magyarban **ny-nyel** honosodtak meg. Az MMTnySz-ben is, nálunk is így találhatók:

Leirat	Normalizált alak
Nyírelnek ē zapja, z= =annya, nyirāszānak z= =apja, ōk csāntāk ē lakadalmat. Ej, mikor indult a nyirēly ēszkēnni. Há, z= =én najmāmāt hozták abba kārucábā, dijēt adūdott. Det ūlt nyirāszā.	Nyirelnek az apja, az anyja, nyirászának az apja, ōk csánták a lakodalmat. Ej, mikor indult a nyirel esküdni. Há, az én nagymámámat hozták abba kărucába, gyet adódott. Gyet volt nyirásza.

A **bombona** [‘cukorka’] szót **m-mel** írtuk, mert románul így van (r. *bomboană*). A **Bombonyika** tulajdonnevet szintúgy. MMTnySz: *bombony*.

Leirat	Normalizált alak
Věj ej bombonát de cincizeci de, de-un băț Ha úk meghalnak, van vagy három, Bombonyika , Varga, sz ez. Há meghalnak aztá nincsen gyiákunk.	Végy egy bombonát de cincizeci de, de-un băț Ha ők meghalnak, van vagy három, Bombonyika , Varga, s ez. Ha meghalnak aztán nincsen deákunk.

A **szánka/számka** [‘betegség, démon, ártó szellem, stb.’] szó nálunk **n-nel** fordult elő, ezért a normalizált alakja **szánka** lett. A [DEX](#)-ben, mint később kiderült, *m*-el szerepel (*samcă*), de a szótárban területi variánsként fel van tüntetve a *sancă* változat is. Az MMTnySz semmilyen formában nem tartalmazza ezt a szót, még példákban sem, így erre nem tudtunk támaszkodni.

Leirat	Normalizált alak
Szánkája asz= =onták hoj vót. [...] Szánka asz= =onták, gyúlt össze, s bătăg vót. Howa indultál, howa indultál, tē kicsi szánkă , tē nagy szánkă , hetvenhétfele szánkă . Én elindultam ennek a kicsi gyermeknek belészájak a tăstyibę.	Szánkája azt mondták hogy volt. [...] Szánka azt mondták, gyúlt össze, s beteg volt. Hova indultál, hova indultál, te kicsi szánka , te nagy szánka , hetvenhétfele szánka . Én elindultam ennek a kicsi gyermeknek belészálljak a testébe.

t / t' / ty / cs

A [Katy](#), [tyiszta](#), [latyin](#) szekcióban említett *t/ty* ingadozás a jövevényszókban is megfigyelhető. Normalizált alaknak itt is a *t*-s változatokat választottuk:

pitik / pityik
poveszte / povesztye
prétin / prétyin
putina / putyina
sántier / sántyier
timp / tyimp
kuti[ae] / kutyi[ae]
poáte / poátye

MMTnySz: *pitik, povesztye, povésztil(ja), prétin, putina, timp, kutia, kibritkutiacska, kárton kotyi, vaskutie, patye*

Leirat	Normalizált alak
Kijöttek e pityikak, kihozta a zlsztän pitikat. [..] Mert mük végzünk, s jönnek ezek e pitikak, mük. Vala í pověstye i mind egy imáccság, há. Szàu mongyam úgy min mondok i povësztët e gyermeeknek Mində új s mejik ho vannak rokonyai, gyermekäi əə, prétyinnjai. Prétinyak vagyunk, prétinyak İen egy putına után, úgy monnyuk mük. [..] nekem ə para biészúrva oda a putyina alá. [..] Nem, ő úgy gondolta, hogy it kőcsqlam biē, dā ęz oda əl van ə putyina alatt a para. Aztän onnat mikor ə kijött aztá elmënt ə szántyierra, hogy mongyam, öreg vót immá mikár elmënt a szántierra. Dët ə zoros tyimpja jött a zoros. Ilyen valiza vót, í nə teli. <i>Mhm.</i> Az kuty- kutyá Ulyan kutyěcská. szigür, hátul ə nagy kutię neki, hoā raktam bje Ně mēnny a záj= =fējit ęmēld fēl, əsz= =onnya, s ot van ęj kutiā teli parāwā, s vēd csak ęlé. Sze əə pəątyi megśánok, vaj= =sēppet ə szültënd isz ə piśinyēt. Nekem vaja Bērēndzsisťyēn. Să hă elhoztak í bábát Tyeckánból	Kijöttek a pitikok, kihozta az lsten pitikot. [..] Mert mik végzünk, s jönnek ezek a pitikok, mik. Vala egy poveszte i- mint egy imádság, há. Száu mondjam úgy mint mondok egy povesztét a gyermekeknek Mind úgy s melyik ho- vannak rokonai, gyermekei őö, prétinjai. Prétinok vagyunk, prétinok Én egy putina után, úgy mondjuk mik. [..] nekem a para beszúrva oda a putina alá. [..] Nem, ő úgy gondolta, hogy itt kulcsolom be, de ez oda el van a putina alatt a para. Aztán onnat mikor őö kijött aztán elment őö sántierra, hogy mondjam, öreg volt immár mikor elment a sántierra. Gyet az orosz timpja jött az orosz. Ilyen váliza volt, így ni teli. <i>Mhm.</i> Az kut- kutia Olyan kutiácska. szigur, hátul a nagy kutie neki, hova raktam be Na menj az ágy fejét emeld fel, azt mondja, s ott van egy kutia teli parával, s vedd csak elő. S őö poáte megcsánok, vagy cseppet őö sülten is őö pecsenyét. Nekem vagyon Berengyesten. S há elhoztak egy bábát Teckányból

Ilyenek még:⁴¹

ádvendiszt / ádventyiszt

bátisza / báyisza

kátekizm / kátyekizm

pártid / pártid

A *t/ty* ingadozást mutató szavakkal időnként **cs-s alakban** is lehet találkozni (norm. alak: **t-s**):

hârtie / hârtie / hârcse

poáte / poátie / pátye / poácse / pácse, stb.

prétin / prétyin / précsin

Leirat	Normalizált alak
misák erdő, de még nem adta el a sztát, deocamdată járunk hîrccsë kel, hoj vejük ki	mindcsak erdő, de még nem adta el a sztát, deocamdată járunk hârtiékkel , hogy vegyük ki
Doâr de â lesznek öregök, hogy poácsé tuggyanak, de nem.	Dor de há lesznek öregek, hogy poáte tudjanak, de nem.
Ėj poácsë azoknak, hoj cum să spun?	Ej poáte azoknak, hogy cum să spun?
Kel vala, meg kel vala fizeszd e bábát, meg kel vala fizeszd. De păcse míg, păcse nem, de nem.	Kell vala, meg kell vala fizesd a bábát, meg kell vala fizesd. De poáte még, poáte nem, de nem.
Honnan? Szoofalărul. Szabófalváról. Igen. Rokonok? Nyámok? ə nyámok ə prácsinak	Honnan? Szabófalváról. Szabófalváról. Igen. Rokonok? Nyámok? Őő nyámok őő prétinok
Tyâr= =ă précsinakval ə mennek ki ə.	Tyár a prétinokkal őő mennek ki őő.

Lásd még:

vót a zövé – mondja. Zutánd őket elküldték a sztatmoszéhoz
munkálni. Sz vala **csimpjába** annak, hogy érnek vala zalmák,
körték. Sz nem menen vala gyermek, hogy gyűjszenek földről

(Perka, 2015, p. 11)

Erdélyből, onnat jöttek, onnan jöttünk mik ide, a tatároknak
a **csimpjikon**...

(Perka, 2014, p. 11)

A **hustya/hustye** szót (r. *huşte*) az MMTnySz-t követve **ty-vel** normalizáltuk:

⁴¹ Ezekkel a szavakkal a MoMa korpusz anyagában még csak *t*-vel találkoztunk (ez lett a norm. alakjuk is), de az MMTnySz tanúsága szerint *ty*-s változatban is léteznek.

Leirat	Normalizált alak
Hústyě. Hùst-. Ulyan, ulyan ramaszičă, mm veszed ki onnét [...] cibrirül, a azt a korpăt [...] Az <i>hogy hívják amit eltészén?</i> Hústyě. Hustyě. Hústyě. S amikor a kenyeret sűtik, Hà. akkor tesznek-e el a əm hústyə?	Hustye. Hust-. Olyan, olyan rămășica, mm veszed ki onnét [...] cibreről, a azt a korpăt [...] Az <i>hogy hívják amit elteszen?</i> Hustye. Hustye. Hustye. S amikor a kenyeret sűtik, Há. akkor tesznek-e el a öhm hustya?

k / k' / ty / cs

A (sztenderd) románban **k** hangot tartalmazó szavakat a moldvai beszélők hajlamosak **palatalizált k'-val, ty-vel,** vagy **cs-vel** ejteni. Normalizáláskor ezek nagy részét **k-val,** egy részét pedig **ty-vel** írtuk, ahogy az MMTnySz is (*polonik, kilér, pákét, de intyegetor, tyár*). Utólag visszatekintve talán jobb lett volna vagy az egyik, vagy a másik megoldásnál maradni.

Leirat	Normalizált alak
Hát ez, miféle? Polonity. Polonika. Ez? Szürrü. Hova tette? ĩen, k- ot hátul əə kíľèrbe monnyuk mük, ott ə magazie. Negyvenegy kíľometru. Negyven kíľomëtru vajan. Vittəm vót két kíľu bort, négy kényerët, s [...] nem tom, ě darab szalonnăt. Ěgy gyimilyà, ěgy véka puĵt, hogy hoĵ mongyăk. <i>Igën.</i> Az e huszonöt tyiló E vaja virăg isz, vaja paradisz isz patlăzsikaa. Csiparăsz ə. Dę adtak ə, adtak Kácsikán ěĵ kătěcsizmucskăt, toĵd= əĵ magyart. Dę nem lătom òkělăr nélkü ə Sítílăm kănyű, əə nem kelnek otyělărěk, szá sítílăm ə levelet. Sze drăgă. Hàrămezěr frănk í í pătýětacska.	Hát ez, miféle? Polonik. Polonik. Ez? Szűrő. Hova tette? Én, k- ott hátul öö kilérbe mondjuk mik, ott ö magazie. Negyven kilometru. Negyven kilometru vagyon. Vittem volt két kiló bort, négy kenyeret, s [...] nem tudom, egy darab szalonnăt. Egy gyimilye, egy véka puĵt, hogy hogy mondják. <i>Igen.</i> Az ö huszonöt kiló Ö vagyon virăg is, vagyon paradics is pătłădzsika. Kiperus ö. De adtak ö, adtak Kácsikán egy kátekizmucskăt, tudod ö magyart. De nem látom okelár nélkül Ö csitilom könyv-, öö nem kellenek okelárék, s csitilom a levelet. S drága. Háromezer frănk egy egy pákétocska.

<i>Mi az, hogy tisztelnek?</i> əə pàlinka. Ràttyü. <i>Nincs nekünk pàlinkánkə.</i> Aggyak jën! Utuján van hol ă pàrotyiá mejink. Pàrotyiánál, pàrotyiánál. Mongya, ot van sz ott e pároqkénél.	<i>Mi az, hogy tisztelnek?</i> Öö pàlinka. Rákiu. <i>Nincs nekünk pàlinkánk.</i> Adjak én! Utolján van hol a párokia miénk. Párokianál, párokianál. Mondja, ott van s ott a párokiénél.
még ēmëntem egy szomszédhoz ës, s vizet vettünk tyibrikből Mëgcsánták. Z= =oroszok mëgcsánták, a zàmërikányok, tyinyézok, másik s harmadik. asz= =onta pàtër ennek nincsen sëmmi vàlorája. <i>Vàlorája.</i> Há, tyip nincsen Van egy, van eről egy, románul ës, csak magyarul nem tuom, mă asz= =onnyaa, hogy vót a, vót a kíp a a ffa sánt az annyáal gyerëket. Să ụ ụ elvette í tyábur ember, í gazdag ember. E ă ə mătuszëm nem akart menni utána, kă vala í szíp lyán sză az ə bəsíu, nem vala bəsíu, kă vala ífjú, de vala rút. Dee vala gazdag. Tettëm kîrpát, tyëpuui mennye pòzát csánt az nekem.	még elmentem egy szomszédhoz is, s vizet vetettünk tyibrikből Megcsánták. Az oroszok mëgcsánták, az ámerikánok, tyinézok, másik s harmadik. azt mondta páter ennek nincsen semmi vàlorája. <i>Vàlorája.</i> Há, tyip nincsen Van egy, van erről egy, románul is, csak magyarul nem tudom, mert azt mondja, hogy volt a, volt a tyip a a fia csánt az anyjával gyereket. S u- u- elvette egy tyábur ember, egy gazdag ember. A ö ö mătusëm nem akart menni utána, ke vala egy szép leány s az a bacsó, nem vala bacsó, ke vala ifjú, de vala rút. De vala gazdag. Tettem kerpát, tyepui mennyi pòzát csánt az nekem.

MMTnySz: *polonik, kilér, kilomëtru, kiperus, kátekizm(us), okilár, pák, pákét, rákiu, párokia, kibrit, tyábur, tyár*

A *tyár* (r. *chiar*) szót a lejegyzésben mindenhol *tyár*-ként találjuk, de valójában az adatközlők ennél valamivel változatosabban ejtik. Az itteni példák első fele pl. inkább a *kiár* hangalakhoz, a második fele a *tyár* hangalakhoz közelít. Természetesen nem mindig ilyen éles a határ, vannak a kettő közé eső adatok is, de talán jó lett volna, ha a lejegyzés ezt a változatosságot jobban tükrözi.

Leirat	Normalizált alak
Jól mągtaszittąm mąt ąbbą z= =üdübe tyár , fęłwertęk ęggyęt, úgy mųnnyuk mųk, magyarul.	Jól megtaszítottam mert abba az időbe tyár , felverték egyet, úgy mondjuk mik, magyarul.

əə gyják is ə tisztelendő, s még a tyár aa, tyár a püspök is. Na akkor tyàr jól tudtam. Tyàr= =ă prėcsinakval ə mennek ki ə. azuta mīg monták mászák isz, nē ínėkeld csak te azt az éneket, te kă tyár kă szíp e zinek Mikor, mikor aludt el új ni, máccor tyàr eve-elevennek láttă.	Öö deák is a tisztelendő, s még a tyár a, tyár a püspök is. Na akkor tyár jól tudtam. Tyár a prétinokkal öö mennek ki öö. azután még mondták mások is, na énekeld csak te azt az éneket, te ke tyár ke szép az ének Mikor, mikor aludt el úgy ni, másszor tyár eve-elevennek láttă.
Hă mik egyképilėg sem tudunk bărăm. Tyár nem. Asz mondom én még olăul szēm tudok dę aztă. Mit csánjak? szėnkíppel van măgtűőtvę házam. Úgy tyàr. Tyár ha ęss ęs, dę nęm tőri ęsszė aa a gabanănkă Met kend bęszėll mind ott, s én nęm tudok tyàr mind ott. Most idehozta az ędėsannya faluba tyàr. amikor ki ęs szółtăd, ăkko nęm ęs [...] lėsž új tyàr hoj mondqđ	Hă mik egyképűleg sem tudunk bărem. Tyár nem. Azt mondom én még olăhul sem tudok de aztán. Mit csánjak? szenkėppel van megtűltve házam. Úgy tyár. Tyár ha es is, de nem tőri ősze a a gabonănkă Mert kend bęszėl mint ott, s én nem tudok tyár mint ott. Most idehozta az ędesanyja faluba tyár. amikor ki is szółtăd, akkor nem is [...] lesz úgy tyár hogy mondod

Néhány további példa, amelyben az adatközlő **k** helyett **k'-t** vagy **ty-t** ejt:

Leirat	Normalizált alak
Tyestyēs. Tyestyēs ęannak. Tyestyēs, Dėlvărak. Tyęskės. Delvărak. Dėlvăr. Kęskės, azt. Kestyēs. Ke-, Kęskės, Kęskės. Tyàr a zén vejęm Tyęskės Păvăl. Tyerekėnn. Hogy hívják ezt a falut? Jenętyest. Jenekest. Jenekést.	Kecskės. Kecskės vannak. Kecskės, Delvărok. Kecskės. Delvărok. Delvăr. Kecskės, azt. Kecskės. Ke-, Kecskės, Kecskės. Tyár az én vejęm Kecskės Păvel. Kereken. Hogy hívják ezt a falut? Jenekest. Jenekest. Jenekest.

k / p

Vannak olyan szavak, amelyeket a **sztenderd** románban **p**-vel, bizonyos **területi** változatokban pedig **k**-val ejtenek:

r. piron / (reg. var.) chiron *	[‘szög’]
r. piper / pipăruș / (reg. var.) chiper / (reg. var.) chipăruș	[‘paprika’]
r. septembrie / (reg. var.) sectemvrie , september , stb.	[‘szeptember’]

és olyanok is, melyeknek a **tájnyelvi** verzója **p**-s, a **köznyelvi** **k**-s:

r. chiftea / chiftelută / (reg. var.) piftea / (reg. var.) piftelută	[‘fasírt’]
--	------------

Moldvában az ilyen szavakban ezen kívül a fent említett [k / k’ / ty / cs](#) ingadozás is megjelenhet. A **kiperus** szó például – az MMTnySz tanúsága szerint – **piperus**, **kiperus**, **tyiperus** és **csiperus** alakban is létezik, a **kiron**-t bizonyos beszélők **tyiron**-ként használják, a **csupit** pedig **csukit**, **csutyit** is lehet:

kiperus ~, *tyipărus*, *tyipărusz*, *kipărus*, *kipărusz*, *kipër*, *piperus*, *csipărus* (ált.) fn édespaprika; ardei gras; sweet pepper: *Capsicum annuum* convar. *annuum*. – *Hántom még a kipăruszt* (L). **Sz.** *csipős tyipărus* (L), *csipősz kipărusz* (Bf), *sipős kipărusz* (Szf) csípőspaprika; *hosszúkó tyipărus* (P); *kövér tyipărus* (P); *tört kipër* örölt paprika (Pl). **Nr.** Maguk is termesztik, elsősorban savanyítva konzerválják. Az örölt piros paprika később terjedt el. | Szívesen fogyasztják salátaként a sült paprikát. A *sült csiperus* önálló étel is: parázson sűtik, fokhagymás v. ecetes lébe mártogatják. Csrk. 571, RMNyA., NyP. 28–9, HPNöv. → **vad~**, **veres~**, **zöld~**

kiron(szeg) ~ (Szf), *tyiromszæg* (P) fn hosszú vasszeg; cui de fier lung; long iron nail. – „*Vasz kironokvol felszegezzenek!*” (archaikus ima: Szf).

vaskiron ~ (Szf) nagy vasszeg; piron; nail. – „*Sűf zsiduk levelet küldtek,/ szent péntekre felfolnak,/ szent péntekre felfolnak,/ rút nyálakval töpdösnek,/ rút nyálakval töpdösnek,/ vaskescsükvel szabdasnak,/ vaskironokval öltöznek.*” (Archaikus ima: Szf: TV.).

csupit ~ (Bf), *csutyit*, *csukit*, *sukit*, *csupilt*, *csutyilt* (sz) mn himlőhelyes; ciupit de vărsat; pitted, pockmarked. – *Csukiton maradt* (G). Csrk., CsángA. 115.

széptembri ~, *szeptembri*, *széptembre*, *széptëmvri*, *széptyëmvri*, *szeptëmvri*, *szeptëmvri*, *széktëmvri*, *széptyëmvre*, *széktëmbrië* (ált.) fn szeptember; septembrie; September. CsángSz.

Nálunk egyelőre az alábbi alakokkal lehet találkozni:

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Barátfát kereszbe tedzszik, vaszkironokvol felszegezzenek.	Brádfát keresztbe tegyék, vaskironokkal felszegezzenek.
E vaja virág isz, vaja paradisz isz patlazzsika. Csiparász ã.	Ö vagyon virág is, vagyon paradics is pätlädzsika. Kiperus ö.
Met elég a piftélom , s aztã hónap mëgëszëm a <i>Mi, mi ég el?</i> a sëmmit aa niște piftele am făcut	Mert elég a piftélom , s aztán holnap megeszem a <i>Mi, mi ég el?</i> a semmit a niște piftele am făcut

Amint látható, normalizáláskor a tájnyelvi alakok mellett döntöttünk, de a **k / k' / ty / cs** variációt itt is leegyszerűsítettük. A **szektembri(e)-t** valószínűleg *p*-vel fogjuk írni, ahogy a **szektember-t** is.

* **Megjegyzés:** A *chiron* alakot a DEX nem tartalmazza, de egyéb forrásokban rá lehet lelni. Pl.:

PIRON

A face (la) piroane (reg. **chiroane**) (**și cuie**)
(Fam.) = A clănțâni din dinți din cauza frigului;
a dărdâi:

*Cât fuse vară o duseră ei cum o duseră;
dar veni iarna; acum tremurau de frig de le
clănțâneau dinții în gură și făceau la piroane și
la cuie.* (P. ISPIRESCU)

*M-am învelit cu mantaua și până la ziua „am
făcut” sute de piroane pentru calea ferată, din cauza
tremurăturii de frig.* (DUMITRU FARANGA)

([Ilinca, 2021](#), p. 136)

După plasarea furcilor, urma împletirea nuielor
și, de aici, tehnicile se despărteau. În cazul primei
tehnici (varianta 1), în furcă, *se scoghește o bortă*
[gaură] *pentru fușei* [bârne de lemn, ascuțite la
capete]. Acestea se amplasau la o distanță de 1 m, pe
lungimea furcii. Din acest punct, urma împletirea
nuielelor verzi, pe verticală (**desenele 2 și 3**).

La cea de-a doua variantă, între furci, se legau
nuielele pe orizontală, la 10-15 cm una de alta. Se
legau fie cu *coarjă de tei*, fie cu cânepă, mai nou se
băteau în **chiroane** (piroane) și se forma ca o cutie
cu secțiuni. Aceștia erau pereții casei. (**desenele 4 și**
5).

([Andranovici, 2021](#), p. 5)

cs

A román cs hangot értelemszerűen cs-vel adtuk vissza:

Leirat	Normalizált alak
Mă oșn gödröt sántak mind egy bést , három kaporszónak.	Mert olyan gödröt csántak mint egy bécs , három koporszónak.

Huruba isz mongyák, pince, bés' mongyák.	Huruba is mondják, pince, bécs mondják.
əə Jánasz bádém ɛl əə mēnt bicsiklijētáwal , ɛlmēnt ɛzēkhēz ɛ hathaz.	Öö János bágyém el- öö -ment bicsiklétával , elment ezekhez a hathoz.
Bákóból ɛ csēntruból vēttem ɔt kösségnek.	Bákóból a csentruból vettem ɔt községnek.
Itt ɛs még ɛj nēpóttya, toa fē üll a fia, hol van a csirkulár .	Itt is még egy nepótja, tova fel ül a fia, hol van a csirkulár .
Ne most, á nyócadikján a dēcsēmbriņek ə, ɛlmēnt.	Na most, a nyolcadikján a decsembrinek ɔ, elment.
Nem vót öreg, éfiju vót. <i>Hogy holt meg?</i> ə káncsăr .	Nem volt öreg, ifjú volt. <i>Hogy halt meg?</i> Ȯ káncser .
Ȯk tarsák maikat, hogy Ȯk ɛrős= =szebbek min münk. Krēdincsószabbak min mük.	Ȯk tartják magukat, hogy Ȯk erőst szebbek mint mink. Kredincsószabbak mint mik.
Kórházba csak ott kénozzák, kórházba akkor rakják a pēncsilinát , a zuruságokat	Kórházba csak ott kínozzák, kórházba akkor rakják a penicilinát , az orvosságokat
nem ɔppe imádkozom mēt én nincs vócsám	nem éppen imádkozom mert én nincs vócsám
Szédđelli ho- hòj vejēn ə innet əə dùlcsácát , teji bē a mászik borkànba.	Szégýelli ho- hogy vegyen Ȯ innet Ȯö dulcsácát , tegye be a másik borkánba.

Emellett a **borcs**-ot is sima cs-vel írtuk (r. **borş**, MMTnySz-címszó: **borcs**, magyar forrásokban általában **borscs**).

Tulajdonnevekben a romános írásmód is előfordul:

Leirat	Normalizált alak
PȮsta hol van Dēcsēbál , ă csēntruba ɔt vót.	Posta hol van Decebal , a csentruba ott volt.
Béküdték Bukuresbe, sə ɛltētték a nēvit, Pētricsikà met nȮ.	Beküldték Bukarestbe, s eltették a nevét, Petricica mert na.
MitȮtē ɛjȮt əə Csáusēsšku mēgváttották a nevít.	MitȮlte eljȮtt Ȯö Ceauşescu megváltották a nevét.

dzs

Leirat	Normalizált alak
Én aztán felmentem Bákóba, s én láttam ott este oficiu de turiști acolo e írta ott a zablakpá-, ott a zablak, a dzsámond az üvegen írta, hogy excursie în Budapesta. S jœn ež igen nagy dzsántáal, még källët mënnye ȳala kjet-háromszáz métert Postáig. A nêgyedik dzsënërácija. erőst tudta dzsëográfiët, erőst tudta, gyëtöt, gyëtöt. Brë, brë é- én ojan lédzsába állanék bé, ha leesnék dëtöt ez a guvjërn Na, lëzsionár, hogy a nyavaja törje ki őket! Jöttök udzş rëdzsisztráljanak, énekeljünk szá monták mámának szirassza meg e tâtât. E vaja virág isz, vaja paradisz isz patlazzsikaa. Csiparász ë. Nincs ëgy cigán ës. <i>S valami más relidzsia?</i>	Én aztán felmentem Bákóba, s én láttam ott este oficiu de turiști acolo ő írta ott az ablakpá-, ott az ablak, a dzsámon az üvegen írta, hogy excursie în Budapesta. S én az igen nagy dzsántával, még kellett menjek vala két-háromszáz métert postáig. A negyedik dzsenerácia. Erőst tudta dzseográfiét, erőst tudta, gyetot, gyetot. Bre, bre é- én olyan lédzsába állnék be, ha leesnék gyetot ez a guvérn Na, lédzsionár, hogy a nyavalya törje ki őket! Jöttek hogy redzsisztráljanak, énekeljünk s mondták mámának sirassa meg a tátát. Ő vagyon virág is, vagyon paradics is pätlädzsika. Kiperus ő. Nincs egy cigány is. <i>S valami más relidzsia?</i>

Tulajdonnevekben:

Leirat	Normalizált alak
s még Äddzsuton az álomásba vôt Nâ, itt ë Rëdzsi. Äkkorë mincsak mongyuk îndzsëru Domnut	s még Adjudon az állomásba volt Na, itt a Regi. Akkor mindcsak mondjuk îngeru Domnut

Az alábbi példában a magyar köznyelvi alaknál maradtunk, de ez valójában románul (és valószínűleg jövevényszóként is) *dzs-s* (r. *regim*):

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Vol bojér, mm mikor voltak bojérok voltak, de most íí olt kölëktiv, mostt �vel a r�zsival �lomlott a kol�ktiv, s� viszraadt�k a heleket ��tia care z= =� helit, mennyi� v�t, viszravett.	Volt boj�r, mm mikor voltak boj�rok voltak, de most �gy volt kollektív, most evvel a rezsimmel elromlott a kollektív, s visszaadták a helyeket ��tia care az � helyét, mennyije volt, visszavett.
---	--

A dzs z st jövevényszókban is  gy kezeltük, mint mindenhol máshol (l.: [Mennek dzsöndzse](#)):

Leirat	Normalizált alak
Nekem vaja B�rendzsis�y�n .	Nekem vagyom Berengyesten .
Az min dzset �l i ��b�n, sz� boccs�al � n�	Az mint gyet �l egy csobán, s botjával �gy ni
M�m� �lt a b�rdzsiba , sz aszt� �, s kis�nt� k�put, s várta j��nek b��.	M�ma �lt a bord�jba , s aztán �, s kicsánta kaput, s várta jöjjenek be.
Sz�n Mihály vaja haláláról idzs �. �dzsik� � j� visz.	Szent Mihály vagyom haláláról �gy �. �dik� � j�n visz.

zs

Leirat	Normalizált alak
A kovászt �gy hívják, hogy kovász? Kovász, kovász, h�. Drozdi . Hogy? Drozdi	A kovászt �gy hívják, hogy kovász? Kovász, kovász, h�. Drozdi . Hogy? Drozdi
S én kellett azkat grizs�lj�m , s� z= =iskol�ba nem jártam �gy napot és.	S én kellett azokat grizs�lj�m , s az iskolába nem jártam egy napot is.
kell vala sánnyan inzs�kc�t	kell vala csánjon inzseki�t
N�k�zsitak vótunk m�k.	Nek�zsitok voltunk mik.
ha ��l�nk t�z pr�zsin�b�l	h� �l�nk t�z pr�zsin�b�l
Lehet csánnyanak pr�zsitur�kat ilyen t�p�rakval is.	Lehet csánjanak pr�zsitur�kat ilyen t�p�rokkal is.
S �k megcs�ntak. Megcs�ntak � v�zsit�rakval .	S �k megcs�ntak. Megcs�ntak a v�zsit�rokkal .
Na, b�m�nt�k a rend�r, zs�nd�rmak minden.	Na, bementek a rend�r, zs�nd�rmok minden.
Vannak de [...] nem monnak, it nem	Vannak de [...] nem mondanak, itt nem

zsiknyílódnak úgy hogy në szóljanak oda. Sə nnəm tudok jóll əə zsudjókálni , hoj monyák əə. Nəm tuəm jól vèzètni magamat èss. <i>Mhm.</i> Új huj kèll.	zsignyílódnak úgy hogy na szóljanak oda. S nem tudok jól öö zsudekáln i, hogy mondják öö. Nem tudom jól vezetni magamat is. <i>Mhm.</i> Úgy hogy kell.
---	---

Tulajdonnevekben:

Leirat	Normalizált alak
Kluzsbə van ă maga?	Clujba van ö maga?
Gyœergyju-Dëzstól nəm vót sënki más	Gheorghiu-Dejtól nem volt senki más

A **râzsnýica / râzsnýice** szót az MMTnySz-szel összhangban szintén **zs-vel** írtuk, de valójában lehet, hogy jobb lett volna a román eredetiben található **s-nél** maradni, ugyanis a szótár tanúsága szerint ebben a szóban az sz-ező beszélőknél **sz-t** is találni:

mëgrësnyicél(i) *mëgrësnyicéli* (M), **megrësnyilli** (Bf), *mëgräsnyilli* (Pl) ts ige **1.** kézimalommal megöröl; a râşniţă; grind sg. **2.** megemészt; a digera; digest sg. Csrk. 504, 509.

rëzsnýice ~, *rësnyice, resnice, resnyice, resznyice, rësница, resnyica, résnica, risnyica, răsница, răsnyica, răzsnýica, resné* (ált.) fn kézimalom; râşniţă; quern. – *Răsnyice: ôlli* /= örli/ *meg a pújt* /= kukoricát/ (Bf). CsángSz., Csrk., CsNm. 145/1, CsángA. 346.

s, sz

Az esetek nagy többségében, ahol a románban ş /s/ van, oda a jövevényt szóba is s-t írtunk, ahol s /sz/, oda sz-t:

Leirat	Normalizált alak
Hogyə əl mind úgy ă rëndéletlən, mət el@ Ínvërsz tèttem. Nu contea-, haggya el mət én van <i>Fejfel lefelé van!</i>	Hagyja el mind úgy ö rendeletlen, mert el- Inversz tettem. Nu contea-, haggya el mert én van <i>Fejfel lefelé van!</i>
Üsmeri a zisztóriát ?	Ismeri az isztoriát ?
vót egy kászjèta , Szòni, valaki hozta vót Libiából. Üres kászjètát	volt egy kászéta , Sony, valaki hozta volt Líbiából. Üres kászétát

Fábùl sánták ki konsztrukciát. <i>S hol született a pàtèr?</i> Én, én nem tudom prëcsissz, kend aka beszélni vele? Beszéljen. Februárba fëlhíttak Bákóba, akko csak ăă pátèrt odkùttë kilelte răszpunszat, hogy mënnyek fël <i>De ki kérte?</i> Ha kijérték e szfàtù jöttek. Sz abból ő elmënt a szpitálba, s măghót, abbó. Vettek, de még nem adta el ä sztát. Këñ lehet tuggya jobban, tífosz vagy mi vót akkor mikor măghótak a mámának a lyăñkái? Tífosz.	Fából csánták ki konsztrukciát. <i>S hol született a páter?</i> Én, én nem tudom precsisz, kend akar beszélni vele? Beszéljen. Februárba felhívtak Bákóba, akkor csak a pátért odaküldte kilelte răszpunszot, hogy menjek fel <i>De ki kérte?</i> Há kérték a szfáttól jöttek. S abból ő elment a szpitálba, s meghalt, abból. Vettek, de még nem adta el a sztát. Kend lehet tudja jobban, tífosz vagy mi volt akkor mikor meghaltak a mámának a leánykái? Tífosz.
S ə, tēplom melyik vān, nēm tudōm mōst ēs mēgvān-ē Csíkszērēdān, vān csinālva Salló Lajosnak ä hējirä. Sziēp. <i>Salló Lajos?</i> Sə àsä. Igēn. A a a a fārāng nem vitte el verje bele a cărust valahoa. Aztān na adtam ēñ Péterkének adtam a zasszannak egy oān kătrincăt, ēgy oān kămăsoj, egy oān ə kihim- hímezvel <i>Most a mēnyecske tărtya az üzletēt, a boltot?</i> Ű tarsä itt e mm. Kíoskt. Kioskot. Ākkor asz= =onta dirēktór nekēm, van-e păsáporto-? Mondam nincs. Csināj păsáportăt, s mikor én mēñek bé Izráilba, jöc véllēm bé Izráilba.	S ö, templom melyik van, nem tudom most is megvan-e Csíkszeredán, van csinálva Salló Lajosnak a helyére. Szép. <i>Salló Lajos?</i> S ásá. Igen. A a a a franc nem vitte el verje bele a cărust valahova. Aztán na adtam én Péterkének adtam az asszonyok egy olyan kătrincăt, egy olyan kămăsoj, egy olyan ö kihím- hímezve <i>Most a menyecske tartja az üzletet, a boltot?</i> Ő tartsa itt a mm. Kioskot. Kioskot. Akkor azt mondta direktor nekem, van-e păsáporto-? Mondom nincs. Csinálj păsáportot, s mikor én menek be Izraelba, jössz vélem be Izraelba.

Tulajdonnevek:

Leirat	Normalizált alak
Hă igēn, Vălëä Szëäkába ēs. Oda ēs vótunk.	Hă igen, Valea Seacába is. Oda is voltunk.

Mondták nekem Szǎbǎoǎnba, hogy maga tuggya. De akko mi ez amit a Szpikuluinál mon me ǝz mǎs. Az nǝm ot van a Szpikului. Vaj ot van. Ot van. Bóśúkra, úgy mongyuk vala. [...] Hogy mǝgyünk vala a Sumuléba uj oǎa.	Mondták nekem Sǎbǎoani-ba, hogy maga tudja. De akkor mi ez amit a Spiculuinál mond mert ez mǎs. Az nem ott van a Spicului. Vagy ott van. Ott van. Búcsúkra, úgy mondjuk vala. [...] Hogy megyünk vala a Şumuleuba úgy oda.
--	---

Normalizáláskor figyelni kell arra, hogy az sz-ező beszélők jövevényszókban is sz-ezhetnek. Néhány ilyen példa már a [Megszegített a zlszten](#) fejezetben is szerepelt, de álljon itt is egy pár:

Leirat	Normalizált alak
mǝnyǝcskiǝk ǝzǝk ǎ mǝnyeim csǎntǎk ǎ ǧǎluszkǎt itt, ǎ kǝszigǎttǎk Ne ǎ kǎldǎrusznak, mǝk monduk kǎldǎrusz, melikbe hozunk vizet. Nem wǝtak ǎ mǝszinǎk ǝzǎk, nem wultak. Immǎ moszt, ǝj íj ǎǎ, z= =ember ná há, ulyan milyen vala, mǎtusǎm ulyan milyen vala. Moszt ǎǎ ǎ az a moszulkǎ, tuggya vala kǎ mǎtusza nem szereti Szigur, nadzǝtǎtǎmm udzs tanǝlt ǎǎ magyarul e szkoǎlǎbǎ. ne mǎj űljek ott, sǎnnak nekem itt. Íj szapron vigett. Szǎ űlǝk itt immǎ.	menyecskék ezek a menyeim csánták a galuskát itt, ő készítettek Na ő kǎldǎrusnak, mik mondjuk kǎldǎrus, melyikbe hozunk vizet. Nem voltak a masinák ezek, nem voltak. Immár most, ǝj így őő, az ember na há, olyan milyen vala, mǎtusám olyan milyen vala. Most őő ő az a mósulyka, tudja vala ke mǎtusa nem szereti Szigur, nagytátám úgy tanult őő magyarul a skólába. ne máj üljek ott, csánnak nekem itt. Így sopron végett. S ülök itt immár.

Az **esfert** [‘negyed, fertály’] szót az MMTnySz-szel összhangban **s-sel** és szóeleji **e-vel** írtuk, de emellett valószínűleg még három másik változata is él Moldvában, melyeket a szabályaink szerint elvileg szintén meg kellene őrizni:

szfert	(sztenderd román)	r. sfert
sfert	(területi variáns)	r. şfert
eszfert	(moldvai magyar)	
esfert	(moldvai magyar)	

Négy különböző változatot azért valószínűleg nem fogunk megtartani.

MMTnySz:

egyesfërt *eggyesfërt* (Ba), *ëgyesfërt* (De, Bc),
ëggyësffërt (D, Di) szn egynegyed; un sfert; a quarter.

ësffërt ~, *esffërt*, *esffërt* (sz), *sfërt* (Gy, Ba, Pl),
ösvert (P), *ëszffërt*, *szffërt*, *szffërt*, *szfiërt* (mez) szn ne-
gyed; sfert; quarter. – *Az oka ëggy ësffërttel nagyobb*
a tyilutul /= *liternél*/ (M). || *Ëggy ösvert, nig van ben-*
ne / *ti. az egészben*/ (P). || *Ëgy szffërtot mëgittam* (Rj).
Csrk.

ësffërtës ~ (Lg), *szffërtoss* (Tt) mn negyedliteres;
de un sfert <de litru>; of a quarter of a liter. – *Aggyan*
ëggy ësffërtës ëvegëcskiët (Lg). Csrk. 274.

Leirat	Normalizált alak
Dä én, én itt ə zolá falubà én harangozok többecs két, mennyit kël: rëgvël ës, délkor ës, ëstë ës. <i>Amikor meghal.</i> Mikor meghal valaki. <i>S</i> <i>hosszan húzza?</i> Hosszan, ëgy-ëggy esffërtórát .	De én, én itt az oláh faluba én harangozok többecs két, mennyit kell: reggel is, délkor is, este is. <i>Amikor meghal.</i> Mikor meghal valaki. <i>S</i> <i>hosszan húzza?</i> Hosszan, egy-egy esfertórát .

g / gy

A moldvai beszélők a román /g/-t is hajlamosak *gy*-sen ejteni, amit a normalizált alak általában nem tükröz:

Leirat	Normalizált alak
A diákok, mikor ə csináltak aa liturgyiát , még ə monták magyarul ës, akkor mikor én új akkorə vótam. [...] Monta a aa a liturgyiát magyarul.	A deákok, mikor ö csináltak öö liturgiát , még ö mondták magyarul is, akkor mikor én így akkora vótam. [...] Mondta a aa a liturgiát magyarul.
Dë magad Szent Lukács ëvangyëlista mënny ël fëteke = föld színire	De magad Szent Lukács evangélista menj el fekete föld színére
Gyöergyju-Dëzstöl nem vót sënki más	Gheorghiu-Dejtöl nem volt senki más
Kőbő rakot párna, mm në nyugugyál të gálka , hogy a Krisztus urunk nem nyugszik a kőpárnán	Kőből rakott párna, mm ne nyugodjál te gálka , hogy a Krisztus urunk nem nyugszik a kőpárnán
<i>Mh, de nem kellett a kalugerekhez menni vaj</i> <i>va-. Nem, nem, nem</i>	<i>Mhm, de nem kellett a kalugerekhez menni</i> <i>vagy va-. Nem, nem, nem</i>

gëlka ~ (M, Pp, L), *gälka, gelka* (Bf, P, Szf), *gilka, gyilka* (L, Szf) fn torokdaganat, golyva; guşă, gâlcă; goiter, struma. – *A gëlkák bэфogták a gëtlëddzit* (M). || *Gälkája van* (P). || *Csánódnak gälkák* (Szf). **Nr.** *A pap megbalázsolja, két gyertyát esszeragaszt, s akkor ide-tartja, s akkor nem lesz gelkája* (P). || „Azok a gëlkák bэфogták e torkát az embërnek, hogy kälán nyelivel fesztítették el...” (Pp). Csrk.

kalugyer ~, *kalagar* (Szf), *kalagor* (Tr, L, Ra), *këlugër, kalugar* (M) fn <görögkeleti> szerzetes, barát; călugăr; monk. – „Ebbe a közbe két kalagor meghallta szépségét a kirájnénak.” (Nm: L). || *A kalugar leste az ördögöket, nem vót egy ördög sem vëlle* (M). || *Kalugarok éltek ott. Osztán vót a boérság /= uradalom/, osztán a boér elhajtotta ököket* (Pr: TV.). || *Ult bojér, kalagarakatul vette a füldet* (Szf). Csrk. 339.

Vannak azonban kivételek. A ‘fagylalt’ jelentésű román jövevényszó norm. alakja pl. **îngyecáta** lett (r. *înghetată*, MMTnySz: *inygyëcáta*):

Leirat	Normalizált alak
Dę monta lęsz, hęj męnęk kępak ęn vaęj fránkăt, hęgy vęjęk ęgy ęngyęcătăt	De mondta lesz, hej menek kapok én vagyegy fránkot, hogy vegyek egy îngyecátát

d / d' / gy

Moldvában a /d/ hang is gyakran palatalizálódik. Ilyenkor a leiratban **d'**-t vagy **gy**-t találni, *dzs*-ző beszélőktől származó adatokban pedig a **dzs** is előfordul.

Leirat	Normalizált alak
Brë, brë é- ęn ojan lędzsába állanék bé, ha leesnék dëtöt ez a guvjërn	Bre, bre é- ęn olyan lędzsába állnék be, ha leesnék gyetot ez a guvérn
Ėccër kell mikor a hód męgcsipődik, s a harmadikszor mikor a hód ęlfogyot dítot .	Egyszer kell mikor a hold megcsipődik, s a harmadikszor mikor a hold elfogyott gyetot .
ęröst tudta dzsëogrăfiët, eröst tudta, gyëtöt, gyëtöt .	Eröst tudta dzseogrăfiët, eröst tudta, gyetot, gyetot .
Romano catolic, de nem csángó, nem tud csángóul dilok . Nem. <i>Nem tud ęgyáltalán magyarul</i> . Nem tud dilok, dilok .	Romano catolic, de nem csángó, nem tud csángóul gyelok . Nem. <i>Nem tud ęgyáltalán magyarul</i> . Nem tud gyelok, gyelok .
idejöt ęz a pătër, s ęz nęm ęngędtę magyarul	idejött ez a páter, s ez nem engedte magyarul

dëlok, dëlok De tudad nem varának, nem tугyák vala hidegtül úrezzék dílok. Ú tęcęcet hoj párkă aludtam, párkă nem vótam fáradt gyëlok.	gyelok, gyelok De tudod nem valának, nem tudják vala hidegtől őrizzék gyelok. Úgy tetszett hogy párkă aludtam, párkă nem voltam fáradt gyelok.
--	--

Román: *de tot, deloc*
MMTnySz: *gyëtot, gyëlok*

Ahogy a jobb oldali oszlopban látható, a fenti két szó normalizált alakjába *gy* került. Az alábbi szavakéba szintén:

Leirat	Normalizált alak
Jănăş, eş, bădēm elmënt Kákowa, Nagypatak, Klézse, Trunk z Bălcşeszku. Deci hat tēm-, hat paphaz, hat tēmplomhoz vittę azkat ə əə z= =íráşzkăkot, carte de vizită, s mit írt ũ oda látínul vaj németül ă pároq. əə Jánăşz bádēm el əə mënt bicsikliětáwal, elmënt eşekhész ē hathaz. Ėj szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyiēmtől künnebb.	János, ez, bágyém elment Kákova, Nagypatak, Klézse, Trunk s Belcseszku. Deci hat temp-, hat paphoz, hat templomhoz vitte azokat a őő az íráskákat, carte de vizită, s mit írt ő oda latinul vagy németül a pároh. Őő János bágyém el- őő - ment bicsiklétával, elment ezekhez a hathoz. Egy szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyémtől kinnebb.
Sz asztá láttă díjëtə, díjët jöttök. Hùltak bé a zogrădébe. Tudam én, dët jöök vala ide, kă itt ült a nagymăm ebbe, itt, csak măs z ház ült. Hă új ult ez, jën, jën tudăm sză láttăm, dët ult ez. Tudok eddzset əə kicsibütit. ə tuq ə ilyen ə holti ěneket. ə gyet ə vesz el e világ. Z= =ilvaszukat gyët olvassztuk ot né Dzsétə ell-, elkěstēm e dqlgot rēgvel, mondom meg: Jòisten, Iszten fizessze kă eljērtăm, sză szegissz meg mui napba, hodzs' vége-, hə kă	S aztán látta gyet, gyet jöttek. Holtak be az ogrădébe. Tudom én, gyet jövök vala ide, ke itt ült a nagymáma ebbe, itt, csak más ház volt. Há úgy volt ez, én, én tudom s láttam, gyet volt ez. Tudok egyet őő kicsibőjtít. Őő tudok őő ilyen őő holti éneket. Őő gyet őő vesz el a világ. Az olvasókat gyet olvastuk ott ni Gyet el-, elkezdtem a dolgot reggel, mondom meg: Jóisten, Isten fizesse ke elértem, s segíts meg mai napba, hogy vége-, há ke akarsz hogy

akarc hodzs végezzem el, szá há kã nem, szëgissz meg, hoj sãnyak dolgot.	végezzem el, száu há ke nem, segíts meg, hogy csánjak dolgot.
---	--

Román: *bade, ???*

MMTnySz: *bágyë, det*

Ezek azonban kivételnek számítanak, ugyanis a norm. alakok kiválasztásánál a legtöbb esetben maradtunk a nem palatalizált, *d*-s formánál:⁴²

ádikã / ágyikë / ádzsikã
bordéj / borgyé / bõrdzsi
deszkântál / gyeszkîntál
difél / gyifél
diszpenszár / gyszpenszâr
gárdina / gárdina / gárgyina
grădinica / grëgyina / grăgyilica
hájdí / hájgyi / hágyi / hejgyi / hegyi
ográd[ae] / ógrágy[aeé]
prédika / prégyika
radina / rëgyina / rugyina / grăgyina / rodsina
Árdeál / Árgyál
Rediu / Regyu

v / b

Néhány jövevényszó, ami a románban **v-t** tartalmaz, a moldvai magyarban **b-vel** honosodott meg (illetve azzal is használják egyes beszélők). Az általunk idáig feldolgozott anyagban két ilyen szó fordult elő, a **kocsorba** és a **kovrics**. A **kocsorba** (r. *cociorvã*, ‘piskavas’) szót az MMTnySz-címszóval megegyező módon, **b-vel** írtuk (egyébként az **ÚESz** is így ismeri), a **kovrics**-ot (r. *covrig*, ‘perec’) pedig **v-vel** és szóvégi **cs-vel**, ami félúton van az MMTnySz szerkesztői által választott címszó (*kovrig*) és az interjúban elhangzó alak (*kobrics*) között.

Leirat	Normalizált alak
megker-, megkerültík a házat ə koşorbã . ə Tuad mi az a koşorba ? <i>Nem</i> . A koşorbã ăz mellikvel huzad a, koşorbã , melik huzad ki ke-, tüzet a kemencébűl	megker-, megkerülték a házat a kocsorbán . Ő tudod mi az a kocsorba ? <i>Nem</i> . A kocsorba az melyikkel húzod a, kocsorba , melyik húzod ki ke-, tüzet a kemencéből
Há jó lenne ideaggya nekem ezt ə Isten= =neşëbe	Há jó lenne ideadja nekem ezt ő Isten nevébe

⁴² A sorban elsőként, aláhúzva az általunk választott norm. alakot adtuk meg, utána pedig néhány alternatív alakváltozatot, a korpusz anyagából és a szótárból vegyesen. Az, hogy az adott szó az MMTnySz-ben milyen címszó alatt szerepel, a honlapon közzétett táblázatból könnyen kiolvasható.

te. Isten= =néébe, mos nem adnak még ëj kõbricsqt és Isten= =néébe.	te. Isten nevébe, most nem adnak még egy kovricsot is Isten nevébe.
---	---

metatézis

A metatézis (avagy hangátvetés)⁴³ jövevényszókban is előfordul, amit a román eredetű elemek esetében normalizáláskor nem „szüntettünk meg”. A **precseptor** (r. *perceptor*, ‘adószedő’) tehát normalizálva is **precseptor** lett, a **kruszká** (r. *cuscră*, ‘anyatárs’) **kruszká**, a **kruszkú** (r. *cuscrú*, ‘apatárs’) pedig **kruszkú**. Az MMTnySz-beli címszók a következők: **prëcsëptor**, **kruszká**, **kruszkások**, **kruszk**, **kruszkujasok**. A szócikkeken belül (és egyéb forrásokban) azonban **metatézis nélküli**, a román eredetihez hasonlóbb alakváltozatokat is lehet találni, tehát valójában a normalizált alakok kiválasztásakor akár ezek mellett is dönthettünk volna (*percseptor*, *kuszkra*, *kuszkru*).

Leirat	Normalizált alak
Ën ãlmontam it, vout ëggy hogy prëcsëptór és vót, az oltyán, úgy híják Bárbu, még van halva. vãt tòvãrãsãm, ë tẽsvërẽm, még van ëj kruszkãm. [...] A kruszkãm nem akar jõni, asz= =onya met æã ãncepe curãþenia la școalã și ar trebui să stea acolo Ëz ë kruszkù, a fiam ãlvëttë lyányát	Ën elmondtam itt, volt egy hogy precseptor is volt, az oltyán, úgy hívják Bárbu, meg van halva. van továrãsom, egy testvérem, még van egy kruszkãm. [...] A kruszkãm nem akar jönni, azt mondja mert õõ ãncepe curãþenia la școalã și ar trebui să stea acolo Ez a kruszkú, a fiam elvette leányát

msh-torlódás

Arról, hogy a mássalhangzó-torlódás feloldásával létrejött szavakat/alakváltozatokat normalizáláskor hogy kezeltük, itt: [Klasterom](#) és itt: [Estefán, szpitál](#) írtunk. Az alkalmazott szabályok röviden:

- A **szóbelseji** bontóhangokat általában elhagytuk, a *barátfa* (‘fenyőfa’) normalizált alakja tehát *brádfa* lett, a *klasterom*-é *klastrom*, és így tovább. A *huruba* esetében (r. *hrubă*, ‘pince’) kivételt tettünk, ezt az MMTnySz és az [ÚESz](#) is így tartalmazza.
- A **szóeleji** ejtéskönnyítő hangokat viszont nem töröltük, tehát *szpitál* > norm. *szpitál*, *eszpitál* > norm. *eszpitál*. Lásd még: *(e)szfát*, *(e)sztát*, *(e)stáb*, *(e)sfert*, *(e)sztráda*, *(e)sztrófa*, *(e)sztenka*. MMTnySz-címszók: *szpitál*, *szfát*, *esztát*, *ësfërt*, *ësztráda*, *ësztrófa*, *esztenska*.

msh-k időtartama

Az alábbi szavakban, ahogy a leiratban látható, a moldvai beszélők jellemzően rövid mássalhangzót ejtenek:

⁴³ Lásd pl. itt: [Eljöttek az ögyvezek](#)

Leirat	Normalizált alak
Azt el kál mongyuk örökké, kollektívba isz.	Azt el kell mondjuk örökké, kollektívba is.
Vót a kolëktíva când era colectiv.	Volt a kollektíva când era colectiv.
Nekëm es van ëj lëányom, van a törököknél, hoz pénzt, miliónyokot hoz, miko jó haza két, három miliónt .	Nekem is van egy leányom, van a törököknél, hoz pénzt, milionokat hoz, mikor jön haza két, három miliont .
van egy eggyë néjemeletës blok csánva oda	van egy egy négyemeletes blokk csánva oda
Ha vót okázia hoj eljöttek miszëre	Ha volt okázia hogy eljöttek misére
<i>S az nincs meg az a páter már, ugye? À imëdiát elvitték. Elvitté. Imëdiát elvitték akkor.</i>	<i>S az nincs meg az a páter már, ugye? A- imediát elvitték. Elvitték. Imediát elvitték akkor.</i>
Hajja-ë én rományul tanóltam, me mikor ëmentünk komunikálni akkor aa diák [...] min rományul tanította.	Hallja-e én románul tanultam, mert mikor elmentünk kommunikálni akkor a deák [...] mind románul tanította.
Míg ezëk bé nem jöttek a komunisztok , addig nállunk magyarul monták a misét.	Míg ezek be nem jöttek a kommunisztok , addig nálunk magyarul mondták a misét.
fëszëntelték vót most a miután= =a visszajött ez a ez a ko- kömunisság ëtöt	felszentelték volt most a miután a visszajött ez a ez a ko- kommuniztség eltelt
Hà béjött a komunizm .	Há bejött a kommunizm .
Pädig Bălcescu și Valea Seacă, ez komuna vót.	Pedig Bălcescu și Valea Seacă, ez kommuna volt.

Ezt az általunk választott norm. alakok nem mindig tükrözik. Az MMTnySz címszavai inkább, de itt is van egy-két kivétel. L.: *milion, blók, komuna, komunikál, komuniszt, de kollëktiv*.

j / i / ly

A /j/ hangot, melyet a román helyesírás *i*-vel jelöl, a jövevényszók norm. alakjában **általában a j betű** használatával adtuk vissza:

háj(di)
csáj
tigaáj

hai(de)
ceai
tigaie

măj	măi
máj, numáj, májálesz	mai, numai / nu mai, mai ales
májsztru	maistru
májka	maică
ápoj	apoi
trifoj	trifoi
războj	război
kămăsoj	cămășoi
vojnîk	voinic
szekuj	secui
obicsej	obicei
jád	iad
jără	iară
jármárok	iarmaroc
burján	buruiănă
pojána	poiană
bája	baie
odája	odaie
nojembri	noiembrie
kájet	caiet

Helyenként *i*-t írtunk, pl.:

- **fierár, fierărie** - r. *fierar, fierărie*, MMTnySz: *fērár, fērērija*, jelentés: 'kovács', 'kovácsműhely'. Valójában talán ezek is lehetnének *j*-sek (*fjerár, fjerărie*).
- **talián** - a köznyelvben is létezik, az [ÚESz-ben](#) ugyanígy, *i*-vel szerepel⁴⁴

Hiátustöltő j-t a jövevényszók normalizált alakjába nem írtunk, tehát pl. a fent említett, 'kovácsműhely' jelentésű román jöv. szó norm. alakja **fierărie** lett, nem **fierări - j - e**. Kivétel: **ájer** (r. *aer*, [ÚESz: ájer](#)). Az MMTnySz-ben a címszavak túlnyomó többségében szintén nem jelenik meg ilyen *j*, de van pár kivétel, ahol mégis: *bukătărija, fērērija, pojēzija, tēmēlija* (nálunk ugyanezek: *bukătărie / bukătăria, fierărie, temelie*).

Az MMTnySz-ben néhány, *-lie* végződésű jövevényszó *ly*-vel szerepel, feltételezhetően azért, mert a forrás, amiből a szavakat átemelték, így tartalmazta őket (és/vagy azért, mert a *j//ly* karaktereket az MMTnySz nem a sztenderd írásmódnak megfelelően, hanem kiejtésbeli különbségek érzékeltetésére használja). Példák: **năszălye, evăngelye**. Ezt mi a MoMa korpusz normalizálásakor nem követtük, tehát a *năszălye* szó nálunk **năszălie** alakban található meg (a román eredeti *nășălie*, a köznyelvi megfelelő a *nyoszolya*). Az *evăngelye* (r. *evanghelie*) még nem fordult elő a szövegeinkben, de ha felbukkan, szintén *-lie* végződéssel normalizáljuk majd.

Helyenként nem voltunk biztosak abban, hogy az adott szó norm. alakjába *j* vagy *ly* kerüljön-e.

⁴⁴ A MoMa anyagában egy **italián** lexéma is van, ezt így írtuk (r. *italian, /i - tá - li - án/*).

Ilyenkor a bizonytalanságot általában az okozza, hogy a szó a köznyelvben is létezik (és ott *ly*-vel írandó), illetve az, hogy különböző tájszótárak a szót eltérő alakokban tartalmazzák. Pl.: *bordéj/bordély* (r. *bordei*), *buboj/buboly* (r. *buboi*), *pujkácska/pulykácska* (r. *pui*). Végül a legtöbb ilyen esetben azért maradtunk a *j*-s változatnál, mert egyértelműbben jelzi, hogy román átvételről van szó.

-u / -ul / -uly / -uj

Bizonyos román jövevényszókat a moldvai beszélők (és a terepmunkások is) hajlamosak **szóvégi j**-vel ejteni, amit az alábbi szavakban norm. szinten is megőriztünk:

Leirat	Normalizált alak
Szántóm vajon öt präzsinám, aa Csukuj Marikáénál a mezőbe	Szántóm vagyon öt präzsinám, a Csukuj Marikáénál a mezőbe
<i>S hogy hívják magát?</i> [...] Lupu Ileana, Lupuj Lila. <i>Mhm. Lupuj</i> Lila. Így hínak a zembërëm után Lupuj Lila.	<i>S hogy hívják magát?</i> [...] Lupu Ileana, Lupuj Lila. <i>Mhm. Lupuj</i> Lila. Így hívnak az emberem után Lupuj Lila.
<i>S itt ërőlfelől bócsúba hova mënnen el?</i> Van Bërzuncba, van Esztufujba , aztán van Găjdárbo.	<i>S itt errőlfelől búcsúba hova mennek el?</i> Van Berzuncba, van Esztufujba , aztán van Gajdárba.
Să monta, hoj dolgoznak a Plòpujba , még van ë pàtron a Plòpujba .	S mondta, hogy dolgoznak a Plòpujba , még van egy pàtron a Plòpujba .
Újravesszük a hajnali imáccságot a Reskuj Mári nénitől.	Újravesszük a hajnali imádságot a Reskuj Mári nénitől.
<i>S hogy hívják magát?</i> Kărcsi. Mijen Kărcsi? Răduj. Răduj, Răduj Kăroj, Radu Carol Răduj Kărcsi, <i>íj mony-</i> [...] Kărcsij, <i>igën há, há.</i>	<i>S hogy hívják magát?</i> Kărcsi. Milyen Kărcsi? Ráduly. Ráduly, Ráduly Károly, Radu Carol Ráduly Kărcsi, <i>így mondj-</i> [...] Kărcsi, <i>igen há, há.</i>

A */j/* eredetével kapcsolatban nem szeretnénk állást foglalni. Benő (2014):

„A *Ráduly* családnév esetében szintén valószínű a román származás kérdése, bár a nevet a szláv nyelvekből szokás származtatni a *Rad ~ Rada ~ Rado* apanévből (Hajdú 2010: 392). Erdélyi viszonylatban figyelembe veendő a román *Radu* név is, amely végartikulusos alakban *Radul*-nak hangzik. Tudjuk, hogy számos román eredetű köznév *-uj* végződéssel honosodott meg az erdélyi nyelvváltozatokban (*bácsuj, drákuj, fátuj, mutuj, prosztuj* stb.) (Zsemlyei 1979: 192), olyannyira, hogy olyan román eredetű kölcsönszavak hangtestében is megjelenik ez a végződés, amelyeknél a hímnemű végartikulus hatását nem feltételezhetjük, lévén, hogy etimonjuk nőnemű (*bikuj* 'kapókövezés (játék)' < r. *bică* 'ua.', *csorszuj* 'elhasznált edényféle' < r. *cioarsă* 'ua.' stb.); tehát egyfajta, román eredetű jelölő képzővé vált a magyarban. Ezért azt mondhatjuk, hogy a *Ráduly* név *-(u)j* végződése

szabályszerűen levezethető román–magyar nyelvi érintkezés alapján is. Ugyanakkor azt is mérlegelnünk kell, hogy az említett szláv *Rad* névből származó nevek (*Radics*, *Radó*) első magánhangzója *a* lett, a *Ráduly*-nál pedig megőrződött az eredetnél hosszabban ejtett *á* fonéma. Másrészt azt is figyelembe kell vennünk, hogy Erdélyben több román eredetű családnév honosodott meg *-uj* vagy *-uly* (< *-ul*) végződéssel: *Barazsuly* (< *Baraju*); *Bárbuly* (< *Barbu*, *Barbul*); *Bercuj* (< *Berțu*); *Csucsuj* (< *Ciuciul*); *Dancsuj* (< *Danciu*, *Danciul*); *Danguly* (< *Danguli*); *Gosuly* (< *Goșoiu*); *Grávuj* (< *Greavu*); *Grekuj* (< *Greco*); *Guczuj* (< *Guțu*); *Kurtuj* (< *Curtu*, *Curtul*); *Lupuj* (< *Lupu*); *Mitruly* (< *Mitrul*); *Moguly* (< *Mogoi*); *Nyáguly* (< *Neagu*, *Neagul*); *Paskuj* (< *Pașcu*); *Számszuly* (< *Samsu*); *Szávuly* (< *Savu*); *Sztáncsuj* (< *Stanciu*); *Urszuj* (< *Ursuj*); *Viduj* (< *Vidu*); *Vojkuj* (< *Voicu*); *Zsunkuly* (< *Juncu*).” (Benő, 2014, pp. 67–68)

„A román családnevek alaki elemzése azt mutatja, hogy az etimonjukban kötött morfémat tartalmazó névalakoknál rendszerint a képzővel létrehozott származékokat kell elkülönítenünk, mivel a végartikulusos és a nem végartikulusos román név szemantikai és funkcionális szempontból ugyanazon lexéma variánsainak tekintendők: pl. *Urszu* (< *Ursu*) – *Urszuj* (< *Ursul*); *Bács* (< *Baci*) – *Bácsu* (< *Baciu*[!]); *Dancs* (< *Danci*) – *Dancsuly* (< *Danciu*[!]); *Lupu* (< *Lupu*) – *Lupuj* (< *Lupu*[!]).” (Benő, 2014, p. 70)

„Ezzel párhuzamos jelenségnek tekinthető az erdélyi magyar nyelvjárásokban román eredetű főnevek *-uj* végződéssel való meghonosodása. A szakirodalomban meglehetősen sokat írtak erről a jelenségről (Blédy 1942: 14, Zsemlyei 1969, Bakos 1970). A román hímnemű főnevek végartikulusából (*-ul*) eredeztetett szóvégződés számos román eredetű erdélyi tájszóban megjelenik (*mutuj* ’ostoba’, *prosztuj* ’ügyetlen’, *kukuj* ’daganat’), és az értelmezésünk szerint egyfajta honosító funkciója is kialakult. Ez abból látszik, hogy a románban *-a-ra*, *-ă-re* végződő, azaz nőnemű főnevek alaki integrációjában is megjelenik a korábban meghonosodott román eredetű jövevényszavak analógiájának hatására, tehát teljes mértékben az átvevő nyelvben zajló jelenségről van szó, mivel a románban ez a végartikulus nem járulhat nőnemű főnevekhez:

r. *bică* > m. nyj. *bikuj*

r. *cioarsă* > m. nyj. *csorszuj*

r. *ciurcă* > m. ny. *csurkuj*.”

(Benő, 2014, p. 100)

Normalizáláskor azért okoz gondot ez a jelenség, mert ahány szótár, ahány lexikai elem, annyiféleképpen kezelik, és így a norm. alakok kiválasztásánál nehéz bármiféle kapaszkodót találni. Elég, ha megnézzük, hogy a fent idézett részletekben a családnevek hányféle végződéssel szerepelnek, és román eredetűnek miket ad meg a szerző. Emiatt a fogódzónélküliség miatt írtuk pl. a *Ráduly*-t *ly*-vel, a *Csukuj*-t pedig *j*-vel. Természetesen az is kérdés, hogy a román eredetű családnevekben (pl. *Lupu*) nem lett volna-e jobb elhagyni ezt a hangot (*Lupuj* > *Lupu*). A **mósuly** szó ugyanilyen: az MMTnySz-ben (ahol ne felejtjük, a *j/ly* karakterek különböző hangokat jelölnek!) **mósuj**-ként, más forrásokban, pl. az ÚMTsz-ben **mósuly**-ként találjuk. Itt végül a *ly*-s norm. alak mellett döntöttünk.

Kapcsolódó jelenség, hogy bizonyos, a románban nem *u*-végű jövevényszóknak a moldvai magyarban **u-ra végződő** alakja (is) van. Ennek a magyarázata ugyancsak nem tisztunk, de feltehetően szintén a

végartikulushoz van köze. Normalizáláskor az ilyen szavaknak az *u*-s és az *u* nélküli változatát is megőriztük, így előfordul, hogy egy adott szó a korpusz tőtárába kétféle változatban került be:

Leirat	Normalizált alak
De adtak ə, adtak Kácsikán ěj kătěcsizmucskăt , toğd= ə magyart. <i>S a tisztelendő úr ide akkor nem kè jőjjön hogy ə csinájön kátekizmot, hittanórát, hogy tarcson?</i>	De adtak ö, adtak Kácsikán egy kátekizmucskăt , tudod ö magyart. <i>S a tisztelendő úr ide akkor nem kell jőjjön hogy ö csináljon kátekizmot, hittanórát, hogy tartson?</i>

További *u*-s alakok:

Leirat	Normalizált alak
S bécsapta oda, hoj filmál, nem filmáltak, csak bécsapta azé és [...] harag vót uş nye a domnuktól , a tanítóktól, a nagyobbaktól. ⁴⁵ Miátyánkot, Üzvelléje, Krězù , másik. <i>Románul mongya</i> . [...] Magyarul kisit tudom.	S becsapta oda, hogy filmál, nem filmáltak, csak becsapta azért is [...] harag volt úgy ni a domnuktól , a tanítóktól, a nagyobbaktól. Miatyánkot, Üdvözlégyet, Crezu , másik. <i>Románul mondja</i> . [...] Magyarul kicsit tudom.
Én sēm tudom èmondani mē, az hā az a primu . Aş aş zăső, nincs más ot.	Én sem tudom elmondani mert, az há az a primu . Az az első, nincs más ott.
Vannak nēpótaim Bákóba, mēgházasodval, azok és jól vannak mēghá-, -nőşültek, dógóznak a csēfēreunál , liniá-, ezēn a liniákön.	Vannak nepótjaim Bákóba, megházasodva, azok is jól vannak meghá-, -nőşültek, dolgoznak a csefereunál , liniá-, ezen a liniákon.

Néhány további példa az MMTnySz-ből: **kár(u)**, **domn(u)**, **zid(u)**, **öregtátámosu**

A jövevényszók között természetesen olyanok is vannak, melyek a románban **eleve u-ra végződnek**, pl. **kilometru** (r. *kilometru*), **kruszk** (r. *cuscu*, az MMTnySz-ben *krusku* - **j** - *asok* is!), **licseu** (r. *liceu*).

-el / -ely / -ej

A 'harangvirág' jelentésű román jövevényszó (**klopocel**) az anyagunkban szóvégi /j/-vel fordult elő, amit sima (hangtani) / / ly / j ingadozás eredményének tekintettünk⁴⁶, és normalizáláskor ennek megfelelően kezeltünk. A 'vőlegény' (**nyirel / nyirely / nyirej**) esetében ugyanígy jártunk el.

⁴⁵ Vesd össze: **Domn** *mecanic, unde mergi? La Comăneşti*

⁴⁶ Lásd: **Fajkán, széjes, megapojgat**

Leirat	Normalizált alak
<i>S honnan hozta, ezt a klopocejit, onnan</i>	<i>S honnan hozta, ezt a klopocelt, onnan</i>
Klopocei, Klopocei gödre, ot vagyann aa ə kaszállófűjek. S vagyann əə szə- izé ës, vetőhøj ës.	Klopocel, Klopocel gödre, ott vagyon a ö kaszállófűvek. S vagyon öö sz- izé is, vetőhely is.
mënt, vitte a nyirël e zsákot	ment, vitte a nyirel a zsákot
Ej, mikor indult a nyirëly eşzkënni.	Ej, mikor indult a nyirel esküdni.
it nállunk mos nyírej van a ház@, aaz, há.	itt nálunk most nyirel van a ház-, az, há.

A szóvégi *j* megjelenésére természetesen más magyarázat is adható. Elképzelhető például, hogy a román szavak többes számú alakja került átvételre (r. *clopoței, mirei*), amit a beszélők egyes számúként értelmeztek újra. Ez esetben a norm. alaknak is *j*-re kellene végződnie (*klopocej, nyirej*). A két opció között (főleg a *klopocel* esetében) további adatok híján nehéz dönten, de érzésünk szerint mindkét esetben inkább hangtani variációról lehet szó. Az MMTnySz-ben a **nyirel** szócikkében *ly*-s és *j*-s alakváltozatok is szerepelnek, a **klopocel**-nél viszont csak az *l*-es verzió van feltüntetve, így itt jobban magunkra voltunk hagyatva. Román megfelelőnek a többes számú alakot (r. *clopoței*) adták meg a szerkesztők.

Ha esetleg a jövőben egyéb, *-el* toldalékot viselő szavakban is tapasztaljuk a jelenséget (pl. *nepoțel*, 'kisunoka'), talán tisztábban látunk majd a kérdésben.

nekăzsitok / nekăzsiltak

A moldvai magyarban megtalálható román eredetű elemek egy része a román megfelelővel megegyező formában, egy az egyben kerül átvételre, míg másokat a beszélők további képzőkkel ellátva használnak. Az igeikhez például rendszerint magyar igeképző járul:

r. necăji	>	nekăzsil(ódik)	['bajlódik, kínlódik, szenved, stb.']
r. păcăli	>	păcălil(ódik)	['átver(ődik), gúnyol(ődik), stb.']
r. interesa	>	interesăl(ódik)	['érdekel, érdeklődik']

Emellett az is gyakran előfordul, hogy egy jövevényszót kétféle változatban is használnak: 1) egy szimpla, változatlan formában átvett, és 2) egy átvett + képzett alakban:

1) r. necăjit	>	nekăzsit + ok	['nyomorultak']
2) r. necăji	>	nekăzsi + l + t + ak	['nyomorultak']

Annak ellenére, hogy a képzők nagy része a morfológiai címkében nem jelenik meg önálló elemként, a fenti különbséget normalizáláskor megtartottuk, tehát a többféle formában létező, azonos jelentésű változatokat nem vontuk össze. A *nekăzsitok* norm. alakja tehát *nekăzsitok* lett, a

nekäzsiltak-é pedig *nekäzsiltak*. Az ilyen alakok normalizálásakor követett szabályok:

1) Igeképzőt a norm. alakba akkor írtunk, ha a leiratban szerepelt (ebben teljesen a lejegyzést végző munkatársak ítéletére hagyatkoztunk).

2) További toldalékokat a magyar igeképzőt tartalmazó particípiumokhoz/melléknevekhez **a** kötőhangzóval csatoltunk, az egy az egyben átvettekhez pedig **o**-val.⁴⁷

Leirat	Normalizált alak
Nëkäzsitak vótunk мүк.	Nekäzsitok voltunk mik.
Vannak, elég nëkäzsitak	Vannak, elég nekäzsitok
Há job lenne it üjek ijen nyëkäzsilt lejek min maga?	Há jobb lenne itt üljek ilyen nekäzsilt legyek mint maga?
Én amenyit mëgtanóltam yót anyáméktól, s az öregasszandə a zőreganyómtól. Azt montam elégfelé mulcumit vótam. Elég- mëg vótam elégëdveļ.	Én amennyit megtanultam volt anyáméktól, s az öregasszony- az öreganyómtól. Azt mondtam eléfelé mulcumit voltam. Elég- meg voltam elégedve.
Oztə ästä leülök linistiltan , csëndessen, oztə imădkozom, mondom.	Aztán este leülök linistiltan , csendesen, aztán imádkozom, mondom.
Mikor eşkët foltatni fogom, S mëg`gyónom, akkor ojan linistiltan aluszom el ə. <i>Csëndēsēn, szépēn ə.</i> Csendēs, s szépēn hə. Gyetot szépen.	Mikor ezeket folytatni fogom, s meggyónom, akkor olyan linistiltan aluszom el ő. <i>Csendesen, szépen ő.</i> Csendes, s szépen há. Gyetot szépen.
Mondzsa, ad nekem kűsänd ő, ojan fränkät, de mijet, mit sánsz viëllik? Kel nekem. Mom meg miët kel, miët? Adok, de mom meg miët. Másik asz= =angya mundzsa menni kű tejük oda osztá nem jár ki. Sz akkor víj nekem isz, asz= =onnya. Vitt ä másziknak isz. S mind e kettő păkălit vót. Nem kapott egy isz szëmmit.	Mondja, adj nekem kölcsön őő, olyan fránkot, de melyet, mit csánsz vélük? Kell nekem. Mondd meg miért kell, miért? Adok, de mondd meg miért. Másik azt mondja mondja menni kell tegyük oda aztán nem jár ki. S akkor vígy nekem is, azt mondja. Vitt a másiknak is. S mind a kettő păkălit volt. Nem kapott egy is semmit.

⁴⁷ Még akkor is, ha a beszélő az adott szót *a*-val ejti. Ezek mögött az *a*-s alakok mögött ugyanis érzésünk szerint az [Azak, nagyak, pityikak](#) fejezetben, illetve az [o / a](#) részben említett *o > a* nyitás áll, amit normalizálásor „megszüntetünk”. Mivel melléknevekben eleve nagy az *o / a* ingadozás, természetesen elképzelhető, hogy téves döntést hoztunk. Ha viszont megnézzük, hogy az MMTnySz-ben az ilyen szóalakokban milyen kötőhangzó található, a döntés némi megerősítést nyer: *nekezsit - o - k*, *korcsit - o - k*.

Nèzze csa, né Szűz Mária, më Jézuskának ə zə māmikà- ni. Ha ə kènt èntèrészált az le= =bírja fotografíalni, ni!	Nèzze csak, né Szűz Mária, mert Jézuskának az ő māmikája ni. Ha ő kend intereszált azt le bírja fotografíalni, ni!
--	---

MMTnySz:

nākāzsilt ~ (Di), *nākāzilt* (Szf), *nekezsilt* (Cs), *nyekezsit* (Et, Rp) mn 1. kedvetlen, bánatos; necājít; sad. – *Ullyan nākāzilt vót a legén* (Di). || *A Tizparancsolatot tudom, de majd elfelejtettem.* /Próbálja csak meg!/ *Nem jó mondjam, met erősen nekezsilt vagyok, esszezavarodott a fejem, s nem jut eszembe* (Cs: TV.). 2. nyomorúságos; sárac, nenorocit; miserable. – *Mi ojany nyekezsit világba élünk, jó emberkém* (Rp). || *Nekezsitok vótak* (Et: TV.). Csrk.

mulcumilt ~ (Szf) mn elégedett, megelégedett; mul̄tūmit; satisfied, pleased. – *Mük mulcumiltak vagyunk ennyi helyél.* | *Ult != volt/ közüllik ě notár != jegyző/, ü csálta, mulcumilt a falu* (Szf). Csrk.

linistit ~ (Jp) mn csendes <ember>; <om> liništit; quiet <person>. Csrk.

korcsit ~ (Tu) mn korcs; corcit; crossbreed. – *Bogdánfalába, Nagypatakon igazmagyarok laknak, itt korcsitok* (Tu).

moknit ~ (sz), *moknilt* (Di), *mokint* (Vk) mn csendes, hallgatag; <om> tăcut, mocnit; taciturn, silent <person>. Csrk.

szemű *szemű* (Bf, P, Szf) mn vmilyen szemű; cu ochi; -eyed. – *Tyutyurátul nez, amelik kicsi szemű* (Bf) | „*Megiért ě feteke szemű csērēsnye.*” (Nd: Bf). Sz. *bulbukált szemű* guvadt szemű, *feteke szemű*

csupit ~ (Bf), *csutyit*, *csukit*, *sukit*, *csupilt*, *csutyilt* (sz) mn himlőhelyes; ciupit de vărsat; pitted, pock-marked. – *Csukiton maradt* (G). Csrk., CsángA. 115.

kăptusilt ~ (M), *kăptusált* (Li) mn bélelt <ruhane-mű>; căptușit; padded <clothing item><clothing item>. Csrk. 353. → **szurtuk**

tăkut ~, *têkult* (ált.) mn csendes, hallgatag; tăcut; silent, taciturn. – *Tăkut ember, nem szereti beszélgetni, szereti halgatni* (K). Csrk. 551.

moknit ~ (sz), *moknilt* (Di), *mokint* (Vk) mn csendes, hallgatag; <om> tăcut, mocnit; taciturn, silent <person>. Csrk.

Egy-egy beszélőnél az alábbi, *n*-es alakokkal is találkozni, melyeket őszintén szólva nehezen tudunk hová tenni. Azon a pár helyen, ahol előfordultak, végül a következő módon jártunk el: a norm. oszlopba beírtuk azt az alakot, amire az adatközlő feltételezhetően gondolhatott, a magyarázatba pedig felvettük a szó jelentését, és ugyanitt egy felkiáltójellel hívtuk fel a figyelmet az adat szokatlan, külön figyelmet igénylő jellegére:

Leirat	Normalizált alak
Nem vótam intèrészánt , hoj min magik hogy ə	Nem voltam intereszált [! kíváncsi] , hogy mint maguk hogy ő
Látta milyen blondánt mēsínba mēnt? <i>Hogy mije, ije?</i> Ulyan blondát , ulyan mēsínba mēnt. <i>Tehát ijen páncélozott autóban mēnt.</i>	Látta milyen blindát [! páncélozott] mesínba ment? <i>Hogy milyen, ilyen?</i> Olyan blindát [! páncélozott] , olyan mesínba ment. <i>Tehát ilyen páncélozott autóban ment.</i>

Lásd még:

Vannak a melléknévi kölcsönelemek közt olyanok is, melyeknek *-t* végű alakja mellett *-lt* végű alakjuk is van, vagy éppen csak ez utóbbi alakjukban fordulnak elő. Pl. *csupit* ~ *csupilt* < r. *ciupit*, *někěžsit* ~ *někěžsilt* < r. *náčjít*, *těkut* ~ *těkult* < r. *táčut*, *bulbukált* < r. *bulbucat*, *kěptusilt* < r. *cäptušit*.

Arra, hogy egyes melléknemeknek *-lt* végű alakjuk is lehetséges, már SZINNYEI JÓZSEF felfigyelt (Nyr. XXIII, 249–50), azonban mindössze annyit jegyzett meg ezzel kapcsolatban (megengedve az elírás lehetőségét is), hogy az anyagában előforduló *kószilt* alak „megelőző **kószilt* < **kovoszilt*-ból keletkezett”. E sajátos melléknévi alak megmagyarázásakor elsősorban azt kell figyelembe vennünk, hogy a *-t* végű melléknemek a románban gyakran egybeesnek alaki szempontból a megfelelő igék múlt idejű melléknévi igenévi alakjával. Pl. *ciupi* : *ciupit*, *ciupită*, *căptuși* : *căptușit*, *căptușită*. A csángóban nyilvánvalóan több ilyen ige is meghonosodott, főlvéve a szokásos *-l* képzőt (pl. *csupil*, *kěptusil*, *někěžsil*), s az így beilleszkedett igéknek a csángóban szabályszerűen *csupilt*, *kěptusilt*, *někěžsilt* múlt idejű melléknévi igenévi alakjuk keletkezett. Mivel ez igenévi alak a magyarban is melléknévi jellegű szó, a mondatban pedig melléknévi jelző (pl. *abál* : *abált*, *darál* : *darált*, *elhanyagol* : *elhanyagolt*), egyes románból kölcsönzött igék szóban forgó igenévi alakja minden nehézség nélkül alakpárjává válhatott az azonos tőből képzett, románból kölcsönzött melléknévi alak (pl. *csupit* ~ *csupilt*), s amint ez alakpárok létrejöttek, az *l* beiktatódhatott olyan *-t* végű román melléknemekbe, illetőleg múlt idejű melléknévi igenévi alakokba is, amelyeknek igei töve a csángóban nem honosodott meg kölcsönszóként (pl. *bulbukált*, jóllehet a csángóban nincs *bulbukál* ige, *moknit* ~ *moknilt*, *těkut* ~ *těkult*).

(Márton, 1969, pp. 84–85)

toldalékolás

1) Annak érdekében, hogy (a lemma tőtárba vétele után) a morfológiai elemzőprogram a jövevényszók különböző toldalékolt alakjait minél sikeresebben le tudja elemezni, normalizáláskor igyekeztünk őket úgy kezelni, hogy a norm. alakok a magyar morfológia szabályainak minél jobban megfeleljenek. Ez azt jelenti például, hogy az *e*-re végződő jövevényszók toldalékolt alakjaiba *é*-t írtunk, még akkor is, ha az adatközlőtől elhangzó alakban nincs magánhangzó-nyúlás:

Leirat	Normalizált alak
Ján̄as, ez, bádēm elmēnt Kákowa, Nagypatak, Klézse, Trunk z Bălcsēsšku. [...] əə Ján̄asz bádēm el əə mēnt bicsikl̄ētáwal, elmēnt ežēkhēz ē hathaz.	János, ez, bágyém elment Kákova, Nagypatak, Klézse, Trunk s Belcsesšku. [...] Öö János bágyém el- öö -ment bicsiklétával, elment ezekhez a hathoz.
Ėj szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyjemtől künnebb.	Egy szomszédasszony, a harmadik ház. Bágyémtől kinnebb.
erőst tudta dzsəográfiēt , erőst tudta, gyētot, gyētot.	Erőst tudta dzseográfiét , erőst tudta, gyetot, gyetot.
Ásztunk trānsēt e kerbe.	Ástunk tránsét a kertbe.

Szãu mongyam úgy min mondok i povësztët e gyermeeknek <i>Mennyi él- lélek van? Lélek ə máj nem ura megmongyam, dā fámíliek ís ə ěggy ezerə hãromszáz.</i> İlèn, ěn tãnuttə, tanultam ěj mãtuszẽmtũl E ə mãtuszẽm nem akart menni utána, kã vala í szíp lyán misák erdő, de még nem adta el à sztát, deocamdatã járunk hĩrcsẽkvel, hoj vejũk ki Ot vaj ā zeggisz hũlt kiászva hul ā misze moszt. <i>Igen.</i> Mãgãsztãk e tẽmẽljẽt, kiãstãk ā zegisz hultot õnnét szã bẽtettẽk odõ. Hul az a Krisztusz.	Szãu mondjam úgy mint mondok egy povesztët a gyermekeknek <i>Mennyi él- lélek van? Lélek õõ máj nem ura megmondjam, de fámíliẽk ís õõ egy ezer- -háromszáz.</i> Ěn, ěn tanult-, tanultam egy mãtusẽmtõl A õ õ mãtusẽm nem akart menni utána, ke vala egy szép leány mindcsak erdő, de még nem adta el a sztát, deocamdatã járunk hãrtiẽkkel, hogy vegyũk ki Ott vagyon az egész holt kiászva hol a mise most. <i>Igen.</i> Megãstãk a temeliẽt, kiãstãk az egész holtat onnét s betettẽk oda. Hol az a Krisztus.
--	--

2) Ahogy azt a [Csitilok, csitilek, páterok, páterek](#) c. fejezetben írtuk, az elõlképzett / hátulképzett toldalékok közti ingadozást a normalizált alakokban megõriztũk.

Leirat	Normalizált alak
moszt ěvel a rẽzsimval ělromlott a kolẽktív mikor ělmẽntẽk mæg- -csãnnýk a csẽrẽrékat ěfutottak @@ hazunnat a zembẽrẽk, nem vót kiẽl bẽszẽljẽnẽk Ěsti imãccsãgot sz rẽgvẽl ə rẽgvẽlit, ěgyẽbet nem çitilãk. Nnem tuõm mẽgũsmerni, de ha mẽgũsmẽrnẽm a bõtũkõt, hogy szeretnẽm csitĩjak. <i>S hányban szũletett? [..] Ěn? Igen.</i> Ěn əə hatvanhatba, dẽcsẽmbriba. Ne most, à nyócadikjãn a dẽcsẽmbrinẽk ə, ělmẽnt.	most evvel a rezsimmal elromlott a kollektív mikor elmentek meg- -csánják a csererékat elfutottak UNK hazunnat az emberek, nem volt kivel beszéljenek Esti imádságot s reggel a reggelit, egyebet nem csitilek. Nem tudom megismerni, de ha megismerném a betűket, hogy szeretném csitíjak. <i>S hányban született? [..] Én? Igen.</i> Én õõ hatvanhatba, decsembriba. Na most, a nyolcadikján a decsembrinek ő, elment.

Lehet valamit montam. <i>Rosszat nem mondott.</i> Rosszat, vaj grəsıltam, meġbocsássanak. Mesənval van-ë, vaj hogy van? elvittem aa mäsınhez, kinyomtattam Ot húznak a mesinyëk. Lehet tíz, húsz, ha-harminc mesin ës vagyon. [...] Văleu mămikám [...] lószeķereķve s mësinyak, s ízéķve. S ő tugya-ë ha vannak prétinyëk aztán na, mindinik csinál egy-egy falás ételt Prétinyak vagyunk, prétinyak Há, ot van a zördög. A primíja el, ebbe a felibe. Primíjja el a Jóisten, aki kéri a Jóistent, aki nem kéri, hát akkor annak mit, mi= =csináljak? Jöjjön, jöjjön, jöjjön. Akármikor bé van ə ízélvel ə, primilvel.	Lehet valamit mondtam. <i>Rosszat nem mondott.</i> Rosszat, vagy gresiltam, megbocsássanak. Mesinnal van-e, vagy hogy van? elvittem a mesinhez, kinyomtattam Ott húznak a mesinek. Lehet tíz, húsz, ha-harminc mesin is vagyon. [...] Văleu mămikám [...] lószekerekkel s mesinok, s ízéķkel. S ő tudja-e ha vannak prétinek aztán na, mindenik csinál egy-egy falás ételt Prétinok vagyunk, prétinok Há, ott van az ördög. Az primilja el, ebbe a felébe. Primilja el a Jóisten, aki kéri a Jóistent, aki nem kéri, hát akkor annak mit, mit csináljak? Jöjjön, jöjjön, jöjjön. Akármikor be van ő ízélve ő, primilve.
---	---

-ie

Azokat a jövevényszókat, melyek román eredetije *-ie* végű, a moldvai beszélők gyakran **e nélkül**, *i-re* végződő tőváltozatban (is) használják. Ezt normalizáláskor nem „korrigáltuk”.

szeptembri(e)	r. septembrie
oktombri(e)	r. octombrie
nojembri(e)	r. noiembrie
decsembri(e)	r. decembrie
drozdi(e)	r. drojdie
tigáj(e)	r. tigaie
mosi(e/a)	r. moșie
penszi(e/a)	r. pensie

Leirat	Normalizált alak
Szëttëmbrinek a második napján, adică pe două, hogy vót a këtëdik napján	Szeptembrinek a második napján, adică pe două, hogy volt a kettedik napján
Gátá, eltöt az oktombri , eltöt a dëcsëmbri ,	Gátá, eltelt az oktombri , eltelt a decsembri ,

nojëmbri, a dëcsëmbri əə. Kováász, kovász, hə. Drozdsi. <i>Hogy? Drozdsi</i> [..] <i>De mi vót ez?</i> [..] Nem tom, u- ulyan drozdsie, ulyan ə. Ėj halat belétészünk mëgrántval a tigájba, asz= =onyə sə magának odaaggyuk Dógozik, vót szerviccse, moszt kijöt pënsziéra, de moszt nęm még tanólnak diákszágot. s én, k- kijöök a pënszira, sə nęm öppe akarok kijőni	nojembri, a decsembri öö. Kováász, kovász, há. Drozdsi. <i>Hogy? Drozdsi</i> [..] <i>De mi volt ez?</i> [..] Nem tudom, o- olyan drozdsie, olyan ö. Egy halat beléteszünk megrántva a tigájba, azt mondja s magának odaadjuk Dolgozik, volt szervicse, most kijött pensziéra, de most nem még tanulnak deákságot. s én, k- kijövök a penszira, s nem éppen akarok kijönni
--	--

Az *-ie* / *-i* ingadozás mellett az ilyen típusú jövevényszókban a **szóvégi -ia** is kifejezetten gyakori: ⁴⁸

bagdadia	r. bagdadie
bája	r. baie
bukătări(e/a)	r. bucătărie
dusmânia	r. duşmănie
dzsenerácia	r. generație
episzkipia	r. episcopie
fámili(e/a)	r. familie
fierări(e/a)	r. fierărie
fotográfia	r. fotografie
hărti(e/a)	r. hărtie
inzsekci(e/a)	r. injecție
isztori(e/a)	r. istorie
konsztrukcia	r. construcție
korábia	r. corabie
kununia	r. cununie
kuti(e/a)	r. cutie
linia	r. linie
magazi(e/a)	r. magazie
melódia	r. melodie
meszeria	r. meserie
mosi(e/a)	r. moșie
odáj(e/a)	r. odaie
okázia	r. ocazie
operácia	r. operație

⁴⁸ Itt és fentebb is csak olyan változatokat adtunk meg, melyeket a MoMa-korpusz vagy az MMTnySz adatol. Ezek mellett természetesen további változatok is létezhetnek, pl. *bagdadie*, *báje*, stb.

pároki(e/a)	r. parohie
penszi(e/a)	r. pensie
relidzsia	r. religie
szimbria	r. simbrie
temeli(e/a)	r. temelie

Néhány MoMa-beli szöveges példa a fentiek közül:

Leirat	Normalizált alak
Há, ę kël tējëm e ęsztendőre a pěnsziát hoj vėjëk a zegísznek kádoųt.	Há, el kell tegyem egy esztendőre a pensziát hogy vegyek az egésznek kádót.
<i>Itt ahol vagyunk, ez miféle, ez az odája, hogy híják ezt? Bukătărĭe. Bukătăria. Bukatări. S az ot túľfelől? Az măgăziĭe. Magaziă. Măgăziă. Áhá.</i>	<i>Itt ahol vagyunk, ez miféle, ez az odája, hogy hívják ezt? Bukătărie. Bukătăria. Bukătărie. S az ott túľfelől? Az magazie. Magazia. Magazie. Aha.</i>
Fámiliája vagyan, családgya?	Fámiliája vagyon, családja?
<i>Mennyi él- lélek van? Lélek ə máj nem ura megmongyam, dă fámiliiek îs ə ěggy ezerə hăromszáz.</i>	<i>Mennyi él- lélek van? Lélek öö máj nem ura megmondjam, de fámiliék îs öö egy ezer- -hăromszáz.</i>
Bėrzuncba, ott a părókia .	Berzuncba, ott a párokia .
Mongya, ot van sz ott e părókénél .	Mondja, ott van s ott a párokiénél .

Az *-ie / -ia* ingadozás magyarázata nem feladatunk, annyit azonban illik a témával kapcsolatban megjegyeznünk, hogy a fenti szavaknak a románban is van *-ia* végződésű alakja. Itt a két alak közti különbség grammatikai: az *-ie* végű a határozatlan, végartikulus nélküli, az *-ia* végű a határozott, végartikulusos szóalak (r. *bagdadie* = ‘plafon’, r. *bagdadia* = ‘a plafon’). Ugyan elképzelhető, hogy a jövevényszókban megjelenő szóvégi *-ia* összefüggésbe hozható a román végartikulusos alakkal, azt nem mernénk kijelenteni, hogy konkrétan annak az átvételéről van szó.

A moldvai magyarban (vagy legalábbis bizonyos változataiban) egyébként úgy tűnik, hogy az *-ia* végű alakok elterjedtebbek, talán azért, mert ezek jobban illeszkednek a nyelv fonotaktikai szabályrendszerébe (*-ia* végű szavak ugye a köznyelvben is szép számmal vannak, l. *mánia, mágia, elemőzsia, plébánia, biológia*, stb.). Néha „még tovább magyarosodik” az alak, és *-ió* végződést kap:

Leirat	Normalizált alak
Ki vót vévël, s ăbbă dirėkciőba ęs repedēt męg.	Ki volt véve, s abba direkcióba is repedt meg.

A gyűjtőtől még egy *relidzsió* alak is elhangzik. Ez valószínűleg egyedi találmány, ami Moldvában tudtunkkal nem létezik, úgyhogy normalizáláskor a szó helyi megfelelőjét írtuk helyette (*relidzsia*):

Leirat	Normalizált alak
<i>S a relidzsiónak oda mit írtak catolică, nem írták, hogy ortodoxă vagy ijen?</i>	<i>S a relidzsiának oda mit írtak catolică, nem írták, hogy ortodoxă vagy ilyen?</i>
<i>S a relidzsió hogy lessz aztán, ha vaěj leán elmeen oda hëzzik, vagy?</i>	<i>S a relidzsia hogy lesz aztán, ha vagyegy leány elmegyen oda hozzájuk, vagy?</i>

-ia

Érdekes módon a moldvai magyar egyes változataiban az *-(i)a / -ie / -é* ingadozás olyan jövevényszókban is előfordul, melyek a románban *-(i)a* végűek, és a legjobb tudomásunk szerint nincs *-ie-re*, *-e-re* végződő alakjuk. Pl.:

Leirat	Normalizált alak
Limba ungurească la noi meghót, meghòlt. [...] Há mét hót meg? [...] Me, me nem, nemm, nem, nem kereszi szenki. [...] A zëfjuszág ə Dzsërmányébă , z= = Itălëbă , Fràncëbă , în Izrael ə Nállunk elmaradatt àproàpe sák a vjénszëg.	Limba ungurească la noi meghalt, meghalt. [...] Há miért halt meg? [...] Mert, mert nem, nem, nem, nem keresi senki. [...] Az ifjúság ő Dzsërmániébe , az Itáliébe , Fráncébe , în Izrael Ő nálunk elmaradt áproápe csak a vénség.

Román megfelelők: [Germania](#), [Italia](#), [Franta](#)

Ahogy látható, a fenti szavak esetében normalizáláskor megőriztük az alternatív változatot. Szóvégre jobb híján *-ie-t* írtunk (így könnyebb őket az *-ia* végződésű változatokkal együtt megtalálni), de valójában nem tudjuk, hogy ezeket az *-é*-ket minek kellene megfeleltetni.

A *Mária* tulajdonnév esetében azonban kivételt tettünk, és normalizált alaknak mindenhova egységesen *Máriá-t* írtunk:

Leirat	Normalizált alak
Igen, igen, őkör Szűz Márë , há ura, ura lejìk, ë , el isz felejtettem, nem jár eszembe júl, de	Igen, igen, akkor Szűz Mária , há ura, ura legyék, e-, el is felejtettem, nem jár eszembe jól, de
Hiszek egy Isztenbe, ämm hogy mongyák, zsjzsöli Maré , utà vajon ä Mëcsànk.	Hiszek egy Istenbe, öhm hogy mondják, Üdvözlég Mária , után vagyon a Miatyánk
Aggyon Isten keteknek és ə zëgésziknek othon	Adjon Isten kendteknek is az egészüknek otthon

elé, aggya Máré jót! melegíti vala még a párnát, tészem vala ə párnárə, s aztá mungya vala, Marikacska, kă Máré hinnék ingemet. Mungy vala, Marikácskam, të, hăj= =csak imádkazzunk.	elé, adja Mária jót! melegíti vala meg a párnát, teszen vala ö párnára, s aztán mondja vala, Marikácska, ke Mária hívnak engemet. Mondja vala, Marikácskám, te, hăj csak imádkozzunk
--	--

Lásd még:

Ázsia ászie (Szf) fn Ázsia; Asia; Asia. – *Mük jüttünk Ásziébül* (Szf).

(MMTnySz)

Mária ~ (Bf, Bst, K, Szb), *Márija* (Bc, O, Rp, Sz, Tn), *Marija* (Bsz, Csü), *Márja* (M), *Màrijà* (Bf, G);

(MMTnySz)

Márie, Márije (mez) női kn.; prenume fem.; female forename. **Kics.** *Mári* (Df, Gf, Szk, Szp, Úf), *Máris*, *Máriszka*, *Máricsika*, *Marika* (Bf), *Mari*, *Marika*, *Marikacska*, *Marica*, *Maricika* (M), *Máris*, *Máriszka*, *Máriska*, *Mărika*, *Mărica* (Di), *Marika*, *Máriecska*, *Marikacska*, *Marikácska*, *Máriska* (L, P), *Máriacska* (Gy), *Mariuca* (Szc), *Marijacsa*, *Marijecska* (Bc), *Márika*, *Mărika*, *Márica* (Pl), *Márikă*, *Máris*, *Marijacsa*, *Marijecska* (G), *Márika*, *Mărika* (O), *Mariska*, *Marijacsa*, *Marijecska*, *Marjecska* (Csü, Gy), *Máreske* (Sz, Tn), *Máriska*, *Máriecske*, *Márieskă*, *Máriska* (Kl); *kicsi Máriska* (Di), *kicsi Mărika* (Pl), *kicsike Mărika* (Dg). – *Máris, a gunyádat ithagyád!* (K). || *Sz osztá mondza vala: „Marikaska – ke != mert/ Mári hinak ingemet –, imádkozzunk!”* (Ju). **Megj.** Lk-ban a *Maricka* a kisebb lány, a *Maric* az eladó sorban lévő lány beceneve. **Fr.** *Édēs Mărijám, öröjz még!* (L) | *Jó a jó Marjecska, gondot visel mindenkire* (Li). CsángSz. → **Szűz** ~

Mikor valánk in clasa doi, kellett beszéljünk románul. Hanem viszek el **Ungáréba**.

Când eram în clasa a doua, trebuia să vorbim românește, altfel ne duceau în **Ungaria**.

(Perka, 2014, p. 14)

Dolgoztunk **Szimirébe**... Egy kollégámat kérdezék, zonták: maga magyar? Azt mondta: Magyar vagyok. Szökött magyar... Azok a zöreges itt maradtak, hány száz esztendeje lesz annak, hogy vót az a menész, itt mentek át nálunk a faluba!

Lucram în **Simeria**... Un coleg de al meu a fost întrebat: ești ungur? Sunt ungur, i-a răspuns. Dumneata ești ungur fugar... Acei bătrâni au rămas aici, câte sute de ani să fie de atunci, când a fost acea trecere, că pe aici au trecut, prin satul nostru. Posibil să fi trecut o mie de ani, dacă nu mai mulți!

(Perka, 2014, p. 14)

Mik a határnál vótunk, granicser vótam... Ültünk ott, vártuk a zoroszoikat... Néztük a zoroszoikat... Bárkából csántak podot... Bejöttek, hozzánk jöttek, eljött a zelső... adtunk kez velle, elhozott tiz-husz katonát... Adtak kez, beszéltek olául velünk. Imma mondja – **Bászárábé** a zoroszé, mondja, maguk mennek haza imma... Eleresztettek, sz jöttünk úgy

Noi am fost la hotar, eram grăniceri... Stăteam acolo, așteptam pe ruși... Ne uitam la ruși... Făceau pod din bărci... Au intrat, au venit la noi, a venit primul, am dat mâna cu el, a adus 10-20 de soldați. Au dat mâna, au vorbit românește cu noi. De acum – ne-au zis – **Basarabia** este a rușilor. Ne-au zis: de acum voi mergeți acasă... Ne-au dat drumul și am venit, așa singuri. Ne-

(Perka, 2015, p. 11)

Tizenötödike az augusztanak 1916-ba éjfelekor húzták a harangokat, meghúzták a harangokat minden templomba Romániéba sz akkor dekretálták meg: război...

Pe 15 august 1916, la miezul nopții, s-au tras clopotele; s-au tras clopotele în toate bisericile României și atunci s-a decretat războiul...

(Perka, 2015, p. 10)

-e

A románban e-re végződő jövevényszók toldalékolt alakjainak normalizálásával kapcsolatban két dolgot érdemes tudni (melyeket már a [toldalékolás](#) alfejezetben is említettünk):

- 1) A szóvégi magánhangzót toldalékok előtt megnyújtjuk, még akkor is, ha az adatközlő nem teszi:

bágy ⁱ emtől	>	bágy ^e emtől
dzseogr ⁱ fiét	>	dzseogr ^e fiét
fámili ^e	>	fámili ^e

- 2) A toldalékok hangrendjén nem változtatunk:

cs ^e rerék ^{at}	>	csererék ^{at}
cs ^e rerék ^{et}	>	csererék ^{et}

Szóvégre a lemmák túlnyomó többségében e-t írtunk, egy szó esetében (*kăldáre*) pedig é-t.

Leirat	Normalizált alak
Mm megsüttem félbe, bétettem a kăldárebe , űríttem fél riva.	Mm megsütöttem fölbe, betettem a kăldárebe , űríttem fölt reá.

kăldăre ~, *kăldărja*, *keldăr*, *kăldăre*, *kăldăr* (ált.)
I. fn **1.** üst; ceaun; cauldron. – „*Keress ... egy keldărt
vîznek, hogy azt, mikor nekem víz kell, mindig teli
töltsd és öntsd be a szăjamba!*” (Nm: O). || „*Akkora
kăposztăk vótak, mint a kăldăre*” (Ge). **2.** <fém>vödör;
găleată; <iron> bucket. – *Igy kanna vizet a kăldărbol*
(M). || *Hun van a kăldăr?* (P). **3.** hamulăda; cenușar;
ash box. **II.** mn vödörnyi <folyadék>; <lichid> de o
căldare; a bucketful <of liquid>. – *Még mericcsen egy
kăldăr vizet!* (Bf). **Kics.** *kăldărusz* (Szf) **1.** kisebb üst.
2. vödör. – *Feldűtte* /= összegyűjtötte/ *a zalmát, s
biéűrítette kăldăruszba.* Csrk. 350, 351, RMNyA.

(MMTnySz)

Az -e-re végződő jövevényszókat a moldvai beszélők időnként -ea-ra végződő alakban is használják, ami egybeesik a szavak román megfelelőinek határozott, végartikulusos alakjával:

kárte / kártea	r. carte / cartea
tensiune / tensiunea	r. tensiune / tensiunea
împărcire / împărcirea	r. împărțire / împărțirea

privátizáre / privatizárea
 întreprindere / întreprinderea
 parte / partea
 sztáciune / sztačiunea

r. privatizare / privatizarea
 r. întreprindere / întreprinderea
 r. parte / partea
 r. stațiune / stațiunea

Leirat	Normalizált alak
Da pe românește, toată noaptea spui rozariu, coronița, vannak kártéém citesc há.	Da pe românește, toată noaptea spui rozariu, coronița, vannak kártéim citesc há.
Én mondom utána, ő tугya magyarul a kárcébő , én mondom utánna.	Én mondom utána, ő tudja magyarul a kártéből , én mondom utána.
Magyarul úgy mondzsa, tudzsa hodzs a má-madzsar kárciä .	Magyarul úgy mondja, tudja hogy a má- magyar kártea .
Tënsziunye vót, sză szok vót a dolog honn, kapálni kellët mënnyünk, sz	Tensziuném volt, s sok volt a dolog honn, kapálni kellett menjünk, s
Męt a, a adunarea, scăderea împărțirea a zîmpărcireăt nem tudtam.	Mert a, a adunarea, scăderea împărțirea az împărcireăt nem tudtam.
Kă, há kă vót pădurăr isz, vólt kőrcsímărə, kőrcsímája isz vadzșan, privățizăreă ulyan mind ə, crășma veche cum se zice, el o purtat-o.	Ke, há ke volt pădurăr is, volt korcsmár, korcsmája is vagyon, privățizărea olyan mint ő, crășma veche cum se zice, el o purtat-o.
a zembërëm a, a brășòi, ə brasoi szē- izéhēz tălotozott a zēntrēprindereăaz	az emberem a, a brassói, ő brassói sze- izéhez tartozott az întreprindereához
Mikor menen bé a zográdé nișen ott i, i Krisztusz ebbe a părcsába ?	Mikor menen be az ográdé- nincsen ott egy, egy Krisztus ebbe a părtea ba?
It jó lēt vóna, it jó lēt vóna ebbe a szégén faluba, ha megcsinálták vóna azt a ə vizet. Sztáciunyát . A sztáciuněát . [...] Ha a lábamnak valaki valami urusságot, lēt vóna ej jó sztáciunya mënnyek csináj@ niște băi.	Itt jó lett volna, itt jó lett volna ebbe a szegény faluba, ha megcsinálták volna azt a ő vizet. Sztáciuneát . A sztáciuneát . [...] Ha a lábamnak valaki valami orvosságot, lett volna egy jó sztáciunea menjek csináljak niște băi.

Ha a végartikulusos szóalak átvételéről van itt szó, ha nem, azt valószínűnek tartjuk, hogy a moldvai magyarban a két alak közti különbség már nem grammatikai.

A szóvégi *e / a* ingadozás az alábbi jövevényszók esetében is jellemző:

lédzse / lédzsa

r. lege

minune / minuna
vócse / vócsa
hustye / hustya

r. minune
r. voce
r. huște

Leirat	Normalizált alak
Brë, brë é- én ojan lédzsába állanék bé, ha leesnék dëtot ez a guvjërn	Bre, bre é- én olyan lédzsába állnék be, ha leesnék gyetot ez a guvérn
Millyen əə, hogy monnyom əə, hogy monnyák ə minune . Csoda. [...] Deci asta nu-i minune, domn-? De minunë .	Milyen öö, hogy mondjam öö, hogy mondják a minune . Csoda. [...] Deci asta nu-i minune, domn-? De minune .
Csak húszon- -hat éve, hogy imátkozom neki. Nekem néccër csinált csudát, minunát .	Csak huszon- -hat éve, hogy imádkozom neki. Nekem négyszer csinált csodát, minunát .
nem öppe imádkozom met én nincs vócsám új, am betegsëgem van, oan folladok	nem éppen imádkozom mert én nincs vócsám úgy, am betegségem van, olyan fulladok
Az hogy hívják amit eltëszen? Hústyë. Hustyë. Hústyë . S amikor a kenyeret sütik, Hà. akkor tesznek-e el a am hústya ? Nem, nem teszünk, nem.	Azt hogy hívják amit elteszen? Hustye. Hustye. Hustye . S amikor a kenyeret sütik, Há. akkor tesznek-e el a öhm hustya ? Nem, nem teszünk, nem.

Ugyan itt is elképzelhető, hogy az ingadozásban szerepet játszik, hogy a román végartikulusos alakok *a*-ra végződnek, a fenti szavak esetében normalizáláskor mégis inkább a sima szóvégi *e*-s és *a*-s alakok használata mellett döntöttünk (a *lédzsea*, *minunea*, *vócsea* és *hustea*⁴⁹ helyett).

-ă

Azoknak a jövevényszóknak a normalizálásával kapcsolatban, melyek a románban -ă-re végződnek, a következőket érdemes tudni:

1) ă-t szóvégre csak toldalékolhatatlan vagy nagyon ritkán toldalékolt szavakba írtunk (kötésszók, határozószók, prepozíciók, indulatszók, stb.): *ádikă, dákă, fără, îndată, járá, mă, până, párkă*. Az ă helyére mindenhol máshol **a** vagy **e** került, annak megfelelően, hogy az adatközlő a szót hogyan ejti, illetve hogyan ragozza.

A szóvégi *a/e*, és az előlképzett/hátulképzett toldalékok közti ingadozás jelentős. Pl.:

r. grijă > grizsa / grizse ['gond']
legyen rá grizsád / legyen rá grizséd

⁴⁹ A román *huște* (inherensen többes számú) szónak egyébként nincs is *a*-s végartikulusos alakja: **DEX**: *huște* > *huștele*

grizzál / grizzél

Azokat a szavakat, melyeket a beszélők az általunk feldolgozott anyagban *a*-ra és *e*-re végződő változatban is használtak, a korpusz tótárába kétféle tőváltozatban vettük fel. Pl.:

r. mătușă > mătusa / mătuse
r. ogradă > ográda / ográde

Leirat	Normalizált alak
lĕn, ĕn tănuttĕ, tanultam ĕj mătusĕmtĭl E ĕ ĕ mătusĕm nem akart menni utána, kă vala ĭ szĭp lyán Mámámtó, vót ĕj mătusám, mámámnak a tesvére, az örökkĕtig monta: tanól mĕg fiam, tanól mĕg fiam! A zŭ mámájától tanóltam ĭĕn. S ō? S ō mincsak a matusájától.	Ēn, ĕn tanult-, tanultam egy mătusémtől A ō ō mătusém nem akart menni utána, ke vala egy szép leány Mámámtól, volt egy mătusám, mámámnak a testvére, az örökkĕtig mondta: tanuld meg fiam, tanuld meg fiam! Az ō mámájától tanultam ĕn. S ō? S ō mindcsak a mătusájától.
Vult a zogrădébe. Mm hŭl a Miál de akkor mász moldul ult ĕ ház, mász mász ult. Sz asztă láttă diĕtĕ, diĕt jĕttĕk. Hŭltak bé a zogrădébe. ă gyĕrmĕkeim nĕm ęresztĕttĕk ki a zógrădából [...] S akkor mit montam, lăsaĭi mĕ [...] ki kĕl vigyŭk a zógrădából.	Volt az ográdébe. Mm hol a Mihály de akkor más módul volt a ház, más más volt. S aztán láttă gyet, gyet jĕttek. Holtak be az ográdébe. a gyĕrmĕkeim nem eresztĕttĕk ki az ográdából [...] S akkor mit mondtam, lăsaĭi mert [...] ki kell vigyŭk az ográdából.

Ritkán, de előfordult, hogy kivételt tettünk, és norm. szinten csak az egyik verziót tartottuk meg. A *măma* és a *lăda* szavak pl. ilyenek, ezeknek mindenhol *măma* és *lăda* lett a norm. alakja (a *mămó*-é és *mămi*-é természetesen nem):

Leirat	Normalizált alak
Jő a lăányo, s a mămĕ, mĕnĕn-ĕ fĕl kend a Szĕnt Antalhez? Mondom măme. Tătăd ĕlmĕnt fiam. Asz= =onya gyĕre, mĕnnyŭnk ki a tĕ- hă ĭn jărtam măme. Mikor? A zĕste.	Jőn a leányom, s az măma, menen-e fel kend a Szent Antalhoz? Mondom măma. Tătăd elment fiam. Azt mondja gyere, menjŭnk ki a te- hă ĕn jărtam măma. Mikor? Az este.
Ėgy lădé , lăděcska .	Egy lăda , lădăcska .

Az átvett szavakban a szóvégi *a*-nak elképzelhető, hogy a román végartikulusos alakokhoz van köze (nearticulat: *grija*, articulat: *grija*, neart. *mătușă*, art. *mătușa*, neart. *ogradă*, art. *ograda*, stb.), de ebben nem szeretnénk állást foglalni. Az *a*-s és *e*-s alakokat a korpuszban egyszerű tőváltozatokként kezeltük.

Szóvégre egyébként az MMTnySz címszavaiba is ritkán került *ă*. A szavak túlnyomó többségében *a*-t találunk, helyenként *e*-t, elvétve *ă*-t vagy *á*-t. Néhány példa:

román	MoMa	MMTnySz
r. adresă	áдресa	ádrésza
r. babă	bába	bába
r. bancă	bánka	bánka
r. barbă	bárba	bárba
r. cociorvă	kocsorba	kocsorba
r. papură	pápura	pápura
r. aripă	áripa	áripě
r. adică	ádikă	ádikě
r. râșniță	râșnyica	rězsnyce
r. până	până	pînă
r. parcă	párkă	párkă
r. văduvă	văduva	văduvă
r. mamă	măma	mámă, öregmăma, vénmăma
r. tată	tăta	tăta, nagytătă, öregtătă, mostohatătă

2) A moldvai magyar román jövevényszavai között több olyat is találni, melyekben megőrződött a **nőnemű és hímnemű** alakok közti formai különbség. Pl.:

r. cumnat ['sógor']	>	kumnăt ['sógor']
r. cumnată ['sógornő']	>	kumnătă ['sógornő']

Normalizáláskor természetesen mindkét alakot megőriztük, a nőnemű alakok szóvégi *ă*-jét pedig itt is *a*-ra cseréltük:⁵⁰

r. bun, bună	(bun), buna
r. bunic, bunică	bunik, bunika
r. coleg, colegă	(kollég), kolléga
r. cumnat, cumnată	kumnăt, kumnătă

⁵⁰ Zárójelben azok az alakok vannak, melyek az általunk eddig feldolgozott anyagban még nem szerepeltek.

r. nepot, nepoatǎ
 r. ortodox, ortodoxǎ
 r. vǎdan, vǎdanǎ
 r. vǎduv, vǎduvǎ

nepót, nepóta
 ortodox, ortodoxa
 (vǎdán), vǎdána
 (vǎduv), vǎduva

Leirat	Normalizált alak
Mënëk a patakra bunához Szǎ nezem vala bùnikám, ə bùnikà, nagymámǎ mi= =csǎn vala avval a bábáal, szǎ mondam vala mm, nagymám@, bunykà, nagymámǎ, nnem sǎnsz jól, nnem, ez nem tud szēmmit ez a bába Igen, det ult ǎ zén bunikum [...] akkor sánták ott ǎ fǎlut. <i>Mikor? Mikor a maga bunikja élt?</i> Ílt, ə ilt. Én bunikum ílt. Akkor béküttǎ kirájlyǎn mǎsik ə iziit a kolëgǎit. <i>Szo- szolgálóját. [...] Kolëgǎk vòtǎk.</i> Beszélek, van ej kumnátám ot mejik beszéllek vélle magyarul, dē <i>Mhm</i>. Gyirèn úgy hogy ne ércse mász, hoj mongyak valamit. <i>S így maga inkább magyarul beszél a falubaa?</i> Hǎ, há. Kumnátjaival, szomszédokkal, barátokkal. Há, há, z= =egisz. Ott ēs nëpótái, abba a táblás házba. A diáknak. Itt ēs még ēj nëpóttja, toa fē üll a fia, hol van a csirkulár. Dacǎ monnyam magǎnak, nǎllunk ēj lëgén nem hoz bé lëǎnt a fǎluba, hoj leën ortodoxa, s ǎjjon bé ortodox. Hozza ogy igaziccsa bé la kǎtolikòs izébe. Nekēm nēm él, ötven esztendeje mos minnyǎ, hoj vǎdǎna vagyok. Leszek immǎ vǎduvǎ, vadǎvilǎk ötven, ötvenöt esztengyüö, ötvenhat esztengyü mityoltǎ elmaradtam	Menek a patakra bunához S nézem vala bunikám, a bunika, nagymáma mit csǎn vala avval a bábával, s mondom vala mm, nagymám-, buniká-, nagymáma, nem csǎnsz jól, nem, ez nem tud semmit ez a bába Igen, gyet volt az én bunikom [...] akkor csánták ott a falut. <i>Mikor? Mikor a maga bunikja élt?</i> Élt, ő élt. Én bunikom élt. Akkor beküldte királyleány mǎsik ő izéit a kollëgǎit. <i>Szo- szolgálóját. [...] Kollëgák voltak.</i> Beszélek, van egy kumnátám ott melyik beszéllek véle magyarul, de <i>Mhm</i>. Gyéren úgy hogy ne értse más, hogy mondjak valamit. <i>S így maga inkább magyarul beszél a faluba?</i> Há, há. Kumnátjaival, szomszédokkal, barátokkal. Há, há, az egész. Ott is nepótái, abba a táblás házba. A deáknak. Itt is még egy nepótja, tova fel ül a fia, hol van a csirkulár. Dacǎ mondjam magǎnak, nálunk egy legény nem hoz be leányt a faluba, hogy legyen ortodoxa, s álljon be ortodox. Hozza hogy igazítsa be la katolikus izébe. Nekem nem él, ötven esztendeje most mindjárt, hogy vǎdǎna vagyok. Leszek immár vǎduva, vǎduvilok ötven-, ötvenöt esztendő, ötvenhat esztendő mitólta elmaradtam

3) Az átadó nyelvben *ă*-re végződő jövevényszók további jellemző tulajdonsága, hogy a moldvai beszélők gyakran **lehagyják róluk** a szóvégi magánhangzót. Pl.: ⁵¹

r. adresă	ádr[eé]sz(a)
r. draniță	dránic(a)
r. filială	filiál(a)
r. flanelă	flánél(a)
r. graniță	gránic(a)
r. îndată	îndát(ă)
r. căldărușă	kăldărus(a)
r. literă	liter(a)
r. mamă	mám(a)
r. mobilă	mobil(a)
r. nuntă	nunt(a)
r. papură	pápur(a)
r. pastilă	pásztíl(e)
r. petală	petál(a)
r. plită	plit(a)
r. putină	putin(a)
r. ramă	rám(a)
r. tată	tát(a)
r. zarzăr(ă)	zárzár(a)

A normalizált alak nálunk mindenhol az adott beszélő által használt változat lett, emiatt előfordul, hogy egy jövevényszónak a korpuszban hosszabb és rövidebb tőváltozata is van. Pár példa:

Leirat	Normalizált alak
Szē moszt ez imácságot ejöt kérgye me, de hoj találtál hozzám? Vajə ădrēsădă ?	S most az imádságot eljött kérdje meg, de hogy találtál hozzám? Vagyon áдресzád ?
<i>Ez itt a magiké a falu, ez əə ə, plébánia vagyə hoj mongyam parókia vagy filia? Itt van-e pap, pătěr? It filiăl most, filiăl.</i>	<i>Ez itt a maguké a falu, ez öö ö, plébánia vagyə hogy mondjam párokia vagy filia? Itt van-e pap, páter? Itt filiál most, filiál.</i>
Nēm, ej rossz flánél van ot.	Nem, egy rossz flánél van ott.
Vannak ojanok əs, kik @ eladták mindėnyikėt s kimėntek a grănicig , hoj monnyuk mő oda. A <i>határig</i> .	Vannak olyanok is, kik UNK eladták mindenüket s kimentek a gránicig , hogy mondjuk mi oda. A <i>határig</i> .

⁵¹ A lista vegyes, a MoMából és az MMTnySz-ből is tartalmaz adatokat.

Kovász ə idegen ezə îndătă kel mëg. <i>Mhm.</i> [...] tanácsoltunk addig kel meg əə tísztə, îndătă kel tedd a tüzet a kemencébe. Nem tudok egy litert, bár így egy litert leírni bár, sëmmit. Amejikék csináják a mobilăkat <i>Ojant is haltam, hogy mobilát</i> vett. Há. Hiszə. A mobila járt a házba. Năm mẽ iszəm izé pásztalak. [...] Beteg vótam, s héten nem rontom el a pásztéljaimat mẽ, öregasszon vagyok s Mënnünk mẽ kűső tátà lẹ kel fekjék, mẽg kell íja pásztéléket. <i>Van-ě magának itt @ ijen krínya?</i> [...] Vajon, a pédálok belétettem vot egy üvegecskébe, vajon. [...] Tészünk ëggy oan pédálocskákot oda reá, s u a gyógyul el. a karikák kicsinállal a plítnak, s ő homlok lẹ. [...] S ő homlok lẹesvẹl	Kovász ö idegen ez îndătă kel meg. <i>Mhm.</i> [...] tanácsoltunk addig kel meg öö tészta, îndătă kell tedd a tüzet a kemencébe. Nem tudok egy litert, bár így egy litert leírni bár, semmit. Amelyikek csinálják a mobilokat <i>Olyant is hallottam, hogy mobilát</i> vett. Há. Hisze-. A mobila járt a házba. Nem mert iszom izé pásztilokat. [...] Beteg voltam, s héten nem rontom el a pásztíljaimat mert, öregasszony vagyok s Menjünk mert késő táta le kell feküdjék, meg kell igya pásztíléket. <i>Van-e magának itt UNK ilyen krinja?</i> [...] Vagyon, a petálok belétettem volt egy üvegecskébe, vagyon. [...] Teszünk egy olyan petálocskákat oda reá, s u- a- gyógyul el. a karikák kicsinálva a plítnak, s ő homlok le-. [...] S ő homlok leesve
--	---

Egy-két kivétel itt is előfordul, a *mám*-ot pl. beolvasztottuk a *máma* többe:

Leirat	Normalizált alak
Édesapámnak vót a zapjátòl nëgyven prëzsina, s mămnak huszonöt.	Édesapámnak volt az apjától negyven prăzsina, s mámának huszonöt.

veláris ä , â/î

Normalizálási gyakorlat:

szó belsejében ä > ä
szóvégen ä > a / e / ä (l. itt: [-ä](#))

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Djët kettú păkălilûdot, tătă kacagta. Kapálok kettúbe, ně hónap hónap mēēk rēgge az prēgătilom a zētelt. It vót ęz a ziskola, mejikə it kămin. De ȝdabújik ə, ęgy ulyən grătăr van ȝt lă: nici pe ăla care ȝi-o luat banii? Há megrăttăm ăzăttănd, abba, abba hónapba ăzăt vajak. [...] Úzs' myndzsăk kă [...] meglăttad a hűdaskăt ăzăttănd, prima dată. Abba aa hónapba nisėnn, psz- nem va szătul.	Gyet kettő păkălilódott, táta kacagta. Kapálok kettőbe, ni holnap holnap megyek reggel azt pregătilom az ételt. Itt volt ez az iskola, melyik itt kămin. De odabújik ő, egy olyan grătăr van ott le: nici pe ăla care ȝi-o luat banii? Há megláttam ehezetten, abba, abba hónapba ehezett vagyok. [...] Úgy mondják ke [...] megláttad a holdacskăt ehezetten, prima dată. Abba a hónapba nincsen, psz- nem vagy szătul.
---	--

szó elején	î	>	î
szó belsejében	î	>	â

Leirat	Normalizált alak
Férjhez mēnt ęgyvel ot, mincsak egy îlen profēsszor, învăcătôr. Ėggya, kettő szóln-, szólnak înkontin ăsz= =onnya, hărangak, nem húzza szėnki. Kovász ə idegen ezə îndătă kel męg. <i>Mhm.</i> [...] tanăcsoltunk addig kel meg əə tısza, îndătă kel tedd a tüzet a kemencébe.	Férjhez ment eggyel ott, mindcsak egy ilyen professzor, învăcător. Egy, kettő szóln-, szólnak înkontin azt mondja, harangok, nem húzza senki. Kovász ő idegen ez îndătă kel meg. <i>Mhm.</i> [...] tanácsoltunk addig kel meg őő tészta, îndătă kell tedd a tüzet a kemencébe.
bęszélęetek nekie magyarul, hă ojan szătılcsiltan fălăl vissza nekēm S ac pislėnt. <i>Mhm.</i> Ulyanak hȝgy nem esszűk meg ęp prînzba, de mi= =sănnyak, váguk el, esszűk meg, mę van hȝnnat. Ėn kapálom męg, s ő a ússzel ha a Jóisten aggy, hȝgy lęssz, tęsszűk kĕtfelė, nekėd ęgy tĕrna, nekēm ę tĕrna. misăk erdő, de męg nem adta el à sztăt, deocamdată járunk hĕrccsėkvel, hȝj vejűk ki.	beszélgetek nekie magyarul, há olyan szătılcsiltan felel vissza nekem S adsz pislent. <i>Mhm.</i> Olyanok hȝgy nem esszűk meg egy prânzba, de mit csănjak, vágjuk el, esszűk meg, mert van honnat. Én kapálom meg, s őő a ősszel ha a Jóisten adj, hȝgy lesz, tesszűk kĕtfelė, neked egy tărna, nekem egy tărna. mindcsak erdő, de még nem adta el a sztăt, deocamdată járunk hărtiėkkel, hȝgy vegyűk ki

Keresés (pl.): [lc=".*[ăâ].*" & forditas=""] - Az összes olyan tokent lekérdezi, melynek a norm. alakja *ă*-t, *î*-t, vagy *â*-t tartalmaz, és nem román (tehát nincs hozzá fordítás).

Magyarázat:

A veláris *e* és *i* hangok kezelése a román jövevényszók normalizálásának egyik legbonyolultabb része. A kérdéskör természetesen messze túlmutat azon, hogy hogyan kell vagy érdemes ezeket a hangokat egy korpusz normalizált rétegében visszaadni, de itt most leginkább erre fogunk koncentrálni. A dolog nehézségét főleg az adja, hogy nagyon kevés a kapaszkodó, és hatalmas a variáció, mind a nyelvhasználat, mind a forrásokban alkalmazott módszerek terén. Pl.:

- a veláris *e* és *i* a moldvai magyarban elvileg meghonosodott ugyan, de nem minden beszélő használja
- gyakran más hangokkal helyettesítik, ki ezzel, ki azzal
- előfordul, hogy egyazon beszélő ugyanazt a szót hol veláris *e*-vel/*i*-vel ejti, hol nem
- és még sorolhatnánk

Ugyanígy:

- egy forráson belül ugyanazt a hangot sokszor több különböző karakter jelöli
- hol be van helyettesítve másik hanggal, hol nem
- ha egy forrás használja is ezeket a hangokat, sokszor nincs rendesen leírva, hogy mikor és hol, milyen szabályok szerint teszi, stb...

A feladatot teljesen megoldani igazából nem tudtuk. Az alkalmazott szabályokat és a hozzájuk vezető szempontokat viszont igyekszünk minél részletesebben megadni, hogy a normalizáláskor hozott döntések lehetőleg minél inkább értelmet nyerjenek.

A veláris *e* és *i* hangok jelölésére a korpusz normalizált rétegében az **ă / î / â karaktereket** használtuk. Ez annyiban tér el az MMTnySz-ben és a lejegyzésekben követett gyakorlattól, hogy míg ezekben a veláris *i*-t mindenhol az *î* karakter jelöli, (szó elején és a szó belsejében is,) mi a normalizált rétegbe a szavak elejére *î*-t, a szavak belsejébe *â*-t írtunk:

MMTnySz	MoMa (leirat)	MoMa (norm.)	román megfelelő
gyeszki ⁵²	děszki ⁵²	deszk ⁵²	desc ⁵²
hírtye ⁵³	hírccsék	h ⁵³ ártiék	h ⁵³ ártie
-	înrēdzsisztrál	înrēdzsisztrál	înrēdzsisztrál
înkurkál(ja)	(ēnkurkájjam)	înkurkáljam	încurca

⁵² Alakváltozat, a *děszk⁵²éntál(ja)* szócikkből.

⁵³ Alakváltozat, a *h⁵³ártie* szócikkből. Itt egyébként még egy *h⁵³arcse* alak is felbukkan.

A megoldás előnye, hogy a jövevényszók normalizált alakja így jobban tükrözi a mai román helyesírás szerinti írásmódot, és a szóalak közelebb áll a román megfelelőhöz. Tulajdonnevek esetében pedig sokszor nincs is nagyon más megoldás (*Târgu Ocna* helyett a normalizált rétegbe mégsem írhatjuk, hogy *Tîrgu Okna*). A hátránya, hogy így néhány jövevényszó kissé „öszvér jellegű” lett: se nem teljesen kiejtés szerinti, se nem teljesen romános írásmódú.

Leirat ⁵⁴	Normalizált alak
Mert a, a adunarea, scăderea împărțirea a zîmpărcire at nem tudtam. [...] A zoszt ást. A zoszt ást.	Mert a, a adunarea, scăderea împărțirea az împărcire at nem tudtam. [...] Az oszt ást. Az oszt ást.
Românește mă rog, há ura mondzsam ə. Imádkázám romănyeste há a akarsz údzş.	Românește mă rog, há ura mondjam ö. Imádkozom românește ha a- akarsz úgy.
Én megindultam föl a Tîrgu Oknára , Szent Antalhoz.	Én megindultam fel a Târgu Ocnára , Szent Antalhoz.
Há magatak Kolozs-, há Târgu Mureş , nem vagy a Tîrgu Murészró . <i>Nem, nem, Kluzsból vagyok.</i>	Há magatok Kolozs-, há Târgu Mureş , nem vagy a Târgu Mureşről . <i>Nem, nem, Clujból vagyok.</i>

A speciális karakterek használatának természetesen egyéb, **technikai** hozadékai is vannak, például az, hogy a román billentyűzettel nem rendelkező felhasználók számára jelentősen **megnehezítik** a normalizált rétegben való keresést. Az alternatív út azonban, ami alatt a magyarban ismeretlen mellékjeles karakterek teljes **elhagyását**, és a hangok más hangokkal való **behelyettesítését** értjük, nem bizonyult járhatónak (megpróbáltuk, a részleteket I. lent). Szerencsére a normalizált réteg („nem román” része) az *ă / î / â* karakterek megtartásával sem lett tele mellékjeles karakterekkel: a korpuszban jelenleg fellelhető ~3000 román eredetű tokennek csak mintegy 10%-a tartalmaz veláris *e*-t vagy *i*-t.

A speciális karaktereket a felhasználók mellett az adatbázisnak otthont adó **korpuszkezelő rendszernek** is tudnia kell kezelni. Szerencsére úgy tűnik, hogy a NoSketchEngine számára az *ă / î / â* egyike sem okoz problémát.

A jövevényszók normalizált alakjainak kiválasztásánál az általános szabályunk az volt, hogy ahol a román megfelelőben/eredetiben veláris *e* vagy *i* van, **oda mi is azt írunk**, konkrétan **azt a hangot**, amit a román eredeti tartalmaz. Ez természetesen nagyon sok esetben **ferdítés**, avagy **absztrakció** (kinek mi), hiszen a beszélő nem ezt mondja, a leiratban nem ez szerepel:

Leirat	Normalizált alak
aa tanyitoléány aa mm tanyiccsa a izét a	a tanítóleány a mm tanítsa a izét a

⁵⁴ Pírossal most kivételesen a románul elhangzó részekben található adatok vannak jelölve.

grëdnicákat, hoj monnyam én akkor kenteknek? [...] Na, grëdnicákat. Hogy nem szólsz senkinek, míg a vizet hazahozod, míg ki nem merítéd aa kërdárbó, s belé nem töltöd oda a tálba. mos csántak ə ittə Románon ẽ nagy menesztieriẽt	grădnicákat, hogy mondjam én akkor kendteknek? [...] Na, grădnicákat. Hogy nem szólsz senkinek, míg a vizet hazahozod, míg ki nem merítéd a kăldărból, s belé nem töltöd oda a tálba. most csántak ő itt Románon egy nagy mănăștirêt
Mámám əə matusámva vót , tẽsvérek vótak. ə Van egy padurăr, tẽsféř tanyító, s még van a primăr. E vaja virág isz, vaja paradisz isz patlazzikaa.	Mámám öö mătusămmal volt, testvérek voltak. Ő van egy pădurăr, testvére tanító, s még van a primăr. Ő vagyon virág is, vagyon paradics is pătlădzsika.
Há vót ẽgy ojan pătrăt csinálva, ẽgy ojan néjkolcu izé úgy hogy az əə mind ẽj kũpũ. Mòszt dĩẽt eljõtt a kolẽktív akkor bẽvítették grămădăba Aztá itt ũl vala ẽggy ə, ẽgy vădănănál, min nálam ũlne e tanító. De aggya z= =Iszten măkăr hordozzom, măkăr ídzs, hogy vagyok, hoj ne ũljẽk ə zágyba.	Há volt egy olyan pătrăt csinálva, egy olyan négykolcũ izé úgy hogy az öö mint egy kũpũ. Most gyet eljõtt a kollektív akkor bevítették grămădăba Aztán itt ũl vala egy ő, egy vădănănál, mint nálam ũlne egy tanító. De adja az Isten măkăr hordozzon, măkăr így, hogy vagyok, hogy ne ũljek az ágyba.
Dẽ monta lẽsz, hẽj mẽnẽk kapak ẽn vaẽj fránkăt, hogy vẽjẽk ẽgy ẽngyẽcătăt Mindẽnki, hogy nẽ ẽnkurkăjjam, sẽ ẽn õt, sẽ ő ingẽmõt. Kászėtád lesz, lehet valamit rẽaẽnrẽdzsisztrász Még a sõprũbõl ẽs vett ki onnat nẽ ạn szălacsakăt. Vette oda, s ỳot ẽn tom mi= =csinált így a plíta elõtt ot dẽszkẽntált. Ónyẽst. Diószẽg, Szalanc, Bórviz, Tĩrgu Ȯkna, Gorzạ əə, Szalanctòrkạ, si Pakura.	De mondta lesz, hej menek kapok ẽn vagyegy fránkot, hogy vegyek egy ĩngyecătăt Mindenki, hogy ne ĩnkurkăljam, se ẽn õt, se ő engemet. Kászėtád lesz, lehet valamit reăĩnredzsisztrălsz Még a sõprũbõl is vett ki onnat ni olyan szălacsakăt. Vette oda, s ott ẽn tudom mit csinált így a plita elõtt ott deszkântált. Onyest. Diószeg, Szalánc, Borvız, Târgu Ocna, Gorza- öö, Szaláncorka, s Pakura.

Mások/máskor viszont igen:

Leirat	Normalizált alak
tanította ezeket a kicsikéket ə grădnicába , hogy mongyák magiknál	tanította ezeket a kicsikéket öö grădnicába , hogy mondják maguknál
Mm megsüttem félbe, bétettem ə kăldărébe , ürittem fél riva.	Mm megsütöttem fölbe, betettem a kăldărébe , ürittem fölt reá.
<i>S hol van a kolostor, a mănăştire, hol van?</i>	<i>S hol van a kolostor, a mănăştire, hol van?</i>
vót ěj mătusám , māmámnak a tesvére, az örökkétig monta	volt egy mătusám , māmámnak a testvére, az örökkétig mondta
vót pădurăr isz, vót korcsímărə, korcsímája isz vadşan	volt pădurăr is, volt korcsmăr, korcsmája is vagyon
Pătlăzsika.	Pătlădzsika.
S akkor aztăgə, űltem vădănăul tizenkét évig. [...] a Klărit három= =évrə csináltam vădănăul , ěgyedűl	S akkor aztán, űltem vădănăul tizenkét évig. [...] a Klărit három évre csináltam vădănăul , egyedűl
Háj mēt ő înredzsisztrálja .	Háj mert ő înredzsisztrálja .
Diszkântál.	Deszkântál.
Ėn mĕgindultam fél a Tîrgu Ocnára , Szĕnt Antalhoz.	Ėn megindultam fel a Târgu Ocnára , Szent Antalhoz.

Nem ritka, hogy egy szónak akár **3-4-féle ejtésvariánsa** is legyen. Pl.: *grămăda*, *gramăda*, *gremăda*, *grámăda*.

grămăda ~ (Ju), *grámăda* (Szf), *gremăda* (Csü)
fn rakás, csomó; grămadă; pile, pack. – *Gyüz bé sze-
net grămădăba!* | *Sztányistėjük* /= delelőhelyük/ *van*,
gyűlnek grămădăba /a marhák/ (Ju). **Kics.** *gra-
mădocska*, *grámădoska*. CsángSz., Csrk.

(MMTnySz)

Ės az is gyakran megesik, hogy a beszélők az **egyik** veláris mgh helyett a **másikat** használják:

Leirat	Normalizált alak
dikăt félűjĵek ə, ə trínba mejik ment oda,	dekăt felűlĵek a, a trénba melyik ment oda,

mentem fëlültem abba mejik mēnen la Craiova <i>Gēlkāt, nem monygyák, hogy elhú-, elhúzzák a</i> Gălkák. Gă- gălkăit isz, nem? <i>Igen, az!</i> Nem bírtuk kivēnni e bētegsēgit, mēt e nēki a plămănjai vótak, s azok nem fājttatā, s mikor leszipta akkor két hónapba ēlmēnt. s öllötték a mǎlmoknál. Nēm min most, finok. @@ @ %<nevetes> răsnycăva	mentem felültem abba melyik menen la Craiova <i>Gâlkât, nem mondják, hogy elhú-, elhúzzák a</i> Gâlkák. Gâ- gâlkăit is, nem? <i>Igen, az!</i> Nem bírtuk kivenni a betegségét, mert ő neki a plămânjai voltak, s azok nem fájtatta, s mikor leszipta akkor két hónapba elment. s örölték a malmoknál. Nem mint most, finok. UNK UNK %<nevetes> râsnyicăval
---	---

Könnyen belátható, hogy használat alapján nem igazán lehet norm. alakot választani, az pedig kevésbé tartható, hogy a normalizált rétegben az összes ilyen jövevényszónak 2-3-4-féle verziója legyen. A legvédehetőbb és legkövetkezetesebb megoldásnak tehát az tűnt, ha norm. alaknak egyfajta „**mögöttes**” **változatot** választunk. Ne felejtjük, hogy ez az alak (ahogy a teljes norm. réteg is) valójában egy segédeszköz, ami alapján a leíratban található konkrét nyelvi adatokhoz hozzá lehet férni. Nem árt, ha minél jobban közelíti a valóságot, de a nyelvjárásra nézve nem kell tökéletesen reprezentatívnek lennie.

Ahogy korábban említettük, a speciális karakterek használatának elkerülése érdekében a korpuszépítés egy pontján megpróbálkoztunk a veláris *e* és *i* **más hangokkal történő behelyettesítésével**. A normalizált alakokat megfeleltetési szabályok alapján hoztuk létre, melyek igyekeztek figyelembe venni a nyelvhasználatbeli tendenciákat. A rendszer nem volt használhatatlan, de igazán használható sem. A szabályok körülbelül így néztek ki:

1) A veláris *e* helyére **e-t** vagy **a-t** írunk, esetleg **ă-t**.

e: treszura, tiner, tevelug, szetul, rezsnyica, rezboj, reszpunsz, recsenszemint, prezsitura, prezsina, plemen, pekát, párke, nekezsilt, menesztire, kerneccsor, kemin, kelderus, keldár(é), iszkelitura, iszkelil, indáte, gúnyereria, gretár, gredinica, fiererie, envecetor, cerus, buketeri[ae], ádiike, stb.

a: vrazsitór, vaduvil, vaduva, vadána, urmaril, sztranepót, raznepócika, razbél, ramasica, ragáz(a), pregatil, pokait, patura, patladzsika, pakalit, pakalilódik, pajus, paj, padurár, pacil, naszalye, matus[ae], marog, malinfá, maliga, makár, karuca(kas), kamasoj, jára, gramáda, fara, emparcirea, dáka, stb.

ă: pátrát(kő)

2) A veláris *i* helyére szintén **e-t** írunk, esetleg **i-t**.

e: terna, prenz, plemen, ket, kerneccsor, hertie, gelka, envecetor, entreprinderea, enredzsisztrál, enkurkál, enkontin, engyecáta, emparcirea,

elámenál, deszkentál, deszkent, stb.

i: tiner, sztilcsiltan, recsenszemint, inreszt, indáte, beinkádrálódik, stb.

Amellett, hogy a fenti rendszer tele van önkényes döntésekkel, a mellékjeles magánhangzók használatának teljes kerülése olyan kényszermegoldásokhoz vezetett volna, melyeket nem szívesen látnánk viszont a korpuszban. A *fără, pâănă, dekât* (r. *fără, pâănă, decât*), stb. román átvételeket pl. nem igazán lehet ebben a rendszerben úgy normalizálni, hogy ne valami furcsa, felismerhetetlen alakot kapjanak. Ha pedig az ilyen esetekben kivételt teszünk, akkor rögtön adja magát a kérdés, hogy ha itt használunk speciális karaktereket, akkor máshol miért nem.

Felmerült továbbá, hogy saját szabályrendszer kialakítása helyett a normalizált alakok kiválasztásában meglévő **forrásokra, elsősorban az MMTnySz-re** támaszkodjunk. Ez az egyébként kézenfekvő megoldás sajnos azért nem bizonyult járható útnak, mert az MMTnySz címszóválasztási gyakorlatában túl nagy hozzá a variáció. Néhány példa:

ă > a:	kaldáre, karuca, maliga, malinfa, matusa, pacil
ă > e:	ádikē, fērērija, intyegetor, iszkēlil, prēzsina, urmeril(ja)
ă > ä:	bukätärija, cärus, grädina, grädinica, grämáda, grätár, kämin, kämäsoj, mäkár, mänäsztire, näsžälye, pädurár, päkälil(ja), párkä, pätura, räzbél, räzboj, szátul, tävälug, träszura, vädánaasszony, väduvä, stb.
e > ä:	näkäzsilt, träzilódik, megträzilódik (r. <i>necăjit, a trezi</i>)
î/ă > i:	indát, ingyēcáta, intyegetor, invăcător, kirlán
î/ă > e:	dēszkēntál(ja), elamenál(ja), embrekált, enkreclás, kērpa, mēgenfiál(ja), rēzsnyice, tēmpit
î/ă > î:	dekît, împărát, îndrăznyil, înkurkál(ja), kît gye, pînă, tîmplărijē
î/ă > ä:	härtie, plămăn (r. <i>hârtie, plămân</i>)

Ha már a forrásoknál járunk, érdemes megnézni, hogy más helyeken hogyan jelölték ezeket a hangokat. A *Gyökerekben* (Perka, 2014–2016) például a veláris mgh-k helyén az **ă, î, a, e** mellett az **ö** és az **ü** karakterek is felbukkannak:

lába besziltünk románul. Ákkor első osztályban nem értettük az **invăcător**t. Nehéz vót, fogjam meg ott magyarul, sz itt ólálul.

- î > î; ä > ä

Szent Péter napján, huszonkilencedikjén juninak, akkor ott vótunk Zserkába, s regvel ötör meg nem vótunk felkelve, amikor a ruszok eljöttek a tankokval, s meglötték a kapitányt, meglötték a szublokotenentet, meg megraniltak valami katonákat, s aki hogy talált, úgy szaladtunk el onnat, otthagytunk ágyút, mindent! Osztán visszaadták, nem kellett nekik! Ez 1939-ben történt!	-	ă > a
Mik a határnál vótunk, granicsér vótam... Ültünk ott, vártuk a zoroszokat... Néztük a zoroszokat... Bárkából csántak podot... Bejöttek, hozzánk jöttek, eljött a zelsző... adtunk ke-	-	ă > a
Há! Nem vót szemmi megpadolva, mint moszt. Vót megszikálva a föld, sak szikálta, sz a zágynak be verve azok a ceruszok, sz felteve revája egy zsák, sz annyi, annyi!	-	ă > e
tek azok után. Nem mondta szenki, hogy ne beszélj magyarul. így isz lehet beszéljen. Magyarul isz, románul isz. Magátul veszik el! Kő nem mondja szenki, hogy ne beszéljenek. Moszt még vannak a gyermekékből ulljan	-	ă > ö
Büntették, mondták, hogy ungur, bongyin, illieneket. De hogy verekedtek, illien nem vót. Sak választották ki, hogy műk vagyunk magyarok, adikő katolikok, sz űk igaz magyarok.	-	ă > ö
Táta vala osmány ember, trőszilus, durragusz. Sz máma gyűt vala be a házba, sz tesz vala imádságra. Tartottak a gyermekeikhez. Sz nem váltak ki, nem éltek jól. De ocsmány vót tata. Mama vót dorse jó...	-	ă > ö
Mikor szérte a feje, mit sántam? Hát nem sántam semmit. Mit csánnjak? Hajtottam szenesz vizet. Mit mondjak? Mondtam egy „Tatöl nosztru”-t. Há. Csak Tatöl nosztrut, sz azóta nem még szerött a feje. Ha szért a hasza, köttem be a haszát illien a tyúknak a ganéjával. Köttem be. Pergeltem meg egy rossz cse-	-	ă > ö
Mentem tátával a mezőre, körucával, kapáltunk, vót ünő, hordoztuk a zünőt a mezőre, boruskát isz; honn vót disznó, én jöttem haza, adtam a disznónak délbe, adtam ebédet, adtam a piszleneknek, aztán mentem vissza mezőre dolgozni.	-	ă > ö
Mergeam la horă și acolo s-a îndrăgostit de mine. Acolo se îndrăgosteau de fete. Cum să nu mă conducă până a acasă! Venea și la șezători, pe la mama țineam șezătorile! (Bálint Mihályné Kösunean Bori, Gorzafalva / Oituz, 1908)	-	ă > ö
Jő vala bukötara hozzánk, hoz valami ebédet a frontra. Sze nem lehet vala jüjjön bukötara oda, sz orosz huz vala oda, lő vala, tér vala meg a bukötár, sz mik nem még eszünk vala. Vesszük vala búzát, szuroljuk vala, sz azt... A zárpát, búzát sántám így ni, szuroltam, sz ettem...	-	ă > ö
Akkor nálunk úgy vala, egy leán sz a legénvel nem táncol vala. Csak a szürbával. Csak annyi. Utóljebb jött tánc legény a leánval. Vút kerek tánc, sak leányok. Nem vala, hogy hiju egy leánt a táncba, nem hija vala, sánnak mász táncot, gyéren vala. Vala vernivaló, mondták vala. Azt sak leginek. Vernivaló után sínálnak vala szürbát, uta hórát, keréktáncot. Ullian szip	-	â > ü

Kellett fussunk a némettől, ütött meg a német. Német modja vala **romünnak**: Kurvi **romünj**, kurvi!... A román elárulta, a mászik országok elárulták a németet...

- â > ü

hogy háj, kö menjünk be mű oda. Ők jöttek el! Megforcálták a világot, után tettek le **hürcsét** az asztalra, sánj seretet. Nem mind akarta a világ. Ezt akarták ők. Jött a zordin a zorosztul.

- â > ü

Elmentem vót Kangurhoz, ő bejárta vót a zországot, lássuk sak mise hírvel jött haza. Hogy misián a zorszá. Hol tudják sánni, s hol nem. Mondja: „Mindenfele mennek, mint a juhok a **stünába**. Nins merre ember menjen, nins merre kerüljétek, be

- â > ü

A jövevénytörök normalizálásához (és a bennük való kereséshez is) hasznos lehet, ha tudjuk, hogy a románban a toldalékolás (szóképzés, ragozás, számjelölés, stb.) gyakran jár együtt **tőhangváltással**, és ez az átvételekben is megjelenhet. Az alábbi képzett alakokban pl. **a > ă** váltás van:

Jövevénytörök*	Rómán megfelelők
Fekete: a MoMa-korpuszban szereplő adat Szürke: egyéb kapcsolódó alakok	
bukáta, bukátár, bukătărie, bukătărása, bukătărica	bucată , bucătar , bucătărie , bucătăreasă , bucătărită
cigán, cigănie, cigănărie	țigan , țigănie , țigănărie (?)
csizma (m.), csizmár, csizmărie, csizmărása, csizmărica, csizmăril	cizmă , cizmar , cizmărie , cizmăreasă , cizmărită , cizmări
csobán, csobănie, csobănel, csobănyása, csobănica, csobănil	cioban , ciobănie , ciobănel , ciobăneasă , ciobăniță , ciobăni
dusmán, dusmănie**, dusmănos, dusmănil	dușman , dușmănie , dușmănos , dușmăni
(el)zsudekál, zsudekător, zsudekătorie, zsudekătorása, zsudekătorica	judeca , judecător , judecătorie , judecătoareasă , judecătorită
fier, fierár, fierărie	fier , fierar , fierărie
goszpodár, goszpodărása, goszpodărica, goszpodărie, goszpodăril	gospodar , gospodăreasă , gospodărită , gospodărie , gospodări
învăcál, învăcător	învăța , învățător
kár, kăruca	car , căruță
kăldăr(é), kăldărus, kăldărăr, kăldărărie	căldare , căldărușă , căldărar , căldărărie
kămasa, kămașoj	cămașă , cămașoi

kârnát, kârñăcsor	cârnat , cârñăcior
lăpte, lăptăr, lăptărie	lapte , lăptar , lăptărie
nekáz, nekăzsil(ódik), nekăzsi(l)t, nekăzsitor	necaz , necăji , necăjit , necăjitor
rămász, rămăsica	rămas , rămășiță
urma, (el)urmál, urmăril, urmărit, urmăritor	urmă , urma , urmări , urmărit , urmăritor

* **Vigyázat**, a szürke színű alakok egyáltalán nem biztos, hogy Moldvában is léteznek. A bal oldali oszlop azt hivatott demonstrálni, hogy HA a továbbiakban feldolgozandó anyagban felbukkannának, akkor az itt megadott módon normalizálnánk őket.

** Nálunk: *dusmán + ia*, ami nem egy az egybeni átvétel.

Az érdekes az, hogy a fenti szabályt egyes adatközlők magyar eredetű elemek esetén is produktívan alkalmazzák. Feltehetően így jött létre a magyar *gúnya* szóból a *gúnyărăria*, azaz 'ruhanemű':

Leirat	Normalizált alak
Mi-, mije mărřăkkă jőnek ide vasărnap? Mmăj ijeŋ fel de fel de. Gúnyărăria , álimëntakat és hoznak aa, mos ŋem tom, még hoznak-ě most álimënt-? Gúnyě-	Mi-, milyen mărřăkkal jőnnnek ide vasărnap? Măj ilyen fel de fel de. Gúnyărăria , álimentokat is hoznak a, most nem tudom, még hoznak-e most áliment-? Gúnyă-

A románban az *a > ă* mellett az *e > ă* tőhangváltás is jellemző. Erre az anyagunkban található jövevényszók között csak egy példa volt (*kiperus*), ahol pont kivételt tettünk, és a norm. alakba *ă* helyett *e* került. Ahhoz, hogy teljesen következetesen járjunk el, ide is *ă*-t kellett volna írunk:

Jövevényszók	Román megfelelők
piper, pipărus, kiper, ~~kipărus~~ kiperus	piper , pipăruș , chiper , chipăruș

Szintén kivételt tettünk a *tânăr* ['fiatal'] szó esetében, ahol a románban bizonyos alakokban többszörös tőhangváltás van (*ă > i*, *ă > e*):

Jövevényszók	Román megfelelők
tânăr - ok (ehelyett: tiner - ok)	Masc.: tânăr (Sg), tineri (Pl) Fem.: tânără (Sg), tinere (Pl)

Ezzel el is érkeztünk a kivételek témájához, melyet két csoportban érdemes tárgyalnunk. Az egyik a **tulajdonnevek** csoportja, ahol **igen sok a kivétel** (főleg a településnevek között, mivel ezekre külön

normalizálási szabályok vonatkoztak). A részleteket lásd itt: [Idegen eredetű tulajdonnevek normalizálása](#).

A másik pedig a **nem tulajdonnevek** csoportja, tehát minden más, ami jövevényt szó, de nem helységnév, személynév, márkanév, cím, stb. Ebben a csoportban igyekeztünk **minél kevesebb** esetben kivételt tenni a veláris *e* és *i* jelölésére vonatkozó normalizálási szabályaink alól.

norm. alak		ehelyett
esztenska	-	esztânka
galuska	-	găluska
ke	-	kă
kaluger	-	kălugăr
kiperus	-	kipărus
kerpa	-	kârpa
pacil	-	păcil
zahár	-	zâhăr
zárzár	-	zârzăr

Az indok általában az volt, hogy az adott szót a beszélők túlnyomó többsége így használja (a moldvai magyarban így honosodott meg), és/vagy az MMTnySz-ben így szerepel. Bizonyos esetekben valószínűleg ez volt a jó döntés (pl.: *zahár*, *pacil*), de vannak szavak, amelyek valójában elbírnák a veláris mgh-t (pl.: *găluska*, *kă*, *kipărus*, *kârpa*).

e / i

Azokat a jövevényt szókat, melyek sztenderd román alakja *e*-s, moldvai verziója viszont *i*-s, egy-két kivételtől eltekintve úgy normalizáltuk, hogy a norm. alak a sztenderd román változathoz közelítsen, tehát *e*-t tartalmazzon:

<u>beton</u> / biton	r. beton
<u>poreklilódik</u> / poriklilódik	r. porecli
<u>egzám(en)</u> / igzám(en)	r. examen
<u>kideszfincál</u> / kidiszfincál	r. desființa
<u>okelár</u> / okilár	r. ochelari
<u>zsudekál</u> / zsudikál	r. judeca
<u>dekât</u> / dikât	r. decât
<u>depinde</u> / depindi	r. depinde

Leírat	Normalizált alak
mikor felléptem arra, hogy öntöttek yót bitonból	mikor felléptem arra, hogy öntöttek volt betonból

Nekimëntek a äggy ănăk a bëtönn hídnak. Poriklilódtak, hogy [...] Unguri, unguri z= =én apám és ott tanolt Valénba, s ăztă onnat aa adott ëgzămënt Jăsba Kidiszfincălta ə, me bėjöt əə Gheorghiu-Dej. Hă, hă. S akkor ő kidiszfincălta Gheorghiu-Dej. [...] S negyvenkilencbe akko kidiszfincălták, tovább nem vót? Igény, amiután bėjött Gheorghiu-Dej, aztán kidiszfincălták. Dę nem látom òkélăr nélkű, mę nem. <i>Nem tuggya ezëket végezni, szëmüveg nélkül nem láttya.</i> Nem. [...] òkilăr nélkül nem birom. Sə nņem tudok jóll əə zsudijkălni, hoj monyák əə. Nęm tuăm jól vëzetni magamat ëss. Mikor ă Krisztusz jó icsilat napjáră. Hogy zsudëkăljon el, akkó arrulnyit jò. dikăt fëlűjjek ə, ə trínba mejik ment oda, mentem fëlültem abba mejik męnen la Craiova ë kòzonák, prăzsiturák. <i>Mijen prăzsiturák.</i> Dëpindi milyeneket készítnek.	Nekimentek a egy annak a beton- -hídnak. Poreklilódtak, hogy [...] Unguri, unguri az én apám is ott tanult Valényba, s aztán onnat a- adott egzáment Jásba Kideszfincălta ö, mert bejött öö Gheorghiu-Dej. Há, há. S akkor ő kideszfincălta Gheorghiu-Dej. [...] S negyvenkilencbe akkor kideszfincălták, tovább nem volt? Igen, miután bejött Gheorghiu-Dej, aztán kideszfincălták. De nem látom okelăr nélkül, m- nem. <i>Nem tudja ezeket végezni, szemüveg nélkül nem látja.</i> Nem. [...] okelăr nélkül nem bírom. S nem tudok jól öö zsudekălni, hogy mondják öö. Nem tudom jól vezetni magamat is. Mikor a Krisztus jön ítélet napjára. Hogy zsudekăljon el, akkor arrólét jön. dekăt felüljek a, a trénba melyik ment oda, mentem felültem abba melyik menen la Craiova Ö kozonák, prăzsiturák. <i>Milyen prăzsiturák.</i> Depinde milyeneket készítenek.
---	--

A kivételek:

párdesziu / párdisziu
biberon / bibiron

r. pardesiu
r. biberon

Leirat	Normalizált alak
Kă nem vala edzséb rondzsa kă nem vala pălton, nem vala párdisziu nem vala, de mosz mennye røndzsa vaja. Nem isz ura megolvasz S lăşët, hoj monyam bibiron, tuggy-e mire való bibiron?	Ke nem vala egyéb rongya ke nem vala pălton, nem vala párdisziu nem vala, de most mennyi rongya vagyon. Nem is ura megolvasd S leesett, hogy mondjam bibiron, tudja-e mire való bibiron?

Ugyanígy jártunk el (tehát a normalizált alakot a sztenderd román változathoz igazítottuk) azokon a helyeken is, ahol a moldvai beszélők *i* helyett *e*-t ejtenek:

eszkelil / <u>iszkălil</u>	r. iscăli
eskelitura / <u>iszkălitura</u>	r. iscălitură
entereszăl / <u>interesăl</u>	r. interesa
derektor / <u>direktor</u>	r. director, archaikus / ritka verzió: derector

Leirat	Normalizált alak
Vagyan egy ěszkěriturája , [...] sě ot eszkělilja [...] hogy való, hogy az a hely a zövé, neki van adva.	Vagyon egy iszkăliturája , [...] s ott iszkălilja [...] hogy való, hogy az a hely az övé, neki van adva
hodha kentekět e- e- entěresszája	hogyha kendteket i- i- interesălja
S akkor ithon derektòr a itten a Magyar Háznál. Őt tették derektòrnak .	S akkor itthon direktor a itten a Magyar Háznál. Őt tették direktornak .

Két szót, melyek sztenderd román alakja *e*-s, moldvai változatai pedig az *e*-től az *i*-ig gyakorlatilag bármilyen nyíltságú magánhangzót tartalmazhatnak (*e*, *ě*, *é*, *i*, stb.) *é*-vel írtunk:

bălega / bălěga / <u>bălěga</u> / báliga	r. <u>balegă</u>
tren / trěn / <u>trén</u> / trin	r. <u>tren</u>

A román megfelelők DEX-oldalát azért linkeltük, mert a részletes szócikkekben (*definiții*) a szótár feltünteteti az *i*-s alakokat is (*baligă*, *trin*).

Leirat	Normalizált alak
Miből? Ūnűbăliga . Mi az a băliga ? Baligă Z= =ünűnek ă ganija.	Miből? Ūnűbălěga . Mi az a bălěga ? Baligă Az ünűnek a ganėja.
új akartam mēnnyek Timisoărara səə ə, hoj ə, fə i, dikăt fělűjjek ə, ə trínba mejik ment oda, mentem fělűltem abba mejik mēnen la Craiova. Mongya a măsik, asz= =onya há maga asz= =onya meg- megvétette trín , ə vanatot	úgy akartam menjek Timișoarara s ö, hogy ö, fő- i-, dekăt fělűljek a, a trénba melyik ment oda, mentem fělűltem abba melyik menen la Craiova. Mondja a măsik, azt mondja há maga azt mondja meg- megvétette trén , a vonatot

e / é

Az előző alfejezettel szorosan összefüggő téma a román jövevényszókban megjelenő *e*-k és *é*-k kérdése. Sajnos ez az a terület, ahol gyakorlatilag mind nálunk, mind az MMTnySz-ben teljes a káosz, annyi különbséggel, hogy a MoMa korpusz normalizált rétegében nincsenek zárt *ě*-k, így itt csak *e/é*

ingadozás van, míg az MMTnySz címszávaiban a román *e* helyén az *e* és *é* hangok mellett az *ë* is megjelenhet. A probléma a következő:

- Moldvában az *ë*-k, amiket a beszélők jövevényszókban is előszeretettel használnak, nagyon záródnak, néha már egészen *é*-sek. Szabad füllel sokszor nehezen hallani a kettő közti különbséget, és egyazon szó a lejegyzésben gyakran hol *ë*-vel, hol *é*-vel szerepel. A szótárban hasonlóan nagy a változatosság, az *ájër* címszó alatt például alakváltozatként az *ájer* és *ájér* is szerepel, a *direktornál* a *diréktor*, a *nepótnál* a *nyëpót*, *nyépót*, és így tovább.
- A zártabb ejtés mellett a diftongizálási hajlam is jelentős (pl.: *Petru* helyett *Pietru*), ami szintén befolyásolhatja az *e* és *é* közti választást. (A lent megadott szöveges példákban ez a *guvjër* és a *sofjër* – normalizálva *guvérn*, *sofér* – szavakban figyelhető meg leginkább.)
- Összegezve: a nagyfokú ingadozásból kifolyólag nem volt egyértelmű, hogy az *e* helyére a román jövevényszók normalizált alakjába milyen hangot is írjunk.

Néhány példa:

román	MoMa	MMTnySz
adresă	ádrésza	ádrésza
aer	ájer	ájër
arteră	ártéra	-
balegă	báléga	báléga, (ki)bálégál(ja), bálegás, ünőbálega
beci	bécs	bécs
bec	bék	-
(z)benghi / (z)benchi	bénty	-
bere	bére	béré
bicicletă	bicsikléta	bicsikléta
boier	bojér	bojér
bordei	bordéj	bordéj
bre	bre	brë(h)
CAP, ceapist	csápe / csapé ?	-
defel	difél	gyifël
direcție	direkció	-
direct	direkt	direkt
director	direktor	direktor
flanelă	flánél	-
guvern	guvérn	-
caiet	kájét	kájét
căldare	kăldár(é)	kaldáre
chiler	kilér	kilér
lege	lédzsa	lédzse
legionar	lédzsionár	lédzsionár - (példákban!)
necaz	nekáz	-
ofițer	oficér	oficér

orez	orez	oréz
pachet	pákét	pákét
pensie	penszi[ae]	-
pensionar	penszionár	-
poet	poét	(pojězija)
polonez	polonéz	polonéz
rest	reszt	-
șaretă	sáréta	sáréta
sofer	sofér	sofer
secret	szekrét	szekret
tren	trén	trén
chinez	tyinéz	-
vechi	véty	-

Leirat	Normalizált alak
Megátákája a záért. Nem vót, kivittük a zájérre, nem vót mi= =csináljunk. Neki munkakönyve vót a csápétól Ki vót véve, s abba dirékcioá és repedēt meg. Brē, brē é- én ojan lédzsába állanék bé, ha leesnék dētót ez a guvjērn. Lēzsionár, vót ə neköm a zén tēsvéremnek a zura lēzsionár vót. Ófiszer vót, ő csinálta, sok gyērēkēt kivitt e nekázbó. Bēnka Jóska. El- elveszēttem magam met örēg vagyok erőssen, s [...] sok nēkáz még. Nem lēēt csak tiszta orēz, ą nem szá-, nem gáluska. Brē jōyăk hōza it, ádikă pēnszionár vagyok, dă vōjnik vagyok, nēm vagyok bătăg Óó hă a pēnsziám, pēnsziám izétől ə	Megátákálja az ájert. Nem volt, kivittük az ájerre, nem volt mit csináljunk. Neki munkakönyve volt a csápétól Ki volt véve, s abba direkcioá is repedt meg. Bre, bre é- én olyan lédzsába állnék be, ha leesnék gyetot ez a guvérn. Lédzsionár, volt ő nekem az én testvéremnek az ura lédzsionár volt. Oficér volt, ő csinálta, sok gyereket kivitt a nekázból. Benka Jóska. El- elvesztettem magam mert öreg vagyok erősen, s [...] sok nekáz még. Nem lehet csak tiszta orez, az nem szá-, nem galuska. Bre jövök haza itt, ádikă penszionár vagyok, de vojnîk vagyok, nem vagyok beteg Óó há a pensziám, pensziám izétől ő

verekedésből, annyi ȳan neköm. Me kivēszi a pénsziát èccēr a hónapba nisēn neve nekiĕ, hodzȳ lejen met ə, í nevə i poet miánt, száu i valami S akkor csak kiēt-három órát adtam ki, s ě rēsztat adtam számba még. S= =ă rēsztat tēgyēm bē a bānkāba, era bani grei de tot Pislān vāgtām mēt űlnek ě sofērēk nállam, s pislenty kĕrt a sofiĕr. Vuòtak, jöttek ulyan àktivisztāk, ulyan embērēkə. Szēkrétak e zesztāté. <i>S ə hajja-ĕ, ojan nem volt, hogy valami szekret vót s akkor azt magyarosan monta, hogy a gyermek ne ěrcse?</i>	verekedésből, annyi van nekem. Mert kiveszi a pensziát egyszer a hónapba nincsen neve nekie, hogy legyen mert ő, így nev- egy poét miánt, száu egy valami S akkor csak két-három órát adtam ki, s a resztot adtam számba még. S a resztot tegyem be a bankába, era bani grei de tot Pislent vāgtam mert űlnek a soférék nálam, s pislent kért a sofér. Voltak, jöttek olyan áktivisztok, olyan emberek. Szekrétok az esztáté. <i>S ő hallja-e, olyan nem volt, hogy valami szekrét volt s akkor azt magyarosan mondta, hogy a gyermek ne értse?</i>
---	---

Kitekintés: CAP / csáp[eé] / csápiszt

- A *csápe* / *csapé* ['téesz'] mellett a fenti listában azért van kérdőjel, mert a szöveg, amelyben szerepel, még nincs tövesítve és elemezve, tehát még nem dőlt el, hogy a szónak a korpuszban mi lesz a szótöve (lemmája).
- A *csáp[eé]* a *téeszhez* (TSZ-hez) hasonlóan betűszó, a *Cooperativă Agricolă de Producție* kezdőbetűi alkotják, és románul *csápe*-nak ejtik. A betűszóból melléknevet illetve főnevet is képeznek, amit (jövevényszóként, normalizálva) úgy íránk, hogy *csápiszt* (r. *ceapist*).
- A jövevényszók [toldalékolására](#) vonatkozó normalizálási szabályaink alapján a szövegben szereplő *csápétól* alakot mindenképpen *é*-vel kellett írunk, a szó lemmája viszont valójában a *csapé* és *csápe* is lehet, attól függően, hogy a román vagy a magyar hangalakhoz akarjuk-e inkább közelíteni. Ha megnézünk néhány további román betűszót, és a belőlük képett egyéb alakokat, akkor talán a romános írásmód tűnik jobb választásnak (*csápe*). Lásd pl.:

csápe, csápiszt
csefere, cseferiszt
tebecse, tebecsiszt
udemere, udemeriszt
uteme, utemiszt

CAP, [ceapist](#)
[CFR](#), [ceferist](#)
[TBC](#), [tebecse](#), [tebecist](#)
UDMR, [udemerist](#)
[UTM](#), [utemist](#)

- A korpuszban a betűszókat egyébként normalizáláskor javarészt kiírtuk (*csáp[eé], csefereu, téesz*), egy szót (*NATO*) pedig megtartottunk rövidítésként. Az *UDMR-ul* ['RMDSZ'] román részben szerepelt, ezzel tehát normalizáláskor nem volt teendőnk.

Eljött hozzánk, bejött a házba, a táta előtt, a máma előtt. Ő nem mondott szemmit, tanácsolt bent, sz kiment. De én mondtam mómámnak. Gye mondja táta, ne menj utána. Ezeknek van egy betegségeik, *tebecsisztok*. De én mondom: met ne menjek, tátika, szip dzsermek! Szegínyek! Sánuk mik, ha kell! Szegíny vót, sántunk ha kellett. Én akkor nem mentem az avere után.

A venit la noi, a intrat în casă, în fața tatei, în fața mamei. El nu a spus nimic, a stat de vorbă și a ieșit. Dar eu i-am spus mamei. Da, zice tata, nu te du după el. Țștia au o boală, sunt *tebeciști*. Dar eu zic: De ce să nu mă duc, tăticule, e băiat frumos! Sunt săraci! Ne facem noi, dacă ne trebuie! A fost sărac, am făcut cât ne-a trebuit. Eu atunci, nu m-am dus după avere.

(Deák Antiné Dinka Róza, Kelgyest / Pildești, 1924)

(Perka, 2015, p. 14)

egybe / külön

Ezek a kifejezések a románban több szóból állnak, normalizáláskor azonban egybeírtuk őket:

gyetot	r. de tot	'nagyon, teljesen'
înreszt	r. în rest	'különb'
kálumea	r. ca lumea	'rendesen, ahogy kell'
májálesz	r. mai ales	'főleg'
mărog	r. mă rog	'nos'
numáj	r. nu mai	'még nem, mégse, ne'

A döntés oka az, hogy a korpuszban a több szóból álló kifejezések összekapcsolása egy megoldatlan probléma, vagyis jelenleg nincs arra mód, hogy a kifejezések tagjait különírjuk, de magát a kifejezést egy egységként kezeljük. Az egybeírási megoldásra egyébként az MMTnySz-ben is van példa:

Pojánánukuluj	r. Poiana Nucului	településnév
Jázuporkuluj	r. Iazu Porcului	településnév
bunezijá!	r. bună ziua!	'jó napot!'
csălmult	r. cel mult	'legfeljebb, legtöbb'
fărăgrizsă	r. fără grijă	'gond nélkül'
fělgyěfél	r. fel de fel	'különböző, mindenféle'
gyěfápt	r. de fapt	'valójában, tulajdonképpen'
gyefrikă	r. de frică	'ijedtében, a félelemtől'

diftongusok

1) oa

oa	>	oá	poáte áproápe	r. poate r. aproape
oa	>	ó	csóra skóla nepóta verisóra	r. cioară r. școală r. nepoată r. verișoară

			pátróna	r. patroană
oa	>	o	válóra	r. valoare
			dor	r. doar
			bombona	r. bomboană

Megjegyzés: a hímnemű és nőnemű alakokat megkülönböztető egyeshangzó / kettőshangzó (norm.: rövid / hosszú mgh) váltakozást a jövevényszók normalizált alakjai nem adják tökéletesen vissza.

Román megfelelők	Aktuális rendszer:	Így lenne szabályos:
r. patrón (Masc)	pátron	pátron
r. patroană (Fem)	pátróna	pátróna
r. verișor (Masc)	verisor (hiányzik)	verisor
r. verișoară (Fem)	verisóra	verisóra
r. nepot (Masc)	nepót	nepot
r. nepoată (Fem)	nepóta	nepóta
r. nepoțel (Masc)	nepócel(ka)	nepocel(ka)
r. (răz)nepoțică (Fem)	(răz)nepócika	(răz)nepocika
r. vrăjitor (Masc)	vrăzsitór	vrăzsitor
r. vrăjitoare (Fem)	vrăzsitoáre (hiányzik)	vrăzsitoáre (?)

2) ea

ea	>	á	tráz (ige: <i>trezil</i>) nyirásza	r. treaz r. mireasă
			sztyág oltyán, oltyánka Muntyán	r. steag r. oltean, olteancă r. Muntean
			nyám szinyála Nyámcu Balanyásza	r. neam r. sineală r. Neamțu r. Bălăneasa

ea	>	eá	treápta	r. treaptă
----	---	----	---------	------------

3) ou

ou	>	ó	kádó	r. cadou
----	---	---	------	----------

4) ie

ie	>	ie	fierár, fierărie	r. fierar, fierărie
----	---	----	------------------	---------------------

ie	>	je	no j embri	r. noiembrie
			ká j et	r. caiet

Szomszédos, nem ugyanabba a szótagba eső hangzók:

i + e	>	ie	sánt ie r	r. șantier, [Pr.: -ti-er]
			nopt ie ra	r. noptieră, [Pr.: -ti-e-]
i + e	>	é	át ie r	r. atelier, [Pr.: -li-er]
			brigad ie r	r. brigadier, [Pr.: -di-er]

3) Idegen eredetű tulajdonnevek normalizálása

helynevek

A moldvai helységneveket javarészt az MMTnySz szerkesztői által létrehozott lista szerint normalizáltuk, amely a szótárban és az alábbi linken is elérhető:

<https://hunlang.lett.ubbcluj.ro/hu/muhelyek/a-moldvai-magyar-nyelv-szotara>.

A lejegyzést végző munkatársak nem igazodtak ehhez a gyűjteményhez, így előfordul, hogy a lejegyzések fejlécében illetve a fordításokban máshogy szerepel egy adott település mint a normalizáláskor hozzáadott rétegekben (norm. alak, sztenderd alak, magyarázat). Ez a keresetőséget nem befolyásolja jelentősen.

A szótár szerkesztői által választott alakok kiejtés szerintiek és „magyarosak”, tehát nem tartalmaznak sem veláris *e*-t / *i*-t, sem mellékjeles mássalhangzókat. A diftongusokat általában monoftongizálták, a mássalhangzókat palatalizálták. Néhány példa:

Bălăneasa	>	Balanyásza
Frumoasa	>	Frumósza
Gherăești	>	Gerejest
Onești	>	Onyest

A listát nem vettük át egy az egyben, de amennyire lehetett, igyekeztünk hozzá igazodni. Kivételt azokban az esetekben tettünk, amikor azt tapasztaltuk, hogy az adott helységnevet a MoMa-korpusz adatközlőinek többsége a listában szereplő alaktól eltérő formában használja. Ilyen például a **Foksány** helységnév (románul *Focșani*), ami a mi anyagunkban még egyszer sem fordult elő *Foksány*-ként: egy esetet leszámítva (ahol a terepmunkás *Foksán*-jára felelve szintén *Foksán*-t ejt az adatközlő) a településre a helyiek mindenhol **Foksén**-ként hivatkoznak. A norm. alakhoz így **Foksén**-t illetve **Foksán**-t írtunk, magyarázatba pedig felvettük a listában szereplő **Foksány** alakot. Ez szerepel a román részek fordításában is. Példák: [word=".*[Ff]oks.*" | forditas=".*[Ff]oks.*"]

Amikor a beszélők egy településnek a magyar és a román nevét is használják (és a román név nem szerepel „magyarosan” az MMTnySz listáján), az utóbbit általában teljesen románosan írjuk. Példák:

leirat		norm.
Aknavásár	>	Aknavásár
Akna	>	Akna
T[âei]rgu Okna	>	Târgu Ocna
Okna	>	Ocna

Ilyenkor a magyar elnevezést általában feltüntetjük a magyarázatban, és így teszünk akkor is, ha a beszélő a helységnevet magyarul, de rövidítve használja:

leirat		norm.	magyarázat
Aknavásár	>	Aknavásár	-
Akna	>	Akna	Aknavásár
T[âei]rgu Okna	>	Târgu Ocna	Aknavásár
Okna	>	Ocna	Aknavásár

[word=".*Akn[aá].*" | magyarazat=".*Aknavásár.*" | forditas=".*Aknavásár.*"]

Ezek a magyarázatok a korpuszban való keresést hivatottak segíteni. A fenti lekérdezés például olyan tokenekre szűr, melyeknek 1) a normalizált alakjában, 2) a magyarázatában, vagy 3) a fordításában szerepel, hogy *Aknavásár / Akna*. Mivel a keresés a fordításokra is kiterjed, a találati listában szerepelnek a román részekben található *Târgu Ocna* is. Egyébként természetesen csak a normalizált rétegben keresve is produkálható ugyanez a találati lista:

[word=".*Akn[aá].* | .*Ocn[aá].*"]

[word="[Ss]zabófalv.*" | magyarazat=".*[Ss]zabófalv.*" | forditas=".*[Ss]zabófalv.*"]

> Hasonló példa, csak *Szabófalvával*. Találati lista:

norm.	magyarázat
Szabófalva	-
Falu	Szabófalva
Săbăoani-ból	Szabófalváról
La Săbăoani (román token)	-

Vannak tehát helységnevek, melyeket **nem fonetikus** írtunk. Pl.: *Adjud, Alba-Iulia, Alexandrina, Arini, Bârzulești, Brăila, Cluj, Faraoani, Florești, Gârleni, Helegiu, Iliești, Lărguța, Livezi, Lourdes, Miercurea-Ciuc, Mircești, Pârgărești, Petricica, Podu Turcului, Săbăoani, Șumuleu, Târgu Mureș, Târgu Ocna, Târgu Secuiesc, Vatra Doi*, stb.

Másokat (a helységnevek nagyobb részét) **viszont igen**. Pl.: *Árdeál, Budapest, Dzsoszen, Horgyest, Kácsika, Komanyest, Márdzsina, Piátra, Plojest, Pusztiana, Rádna, Szendulén, Versect, Zápodzse*, stb.

Arra azért törekedtünk, hogy a normalizált rétegben románul, de magyarosan leírva ÉS (magyar tokenként, de) románosan leírva lehetőleg egy helységnév se legyen. Az előfordul, hogy egy helységnév a normalizált rétegben szerepel 1) magyarul, 2) románul, de magyarosan írva, és emellett

a román részekben a román írásmód szerint leírva is megtalálható. Ilyenek pl. az alábbi települések:

leirat		norm. alak
Pusztina	>	Pusztina
Pusztiana	>	Pusztiana
la Pustiana	>	la Pustiana (román token)
Budapest	>	Budapest
Budapeszta	>	Budapeszta
la Budapesta	>	la Budapesta (román token)
Klészse	>	Klészse
Klészsa	>	Klészsa
la Cleja	>	la Cleja (román token)

Ez a helyzet nem ideális, de a keresést azért nem lehetetleníti teljesen el. Az alábbi keresőkifejezésekkel minden releváns találathoz hozzá lehet férni:

```
[word=".*[Pp]usz?ti.*"]  
[word=".*[Bb]udape.*"]  
[word=".*[Kk]lézs.*|.Cleja.*"]
```

A helyneveket mindig igyekeztünk különböző térképek, helynévgyűjtemények segítségével ellenőrizni, de sajnos vannak olyanok, amelyeket semmilyen forrásban nem találtunk. Helynévkutatásra emiatt a MoMa korpusz csak korlátozott mértékben alkalmas.

Az interjúkban előkerülő **külterületi** és **belterületi helynevek** normalizálásakor főleg az alábbi forrásokra támaszkodtunk:

- Gazda (2009–2011), [I.](#), [II.](#), [III.](#)
- Halász Péter névtani munkái⁵⁵
- [Arcanum Térképek](#)

Ezeket a helyneveket normalizálásakor javarészt **magyarosan** írtuk. Tipp: történelmi térképekből érdemes többet is összehasonlítani, így több helynév megtalálható. Példa:

m4_55_03, Gorzafalva:

„Akkor itt van a, a **Máncsik**. *Mhm.* S akkor itt féjjel van a, hogy mondjam magának, ez az erdő, itt a lunkai erdő. Úgy mondják ennek. *Mhm.* Akkor itt mikor fordulunk erre, akkor van ott **Hecmány**. Ott van a **Muncsál**. [...] Akkor van a **Kósnya**, Kósnya hegye. [...] Így ott van egy hegy, s aztán | víz martján van az a hegy, s aztán úgy mondják annak a **Tisza** alatt. [...] Hogy mondjam a föld amelyik tartozik a ide a **Betkához**. [...] *A patakokat el tudja-e mondani ami a, itt mi folyik le, melyik a nagy víz?* Há. Há az **Ojtoz**. [...] *S abba mi folyik belé?* [...] Beléfoly a **Sós-patak**, itt amelyik, a Kósnyáról még jön egy kicsi

⁵⁵ csangobibliografia.adatbank.ro > keresés: helynevei

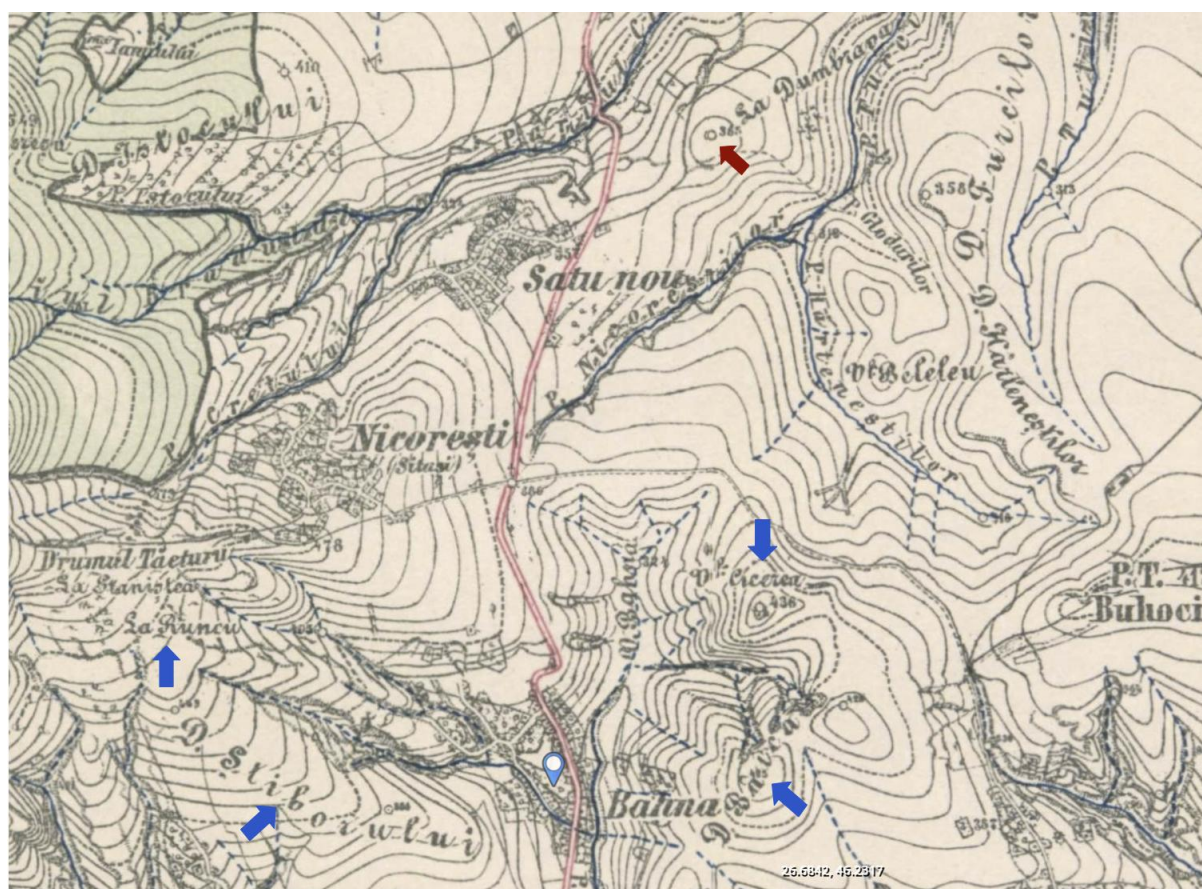
patak, az is, | mindcsak abba, **kósnyai patak** beléfolyna oda. [...] Ez is, na, a **Lesenc**. *Lesenc patakja* Lesenc patakja, ezek folynak belé.”

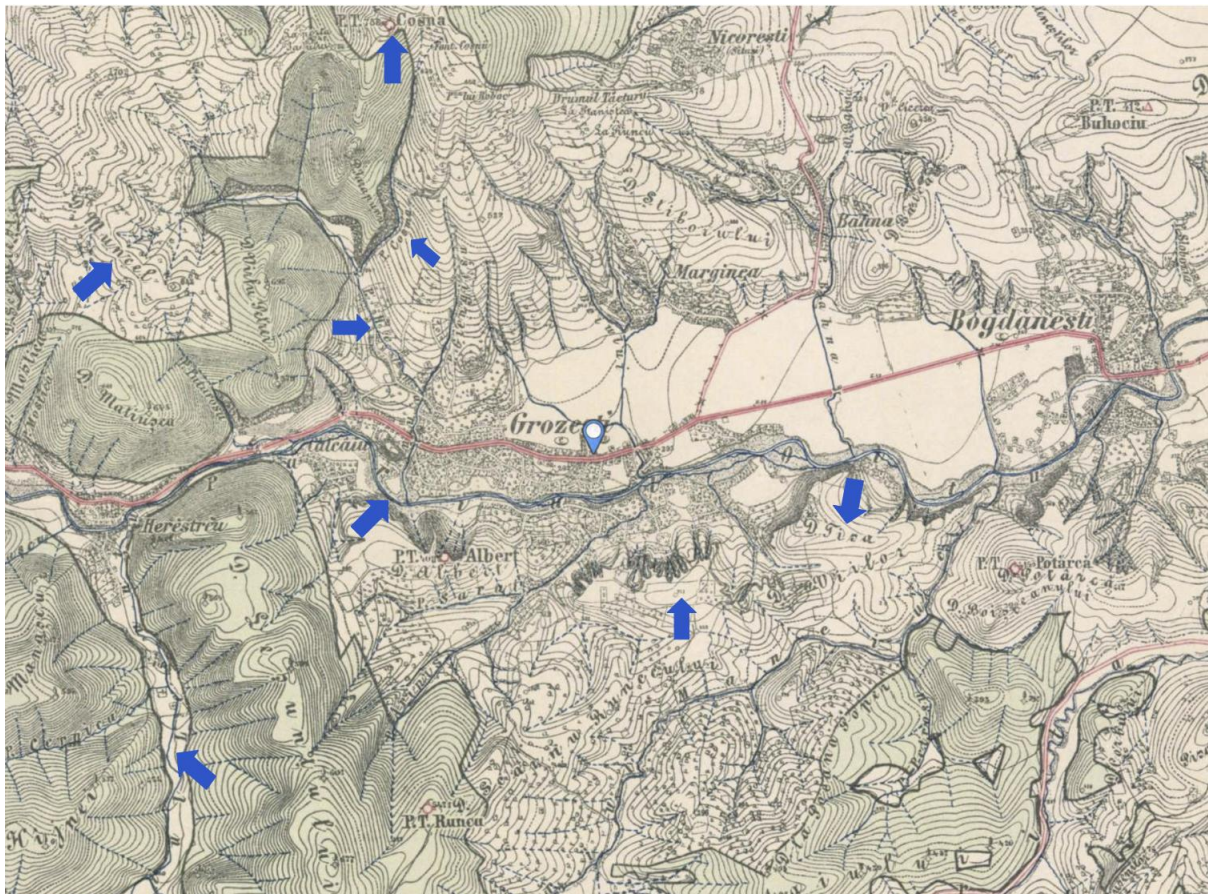
m4 54 01, Bahána:

„**Csicseré**. [...] A **Runk**, másik felébe. *Igen. Kósnya*, melyiken verekedés volt. [...] Ismeri az isztoriát? [...] S, itt még | az **Istibor**. [...] S aztán itt hogy jössz be a faluba, **(r. Dumbravă, Dumbrava)**.”

Arcanum

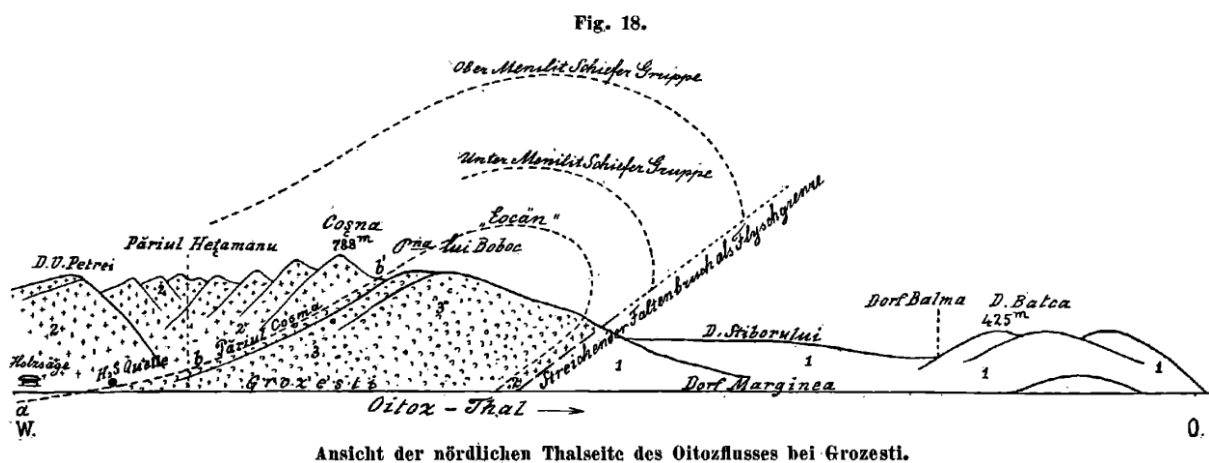

Felhasznált térképek:

- [Moldva \(1892–1898\)](#)
- [Moldva-Oláh határőrvidék \(1773–1774\) - Első Katonai Felmérés](#)
- [Moldva \(1788–1790\) - Első Katonai Felmérés](#)

A Bákó-környéki falvak helyneveinek azonosításához a *Zur Geologie der Bacau'er Karpathen* (Teisseyre, 1898) c. forrást is ajánljuk. Innen származik az alábbi metszet (p. 643), amely szintén Gorzafalva környékét ábrázolja:

személynevek, címek, márkanevek, stb.

A korpusz normalizált rétegében az idegen eredetű **személyneveket** sajnos még kevésbé kezeltük egységesen, mint a helyneveket.

Itt is vannak nevek, melyeket románosan (vagy az átadó nyelv írásmódjának megfelelően), és olyanok is, melyeket magyarosan írtunk.

- Abescu, Adela, Andone, Antonescu, Cătălin, Ceaușescu, Chiva, Clara, Constantinescu, Decebal, Doina, Emil Boc, Frăncu, Gheorghiu-Dej, Giacomello, Iacob Iosif, Iancu, Ilie, Mariana, Mârț, Morar(u), Nazareno Cipolloni, Nechifor, Neumann, Nicoleta, Rediu Vasile, Regi, Rosetti, Tereza, Varvara, stb.
- Ándri, Anisoára, Augusztin, Bámboj, Bárbu, Bombonyika, Buláj, Csukuj, Feráru, Frenkuj, Gyergyina, Hajdin, Jozsif, Julián, Kájter, Katrin, Lavínia, Márku, Minuc, Muntyán, Nyámcu, Pável, Reskuj Mári, Sándru, Szilvesztru, Szurduj, Tyelár(u), Vákár, Véron, stb.

Normalizáláskor igyekeztünk figyelembe venni, hogy az adott név hogy szerepel **1)** a lejegyzők által megadott magyarázatokban, **2)** a román részek fordításaiban, **3)** a lejegyzések fejlécében, **4)** az MMTnySz-ben, és a norm. alakot megpróbáltuk ezekkel összhangban kiválasztani.

A neveket normalizáláskor általában nem magyaráztuk és nem fordítottuk. A *Szent Ilie* mellett tehát nincs ott, hogy *Illés*, és a *Pável* mellett sem, hogy *Pál*. Személynevekhez egy-két esetben fűztünk csak magyarázatot, például akkor, amikor egy becenévnek megadtuk annak nem becézett alakját (*Chiva* > magyarázat: *Paraschiva*), vagy amikor arra szeretnénk volna felhívni a figyelmet, hogy az adatközlő az adott nevet hibásan használja (*Paukner* > magyarázat: ! *Pauker*).

Hasznos források:

- *Magyar–román, román–magyar összehasonlító keresztnévszótár* (Kovácsné József, 2018)
- [Nume de familie românești](#) (Wikipédia)

A **márkanevek** a lejegyzésekben kiejtés szerint, a korpusz normalizált rétegében viszont már hivatalos alakjukban szerepelnek:

koká-kólá	>	Coca-Cola
Szòni	>	Sony

Az idegen eredetű **címek** ugyanígy (ezek általában akkor fordulnak elő „magyar”, azaz normalizálandó tokenként, amikor magyar toldalék kapcsolódik hozzájuk):

káncionálé kätolikum	>	Cantionale Catholicum
Tátäl nosztrut	>	Tatäl nostrut

Ákt de kăincăt	>	Act de căință
Bukurě-tě Mărijăt	>	Bucură-te Mariă
Krəd în Dumnyězěu	>	Cred în Dumnezeu
Îndzsěru Domnu	>	Îngeru Domnu

Megjegyzés: a *Cantionale Catholicum* c. énekeskönyv Moldvában *Káncionál*-ként ismert, így amikor nem a teljes címmel utalnak rá, hanem ezzel a rövidebb elnevezéssel, a norm. alakba ezt írjuk (így, nagybetűvel, fonetikusan). A magyarázatban mindig szerepel a hosszabb, hivatalos latin cím is.

4) kérdéses / érdekes esetek

- kátolikos, reformátos

A *kátolikus*, *református* mellékneveket a moldvai beszélők egy része -os-ra végződő alakban használja: *kátolikos*, *reformátos*. Nem egészen egyértelmű, hogy emögött az *u* nyíltabb ejtése áll-e (ez esetben az *o*-s alakok ejtésvariánsnak tekinthetők) vagy az, hogy a beszélők a szavak román megfelelőit (r. *catolic*, *reformát*) magyar melléknévképzővel ellátva használják (*kátolik* + *os*, *reformát* + *os*). Talán inkább az utóbbiról lehet szó, de mivel nem vagyunk biztosak a dologban, a szavak norm. alakja a köznyelvi *kátolikus*, *református* lett. A jelenségnek az MMTnySz-ben nincs nyoma, így ebben a kérdésben a szótárra nem tudtunk támaszkodni.

Leirat	Normalizált alak
Măgă kátolikos? Igen.	Maga kátolikus? Igen.
Tata a fost abonată la Kátolikos Világhoz, de csak akkor még tanítot magyarul	Tata a fost abonată la Kátolikus Világhoz, de csak akkor még tanított magyarul
Aztăg kivészett ăz a rėformátos hit, ăș csináltak kátolikos tēmplom-	Aztán kivészett ez a református hit, és csináltak kátolikus templom-

- doftor, doftorica

A norm. alakok ezt nem tükrözik, de a *doktor*, *doktorica* mellett Moldvában a *doftor*, *doftorica*, stb. alakok is használatosak. Az *f*-es változatokat a [DEX](#) is számon tartja, több másik területi variáns mellett (*doftor*, *dohtor*, *doptor*, *dostor*). Az MMTnySz-ben a *doktor*, *doktorie*, *doktorlegény*, *doktorica* címszavak alatt találjuk az *f*-es alakokat: *doftor* (ált.), *doftorije* (ált.), *doftorlegény*, *doftorica*. Az ÚESz-ben és egyéb történeti korpuszokban nem találtunk ilyen adatot.

Leirat	Normalizált alak
Să járta Băkoba doftorhoz, nem birtăk visszatēnni, osztă ūgy jărok.	S jártam Bákoba doktorhoz, nem bírták visszatenni, aztán ūgy járok.

Mos det vaj e valami, men e doftor , vaja doktorica, doftor , ă păsztîlîek, iszom meg, îen nem iszom, moszt	Most gyet vagyon egy valami, menen a doktor , vagyon doktorica, doktor , a păsztîlîek, iszom meg, én nem iszom, most.
---	---

- „vasgárdákkal döfödének”

A fenti imarészletben és az ehhez hasonló szakaszokban általában a *dárda*, *lándzsa*, *szulica* szavak szoktak szerepelni, néhány moldvai beszélőknél azonban azt találjuk itt, hogy *gárda*:

Leirat	Normalizált alak
Harmadnapján megfogának, kivivének Kálvári hegyire, kézlopöz kötözének. Vaszgárdákkal döfödének, vasostorokval ostorozának, rut nyáakol toebdösének.	Harmadnapján megfogának, kivivének Kálvária hegyére, kőoszlophoz kötözének. Vasgárdákkal döfödének, vasostorokkal ostorozának, rút nyálukkal köpdösének.

MMTnySz-beli példák:

„Ezt a törvént tették vót / sok töméntelen sok zsidók: / **gárdával** döfödteték, / szent testit, szent vérit, / hogy kivigyék a Sinnyai hegyre.” (Népi ima: Df: TV.).

„Megcsapdoszták vaskesztyükvel, megliggatták **vasgárdával**.” (imaszöveg: Lk).

A korpuszunkban szereplő adat **berzunci**, a szótárban lévők pedig **Dormányfalváról** illetve **Lujzikalagorból** származnak, tehát látszik, hogy nem egy elszigetelt, egyedi esetről van szó. Azt azonban nem tudnánk biztosan megmondani, hogy szövegromlás áll-e a háttérben, ami beszélőről beszélőre, településről településre vándorol, vagy esetleg a *dárda* szó helyi variánsával állunk-e szemben. A kérdéssel kapcsolatban az alábbi információk lehetnek relevánsak:

- 1) Tánczos Vilmos az első példában szereplő *gárdával döfödteték*-et a *Csapdosó Angyal*-ban nem minősíti szövegromlásnak (186.o.).
- 2) Az MMTnySz-ben a *vasgárda* alak a *vasdárda* címszó alatt, változatként szerepel, a sima *dárdánál* nincs *g*-s alak megadva.
- 3) A DEX-ben nem találtunk arra utaló jelet, hogy a románban a *dárda* (r. *dardă*) szónak lenne *g*-s változata. A *gárda* (r. *gardă*) szó létezik, de ennek tudtunkkal csak ‘őr, őrség, védő...’, stb. jelentései vannak. MMTnySz: *gárda*, *gárdál(ja)*, *gárdás*. A moldvai nyelvjárásokban természetesen létezik a *vasgárda* szó is, ami a *Garda de Fier* magyar megfelelője (l. még: *lédzsionárok*, *legionáriusok*).

A kérdéses szót normalizáláskor végül megtartottuk abban az alakban, ahogy elhangzott, és beírtuk mellé a magyarázat mezőbe, hogy *vasdárdákkal*. Szövegromlásra utaló jelet (! / sic!) a magyarázat jelenleg nem tartalmaz.

Megoldásra váró problémák

1) fragmentumok, „álfragmentumok”

A korpuszban rengeteg a szótöredék, vagyis fragmentum. Ezek egy része valóban töredék, vannak azonban olyanok is, melyeket igazából befejez a beszélő, csak nem azonnal: a szó eleje és vége között rövidebb vagy hosszabb, kitöltetlen vagy kitöltött szünet van.

A **kitöltetlen** szüneteket a lejegyzésekben függőleges vonal jelöli. A normalizáláskor használt Excel-táblába ezek a vonalak változatlan formában, önálló tokenként kerülnek be, a NoSketchEngine felületén viszont már kikerülnek a norm. rétegből, és **<szunet>** címkévé változnak:

Leirat: ●əə Csőszlővákia még, s elértek Budapästig, hogy a németet el● | ●vadaszták.●

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	elemzés	magyarázat	tokenizálás
a	a	a	a	Det		
németet	németet	németet	német	Adj nat.Acc		
el	el	el-	el	VPfx	el-	megszakított szó
				WPUNCT		
vadaszták	vadaszták	-vadozták	vadoz	V.Past.P3.Def	-üldözték	megszakított szó
.	.	.	.	SPUNCT		

NoSketchEngine: Öő Csehszlovákia még , s elértek Budapestig , hogy a németet el-<szunet/>-vadozták .

A **kitöltött** szünetek többfélék lehetnek:

Leirat: ●əə Jánasz bádém ['bátyám'] el əə mēnt bicsiklietával,● ●elmēnt ezékhez ē hathaz.●

leirat	egyszerűsített	norm. alak	magyarázat	román szöveg fordítása	tokenizálás
əə	əə	Öő			
Jánasz	Jánasz	János			
bádém	bádem	bágyém	bátyám		
el	el	el-			megszakított szó

əə	əə	öö			
mënt	ment	-ment			megszakított szó
bicsiklĳétával	bicsiklétával	bicsiklétával	kerékpárral		
,	,	,			
əlmënt	elment	elment			
əzĕkhĕz	ezekhez	ezekhez			
ĕ	e	a			
hathaz	hathaz	hathoz			
.	.	.			

Leirat: ● Sə əu ə, a földingásal mĕg mm izĕlt, sə nĕm lehetĕt, mĕgrepedĕtt erűssen, elhasadoddzott, nem lehetĕtt az bĕcsinálni ['betömnĕ'].●

leirat	egyszerűsített	norm. alak	norm. lemma	elemzés	magyarázat	tokenizálás
Sə	Sə	S	s	C		
əu	á	a-	a-	FRAG		
ə	ə	ö	ö	N		
,	,	,	,	WPUNCT		
a	a	a	a	Det		
földingásal	földingásal	földingással	földingás	N.Ins		
mĕg	meg	mĕg-	meg	VPfx		megszakított szó
mm	mm	mm	mm	Inj/Utt		
izĕlt	izélt	-izĕlt	izél	V.Past.S3		megszakított szó
,	,	,	,	WPUNCT		
sə	sə	s	s	C		
nĕm	nem	nem	nem	Adv		
lehetĕt	lehetet	lehetett	lesz	V.Mod.Past.S3		
,	,	,	,	WPUNCT		
mĕgrepedĕtt	megrepedett	megrepedt	meg#reped	VPfx.V.Past.S3		
erűssen	erűssen	erősen	erősen	Adv		
,	,	,	,	WPUNCT		

elhasadoddzot t	elhasadoddzot t	elhasadozott	el#hasadozik	VPfx.V.Past.S3		
,	,	,	,	WPUNCT		
nem	nem	nem	nem	Adv		
lehetett	lehetett	lehetett	lesz	V.Mod.Past.S3		
az	az	azt	az	N Pro.Acc		
bícsinálni	bícsinálni	becsinálni	be#csinál	VPfx.V.Inf	betömni	
.	.	.	.	SPUNCT		

Ahogy a táblázatokban látható, az ilyen, szünetek által megszakított szavak részei közé normalizáláskor **kötőjelet** tettünk, a **tokenizálás** oszlopba pedig a tagok mellé beírtuk, hogy **megszakított szó**. A megjegyzés az elemzést végzőket hivatott segíteni. Arra hívja fel a figyelmet, hogy itt a kötőjellel kezdődő / végződő elemek nem valódi fragmentumok, tehát az elemzés folyamán jó volna őket ennek megfelelően kezelni. Van, ahol ez így is történt:

a németet **el- -vadozták**
Det AdjNat.Acc VPfx V.Past.P3.Def

a földingással **meg- mm -izélt**
Det N.Ins VPfx Inj/Utt V.Past.S3

el- -fejezi az embereknek , megmondja
VPfx V.S3.Def Det N.PI.Dat WPUNCT VPfx.V.S3.Def

Sok esetben azonban az elemzésbe ezek mellé a szavak mellé is csak egy **FRAG** címke került:

mikor elmentek **meg- -csánják** a csererékat
Adv|Pro|Rel VPfx.V.Past.P3 FRAG FRAG Det N.PI.Acc

mert ez volt a **leg- -kicsibb**
C N|Pro V.Past.S3 Det FRAG FRAG

S akkor ő az a **mostoha- -anyja** is hozott volt egy Gergelyt
C Adv|Pro N Det Det FRAG FRAG Clit_is V.Past.S3 V.Past.S3 Det N.Acc

Most a galu- , galuska az **szőlő- -lapiba** van csinálva
Adv Det FRAG WPUNCT N N|Pro FRAG FRAG V.S3 V.PartAdv

Az **el- -tépült** , mert adtam soknak , hogy írják le
Det FRAG FRAG WPUNCT C V.Past.S1 Q.Dat WPUNCT C V.P3.Def VPfx

Ez nem nagy tragédia, de nem is optimális. Jó volna az ilyen szavak kezelésére egy olyan megoldást találni, amivel kevesebb használható morfológiai címke „veszik el”.

Keresés (pl.):

-_ > Egyszerű keresés, találatok: fiú- -testvérünk
haza- -jött
ki- -rakva
háború- -ba
stb.

[word=".*-"][] [word="-.*"] > CQL, találatok: el- ö -énekeltem
király- ö -né
öreg- ö -anyókámtól
meg- m -vannak
meg- mm -izélt
stb.

(Segítség: a második keresőkifejezés olyan tokeneket kérdez le, amelyekben a szó eleje és vége között pontosan 1db elem van. Erre utal a pirossal kiemelt szögletes zárójel-pár.)

2) több szóból álló nevek, címek, stb.

A korpusz további hiányossága, hogy a többtagú tulajdonneveket (személynevek, földrajzi nevek, címek, stb.) nem kezeli egy egységként, így a tagok között formailag nincs semmilyen kapcsolat. A **Tánczos Vilmos** név tehát ugyanúgy teljesen különálló elemekből áll, mint az alábbiak:

- **Máncsik lunkája, Olajok hegyük**
- az **Act de căință**t öö mondja vala
- tanuljátok meg a **Gyónom Úristent**
- **Hiszek egy Úristent** tudja?

Helyenként egybeíráshoz folyamodtunk:

- mikor fekszünk le mondjuk a elmondjuk a **Énlefekszemet**

Az **Üdvözlég**y esetében pedig két különböző írásmódot alkalmaztunk. Az Ómagyar korpusz normalizálási gyakorlatát követve az ima elejét három, a címét pedig egy vagy két szóba írtuk:

- **Üdvöz légy Mária**, kegyelemmel teljes...
- elmondja az **Üdvözlég**y
- elmondja az **Üdvözlég**y Mária

Megfejtésre váró részek

A korpuszban maradt néhány olyan szakasz, melyeket vagy egyáltalán nem tudtunk értelmezni, vagy a választott norm. alakot nem tudtuk további adatokkal alátámasztani. Ha a kedves olvasó valamelyikkel kapcsolatban rendelkezik olyan információval, ami minket elkerült, nagyon örülnénk, ha megosztaná velünk. A példákhoz a hanganyagot is érdemes meghallgatni, mert az ilyen zavaros részekben sokszor a lejegyzők is csak tippelnek.

Leirat	Normalizált alak
--------	------------------

Na immá most, [...] Ez az intetés , nem bírunk csinálni semmit má. [...] Ha akar aa Isten a örözzön még az a hitelen haláltól. Ijen van, na. Ej ná ez az intetés . [...] Más, más van it. <i>Mhm</i> . Ez a zintetés !	Na immár most, [...] Ez az UNK , nem bírunk csinálni semmit már. [...] Ha akar a Isten a őrizzen meg az a hirtelen haláltól. Ilyen van, na. Ej na ez az UNK . [...] Más, más van itt. <i>Mhm</i> . Ez az UNK !
Mikor a mentem felfelé, mikor hazzanyár arányábo érttem, leszökött. Mon nem számmi, itt a fiérar né. Era un atelier de fierărie.	Mikor a mentem felfelé, mikor UNK irányába érttem, leszökött. Mondom nem semmi, itt a fiérar ni. Era un atelier de fierărie.
Megszántuk itt ezt a mőzsát, it nē, nē e darabčskát. Még van túl még ej darabčska, még van túl. Nem eggying . Áhá Mindenkinek vaján, met it nincsen kolhoz, mind @ maignál van-a?	Megszántottuk itt ezt a morzsát, itt ni, ni a darabocskát. Még van túl még egy darabocska, még van túl. Nem UNK . Áha Mindenkinék vagyon, mert itt nincsen kolhoz, mint UNK maguknál van-e?
Sa asztá onnat ez írásokat nem kaptuk meg. De bántam, de bántam. Ejött egy a valaki, pillag . Úgy menen a világ nálunk. [...] Sa m ejött egy valaki Lucához Magyarországról. S én kerestem, hogy agyak írást neki. Asz= =onta mágfizeti jól, jól. De nem kaptuk meg. Eleget kerestük.	S aztán onnat az írásokat nem kaptuk meg. De bántam, de bántam. Eljött egy a valaki, UNK . Úgy menen a világ nálunk. [...] S m eljött egy valaki Lucához Magyarországról. S én kerestem, hogy adjak írást neki. Azt mondta megfizeti jól, jól. De nem kaptuk meg. Eleget kerestük.
S a zannya ezt értette-e? Nem értette. Ej nem értette, most érti @ @ @. Ma- most nacsám ért valamicskét, de akkor nem értette. [...] <i>Mik-mikor vátották el?</i> @ @ én nem tom miféle esztendőbe vátoták e, de most <i>De mégis, körülbelül?</i> Há de most, mos van nem oan régén. Most errefelé vát- Nacsám ez a pap vátotta el.	S az anyja ezt értette-e? Nem értette. Ej nem értette, most érti UNK UNK. Ma- most UNK ért valamicskét, de akkor nem értette. [...] <i>Mik-mikor váltották el?</i> UNK én nem tudom miféle esztendőbe váltották el, de most <i>De mégis, körülbelül?</i> Há de most, most van nem olyan régén. Most errefelé vált- UNK ez a pap váltotta el.
De ečcēr megláttam inné nē a tőtösömről, pünkös reggelin. Márakiri vót egy öreg fejrén, s aztá monta jőjön a mā a komasszon, ottan meglássuk.	De egyszer megláttam innét ni a töltésemről, pünkös reggelén. UNK volt egy öreg fehéren, s aztán mondta jőjön a mert a komaasszony, ottan meglássuk.
Elvágta e zíplókatt . Immár kel helyesszed e zákba. Mocskosz.	Elvágta az UNK . Immár kell helyhessed a zákba. Mocskos.
Májik, vót oan mägszējván a jüoknak roatā-nprejur Föültél odabé bébuttál cel puțin nem eszet reád a fejedbe Há béültél s alhattál te hogy kell.	Melijik, volt olyan UNK a juhoknak roatā-nprejur Föültél odabe bebúttál cel puțin nem esett reád a fejedbe Há beültél s alhattál te hogy kell.

Há akkor tányítot, dä akkor mëgtánzanóltam , de ăztáng elmëntem a ziskolába magyarul oláhù tanóltunk, s aztán	Há akkor tanított, de akkor UNK , de aztán elmentem az iskolába magyarul oláhul tanultunk, s aztán
S akkor odöfütött a lyánkiskă, dä əsz= =ănya ej gyerek, əsz= =ony jaj de mijen szép, əsz= =önnya, a gyërek s monta ăsz= =onnya, jăj nagyon szép, ăsz= =onnya s, bémënt a lyán, kifogta a lyánkă ăz aa kivëtta a mjăszăzs de, de a zannya,	S akkor odafutott a leánykácska, de azt mondja egy gyerek, azt mondja jaj de milyen szép, azt mondja, a gyerek s mondta azt mondja, jaj nagyon szép, azt mondja s, bement a leány, kifogta a leányka az a kivette a UNK de, de az anyja,
Járnak vala mmezitláb, járnak vala kapa- ii m, neîmbrăcătî szá murëkok , szá myndzsa vala megbájilta, meg-, megigíztek, megigíztek, megigi-	Járnak vala mezítláb, járnak vala kopa- így m, neîmbrăcătî s UNK , s mondja vala megbájolta, meg-, megigéztek, megigéztek, megigé-
Megkerüli vala a falut hărămcor, hogy el ə, hogy elmennyen a betegszíg az tölle, de nēm mīg menen vala el. Văr hul vala meg, văr tarcsa vala szok üdőt ot. [...] nem jár eszëmbé moszt. Immă hà elmentek szá mīg gondolkazəm, @@ jár eszembe. Băr ə zërë poăcs djet alyszam.	Megkerüli vala a falut háromszor, hogy el- ö, hogy elmenjen a betegség az tőle, de nem még menen vala el. UNK hal vala meg, UNK tartsa vala sok időt ott. [...] nem jár eszembe most. Immár ha elmentek s még gondolkozom, UNK jár eszembe. UNK az éjre poáte gyet aluszom.
Hiszek egy Isztënbe, aztă bără gyüə. Asta, Din vina mea, din vina mea. Bără şapte taine vala, ə csizparansólat, ə zötparansólat, ăj, mennye imăccsăgăt tudok jën, nem jűlsz kemméd it bără , băr elvígžëm jën. [...] Me, huzş, huş vala më melegíti vala meg a párnát, hogy én ülek a párnánn. Bără imădkozzuk, ej băr ej kisít jű, de	Hiszek egy Istenbe, aztán bara [?] jön. Asta, Din vina mea, din vina mea. %</ima> Bara [?] şapte taine vala, a tízparancsolat, az ötparancsolat, ej, mennyi imădsăgăt tudok én, nem ülsz kelmed itt bara [?], bara [?] elvégžëm én. [...] Mert, úgy, úgy vala me- melegíti vala meg a párnát, hogy én ülek a párnán. Bara [?] imădkozzuk, ej bara [?] egy kicsit jó, de
Ott ă gărădicşkăja aa tēplumnak, leüle , bēnn mondok nēm tanăcsolok veļe.	Ott a grădicşkăja a templomnak, UNK , benn mondok nem tanácsolok vele.
Bine, ă kilu sz feļet nēm ittunk meg kett-, csak négyen. De még vaja hărăm gyermëk. Hoogy ittuk meg hozat .	Bine, egy kilót s felet nem ittunk meg kett-, csak négyen. De még nagyon három gyermek. Hogy ittuk meg UNK [? huzat].
Uta jött a răzběl, azután. Mene eltút a răzběl.	Után jött a răzběl, azután. UNK eltelt a răzběl.
Az a lik úgy yót tëttével . Na most ăsszetörték ęzt, oan ăsztënka wót, hogy əsz= =ontăk addig mé a zësztënka.	Az a lik úgy volt UNK . Na most ăsszetörték ezt, olyan esztenka volt, hogy azt mondták addig mé- az esztenka.
Qszta mëgkezdült a hăború, a ə z zigaziból a ę hăború. Negyvënnigybë s akkor tűnnyed . əə	Aztán megkezdült a háború, a ő az igaziból a ő háború. Negyvennégybe s akkor tűnnyed [??].

Bartók, B., & Kodály, Z. (1973). *A magyar népzene tára VI: Népdaltípusok I.* (Járdányi, P., & Olsvai, I., szerk.). Akadémiai Kiadó. [Arcanum](#)

Benkő, L. (főszerk.). (1967–1984). *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* (1–4. köt.). Akadémiai Kiadó. <https://real-eod.mtak.hu/id/eprint/16243> , [Arcanum](#)

Benő, A. (2014). *Kontaktusjelenségek az erdélyi magyar nyelvváltozatokban.* Erdélyi Múzeum-Egyesület. [Erdélyi Digitális Adattár](#)

Czuczor, G., & Fogarasi, J. (1862–1874). *A magyar nyelv szótára* (1–6. köt.). Emich Gusztáv; MTA. [Arcanum](#)

Csúry, B. (1932). A moldvai csángó igealakok. *Magyar Nyelv*, 28(1–2, 5–6, 7–8), 22–30, 148–154, 256. [Arcanum](#)

D. Mátai, M. (1989). Igekötérendszerünk történetéből. *Magyar Nyelv*, 85(1, 2), 9–28, 151–171. [Arcanum](#)

Dicționar explicativ al limbii române. dexonline.ro

Domokos, P. P., ifj. (1961). Még egyszer a felelin-féle igealakokról. *Magyar Nyelv*, 57(1), 39–46. [Arcanum](#)

Dömötör, A., Gugán, K., Novák, A., & Varga, M. (2017). Kiútkeresés a morfológiai labirintusból – korpuszpépítés ó- és középmagyar kori magánéleti szövegekből. *Nyelvtudományi Közlemények*, 113, 85–110. <https://tmk.nytud.hu> , [Arcanum](#)

E-Szókincs - Alaktani táblázatok. (2006). <http://corpus.nytud.hu/cgi-bin/e-szokincs/alaktan>

Első Magyaróra: A Pusztinai Általános Iskola magyar anyanyelvű csoportjainak ingyenes iskolai lapja, 1-3. (2003–2004).

Erdélyi, Zs. (1999). *Hegyet hágék, lőtőt lépék. Archaikus népi imádságok.* Kalligram Kiadó. [MEK](#)

Erdős Szászka, P. (1994). Emlékféli... (Levelek Szabófalváról). In Forrai, I. (szerk.), *Csángók a XX. században: Élettörténetek* (Néprajzi Közlemények, 33. évf., 41–85. o.). Néprajzi Múzeum. [Hungaricana](#)

Faragó, J., & Jagamas, J. (szerk.). (1954). *Moldvai csángó népdalok és népballadák: A Folklór Intézet Kolozsvári Osztályának gyűjteményéből.* Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó. [Digitéka](#) , [Erdélyi Magyar Adatbank](#)

Fokos, D. (1931). A „figura etymologica”. *Magyar Nyelvőr*, 60(1–2, 3–6, 7–8, 9–10), 3–10, 45–53, 103–107, 130–134. [Arcanum](#)

- Fokos, D. (1932). A „figura etymologica”. *Magyar Nyelvőr*, 61(1–2), 5–12. [Arcanum](#)
- Gazda, J. (1983). A régi falu családmodellje. *Korunk*, 42(3), 234–240. [Arcanum](#)
- Gazda, J. (2003). Politikai harcok a két világháború között VI. *Székelystöld*, 7(12), 120–144. [Arcanum](#)
- Gazda, L. (2009–2011). *Csángómagyar falvak I–III*. (Moldvai magyar vonatkozású települések történeti tára A–Z). Nap Kiadó. [1. rész](#), [2. rész](#), [3. rész](#)
- Gencsy, I. (1905). A gyergyói nyelvjárás. *Magyar Nyelvőr*, 34(2, 4, 5, 6), 80–86, 188–195, 258–268, 321–329. [Arcanum](#)
- Gerstner, K. (szerk.). (2011–2025). *Új magyar etimológiai szótár*. Nyelvtudományi Kutatóközpont. [uesz.nytud.hu](#)
- Gombocz, Z., & Melich, J. (1914–1944). *Magyar etymologiai szótár* (1–2. köt.; Lexicon Critico–Etymologicum Linguae Hungaricae 1–17.). MTA. [Arcanum](#)
- Gugán, K., Bácsi, E., Dömötör, A., Horváth, L., Mohay, Zs., Varga, M., & Sass, B. (2023). *Középmagyar emlékirat- és drámakorpusz*. Nyelvtudományi Kutatóközpont. [ked.nytud.hu](#)
- Halász, P. (1996). Szabófalva helynevei (Magyar Névtani Dolgozatok 143.). ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuatató Munkaközössége. [Arcanum](#)
- Harangozó, I. (szerk.). (2001). *„Ott hul éltek vala a magyarok...”: Válogatás az észak-moldvai magyarság népi emlékezetének kincsestárából*. Ipolyi Arnold Népfőiskola.
- Hegedűs, L. (1952). *Moldvai csángó mesék és beszélgetések: Népnyelvi szövegek moldvai telepesektől*. Közoktatásügyi Kiadóvállalat.
- Hegedűs, A. (2001). A nyelvjárás alaktani jelenségek. In Kiss, J. (szerk.), *Magyar dialektológia* (351–361). Osiris Kiadó. [Szaktárs](#)
- Hoppa, E. (2012). *„Mük csángóul beszélünk”: A moldvai magyar nyelvjárás*. Pro Pannónia Kiadói Alapítvány.
- Horger, A. (1901). A halmágyi nyelvjárás-sziget. *Nyelvtudományi Közlemények*, 31(4), 365–423. [Arcanum](#)
- Horger, A. (1910). A szakadáti nyelvjárás-sziget. *Magyar Nyelv*, 6(5, 7, 8), 197–209, 306–315, 378–382. [Arcanum](#)
- Iancu, L. (2022). *Az aranyréce: Mesék, mondák, történetek Moldvából*. Hagyományok Háza.
- Ilinca, V. (2021). *Dicționar de expresii românești în contexte [DERC]. O-R. Volumul al III-lea*. Presa

Universitară Clujeană. <https://editura.ubbcluj.ro/index.php/puc/catalog/book/2522>

Ittész, N., et al. (2006-2025). *A magyar nyelv nagyszótára*. MTA Nyelvtudományi Intézet, Nyelvtudományi Kutatóközpont. [NSztWeb](#)

J. A. (1948, február 2.). Udvarhelymegyei mákvirágok. *Romániai Magyar Szó*, 2(124), 5. [Arcanum](#)

Kájoni, J. (1719). *Cantionale Catholicum* (2. kiad.; Balás, Á., szerk.). Csíksomlyói ferences nyomda. [MaNDA](#)

Kiss, G. (1952). *Ormánysági szótár* (Keresztes K., szerk.). Akadémiai Kiadó.

Klemm, A. (1928–1942). *Magyar történeti mondattan* (A magyar nyelvtudomány kézikönyve 2/6.). MTA. [Arcanum](#)

Kovács, A. (1910). El-ki, el-be, stb. *Magyar Nyelvőr*, 39(5), 222. [Arcanum](#)

Kovács, M. (1918). Irnik: nekik. *Magyar Nyelvőr*, 47(9–10), 88. [Arcanum](#)

Kovácsné József, M. (2018). *Magyar–román, román–magyar összehasonlító keresztnévszótár* (AESZ-füzetek, 16). Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége. [MEK](#)

Kriza, J. (1863). *Vadrózsák: Székely népköltési gyűjtemény*. Stein János. [MEK](#)

Lakatos, D. (1986). *Csángó strófák* (Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 26.). ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszék; MTA Nyelvtudományi Intézet. [Arcanum](#)

Lakatos, D. (2003). *Csángú országba: Összegyűjtött versek, mesék, levelek* (Libisch, Gy., szerk.; 1–2. köt.). Lakatos Demeter Csángómagyar Kulturális Egyesület. [MEK](#)

Lükő, G. (1982). Az eleven képek. *Kultúra és Közösség*, 9(3), 65–83. [Arcanum](#)

Magyar Szerkezettár. (2024–2025). ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont, Lexikológiai Intézet. <https://szerkezettar.hu>

Magyar Történeti Szövegtár. <http://clara.nytud.hu/mtsz/>

Márton, Gy. (1966a). Román kölcsönszavaink alaktani beilleszkedése. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 10(2), 289–297. [SzTANyl](#)

Márton, Gy. (1966b). A jelentő mód jelen idejű tárgyas személyragok a moldvai csángó nyelvjárásban. *Magyar Nyelvjárások*, 12, 35–46. [EPA](#)

Márton, Gy. (1969). *A moldvai csángó nyelvjárás román kölcsönszavai* (Nyelvtudományi Értekezések, 66.). Akadémiai Kiadó. <https://real-eod.mtak.hu/id/eprint/10239>

Márton, Gy. (1974). *Igetövek, igei jelek és személyragok a moldvai csángó nyelvújrásban*. Kriterion Könyvkiadó. [Szaktárs](#)

Medgyaszay (Benkó), I. (1905). Egy-egy székely házról, faluról. *Művészet*, 4(5), 324–330. [Arcanum](#)

Munkácsi, B. (1880). A moldvai csángók nyelvjárása I-III. *Magyar Nyelvőr*, 9(10, 11, 12), 444–455, 481–493, 529–533. [Arcanum](#)

Munkácsi, B. (1881). A moldvai csángók nyelvjárása IV-VI. *Magyar Nyelvőr*, 10(3, 4, 5), 101–107, 149–158, 199–205. [Arcanum](#)

Murádin, L., Péntek, J., Pozsony, F., & Tánczos, V. *Moldvai helységnevek betűrendes jegyzéke*. <https://hunlang.lett.ubbcluj.ro/hu/muhelyek/a-moldvai-magyar-nyelv-szotara>

Murádin, L. (1966). A -ni, -nitt, -nul, -nül határozórag-csoport funkciója és erdélyi elterjedése. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 10(1), 45–60. [SzTANYI](#)

Pais, D. (1958). [A felelin-féle igealakok az erdélyi régiségben]. *Magyar Nyelv*, 54(2), 334–335. [Arcanum](#)

Pais, D. (1959). [Felelet a felelin-féle igealakok kérdésére]. *Magyar Nyelv*, 55(2), 278–279. [Arcanum](#)

Péntek J. (szerk.). (2016–2018). *A moldvai magyar tájnyelv szótára* (1–3. köt.). Erdélyi Múzeum-Egyesület.

Perka, M. (2014). Gyökerek [részlet]. *Moldvai Magyarság*, 24(10, 11, 12), 14–15, 14–15, 10–11. [Arcanum](#)

Perka, M. (2015). Gyökerek [részlet]. *Moldvai Magyarság*, 25(1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11), 10–11, 8, 11, 10–11, 10–11, 14–15, 14–15, 11, 14, 18–19. [Arcanum](#)

Perka, M. (2016). Gyökerek [részlet]. *Moldvai Magyarság*, 26(2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11), 14–15, 9, 22, 21–22, 20–21, 20–21, 20–21, 10–11, 13. [Arcanum](#)

Péter, J. (1897). Csíkmegyeiek [Tájszók]. *Magyar Nyelvőr*, 26(7, 9), 331–332, 427–429. [Arcanum](#)

Petres, L. (2020). Vissza kell térni a forráshoz! *Moldvai Magyarság*, 30(1), 14–18. [EPA](#)

Petrovici, E. (1957). Lingina román helynév < m. Lengyen. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 1(1–4), 27–31. [Arcanum](#) , [SzTANYI](#)

Rubinyi, M. (1901). Adalékok a moldvai csángók nyelvjárásához. *Magyar Nyelvőr*, 30(2, 3, 4, 5), 57–65, 109–116, 170–182, 227–235. [Arcanum](#)

- Rubinyi, M. (1902). Újabb adalékok a csángók nyelvjárásához. *Magyar Nyelvőr*, 31(1, 2, 3, 4), 1–7, 82–87, 143–148, 202–208. [Arcanum](#)
- Simon, E., & Sass, B. (2012). Nyelvtechnológia és kulturális örökség, avagy korpuszépítés ómagyar kódexekből. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, 24, 243–264. omagyarkorpusz.nytud.hu
- Simonyi, Zs. (1881–1883). *A magyar kötőszók, egyúttal az összetett mondat elmélete* (1–3. köt.). Magyar Tudományos Akadémia. [Arcanum](#)
- Szabó T., A. (1942). Adatok a gajcsánai csángó népnyelv igealakjaihoz. In Bárczi, G., & Szabó T., A. (szerk.), *Magyar Népnyelv IV.* (332–336. o.). Magyar Népnyelvkutató Intézet; Erdélyi Tudományos Intézet. [Digitéka](#) , [Adatbank](#)
- Szabó T., A. (1958). A felelin-féle igealakok az erdélyi régiségben. *Magyar Nyelv*, 54(2), 333–334. [Arcanum](#)
- Szabó T., A. (1959). Felelet a felelin-féle igealakok kérdésére. *Magyar Nyelv*, 55(2), 273–278. [Arcanum](#)
- Szabó T., A. (1960). A -ni, -nit, -nul, -nül határozórag-csoport az erdélyi régiségben. In Kálmán, B. (szerk.), *Magyar Nyelvjárások VI.* (3–22. o.). Tankönyvkiadó. [EPA](#)
- Szabó T., A. (1964). Újabb adalékok és jegyzetek a felelin-féle igealakhoz. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 8(1), 77–92. [SzTANYI](#)
- Szabó T., A. (szerk.). (1975–2014). *Erdélyi magyar szótörténeti tár* (1–14. köt.). Kriterion Könyvkiadó; Akadémiai Kiadó; Erdélyi Múzeum-Egyesület. <https://real-eod.mtak.hu/id/eprint/19773> , [MEK](#)
- Szabó T., A. (1980). Elavult, halódó és élő kicsinyítő-becéző képzők a moldvai csángó nyelvjárásban. In Szabó T., A., *Nép és nyelv: Válogatott tanulmányok, cikkek* (4. kötet, 102–165. o.). Kriterion Könyvkiadó. [MEK](#)
- Szarvas, G. (1874). A moldvai csángó nyelvről. *Magyar Nyelvőr*, 3(1, 2), 1–6, 49–54. [Arcanum](#)
- Szarvas, G., & Simonyi, Zs. (szerk.). (1890–1893). *Magyar nyelvtörténeti szótár: A legrégebb nyelvemlékektől a nyelvújításig* (1–3. köt.). Franklin Társulat; MTA. [Arcanum](#)
- T. Nagy, I. (1879). A csíki nyelvjárásról. In Buzogány, Á. (szerk.), *A Székely Művelődési és Közgazdasági Egyesület negyedik évkönyve 1879-re* (32–44. o.). Franklin Társulat. [EPA](#)
- Tánczos, V. (1999). *Csapdosó angyal: Moldvai archaikus imádságok és életterük*. Pro-Print Könyvkiadó. Academia.edu

Teisseyre, W. (1898). Zur Geologie der Bacau'er Karpathen. In *Jahrbuch der kaiserlich-königlichen Geologischen Reichsanstalt*, 47 (pp. 567-736). Verlag der k. k. Geologischen Reichsanstalt.
<https://opac.geologie.ac.at/ais312/detail.aspx>

Vámszer, M. (1954). A moldvai csángó nyelvjárás alaktana. In *Tanulmányok a moldvai csángókról* [Kiadatlan kézirat] (275–331. o.). Állami Tudományos Könyvkiadó. Kriza János Néprajzi Társaság Könyvtára, Kolozsvár.

Vass, J. (1864). Adalékok a magyar nyelvjárás-tanhoz II.: Pótléksorok a háromszéki nyelvjáráshoz. *Nyelvtudományi Közlemények*, 3(1), 1–18. [Arcanum](#)

Wichmann, Gy. (1908). A moldvai csángó mássalhangzók történetéből. *Magyar Nyelv*, 4(4, 5, 7, 9, 10), 160–167, 208–216, 295–307, 394–400, 457–462. [Arcanum](#)

Wichmann, Gy., & Csűry, B. (1939). Wichmann György északi-csángó hangtanának kiadatlan részei. *Magyar Nyelv*, 35(3–4, 5–6), 73–87, 137–143. [Arcanum](#)

Wichmann, Y. (1936). *Wörterbuch des ungarischen Moldauer Nordcsángó- und des Hétfaluer Csángódialektes nebst grammatikalischen Aufzeichnungen und Texten aus dem Nordcsángódialekt* (Csűry B. & A. Kannisto, szerk.). Suomalais-Ugrilainen Seura. [Kansalliskirjasto](#)

Zakariás, E. (szerk.). (2009). *Vót, hol nem vót: Moldvai csángó népmesék*. Koinónia.

Zolnai, Gy. (1890). Mátyusföld nyelvjárása. *Magyar Nyelvőr*, 19(9, 10, 11, 12), 412–418, 456–468, 502–515, 554–568. [Arcanum](#)

Zolnai, Gy. (1891). Mátyusföld nyelvjárása. *Magyar Nyelvőr*, 20(1, 2, 3, 4, 5, 6, 7), 22–30, 73–86, 118–126, 168–177, 209–223, 261–268, 320–330. [Arcanum](#)